

วรรณคดีประจักษ์พยาน:
บันทึกของสตรีผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์

ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
ทุนวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2547

บทคัดย่อ

บันทึกของสตรีผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นวรรณคดีในรูปแบบของเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดเรื่องราวของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อปฏิบัติการอันโหดเหี้ยมของนาซีตามนโยบายของฮิตเลอร์ ผู้เล่าใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งบอกกล่าวความทรงจำเฉพาะตัว และประสบการณ์ร่วมของบรรดาผู้ที่มีชะตากรรมเดียวกัน โครงเรื่องของเรื่องเล่าในรูปแบบอัตชีวประวัตินี้ส่วนใหญ่จะเหมือนกันคือแบ่งได้เป็นสามช่วง ช่วงแรกตั้งแต่เปิดเรื่องเป็นการให้ภูมิหลังของตัวผู้เล่า ช่วงที่สองคือช่วงชีวิตก่อนการเข้ามาถูกรานของนาซีซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความสุข และช่วงที่สามคือช่วงที่ผู้เล่าเป็นเหยื่อของอคติชาติพันธุ์สูญสิ้นอิสรภาพตกเป็นเชลยของนาซีจนกระทั่งได้รับการปลดปล่อยให้กลับไปดำเนินชีวิตเยี่ยงอิสรชนอีกครั้งหนึ่ง ช่วงที่สามนี้มีเนื้อหาเป็นปริมาณถึงสองในสามของเนื้อหาทั้งหมด และทำให้ผู้อ่านได้รู้จักกับกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์ในทุกขั้นตอนและทุกแง่มุม

บันทึกความทรงจำของสตรีผู้รอดชีวิตเหล่านี้ยังได้ก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับประเด็นทางจริยธรรมตามมา กล่าวคือ พวกเขาผู้ผ่านเหตุการณ์อันเลวร้ายอย่างถึงที่สุดมาแล้วยังสามารถให้อภัยฆาตกรผู้คร่าชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปถึงหลักล้านคนได้หรือไม่ ผลของการวิจัยปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีความคิดในทำนองเดียวกัน คือไม่สามารถลืมความอำมหิตที่พวกเขาได้เป็นพยานรู้เห็นมาแล้วได้ และพวกเขาจะถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ให้อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้เพื่อมิให้เหตุการณ์ร้ายแรงที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติเกิดขึ้นได้อีก ด้วยความเข้มแข็งไม่ยอมแพ้ต่อความอยุติธรรมและยืนหยัดที่จะมีชีวิตรอดจึงน่าจะกล่าวได้ว่า วรรณคดีประจักษ์พยานคือวรรณคดีที่แสดงความกล้าหาญและธาตุแท้ของมนุษยชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

Memoirs of female survivors from the Holocaust are written in the form of narratives that present the victims' accounts of the Nazi cruel persecutions under Hitler's policy. Writing in the first-person, the authors relate both their personal memories and those experiences shared by all Holocaust victims. Their autobiographical narratives are characteristically divided into three parts. The first part introduces the narrators' background information. The second part describes their happiness before the Nazi invasion. And the third part narrates the period during which the narrators were subjected to racial prejudices, incarcerated by the Nazis and finally given their freedom. The third part covers two-thirds of the narration and presents to the readers the whole process of genocide undertaken by the Nazis.

Emerging from memoirs of these female survivors is one crucial ethical question: How could these women who had undergone the traumatic experiences of the Holocaust manage to forgive the Nazi murderers who had executed innocent people up to six millions? The result of this research indicates that most authors have the same opinion: they can never forget the atrocity they witnessed and intend to pass on their stories to the next generation so that history will not repeat itself. With determination not to capitulate to the injustice and to insist on survival, these authors reveal how "Literature of Witness" could be read as "Literature of Courage and Humanity."

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
บทที่ 1 วรรณคดีประจักษ์พยาน : เรื่องเล่าในรูปแบบอัตชีวประวัติ	5
1.1 ภูมิหลังของครอบครัว	5
1.2 ช่วงชีวิตก่อนการรุกรานของนาซี	20
1.3 เทียบของอคติชาติพันธุ์	29
บทที่ 2 บันทึกกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์	65
2.1 เซลยผู้สูญสิ้นอิสรภาพ	65
2.2 เขตควบคุม	84
2.3 การกวาดล้าง	99
2.4 การขนย้ายเซลย	113
2.5 ค่ายกักกัน	120
2.5.1 สภาพทางกายภาพของค่ายกักกัน	121
2.5.2 ความเป็นไปในค่ายกักกัน	141
2.5.3 แรงงานทาส	179
2.5.4 ห้องแก๊สและเตาเผา	193
บทที่ 3 บันทึกชะตากรรมของสตรีหัวใจแกร่ง	208
3.1 สู้อิสรชน	208
3.2 นักต่อสู้ผู้กล้า	223
3.3 ผู้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์	233
3.4 ศิลปินผู้ไม่ยอมแพ้	238

บทที่ 4	สารจากวรรณคดีประจักษ์พยาน	250
	4.1 กลศิลป์ที่ใช้ในการสังสาร	250
	4.1.1 การบรรยาย	250
	4.1.2 กวีนิพนธ์	259
	4.2 การให้อภัยหรือไม่ให้อภัย	270
บทสรุป		288
บรรณานุกรม		291

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การล้างเผ่าพันธุ์ (Holocaust) ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 -1945) โดยปฏิบัติการของนาซีตามนโยบายของฮิตเลอร์เป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่คร่าชีวิตประชากรชาวโลกไปหลายล้านคน เฉพาะชนเชื้อสายยิวต้องสังเวยชีวิตไปกว่าหกล้านคน เหตุการณ์สะเทือนขวัญนี้เป็นแรงบันดาลใจให้มีผู้เขียนเรื่องราวออกมามากมายทั้งจากผู้รอดชีวิตหรือผู้ที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์หรือผู้ที่มีได้มีประสบการณ์ตรงแต่มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้เคราะห์ร้าย ข้อเขียนเหล่านี้มีรูปแบบหลากหลายทั้งบันทึกความทรงจำ นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ ซึ่งด้วยจำนวนที่มากมายและมีปฏิภานจากผู้อ่านทั้งด้านบวกและด้านลบจึงกลายเป็นกระแสหนึ่งที่สำคัญของวงวรรณกรรมเรียกกันโดยทั่วไปว่า Holocaust Writings หรือ Holocaust Literature หรือ Literature of Atrocities

วรรณกรรมประเภทนี้ตีพิมพ์ออกมามากช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองและต่อเนื่องมาจนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะช่วง 10-15 ปีก่อนจะขึ้นสหัสวรรษใหม่มาจนถึงปัจจุบัน มีการตีพิมพ์วรรณกรรมกลุ่มนี้ออกมาอีกมากอย่างน่าสังเกต ทั้งนี้เนื่องจากกาลเวลาได้ผ่านไปถึงครึ่งศตวรรษแล้ว ภาพความทารุณโหดเหี้ยมอาจจะเลือนลางไป ชนรุ่นใหม่ที่มิได้รับรู้อดีตด้วยตนเองอาจจะเกิดความไม่เชื่อถือหรือคลางแคลงใจว่าโศกนาฏกรรมใหญ่หลวงเช่นนี้เกิดจากน้ำมือมนุษย์ด้วยกันเองจริงหรือไม่น่าเป็นไปได้และไม่น่าเป็นความจริง กระแสวรรณกรรมระลอกใหม่นี้มีทั้งการนำผลงานเก่าที่เคยตีพิมพ์แล้วและได้รับความนิยกลับมาตีพิมพ์ใหม่หรือมีการสร้างผลงานใหม่ๆขึ้นมาอีกด้วยวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันถึงความเป็นจริงช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่มีอาจลบลูบเลือนไปจากความทรงจำของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ขณะเดียวกันอาจจะเป็นด้วยสถานการณ์ของโลกที่ยังคงมีการล้างเผ่าพันธุ์ปรากฏให้เห็นอีกแม้ในคอนปลายศตวรรษที่ 20 ที่โลกได้เจริญก้าวหน้าไปมากแล้วเช่นการสังหารใหญ่ในบอสเนียช่วงค.ศ.1990-ค.ศ.1995 เป็นต้นที่สำคัญคือการกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกของขบวนการนาซีในรูปลักษณะใหม่ภายใต้ชื่อ Neo-Nazism จึงทำให้วรรณกรรมประเภทนี้ได้รับความสนใจขึ้นมาอีกและผู้รอดชีวิตก็กล้าที่จะออกมาบอกเล่าประสบการณ์ของตนมากขึ้นเพื่อเป็นการเตือนภัยเพื่อนมนุษย์ให้ใช้บทเรียนอันเจ็บปวดในอดีตเป็นเครื่องเตือนใจและป้องกันมิให้เกิดการเบียดเบียนระหว่างเผ่าพันธุ์มนุษย์ด้วยกันเองอีกดังที่เคยเป็นมาในอดีต

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการล้างเผ่าพันธุ์ในวรรณกรรมยังเป็นเรื่องใหม่ในประเทศทางตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยยิ่งการศึกษาชะตากรรมของสตรีที่ตกเป็นเหยื่อยังมีไม่มากนักแม้ในประเทศทางตะวันตกเองก็ตาม ยังมีได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางเท่าที่ควรว่าวรรณกรรมของสตรีที่รอดชีวิตจากนโยบายล้างเผ่าพันธุ์ของฮิตเลอร์นั้นบอกเล่าเรื่องราวใดบ้างเส้นทางชีวิตของพวกเธอเป็นเช่นใด พวกเธอก้าวถึงช่วงเวลาที่ยุติธรรมเหมือนฝันร้ายนี้ว่าอย่างไร

งานวิจัยนี้จึงจะศึกษาวรรณกรรมที่ผู้วิจัยเรียกว่า **วรรณคดีประจักษ์พยาน (Literature of Witness)** เนื่องจากจะเป็นการวิจัยเฉพาะผลงานเขียนของสตรีที่มีประสบการณ์ตรงและรอดชีวิตจากเหตุการณ์สะเทือนขวัญครั้งนั้นซึ่งก็คือเป็นพยานบุคคลผู้รู้เห็นเหตุการณ์โดยศึกษาจากบทประพันธ์ที่อยู่ในรูปแบบบันทึกความทรงจำ(memoir)ของสตรีที่มีถิ่นกำเนิดหรือพำนักในยุโรปจากประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ อิตาลี ออสเตรีย ฮังการี โรมาเนีย โปแลนด์ และเชโกสโลวาเกีย ซึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายยิวและส่วนน้อยมิได้มีเชื้อสายยิว ทั้งนี้ด้วยสมมติฐานที่ว่าบันทึกของสตรีที่รอดชีวิตจากนโยบายล้างเผ่าพันธุ์ของฮิตเลอร์เป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวความกล้าแกร่งของปัจเจกบุคคลที่ไม่ยอมแพ้ต่อความอยุติธรรมและยืนหยัดที่จะมีชีวิตรอด ขณะเดียวกันก็จารึกพฤติกรรมที่แม้ส่วนใหญ่จะสะท้อนด้านมืดของมนุษย์แต่ก็ให้ภาพของความเมตตาและการช่วยเหลือเกื้อกูลที่มนุษย์ยังมีต่อกัน ตลอดจนเสนอประเด็นทางจริยธรรมเรื่องการให้อภัย จึงน่าจะกล่าวได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่แสดงถึงความกล้าหาญและธาตุแท้ของมนุษยชาติ (Literature of Courage and Humanities)

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาของวรรณคดีประจักษ์พยาน
2. เพื่อศึกษาถึงชะตากรรมของสตรีที่ปรากฏในวรรณคดีประเภทนี้
3. เพื่อศึกษาสารที่ผู้ประพันธ์สื่อมาสู่ผู้อ่าน
4. เพื่อศึกษาประเด็นทางจริยธรรมเรื่องการให้อภัยจากตัวบทวรรณกรรม

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในวรรณกรรมนั้นมีผู้ได้ทำวิจัยไว้ 1 เรื่อง คือ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของนางสาวพรรณพงา จุฬานนท์ เรื่อง วรรณกรรมล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว (Jewish Holocaust Literature) ที่มุ่งศึกษาสาเหตุของการล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวที่สามารถย้อนทวนไปจนถึงยุคโรมันเรื่อยมาจนถึงสมัยฮิตเลอร์ และวิเคราะห์วรรณกรรมในแง่ที่แสดงถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นวรรณกรรมแห่งความหวังโดยเลือกใช้ตัวบท 10 เรื่องทั้งนวนิยายและอัตชีวประวัติ ผู้ประพันธ์มีทั้งชายและหญิง ทั้งที่เสียชีวิตและรอดชีวิต ขณะที่งานวิจัยชิ้นใหม่นี้จะใช้ตัวบท 24 เรื่องที่ไม่ซ้ำกับตัวบทเดิมเลยและศึกษาเจาะลึกเฉพาะบันทึกความทรงจำของสตรีที่รอดชีวิตเท่านั้น เนื่องจากประสงค์จะศึกษาชะตากรรมของสตรีที่ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ครั้งนั้นซึ่งยังมีผู้ให้ความสำคัญน้อย ขณะเดียวกันก็จะวิเคราะห์โครงสร้างของตัวบทวรรณกรรมทั้งหมดที่เลือกมาเพื่อหาคำตอบว่า วรรณคดีประจักษ์พยานคืออะไร นอกจากนี้ ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ เรื่องของการให้อภัยที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าการกระทำของนาซีตลอดจนผู้สมรู้ร่วมคิดในครั้งกระนั้นสามารถจะได้รับการให้อภัยหรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้นักเขียนชายคือ Simon Wiesenthal ได้เคยเสนอไว้ในหนังสือที่มีชื่อเสียงของเขาเรื่อง *The Sunflower : On*

the Possibilities and Limits of Forgiveness (Schocken Books, 1998) และได้ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในแวดวงนักวิชาการแขนงต่างๆ งานวิจัยนี้จะศึกษาประเด็นดังกล่าวในตัวของสตรีที่เลือกมาทั้งหมดด้วยแต่จำกัดขอบเขตเฉพาะในวรรณกรรมเท่านั้นมีได้นำทฤษฎีทางจริยศาสตร์มาวิเคราะห์ด้วย

งานวิจัยนี้จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ขยายขอบเขตจากที่นางสาวพรรณพวงได้ทำไว้โดยใช้ตัวบทวรรณกรรมชุดใหม่ที่ไม่ซ้ำกัน

สำหรับเอกสารอ้างอิงของต่างประเทศที่เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยนี้ นั้น ที่เกี่ยวข้องกับสตรีโดยตรงมักจะอยู่ในรูปของรวมบทความของนักวิชาการชั้นนำในสาขาต่างๆ เช่น หนังสือของ Dalia Ofer เรื่อง *Women in the Holocaust*. (Yale University Press, 1999) ก็เป็นหนังสือที่รวมบทความ 21 บทเขียนโดยนักประวัติศาสตร์ นักสังคมวิทยา นักวิชาการทางวรรณคดี นักประพันธ์และผู้รอดชีวิต หรือของ Brana Gurewitsch เรื่อง *Mothers, Sisters, Resisters : Oral Histories*. (University of Alabama Press, 1998) ก็เป็นรวมบทสัมภาษณ์ผู้รอดชีวิตสตรี 15 คน ส่วนใหญ่จะไม่มีชื่อ หนังสือของ Roger A. Ritvo เรื่อง *Sisters in Sorrow : Voices of Care in the Holocaust*. (Texas A&M University Press, 2000) ก็เป็นการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่คอยช่วยด้านการรักษาพยาบาลให้แก่คนในค่ายกักกันโดยเฉพาะคนป่วยและเด็กให้มีชีวิตรอดต่อไป หนังสือของ Ruth Schwertfeger เรื่อง *Woman of Theresienstadt : Voices from a Concentration Camp*. (Berg Pub Ltd., 1989) เป็นการรวมบทกวีนิพนธ์และบันทึกของผู้รอดชีวิตจากค่ายกักกันในเชคโกสโลวาเกียและประวัติของค่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. คัดเลือกตัวบทวรรณกรรมโดยยึดเกณฑ์ว่าจะต้องเป็นหนังสือที่ได้รับการจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับหรือเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลหรือได้รับการยกย่องจากองค์กรหรือนักวิจารณ์ที่น่าเชื่อถือ
2. สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิงจากห้องสมุดและแหล่งความรู้บนอินเทอร์เน็ต
3. วิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรม
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิงซึ่งส่วนใหญ่เป็นเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการแบบ Documentary Analysis
5. จำแนกข้อมูลและแบ่งบทงานวิจัย
6. เรียบเรียงงานวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตเฉพาะวรรณกรรมที่ประพันธ์โดยสตรีผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง และเป็นวรรณกรรมในรูปของบันทึกความทรงจำ (memoir) เท่านั้น ดังนั้นแม้วรรณกรรมบางเล่มจะมีชื่อเสียงโดดเด่นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

เช่น ผลงานของ Anne Frank เรื่อง *Diary of Anne Frank* แต่ผู้วิจัยไม่นำมาศึกษาเพราะนักเขียนมิได้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ หรือผลงานของ Elie Wiesel เรื่อง *Night* ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพก็มิได้นำมาศึกษาเนื่องจากเป็นเรื่องแต่งในรูปของนวนิยายมิใช่บันทึกความทรงจำอีกทั้งผู้ประพันธ์เป็นบุรุษมิใช่สตรี เป็นต้น

ผู้ประพันธ์ที่เป็นสตรีเหล่านี้มีทั้งที่มีเชื้อสายยิว และไม่มีเชื้อสายยิว ผู้วิจัยจะคัดเลือกผู้แต่งที่เป็นตัวแทนของสตรีจากประเทศต่างๆในยุโรป ที่ต้องตั้งเกณฑ์ดังนี้เพื่อจะได้สามารถเปรียบเทียบประสบการณ์ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไรระหว่างสตรีที่เป็นยิวและไม่ใช่อยิว และเหมือนหรือต่างกันอย่างไรระหว่างสตรีที่พำนักอยู่ในแต่ละประเทศได้แก่ เยอรมนี ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ อิตาลี ออสเตรีย ฮังการี โรมานี โปแลนด์ และเชโกสโลวาเกีย

จำนวนตัวบทวรรณกรรมที่นำมาใช้ในการวิจัยมีจำนวน 24 เล่ม ที่ปรากฏรายชื่ออยู่ในบรรณานุกรมซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกหรือนำกลับมาตีพิมพ์ใหม่ในช่วง 10-15 ปีสุดท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลของการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์ ที่สำคัญจะนำไปใช้ในการเรียนการสอนบางส่วนในรายวิชาระดับปริญญาบัณฑิต 2 รายวิชาคือ 2210210 วรรณคดีกับประวัติศาสตร์ และ 2210260 วรรณคดีศึกษา แต่รายวิชาที่จะได้รับประโยชน์อย่างยิ่งคือรายวิชาระดับปริญญาโทบัณฑิต 2 รายวิชา คือ 2210714 สัมมนานวนิยายสมัยใหม่ และ 2210763 สัมมนานักเขียนที่น่าสนใจและผลงาน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนของภาควิชาก้าวหน้าทันประเทศทางตะวันตกที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทนี้ซึ่งกำลังอยู่ในกระแสสมัยใหม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

วรรณคดีประจักษ์พยาน: เรื่องเล่าในรูปแบบอัตชีวประวัติ

วรรณคดีประจักษ์พยาน (Literature of Witness) เป็นวรรณคดีที่เขียนโดยผู้ที่มีประสบการณ์ตรง กล่าวคือเป็นผู้ที่ผ่านเหตุการณ์มาด้วยตนเอง เป็นผู้รู้เห็นหรือ"ประจักษ์"เหตุการณ์ด้วยตนเอง การล้างเผ่าพันธุ์(Holocaust)ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สองโดยปฏิบัติการของนาซีตามนโยบายของฮิตเลอร์มีผู้ตกเป็นเหยื่อและถึงแก่กรรมไปเป็นจำนวนมาก เฉพาะชนเชื้อสายยิวต้องสังเวยชีวิตไปกว่าหกล้านคน⁽¹⁾ ผู้ที่รอดชีวิตจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ครั้งนั้นและเขียนหนังสือถ่ายทอดประสบการณ์ที่เผชิญกับความเลวร้ายมาเขียนในรูปของบันทึกความทรงจำ(memoir) เป็นการบอกเล่าเรื่องราวประวัติชีวิตของตัวเองหรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นวรรณคดีในรูปแบบของอัตชีวประวัติ (autobiography) บันทึกของสตรีที่นำมาศึกษาในที่นี้ส่วนใหญ่มีโครงสร้างคือเปิดเรื่องในช่วงชีวิตวัยเยาว์ ให้ข้อมูลของตนเองและผู้เป็นบิดามารดาเครือญาติ ให้ภาพของความสุขความอบอุ่น ต่อมาคือช่วงที่นาซีเข้ามารุกรานแผ่นดินถิ่นเกิดหรือดินแดนที่พำนักอาศัยอยู่ซึ่งทำให้ผู้เล่าต้องสูญเสียอิสรภาพกลายเป็นเชลยในค่ายกักกันหรือต้องไปเผชิญเคราะห์กรรมร้ายอื่นๆ จนท้ายที่สุดได้รับการปลดปล่อยเมื่อนาซีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงครามและผู้เล่าได้กลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นหากจะวิเคราะห์โครงสร้างของวรรณคดีประจักษ์พยานกลุ่มนี้ก็จะสามารถแบ่งออกได้เป็นสามช่วงคือ ช่วงแรกเป็นภูมิหลังของครอบครัว ช่วงที่สองเป็นช่วงชีวิตก่อนการรุกรานของนาซี และช่วงที่สามคือช่วงที่เป็นเหยื่อของอคติชาติพันธุ์

1.1 ภูมิหลังของครอบครัว

เนื่องจากบันทึกของสตรีที่นำมาศึกษาในที่นี้เป็นเรื่องเล่าในรูปแบบอัตชีวประวัติดังนั้นจึงต้องมีการปูพื้นให้ผู้อ่านได้รู้จักกับตัวผู้เล่า พวกเขาจึงบอกผู้อ่านถึงภูมิหลังของครอบครัว บรรพบุรุษที่พวกเขาสืบเชื้อสายมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นยิว ภูมิลาเนา เคหสถานและสภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพของบิดามารดา อุปนิสัยใจคอของสมาชิกในครอบครัว สถานภาพทางสังคมซึ่งน่าสังเกตว่ามักเป็นผู้มีฐานะดีอยู่ในระดับชนชั้นกลางก่อนไปทางชนชั้นสูงและได้รับการศึกษาดี ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นถึงการที่บุคคลเหล่านี้ต้องตกเป็นเหยื่อการกวาดล้างของนาซี

⁽¹⁾ สำหรับประวัติและที่มาของการล้างเผ่าพันธุ์สามารถดูจาก

1. " The Holocaust History Project." [Online]. Available: <http://www.holocaust-history.org>
2. John Lukacs. *The Hitler of History*. London: Weidenfield & Nicolson, 2000.

ประวัติชีวิตของสตรีเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดเป็นตัวอักษรอย่างเต็มไปดด้วยข้อมูลที่แสดงความใส่ใจของผู้บันทึก พวกเขาจะให้รายละเอียดแม้ในสิ่งเล็กน้อยของความเป็นไปในครอบครัว ขณะเดียวกันก็บอกเล่าถึงวิถีชีวิตของชนเชื้อสายยิวและความสัมพันธ์กับชนเชื้อสายอื่นในชุมชนเดียวกัน ผู้อ่านจะได้ภาพภูมิหลังที่ชัดเจนของผู้เล่าแต่ละคนและได้ภาพของสังคมของแต่ละประเทศในยุโรปช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองไปด้วยพร้อมๆกัน

Zdenka Fantlová เริ่มต้นประวัติของเธอในเรื่อง *My Lucky Star* ด้วยการบันทึกเรื่องราวของดาที่ไปตั้งรกรากอยู่ที่ Cerhonice ในเชคโกสโลวาเกียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19

Josef Mautner, originally of Blatná in southern Bohemia, made his first appearance in Cerhonice around 1865 as proprietor of the taproom of the manorial brewery in the lord's house. (Fantlová: 1)

ต่อมาคือเรื่องราวการพบรักของบิดามารดาซึ่งเป็นรักแรกพบจนได้แต่งงานกันในโรงแรม ณ กรุงปรากโดยมีแรบไบหรือผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ประกอบพิธีแต่งงานให้ หลังจากนั้นเป็นภาพชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุขของครอบครัวใหญ่ที่แม้จะไม่มีตายายแล้วแต่ก็ยังมีย่าอยู่ด้วยในบ้านที่สวยงามกว้างขวางใหญ่โตราวกับปราสาทโดยมีสำนักงานและที่ประกอบการธุรกิจหลักของบิดารวมอยู่ด้วย

Father installed his parents, who were getting on in years, on the second floor; we lived on the first. There was a pretty balcony over the street, and a covered gallery over the courtyard behind. The house had several rooms plus a big kitchen, with another little bedroom behind that. It seemed as big as a castle. The hall was so long I could ride my tricycle down it. (Fantlová :7)

ชเดนกาเล่าว่าหลังจากนั้นมารดาก็ป่วยตายจากไป บิดาแต่งงานใหม่มีลูกกับมารดาใหม่ ช่วงต่อมาจึงเป็นชีวิตของเธอที่เติบโตอย่างเป็นตัวของตัวเองโดยมีแม่ครัวกับคนรับใช้เป็นคนสนิทและมีครูที่โรงเรียนเป็นผู้สั่งสอนและปลูกฝังวิชาการแขนงต่างๆ อย่างเอาใจใส่

If school is the foundation for life, Anna Sedláčková certainly laid it carefully. She taught us not only reading, writing, and arithmetic but an affection for poetry and the Czech language itself (...) She was always kind and helpful and took her role as teacher and mentor seriously. (Fantlová: 14)

ชเดนกาเล่าว่าในเมืองของเขามีชาวยิวอาศัยอยู่เพียงหยิบมือเดียวและใช้ชีวิตเช่นเดียวกับชนเชื้อสายอื่น แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมแบบยิวและหลักความเชื่อทางศาสนาเห็นได้จากในวันหยุดทางศาสนาที่ชาวยิวจะแสดงออกด้วยการทำอาหาร การอดอาหาร การประกอบพิธีกรรม การแต่งกาย เป็นช่วงเวลาแห่งการสร้างสรรค์ของสมาชิกในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกสุภาพสตรี

Our Katty and Anca always baked potato fritters in the oven that day, red and crunchy, something we never had at any other time. I looked forward to the Day of Atonement all year. (...)

Grandfather, as one of the older generation, observed all holidays scrupulously. He went to the prayer room wearing a tallis, a white shawl with black stripes, over his shoulders. And he really did pray.

Father kept the holidays too, not so much for tradition's sake as grandfather did, but more out of respect for him (Fantlová :18,19)

ส่วน Helen Lewis บันทึกไว้ในเรื่อง *A Time to Speak* ว่านิवासสถานของเธออยู่ที่เมือง Trutnov ซึ่งเป็นเมืองเล็กใน Sudetenland ของเชคโกสโลวาเกีย ในบ้านหลังใหญ่ที่ครอบครัวของเธอเป็นเจ้าของซึ่งกว้างขวาง สบาย และตกแต่งด้วยเฟอร์นิเจอร์อย่างดี มีเปียโนหลังใหญ่ ปู่ย่าตายายอยู่ด้วยกันที่ชั้นล่าง เธอเป็นลูกคนเดียวที่ได้รับการตามใจจากทุกคน

We lived in Trutnov in a spacious comfortable flat in a big house owned by my family, with my grandparents living in the flat below, (Lewis:1)

เฮเลนได้เข้าศึกษาในโรงเรียนสตรีที่นักเรียนมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ตัวเฮเลนเองรู้สึกว่าตนเองสบายกว่าเพื่อนๆ เพราะมีคนรับใช้ชาวเชคคอยทำงานบ้านให้ ตลอดจนได้รับการหล่อหลอมในเบ้าหลอมของวัฒนธรรมเยอรมัน มีวิถีชีวิตแบบคนเยอรมัน ครอบครัวของเธอใช้ภาษาเยอรมันแต่ขณะเดียวกันก็ตระหนักในความเป็นยิว เพียงแต่อาจจะน้อยกว่าบางครอบครัวที่เคร่งมากในกฎเกณฑ์และขนบแบบยิว ด้วยความตั้งใจจริงและด้วยการสนับสนุนจากมารดา เฮเลนจึงได้เข้าเรียนที่โรงเรียนสอนการเดินเพื่อเป็นอาชีพ ณ กรุงปราก ขณะเดียวกันเพื่อตามใจครอบครัวและอดีตครูทั้งหลาย เฮเลนก็เข้าศึกษาปริญญาในมหาวิทยาลัยเยอรมันและเรียนพิเศษภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสไปพร้อมๆ กัน

ภาพประวัติที่อ่านเองเดียวกันนี้ผู้อ่านจะพบในเรื่อง *From Ashes to Life* ของ Lucille Eichengreen ซึ่งบันทึกว่าเธอเกิดที่เมือง Humburg ในประเทศเยอรมนี แต่บิดามารดาซึ่งเป็นยิวเกิดที่โปแลนด์และมีบรรพบุรุษอยู่ที่โปแลนด์มาหลายชั่วคน ครอบครัวของลูซิลพำนักอยู่ในอพาร์ทเมนต์ที่กว้างขวางและมีคนรับใช้ บิดาทำธุรกิจนำเข้าและส่งออกไวน์ ลูซิลได้เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนยิวและยังได้เรียนพิเศษดนตรี ได้เล่นเทนนิส สเก็ต ซีม้าเป็นประจำ ฤดูร้อนของทุกๆ ปีเด็กๆ จะมีโอกาสได้ไปพักร้อนในประเทศต่างๆ เช่น เดนมาร์ก โปแลนด์ หรือสถานที่ไกลๆ ครอบครัวนับถือศาสนาและรักษาธรรมเนียมปฏิบัติแบบยิว เป็นครอบครัวที่อบอุ่นบิดามารดารักกันมาก บางเวลาทั้งคู่ก็หยอกล้อกันด้วยภาษาโปลซึ่งลูซิลจะไม่เข้าใจเพราะปกติในบ้านจะใช้ภาษาเยอรมันและตัวลูซิลเองก็รู้สึกว่าตนเป็นเยอรมัน ในที่เก็บอาหารของบ้านจะเต็มไปด้วยอาหารตลอดเวลาและตู้เสื้อผ้าก็เต็มไปด้วยเสื้อผ้าเสมอ

Our apartment at Hohe Weide 25 was large and sunny and furnished with table and chairs of mahogany. Our maid Lena polished the furniture to a sanity gloss.

Father's work as an import-export merchant in wines provided us with summer vacations in Poland, Denmark, and other faraway places. While we did not live in luxury, our icebox was always stocked with food, and our closets were filled with clothing. (Eichengreen:7)

ในเรื่อง *I Light a Candle* ของ Gena Turgel เธอออกตั้งแต่ต้นว่าเธอเกิดในปี ค.ศ.1923 เป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวนพี่น้องทั้งหมดเก้าคน โดยมีพี่ชายสี่คนและพี่สาวสี่คน บ้านของเธออยู่กลางเมือง Cracow ในโปแลนด์ ในย่านที่ดีมากใกล้กับสวนสาธารณะใหญ่ เป็นแฟลตขนาดห้าห้องที่กว้างขวาง สบาย มีสิ่งประดับตกแต่งที่แสดงฐานะความเป็นอยู่ในระดับบนของสังคมไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ปูด้วยปาร์เก้ พรมเปอร์เซีย โคมระย้า และเฟอร์นิเจอร์ดีๆ มีคนรับใช้ชาวเยอรมันที่อยู่กับครอบครัวมาเป็นเวลาสามสิบปี

I was born on 1 February 1923, the youngest of nine children: five boys and four girls. We lived in Sarego Road in Cracow in Poland, a very select and central part of the city.(...) We were a respectable, affluent middle-class family, well-to-do in every sense of the word. (Turgel: 11)

ครอบครัวของจีนาประกอบธุรกิจ มีร้านค้าห่างจากตัวบ้านไปสองสามถนน ปู่มีร้านขายขนมปัง ส่วนตาเป็นนายทะเบียนมีการศึกษาดีซึ่งอายุยืนถึงร้อยสี่ปี ทวดอายุร้อยสิบสี่ปี

My paternal grandfather had a bakery shop. My maternal grandfather lived in a small town outside Cracow. He was a registrar and a very well-spoken, educated man, who lived to the age of 104. His father(my great-grandfather) lived to 114 – and my mother died at 99 – so we were quite a tough family.(Turgel:16)

บิดาของจีนาเคยเป็นทหารในกองทัพออสเตรียระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่งซึ่งทำให้ได้รับบาดเจ็บและมีผลภายหลังต้องปอดจนเสียชีวิตในปี 1932 มารดามีเชื้อสายออสเตรีย เป็นคนสวยมากบุคลิกสง่างาม แต่งกายดี พูดภาษาเยอรมันได้คล่องแคล่วและพยายามให้ลูกๆ ใช้ภาษาเยอรมันที่บ้าน จีนาเข้าโรงเรียนของพวกโปรเตสแตนต์ซึ่งใช้ภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันเป็นภาษาสำคัญ มีครูชาวอังกฤษมาสอนพิเศษที่บ้านและยังมีโอกาสได้เรียนดนตรี ได้เล่นกีฬาประเภทต่างๆ แม้ว่ามารดาของจีนาจะเป็นคนทันสมัยแต่ครอบครัวของเธอก็กล่าวได้ว่าเป็นยิวที่ยึดมั่นในศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีของยิว

Ours was a traditional Jewish home and my parents were both religious but also forward-thinking. (...) At Easter, when we celebrate the Passover, she always invited a non-Jewish person to dinner to show them our way of life.(Turgel:14)

นอกจากนี้บิดามารดายังเป็นคนใจดี ทุกปีในเทศกาลปურიของชาวยิว บิดาจะนั่งโต๊ะอาหารแจกเงินแก่ขอทานที่เข้าแถวเข้ามารับเงินถึงในบ้าน เมื่อจะออกไปมารดาก็ยังมีห่อใส่เค้กผลไม้ และขนมปังให้กับทุกคนอีก ในสมัยสาว ๆ มารดา ยังสอนหนังสือให้ผู้ไม่รู้หนังสือ บางคนขอให้เขียนจดหมายให้ด้วย

Goldie Szachter Kalib เริ่มต้นบันทึกของเธอเรื่อง *The Last Selection* ตั้งแต่บรรทัดแรกว่าเธอเกิดที่เมืองเล็กๆ ชื่อ Bodzentyn ในประเทศโปแลนด์โดยระบุวันเดือนปีเกิด ระบุชื่อนามสกุลของบิดามารดาและจำนวนพี่น้องซึ่งมีทั้งหมดห้าคนและเธอเป็นคนสุดท้าย

I was born in a small town in Poland called Bodzentyn on December 15, 1931, the youngest of five children born to Y' chiel and Miryam Rivkah Szachter.

(Kalib:3)

ไกลดีเล่าถึงความโชคดีที่เกิดมาในตระกูลที่มั่งคั่งที่สุดในเมือง ได้รับการเอาอกเอาใจจากปู่ย่าตายายพ่อแม่ที่บ้านอาที่หอมล้อม และด้วยความที่เป็นคนรักธรรมชาติก็นับว่าโชคดีอีกที่บ้านที่อาศัยอยู่นั้นตั้งอยู่ท่ามกลางท้องทุ่งที่งดงามและใกล้กับป่าซึ่งเดินเป็นระยะทางสั้นๆ ก็ถึงแล้ว เธอให้ข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเกิดของเธอ จำนวนประชากร จำนวนชาวยิว อาชีพของคนส่วนใหญ่ ภาษาที่ใช้ ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับเมืองนี้อยู่ในบทที่หนึ่งซึ่งชื่อ My Hometown บทที่สองชื่อ Our Home จึงมีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวบ้านที่อาศัยกล่าวคือเป็นมรดกตกทอดมาจากทวด บิดามารดาของไกลดีมาเริ่มต้นชีวิตคู่ที่นี่ตั้งแต่เมื่อแต่งงานกันใหม่ๆ ไกลดีให้ภาพของบ้านทั้งภายนอกและภายในอย่างละเอียด ทั้งโครงสร้างของบ้านว่ามีกี่ห้อง ห้องใดใช้ประโยชน์อะไร รวมทั้งการประดับตกแต่งที่หรูหราสมฐานะ

The parlor room was distinguished by a heavily polished, rich - looking coral red varnished floor. In the center of this large square room, under a beautiful hanging kerosene lamp fixture, stood a large table and chairs over an exquisite reddish Persian rug. Here our family dined for our Sabbath and holy day meals as well as on special occasions when we had company. (...)

At night, I slept in this room with my parents. Our beds were all against the wall to the far left of the door.(...) Their beds were covered with luxurious green velvet bedspreads and were separated by a nightstand.(Kalib:17)

หลังจากนั้นก็เป็นเรื่องเล่าประสบการณ์ในวัยเด็กที่มีกิจกรรมมากมาย เช่น การที่มารดาใช้ให้นาไก่ที่ถูกฆ่าตามหลักปฏิบัติของยิวไปให้แรบไบตัดสินว่าใช้ประกอบอาหารในวันสบาโต

ได้หรือไม่เนื่องจากมีเข็มปักติดอยู่ข้างในตัวไก่ หรือการดูมารดาประกอบอาหารพิเศษและแบ่งให้แก่คนจนที่ปรารถนาจะมีส่วนปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาด้วย

On one occasion, when Mother cut open a slaughtered chicken in preparation for cooking, she found a needle stuck in the fat on the inside of the chicken. This predicament posed a doubt as to whether the chicken could still qualify as a kosher fowl. In such instances of doubt, one required the scholarly judgment of a rabbi, so Mother sent me with the chicken to Rabbi Shwartz for his professional opinion.(...)

Every Thursday evening, Mother would begin preparing our *chala*, the special braided egg bread that we ate on Sabbaths and holy days.(...)

Yet another traditional Sabbath dish that Mother frequently prepared was *tcholent*, a mildly spiced dish that consisted of meat tucked into potato.(...)

When Yent'l arrived with the chalas and pastries she had baked for us, Mother would make them up into bundles and send us children to deliver them to a number of poor or ill people so that they could honor the Sabbath without the embarrassment of having to beg for food.(Kalib: 33, 35, 36)

Halina Nelken ให้อายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวแต่หนหลังของครอบครัวไว้มากในเรื่อง ***And Yet, I Am Here!*** ชีวิตของปู่ย่าตายายตลอดจนลูกๆ โดยเฉพาะลูกของยาย ชะตาชีวิตของแต่ละคนจนมาถึงพ่อแม่ของฮาไลนา พ่อของเธอซึ่งเป็นกำพร้าแต่เด็กได้รับการอุปถัมภ์จากปู่เป็นอย่างดีโดยส่งเข้าเรียนในโรงเรียนธุรกิจที่กรุงเวียนนา ได้เคยเข้ารับในสงครามต่อต้านรัสเซียจนพบรักกับมารดาและร่วมกันสร้างครอบครัวในอพาร์ทเมนต์ที่มีสวน ในบ้านที่ทรูหรวาแห่งนี้เองที่ฮาไลนาลืมนิทานขึ้นมาดูโลก เธอบรรยายสภาพบ้านที่เมืองKrakow ในประเทศโปแลนด์ที่ประดับตกแต่งด้วยผลงานจิตรกรรมของจิตรกรผู้มีชื่อเสียง ศิลปะวัตถุที่หายากและทรงคุณค่า และของสะสมตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ที่ล้วนแต่มีราคาแพง

A watercolor by Falat of a blue-white snow-covered village and a charming pastel of flowers by Wyczolkowski hung above it, and above the door a large "Landscape Before the Storm" with wheat sheaves in stacks on a stubble field, looking golden under a graying sky. The painting had been given to my grandmother by the artist Kamocki himself, I don't remember on what occasion.(...)

The back of the china cabinet mirrored tiny animals carved in coral and ivory, decorated with gold or silver; animals of agate, amber, and venetian glass;(...)

A silver carriage filled with small crystal spice bottles ruled over the

lower shelf. For family celebration, or at holidays, the carriage appeared on the table in a glow of candles in a tall silver candelabra and in smaller crystal candlesticks. Adorned all around with pendants in the shape of prisms, they threw rainbow sparks on the Viennese porcelain dinner service for twenty-four.

(Nelken: 2,3)

ในบ้านหลังนี้ที่ฮาลินาเติบโตมาพร้อมกับพี่ชายซึ่งค่อนข้างแตกต่างกัน พี่ชายเป็นคนแข็งแรง เป็นที่รักของสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนฝูงที่โรงเรียน ชอบเล่นกีฬาและชอบเล่นเปียโนในขณะที่ฮาลินาเป็นคนขี้โรค พี่ชายเป็นคนไม่อดทนกับการสวดมนต์ภาวนาแต่ฮาลินากลับชอบแม้จะไม่เข้าใจความหมาย

By contrast with my big brother, I was a sickly child. Felek was the picture of health. a smiling fatty, always happy with life. (...) he was the pride and the joy and the sunshine of the entire family. He was well liked by the boys in school, with whom he skated and sledded, collected stamps, played chess and dominoes - everything entertained him, but most of all Felek liked to play piano, to read books, and to eat good food. Nothing bothered him, but almost everything bothered me, (...) I was called "Little Green Frog," a fragile flower eternally confined to bed by different illnesses.(Nelken: 4)

อย่างไรก็ดีทุกคนยังคงปฏิบัติตามขนบจารีตของชาวยิว พวกเขาผู้หญิงจะแต่งกายด้วยแพรพรรณและเครื่องถนอมผิวพมพารณ์อย่างเต็มที่เวลาไปโบสถ์ในวันสำคัญทางศาสนาและทุกคนจะมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีอย่างถ้วนหน้า

In the balcony, elegantly dressed ladies wearing new hats and furs and dripping jewels also sniffed into their handkerchiefs. My mother, wearing diamond earrings and a new suit, would slip the fox fur off her shoulders and stand for the formal prayers, reading the polish translation in her prayer book. She explained to me that on Yom Kippur God judged who had done what to whom.(...) At Hanukkah, Papa lit candles at the window, one more candle each evening, while Felek played Hanukkah melodies. Grandma told us about rising of the Maccabees and showed us Gustave Doré's pictures in the big Bible.

(Nelken :32,33)

Hedi Fried เล่าถึงภูมิสำเนาของครอบครัวไว้ในเรื่อง *The Road to Auschwitz* ซึ่งเป็นภาพที่สวยงามของเมืองเล็กๆในประเทศโรมาเนีย เมือง Sighet ตั้งอยู่ที่เชิงเขาล้อมรอบด้วย

สายน้ำและสวนผลไม้ ชีวิตของชาวเมืองดำเนินไปรอบๆ สวนสาธารณะที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง พลเมืองสามหมื่นคนเกือบครึ่งเป็นยิวและประกอบอาชีพพ่อค้าเป็นจำนวนมาก

I lived in Sighet. The little Transylvanian town lay at the foot of a mountain, surrounded by watercourses. (...) A little town surrounded by orchards, whose trees were heavy in autumn with ripe apples and walnuts. The heart of the town was the park, with fine flower-beds in summer and a soft white coverlet of snow in winter.(Fried: 9,10)

นอกจากภาพความงดงามของเมืองและภาพการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนของชาวเมืองทั้งที่เป็นคาทอลิก กรีกออร์ทอดอกซ์ และยิว เสดียังวาดภาพความรักความอบอุ่นในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายอยู่ร่วมกับลูกหลานแวดล้อมด้วยเครือญาติและคนรับใช้ ท่ามกลางกลิ่นอายของขนบธรรมเนียมประเพณีแบบยิว

Our home consisted of four rooms, one of which was occupied by my grandparents. Mother had been their youngest child, (...) Grandfather would sit leafing through his yellowing folio-sized books and chewing at his long-stemmed pipe. It was fun to crawl up onto his knees and play with his long white beard. (...)

When we entered the dining-room, the Sabbath meal was already laid. The traditional cholet had already been fetched from the baker's and stood majestically on the white damask tablecloth. Father blessed us before reading the prayer over the bread. (Fried: 14,22)

Ruth Glasberg Gold เล่าไว้ในเรื่อง *Ruth's Journey* ถึงเมืองเกิดของเธอในประเทศโรมาเนียคือเมือง Czernowitz เป็นภาพที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นเมืองที่สวยงามทางภูมิศาสตร์ วันออกเฉียงเหนืออันมีขุนเขา แม่น้ำ และป่าเก่าแก่รายรอบ

At the folds of the Carpathian Mountains, stretching along the bank of the Prut River, surrounded by ancient forests of beech, oak, linden and firs, rises Czernowitz, the capital of Bukovina province. This region of breathtaking beauty of northeastern Romania, glorified in poems and songs, was truly my native land.(...)

Chestnut and white acacia trees lined the streets of Czernowitz. Its parks and squares brimmed with kaleidoscopic flowerbeds.(Gold: 18)

เมืองอันใกล้ขีดธรรมชาติแห่งนี้เป็นที่กำเนิดของรุชที่เป็นสมาชิกของครอบครัวชนชั้นกลาง มีมารดาเป็นแม่บ้านแม่เรือนและบิดาเป็นเจ้าของร้านหนังสือ ปู่เป็นยิวที่เคร่งครัดสืบเชื้อ

สายมาจากผู้นำรหัสยลัทธิยิวอันศักดิ์สิทธิ์ ส่วนตาก็เป็นที่เคารพนับถือของบรรดาชาวยิวในหมู่บ้าน รุซให้รายละเอียดของเหล่าวงศ์ญาติอันเป็นลักษณะของครอบครัวขยาย

In reality I was a member of a middle - class family.(...) Mama was born in 1896,(...) She was one of four children of Liltman and Reizl Katz. David, the eldest, was followed by Anna, Leah, and Moishe, (...)

Papa was born in 1886 in Kutu,(...) He was one of six children of Menashe and two sons: Sanmuel(Sammy), Maryem, Mendel, Cilli, Toni, and Pepi.

(Gold: 16,17)

ผู้อ่านจะได้เห็นภาพกิจกรรมที่บรรดาชนเชื้อสายยิวกระทำในช่วงสบาโต ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมอาหารซึ่งแม่แต่การฆ่าไก่รุซก็บันทึกอย่างละเอียดถึงขั้นตอนที่ต้องทำตามจารีตประเพณีแบบยิว การจุดเทียนและสวดภาวนา การไปโบสถ์ในวันเสาร์ การจ้างคนที่ไม่ใช่ยิวมาจุดไฟให้สำหรับการประกอบอาหารในวันนั้น การนอนกลางวัน และการไปเยี่ยมญาติ

That was followed by the Sabbath dinner, presided over by grandfather. I watched with fascination as my mother and her sister lit the candles, covered their eyes with both hands, moved their heads back and forth, and murmured some sort of prayers.(...)

On Saturdays we all went to the synagogue. Upon our return, a gentile hired to perform minor duties on the Sabbath came to light the cooking fire to heat our lunch. After the meal everybody took a nap. Then I would go with the adults to visit our relatives.(Gold: 9)

Sara Tuvel Bernstein แนะนำตนเองด้วยการบันทึกไว้ในเรื่อง *The Seamstress* ว่าเธอลืมตาขึ้นดูโลกท่ามกลางลมที่พัดกระหน่ำรอบบ้านที่ตั้งอยู่ ณ เชิงเขาในทรานซิลเวเนีย ประเทศโรมาเนียซึ่งมีแม่น้ำ Mures ไหลผ่าน มารดาของเธอเจ็บท้องทันทีหลังจากมีคางนจากโรงเลื่อยมาตามหาบิดาเนื่องจากมีการก่อความไม่สงบของชาวนาและมีการทำร้ายชาวยิวอีก มารดาซึ่งอยู่เพียงคนเดียวเพราะบิดาเดินทางไปซื้อไม้จึงให้กำเนิดซาราเพียงลำพังโดยไม่มีแม่แต่หมอต้าแย

Within several hours she gave birth to me by herself as the wind howled all around the house isolated at the foot of the mountain, howled through the trees bending over the roof in low, swishing arcs. I was born gasping, my small, frail cry rising above the wind, on April 25, 1918, and was named Seren.(Bernstein: 4)

หลังจากนั้นเป็นการเล่าถึงการเป็นน้องเล็กที่มีพี่ชายพี่สาวต่างมารดาอีกเจ็ดคนซึ่งเป็นลูกติดของบิดาจากการแต่งงานครั้งแรก ตัวเธอเองเป็นพี่สาวของน้องสาวอีกหนึ่งคน จึงเป็น

บรรยากาศของครอบครัวขยายที่อ่อนหนาฝาคั่งแม้จะมีการไม่ลงรอยกันบ้างตามประสาเด็ก ชาวราให้รายละเอียดของการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับชาวยิวเช่น พิธีแต่งงาน งานเลี้ยงฉลองและการแต่งงาน

The first day of the wedding was clear and dazzling. The *chuppah* was set up in the spacious side yard near the garden, the fragrance of lilacs wafting through the still air during the ceremony.(...)

When the ceremony was over, the feasting and music began. For three days and nights I wandered about, (...)In the evening the Gypsies came. We all gathered in the large, open hall at the mill where the Saturday night dances were held. The lead violinist would strike up a fast dance tune. The accordionist would join him and in an instant all of my brother and sister were dancing: (...)
(Bernstein :10)

ในเรื่อง *Seed of Sarah* ผู้บันทึกคือ Judith Magyar Isaacson บอกเล่าชีวิตของเธอตั้งแต่ในวัยเด็กที่อยู่ ณ เมือง Kaposvár ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศฮังการีท่ามกลางเนินเขาและแม่น้ำดานูบ บ้านเป็นอพาร์ตเมนต์เช่าสองชั้นและมีห้องใหญ่ถึงสี่ห้อง

Kaposvár: a speck on some maps, a void on most. "Virágzó Kaposvár Blooming Kaposvár" perches in the hills beyond the Danube, the dozing capital of Somogy county in southwest Hungary. Kaposvár was my home, my universe.

Mother, father and I lived on Kontrássy Street, on the second floor of a two story house, in four bright, spacious rooms.(Isaacson: 1)

เราจะได้ทราบถึงกิจวัตรประจำวันที่มีบรรยากาศของความสดชื่นแจ่มใสและความผูกพันในระหว่างพ่อแม่ลูก ตารางเวลาการดำเนินชีวิตของครอบครัวนี้ตั้งแต่เช้าพร้อมๆไปกับรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง เช่น เครื่องแบบนักเรียนโรงเรียนเอกชนของเธอได้รับคำสั่งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เปลี่ยนจากแบบเดิมมาเป็นแบบใหม่ที่แสดงความเป็นชาติยิ่งขึ้น

(...) my school uniform, a pleated navy skirt and a blouse styled like a hussar jacket. The Hungarian Ministry of Education had recently ordered all private schools to exchange their traditional sailor blouses for this national motif.

(Isaacson: 1)

อาหารเช้าที่มีแยมฝีมือของมารดา ขนมปังจากร้านขายขนมปัง อาหารกลางวันแบบฮังการี การนอนตอนกลางวัน และการเรียนพิเศษภาษาต่างประเทศ

Breakfast was always a croissant and an emperor's brioche, with fresh butter and my mother's homemade jam. I always drank cocoa and my parents

had café-au-lait. (...) our main meal at noon. After a dish of veal stew and several walnut-filled *palacsinta* –Hungarian crêpes–my parents lay down on the divan for their siesta, and I was off for a private lesson in French shared by Ilona. (Isaacson :4,7)

จุดนี้ได้รับการศึกษาอย่างดีตามแบบฉบับของลูกหลานชนชั้นกลางโดยเข้าโรงเรียนสตรีที่ค่อนข้างเข้มงวดในการเรียนการสอนและยังเรียนพิเศษภาษาฝรั่งเศสกับครูพิเศษอีกด้วย ในยามเช้าเมื่อมองออกไปจากหน้าต่างห้องนั่งเล่นเห็นหิมะปกคลุมอยู่ภายนอก มารดาจะท่องโคลงกลอนของกวีชาวฮังการีในศตวรรษที่ 20 และจุดนี้ก็จะท่องโคลงของเชลลีที่แปลเป็นภาษาอังกฤษเรียนโต้ตอบกัน เธอยังเล่าถึงความเปลี่ยนแปลงของบิดาภายหลังการตายของปู่ จากผู้ที่ไม่ค่อยสนใจรักษาขนบธรรมเนียมแบบยิวนักก็หันมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดถึงขนาดไม่โกนหนวดเคราถึงสามสิบวันตามจารีต

(...) my father, hardly a pious Jew, suddenly adhered to all the memorial customs. He even abstained from shaving for the prescribed thirty days as if we were orthodox. (Isaacson: 21)

Faye Schulman กล่าวถึงครอบครัวยิวในโปแลนด์ในเรื่อง *A Partisan's Memoir* ว่าเป็นครอบครัวแบบยุโรปตะวันออกทั้งหลายในขณะนั้นที่มีสมาชิกมากหน้าหลายตาและมีความใกล้ชิดกัน แม้จะไม่ร่ำรวยและธุรกิจผ้าของบิดาไม่ประสบความสำเร็จแต่บิดาก็ได้รับความยกย่องนับถือจากชุมชนยิวโดยได้รับเลือกให้เป็นผู้พิพากษาศาลของชาวยิวด้วยกัน และทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลธุรกิจของโรงสวดซึ่งเป็นภารกิจที่ไม่มีค่าตอบแทน ในยามว่างก็จะใช้เวลาอ่านและถกเถียงคัมภีร์ Torah กับแรบไบที่เป็นเพื่อนสนิท ส่วนมารดาเป็นผู้ดูแลครอบครัวทั้งงานบ้านและค่าใช้จ่ายจึงเปิดร้านขายอาหารซึ่งพวกข้าราชการชาวโปแลนด์เป็นลูกค้าประจำ แม่สอนให้ลูกทั้งเจ็ดคนรักกันและปลูกฝังให้มีคุณธรรมและมีศรัทธาในศาสนาเพื่อให้ลูกสามารถประกอบอาชีพเป็นหลักเป็นฐาน พ่อแม่ยอมยืมเงินมาส่งเสียให้พี่ชายคนโตไปเรียนถ่ายภาพที่เมือง Pinsk ในรัสเซียจนสามารถเปิดร้านถ่ายภาพได้ถึงสองแห่งและให้เฟย์มาทำงานด้วยได้ เฟย์จึงมีความสามารถในการถ่ายภาพและล้างอัดภาพเป็นอย่างดี นอกจากรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดาและพี่น้องชายหญิงแต่ละคนแล้ว เฟย์ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมของเมืองเลนิน(Lenin)ในประเทศโปแลนด์ที่เธอพำนักอยู่ซึ่งในจำนวนประชากรหนึ่งหมื่นสองพันคนนั้นเป็นชาวยิวถึงครึ่งหนึ่งที่ประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งช่างฝีมือ พ่อค้าผักผลไม้ พ่อค้าขนมปัง เจ้าของร้าน ช่างเลื้อ เป็นต้น ภาษาที่ใช้เป็นทางการคือภาษาโปแลนด์ ในเมืองมีโบสถ์หนึ่งหลัง โรงสวดสองโรง มีศาลเฉพาะสำหรับตัดสินคดีระหว่างชาวยิวด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นยิวที่ยึดมั่นศรัทธาในศาสนาอยู่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎของชาวยิวที่ตกทอดมาหลายรุ่น ในวันหยุดจะมีงานฉลองในหมู่ชาวยิวอย่างคึกคักกระตือรือร้น มีขบวนแห่ทางศาสนาอย่างเอิกเกริก ยิวบางคนอยู่

ในองค์กรสังคมนิยมแต่มีจำนวนน้อยเพราะการเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เป็นสิ่งอันตราย ดังนั้นในวันที่ 1 พฤษภาคม หากแต่งกายด้วยสีแดงจะเสี่ยงต่อการถูกเพ่งเล็งว่าสนับสนุนโซเวียตที่เป็น“ศัตรู”ของรัฐบาลโปแลนด์ หลายคนเป็นสมาชิกขบวนการไซออนนิสม์ และหลายคนให้เวลาแก่องค์กรที่ตั้งกองทุนเพื่อก่อตั้งรัฐยิว

Most the Jews in town were observant Jews who practised Judaism with great devotion.(...) In Lenin, Jewish holidays were openly celebrated with great enthusiasm by the entire Jewish community.(...)

Though some Jews in Lenin were involved with socialist organizations, their numbers were limited. Because of our proximity to the Soviet Union - considered “the enemy” by the Polish government - and the strict Polish surveillance put on us, it was dangerous to be known as an active member of the Communist Party. (Schulman: 28,29)

Olga Lengyel กล่าวถึงตนเองและครอบครัวไว้ในเรื่อง *Five Chimneys* เพียงสั้นๆ ว่าครอบครัวของเธอพำนักอยู่ในเมือง Cluj ซึ่งเป็นเมืองหลวงของทรานซิลเวเนีย มีประชากรเพียงหนึ่งแสนคน ในอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของโรมาเนียต่อมาได้กลายมาเป็นของฮังการีในปี 1940

We lived in Cluj, a city of 100,000, the capital of Transylvania. Formerly it had belonged to Rumania, but the Vienna Award of 1940 had transferred it to Hungary, also one of the New Order’s satellite countries.(Lengyel: 11)

สามีของเธอเป็นศัลยแพทย์ทั่วไปและสูตินรีเวชผู้มีความชำนาญสูงและอุทิศตนให้กับการรักษาคนไข้จึงเป็นที่เคารพนับถืออย่างกว้างขวางขณะเดียวกันก็เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลของตนเองซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ทันสมัยสองชั้นขนาดเจ็ดสิบเตียงสร้างขึ้นในปี 1937 ส่วนภรรยาคือตัวอลกาเองเป็นแพทย์ผู้ช่วยของสามีและเป็นมารดาของบุตรชายสองคน ทั้งหมดอยู่ด้วยกันกับบิดามารดาของอลกาและพ่อทูนหัวของเธอด้วย แม้เธอจะบันทึกภูมิหลังไว้เพียงสั้นๆ แต่ก็เพียงพอที่จะให้ภาพของสตรีผู้มีอาชีพที่มั่นคง มีการศึกษาดี มีสถานภาพสูงในสังคม และมีครอบครัวที่อบอุ่น

My husband, Miklos Lengyel, was the director of his own hospital. Doctor Lengyel’s Sanatorium, a modern two-story seventy-bed institution, which we had built in 1937. He had studied in Berlin, where he devoted a great deal of time to charity clinics. Now he specialized in general surgery and gynecology. Extremely skillful, and devoted to his science, he was widely respected.(...)

I, too, was devoted to medicine. I had attended the University in Cluj and had qualified to be my husband's first surgical assistant.(...) Yet, although I had a career, I was even prouder of my little family, for we had two sons, Thomas and Arvad. No one, I thought, could be happier than we were. My parents lived with us and so did my godfather, Professor Elfer Aladar, a famous internist who was doing cancer research.(Lengyel: 12)

บันทึกของ Edith Bruck ไม่แตกต่างจากผู้อื่นในแง่ของการบันทึกชีวิตประวัติแม้ว่าจะแตกต่างในแง่รายละเอียดทางสภาพความเป็นอยู่ก็ตาม ในเรื่อง *Who Loves You Like This* อีดิธได้แนะนำตนเองและครอบครัวตั้งแต่บรรทัดแรกว่าเกิดในฮังการี ในหมู่บ้านเล็กๆที่อยู่ระหว่างยูเครนกับสโลวาเกีย เธอบอกเล่าถึงสภาพที่อยู่อาศัยที่ยากจน บิดามารดาต้องนอนในครัว อีดิธกับพี่น้องสองคนนอนรวมกันในห้องใหญ่ ส่วนห้องเล็กไม่มีใครนอนเนื่องจากฝนรั่ว พี่น้องที่เหลืออีกสามคนอยู่ที่บูดาเปสต์ทำงานในร้านตัดเสื้อ บิดาเป็นคนขายเนื้อผู้ไม่เคยหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวได้เพียงพอและไม่ชอบไปโรงสวดซึ่งตรงกันข้ามกับมารดาที่เป็นคนเคร่งศาสนาและชนบทรรมนิยมประเพณีแบบยิว

I was born in Tiszakarad, a small Hungarian village between the Ukraine and Slovakia, on a Thursday night, May 3, 1932.(...) The house was made of two rooms and the kitchen, with a roof of reeds that, here and there, let the rain come through. No one could sleep in the small room because the water came in.(...) My mother was thirty-nine years old, but she seemed much older, (...) She always wore a kerchief on her head, as observant Jews do, and when she wasn't shouting she was praying.(Bruck: 3,4)

นอกจากรายละเอียดเกี่ยวกับครอบครัวแล้วผู้บันทึกยังให้รายละเอียดแวดล้อมอันเกี่ยวกับหมู่บ้านและประชากรที่อาศัยอยู่ กิจวัตรโดยทั่วไปของผู้คนในหมู่บ้านตลอดจนชนชั้นสูงและชนชั้นล่างที่ประกอบกันเข้าเป็นสังคมเมืองของฮังการีช่วงปี ค.ศ.1939

A few Jewish families, who had grocery stores or haberdasheries, lived in the village; almost all the other inhabitants were Protestant peasants.(...)

The privileged society consisted of the municipal officials, the town doctor, the pharmacist, the school - teachers, and the two Protestant pastors. (...) The poorest of the poor were the gypsies camped near the forest. (Bruck:5,7)

เรื่องราวของ Helen Sendyk ใน *The End of Days* นั้นจะบอกเล่าถึงครอบครัวของเธอที่เป็นครอบครัวใหญ่ พี่น้องหลายคน ผู้กัพันอยู่กับความเชื่อความศรัทธาในศาสนาของยิว และการปฏิบัติตนตามแบบฉบับของชาวยิวอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาหารในวัน

สำคัญต่างๆ การสวดมนต์ภาวนา การร้องเพลง การแต่งกาย เขาจะให้รายละเอียดอย่างมากอาจกล่าวได้ว่ามากกว่าเล่มใดๆ การบรรยายเต็มไปด้วยศัพท์เฉพาะ เราจะเห็นภาพกิจวัตรของมารดาของเขาเล่นที่เก่งในการทำอาหารขณะเดียวกันก็เผื่อแผ่ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง เขาเล่นกับพี่น้องจึงมีกิจวัตรที่ต้องนำอาหารไปแจกจ่ายตามที่ได้รับมอบหมาย

There was one big pot of *cholent*, the special Sabbath dish, (...) Every Friday for years Heshek, Vrumeck, and then Sholek brought pots of hot soup, kugel, and *tsimmes*, a carrot stew, to Miriam's house. As Sholek was soon to graduate to other chores, he was grooming me for this task. There was also dinner to be brought to Grandma Chaya whenever she wasn't coming to our house, and to assorted widowers or ailing people who couldn't cook for themselves. Mama always had enough for everybody. (Sendyk:14)

ผู้อ่านจะเห็นกิจวัตรของบิดาและบรรดาลูกชายที่พากันไปอาบน้ำชำระร่างกายในสถานอาบน้ำนอกบ้านที่ซึ่งได้พบปะกับมิตรสหายเพื่อนบ้านและกลับมาในสถานอย่างสะอาดหมดจดพร้อมกับเรื่องขำขันที่กลับมาเล่าต่อให้คนทางบ้านฟัง

Papa gathered his son and marched with them to the *mikvah*, the ritual bath, each one carrying his towel, soap, and fresh change of underwear. They entered the steaming bathhouse, where they greeted friends and neighbors. Sholek would bring home entertaining tidbits, especially regarding Papa's own tales and jokes, which usually made a big splash.(Sendyk:15)

เมื่อถึงบ้านต่างก็เปลี่ยนมาสวมใส่เครื่องแต่งกายตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่นเดียวกับเขาเล่นและพี่น้องฝ่ายหญิงก็ต้องแต่งกายตามจารีตด้วยเช่นกัน เมื่อมาพร้อมหน้ากันที่โต๊ะอาหารภายหลังจากการร้องเพลงและสวดให้พรแล้วบรรยากาศเปลี่ยนจากความเคร่งขรึมมาเป็นความร่าเริงในที่สุด

All cleansed, dried and relaxed, they returned home and changed into their Sabbath garb to go to shul. Papa looked like a nobleman in his shining long silk *kapota*, (caftan) a *gartel*(belt) wound around his waist, and his seven-tailed fur *streimel* sitting proudly on his head. His face shone with pleasure at the sight of his entourage of sons, all in their long black coats and the small, round black caps of unmarried men.

Back home in the brightly lit house, Mama was ready with the festive meal. The girls were in their Sabbath dresses, their hair neatly combed, and their cheeks rosy with anticipation. After Papa sang his *shalom aleichem* (peace

unto you) and chanted *Kiddush*, the benediction said over the wine, the atmosphere would shift from solemnity to gaiety. While Mama served the meal, Papa would engage the guest in conversation, eager to listen to new *zmiros* (Sabbath songs).(Sendyk:15 -16)

สำหรับ Margareta Glas – Larsson เล่าถึงครอบครัวในเรื่อง *I Want to Speak* โดยให้ภูมิหลังของตัวเองที่เริ่มต้นชีวิตอย่างผู้มีอันจะกิน ณ กรุงเวียนนาเมืองหลวงของประเทศออสเตรีย บิดาทำธุรกิจขนสัตว์ แม้เมื่อบิดาสิ้นชีวิตไปขณะเมื่อเธอและน้องชายอายุหกปีและห้าปีตามลำดับแต่ยายมีกิจการถ่านหินทำให้ยังคงดำรงสถานะทางสังคมเหมือนเดิมไว้ได้ มารดาจ้างพี่เลี้ยงชาวอังกฤษคอยดูแลความเป็นอยู่ของลูกทั้งสองในบ้านและทุ่มเทด้านการศึกษแก่ลูกด้วยการจ้างครูพิเศษชาวฝรั่งเศสและครูชาวอังกฤษมาสอนถึงบ้าน เธอจึงเติบโตด้วยความประทับใจประหลาดเป็นพิเศษจากมารดาในบรรยากาศของสังคมชั้นสูงที่แม่ในวันอาทิตย์การสนทนาเรื่องธุรกิจก็เป็นเรื่องกิจวัตรประจำในหมู่ญาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมารดาของเธอมีพี่น้องชายหญิงถึงสิบเอ็ดคน

Gretel Berger, was born in Vienna on March 28, 1911, in Heitzing Ober St.Veit. In those days it was a very distinguished quarter. My father, from Vienna-Ottakring, had a rather large fur business.(...) I grew up in a bourgeois environment, (...) I was very shocked that my Jewish family always talked about business on Sunday. My mother had eleven brothers and sisters, (Glas-Larsson:2,3)

มารดาพาบุตรสาวไปยังร้านกาแฟเพื่อดื่มน้ำชายามห้าโมงเย็นอันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของวงสังคมชั้นสูงในกรุงเวียนนาขณะนั้น ที่ร้านนี้เองที่เธอได้รู้จักกับผู้ที่จะมาเป็นสามีของเธอในเวลาต่อมา ต่อจากนั้นก็เป็นการใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยของคนในระดับเดียวกันเช่นการออกไปล่าสัตว์ การมีม้าประจำตัวไว้ขี่ งานเดินรำในร้านหูก ครอบครัวยุคของสามีมีธุรกิจผ้าและพืชผลเกษตรกรรมอยู่ในเชคโกสโลวาเกียด้วย เช่นที่เมือง Zwickau มีโรงงานที่มีคนงานห้าร้อยคน มาร์การิตาต่างจากผู้บันทึกคนอื่น ๆ อยู่ตรงที่เธอมีเชื้อสายยิวแต่ได้เปลี่ยนศาสนาไปเป็นคาทอลิกตามอย่างสามีที่แม้จะเป็นยิวแต่ก็ได้รับศีลมหาสนิทเป็นคาทอลิก ส่วนแม่สามีก็เป็นคาทอลิกในขณะที่บิดาของสามียังคงเป็นยิว

สำหรับ Edith Velmans ในบันทึกเรื่อง *Edith's Story* เพื่อให้ชีวประวัติของเธอสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะสมบูรณ์ได้เธอจึงท้าวความไปจนถึงภูมิหลังของยายซึ่งเธอกล่าวถึงไว้ตั้งแต่ออนเริ่มเรื่องเลยก็เดียวโดยเฉพาะการที่ยายต้องสูญเสียลูกคนแล้วคนเล่า ตามมาด้วยสามีจนมาถึงลูกชายคนเดียวที่เหลืออยู่ก็มาสูญเสียไปอีกในการไปสงครามเพื่อประเทศเยอรมนี แต่การมีลูกเป็นวีรบุรุษมิได้ช่วยยายซึ่งเป็นยิวให้อาศัยอยู่ในเยอรมนีได้เมื่อเกิดวิกฤตการณ์

My grandmother, Mina Weil Wertheimer – Omi – came to live with us in 1938. She came from Sinsheim, a village near Heidelberg in Germany.(...) The biggest tragedy of her life, however, was the death of Julius, her only son, who was drafted into the Kaiser's Imperial Army in 1914 at the start of First World War.(Velmans :7)

ต่อมาจึงเป็นรายละเอียดของประวัติบิดามารดาตั้งแต่แรกพบกันเมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่งสิ้นสุดไม่นานมาจนบิดาซึ่งเป็นนักธุรกิจชาวดัชท์พามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศเนเธอร์แลนด์ (ฮอลแลนด์ในขณะนั้น) ที่ซึ่งสมาชิกในตระกูลของพ่อมาจากภูมิภาคทางเหนือและได้ประกอบธุรกิจมาหลายชั่วคน อีดิทภูมิใจในความเป็นชาวดัชท์ของเธอและพอใจกับชีวิตวัยเด็ก ณ กรุงเฮกในโรงเรียนเอกชนที่มีชื่อเสียง

The van Hessens came from Groningen, in the north of Holland, when they had lived, first as cattle merchants, then as respected shopkeepers and businessmen, for generations.(...) I was secure in my happy, comfortable life in the Hague. I was proud to be a student at the Netherlands Lyceum, a prestigious private school.(Velmans: 9)

1.2 ชีวิตช่วงก่อนการรุกรานของนาซี

นอกจากบันทึกความทรงจำของสตรีเหล่านี้จะให้รายละเอียดส่วนตัวของผู้บันทึกแล้ว สิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกันหรืออาจกล่าวว่าเป็นจุดร่วมของผลงานกลุ่มนี้คือ การบอกเล่าช่วงเวลาก่อนการเข้ามายึดครองประเทศที่พวกเธอพำนักอยู่โดยกองทัพเยอรมัน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นช่วงเวลาที่ดีที่ประทับตราตรึงอยู่ในความทรงจำ เพราะจากตัวอย่างที่ยกมาประกอบการวิเคราะห์ที่ผ่านมาข้างต้นจะสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่ผู้บันทึกจะเป็นสมาชิกครอบครัวใหญ่ที่มีสภาพความเป็นอยู่และสถานภาพในสังคมที่ดี ดังนั้นการบันทึกเรื่องราวในวัยเยาว์เรื่อยมาจนถึงก่อนการบุกของฮิตเลอร์จึงเป็นเรื่องราวที่มักเต็มไปด้วยความสมบูรณ์พูนสุข ความรื่นเริงบันเทิงใจ ความซาบซึ้งประทับใจ ที่ตัวผู้บันทึกเองก็อดที่จะนำมาถ่ายทอดไว้ไม่ได้เพราะตรงกันข้ามกับช่วงเวลาในภายหลังอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ ภาพที่ปรากฏจากเรื่องเล่าในช่วงนี้จึงเป็นภาพความจริงในอดีตที่มีมีวันจะหวนคืนมาอีกเป็นอันขาดเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบแล้วอันเนื่องมาจากการกระจายพลัดพรากของสมาชิกในครอบครัว

อีดิท ใน *Edith's Story* จะมีภาพของความสนุกสนานมากที่สุด เธอมีกิจกรรมประเภทสันทนาการไม่เว้นแต่ละวันแม้ในช่วงที่ครอบครัวเริ่มลำบากถึงอันตรายที่คุกคามมาใกล้ตัวมากแล้วก็ตาม แต่เธอก็มิได้อ่อนแอหรือใจ การเมืองในปี ค.ศ.1939 – 1940 มิได้มีความหมาย

ใดๆ เธอกับเพื่อนชมรมละครร่วมกันแต่งสุนาฏกรรมเพื่อแสดงในโรงเรียน เป็นการแสดงที่มี
บทหลักควบคู่ไปกับการบรรเลงดนตรีอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

Miep and I decided to write a comic opera together, a cabaret-like farce
that took place in a beauty salon, complete with funny lyrics set to popular
melodies. It was to be performed by our drama club at a special theatre-and-
music evening before the entire school.(Velmans:14)

ในแวดวงสังคมวัยรุ่นของเธอมีกิจงานปาร์ตี้เป็นประจำซึ่งมีการเล่นเกมส์ เต้นรำ
และเลี้ยงอาหาร ผู้ที่ไปร่วมงานก็จะแต่งกายด้วยชุดสำหรับใส่ไปงานรื่นเริงตอนเย็นที่จะต้อง
งดงามตามสมัยนิยม

And then there was the party, last night, at Kitty's. Twelve boys and twelve girls.
We played games, we danced and ate a lot. Jan de S. took me home, with
Anneke and Riet in tow. We were all wearing evening dresses. *Très chic*.
(Velmans:21)

นอกจากนี้ครอบครัวของเธอยังเป็นเจ้าของเรือไว้ขับเล่นท่องสำน้ำอันเป็นโอกาสที่ทั้ง
เด็กและผู้ใหญ่ได้มารวมตัวกันเล่นกีฬาทางน้ำอย่างพร้อมหน้า

(...) we were about to take possession of a new sailboat ! We named it *De
Doolaard*, which means 'wanderer' and was the name of a popular Dutch
author.(...) We were all avid sailors, including Father. Summer was for
swimming, rowing and sailing; winter was for skating. Politics meant nothing to
me.(Velmans:15)

สำหรับรัฐใน *Ruth's Journey* ช่วงเวลาแห่งความสุขของเธอผูกพันอยู่กับธรรมชาติที่
บ้านของตาในชนบท ในฤดูร้อนเมื่อโรงเรียนปิดภาคการศึกษา ญาติและมิตรสหายของครอบครัว
จะส่งลูกหลานมาพักที่บ้านของตาที่เปรียบเสมือนรีสอร์ทแห่งนี้เนื่องจากมีกิจกรรมที่เอื้อต่อ
สุขภาพให้เด็กๆ ได้ทำมากมาย โดยเฉพาะตัวรัฐเองที่แพทย์สั่งให้ได้รับแสงอุลตราไวโอเล็ตใน
ตอนเช้า ยิ่งเพื่อนๆ มีจำนวนมากขึ้นเท่าใดเธอยิ่งมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น นอกจากกิจกรรม
นอกบ้านตามประสาเด็กก็จะมีกิจกรรมภายในบ้านยามฝนตกสำหรับทำร่วมกับสมาชิกในครอบ
ครัวคนอื่นๆ ด้วย เช่น การฟังดนตรี อ่านหนังสือ ตีเนยสำหรับประกอบอาหาร หรือรองน้ำฝน
สำหรับสระผม หลังฝนตกก็จะไปวิ่งเล่นในอ่างน้ำหรือจับหนอนไว้เป็นเหยื่อตกปลา แม้ว่าชีวิต
ในชนบทจะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเท่ากับในเมืองแต่ก็กลับเป็นเสน่ห์ที่ชวนให้หลงใหล

Mostly Bubi would play the violin on rainy days. We welcomed such
days for the different activities that were as entertaining as those outdoors:
listening to Bubi's music, reading, whipping butter from cream, and collecting

soft rainwater for shampooing, to name a few. After the rain we splashed in puddles and collected earthworms for fishing bait.

I would wake up every morning full of optimistic and anticipation of the day's offering. Every aspect of life on the farm fascinated me. We had no electricity, running water, or shower and only a distant outhouse. Yet we adapted to the inconveniences and even found them to be exhilarating. For me it created an air of romance. And what a rich experience it was for a little girl to be in total harmony with Mother Nature! (Gold: 13)

นอกเหนือไปจากชีวิตชนบทแล้ว สิ่งที่ทำให้เกิดความสุขใหญ่หลวงให้แก่เราได้ก็คือบิดาของเธอนั่นเองเพราะบิดาเปรียบเสมือนพระเจ้าในสายตาของเด็กน้อยเช่นเรา เป็นบ่อเกิดของแรงบันดาลใจ ความดีงาม ความรัก สติปัญญา อารมณ์ขันและความกรุณา และบิดานี้เองที่เป็นผู้พาเธอไปดูละครสำหรับเด็ก ดูละครสัตว์ ไปสวนสาธารณะ ไปทานไอศกรีมและของอร่อยๆ ไปเยี่ยมญาติ และบิดายังเล่าเรื่องราวมากมายให้ฟังจนทำให้เวลาที่อยู่ใกล้บิดานั้นเป็นเวลาแห่งความสุขเกษมสำราญอย่างแท้จริง

In my eyes, Papa was a god, if not more. He was all that God was supposed to be, only he was real and present and, at least for me, an absolute idol, a fountain of inspiration, goodness, love, intellectual stimulation, humor, and kindness. When the door opened upon his return from work, it was as if sunshine had suddenly come into the apartment.

It was Papa who took me to the children's theatre, the circus, the park, the ice cream parlor, the pastry shop, and to visit with his family. His inexhaustible capacity for storytelling filled my young mind with information about his past and about faraway places, making it fun to be with him.(Gold:22)

เช่นเดียวกับบิดาของชเดนกาใน *My Lucky Star* ที่ชอบพาเธอไปเดินเล่นในเวลาว่างจากภารกิจการทำงาน บิดาจะพาชเดนกาเดินข้ามสะพานไม้ชมดอกบัวที่ชูช่อทั้งดอกใบอยู่บนผิวน้ำ ผ่านที่ดินละแวกปราสาทเป็นระยะทางไกล เป็นวันเวลาอันสุขใจไร้กังวลและอบอวลไปด้วยความรักความผูกพันระหว่างพ่อลูก

My father often took me for walks to Blatná Castle. We had to cross a wooden drawbridge under which water lilies were growing, with leaves like lettuces. After that followed a long, long walk through the wonderful castle grounds. These were idyllic days for a child, carefree and full of affection. (Fantová: 6)

วันเวลาเหล่านั้นยังแต่งแต้มไปด้วยความตื่นเต้นแปลกใหม่ที่ทำให้หัวใจพองโต เช่น การที่บิดาซื้อรถยนต์เปอโยต์ใหม่เอี่ยมในขณะที่คนส่วนใหญ่ยังเดินทางทางรถไฟหรือด้วยจักรยานหรือใช้วิธีเดิน การเป็นเจ้าของรถยนต์จึงมิใช่เป็นเรื่องที่จะพบเห็นได้ง่ายๆ ทุกสิ่งดูแปลกใหม่แม้แต่การสตาร์ทเครื่องยนต์ด้านหน้านอกตัวรถ บิดาถึงกับลงทุนซื้อชุดพิเศษสำหรับคนขับรถมาสวมใส่เป็นการเฉพาะเลยก็ว่าได้ ยิ่งทำให้เป็นกรณีที่ไม่ธรรมดาและประทับอยู่ในความทรงจำของเด็กเช่นชเดนกาอย่างแจ่มชัดแม้ว่าจะมีความยุ่งยากเพราะเครื่องยนต์กลไกตามมาในภายหลังจนทำให้เธอไม่อยากจะใช้รถยนต์อีกต่อไปก็ตาม

One day Father announced that we were going to have a motorcar. They were still a rarity; people traveled by train or bicycle or went on foot. But buy a car he did, a brand new Peugeot. There it was , standing quietly in front of the house, painted green, with huge mudguards and mica windows that were hard to see through. Father was wearing a chauffeur's uniform bought for the purpose, including large goggles tied with elastic and big chauffeur's gloves with cuffs up to the elbows.

One had to turn a crank in front to start the motor.(Fantová: 20)

ชีวิตในวัยเด็กของชเดนกาสามารถสรุปด้วยข้อความประโยคเดียวที่กล่าวถึงครอบครัวใหญ่ของเธอไว้“Peace, love, and happiness reigned in the family; (Fantlová: 7)

ช่วงเวลาแห่งความสุขของ Gerty Spies ใน *My Years in Theresienstadt* เป็นช่วงเวลาที่ยึดบ้านของตนเองที่ถนนไกเซอร์ซึ่งมีสวนทั้งข้างหน้าและข้างหลังบ้าน ในยามที่บิดาว่างจากภารกิจของนักธุรกิจก็จะมาเล่นกับลูก ๆ บนถนนกว้างขวางที่เด็ก ๆ สามารถเล่นการละเล่นได้ทุกชนิดตามอัชฌาศัย เกอร์ตีชอบนอนบนหญ้าใต้ต้นไม้ ฟังเสียงนกในดิ่งเกลและร้องเพลงพื้นบ้านเก่า ๆ คลอไปกับเสียงกีตาร์

During noon hours I often lay in the grass under the acacia trees and dreamily watched the fishing boats until they disappeared behind the bridge. In the evening, we sat under the nut tree listening to the nightingale (what a homely, small gray bird it was!) or sang old folksongs accompanying ourselves on a guitar. (Spies: 42)

ยามเย็นครอบครัวจะอยู่พร้อมหน้ากันรวมทั้งเพื่อนฝูงก็จะมาร่วมสังสรรค์ ในเดือนกันยายนของทุกปีปีาสองคนจากโคโลญน์และแฟรงก์เฟิร์ตจะมาเยี่ยมบ้านเพื่อเคารพหลุมศพของบรรพบุรุษ ทั้งสองจะนั่งรถเทียมม้ามาจากสถานีและนำของขวัญมาให้ด้วย ครอบครัวมาชุมนุมรับประทานอาหารเย็นด้วยกันในบรรยากาศของงานฉลองที่อบอุ่นไปด้วยความรัก เสียงหัวเราะ และความมหุทธิ

Each year in September, my two aunts from Cologne and Frankfurt stayed with us in order to visit their parents' graves. It was a wonderful time. They took a horse-drawn carriage from the station to our house, brought presents and stayed a whole week. Festive dinners, family gathering, love, laughter, merriment. (Spies: 46-47)

เมื่อเทศกาลคริสต์มาสมาถึงย่าก็จะมาที่บ้านพร้อมกับกระเป๋าเดินทางที่เต็มไปด้วยอาหารฝีมือของย่า บ่อยครั้งลุงก็จะมาด้วยและเล่นกับเด็กๆ อย่างสนุกสนาน

At Christmas time, my grandmother came with a suitcase full of home-baked goods. Right away she put a full bowl in front of us and let us eat to our heart's content. Often, Uncle Löwe came too, who played with us so well and had the most eccentric ideas. (Spies: 48)

เป็นความทรงจำที่ประทับใจและเป็นความปรีดีเปรมอย่างยิ่งซึ่งสามารถสรุปได้ด้วยประโยคของเกอร์ตีเองว่าเป็นบ้านที่อบอุ่นไปด้วยความอบอุ่นและมนุษยสัมพันธ์

Generally we spent the evenings around the family table. Friends came. It was a home full of warmth and sociability. (Spies: 48)

เขเลนในเรื่อง *A Time to Speak* มีช่วงเวลาแห่งความสุขที่สุดคือการที่สามารถเรียนจนสำเร็จการศึกษาดังที่ตั้งใจไว้ สิ่งนี้นำมาซึ่งชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งในฐานะนักเต้น นักออกแบบท่าเต้น ครู และภรรยา เนื่องจากเมื่อประสบความสำเร็จในการศึกษาทางด้านที่ใจปรารถนาใฝ่ฝันมาตั้งแต่เด็กแล้วเธอกับคนรักก็เริ่มคิดถึงการใช้ชีวิตคู่อย่างจริงจัง

At the start of the year I passed my final French exam, and while celebrating the happy occasion, Paul and I considered for the first time the possibility of a common future. In the late spring of 1938 I successfully completed my studies at the dance school and obtained my diploma. I was now fully qualified as a dancer - choreographer - teacher. (...) In June Paul and I were married.

(Lewis: 8)

การเริ่มต้นชีวิตแต่งงานจึงตามมาอย่างไม่ลำบากเพราะมารดาได้จัดหาแม่บ้านมาช่วยดูแลงานบ้านให้ทั้งหมด เธอจึงได้ประกอบอาชีพที่ใจรักทั้งที่โรงเรียน ที่คณะเต้นรำ และยังสอนลูกศิษย์เป็นการเฉพาะอีกพร้อมๆ ไปด้วยกับการเริ่มชีวิตสมรสบนเกาะที่สวยงามและโรแมนติกในยูโกสลาเวียอยู่หลายสัปดาห์ และหลังจากนั้นก็ลงหลักปักฐานในบ้านที่กรุงปราก แม้ว่าสถานการณ์รอบด้านเริ่มอันตรายมากแล้วก็ตามแต่เขเลนก็รู้สึกได้ถึงความปลอดภัยไร้กังวลเป็นครั้งแรก และทุกสิ่งทุกอย่างก็มารวมกันอยู่ที่คำๆ เดียวคือคำว่า "ความสุข"

We spent the first and last carefree weeks of our marriage life on a beautiful, romantic island in Yugoslavia, and then set up home in a Prague full of uncertainty and foreboding. I became a housewife, (...) Luckily my mother had found us Pepička, who ran the household efficiently.(...)

I assisted in the running of the school, I danced in the company, and I even taught a few private pupils of my own. We were happy,(Lewis: 8,9)

ในบ้านที่กินเรื่อง *And Yet, I Am Here!* ฮาลินาจารึกจังหวะของชีวิตที่เป็นสุขของตัวเธอ และครอบครัวให้เห็นภาพชัดเจนว่าแต่ละฤดูกาลมีกิจกรรมบันเทิงเรีงใจที่สมาชิกในบ้านได้ทำร่วมกัน ฤดูร้อนทั้งหมดไปเที่ยว ฤดูใบไม้ร่วงก็เก็บผลเชสนัตและใบไม้หลากสีที่ร่วงหล่น ฤดูหนาวก็เล่นสกีและกีฬาหน้าหนาว เดือนพฤษภาคมอันเป็นฤดูใบไม้ผลิก็จจะออกไปเปิดหูเปิดตากันในป่าและในท้องทุ่ง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมกล่าวคือ บิดามารดาจะพา ลูกๆ ไปฟังคอนเสิร์ตเพราะบิดาเป็นผู้รักในดนตรีเป็นชีวิตจิตใจ ส่วนเด็กๆ ก็เล่นละครและมายากลกันที่บ้านเลียนแบบการแสดงจริงทั้งการจัดเวที ด้วบทพูดและร้อง ดนตรี และกลุ่มนักร้องลูกคู่

The rhythms of life were marked by the seasons: going on vacation in summer; picking chestnuts and colored leaves in the fall; skating, skiing, and take us to the forests and the fields. Our parents took us to concerts - my father loved music and never missed a single one. (...)

We put on impromptu performances at home. Our playmates from Dlugosza Street would sit in a row in the darkened dining room, a sheet hung in the doorway, while behind the sheet in a lighted room, Felek and his friend Marian would act Laurel and Hardy routines and cast their shadows on the makeshift screen. Jozka did magic and card tricks. We also performed an operetta of "The Prodigal Son" with text and music by Felek and a guest performance by Janka in a double role. As chorus girl in top hat and man's jacket, Janka kicked her legs, a Marlene Dietrich of the Seven Sorrows,(Nelken: 30)

ความที่ครอบครัวมีฐานะดีฮาลินาจึงมีพี่เลี้ยงคอยดูแลอย่างใกล้ชิด พี่เลี้ยงพาเธอไปสวนสาธารณะเป็นกิจวัตร เธอได้วิ่งเล่นไปบนก้อนหิน เก็บดอกไม้ไม่มาร้อยเป็นพวงมาลัยหรือเล่นบอลลหรือเก็บเปลือกหอยโดยมีพี่เลี้ยงปะชุนถุงเท้าและซักขานบทเพลงอยู่ใกล้ๆ ช่วงเวลาที่อยู่กับพี่เลี้ยงและเพื่อนฝูงท่ามกลางธรรมชาติจึงเป็นเวลาแห่งความสุขอีกช่วงหนึ่งที่ควรค่าแก่การจดจำและบันทึกไว้ด้วย

I used to go with my nanny to Podgórski Park or to Krzemionki, and so that I wouldn't get bored she used to take my friends from Dlugosza Street

along, Anda, Stefa, and her older sister, Janka. Those heights gave on to a beautiful view of Kraków. We ran on the rock and gathered flowers and wove them into wreaths, while my nanny darned the socks and sang all the verses of an interminable song about a mountaineer and his girl. Whenever Felek and his friends came with us, we played with a ball or looked for small, empty snail shells. (Nelken: 15)

สำหรับเฮติในเรื่อง *The Road to Auschwitz* การได้อยู่ตามลำพังกับบิดาเป็นความสุขอันบรรยายไม่ได้ สำหรับเธอเองเธอจะพูดคุยให้บิดาฟังถึงสิ่งที่ทำในแต่ละวันและฟังบิดาเล่าถึงสิ่งที่น่าสนใจสารพัดอย่าง

Now my father was home I laughed with joy, chattered away, told as quickly as I could all that had happened to me. (...)

On Saturdays father used to take one of us for a little walk. It was the best thing I knew, to have father alone with me, that was when he told the exciting stories about his childhood, of strange animals, and the war, and the great world which lay far away. (Fried: 22)

เฮติยังมีเวลาแห่งความสุขที่เธอรอคอยอย่างใจจดใจจ่อทุกปีนั่นก็คือ การได้ไปพักที่บ้านของป้าและลุงในชนบทระหว่างฤดูร้อน ที่บ้านของป้านี้เองที่เฮติจะได้เพลิดเพลินกับการเล่นกับลูกแพะ ตีมนมอุ่นๆจากแม่วัว และลงไปอาบน้ำโคลนในแม่น้ำท่ามกลางฝูงควาย รวมถึงการได้พบเพื่อนเก่าที่เคยทำความรู้จักคุ้นเคยกันมาแล้วจากปีก่อน ได้พูดคุยกัน เล่นกันในทุ่งฉาง เล่นชิงช้า แลกหนังสือของกันและกันอ่าน และเดินทางสำรวจแม่น้ำไปด้วยกัน เป็นประสบการณ์ที่ใกล้ชิดธรรมชาติที่อยากจะลืมเลือน เมื่อมองย้อนกลับไปสิ่งที่แจ่มชัดในความทรงจำคือวันอันเจิดจ้าด้วยแสงแดดสลัดกับฝนที่ตกลงมาเป็นครั้งคราวซึ่งพากลิ่นของพรรณไม้และเมล็ดทานตะวันมาสู่ลานประสาธ

All year I longed for the country, and I was happy when at last I saw the blue houses with their straw roofs, the barn with its carved doors, and the country. Now that I look back, it was long summer day, sunny and hot, with occasional showers of rain that smelled of old wood and sunflower seeds. I played with baby goats, drank warm milk from the cow and bathed in the muddy river among the black water-buffaloes. Great was my joy when I saw the friends I had made there last year, and we could talk of everything that had happened since we had parted. We acted plays in the barn, played on swings, borrowed

each other's books and went on journeys of exploration along the river.(Fried: 25)

จินาเล่าไว้ใน *I Light a Candle* ว่าการได้เล่นกีฬาเป็นความสุขอันยิ่งยวดของเธอ เธอได้เล่นกีฬาประเภทต่างๆทั้งได้เขา สกี เนตบอล ปิงปอง เลื่อน หลังโรงเรียนเลิกในฤดูหนาวจินาชอบออกไปเล่นสกีกับพี่น้องผองเพื่อนแม้จะเป็นมือใหม่ล้มลุกคลุกคลานจนได้ผลหลายครั้งหลายคราแต่ก็เป็นการเล่นที่ทำให้เธอมีความสุขมาก

I loved the outdoor life and used to go on school outings, including mountain-climbing expeditions. After school in the winter I often went skating with my sister Miriam and friends. Our ice rink was a frozen pond. As a beginner I used to fall over so many times my knees became cracked and bruised, but it was my favourite pastime and I enjoyed it tremendously.(Turgel: 13)

วันอาทิตย์ในฤดูหนาวอีกเช่นเดียวกัน จินาก็ออกไปเล่นสกีหรือเล่นเลื่อนไถลงมาจากยอดเขา ส่วนบนพื้นราบก็สนุกกับการนั่งบนเลื่อนเทียมม้าที่เรียกว่า kuleiki สำหรับจินาแล้วช่วงเวลาเหล่านั้นเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในช่วงวัยเยาว์ของเธอเลยทีเดียวเพราะสิ่งที่เกิดขึ้นหลังขวบปีที่สิบห้าของเธอที่ได้กวาดเอาวัยเยาว์ของเธอตลอดจนความบันเทิงใจของวัยหนุ่มสาวไปจนหมดสิ้น

On Sundays during the winter months, several of us went skiing or tobogganing. We would climb to the top of a hill near our home, pulling our sledges, and we would ride down very fast, steering with our legs and heels. We had to muffle ourselves up well in thick scarves and bobble hats against the strong, biting wind.

Sometimes, on the flat, we rode in *kuleiki*, a row of two-seater wooden sledges tied to horses. It was great fun.

Those years of skating and *kuleiki* were the best years of my youth. What happened to me after the age of 15 more or less wiped out my adolescent years, and there was no time for boyfriends or a normal social life.(Turgel: 13 - 14)

ไกลดีใน *The Last Selection* ก็มีความทรงจำอันแจ่มชัดเกี่ยวกับช่วงเวลาในวัยเยาว์ที่พร้อมหน้าพ่อแม่พี่น้องญาติมิตรในทุกฤดูกาล หน้าหนาวก็สนุกกับการเล่นเลื่อนเทียมม้าที่บิดาเป็นผู้พาเลื่อนไถลงมาจากเนินเขา ทั้งสนุกทั้งตื่นเต้น ทั้งหัวเราะทั้งกรี๊ดร้อง ในตอนเย็นก็จะมานั่งล้อมวงรอบเตาไฟกันอย่างอบอุ่น

These rides were thrilling, and at times a bit scary, even more so when Father led the sleigh downhill. We would laugh and scream as we held on

desperately to each other. It was so much fun, we never seemed to have enough. (...)

Winter evenings at home were warm and cozy and filled with shared family experiences. Often we would sit around our tiled parlor heating stove. (Kalib:52)

ฤดูใบไม้ผลิเป็นเวลาแห่งเทศกาลงานฉลองไม่ว่าจะเป็น Purim หรือ Pesach หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Passover และ Shavuot หรือ Pentecost ล้วนแล้วแต่มีเรื่องให้เด็กได้สนุกอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย แต่ที่สนุกที่สุดคือฤดูร้อนอันเป็นฤดูกาลแห่งการเดินเล่น ไปท่องเที่ยว การพบปะสังสรรค์กับญาติสนิทมิตรสหายอย่างอิสระกลางแจ้ง โดยเฉพาะการไปเที่ยวประจำปีนั้นเป็นสิ่งที่โกลดีรอคอยอย่างใจจดใจจ่อและจินตนาการล่วงหน้าไปยังที่ที่จะไปก่อนแล้วซึ่งก็คือฟาร์มในหมู่บ้านห่างออกไปจากบอดเซนทีนสองสามกิโลเมตรหรือแบล็คเมาเทนห่างออกไปห้าสิบกิโลเมตรหรือหมู่บ้านอีกแห่งหนึ่งห่างไปสิบห้ากิโลเมตร ไม่ว่าจะเป็นที่ใดก็เป็นที่นี่ที่จะได้พักผ่อนหย่อนใจท่ามกลางท้องทุ่งป่าเขาลำเนาไพรสายน้ำกลืนอันรวยรินชื่นใจของต้นสนฟางที่เพิ่งตัดใหม่และมวลดอกไม้บานาพันธุ์ ได้ขี่ม้า วิ่งเล่น ขี่จักรยาน ปิกนิก และสูดอากาศบริสุทธิ์สดชื่นจนเต็มปอด

Of all the seasons of the year, summer was by far most enjoyable and the most memorable.(...)

The highlight of our summers was our yearly family vacation.(...)We children had immeasurable fun roaming about and playing here in this completely rustic environment, (...) The air was exhilarating here amid the tall, dense, fragrant pine trees. (Kalib: 57,61, 62)

ช่วงเป็นเวลาที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขอะไรเช่นนั้นและโกลดีคิดว่ามันจะยืนยาวชั่ว
นิรันดร์

In this environment I spent the early years of my childhood. These years were filled with boundless joy, pleasure, and fun. I experienced consummate happiness and was always conscious of that happiness. I enjoyed the love showered upon me by grandfather, parents, brothers, sisters, uncles, aunts, and cousins. Ours was such a close , intimate relationship. The wonderful times we spent being together and playing conjure up precious memories. (...) How could I even forget the fragrance of the freshly cut hay, the flowers, and the streams, and the still greater, invigorating smell of the forest. How could I ever forget the horse-led sleigh rides in the winter; or the wonderful summer strolls with Mother

and Father; (...) Mine was a life of earthly bliss. I believed it would never be different; that it would continue forever, without end. If only it could have. (Kalib:66,67)

ความรู้สึกของโกลดีสามารถเป็นตัวแทนสะท้อนความรู้สึกของผู้เขียนบันทึกคนอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ทุกคนมีช่วงเวลาแห่งความสุขความอบอุ่นที่ควรค่าแก่การจดจำรำลึกและต่างก็คิดว่าความสุขเช่นนั้นจะคงทนไปตลอดกาลนาน

1.3 เหยื่อของอคติชาติพันธุ์

โครงสร้างของบันทึกที่นำมาศึกษาเหล่านี้ นอกจากจะให้ข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวตลอด จนภูมิหลังของครอบครัว และช่วงเวลาแห่งความสุขก่อนการเข้ามารุกรานของนาซีแล้ว มีการบันทึกถึงเหตุการณ์ที่นาซีใช้มาตรการต่างๆ เพื่อกวาดล้างชาวยิวอย่างเป็นขั้นตอนก่อนจะถึงการนำตัวไปค่ายกักกัน ดังนั้นเมื่อบันทึกช่วงเวลาแห่งความสุขแล้วช่วงต่อไปจึงเป็นช่วงที่ให้ภาพตรงกันข้าม กล่าวคือเป็นภาพของคนที่ถูกเป็นเหยื่อของอคติชาติพันธุ์และจึงกลายเป็นผู้ถูกเหยียดหยามย่ำยีโดยผู้ที่รังเกียจชนเชื้อสายยิว ภาพแห่งความสุขจึงตัดกันกับภาพของการถูกเบียดเบียนบีบคั้น เรื่องราวในช่วงนี้จึงแสดงน้ำเสียงวิตกกังวลไปจนถึงความหวาดกลัวของผู้บันทึก การไม่คาดฝันถึงการพลิกผันของโชคชะตา การเข้ามารุกรานของเยอรมนี และรายละเอียดของมาตรการระลอกแล้วระลอกเล่าที่ฮิตเลอร์ประกาศิตให้นำมาใช้กับชนเชื้อสายยิว เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายที่เป็นอุดมการณ์สูงสุดของฮิตเลอร์คือการกำจัดเผ่าพันธุ์ยิวอันเป็นเผ่าพันธุ์ที่ต่ำต้อยเต็มไปด้วยข้อบกพร่องและความชั่วร้ายนานาประการในความคิดของฮิตเลอร์ให้สูญสิ้นไปจากพื้นพิภพนี้

ในเรื่อง *I Light a Candle* จินาเล่าถึงการเข้ามาของกองทัพนาซีที่ทิ้งระเบิดไปแลนดใน วันที่ 1 กันยายน ค.ศ.1939 ก่อนหน้านั้นสองสามเดือนประชากรยิวก็หวาดผวาล้วจากข่าวที่หนังสือพิมพ์รายงานการเข้าบุกเชกโกสโลวาเกียและออสเตรียโดยกองทัพเยอรมัน มีการขนย้ายคนที่สืบเชื้อสายยิวออกไปจากถิ่นที่เคยอยู่มิได้ขาด จินาได้บันทึกไว้ว่าทั้งนี้เพราะตั้งแต่ฮิตเลอร์ ขึ้นสู่อำนาจในปี 1933 ก็เริ่มตรวจสอบประวัติบรรพบุรุษของผู้คน แม้ว่าจะแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นหรือใช้ชีวิตกลมกลืนอยู่กับคนในวัฒนธรรมอื่นแต่ในสายตาของฮิตเลอร์ยิวก็ยังคงเป็นยิวอยู่นั่นเอง

I was only 16 when the Germans bombed our city, on 1 September 1939. For several months beforehand, we had been following the newspaper reported of Germany's invasion of Czechoslovakia and Austria, and we were all very scared. Transports kept coming in, bringing people of Jewish/Polish descent

who had been evacuated to Cracow. Ever since Hitler came to power in Germany in 1933 he had been looking into people's backgrounds and ancestry. It made no difference to him if Jews belonged to a 'mixed' marriage or had assimilated into a non-Jewish culture. (Turgel: 16)

จินาเล่าถึงการเข้ามายึดทรัพย์สินของชาวยิวโดยนาซีหรือคนเชื้อชาติอื่นเช่น คนยก กระจเป่าหรือแม่บ้านทำความสะอาดในแฟลตก็ยึดอพาร์ทเมนท์และทรัพย์สินสมบัติที่เจ้าของเป็น ยิวอย่างฉวยโอกาส ธนาคาร ร้านค้า โรงเรียน สถาบันวิทยุ องค์กรต่างๆของรัฐบาล อาคาร สำคัญๆในตัวเมืองถูกยึดหมด ตามมาด้วยการตรวจเข้มหนังสือพิมพ์จนในที่สุดเหลือหนังสือ พิมพ์ที่ออกได้อยู่ฉบับเดียวและออกในตอนอาหารกลางวันซึ่งเนื้อข่าวมีความจริงปนไปกับการ โฆษณาชวนเชื่อ ผู้อ่านต้องเรียนรู้ที่จะหาข้อเท็จจริงเอาเอง

The porter in our block of flats took possession of the most exclusive apartment and evicted the Jewish occupants, who had nowhere else to go. This became common practice throughout Cracow, with porters and maids taking over their employers' property (if the Nazis hadn't beaten them to it).

There was a bank on the corner of our street and some Germans stopped outside and immediately took possession of it. They took our shops. Schools, newspapers, radio stations, government institutions, all the important buildings in the city.(...)

They censored the Press to the extent that we were left with only one newspapers, which appeared at lunchtime. It contained a little bit of truth and a little bit of propaganda, and we all had to learn to read between the lines.

(Turgel: 18)

จินายังบันทึกถึงสภาพการณ์สับสนในโปแลนด์ที่ทำให้ชาวยิวพยายามหนีออกนอก ประเทศด้วยวิถีทางใดก็ได้แต่รถก็ถูกยึดโดยนาซีหรือไม่มีน้ำมัน ครอบครัวยิวจินาเองก็ พยายามติดต่อกับญาติฝ่ายมารดาที่อยู่ที่ซิดาโกเพื่อไปอยู่ด้วยแต่เยอรมันก็ปิดจุดเข้าออกเสีย ก่อนจึงทำให้หนีไปไม่ได้ หลังจากนั้นชาวยิวก็ถูกห้ามขึ้นรถไฟหรือรถรางต้องติด"ดาวของดาวิด" ตลอดเวลาซึ่งเป็นดาวสีน้ำเงินบนแถบสีขาวที่จะต้องขาวจริงๆ หากมีตำหนิแม้แต่น้อยผู้ติดดาว อาจจะถูกยิงทิ้งได้ นอกจากนั้นสิทธิต่างๆก็ถูกลิดรอนขนาดว่าเดินอยู่บนทางเท้าหากมีชาว เยอรมันเดินมาชาวยิวต้องลงจากทางเท้าไปอยู่บนถนน

Jews were banned from trains and trams. We had to wear the Star of David at all times, a blue star on a white band which had to be 'pure' white. The slightest blemish could mean that the wearer might be shot.

Jewish people no longer had rights. Even when we walked in the street, if we saw a German approaching we had to step off the pavement into the road to let him pass.(Turgel:20)

ชาวยิวไม่มีสิทธิจ้างคนรับใช้อีกต่อไปคนรับใช้ที่บ้านของจيناจึงต้องจากไปทั้งๆที่ใจอยาก จะอยู่เพราะผูกพันกันมานาน มีโปสเตอร์ติดทั่วไปให้ชาวยิวทุกคนไปทำบัตรประจำตัวซึ่งจะต้องถูก ชักถามประวัติก่อนจะได้รับการประทับตราบนบัตร จินาเล่าว่าทุกๆเช้าชาวยิวต้องมารวมตัวกัน นอกอาคารที่นาซีกำหนดเพื่อแจกงานให้ไปทำเป็นกลุ่มๆโดยจะถูกนำตัวขึ้นรถบรรทุกไปเช่นไป ที่ท่าอากาศยานเพื่อขนถ่ายเสบียง หรือเก็บมันฝรั่งในทุ่ง หรือขนย้ายถ่านหินจากขบวนรถไฟ บรรทุกสินค้ามาที่รถบรรทุก บางทีรถบรรทุกก็หยุดจอดแล้วจับคนยิวที่พบไปทำงานในเมือง ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้มือเช่น ทำความสะอาดหน้าต่าง ชัดพื้น โกยถ่านหิน ซึ่งจيناเอง ประสบเข้ากับตนเองหลายครั้ง เธอยังจำได้ว่าต้องปีนบันไดไปเช็ดกระจกจนโดนกระจกบาด สาหัส และหากผู้คุมงานไม่พอใจก็จะเมียนตีและชู่ตะคอกทั้งยังพร้อมจะลั่นไกปืน

Every morning we had to assemble outside a building designated by the Nazis as the 'Labour Exchange', where we were allocated jobs.(...)

All the time the guards were whipping us and rushing us, 'Schnell! Schnell!' (...) We were aware of the guards standing there watching, their fingers poised on the triggers of their rifles. How shaky we felt and how fast we had to work.

In those early months there was constant reminders of our oppression: swastikas painted on the side of buildings, hostile signs all over the city: 'Jews are not wanted', 'Jews must be murdered', 'Jews are scum'.(Turgel: 21,22)

นอกจากจะหวาดกลัวจนตัวสั่นและต้องรีบเร่งทำงานแล้วจิตใจยังได้รับการตอกย้ำถึง อำนาจของนาซีจากการที่ต้องเห็นเครื่องหมายสวัสติกะติดอยู่ตามตึกทั่วไปหมดพร้อมกับข้อความทำนองว่า "ยิวไม่เป็นที่ต้องการ" "ยิวต้องถูกฆ่า" "ยิวคือเศษสวะ" และยังได้เห็นภาพที่บีบ คั้นจิตใจเช่น กลุ่มผู้ชายประมาณสามสิบคนถูกล่ามโซ่ติดกันทั้งมือและเท้าเดินลากกันเป็นแถว ไปตามถนน บรรดาชายเหล่านี้เป็นอดีตเจ้าของโรงสีซึ่งเคยได้รับความเคารพนับถือและเป็น บุคคลโดดเด่นมีชื่อเสียง กลับมาตกอยู่ในสภาพขอมช่อเสื้อผ้าขาดกระรุ่งกระริ่งหนวดเครารุงรัง อดอยากและเจ็บป่วย มีรอยแผลทั้งที่หลังที่มือที่หน้า ไม่ต่างจากทาส มีป้ายเขียนข้อความ ประจานอยู่ข้างหน้า นักโทษเหล่านี้ถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดโดยพวกเอสเอสและสุนัขอัลเซเชียน จึงไม่มีใครกล้าให้อาหารหรือน้ำ

You could tell how many weeks they must have been travelling already, from their dishevelled, pathetic appearance - their torn, shabby clothes, the scars on

their backs, hands, and faces. They had placards in front of them with the words: 'We Are the War Mongers'. (...)

The shock we received from incidents like these was impossible to describe. (Turgel: 23)

ภาพที่ได้เห็นนี้ยากที่จินาจะบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้และมีใช่เป็นเพียงภาพเดียว จินายังได้เห็นชายชาวยิวที่เดินอยู่แล้วถูกทหารนาซีเรียกให้หยุดแล้วหยิบกรรไกรออกมาตัดเคราของชาวยิวผู้นั้นอย่างไม่ปราณีปราศรัยจนเลือดไหลนองบนทางเท้าเพราะได้เงื่อนไขบางส่วนออกไปด้วยแถมด้วยการเตะเข้าที่ชายโครงจนชายนั้นลงไปนอนคว่ำครวญครางอยู่บนพื้น จินากับซาลาเพื่อนหญิงที่เห็นเหตุการณ์ต่างวิ่งหนีไปอย่างตื่นตระหนกและขมขื่นใจ เหตุการณ์ครั้งนี้จินาให้ความเห็นไว้ด้วยว่าเป็นเพราะฮิตเลอร์ต้องการจะทำลายความเชื่อความศรัทธาของชาวยิวที่มีต่อศาสนายูดายรวมทั้งทำลายความเชื่อของคนในศาสนาอื่นๆที่ไม่เข้ากันกับอุดมการณ์ของนาซีซึ่งจินาเห็นว่าเป็นการกระทำที่ใจแคบอย่างยิ่ง คนทุกคนควรมีอิสระในการนับถือศาสนาใดก็ได้ "เราต่างสวดภาวนาต่อพระเจ้าองค์เดียวกันเพียงแต่ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันเท่านั้น" ประโยคนี้จึงเป็นประโยคสรุปของบทและเป็นข้อบทหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ด้วย

Blood poured down into pools on the pavement. The Nazi gave the man several sharp kicks in the groin and the man lay groaning on the ground. We ran away, terrified and deeply distressed.(...) Hitler's aim was to destroy the Jewish faith and any other religion that failed to conform to Nazi ideology.(...) Everyone should be free to express their religion openly and without fear. I can be friendly with a nun, a priest or a rabbi. We all pray to the same God in different ways. (Turgel: 23)

จินาเองก็สูญเสียพี่ชายคนโตซึ่งเป็นเจ้าของร้านเครื่องเพชรไปในช่วงเดือนแรกๆที่นาซีเข้ามายึดครองโปแลนด์ ทหารนาซีได้เข้าไปในห้องของพี่ ยิงเขาด้วยปืนกลแล้วยิงกรรยากับลูกสามคนของเขาสิ้นชีวิตไปพร้อมกันทั้งหมด

ใน *A Time to Speak* เฮเลนและสามีประสบกับสภาวะที่บีบคั้นเมื่อเยอรมนีเริ่มแผ่ขยายอำนาจเข้ามาในเชโกสโลวาเกีย เธอตกงานและบัญชีธนาคารถูกยึดเช่นเดียวกับสามีที่บัญชีธนาคารถูกยึดภายหลังจากที่พวกเอสเอสบุกเข้าค้นที่พัก เฮเลนเล่าถึงสถานการณ์ในกรุงปรากที่ทุกคนหวาดกลัวและระแวงไปหมดจนต้องระมัดระวังทั้งคำพูดและการกระทำและไม่สามารถจะไว้อใจใครได้เลย ผู้คนที่มียี่ห้อเสี่ยงทั้งในทางการเมืองและวัฒนธรรมถูกจับกุมจนทุกคนคิดถึงการจะอพยพออกนอกประเทศ แต่เฮเลนและสามีติดขัดที่จะต้องทิ้งบุพการีไว้เบื้องหลัง พลลต้องทิ้งบิดามารดาส่วนเฮเลนต้องทิ้งมารดา ทั้งคู่จึงตัดสินใจอยู่ในกรุงปรากต่อไป ระหว่างนั้นก็ได้พบเห็นเหตุการณ์น่าสลดใจคือหลานสาวของแม่กับสามีของเธอกระโดดตึกห้าชั้นที่อาศัย

อยู่ลงมานอนตายอยู่บนถนน ทั้งคู่ได้รู้เห็นการข่มขู่คุกคามของฮิตเลอร์ที่กระทำต่อชาวยิวในช่วงต้นทศวรรษ 1930 มาตลอด จนเมื่อได้ทราบข่าวจากวิทยุกระจายเสียงว่าประธานาธิบดียกประเทศให้อยู่ใน "ความคุ้มครอง" ของท่านผู้นำฮิตเลอร์ทั้งคู่ก็ตัดสินใจปลิดชีวิตตนเอง

President Hácha, we were told, had placed the country in the hands of the Führer for its 'protection' and in consequence there were German tanks and infantry on the streets of Prague.(...) Herta and Arnöst had lived in Germany in the early 1930s, just at the time when Hitler came to power. Under the protection of their Czech citizenship they had lived in through the early persecutions of the German Jews and had been deeply affected by what they had witnessed. Arnöst was a Czech patriot and a Jew, and that morning's news was the end of their world. (Lewis: 11,12)

เขเลนยังเล่าถึงกฎหมายต่อต้านยิวที่ออกมาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการห้ามชาวยิวเข้าสวนสาธารณะ ใช้สระว่ายน้ำ โรงละคร โรงภาพยนตร์ ภัตตาคาร ร้านกาแฟ แม้ว่าอังกฤษจะประกาศสงครามต่อเยอรมนีแต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งการมุ่งร้ายที่ฮิตเลอร์มีต่อชาวยิวได้ มาตรการการปันส่วนอาหารถูกนำมาใช้และแน่นอนว่าส่วนของชาวยิวจะต้องน้อยกว่าของคนอื่น ๆ มาก เวลาจะซื้อของถูกกำหนดให้เพียงสองชั่วโมงในตอนบ่ายซึ่งแทบจะไม่มีของเหลือแล้ว การโดยสารรถรางขึ้นได้เฉพาะชั้นสองหรือชั้นสามและในเวลาที่กำหนดเท่านั้น ชาวยิวถูกห้ามออกจากนิเวศสถานตั้งแต่สองทุ่มจนถึงเจ็ดโมงเช้า

New anti-Jewish laws were promulgated in early summer: public parks, swimming pools, theatres, cinemas, restaurants and coffee houses were all forbidden to Jews and had to display an appropriate sign. (...) Food rationing was introduced and cards distributed, but the Jews' card were worth much less than those issued to everyone else and shopping was allowed only between three and five in the afternoon, when the shelves were mostly empty. We could still take the trams, but had to travel in the second or third carriage, and then only at certain hours. We were under curfew from eight in evening until seven the following morning.(Lewis: 14,16)

แต่มาตรการใหม่ที่รุนแรงต่อความรู้สึกของชาวยิวมากที่สุดคือการที่ชาวยิวอายุมากกว่าหกขวบทุกคนต้องติดดาวเหลืองในที่สาธารณะตลอดเวลา เขเลนกล่าวว่านี่เป็นมาตรการที่คิดคำนวณมาอย่างชาญฉลาดที่จะทำให้ชาวยิวรู้สึกว่าตนเป็นคนนอกและไม่มีที่ในสังคมเลย ผลที่ตามมาคือชาวยิวตกเป็นเป้าสายตาของผู้คนที่ผ่านไปมา สายตาบางคู่แสดงความเป็นศัตรูอย่างเปิดเผย บ้างแสดงความเห็นใจพร้อมกับการก้าวจากไปอย่างเร่งรีบ ก่อให้เกิดคำถามอันเจ็บ

ปวดตามมาว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นถูกยึดไปด้วยกระนั้นหรือ ชาวฮิวบางคนไม่ยอมออกจากบ้านอีกเลย บ้างก็ฆ่าตัวตาย

(...) the introduction of the yellow star, to be worn in public at all times by all Jews over the age of six. From that moment we were visible targets for anyone who chose to abuse or attack us and the psychological effects were cleverly and cruelly calculated to impress upon us that we were outcasts who had no place in society.(...) Had our humanity and dignity been taken away from us along with all our other rights?(Lewis: 18)

เมื่อเฮติใน *The Road to Auschwitz* อายุได้สิบหกปีนั้นเป็นปี ค.ศ.1940 สงครามได้เริ่มเข้ามาใกล้ประเทศของเธอแล้วเพราะก่อนหน้า ค.ศ.1918 ทรานซิลเวเนียเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี สันติสัญญาแวร์ซายส์ได้ยกให้ขึ้นกับโรมาเนียแต่แล้วในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองก็กลับมาเป็นของฮังการีอีก ชาวฮิวในทรานซิลเวเนียดีใจกับความเปลี่ยนแปลงหลังสุดนี้เพราะรู้สึกว่าเป็นฮังการี เฮติได้มีโอกาสชมขบวนชาวฮังการีที่เดินแถวเข้ามาในเมืองของเธอ บรรยากาศชื่นมื่นที่ชาวเมืองไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็กโบกมือ โห่ร้อง ตะโกน โยนดอกไม้ โบกธง โรงเรียนให้นักเรียนร้องเพลงฮังการีต้อนรับบรรดาทหาร แต่บรรยากาศอันปลื้มปิติก็ดำรงอยู่เพียงสองสามวันหลังจากนั้นข่าวร้ายก็เริ่มทยอยเข้ามา กล่าวคือ ออสเตรีย เชคโกสโลวาเกีย และโปแลนด์ถูกยึดครองและรำลึกกันว่ามีการกดขี่เบียดเบียนฮิว เฮติจำได้ถึงชาวฮิวอพยพจากโปแลนด์ที่มาซ่อนตัวอยู่ที่บ้านของป้าลอดี เธอมีโอกาสได้นำอาหารไปให้เขาและยังตกใจกับสายตาของเขาที่บ่งบอกออกมาอย่างชัดเจนถึงความตระหนกตกใจกลัวหวาดระแวงและเจ็บปวดระคนอยู่ด้วยกันจนเฮติปรารถนาจะพูดจาปลอบใจเขาแต่เธอก็พูดภาษาของเขาไม่ได้ บิดามารดาของเธอกระซิบกันถึงความโหดร้ายที่ชายผู้นี้ประสบและหลบหนีมาแต่ไม่มีใครคิดว่าสิ่งเหล่านั้นจะเกิดกับชาวฮังการี

What I do remember is a Jewish refugee from Poland who came to our little town and was hidden by Aunt Lotti, long before the Hungarians arrived. He sat in a darkened room, starting up whenever anyone knocked on the door. We children were allowed to take food to him, and I was frightened by his wandering stare, which mirrored terror, timidity and pain.(...) my parents answered my questions evasively, whispering to each other of horrors he had escaped, but I don't think anyone believed that such thing might affect us. What had happened had happened in Germany, in Austria, in Czechoslovakia, in Poland, not in Hungary. (Fried: 38)

แต่แล้วเฮติกก็เผชิญกับเหตุการณ์การต่อต้านยิวกับตนเองเป็นครั้งแรกเมื่อเธอโดนเด็กหนุ่มคนหนึ่งถ่มน้ำลายใส่ สิ่งที่เคยเกิดขึ้นกับผู้อื่นได้เกิดขึ้นกับเธอแล้ว โลกดูราวกับจะถล่มทลายลงไปต่อหน้า เธอเสียใจมากแม้บิดามารดาจะปลอบใจอย่างไรเธอก็ยากจะทำใจยอมรับได้และไม่อยากจะอาศัยอยู่ที่เดิมอยากจะหนีไปที่อื่น

He approached whistle, his eyes met mine and as we came level he spat. Not furtively, as one does when one has a cold, not in the gutter, not casually. Deliberately, with an expression of loathing, into my face.

A world tumbled. I was scum, a dirty Jewess. What I had heard of as happening to other people in other countries had now happened to me.(...)

'What has happened?' he asked.

'Some damned anti - Semitic boy has spat at her,' said mother. 'She seems not have come across this kind of thing before.'

'Poor child. Well, she'll learn to accept that we live in an anti - Semitic world'.

(Fried: 39)

แต่เฮติกก็จำใจต้องใช้ชีวิตดั้งเดิมต่อไปซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากขึ้นทุกทีๆเพราะมาตรการใหม่ๆที่ออกมาไม่เว้นแต่ละวันทำให้การดำเนินชีวิตของชาวยิวลำบากขึ้น มีการประกาศมาตรการต่างๆตามมุมถนน เมื่อใดที่ได้ยินเสียงรัวกลองก็รู้ได้ทันทีว่าโหล่ที่เคยต้องแบกแอกอันหนักอยู่แล้วนั้นต้องรับน้ำหนักของแอกอันใหม่เพิ่มขึ้นอีกแล้ว เฮติกได้บันทึกมาตรการที่เบียดเบียนบีบคั้นชาวยิวให้ผู้อ่านได้ทราบอย่างน้อยก็เท่ามาตรการตามหลังกันมาเป็นลำดับ เช่น ห้ามชาวยิวมีเครื่องรับวิทยุไว้ในครอบครอง ใครมีต้องนำไปมอบให้ทางการภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง ชาวยิวต้องมอบเครื่องเพชรและของมีค่าแก่ทางการหากขัดขืนจะถูกลงโทษ พาหนะใดที่ยิวเป็นเจ้าของจะถูกยึดทันทีเพื่อนำมาใช้ในกองทัพ ห้ามชาวยิวเข้าภัตตาคาร โรงภาพยนตร์ สนามเทนนิสและสถานอาบน้ำ ห้ามชาวยิวทำงานในองค์กรของรัฐ ชาวยิวจะต้องไม่จ้างลูกจ้างที่ไม่ใช่ยิว หญิงคริสเตียนที่ทำงานในบ้านยิวจะต้องออกทันที ประชาชนต้องจับจ่ายแต่กับร้านของชาวยิว และต้องไม่ติดต่อกับยิวใดๆกับยิว ลูกหลานชาวยิวจะไม่สามารถศึกษาในระดับสูงได้ ชาวยิวทุกคนจะต้องแสดงหลักฐานต่อทางการว่าเกิดในฮังการี ผู้ใดมิได้เกิดในฮังการีจะต้องถูกส่งตัวไปยังบ้านเกิดของตน(ปกติหมายถึงโปแลนด์)

New decrees were issued daily which made life more difficult, and in some cases impossible, for us Jews. (...) The following orders were announced one after another:

1. Jews are forbidden to own wireless receivers. All such must be surrendered to the authorities within twenty-four-hours.

2. Jews must surrender all jewels and valuables. Disobedience will be punished.
3. All vehicles owned by Jews shall immediately be handed over for use by the Army.
4. Jews are forbidden to visit restaurants, cinemas, tennis courts and bathing-places.
5. Jews are forbidden to work in public institutions.
6. Jews may not employ non-Jews. Christian girls who work in Jewish households must leave immediately.
7. Citizens may patronize only Aryan shops and are advised to have no dealings whatsoever with Jews.
8. Jewish children are not entitled to higher education.
9. All Jews must present document to the authorities testifying that they were born in Hungary. Jews not born in Hungary will be deported to their country of origin (this usually meant Poland). Aryanaization had begun. (Fried: 40)

ในบรรดาข้อบังคับเหล่านี้ ข้อที่เกี่ยวกับการศึกษามีผลกระทบต่อเข็ดมากที่สุด เธอต้องจากโรงเรียนเดิมที่เรียนมาเป็นเวลาถึงเจ็ดปีเพื่อไปเข้าโรงเรียนของยิวโดยเฉพาะที่เมืองCluj เป็นครั้งแรกที่เธอต้องจากครอบครัวและต้องยืนอยู่ให้ได้ด้วยตนเอง ไม่กี่วันหลังจากที่เยอรมนีเข้ายึดครองฮังการี ยิวทุกคนถูกสั่งให้ติดดาวเหลืองอันเป็นมาตรการแยกเผ่าพันธุ์ที่เด่นชัดที่สุด

The following March, Hungary was occupied by the Germans, and a few days later all Jews were ordered to wear the yellow star. (Fried: 47)

ใน *Seed of Sarah* จูดิธบันทึกว่าสถานภาพของชาวยิวฮังการีเริ่มเลวร้ายลงเรื่อยๆ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1938 เป็นต้นมามาตรการกฎหมายใหม่ๆ ที่ออกมาต่อต้านยิวนั้นทำให้เศรษฐกิจกระทบกระเทือนอย่างหนัก บรรดานักเรียนก็พลอยได้รับผลกระทบโดยตรง เด็กนักเรียนเชื้อสายยิวถูกตัดทุนการศึกษา หนังสือเรียนได้ถูกนาซีเปลี่ยนประวัติศาสตร์ภายในชั่วข้ามคืน ภาพของชาวยิวตั้งแต่สมัยโรมันเรื่อยมาจนถึงสมัยใหม่กลายเป็นภาพของคนชั่วร้าย ในบางครั้งนักเรียนก็ต้องเผชิญกับครูที่เกลียดชังยิว

After the occupation of Austria on March 13, 1938, the condition of Hungarian Jews deteriorated daily. In May, discrimination was sanctioned by the First Jewish Law, causing economic hardships. In September, Jewish students lost their scholarships, and New Nazi textbooks changed as villains. Most of our

professors ignored the new politics: Aladár Kováry, my history teacher, was the only exception. He suddenly emerged as an avowed antisemite, and he seemed to get a perverse enjoyment out of spouting obscenities at the Jewish girls.

(Isaacson: 72)

นักเรียนโดนกลั่นแกล้งในชั้นเรียนเช่นให้ลุกขึ้นอ่านข้อความตอนที่ชาวยิวถูกเบียดเบียนจากศัตรู เป็นต้น ซึ่งนับเป็นการทำร้ายจิตใจของผู้เยาว์เป็นอย่างยิ่งและอย่างไม่มีเป็นกรรม ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่โรงเรียนของจูดิธนั้นแสดงออกถึงการเหยียดหยามอย่างโจ่งแจ้งและใช้นักเรียนของตนเป็นเหยื่อระบายความเกลียดชัง ครูพูดกับนักเรียนหญิงของตนด้วยถ้อยคำอันหยาบคายไม่สมกับความเป็นครูและไม่สมกับความเป็นสุภาพชน

"(...) Surely, those Jews deserved what they got! Now, give us the reasons, you red-faced monkey!" (...) "Tell me, you offspring of blushing idiots, where did those worthless Jews come from? Stay mum another minute and I'll flunk you out of here without another chance. One less Jewish intellectual to worry about! Go, hide yourself in your father's grocery shop!"(Isaacson: 13)

จูดิธเผชิญกับการเหยียดเผ่าพันธุ์ยิวบนเวทีเดี่ยว ความที่เธอเป็นนักเรียนเรียนเก่งและกล้าแสดงออกจึงได้รับมอบหมายให้ขึ้นท่องบทกวีบนเวทีในงานโรงเรียนซึ่งตรงกับวันที่ 15 มีนาคมอันเป็นวันนักขัตฤกษ์ของชาวฮังการีเช่นเดียวกับที่อีสเตอร์เป็นวันสำคัญของชาวคริสต์และพาสโอเวอร์เป็นวันสำคัญของชาวยิว เธอแต่งกายสวยงามในชุดประจำชาติและครูศิลปะก็แต่งหน้าให้เธออย่างมืออาชีพจนเธอได้รับคำชมว่าดูเป็นเด็กหญิงฮังการีจริงๆซึ่งเธอก็ปลื้มไปกับคำชมนั้นโดยมิได้หยุดคิดว่าความหมายที่แฝงอยู่ก็คือเธอดูไม่เป็นยิวนั่นเอง แต่เมื่อเธอก้าวขึ้นไปยืนบนเวทีและเริ่มท่องบทกวีไปได้ไม่กี่วรรค เธอก็ต้องเผชิญกับเสียงโห่เสียงผิวปากอย่างเหยียดหยามและเสียงตะโกนขับไล่ด้วยถ้อยคำแสดงความเป็นปฏิปักษ์

Breathlessly, childishly, I began:

Magyar lányok, tudjátok- e

(...)

"Shut up, Jewess !" a belligerent voice thundered from the void. Coarse shouts startled me from terribly near: "Dirty Jew!" "Away with the Kike!" Shriill, mocking whistles sprang up from all directions, hissing their hatred and spite. I shivered, terrified. Our friendly auditorium, where I had so often played and exercised, was transformed into an enemy den. Unseeing, I faced a nightmare. My knees shook above the white knee socks and my teeth chattered audibly. (Isaacson: 10)

นำชมเชยจุดชีพในสถานการณ์เช่นนั้นเธอยังสามารถเรียกสติกลับคืนมาได้หลังจากตื่นตระหนกราวกับตกอยู่ในฝันร้าย เธอเอาชนะศัตรูของเธอได้อย่างสง่างามด้วยการโค้งต่ำแบบที่เคยเรียนมาจากการเดินรำพื้นเมือง ฝ่ามือและท่อนบทกวีใหม่ตั้งแต่ต้นจนจบอย่างกล้าหาญจนได้รับเสียงปรบมือในที่สุด

All my instincts propelled me backstage. But I would not give in.

I took a deep breath and dug my nails deep into my palms. My eyes had become accustomed to the spotlights, and I forced them to stare into the void. I gave another curtsy, this time low, unhurried, formal - just as I had learned in folk dance. Proud of my newfound courage, I smiled involuntarily.

Applause sprang from the dark hall, first sporadically, then solidly from all directions. Here and there, a mocking whistle soared above the clapping, but no one shouted anymore.(...)

My voice surprised me. It was fuller, stronger than before, almost adult. The large hall echoed it encouragingly, and there were no interruptions until the final din of applause.(Isaacson:10)

แล้ววันที่จุดชีพกับเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกันในอังการ์ต้องติดดาวเหลืองก็มาถึงเมื่อเช้าวันที่ 6 เมษายน 1944 หนังสือพิมพ์ก็ตีพิมพ์ข้อกำหนดเกี่ยวกับ "ดาวของดาววิด"อย่างละเอียดว่าชาวยิวทุกคนที่มีอายุเกินกว่าหกปีต้องติดดาวเหลืองในทุกที่และทุกเวลาไม่ว่าในยามสงบหรือยามสงคราม ดาวจะต้องมีสีเหลืองแบบนกคีรีบูนทำด้วยผ้ากำมะหยี่ ผ้าขนสัตว์หรือผ้าฝ้าย มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเก้าเซ็นติเมตรและจะต้องติดบนอกด้านซ้ายในที่สาธารณะ บนถนน ในร้าน และแม้แต่ในหลุมหลบภัย

The headline screamed in bold black letters: "FIRST DAY OF THE DAVID STAR."

"Why call it David Star?" I mumbled. Our Jewish leaders had forewarned us of the necessity to wear a yellow star, a throwback to the Middle Ages. Scowling, I read the rest:

Today, April 6th, 1944, a new epoch began. Staring this morning, all Jews over six years of age - and Christians designated as Jews by the Jewish laws - must wear the yellow star in times of peace as well as war. The star must be prominently displayed on the left breast, 9 cm. in diameter of canary yellow velvet, wool or cotton. It is to be in all public places, streets, shops and bomb shelters. (Isaacson: 38)

จูดิชได้ประสบกับผลที่ตามมาจากการติดดาวที่มารดาเย็บตรึงไว้ให้บนเสื้อนอกในวันเดียวกันนั่นเองเมื่อเธอเดินอยู่บนถนนขณะกำลังมุ่งหน้าไปทำงานพิเศษเป็นผู้ช่วยทำฟัน มีเด็กผู้ชายคนหนึ่งถ่มน้ำลายใส่หน้าเธอพร้อมกับเอ่ยคำบริภาษว่าเธอเป็นยิวสกปรก แต่จูดิชหนักแน่นมากกว่าเฮติ ดังนั้นปฏิกิริยาของเธอจึงเป็นเพียงเช็ดใบหน้าและบอกกับตนเองว่าไม่เป็นไร แม้แต่เพื่อนที่เคยเรียนร่วมชั้นกันมาก่อนจะพยายามหลบเมื่อเดินผ่านกันบนถนน เธอก็ยังคงครองความสงบอยู่ได้และยังเป็นฝ่ายปฏิเสธเพื่อนใจอารีบางคนที่จะเข้าไปใกล้เธอด้วยเป็นห่วงว่าเพื่อนจะมีอันตราย

German soldiers paid no attention to me, and I felt safer, until a ragged boy spit into my face on Kossuth Square: "Stinking Jew girl!"

Never mind the urchin - I told myself, wiping my face as I turned up onto Fó Ucca.(...) A couple of formal classmates crossed the street to avoid meeting me, but Márta Magay sailed toward me with arms extended: "Jutka!"

"Márti," I whispered, turning away, "you'll be arrested!"

Márta's arms fell as if sawed off at the shoulders.(Isaacson: 38 - 39)

สำหรับมาตรการการยึดทรัพย์สินของชาวยิวนั้นก็ทำให้ครอบครัวของจูดิชต้องมาชุมนุมกันเพื่อแบ่งของมีค่าโดยเฉพาะที่ทำด้วยทองหรือเงินออกเป็นสามกอง กองหนึ่งสำหรับมอบให้เยอรมัน อีกกองหนึ่งเก็บไว้เมื่อเวลาเดินทาง และกองสุดท้ายคือของที่ปรารถนาจะเก็บไว้และดังนั้นจึงต้องหาที่ซ่อนซึ่งก็คือใส่ในกล่องตะกั่วฝังใต้พุ่มกุหลาบหรือซ่อนไว้ในเตาที่ยังมีชี้อุ่นอยู่ แต่เมื่อมีการออกมาตรการให้ชาวยิวส่งมอบวิทยุ เครื่องพิมพ์ดีด และจักรยานเพื่อเป็นทุนในการทำสงคราม จูดิชก็ไม่สามารถจะตัดใจจากจักรยานและเครื่องพิมพ์ดีดของเธอได้โดยเฉพาะของชิ้นหลังนี้เธอได้รับจากลุงทั้งสี่ที่มอบให้เป็นของขวัญเมื่อเธอสำเร็จการศึกษา ดังนั้นเธอจึงนำไปฝากเพื่อนไว้โดยบอกว่าจะมารับคืนเมื่อสงครามสิ้นสุดลงแล้ว การกระทำเช่นนี้แม้จะเป็นการเสี่ยงทั้งตนเองและเพื่อนแต่จูดิชก็ไม่รู้สึกเสียใจเลยแม้แต่น้อยแต่กลับรู้สึกสะใจและภูมิใจที่ได้ตอบแทนคำสั่งของพวกเยอรมัน

When the order came to submit our gold and silver, we collected all our family valuables in the middle of the big oak table, and divided them into three small heaps: one for the Germans, one for the transport, one to bury under rose bush (...)

Reverently, I buried the family mementos in their tin coffin, under the rose bush. (...) And so we hid grandfather's locket under the ashes, together with some rings.

My toughest challenge came on May 1. "Jew must submit their radios, typewriters, and bicycles for the war effort," the Nazi ordered.

"Not my bike, " I vowed. "Not my typewriter."(Isaacson: 43)

ในเรื่อง *The End of Days* ครอบครัวใหญ่ของเฮเลนได้พบเห็นความเกลียดชังชาวยิวในเมือง Chrzanow ที่พวกเขาอาศัยอยู่ ภายหลังจากที่เยอรมนีเข้ายึดครองโปแลนด์ ชาวโปแลนด์อยู่ร่วมกันกับชาวยิวแสดงตนเป็นปฏิปักษ์และเข้าช่วยเยอรมันอย่างเต็มใจในการแยกชาวยิวออกจากชาวโปแลนด์รวมทั้งช่วยข่มเหงเบียดเบียนชาวยิวด้วยนับตั้งแต่วันที่กองทัพเยอรมันเข้ามาจนถึงวันที่ชาวยิวคนสุดท้ายถูกขับให้พ้นไปจากเมือง ในช่วงก่อนอรุณรุ่งชาวยิวจะถูกประชิดตัวและถูกส่งไปขุดคูหรือทำความสะอาดถนนหรือทำงานหนักประเภทอื่น

The Jew - hatred that simmered in the Chrzanow population surfaced. They willingly helped the Germans identify and persecute the Jews. From the first day of occupation until the expulsion of the last Jew from Chrzanow, the Polish people presented the same threat to the Jews as the Germans did .

In the predawn hours, when Jews were on their way to synagogue, they'd be accosted and sent to dig trenches, clean the streets, and perform other kinds of labor. (Sendyk: 69)

ชายชาวยิวที่ไว้เคราตามประเพณีก็ถูกรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเพราะพวกเยอรมันจะตั้งที่เคราของเขาอย่างไม่ปราณีปราศรัย ดังนั้นชายชาวยิวต้องคอยหลบ เช่นบิดาของเฮเลนที่เป็นเจ้าของร้านค้าเมื่อเห็นทหารเยอรมันตรงมาที่ร้านจะรีบหลบซ่อนตัวอยู่ในอพาร์ทเมนต์ บางคนต้องหาผ้ามาคลุมรอบศีรษะเพื่อซ่อนเคราของตน แต่พวกเยอรมันก็จะดึงผ้าออกและปฏิบัติการข่มเหงน้ำใจโดยไม่นำพาต่อเสียงร้องด้วยความเจ็บปวดของผู้เป็นเหยื่อ ในที่สุดบิดาของเฮเลนก็ต้องตัดสินใจโกนเคราของตนทั้งด้วยความรู้สึกว่าได้สูญเสียศักดิ์ศรีแล้วโดยสิ้นเชิง จากยิวผู้กลัวเกรงพระเจ้าได้ถูกทำให้กลายมาเป็นมนุษย์ธรรมดาสามัญ

The Germans would mercilessly tear Jew's beards. The Chassidic Jews, pious people that they were, would rather hide than shave their beards. Some Jews could be seen with kerchiefs tied around their faces, hiding their beards. The Germans, wielding clubs or whips, would pull off the cloth disguises, relishing in cutting or ripping out the beard to the agonized cries of pain from their victim.

Only after Commandant Schindler's warning did Papa reluctantly cut his beard, losing his sense of dignity with the falling clumps of hair. He felt humiliated, reduced from a God - fearing Jew to an ordinary man.(Sendyk: 70)

ในตอนแรกดูเหมือนว่าพวกเยอรมันจะไม่ค่อยรู้ว่าจะจัดการกับชาวยิวอย่างไรจึงจะเหมาะสม แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็ชำนาญขึ้นเรื่อยๆ ในการหาวิธีใหม่ๆ ที่จะทำลาย ทำร้าย หรือทำให้ทุกข์ทรมาน มาตรการใหม่จึงถูกประกาศอยู่เรื่อยๆ เช่น ยิวต้องเก็บตัวอยู่แต่ในเคหสถานตั้งแต่หัวค่ำห้ามออกไป ต้องใส่ปลอกแขนสีขาวกว้างสิบเซนติเมตรมีดาวของดาวิดสีน้ำเงินอยู่บนนั้น หากผู้ใดไม่ใส่ปลอกแขนมีโทษถึงตาย ยิวจะเดินเป็นคู่หรือแหวะพูดคุยกับผู้ใดบนถนนไม่ได้ จะซื้อของในร้านที่เจ้าของไม่ได้เป็นยิวไม่ได้ ผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือแหล่งอาหารสำคัญก็พลอยสูญไปด้วย

New decrees were imposed daily. Jews were shut indoors in the early evening with a strict curfew. They were to wear white armbands on their sleeves, ten centimeters wide, with a blue star of David clearly imprinted on them. Failure to wear the armband was punishable by death. Jews were not to congregate; this meant no walking in pairs or stopping to talk to anyone in the street. Jews were forbidden to shop in non-Jewish stores, which meant that an important source of food was eliminated. (Sendyk:73)

นอกจากนี้ยิวยังไม่ได้รับอนุญาตให้มีวิทยุไว้ในครอบครอง ของมีค่าทั้งหลายรวมทั้งขนสัตว์ตลอดจนทองและเงินต้องนำไปมอบแก่ทางการ มีการเรียกร้องเงินจำนวนมากจากชาวยิว ด้วยการควบคุมตัวบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือสมาชิกของสภาชาวยิว ที่สำคัญคือความอดอยากเริ่มมาเยือนเพราะอาหารหายากยิ่งขึ้นทุกทีๆ ต้องเข้าแถวคอยเป็นหลายชั่วโมงกว่าจะได้ขนมปังสักหนึ่งในสี่ก้อนซึ่งไม่เพียงพอสำหรับครอบครัวใหญ่ที่มีสมาชิกหลายคน เขเลนยังบันทึกถึงบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความตื่นตระหนกและสับสนเมื่อพวกนาซีเข้ามาในประเทศยึดบ้านและไล่ผู้ที่อยู่ในอาคารให้ออกไปภายในสามชั่วโมงโดยเอาไปได้แต่เพียงสิ่งของส่วนตัวเท่านั้น ห้ามเคลื่อนย้ายเฟอร์นิเจอร์ใดๆทั้งสิ้น

All the tenants were frantically running in and out, up and down the staircase, bumping into each other with heavy bundles, carrying whatever could be grabbed, (...) The desperate chaos continued as a constant stream of people were thrown into the street, men, women, children, and elderly. (Sendyk: 79)

ผู้อาศัยบางคนทนต่อสถานการณ์ที่กลายเป็นผู้ไร้ที่อยู่ไม่ได้ก็พยายามฆ่าตัวตาย บางคนเช่นพี่น้องของเฮเลนพยายามแอบนำโต๊ะเก้าอี้และอาหารเอาไปกับตัว มารดาของเฮเลนรู้สึกสลดใจที่เจ้าของต้องกลายมาเป็นขโมยลักข่วของของตนเองถึงกับพูดออกมาว่า จะมีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่ออะไรกัน

"What is there to live for? To be reduced to thieves stealing our own food and furniture?" (Sendyk: 80)

แต่แม้อยังมีลูกสาวอีกคนหนึ่งที่พักการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เธอจึงไม่สามารถจะตัดช่อกน้อยแต่พอตัวทำลายชีวิตตนเองได้ เธอเล่นยังบันทึกว่าพวกนาซีรู้สึกสนุกกับการบั่นหัวและแกลังทมานชาวยิวเล่น เมื่อไล่ออกไปจนหมดแล้วก็กลับอนุญาตให้เข้าไปอยู่ในบ้านเดิมได้แต่ก็ไม่มีเครื่องเรือนเดิมเหลืออีกแล้ว และอยู่ได้เพียงไม่กี่เดือนพวกนาซีก็มาไล่ออกไปอีก พี่น้องผู้ชายของเขาเล่นอีกสองคนพยายามหนีไปอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การยึดครองของรัสเซีย และพยายามยื่นหยัดมีชีวิตรอดต่อไปให้ได้ด้วยการซื้อขายสินค้าทุกชนิด โดยเริ่มจากสบู่และน้ำตาล ก่อนต่อมาก็ไม่ซิดไฟและตะเกียงน้ำมัน ขณะเดียวกันก็ต้องระวังตัวจากการตามล่าของตำรวจ เพราะเป็นผู้อพยพที่ผิดกฎหมาย การดำเนินชีวิตจึงยังคงลำบากและถูกกดดันมากแม้จะน้อยกว่าในพื้นที่ที่นาซียึดครองก็ตาม

Joining a small group of refugees, Heshek and Vrumeck marched through the forests, hiding out during daylight. (...) Eventually they reached the border of Russian-occupied Poland. (...) With exhilaration they hugged each other, hardly able to believe that they had really made it. They were free from the clutches of the Third Reich. (...) There were searches performed for illegal refugees, and here too life was stressful. (Sandyk: 84,85)

ชาวยิวถูกลงโทษด้วยข้อหาที่แล้วแต่นาซีจะคิดประดิษฐ์ขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการซื้อของจากคนชาติพันธุ์อื่น ครอบครองสิ่งของต้องห้าม ประพฤติตนไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งผู้ที่ถูกกล่าวหา ก็จะถูกจับกุม ถูกขังคุก แล้วถูกส่งตัวไปโดยจะไม่มีใครได้ข่าวคราวอีก เหตุการณ์สะเทือนขวัญที่สุดที่เขาเล่นบันทึกไว้คือการแขวนคอชาวยิวเจ็ดคนที่ถูกจับด้วยข้อหาที่มีหัวหอมอยู่ในความครอบครองโดยไม่ถูกกฎหมาย ก่อนจะมีการแขวนคอกองทัพเยอรมันได้ขับรถปาวประกาศไปทั่วเมืองให้ชาวยิวทุกคนต้องมาแสดงตัว ณ สถานที่ประหารโดยจะมีการประทับตราบนเอกสารประจำตัวของแต่ละคน หากภายหลังใครถูกตรวจพบว่าเอกสารไม่ได้รับการประทับตราจะมีโทษถึงชีวิต ด้วยวิธีการเช่นนี้ชาวยิวก็ไม่จำเป็นต้องไปถึงบ้านของชาวยิวทุกคน ขณะเดียวกันทุกคนก็ต้องมาตามคำสั่ง การประหารจัดขึ้นอย่างเอิกเกริก พวกนาซีแต่งกายด้วยเครื่องแบบชุดที่ดีที่สุดราวกับจะไปงานเต้นรำหรืองานฉลองมีดนตรีบรรเลงเมื่อหัวหน้าปรากฏตัว พวกโปแลนด์มาร่วมดูด้วย เขาเล่นบรรยายเหตุการณ์ครั้งนี้อย่างสะเทือนใจผู้อ่านที่สุด เธอรู้สึกได้ถึงความรู้สึกอันรวดร้าวใจของมารดาที่ยืนกุมมือกันอยู่ พี่สาวมีน้ำตาไหลอาบหน้าขณะที่ตระกองกอดลูกน้อยไว้แนบอก ผู้ต้องหาถูกนำตัวออกจากรถบรรทุกในสภาพถูกมัดมือไขหลัง พวกเขามองหาความช่วยเหลือ รอคอยปาฏิหาริย์ที่ไม่มา ชาวยิวถูกบังคับให้ดูการแขวนคอจนแม้เหยื่อจะสิ้นใจไปแล้วก็ยังต้องอยู่จนถึงเวลาสนทนา เป็นพยานของความป่าเถื่อนไม่ต่างจากที่โคลีเซียมในยุคโรมัน

Finally, the hangmen kicked the stools from beneath the seven men's feet, leaving them to hang by their necks. Mama placed her hands over my eyes which in my ears rang the loud scream of "Shema Yisrael!" - Hear O Israel - which pierced the air. The last words of the seven sacrificed martyrs echoed in the square, while their faces twisted and turned blue in death. Until the curfew at dusk, the Germans kept the suffering Jewish populace at the gallows, watching our brethren twist from the tree. (Sendyk: 88-89)

สำหรับอลิเซียใน *Alicia My Story* เมื่อกองทัพนาซีบุกเข้ามาในดินแดนของโปแลนด์เข้ามาขับไล่พวกรัสเซียออกไปจนหมดก็เกิดการปล้นสดมภ์ขนานใหญ่ในเมือง Buczacz ที่อลิเซียอาศัยอยู่ ครอบครัวของเธอได้รับผลกระทบโดยตรงเพราะร้านขายของของบิดาก็ตกเป็นเหยื่อความบ้ำระห่ำของฝูงชนด้วย เหตุการณ์ร้ายแรงที่ตามมาคือการหายตัวไปของบิดาพร้อมกับชายชาวยิวอายุระหว่างสิบแปดถึงห้าสิบปีรวมทั้งหมดจำนวนหกร้อยคนที่พากันไปขึ้นทะเบียนที่สถานีตำรวจตามคำสั่งของผู้ปกครองพวกใหม่ ครอบครัวของอลิเซียว่าวุ่นใจและพยายามสืบถามไปทุกแห่งเท่าที่คิดว่าน่าจะได้อำตอบรวมทั้งไปพบกับกลุ่มตัวแทนชาวยิวที่รวมตัวกันสำหรับติดต่อกับทางการเยอรมันซึ่งภายหลังตัวแทนกลุ่มนี้จะมีชื่อเรียกว่า "the Judenrat" ตัวอลิเซียเองถึงกับเดินเป็นระยะทางหลายไมล์เข้าไปในป่า ข้ามแม่น้ำ หาไปทุกที่เพื่อค้นหาร่องรอยของคนทั้งหกร้อยคนนั้นแต่ก็ไร้ผล จนเกือบสามปีต่อมาเมื่อเธอได้พบกับผู้ที่รอดชีวิตมาเพียงคนเดียวเธอจึงทราบความจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับบิดาของเธอ และเธอต้องรอจนปี 1967 เมื่อนายทหารเอสเอสที่เป็นผู้กระทำการสังหารหมู่ครั้งนั้นได้ถูกนำตัวขึ้นศาลจึงเปิดเผยว่า พวกนาซียังได้เรียกค่าไถ่ตัวผู้ที่ถูกจับกุมไปหลังจากเขาเหล่านั้นได้ถูกสังหารเรียบร้อยแล้ว มารดาของอลิเซียก็ได้มอบทั้งเครื่องเพชรและเงินเพื่อไถ่ตัวบิดาในครั้งนั้น จึงทำให้ไม่มีทรัพย์สินเหลืออีกเลย

We never saw our father again. None of the families of the six hundred men ever did. Only one man escaped, and he immediately went into hiding. It would be almost three years before I would find him and learn what had really happened to my father. Not until 1967, when the German SS officer in charge of the mass murder was found and brought to trial, did I learn how the Germans had asked the Jewish community to pay ransom for the release of the captives - after they had already been murdered. My mother had given away all her remaining jewelry and money to ransom my father, leaving us with no means of support. (Appleman-Jurman: 21)

ภายหลังจากการหายไปของบิดา อลิเชียนท์ก็ว่าเยอรมันวางแผนเป็นอย่างดีในการจัดการกับพวกยิว ชายหกร้อยคนแรกคือบุคคลที่ยังหนุ่มแน่น พวกที่ทำงานให้กับรัฐ นักธุรกิจ หรือผู้นำทางศาสนา คนเหล่านี้สามารถมีอิทธิพลและกระตุ้นสาธารณชนให้ลุกขึ้นต่อต้านนาซี ได้ตั้งนั้นจึงต้องถูกกำจัดก่อน ต่อมาก็ออกกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นมาบังคับ ยิวทุกคนต้องสวมปลอกแขนสีขาวมีดาวเหลืองของดาวิดอยู่บนนั้น หลังพระอาทิตย์ตกดินไปแล้วต้องอยู่แต่ในบ้านและถูกห้ามโดยเด็ดขาดมิให้เข้าไปในสถานที่สาธารณะเช่น สวนสาธารณะ ตลาด โรงภาพยนตร์ โรงเรียน และตามถนนใหญ่ ศูนย์กลางของการดำเนินชีวิตจึงอยู่ที่ตึกที่เป็นที่ตั้งของสภาชาวยิว หรือ Judenrat ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับโรงสวดที่ถูกปิดไปแล้ว ใครกล้าเข้าไปที่โรงสวดอีกจะได้รับโทษถึงตาย

All of the Jews had to wear a white armband with a yellow Star of David on it. We were to stay home after sunset and were absolutely forbidden in most public places, such as parks, marketplaces, movies, schools, and main street. Our center of civic life became the building that housed the Jewish council known in German as the Judenrat. It was located near the big synagogue, which had been closed. The punishment promised to anyone who dared enter the synagogue was death. (Appleman-Jurman: 23-24)

หลังจากสูญเสียบิดาไปครอบครัวของอลิเชียนท์ก็ต้องสูญเสียพี่ชายไปอีกหนึ่งคนขณะที่เขากำลังออกไปหาฟัน ทั้งนี้เพราะทางการต้องการแรงงานของคนหนุ่มประมาณร้อยคนไปทำงานที่ค่ายแรงงาน Borki Wielki ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองไปประมาณร้อยไมล์

Early in the morning Mama went to the Judenrat. She was told that the German and Ukrainian police had taken about one hundred boys to a work camp in Borki Wielki, about one hundred miles from Buczacz. (Appleman-Jurman: 24)

ตัวอลิเชียนท์ก็เคยถูกพวกยูเครนนำตัวไปใช้แรงงานสองครั้ง ครั้งแรกให้ไปขัดเครื่องเรือนและพื้นที่สถานีตำรวจเยอรมัน เครื่องเรือนส่วนใหญ่ยึดมาจากบ้านเรือนของชาวยิว อลิเชียนท์เองยังเคยนำตัวคลอด้วยความโกรธเมื่อพบเครื่องเรือนของครอบครัวตนเอง

I myself had been caught twice; the first time to polish furniture and floors at the German police station. Most of the furniture was looted from Jewish home after the owners were thrown out. (...) Tears of anger sprang to my eyes as I began to recognize the pieces of our furniture - (Appleman-Jurman: 25)

ส่วนครั้งที่สองเธอถูกนำตัวไปถูกฟันโรงเรียนเก่าและในห้องเรียนของเธอด้วยความที่อยากเรียนหนังสือมากครั้งหนึ่งเธอถึงกับปีนต้นไม้ที่อยู่ตรงกับห้องเรียนและแอบมองเพื่อนๆที่กำลังเรียนจากนอกหน้าต่างจนตกต้นไม้ลงมา ที่เป็นดังนี้เพราะชาวยิวไม่มีสิทธิเรียนหนังสือ

รวมกับคนชาติพันธุ์อื่นๆอีกต่อไป อลิเชียวูสึกิจฉาเด็กคริสเตียนที่นอกจากจะมีเสื้อผ้าสวยงามใสแล้วยังได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ช่างเป็นประสบการณ์ที่ขมขื่นสำหรับเด็กอายุสิบเอ็ดขวบเสียนี้กระไร

I remember watching as the Christian children walked to school, dressed in their pretty dresses and bright ribbons. They were lovely, and I envied not only their clothes but their freedom to be educated. It was a bitter experience. (Appleman-Jurman: 26)

ในเรื่อง *Ruth's Journey* รุธบันทึกความเปลี่ยนแปลงในประเทศโรมาเนียของเธอไว้ อย่างละเอียดลออนับตั้งแต่โซเวียตเข้ามาในเดือนมิถุนายน 1940 พร้อมกับระบบคอมมิวนิสต์ที่เข้ามาแทนที่ระบบทุนนิยมซึ่งในความรู้สึกของเด็กๆก็มีข้อดีตรงที่มีการเรียนแบบสหศึกษา ไม่มีการแบ่งชั้นเรียนศาสนาสำหรับคริสต์หรือยิวและไม่มีการสวดมนต์ตอนเช้าในชั้นอีก แต่ทุกวันจะมีการสอนอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ หลักสูตรใหม่สอนความคิดพื้นฐานเรื่องภราดรภาพ เสมอภาค และเสรีภาพ โดยไม่แบ่งแยกศาสนาหรือเชื้อชาติ ซึ่งในสายตาของเด็กๆแล้วรัฐบาลที่สัญญาจะมอบความยุติธรรมแก่ทุกคนนั้นย่อมจะเป็นที่ถูกใจคนที่มองโลกในแง่ดีแบบเด็กๆ อย่างไรก็ตามรุธยังมีความจงรักภักดีต่อกษัตริย์และราชวงศ์และระบบคอมมิวนิสต์ก็ทำให้กิจการของภาคเอกชนต้องล้มไปก่อให้เกิดการว่างงานตามมา ความหุดหู่เริ่มเข้ามาแทนที่ความปลื้มปิติ และแม้ว่ารุธจะเรียนภาษารัสเซียได้อย่างเก่งในระยะเวลาอันสั้นจนได้รับการจัดเข้าอยู่ในพวกที่จะเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ในอนาคต เธอก็ยังตะขิดตะขวงใจกับอุดมการณ์ข้อหนึ่งของโซเวียตนั่นคือการไม่นับถือพระเจ้า เพราะเธอมาจากครอบครัวที่เคร่งศาสนาและมีความเชื่ออย่างมั่นคงแน่นแฟ้นในพระเจ้า ส่วนพวกผู้ใหญ่ก็วิตกกังวลกับเศรษฐกิจที่ถดถอย เงินและอาหารมีน้อยลง นอกจากนี้แต่ละครอบครัวยังถูกจัดการทางด้านที่อยู่อาศัยกล่าวคือหลายครอบครัวมาอยู่รวมกันในอพาร์ทเมนต์เดียวซึ่งก่อให้เกิดความลำบากใจเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามหนึ่งปีหลังจากโซเวียตเข้ามา มิถุนายน 1941 กองทัพเยอรมันก็เข้ามาอย่างปัจจุบันทันด่วนโดยไม่มีการเตือนและโจมตีโซเวียตทันทีแม้จะมีสนธิสัญญาไม่รุกรานต่อกัน ผู้นำเผด็จการฟาสซิสต์โรมาเนียคือนายพล Antonescu ได้สัญญาเป็นพันธมิตรกับฮิตเลอร์ ดังนั้นเมื่อทหารโรมาเนียบุกเข้ามาในเมืองที่รุธอาศัยอยู่เด็กอายุเต็มสิบเอ็ดขวบอย่างรุธก็ได้เป็นพยานรับรู้การสังหารชาวยิวจำนวนมากอย่างป่าเถื่อนที่สุด วันที่ 5 มิถุนายน 1941 ชาวยิวจำนวนมากเป็นพันคนถูกสังหารด้วยน้ำมือของทหารโรมาเนีย เช้าวันต่อมาหน่วยสังหารเคลื่อนที่ก็ฆ่าชาวยิวทุกคนที่พบ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงยิวจำนวนสองพันคนก็ตายสิ้น ความหวาดกลัวจูโจมเข้าจับทุกคนในร่างของชาวยิวที่ยังมีชีวิต ต่างหลบซ่อนตัวอยู่ในบ้านของตน

Meanwhile the Romanian army advanced toward our town, leaving behind a trail of blood throughout the small towns and villages where they massacred Jews in the most barbarous ways.

July 5, 1941. Two weeks after the initial attack, the Romanian vanguards entered our city, attacking, plundering, and murdering thousands of Jews. The next morning the mobile killing units (*Einsatztruppen*) arrived and did the rest of the job. These Nazi savages executed every Jew they encountered. At the end of twenty-four hours, over two thousand of our townspeople had been killed

Panic invaded every fiber of our bodies. Fearing sporadic executions, people stayed hidden in their homes. (Gold: 37-38)

เมื่อความป่าเถื่อนหยุดชะงักลงชั่วคราว มาตรการเบียดเบียนบีฑาชาวยิวก็ออกมาเป็นชุด เริ่มแรกด้วยการบังคับให้ยิวทุกคนต้องติดดาวเหลืองของดาวิด ตามมาด้วยข้อห้ามต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพการงาน โรงเรียน การจับกลุ่มชุมนุมบนถนน การออกนอกเคหสถานในเวลาค่ำคืน มาตรการทุกข้อก็ยากที่จะทำตามอยู่แล้วแต่ข้อที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเป็นข้อที่สาหัสที่สุดสำหรับเยาวชน ขั้นตอนต่อไปคือการล้อมจับกุมชาวยิวเป็นพันๆ แล้วเลือกเอาคนหนุ่มไปบังคับใช้แรงงาน คนแก่จะถูกนำตัวไปยังสถานีตำรวจที่ที่จะถูกทุบตี ทรมาณ และขังไว้เป็นวันๆโดยไม่มีน้ำหรืออาหาร นอกจากนี้พวกทหารและตำรวจโรมาเนียที่หิวเงินก็จะเข้ามาออบโกยหาผลประโยชน์ใส่ตัวด้วยการปล้นทรัพย์สินของชาวยิว

First the obligatory wearing of the yellow Star of David, following by prohibitions on employment, schooling, group gatherings in the streets, and being outside after dark. These humiliations were difficult to deal with, but not being allowed to go to school was the worst one for me. Next they started to round up thousands of Jews and select the young men for forced labor. The older ones were taken to local police stations, or *gendarmeries*, where they were beaten, tortured, and kept for days without food or water. (Gold: 38)

ระหว่างนั้นญาติฝ่ายมารดาของรูธจาก Millie แจ้งข่าวร้ายว่าชาวยิวที่มีสติถูกสังหารหมดโดยน้ำมือของพวกชาวนายูเครนเพื่อนบ้านที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน แต่พอทหารโซเวียตคนสุดท้ายออกไปจากเมือง เพื่อนบ้านที่เคยเป็นมิตรก็กลับสวมวิญญาณปีศาจร้ายเช่นฆ่าชาวยิวจากบ้านหนึ่งไปยังอีกบ้านหนึ่งด้วยเครื่องมือที่ใช้ทำนาทำไร่ นั่นเองกลายมาเป็นอาวุธสังหารครอบครัวของรูธ รูธทราบเรื่องนี้จากปากคำโดยละเอียดของ Dr. Emma Lustig ผู้รอดชีวิตมาโดยเพื่อนชวานาคคนหนึ่งเกิดมีใจกรุณาให้ที่ซ่อนตัว เรื่องเล่าของ ดร.เอมมานี้ถูกนำมาถ่ายทอดซ่อนอยู่ในบันทึกของรูธเพราะเป็นโศกนาฏกรรมที่สะเทือนขวัญอย่างที่สุดอีกครั้งหนึ่ง มีการใช้

เลื่อยหันเด็กหญิงอายุสิบสามปีต่อหน้าต่อตาบิดาของเด็กหญิง น้าของรูชและสามีถูกให้ถอดเสื้อผ้าจนเปลือยแล้วให้ขุดหลุมสำหรับฝังศพตนเอง ให้เดินระบับารอบ ๆ หลุมนั้นก่อนจะถูกยิงเสียชีวิต

The peasants, armed only with primitive, agricultural tools like rakes and saws, murdered the whole Jewish population of Milie in a systematic way. They went from house to house and killed everybody in sight. (...) Yona Itzhak also told about the murder of a prominent Zionist figure, (...) They forced him to watch the murder of his thirteen - year - old daughter whom they cut to pieces with a saw on top of a pile of wood. Then they killed him the same way. (...) Hiding in the bushes, Yona also saw what happened to my mother's sister and her husband. (...) They were undressed and dragged naked through the whole village, forced to dig their own grave, dance around it, and finally were shot. (Gold: 40)

โกลดีเล่าไว้ในเรื่อง *The Last Selection* ถึงการต่อต้านชาวยิวว่าเริ่มตั้งแต่ช่วงทศวรรษสามสิบ ในปี 1936 อาร์คิซอปแห่งโปแลนด์ได้กล่าวหาชาวยิวในเรื่องของความไม่ซื่อสัตย์และเรียกร้องให้ชาวโปแลนด์ติดต่อซื้อขายกับยิวซึ่งชาวโปแลนด์ก็ปฏิบัติตาม แม้แต่คนที่เคยเป็นมิตรก็ออกมายืนอยู่หน้าร้านของยิวและมีป้ายชักชวนไม่ให้ซื้อสินค้าของยิว ใครไม่เชื่อฟังจะถูกถ่ายรูป มีการสังหารที่เมือง Przytyk ที่ก่อให้เกิดกระแสการต่อต้านยิวทั่วประเทศโปแลนด์และก่อให้เกิดความหวาดกลัวขึ้นในใจของชาวยิวทุกคนในประเทศอย่างลึกซึ้ง ในเมืองที่โกลดีอยู่ตามฉัตรรวมอาคารรั้วและแม้แต่ร้านจะมีข้อความว่า "โปแลนด์ต้องปราศจากยิว" "ยิวต้องไปปาเลสไตน์" "อย่าค้าขายกับยิว"

During this time, an anti - Jewish pogrom erupted in Przytyk, a small town near Radom. This pogrom initiated a new wave of anti - Semitism across Poland and sent a chilling fear deep into the heart of every Jew in the country. In Bodzentyn, signs were seen on buildings, fences, and benches that read: "Poland without Jews," "Jews go to Palestine," "Don't trade with Jews."

(Kalib: 74)

และเมื่อกองทัพเยอรมันกรีธาทัพเข้ามายึดครองโปแลนด์อย่างสมบูรณ์แล้วก็มีการออกกฎหมายเพื่อให้ชาวยิวต้องตกอยู่ใต้อำนาจของนาซีและต้องทำทุกอย่างตามคำสั่งบังคับบัญชา เป็นการแสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวยิวอย่างเห็นได้ชัด โกลดีกล่าวถึงมาตรการต่าง ๆ ดังที่สตรีหลายคนได้กล่าวไว้ในบันทึกของพวกเขาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการต้องติดดาวบนปกนอกแขนหรือการถูกตัดสิทธิไม่ให้เรียนที่โรงเรียนของรัฐอีกต่อไป

Before the end of October, a number of other legal decrees were issued

that were explicitly directed against the Jewish population:

1. All Jews from age six were required to wear a white armband with a blue, six - pointed Jewish star, when in public
2. Ritual slaughter of animals, a cardinal requirement of Jewish law, was forbidden
3. The curfew, from 7 P.M. until morning, was extended indefinitely
4. Jews were no longer allowed to own radios. Jews were ordered to deposit their radios at the local police station. (...)

One day in October, an announcement was made by all teachers in the Bodzentyn public school system, (...) "As of tomorrow, Jewish children will no longer be permitted to attend public school." Just like that, through a single announcement, we found ourselves expelled from school.(Kalib:96 - 97)

กฎหมายสำคัญคือการให้มีการเลือกคณะผู้แทนชาวยิวโดยชาวยิวด้วยกันเองที่มีชื่อเรียกว่า Judenrat(หรือสภาชาวยิว) มีหน้าที่ดำเนินการให้ทุกอย่างที่ทางการเยอรมันสั่งมานั้นได้รับการเชื่อฟังและปฏิบัติโดยชาวยิวทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงอย่างเคร่งครัด กฎหมายฉบับนี้ออกมาเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 1939 เนื่องจากปู่ของโกลดีเป็นผู้แทนคนหนึ่งจึงมีนายตำรวจเยอรมันแวะเวียนมาพบเพื่อเรียกร่องเงินทองและข้าวของต่างๆอย่างไม่จบสิ้น ชาวยิวตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งของเจ้าหน้าที่เยอรมันเช่น แกล้งถอนเคราของผู้ชายชาวยิว หรือบังคับให้นั่งแล้วใช้กรรไกรตัดเคราอย่างจุโจม ในตอนเช้าชาวยิวที่ไปสวนมนต์ภาวนาตามธรรมเนียมปฏิบัติทางศาสนาก็โดนกลั่นแกล้งเช่นเดียวกัน บ้างก็โดนทรมานหรือบางครั้งก็ถึงกับโดนยิง ครั้งหนึ่งโกลดีเป็นพยานความโหดเหี้ยมของนาซีด้วยการประจักษ์กับตาตนเองว่า เด็กสาวคนหนึ่งเดินออกนอกบ้านของตนโดนทหารเยอรมันเล็งปืนตามไปและยิงเธอเสียชีวิต เหตุการณ์ครั้งนี้ยังคงย้ำความจริงว่าการออกนอกเขตสถานในเวลาที่พักเยอรมันอยู่เต็มเมืองไปหมดนั้นอันตรายอย่างยิ่งจนอาจถึงแก่ชีวิตได้

I can never forget the first bestial act of theirs that I witnessed. (...) One evening, I was standing on our balcony, looking down into Zwirki Plaza, when I saw a girl whom I knew walking leisurely near the well. I could not understand the movement of a German soldier when he took out a gun from a holster and slowly and deliberately followed her with his eyes while aiming his gun at the girl - and shot her dead. I was shocked beyond words.(Kalib: 94 - 95)

และชาวยิวก็ยังจัดการให้บุตรหลานของตนได้รับความรู้ได้อีกกระยะหนึ่งด้วยการให้ครูมาสอนที่บ้าน ชานาใน *And Yet, I Am Here!* เชนิฏประสพการณ์เดียวกันกับโกลดีคือต้อง

ออกจากโรงเรียนและตกอยู่ในสภาพที่ต้องศึกษาหาความรู้อย่างลับ ๆ ตามบ้านหลายแห่งไม่ใช่หลังใดหลังหนึ่งเพียงหลังเดียว และเธอยังได้เห็นการข่มเหงรูปแบบต่างๆ ทั้งศาสนสถานที่ถูกทำลาย คัมภีร์ทางศาสนาและหนังสือที่ถูกโยนทิ้ง การดั่งทิ้งและโกนเคราของชายชาวยิว การล้อมจับนำตัวชาวยิวที่พบเห็นตามถนนไปให้ทำงานที่ต่ำต้อยไร้ศักดิ์ศรี

It's all over with the Hebrew gimnazium. The Germans have closed it. There were searches in Kazimierz, they beat the Jews, plundered the Temple and the synagogues. The Torah and books were thrown out into the mud and trampled, the old Jews were pulled by their beards and shaved. They are rounding up the Jews in the streets for the most humiliating work - so how could they allow us to get an education? (Nelken: 56)

ในบันทึกของฮาลินาเธอจดวันที่ที่ชาวยิวถูกกระทำให้เป็นกลุ่มชนที่แปลกแยกแตกต่างจากผู้อื่นอย่างอยู่ดีธรรมดา นั่นคือ ในวันที่ 8 ธันวาคม 1939 เยอรมันได้ออกกฎบังคับให้ชาวยิวทุกคนต้องสวมปลอกแขนสีขาวมีดาวสีน้ำเงินบนแขนขวา ดาวแห่งดาวิดซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นเครื่องหมายแห่งชัยชนะกลับกลายมาสร้างความละอายใจให้แก่ผู้ที่ต้องติดมัน ทว่าบิดาของฮาลินากล่าวว่าพวกเยอรมันต่างหากที่จะต้องเป็นฝ่ายละอายใจแก่ว่า พ่อจะติดดาวอย่างภาคภูมิใจและหากการเป็นยิวมีโทษถึงตาย พ่อก็จะตายทั้งที่เป็นยิว ไม่ขอมีชะตากรรมที่ต่างไปจากชนเชื้อชาติเดียวกัน

8 December 1939

The Germans have issued a most hideous ordinance. From now on, all Jews have to wear a white band with a blue Star of David on the right arm. David was the greatest king of the Jews, and the Star of Zion was once a sign of triumph - today it is to be a sign of contempt. (...) The Germans are the ones who should be ashamed of the armband, and not us. He's going to wear the Star of David with pride. (Nelken: 59)

ฮาลินาผ่านวันคืนที่อยู่ภายใต้การคุกคามของเยอรมันอย่างทรมาณเพราะมีแต่ความหวาดหวั่นและต้องทำงานหนัก นอกจากจะต้องไปทำงานที่ร้านขายยาเพื่อมีรายได้เล็กน้อยมาจุนเจือครอบครัวแล้ว เธออาจจะโดนเรียกตัวให้ไปทำงานกวาดถนนเมื่อใดก็ได้ ในยามที่พื้นถนนเต็มไปด้วยหิมะที่จับตัวแข็งและอากาศเย็นจัด การที่ต้องไปโกยน้ำแข็งออกจากพื้นถนนนั้นเป็นเรื่องหนักพอสมควรสำหรับเด็กสาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อห้องหิวอยู่ตลอดเวลา และยังคงต้องทำเป็นเข้มแข็งไม่สะทกสะท้านต่อสายตาอันเหยียดหยามของพวกอารยันที่เดินผ่านไปมาแม้ว่าในใจจะเจ็บปวดก็ตาม

23 February 1941

I turn to my diary in the most difficult moments. (...) Today, I write and cry and cry and my stomach is growling and I am hungry, hungry, HUNGRY! (...)

25 February 1941

I just came home from a day of forced labor. The Jewish *kennkarte* obliges us to remove snow and clean street. The pharmacy is required to release me for this work. I have gone twice already and came home dead tired. (...) The boys clipped the ice and we threw on the sides. (...) We avoided the subject of our present misery and talked instead about Polish poetry and literature, undisturbed by the scornful, or embarrassed, glances of the "Aryan" passerby who walked along the pavement. Were we really undisturbed? Perhaps we were only pretending, because what else could we do?

(Nelken:70 - 71)

หลังจากจะกระทบกระเทือนใจจากสภาพการณ์ของตนเองแล้ว ฮาลินายังต้องเสียใจกับการจากไปของผู้ที่เธอรักหรือคุ้นเคยที่ถูกคำสั่งเนรเทศหรือถูกล้อมจับแล้วคุมตัวไว้ก่อนจะถูกส่งตัวออกนอกเมืองไป บ้านที่กของฮาลินาจึงเต็มไปด้วยความเศร้าสร้อยของคนที่แทบจะไม่เหลือความหวัง

Suzanna, who was now an illegal person, stayed with us overnight and met her mother and sister downtown the next afternoon, planning to travel with them back to Rabka. But there was a roundup and all three of them were captured suddenly off the street, locked up in the temporary camp on Mogilska, and sent in a transport to Lublin or Rzeszów today. (...) I am desperate, unable to write. (...) and I cannot even cry. (Nelken:71)

ซูซานน่าในเรื่อง *The Seamstress* ได้ประสบกับการเหยียดชาติพันธุ์กับตนเองตั้งแต่วันแรกที่เข้าเมืองใหม่เมื่อย้ายบ้าน ด้วยรูปลักษณะภายนอกที่มีผมสีทองดาสีฟ้าจึงไม่มีใครคิดว่าเธอเป็นยิว เมื่อเพื่อนรู้ความจริงเธอก็ต้องขมขื่นใจเมื่อพบกับความรังเกียจเดียดฉันท์จากเพื่อนที่เธอจะเป็นมิตรด้วย

"You couldn't be a Jew," Annie continued. "You have blond hair and blue eyes.

You don't look a bit like the dirty Jews. Anyway, Tuvel isn't a Jew name. Say

you're not a dirty Jew and I'll be your friend." (...)

"Come on," She said to her friends. "Who needs a stinkin' Jew?"

They walked to the other end of the schoolyard, calling back again and again "Dirty Jew...Dirty Jew...Dirty Jew..." (Bernstein: 26,27)

เมื่อเธอเลื่อนชั้นสูงขึ้นและได้มีโอกาสไปเรียนที่บูคาเรสต์ ด้วยสติปัญญาความสามารถของเธอ เธอกลายเป็นเด็กสาวชาวยิวคนเดียวในโรงเรียนและต้องเผชิญกับความขมขื่นใจครั้งที่สองในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนเป็นพระผู้มีอคติต่อชาวยิวอย่างร้ายแรง นอกจากจะสอนวิชาโมยและฆาตกรรมทุกวันแล้วยังชี้ข้อความในคัมภีร์ไบเบิลว่าตอนใดที่บอกว่ายิวไปถึงเทศกาลพาสโอเวอร์ครูก็บอกให้นักเรียนระวังอย่าเข้าใกล้ยิวเพราะยิวจะฆ่าเพื่อนำเลือดไปทำอาหารสำหรับรับประทานในเทศกาลนี้ นี่จึงเป็นสิ่งที่ซาราทนความอดทนอดกลั้นของเธอถึงที่สุดแล้ว เธอจึงลุกขึ้นยืนแล้วหยิบขวดหมึกปากระจายเปื้อนกระดานและหยดเป็นทางยาวเปื้อนเสื้อของครู เป็นผลงานที่น่าพอใจที่มุ่งหมายแต่ก็แลกด้วยการที่เธอต้องออกจากโรงเรียนไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยกระเป๋าใบเดียวและเสื้อผ้า

Every day he told us how all Jews were thieves and murderers. He would point to a passage in the Bible and say, "Now this is when the Jew killed Jesus!" (...)

I told all of you to be very careful tonight. Passover begins tomorrow and we all know that the evil Jews use Gentile blood to make their matzos. Whatever you do, do not go near any Jews tonight. They will kill you!" (Bernstein: 32)

วันหนึ่งเมื่อนาซีกริธาทัพเข้ามาในโรมาเนียเธอก็ได้ประจักษ์กับการคุกคามข่มเหงของนาซีและการประสพการณ์ของเพื่อนและคนที่เธอรู้จัก เริ่มจากเพื่อนในกลุ่มวรรณคดีที่พบกันทุกปีถูกทหารIron Guard ที่เข้ามากระจายตัวอยู่ทั่วทุกแห่งหนในโรมาเนียตบหน้าหลังจากตีตายแล้วเหยียงลงกับพื้นพร้อมกับถ่มน้ำลายรดเพียงเพราะวิ่งผ่านพวกเขา

"I spat at me, 'Swine! Jew swine! The time is up for filth like you.'" Then he spat some across my face and threw me to the ground. When he left he spat on me. He spat on me!" She began to cry again. (Bernstein: 47)

อีกของซาราอีกคนหนึ่งขณะนั่งบนรถโดยสารหลังจากเลิกงานก็ถูก Iron Guard ไล่ประจำตัว เมื่อเห็นคำว่า "ยิว" บนบัตรก็จับตัวชายคนนั้นแล้วตะโกนใส่หน้าว่า ขณะที่คนที่ไม่ใช่ยิวคนอื่น ๆ ต้องยืน และยิวก็ไม่มีสิทธิ์นั่งรถโดยสารด้วย หลังจากนั้นตัวออกมาออกรถและโยนไปอยู่บนทางเท้าพร้อมกับโดนรุมกระหนาบจากชายหลายคนจนสลบสิ้นสติ แม้ว่าจะมีคนมาพบเขาที่นอนจมกองเลือดและนำส่งเขาออกไม่หยุดแม้แต่หมอกก็ยังห้ามเลือดไม่ได้

A soldier wearing the uniform of the Iron Guard asked Levi's identification papers. When he saw the word 'Jew' on the papers, he grabbed Levi and shouted,

'Don't you know that a rotten Jew never sits when there are Gentiles standing? No filthy Jew rides on this bus!' When the bus stopped at the corner Levi was pulled off and thrown onto the sidewalk. Several uniformed men kicked him until he lost consciousness. (Bernstein: 50)

แต่การข่มเหงที่สาหัสสากรรจ์ชั่วร้ายรุนแรงที่สุดที่ซาราได้ประสบกับตนเองคือ ในขณะที่วันหนึ่งเธออยู่บนรถรางมีเสียงร้องอย่างหวาดผวามาจากผู้โดยสารที่อยู่ข้างหน้า ซาราจึงมองผ่านหน้าต่างออกไปเห็นร่างมนุษย์จำนวนมากเป็นยี่สิบคนถูกแขวนด้วยตะขอที่ใช้เกี่ยวเนื้อในร้านของคนขายเนื้อห้อยต้องแดงเรียงเป็นแถวอยู่ข้างทางพร้อมกับป้ายที่ติดตรงอยู่กับเสา มีตัวอักษรสีแดงขนาดใหญ่เขียนไว้ว่า "เนื้อKosherสำหรับขาย" ซาราจำได้ว่าสองสามคนในจำนวนนั้นเป็นหัวหน้าของสหพันธ์ชาวยิว (Jewish Federation) ส่วนคนอื่นๆที่เหลือก็ดูเหมือนแพทย์หรือนักธุรกิจ ภาพที่ซาราได้เห็นนั้นสยดสยองเสียจนเธอแทบจะไม่เชื่อสายตาตนเองและรู้สึกคลื่นเหียนจนจะอาเจียน

We were passing a small park called the Square of June 8. Then I saw it - a sign nailed to two stakes and proclaiming in large, red letters: "Kosher Meat for Sale." Behind it, suspended on huge thick steel butcher's hooks, were the bodies of men, Jewish men, hanging lopsidedly, their heads drooping to one side, arms falling limp beside their thighs. (...)

I recognized several of the men as the leaders of the Jewish Federation, while others looked like doctors or businessmen. (...) There must have been twenty of them fastened there in a row. Behind my eyelids they still swung back and forth, impaled on the sharp hooks. (Bernstein: 59,60)

สำหรับซาราใน *My Lucky Star* นั้นเธอเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เมื่อประเทศของเธอเปลี่ยนสถานภาพไปอยู่ในการคุ้มครองของอาณาจักรไรช์ภายใต้รัฐบาลใหม่และกฎหมายใหม่ที่ออกมาเพื่อแบ่งแยกชาติพันธุ์โดยเฉพาะ เพียงชั่วข้ามคืนประชากรทั้งหมดก็ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนคือพวกที่เป็นยิวกลุ่มหนึ่งกับพวกที่มีเชื้อยิวอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกราวกับว่าผู้ที่มีเชื้อสายยิวนั้นเป็นเสมือนอสุรกายหรือต่ำกว่ามนุษย์ซึ่งสมควรจะได้รับการลงทัณฑ์โดยจับกุมคุมขังหรือหนักกว่านั้น มาตรการต่อจากการแบ่งแยกคือการลงทะเบียนชาวยิวทุกคนในเมืองในหมู่บ้านหรือแม้แต่ในที่ที่โดดเดี่ยวห่างไกล ทุกคนจะได้รับบัตรประจำตัวใหม่ที่ประทับตราคำว่า "Jude" และทุกคนจะต้องเย็บดาวสีเหลืองติดกับเสื้อนอกของตนเพื่อจะได้รู้ได้แต่ไกลว่าเป็นยิว

Overnight, the entire population was divided into two strictly separate segments - the Jew and the everyone else - as if, the wave of a wand, we had

turned into monsters and subhumans who were to be shunned by everyone else on penalty of imprisonment or worse.

Next came the registration of Jews in every town, village, hamlet, and isolated farm. Each person was given a new identity card stamped Jude. A yellow star had to be sewn on one's jacket so a Jew could be seen from afar and recognized as an enemy. (Frantlová: 45-46)

สืบเนื่องจากนั้นอย่างทันทีทันควันคือการที่นาซีเริ่มตีทะเบียนทรัพย์สินของชาวยิวรวมทั้งธุรกิจ สำนักงาน ร้านค้า และบัญชีธนาคาร ผู้ประกอบการชาวยิวทุกคนจะต้องยอมมอบธุรกิจของตนแต่โดยดีด้วยการลงนามมอบให้แก่ทางการเยอรมัน เขาจะต้องให้บุคลากรทั้งหมดออกจากงานไปตามมาด้วยมอบสัตว์เลี้ยงให้แก่ศูนย์ของทางการด้วย ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นตามร้านกาแฟ ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ ต่างติดป้ายไม่ต้อนรับชาวยิวถึงขนาดว่ามีร้านที่รู้จักกันดีแห่งหนึ่งติดป้ายว่า "สุนัขและยิวไม่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาในที่นี้" มาตรการกวดขันประการต่อไปคือการจำกัดสัดส่วนของสิ่งบริโภค กล่าวคืออาหารจะถูกขายให้แก่ชาวยิวระหว่างบ่ายสามถึงบ่ายสี่โมงเท่านั้นซึ่งก็หมายความว่าไม่มีอะไรเหลือแล้ว

Every Jewish owner had to surrender his business voluntarily, handing it over, with a signature of consent, to a German proxy and successor. (...) Signs appeared on cafés, restaurants, and cinemas saying *Jews unwelcome*. One well-known shop put up a notice : *Dogs and Jews are not allowed in here*. Ration cards were introduced, with notices that food would only be sold to Jews between three and four o'clock in the afternoon, when there was no more to be had. (Frantlová: 46)

มาตรการต่อไปที่ส่งผลกระทบต่อตรงต่อวัยรุ่นและต่อตัวชเดนกาเองคือการถูกให้ออกจากโรงเรียนเนื่องจากมีเชื้อสายยิวทั้งคู่ที่เหลืออีกเพียงปีเดียวก็จะสำเร็จการศึกษา เธอได้รับจดหมายที่ลงนามโดยอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนส่งตรงถึงบิดาของเธอแจ้งว่าตามกฎหมายที่เพิ่งออกใหม่เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 1940 เด็กนักเรียนชาวยิวทั้งหลายไม่มีสิทธิเรียนในโรงเรียนเซคอีกต่อไปไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใดทั้งสิ้น ชเดนกาต้องดิ้นรนจนบิดาอนุญาตให้ไปเรียนต่อในกรุงปรากที่โรงเรียนอังกฤษแม้ว่ายังต้องติดตามนเลื่อในที่สาธารณะแต่เธอก็ผ่านคืนวันที่กรุงปรากไปได้อย่างปลอดภัยไปรุ่งและเรียนจนจบแต่ก็ต้องกลับมาเผชิญกับสถานการณ์ที่อึดอัดคับข้องสำหรับชาวยิวที่บ้านของเธอเอง ผู้คนถูกจับโดยไม่มีเหตุผล จะพบใคร ไปเยี่ยมใคร หรือหยุดพูดกันบนถนนก็ได้ ที่น่าอันตรายเป็นที่สุดคือพวกที่เข้าข้างนาซีเพราะคิดว่าเยอรมันจะเป็นผู้ชนะสงครามนั้นจะคอยลอบจับจ้องพฤติกรรมของชาวยิวแล้วนำไปรายงานต่อทางการเพื่อหวังค่าชมเชยหรือรางวัลตอบแทน สิ่งนี้ทำให้ชเดนกาเศร้าใจเพราะเธอและครอบครัวของเธอหนีไว้

ใจผู้คนมาโดยตลอดและเป็นคนพูดจาตรงๆเปิดเผยโดยไม่เคยต้องเกรงกลัวสิ่งใดแต่กลับต้องมาระมัดระวังตัวระมัดระวังคำพูดด้วยความกลัวว่าผู้คนรอบข้างจะเป็นศัตรูกับตนไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าขายเนื้อ คนขายบุหรี่ย หึงซั๊กผ้า หรือเจ้าของโรงเตี๊ยมที่ชเดนกาเคยไปซื้อเบียร์มาให้บิดา แล้วในที่สุดเพื่อนบ้านก็ทรยศครอบครัวของเธอจริงๆ โดยได้ไปฟ้องทางการว่า บิดาของชเดนกาได้ลักลอบฟังรายการข่าววิทยุจากสถานีบีบีซีซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในขณะนั้น ผู้ใดฟังข่าวจากสถานีวิทยุต่างประเทศจะต้องถูกลงโทษ การฟังวิทยุบีบีซีนั้นก็เป็นการรับเชิญเพื่อนบ้านไปฟังที่บ้านของผู้ที่มีวิทยุเนื่องจากชาวยิวไม่มีสิทธิ์มีวิทยุไว้ในครอบครอง ครอบครัวของชเดนกาได้มอบวิทยุให้ทางการไปแล้ว แต่ความที่บิดาอยากฟังเสียงของบุตรชายอดีตประธานาธิบดีที่ออกอากาศถึงชาวเชคและชาวสโลวักจากลอนดอนจึงรับคำเชิญของเพื่อนบ้านเพียงสองครั้ง บิดาของชเดนกาถูกพวกเกสตาโปสามคนมาจับกุมตัวไปจากบ้าน ภายหลังอีกเป็นเวลานานครอบครัวของเธอจึงทราบข่าวว่าบิดาถูกส่งตัวไปยังค่ายกักกันบูเคนวัลด์ก่อนจะถูกส่งไปที่คุกที่บาวาเรียโดยถูกตัดสินให้จำคุกเป็นเวลาสิบสองปีโทษฐานมีการกระทำความผิดต่ออำนาจรัฐ

เพย์ในเรื่อง *A Partisan's Memoir* พบกับการเหยียดหยามชาวยิวเป็นครั้งแรกเมื่อเธอจากบ้านเกิดที่เมืองLublinไปอยู่กับพี่สาวที่เพิ่งแต่งงานเป็นการชั่วคราวเป็นเวลาหกเดือนที่เมืองLubartovและที่นี้เองขณะที่เธอเดินอยู่บนทางเท้าที่ครคร่ำไปด้วยฝูงชนกับเพื่อนสาวอีกสองคนในบ่ายวันเสาร์วันหนึ่ง เธอก็รู้สึกแสบร้อนที่ตาทั้งสองข้างเนื่องจากเด็กผู้ชายชาวโปแลนด์คนหนึ่งได้สาธตบางอย่างเข้าใส่พวกเธอและบางส่วนได้กระเด็นเข้าตาของเธอ ทั้งนี้เพราะเพื่อนสาวของเพย์สวมชุดเครื่องแบบของโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนศาสนาสำหรับเด็กหญิงจึงทำให้คนจำได้ว่าพวกเธอเป็นยิว เพย์มองอะไรไม่เห็นไปชั่วขณะและตาแดงไปตลอดสัปดาห์ใบหน้าก็บวมไปทั้งหน้า

I suddenly felt a burning sensation in my eyes. A young Polish boy had purposely flung some kind of powder at us and the powder had been sprayed in my eyes. My friends, both from *Bais Yakov*, a religious girls' school, were dressed in the school uniform, so we were recognizable as Jewish girls. For the moment I was blinded. (...) My face swelled up and my eyes were red for a week. This was my first anti - Semitic encounters, but not my last.

(Schulman: 44,45)

ส่วนอีกวันหนึ่งเพย์ไปที่บ่อน้ำใกล้บ้านก็พบเนื้อหมูหลายชิ้นลอยอยู่บนน้ำ ใครก็ตามที่โยนชิ้นหมูลงไปบ่อน้ำย่อมรู้อยู่แก่ใจว่า ชาวยิวในละแวกนั้นใช้น้ำจากบ่อนี้ เมื่อหมูลงไปอยู่ในบ่อเสียแล้วชาวยิวก็ใช้น้ำไม่ได้อีกเพราะชาวยิวถูกห้ามรับประทานหมู แต่นอกเหนือจากเหตุการณ์สองครั้งนี้แล้วเพย์ยังคงดำเนินชีวิตต่อไปตามปกติแม้ว่าการตกลงแบ่งดินแดนโปแลนด์ออกเป็นสองส่วนระหว่างเยอรมนีและโซเวียตจะทำให้โปแลนด์ตะวันออกที่บ้านเกิดของเพย์เป็น

ส่วนหนึ่งอยู่ด้วยจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของโซเวียตก็ตาม แม้ว่าภายใต้การปกครองระบบคอมมิวนิสต์เงินเดือนจะไม่มากนักแต่ประชากรก็สามารถมีงานทำและเลี้ยงตนได้ตามสมควรแก่อัตภาพยกเว้นครอบครัวที่มั่งคั่งไม่กี่ครอบครัวในเมืองเลนินเท่านั้นที่โซเวียตมองว่าเป็นพวกนายทุนและกอบโกยผลประโยชน์จากประชาชนจึงโดนจับขังคุกหรือเนรเทศไปไซบีเรีย อย่างไรก็ตามครอบครัวของเพย์มิได้กระทบกระเทือนไปด้วยเพราะธุรกิจของครอบครัวเธอได้เสียหายไปหลายปีก่อนหน้านั้นแล้ว ชาวิวภายใต้การปกครองของโซเวียตรู้สึกปลอดภัยพอสมควร ตรงกันข้ามิวภายใต้การปกครองของนาซีเยอรมันกลับหาทางหนีออกไปจากโปแลนด์ตะวันตกเป็นจำนวนหลายพัน ครอบครัวของเพย์มีโอกาสดูช่วยเหลือคนเหล่านี้จำนวนหนึ่งผู้ซึ่งไร้ที่พักพิง ไม่มีอาหาร ไม่มีงานทำ บิดาของเพย์บุฟางไว้บนพื้นของทุกห้องในบ้านและประกาศว่าใครก็ตามที่ไม่มีที่นอนสามารถมาที่บ้านของตนได้ บ้านของเพย์จึงเต็มไปด้วยผู้คนอยู่เสมอซึ่งนอนบนพื้นตามแต่จะหาที่ว่างได้ มารดาก็กังวลอยู่กับการหาอาหารให้คนเหล่านี้ซึ่งต่างก็พูดถึงสภาพการณ์อันเลวร้ายในโปแลนด์ตะวันตกภายใต้การกดขี่ของนาซี แล้วในที่สุดเมืองที่เพย์อยู่ก็หนีไม่พ้นเงื้อมมือของนาซีอยู่ดีเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 1941 กองทหารเยอรมันได้เข้ายึดโปแลนด์ที่โซเวียตปกครองอยู่อย่างสมบูรณ์ โซเวียตทิ้งโปแลนด์ตะวันออกไปในทันที และทิ้งชาวิวไว้เบื้องหลังให้ต้องเผชิญกับการเบียดเบียนบีฑาของนาซีในรูปแบบต่างๆ โดยการสนับสนุนของทางการ ทหารนาซีผลิตเพลิงกับการเอาตัวชาวิวไปที่สุสานแล้วสั่งให้เดินระบำไปรอบๆ หลุมฝังศพ หรือไม่ก็ให้เดินบนโต๊ะในบ้านของตนเองหากไม่ได้ไปที่สุสาน การปล้นสะดมเกิดขึ้นเป็นกิจวัตร เพย์กับน้องสาวเคยถูกนาซีสองคนสั่งให้ถอดเสื้อผ้าแล้วหันเข้าหากำแพง ระหว่างนั้นทหารทั้งคู่ก็เอาปืนไรเฟิลชี้หลังสองสาวพร้อมกับกล่าวคำมรสุวาทคาดโทษอย่างรุนแรง แต่ชะตาของพวกเธอยังไม่ถึงฆาต มีนาซีอีกสองคนเข้ามาตามเพื่อนพ้องของคุณให้ไปสมทบกับกองกำลังเสียก่อน เพย์กับน้องสาวรอดจากประตูแห่งความตายมาได้อย่างหวุดหวิด

Two Nazis walked in and ordered my sister Esther and me to undress and face the wall. (...)

The two Nazis were standing behind us, pointing the rifles at our backs, shouting at us and swearing, " You dirty Jews! You have to be eliminated! You dirty dogs!" (...)

It is hard to explain my feelings at that time, standing with my sister against the wall. We had thought we were at death's door. (Schulman: 65,66)

อีกครั้งหนึ่งครอบครัวของเธอถูกปลุกขึ้นกลางดึกโดยทหารนาซีสามนายให้เข้าไปในครัวแล้วนอนคว่ำหน้ากับพื้น เมื่อเห็นความตระหนกของสมาชิกในครอบครัวของเพย์ทหารก็หัวเราะอย่างสนุกสนานแล้วข่มขู่ให้ร้องเพลงมิฉะนั้นจะถูกยิง แม้เมื่อทหารนาซีจากไปแล้ว เพย์

กับครอบครัวก็ยังซ็อกจนทำอะไรไม่ถูกไปชั่วขณะ เธอรอดมาได้อีกครั้ง แต่หลังจากนั้นก็โดน ถูกบังคับใช้แรงงาน เพียกับเพื่อนสาวชาวยิวสี่ห้าคนต้องไปทำความสะอาดบ้านพักและสถานที่ ทำการของทหารนาซี งานมีตั้งแต่ขัดถูพื้นไม้ ปอกมันฝรั่ง ล้างจาน ซักรีดเสื้อผ้า หิ้วถังน้ำ หนักไปตักน้ำจากบ่อ ไปจนกระทั่งขัดรองเท้า พวกเธอต้องทำงานท่ามกลางเสียงตะโกนหาก ทำงานไม่เป็นที่พอใจก็จะถูกโบยตีซึ่งมีอยู่บ่อยครั้ง แต่ละวันชาวยิวจำนวนห้าสิบถึงร้อยคนถูก เลือกให้ไปทำงานให้กองทัพนาซี ขัดถนน ทำความสะอาดม้า ถูพื้น ซักเสื้อในกางเกงใน งานหนักเหล่านี้ไม่เคยมีค่าตอบแทนหรืออาหารให้ อย่างไรก็ตามเมื่อสองสามสัปดาห์ผ่านไป พร้อมกับกองทัพนาซีหลายพันนายเคลื่อนกำลังไปยังแนวรบด้านตะวันออกซึ่งอยู่ห่างจาก เมืองเลนินไปสองสามร้อยกิโลเมตรหมดสิ้นและเมืองนี้ตกอยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ของนาซีอย่างสมบูรณ์แล้ว เพียก็ถูกบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส (slave labour) ในรูปแบบอื่นนั่น คือ ทำหน้าที่เป็นช่างภาพให้กับทางการซึ่งครั้งนี้เธอได้ค่าตอบแทนเป็นอาหารที่เพิ่มจากปกติ ถึงกระนั้นเธอก็ยังผอมและหิวอยู่ตลอดเวลาแล้วมีหน้ายังต้องประสบกับความป่าเถื่อนของนาซี อยู่เสมอเช่น ครั้งหนึ่งตำรวจนายหนึ่งเดินเข้ามาพร้อมกับตะคอกว่าประสงค์จะได้รูปถ่ายสำหรับ ติดพาสปอร์ตภายในหนึ่งชั่วโมง หากไม่ได้เพียจะต้องโดน "kaput" คือโดนสำเร็จโทษจนเสียชีวิต เพียต้องใช้สติปัญญาทำงานที่ได้รับคำสั่งให้เสร็จเพื่อรักษาชีวิตให้รอดเพราะปัญหาอยู่ที่ว่า ภาพเนกาตีฟนั้นต้องแห้งสนิทก่อนจึงจะอัดได้ เพียหาแอลกอฮอล์มาแก้ปัญหาทำให้ภาพเนกา ตีฟแห้งได้ทันเวลาสามารถต่ออายุของเธอออกไปได้อีกครั้งหนึ่ง

On another occasion, a Nazi policeman walked in and shouted that he wanted a passport picture right away - in one hour. If it was not ready, he would make me "kaput". He pulled his hand across his throat, indicating my demise. (...)

The Nazi returned exactly one hour later. When I handed him his pictures, he was astonished. He looked at them, seemed to like them, but did not change his attitude.. Again, he shouted at me, "You are lucky, you cursed Jew," and left. (Schulman: 68,69)

ด้วยกองกำลังนาซีที่มาตั้งอยู่ในเมืองเลนินอย่างถาวร ชุมชนชาวยิวในเมืองนี้จึงต้อง เผชิญกับมาตรการกีดกันเข้มงวดชาวยิวระลอกแล้วระลอกเล่าตามกฎระเบียบที่ออกใหม่อยู่เรื่อยๆ ยิวทุกคนต้องติดดาวเหลืองทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง ถูกห้ามไปโรงเรียน ห้ามเดินทาง ห้าม มีกิจการค้า ห้ามเดินบนทางเท้า บนถนนจึงแทบไม่มีผู้คน ยกเว้นทหารนาซีที่ติดตามด้วย สุนัขที่ไม่ได้ล่าม ดังนั้นหากนาซีซีไปยังชาวยิวคนใดและเอ่ยคำว่า "Jude!" สุนัขก็จะกระโจนเข้า ไล่ยิวคนนั้นและขย้ำเสียทันที นอกจากมาตรการเหล่านี้แล้ว นาซียังให้ชาวยิวต้องคอยส่งข่าว ของเครื่องใช้และของมีค่าต่างๆตามจำนวนที่เรียกกรอง ในบรรดาของเหล่านั้นได้แก่ถุงมือหนัง หมอนหนุนศีรษะ ผ้าห่ม เสื้อคลุมขนสัตว์ นาฬิกาข้อมือทำด้วยทอง เสื้อคลุมขนสัตว์ตัวแรกที่

ทางการนาซีได้รับเป็นเชื้อของพี่สาวของพี่เอง ยิ่งไปกว่านั้นเยอรมันจับยิวบางคนไปเป็นตัวประกันด้วยพร้อมกับขู่จะฆ่าตัวประกันเหล่านี้หากคำสั่งมิได้รับการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

One after the other new decrees against the Jews were issued. We had to wear yellow stars, front and back. We were no longer allowed to attend school, to travel or own business. It was decreed that Jews were not allowed to walk on the sidewalk. (...) When the Nazi pointed to a Jew and shouted "Jude!" the dogs would attack and tear the person apart. (...) Hostages were taken and the Nazi warned that they would be killed if the Nazis' orders were not fulfilled. (Schulman: 69)

ในบันทึกของพี่มีการกล่าวถึงสภาชาวยิวไว้ด้วยเช่นเดียวกัน ทางการเยอรมันให้มีสภาชาวยิวหรือที่เรียกว่า Judenrat เพื่อให้การควบคุมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สภานี้มีงานยุ่งอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากมีคำสั่งใหม่ออกมาอยู่เรื่อยๆ จากที่เคยให้ส่งมอบเสื้อคลุมขนสัตว์ตามจำนวนที่ทางการต้องการก็กลายเป็นว่าชาวยิวจะครอบครองขนสัตว์ไม่ได้อีก ดังนั้นแม้แต่ขนสัตว์ที่ติดอยู่กับส่วนต่างๆของเสื้อก็ต้องเลาะออกและส่งให้ทางการหมด ต่อจากนั้นก็เป็นที่องคำสั่งใดก็ตามที่ทำด้วยทองจะต้องถูกยึดหมดไม่ว่าจะเป็นเหรียญทอง นาฬิกาทอง แหวนทอง โช้ทอง กำไลทอง เข็มกลัดทอง สิ่งเหล่านี้ปกติชาวยิวเก็บไว้เพื่อแลกกับขนมปังในยามอดอยากขาดแคลนอยู่แล้ว เมื่อถูกยึดไปหมดเช่นนี้ก็ไม่มีสิ่งใดจะเอาไปใช้แลกได้อีก แม้แต่แว้วก็ถูกยึดจึงไม่มีนมให้เด็กๆดื่ม ซุปก็ประกอบไปด้วยแป้งกับเกลือบางครั้งบางครั้งอาจได้มันฝรั่งใส่ลงไปบ้าง แต่สิ่งที่น่าสะพรึงกลัวและน่าหวาดหวั่นที่สุดคือการสุ่มฆ่าชาวยิวตามอำเภอใจซึ่งเกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน ครั้งหนึ่งบิดาของพี่กับชาวยิวอื่นอีกสองสามคนถูกกำหนดให้เป็นผู้ฝังศพวัยรุ่นสิบสองคนที่ถูกสังหารโดยนาซี แต่เพียงแคเห็นศพและเลือดพอก็ถึงกับเป็นลม

Random killings of Jews occurred daily. My father was among several Jews ordered to bury twelve Jewish teenagers who had been killed by the Nazis. (...)

As soon as he saw the lifeless victims lying in blood, he fainted. (Schulman: 70)

อีกครั้งหนึ่งนาซีพาตัวเด็กหนุ่มสิบห้าคนไปฆ่า ในระหว่างทางเด็กคนหนึ่งกระโดดสะพานหนีไป พวกนาซีจะยอมปล่อยให้ยิวหนีรอดไปไม่ได้ดังนั้นนอกจากสิบสี่คนที่เหลือจะถูกสังหารหมดแล้วนาซียังจับชาวยิวที่มีสถานภาพสำคัญอีกสี่คนเป็นตัวประกัน หนึ่งในสี่คือพ่อของพี่รวมทั้งมีแรบไบผู้นำทางจิตวิญญาณรวมอยู่ด้วย แต่มีผู้พบศพของเด็กหนุ่มที่กระโดดน้ำหนีลอยอยู่ในทะเลสาบเสียก่อนตัวประกันทั้งสี่จึงได้รับการปล่อยตัว

Another night, the Nazis led out fifteen boys to kill gratuitously. (...) One of the fifteen boys, Yitzhak Brodoky, decided not to give the Nazi the pleasure of

killing him. Instead he jumped off the bridge into the lake. The other fourteen were shot.

The Nazi could not get over their embarrassment at allowing a Jew to escape. The next morning, they took four additional hostages: the rabbi, my father, and two other prominent men from our town. (Schulman: 70,71)

นอกจากการสังหารหมู่อย่างไร้ซึ่งเหตุผลใดๆ ทั้งปวงนอกจากการรังเกียจเผ่าพันธุ์แล้ว ทหารนาซียังคงสรรหาวิธีทรมานชาวยิวเพื่อความสนุกของตนอยู่ไม่เว้นแต่ละวัน ในฤดูหนาวที่อากาศหนาวจัดอุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็งถึง -20°C หรือ -30°C และมีพายุหิมะ ชาวยิวก็ได้รับคำสั่งให้ทำความสะอาดถนน ทางเดินเท้าหรือแม้แต่ทางหลวงด้วยอุปกรณ์ที่ใช้มือเช่นจอบ เสียมตามแต่จะหาได้ หรือมิฉะนั้นก็ได้รับคำสั่งให้กวาดหิมะออกจากหลังคาบ้านที่พวกนาซีพำนักอาศัยอยู่ งานเหล่านี้คนหนุ่มสาวจะทำแทนคนสูงอายุก็ไม่ได้เนื่องจากพวกนาซีรู้สึกสนุกมากกว่าที่ได้เห็นคนแก่ปีนขึ้นไปบนหลังคาที่ลาดชันเต็มไปด้วยน้ำแข็งจับเกาะแล้วลื่นตกลงมา แขนขาหรือศีรษะโคจรหัก แต่ความทรมานบันเทิงที่สะเทือนใจที่สุดคือการที่นาซีจับลูกแฝดอายุหกเดือนของสามีภรรยาคนหนึ่งไปที่สนามหลังบ้านคนหนึ่งหักแขนขาแล้วโยนทารกทั้งสองขึ้นไปในอากาศ อีกคนหนึ่งเลี้ยงไปที่แขนขาที่ถูกหักของทารกซึ่งกลายเป็นเป้าซ้อมยิง ชายใจโหดหัวเราะอย่างสนุกสนานกับเกมส์ที่คิดค้นขึ้นมาที่เด็กทั้งคู่ถูกฉีกเป็นชิ้นๆ

Another amusement for the Nazis involved a young couple with six-month-old twin boys. One day, two Nazis walked into their house and took the twins into the backyard. One Nazi held the babies, tore out their arms and legs and threw them high into the air. The other Nazi aimed and shot at these limbs for target practice. They amused themselves, laughing, until both babies were torn to pieces. (Schulman: 73)

เฟย์เป็นประจักษ์พยานความโหดร้ายป่าเถื่อนที่เกิดกับบิดามารดาของทารกแฝดนี้ในเช้าวันหนึ่งเมื่อตื่นขึ้นมาแล้วมองออกไปนอกหน้าต่างพบร่างของคนสองคนนอนอยู่หน้าบ้านของเธอเอง ศพมีแขนขาที่ค้างแข็งขึ้นไปในอากาศ เฟย์ตะโกนเรียกให้ทุกคนรู้ถึงความสยดสยองที่เกิดอยู่หน้าบ้านของเธอเอง ทราบภายหลังว่าศพทั้งสองคือบิดามารดาของทารกแฝดที่ถูกทรมานจนเสียชีวิตไปก่อนหน้า ทั้งคู่พยายามขัดขืนการจับกุมจึงถูกยิงแต่มิได้เสียชีวิตในทันที ระหว่างคืนที่ผ่านมามาอากาศหนาวเย็นต่ำกว่าศูนย์องศา เลือดของสองสามีภรรยาจับตัวแข็งอยู่ล้อมรอบและสภาพศพจึงอยู่ในลักษณะการที่เฟย์เห็นในตอนเช้า

One morning, I looked out in shock and terror, lying just in front of our house were the bodies of two people, their hands and legs sticking up into the air. (...) We later found out that this young couple had tried to resist arrest and were

shot on the spot near our house. They didn't die immediately but twisted and writhed for some time in the sub – zero night. Finally their limbs came to rest, frozen into the grotesque positions which I had seen. (Schulman: 74)

มาร์การิตาใน *I Want to Speak* สำเนียงถึงอันตรายที่เข้ามาใกล้ตัวทุกขณะภายหลังที่เยอรมนีเข้ายึดครองออสเตรีย เธอและสามีพยายามจะขอวีซ่าออกนอกประเทศแต่ไร้ผลเพราะไม่มีเงินจะให้แก่เกสตาโปเนื่องจากโรงงานและธุรกิจของสามีถูกยึดไปแล้ว สามีซึ่งเป็นคนพิการขาเดียวอดสำหไปที่สำนักงานผู้อพยพโดยไม่ใช้ขาเทียมเพื่อเรียกร้องความเห็นใจ แต่แทนที่จะได้รับความกรุณาเขากลับโดนทุบตีและบอกให้ไปหาเงินมาหากปรารถนาจะไปต่างประเทศจริงๆ การเรียกร้องเงินจำนวนมากเช่นนี้ทำกับยิวทุกคนที่มาขอวีซ่า สองสามีภรรยาต้องใช้จ่ายอย่างกระเหม็ดกระแหม่จากเงินที่พ่อแม่สามีทิ้งไว้ให้ บางครั้งก็อาศัยอาหารจากเพื่อนที่นำมาให้ เพื่อนบางคนนอกจากจะแบ่งอาหารให้แล้วยังทิ้งบัตรปันส่วนอาหารไว้ให้ด้วยทั้งๆที่ถูกห้ามอย่างเข้มงวด ทั้งมาร์การิตาและสามีรวมทั้งมารดาของเธอต่างเก็บตัวอยู่แต่ในที่พักตั้งแต่ปี 1939 จนถึง 1941 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการบังคับให้ชาวยิวต้องติดดาวเพื่อแสดงชาติพันธุ์ที่แตกต่าง สามีของมาร์การิตารู้สึกเจ็บปวดอย่างมากเพราะเขารับศีลมหาสนิทเป็นคาทอลิกตั้งแต่ยังไม่ทันเดินได้ด้วยซ้ำ เมื่อเติบโตขึ้นมาก็ใช้ชีวิตอยู่แต่ในวงสังคมชั้นสูงมิตรสหายล้วนแล้วแต่มิใช่ยิว ความเจ็บปวดของสามีนั้นเป็นความอายที่เป็นยิวและปฏิเสธที่จะเป็นซึ่งมิใช่ความรู้สึกเดียวกันกับชาวยิวคนอื่นที่ภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน มาร์การิตาเองก็ยอมรับว่าชาวยิวที่รู้สึกเช่นเดียวกับสามีของเธอ นั้นมีให้เห็นบ่อยๆ

Especially after the introduction of the Jewish star, he was simply ashamed to go out the street wearing the Jewish star. That was quite a feeling. There were often Jews who were ashamed of their Jewishness. (Glas-Larsson: 18)

มาร์การิตาและสามีเกือบจะโดนจับขังถึงสองครั้งหากมิใช่เพราะมีเพื่อนที่มิใช่ยิวคอยช่วยเหลือเนื่องจากเกสตาโปตั้งใจจะยึดเย็บข้อหาต่างๆให้แก่ชาวยิวเพื่อจับกุม มาร์การิตาบันทึกไว้ว่าสามีของเธอถูกเรียกตัวไปก่อนเป็นคนแรกโดยโดนข้อหาขโมยกาแฟหรือสิ่งของอะไรประเภทนั้นแต่เธอขอให้เพื่อนคนหนึ่งช่วย สามีจึงได้รับการปล่อยตัว ส่วนตัวเธอเองโดนข้อหาซื้อขายไข่ในตลาดมืดและติดต่อกับชาวอารยัน ซึ่งโชคก็เข้าข้างเธอในวันนั้นที่บังเอิญพบเพื่อนจนทำให้เธอรอดจากการถูกจับขังได้ เหตุการณ์ทั้งสองแสดงให้เห็นถึงการบีบคั้นชาวยิวของนาซีในทุกวิถีทางแม้แต่การตั้งข้อหาจอมปลอมอะไรขึ้นมาก็ได้เพื่อหาทางจับเข้าคุก

I came into some room; there was a commissioner sitting behind the desk, and he said, "Mrs.Glas, admit that you bought eggs from Mr.Hutter or somebody, that you've been black-marketeering." He accused me of selling eggs and of associating almost exclusively with "Aryans." (...)

"Black-marketeering?" I said, "That is not true. For we have no eggs and we would like to have some." (Glas-Larsson: 19)

อีดิซใน *Edith's Story* ได้ถ่ายทอดบรรยากาศของเนเธอร์แลนด์ที่เสียเมืองให้แก่กองทัพเยอรมัน เมืองรอตเตอร์ดามถูกทำลายย่อยยับจนกล่าวกันว่าไม่มีบ้านในสภาพดีเหลืออยู่สักหลังเดียวและดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดรอดชีวิต ในช่วงวิกฤติห้าวันแห่งการสู้รบนั้นชายหนุ่มสี่หมื่นคนต้องสังเวยชีวิตให้แก่สงครามทิ้งมารดา แม่หม้าย และลูกกำพร้าผู้น่าสงสารไว้เบื้องหลัง

It's just come over the radio: Holland has CAPITULATED!! Given up! Except for the Fortress Zeeland.

I can't possibly describe how deeply this news has shocked everyone. (...) The Netherlands belongs to Germany. We had to give ourselves up, in the end, because they bombed Rotterdam so badly that they say there's not a single house left standing, practically, and not a soul left alive. The city has been razed to the ground. In this ghastly five-day war, about 40,000 young men have been killed. Poor mothers, poor widows and orphans! (Velmans: 26)

เธอได้บันทึกไว้ว่าเป็นความรู้สึกที่ยากจะบรรยายเมื่อได้ข่าวว่าฮอลแลนด์ยอมแพ้หลายคนทนยอมรับความจริงนี้ไม่ได้ถึงกับฆ่าตัวตาย เช่นนักเขียนและนักวิจารณ์ผู้มีชื่อเสียงที่บิดามารดาของอีดิซชื่นชมมาก และญาติสนิทเช่นป้าแมรีซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่การงานสำคัญในรัฐบาลก็ถูกพบศพอยู่ในครัวที่มีเคาท์เปิดทิ้งไว้ อีดิซยังได้บันทึกถึงขบวนการใต้ดินที่ก่อตัวขึ้นเพื่อต่อต้านอำนาจของนาซี เธอได้รู้จักชายหนุ่มผู้หนึ่งซึ่งหลายปีต่อมาจึงได้ทราบว่าเขาสมาชิกของขบวนการใต้ดิน เขาสามารถจัดการให้เพื่อนนักเรียนหนีไปประเทศอังกฤษได้จำนวนหลายคนแต่ตัวเขาเองกลับไม่สามารถหนีความตายได้ เขาและเพื่อนถูกจับได้ขณะอยู่ในเรือแคนูที่มุ่งหน้าไปอังกฤษและถูกส่งไปยังคุกของพวกเอสเอสในรอตเตอร์ดาม เขาสามารถหนีจากคุกออกนอกทะเลไปได้อีกในเรือแคนูแต่แล้วก็มิผู้พบศพของเขานบนชายฝั่ง ขณะเสียชีวิตเขามีอายุเพียงยี่สิบปีเท่านั้น นอกจากเหตุการณ์สะเทือนขวัญเหล่านี้แล้ว อีดิซก็ได้เป็นพยานการต่อต้านยิวของนาซีเช่นเดียวกับผู้เขียนบันทึกคนอื่น ๆ เริ่มตั้งแต่ต้องเลิกจ้างแม่บ้านเพราะผู้ที่ไม่ใช่ยิวจะทำงานให้ชาวยิวอีกต่อไปไม่ได้ทำให้ต้องจ้างผู้ชายชาวยิวที่ถูกให้ออกจากงานมาทำหน้าที่พ่อบ้านแทน ต่อมาในวันที่ 2 พฤษภาคม 1942 ยิวทุกคนได้รับคำสั่งให้ติดดาวสีเหลืองของดาวิดที่มีคำว่า "Jood" ที่แปลว่ายิวพิมพ์อยู่บนเสื้อผ้าชิ้นใดก็ตามที่สวมใส่ออกไปปรากฏตัวนอกที่พักอาศัย อีดิซบันทึกไว้ว่าเธอจำได้อย่างแม่นยำถึงข้อกำหนดสำหรับการติดดาวที่ปิดประกาศทั่วเมืองว่าให้ติดดาวไว้ตรงหน้าอกด้านซ้าย พร้อมทั้งกำชับว่าต้องซักเสียก่อนเพื่อป้องกันมิให้ติดกซึ่งจะทำให้แปดเปื้อนเลอะเทอะได้ซึ่งเป็นการแสดงว่านาซีเอาใจใส่อย่างจริงจังมาก

เพียงใดในการโดดเดี่ยวชาวฮิวออกไปให้เห็นว่าแปลกแยกแตกต่างอย่างเด่นชัดจากชาติพันธุ์อื่นๆที่อยู่รายล้อมรอบข้าง

On 2 May 1942 all Jews were ordered to wear a yellow Star of David, with the word 'Jood' (Jew) printed on it in ugly mock-Hebraic letters. This had to be sewn on any article of clothing that was worn outside the house. I remember the instructions that came with the stars (posted around the city for all to see) specifying the exact placement of the star on the left side of the chest. There was also a poignant directive they were to be washed first 'to prevent discoloration or shrinkage'. (Velmans: 79)

อย่างไรก็ตามในกรณีของอีดิธนี่เธอได้บันทึกปฏิกิริยาของผู้คนในเมืองของเธอเมื่อเห็นดาวนี้ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจสังเกตเพราะแทนที่จะเป็นการแสดงออกอย่างดูถูกเหยียดหยามหรือกระอักกระอ่วนใจกลับกลายเป็นว่าผู้ที่ติดตามกลับได้รับการทักทายอย่างอบอุ่นจากคนแปลกหน้า บ้างก็เปิดหมวกให้เมื่อพบกันตามถนนหนทาง หรือกล่าวคำโอภาปราศรัยทำนองว่าให้เชิดหน้าเข้าไว้ แม้กระทั่งยังมีทหารเยอรมันก้มศีรษะให้แก่บิดาของเธอบ้างถึงกับแนะนำว่า "ทำไมไม่โยนเจ้าสิ่งงี่เง่านี้ไปไกลๆ" การแสดงออกที่เป็นมิตรเหล่านี้ช่างดีมากเหลือเกินในความรู้สึกของเด็กสาวเช่นอีดิธ ไม่ว่าจะเด็ก สตรี หรือบุรุษต่างก็มีปฏิกิริยาที่เป็นเครื่องบรรเทาใจ เมื่ออีดิธเข้าเมืองและโดยสารรถประจำทางก็มีสุภาพบุรุษหลายคนลุกให้นั่งเพราะดาวที่ติดอยู่ที่ตัวเธอ บางคนแสดงความเห็นอย่างสาดเสียเทเสียกับมาตรการนี้และร้องเพลงให้กำลังใจ เช่นเพลงที่มีความหมายว่าเนเธอร์แลนด์จะกำชัยชนะซึ่งเป็นเพลงที่ได้ยินบ่อยๆในการแข่งขันชอกเกอร์นานาชาติ

The people wearing stars are greeted warmly by strangers, people take their hats off to you in the street, make all sort of comments like 'Keep your chin up' – it's wonderful. Today apparently even a German soldier nodded at father. (...) Someone said to me, 'Why don't you take that silly thing off! Throw it away!' (...) Most people are incredibly friendly. One lady called after me, 'Don't you pay any mind, my dear!' A little boy, this morning, piped up, 'Hello, Miss!' (...) On the bus, when I went into town, several men offered me their seats, because of my 'star'. Another man made an unprintable comment about it and started singing 'Orange Boven' ... (Velmans: 79,81)

ดาวเหลืองกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งเกียรติยศของอีดิธ อย่างไรก็ตาม วันหนึ่งอีดิธก็ได้พบว่าไม่ใช่ทุกคนที่เห็นด้วยกับเธอ ตรงกันข้ามบางคนอาจจะมองมันเป็นสัญลักษณ์ของศัตรู ดังนั้นวันหนึ่งขณะที่อีดิธเดินอยู่กับเพื่อนผู้หญิงम्मบลอนด์ผู้ไม่ได้ติดตามจึงมีคนขี่จักรยานผ่าน

มาพร้อมกับตบหลังและตบศีรษะของอิตซ์อย่างแรงจนเธอตระหนักได้ทันทีว่าไม่ใช่การทักทาย ฉันทมิตรอย่างแน่นอน นอกจากนี้เธอยังได้บันทึกถึงการกีดกันแบ่งแยกชาวยิวด้วยมาตรการต่างๆอีก เช่น การจำกัดเวลาไม่ให้ยิวออกนอกเคสสถานในเวลาค่ำคืนหรือเคอร์ฟิว การห้ามชาวยิวเข้าไปในสถานที่ต่างๆ ดังนั้นอิตซ์จึงได้แต่เฝ้าดูเพื่อนๆเล่นเทนนิสหรือฮ็อกกีหรือไปพายเรือหรือเล่นเรือเล่นโดยที่ตนเองไม่สามารถเล่นด้วยได้ แม้แต่จะขี้อายก็จะได้พบป้ายที่เขียนไว้ว่า "ห้ามชาวยิว" ในหนังสือพิมพ์จะมีรายงานข่าวว่าเด็กผู้ชายชาวยิวจะถูกเรียกให้ไปตรวจร่างกายเพื่อคัดเลือกส่งไปทำงานที่ค่ายแรงงาน แม้จะไม่เข้าใจดีว่าค่ายแรงงานคืออะไรแต่อิตซ์ก็อดรู้สึกโล่งใจไม่ได้ที่พี่ชายของเธอไม่ได้รับการคัดเลือกเนื่องจากสวมแว่นสายตา

We were notified, via *The Jewish Weekly*, that all Jewish boys were required to have a physical, to be screened for work camps. Jules, who wore glasses, was rejected. We were terribly relieved, even though we had no clear idea what 'work camps' were. (Velmans: 83)

เสื้อผ้าเริ่มหายาก ผ้าต้องถูกปันส่วนเช่นเดียวกับรองเท้าและเครื่องอุปโภคที่จำเป็นอื่นๆ สินค้าส่วนใหญ่ที่อยู่ตามร้านจะถูกส่งไปเยอรมนี อิตซ์เองก็ได้อย่างรวดเร็วจนเสื้อผ้าคั้บตั้งนั้นพอได้เสื้อแจ๊คเก็ตเพียงตัวเดียวที่ลูกชายของเพื่อนแม่ทิ้งไว้เพราะไปเข้าร่วมกับกองทัพเรืออาร์เจนตินา อิตซ์ก็ตั้งใจเป็นที่สุดกับเสื้อเพียงตัวเดียวนี้และใส่อย่างยินดีปรีดาแม้ว่ากระดุมจะเป็นคนละด้านกับกระดุมเสื้อของผู้หญิง แต่ในเวลาขาดแคลนและถูกเบียดเบียนไปหมดในทุกๆทางความไม่ปกติเช่นนี้ก็กลายเป็นสิ่งเล็กน้อยจนมองข้ามไปได้

ทว่าสิ่งที่อิตซ์ประสบกับตนเองนี้ก็ยิ่งนับว่าเล็กน้อยเมื่อเทียบกับชาวยิวสามพันคนที่เป็นคนเด่นคนดังถูกจับเป็นตัวประกันก่อนวันครบรอบปีที่กองทัพเยอรมันเข้ายึดครองเนเธอร์แลนด์ ตัวประกันเหล่านี้ถูกจับเพื่อป้องกันการลุกฮือขึ้นก่อนการจลาจลของประชาชน ประชาชนต่างหวาดผวาว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นอีกหากการณ์เป็นไปตามที่คาดกันไว้ว่าในวันครบรอบปีนั้นหัวหน้าพรรคนาซีของดัตช์จะขึ้นสู่อำนาจ ช่างเป็นสถานการณ์ที่น่าประหลาดใจเสียนี้กระไร

It's expected that by the 10th or 11th of May Mussert will take over. I wonder what will happen then. Tenth of May is anniversary of the invasion. Another 3,000 or so prominent citizens and officers have been arrested. As hostages, in case of a popular uprising. What next! (Velmans: 81)

อิตซ์ใน *Who Loves You Like This* ได้พบกับอคติชาติพันธุ์ในฮังการีตั้งแต่ปี 1942 เป็นต้นมาเธอก็เริ่มสังเกตว่าวิถีชีวิตเปลี่ยนไปในทางเลวร้ายกว่าเดิม จากการที่พ่อถูกส่งไปเป็นทหารในเชโกสโลวาเกียแต่แล้วก็ถูกส่งกลับด้วยเหตุผลว่า "ยิวสกปรก" ไม่มีประโยชน์อะไรสำหรับกองทัพ เมื่อครอบครัวของเธอไปว่ายน้ำในแม่น้ำ ผู้คนก็จะพากันขึ้นจากน้ำและกล่าว

ว่าพวกเขาได้นำน้ำสกปรก ในวันเสาร์บรรดาเด็กๆจะวิ่งตามชายสูงอายุที่กลับจากโรงสวดและ
แก๊งตั้งแถวของพวกเขาพร้อมกับถ่มน้ำลายใส่ คนที่เกลียดชังยิวเพิ่มมากขึ้นๆทุกที

My father went off as a soldier to Czechoslovakia. It was 1942. Then they sent
him back home because a dirty Jew was of no use to the army. When we went
swimming in the river, people got out of the water – they said we dirtied it. On
Sundays children ran after the old men returning from the synagogue and
pulled their beards and spit on them. There were more and more fascists.
(Block: 11)

อย่างไรก็ตามครอบครัวของอิดิชยังเผชิญกับสิ่งร้ายๆน้อยกว่าครอบครัวอื่นเนื่องจาก
ครอบครัวของเธอรู้อยากจนจึงไม่เป็นเป้าของการทำลายล้างอย่างเด่นชัด แต่ทุกวันศุกร์ที่แม่
จุดเทียนโศกเศร้าด้วยผ้าสีขาวและชนหน้าลงกับฝ่ามือพร้อมกับสวดและร้องไห้ตามหลักปฏิบัติ
ของศาสนา แม่จะวิ่งวอนต่อพระผู้เป็นเจ้าขอให้ทรงช่วยครอบครัวของเธอด้วยเพราะอาหาร
มิได้รับประทานน้อยลงทุกวัน ชาวยิวถูกห้ามไปหมดด้วยกฎหมาย ทุกคนหวาดผวาคือการออก
นอกเคหสถานยามค่ำคืน พี่ชายของอิดิชเคยถูกทำร้ายขณะที่ออกไปหาน้ำ ไม่เว้นแม้แต่ใน
สถานศึกษา คุณควรจะมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าที่อื่นเพราะมีการอบรมสั่งสอนให้รู้จักผิด
ชอบชั่วดี แม่เป็นคำกล่าวจาบจ้วงล่วงเกินอย่างเจตนาทำร้ายจิตใจจากปากของเยาวชน เช่น
คำว่า "Jew stink" (ยิวเหม็นโฉ) เป็นต้น

Very less and less; for Jews, everything was prohibited by law .We were
allowed to go out in the evenings because once my brother was beaten while he
was going to get water. Even at school we would hear kids saying, "Jewstink."
(Block: 12)

ยิวที่พี่น้องต้องไปรับจ้างเป็นผู้ใช้แรงงานปลูกมันฝรั่งเพื่อแลกกับอาหารเพียงเล็กน้อย
เธอได้ทำงานกลับรู้สึกชอบเสียด้วยซ้ำแต่เธอก็ได้รู้สึกสงบสุข ลึกๆแล้วเธอสังหรณ์
ว่าบางสิ่งบางอย่างกำลังจะเกิดขึ้น สัญญาณเตือนภัยมีถี่ขึ้นเรื่อยๆ หลังจากห้าโมงไปแล้วยิว
ถูกห้ามออกจากบ้าน บางครั้งมีกิจกรรมบันเทิงนำสนุกเช่นคณะละครสัตว์มาเปิดแสดงในเมือง
แต่มารดาอนุญาตให้เธอไปเที่ยวด้วยหวังในความปลอดภัยของบุตรสาว อย่างไรก็ตามอิดิช
ก็ไปจนได้ มีเงินที่เธอสะสมไว้จากค่าจ้างแม้ว่าจะต้องเดินด้วยเท้าเป็นระยะทางถึงแปด
กิโลเมตร เป็นประสบการณ์แห่งความสุขเดียวท่ามกลางสถานการณ์เลวร้ายที่บีบคั้นชาว
ยิวขึ้นเรื่อย แม้แต่ยามเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่มีหมอจะรักษาเช่นกรณีพี่ชายของอิดิชเป็นไส้ติ่ง
อักเสบ หมอที่คิดจะกล่าววลีว่า "Heil Hitler" เป็นประจำมาเป็นเวลาหลายปีแล้วนั้นปฏิเสธที่
จะดูอาการชายโดยมิได้คำนึงถึงจรรยาบรรณของความเป็นแพทย์ที่จะต้องรักษาผู้ป่วยใดๆ
ทั้งสิ้น เธอเองต้องเผชิญกับความเกลียดชังของบรรดาเพื่อนนักเรียนที่ทวีความรุนแรงมาก

ขึ้นๆ ผู้คนที่เธอเคยรู้จักมักคุ้นตลอดเวลาที่เติบโตขึ้นมาเมื่อพบกันในถนนก็จะไม่ทักทายอีกต่อไปหรือไม่ก็แกล้งทำเป็นมองไม่เห็น อคติรู้สึกถึงความโดดเดี่ยวอ้างว้างอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน เธอตระหนักเป็นครั้งแรกถึงความโหดเหี้ยมและชั่วร้ายของมนุษย์ ผู้ที่เคยเป็นมิตรอยู่เมื่อวันวานวันนี้อาจกลายเป็นศัตรู เธอเจ็บปวดอยู่ในจิตใจจนปรารถนาที่จะให้ชีวิตจบสิ้นไปเสียเลยในบางครั้ง ทว่าจุดจบของชีวิตยังไม่มาถึงและอิตีร์ยังต้องมีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อเผชิญกับการกระทำอันป่าเถื่อนของนาซีในภายหลังอีก

At school the hatred for us Jews was growing, and our schoolmates amused themselves by insulting us in all sorts of ways. (...) I watched the faces of the people who passed me on the street. I wanted to ask, "You too? All of you hate me?" The earth, the houses, the trees receded from me. Many of the people among whom I had grown up no longer greeted me, or they pretended not to see me. I felt alone.(...) I felt so pained that I wanted to die.(Bruck:13, 14)

การวิเคราะห์ที่ผ่านมามีทั้งหมดข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า วรรณคดีประจักษ์พยานของสตรีผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรปไม่ว่าจะมีเชื้อสายยิวหรือไม่มีเชื้อสายยิวต่างก็มีความเหมือนกันในด้านของรูปแบบ กล่าวคือบอกเล่าเรื่องราวในรูปแบบของอัตชีวประวัติทั้งสิ้นซึ่งส่วนใหญ่มีโครงสร้างที่แบ่งเป็นสามช่วงคือ ช่วงภูมิหลังของครอบครัว ช่วงชีวิตก่อนการรุกรานของนาซี และช่วงที่เป็นเหยื่อของอคติชาติพันธุ์ ช่วงสุดท้ายมีเนื้อหาเป็นปริมาณถึงสองในสามของวรรณคดีประเภทนี้ ดังนั้นในส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์จึงจะแยกศึกษาเป็นการเฉพาะในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์

วรรณคดีประจักษ์พยานของสตรีผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สองได้บอกเล่าเรื่องราวในรูปแบบอัตชีวประวัติที่เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นหนักไปที่การบันทึกช่วงชีวิตระหว่างที่พวกเธอเป็นเหยื่อการกดขี่ข่มเหงของนาซีซึ่งมีรายละเอียดทุกชั้นตอนนับตั้งแต่การสูญสิ้นอิสราภาพตกเป็นเชลยในเขตควบคุม ต้องเผชิญกับการกวาดล้างอันหฤโหด ถูกนำตัวอพยพย้ายไปเป็นนักโทษในค่ายกักกัน ต้องทนทรมานกับสภาพการณ์ที่เปรียบดังขุมกรอเวจี ถูกบังคับใช้แรงงานประจุกทาส และต้องสะเทือนใจกับการรับรู้ถึงชะตากรรมของผู้ที่ถูกนำตัวไปยังห้องแก๊สและเตาเผา บันทึกความทรงจำของสตรีกลุ่มนี้จึงให้ภาพอันแจ่มชัดของเส้นทางชีวิตที่ไม่ได้เลือกของพวกเธอและสะท้อนให้เห็นถึงความอำมหิตเลือดเย็นของนาซีอันเป็นผลพวงมาจากอุดมการณ์บ้าคลั่งของฮิตเลอร์

2.1 เชลยผู้สูญสิ้นอิสราภาพ

เมื่อนาซีกรีธาทัพเข้ายึดครองประเทศใดประเทศหนึ่งก็ตาม พวกตำรวจลับเกสตาโปและทหารหน่วยเอสเอสตลอดจนตำรวจท้องถิ่นของประเทศนั้นๆ จะผนึกกำลังกันประกอบภารกิจอันสำคัญคือทำการเข้าจับกุมชนเชื้อสายยิวเพื่อนำตัวไปเป็นเชลยยังเขตควบคุม การเข้าจับกุมนี้มีทั้งไปจับตัวออกมาจากที่อยู่อาศัยโดยตรง หรือล้อมจับกุมตามถนนหรือในที่สาธารณะ หรือมีหมายเรียกให้มารายงานตัวพร้อมกับเก็บข้าวของมาด้วยเลย ผู้เคราะห์ร้ายจึงอาจประสบกับการถูกควบคุมตัวที่ต่างลักษณะกันไปตามแต่สถานการณ์ในแต่ละประเทศแต่ในที่สุดก็ลงท้ายแบบเดียวกันทั้งสิ้นคือสูญสิ้นอิสราภาพ

อีดิธในเรื่อง *Who Loves You Like This* สูญเสียดังกล่าวและตกเป็นนักโทษของนาซีในปี 1944 เมื่อกองทัพเยอรมันบุกเข้ามาในฮังการีจนถึงหมู่บ้านที่เธออาศัยอยู่ ชาวยิว ณ ที่นั้นถูกรวบรวมเข้าค่ายกักกันที่อยู่นอกเมืองที่เธออยู่ ครบครวัของอีดิธถูกปลุกขึ้นในตอนย่ำรุ่งด้วยเสียงตะโกนอย่างหยาบคายที่เรียกพวกยิวว่าเป็น "สัตว์" พ่อยังอยู่ในชุดเสื้อในตัวยาวและแม่จะไม่แน่ใจในชะตากรรมแต่ก็ยังพยายามปลอบลูกๆ ให้กลัว ตำรวจสั่งให้ทุกคนทิ้งเงินและทองไว้ เอาติดตัวไปได้เพียงเสื้อผ้าที่จะใช้เปลี่ยนชุดเดียวเท่านั้นและทุกคนต้องไปรวมตัวอยู่หน้าบ้านภายในห้า นาที

I woke up at dawn to loud knocking on the door and shouts of "Wake up! Outside! Quickly! I give you five minutes, you animals!" (...) The police came in swearing. "Outside!" they said. (Bruck: 19)

พ่อพยายามต่อรองโดยนำเหรียญกล้าหาญที่ได้รับจากการไปร่วมรบในสงครามให้ตำรวจดู แต่ตำรวจกลับหัวเราะเยาะและโยนเหรียญทิ้งพร้อมกับตะโกนถากถางว่า เหรียญไม่มีค่าใดๆทั้งสิ้น เช่นเดียวกับชีวิตของชาวยิวทั้งหลายที่ไม่มีค่าแต่ประการใดเลยไม่ผิดอะไรกับ “หมาสกปรก” ไม่เพียงแต่วาจาเท่านั้นที่บาดลึกและเชือดเฉือนแต่ตำรวจยังใช้การกระทำที่แสดงความเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าทำร้ายชาวยิวด้วยการเตะเมื่อพวกยิวเซื่องช้าไม่ได้ตั้งใจ

(...) he showed the police his war medals, saying that he had fought valorously for his country. But they laughed and threw the medals away, shouting that the medals were worthless, like us, like our lives, and that we were filthy dogs, and that if we didn't hurry, with a few kicks we would get much quicker. (Bruck: 20)

การบรรยายของอีดิซเมื่อเธอมองดูบ้านเป็นการอำลาครั้งสุดท้ายนั้นมีความเปรียบที่เหมือนกับจะเป็นลางบอกเหตุถึงความสยดสยองน่าสพรึงกลัวที่รอชาวยิวอยู่เบื้องหน้า ต้นไม้ที่ชื่อของมันแปลว่าต้นร้องไห้โน้มลงจรดพื้น กิ่งก้านของมันดูราวกับแขนขาของคนที่ถูกแขวนคอห้อยลงมาเป็นจำนวนมาก และชาวยิวก็เกาะกุมมือกันเดินจากหมู่บ้านไปราวกับปราศจากชีวิต

The weeping willow beneath the window was bent all the way to the ground, and its branches were human beings who had been hanged, so many dead limbs falling down. The village was dark and the houses were closed up. I said good-bye to them tenderly. We walked hand in hand, lifelessly. (Bruck: 20)

ชุมชนยิวทั้งหมดถูกกวาดต้อนให้ไปรวมกันอยู่ที่โรงสวด ทุกๆชั่วโมงตำรวจจะมาถามหาเงินและทองและทำการค้นร่างกายแม้ในที่ที่ไม่สมควร กล่าวคือสั่งให้ถอดเสื้อผ้าจนเปลือยเปล่าโดยแยกชายหญิงออกจากกันแล้วล้วงเข้าไปในร่างกาย ทุกคนค้างคินอยู่ ณ โรงสวดจนรุ่งเช้าก็ถูกพาตัวไปยังสถานีรถไฟ อีดิซสังเกตเห็นชาวบ้านที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มั่งคั่งร่ำรวยยืนอยู่ตรงประตูบ้านแสดงความสงสารออกมาให้เห็น หลายคนถึงกับหลั่งน้ำตาเช่นเดียวกับพวกชาวนาที่เคยพบก่อนมาถึงโรงสวดก็หยุดยืนมองดูขบวนของชาวยิวด้วยน้ำตาที่คลอคลออยู่ในดวงตาพร้อมทั้งโบกไม้โบกมือให้ซึ่งทำได้เพียงเท่านั้นเพราะถูกสั่งห้ามมิให้แตะเนื้อต้องตัวชาวยิวหรือแม้แต่กล่าวคำอำลา แม้พวกเขาจะวิ่งตามมาพร้อมกับขนมปังและอาหารแต่ก็ไม่สามารถมอบให้กับชาวยิวได้แต่คนรวยไม่แสดงอาการเศร้าให้เห็นมากนัก ระหว่างทางจะไปสถานีรถไฟตำรวจสนุกกับการกระทำการป่าเถื่อนกับผู้ที่ถูกจับกุมด้วยการเตะถีบและถ่มน้ำลายใส่หน้าก่อนจะผลักให้เข้าไปอยู่ในตู้รถไฟที่เคยใช้ขนปศุสัตว์เพื่อนำตัวไปยังเขตควบคุมต่อไป

Every hour the police came to ask for money and gold, searching in the most unbelievable places. They made us strip naked, the men separated from the women, and they poked their fingers in all the holes an animal has. (...) We stayed all night in the synagogue. (...) Early the next morning, they took us to the station.

We crossed from one side of town to the other, while they kicked us and spit in our faces. They were having fun, the new masters. (...) At the station they threw us into cattle cars. (Bruck: 21,22)

มาร์การิตาใน *I Want to Speak* ถูกจับกุมในเช้าวันหนึ่งหลังจากโชคดีหลุดรอดความพยายามจับกุมของนาซีมาได้ถึงสองครั้งแต่ในที่สุดเธอก็ถูกเพื่อนอารยันที่เคยคบหากันมาทรยศตำรวจเกสตาโปสามนายในชุดดำบุกเข้ามาตอนเจ็ดโมงเช้าในอพาร์ทเมนต์ที่เธอพำนักอยู่กับสามีเข้าไปในห้องนอนขณะที่สามีพิการของเธอยังอยู่บนเตียง เธอมีเวลาเพียงน้อยนิดเพื่อกล่าวคำอำลา กับมารดาที่พักอยู่ในอพาร์ทเมนต์เดียวกันแล้วเธอก็ถูกจับแยกจากสามี มาร์การิตาถูกนำตัวขึ้นรถบรรทุกนักโทษพร้อมกับหญิงอื่นอีกสองสามคนและถูกพาไปยังคุกKarlsplatz ซึ่งเป็นการกักขังชั่วคราวอยู่ระยะสั้นๆก่อนจะถูกส่งตัวต่อไปยังค่ายกักกันอีกสองแห่งคือเทเรซินและเอาชวิตซ์ซึ่งจะเป็นการเผชิญชะตากรรมที่เลวร้ายยิ่งกว่ามาก

On October 19, 1941 in Prague, the doorbell to our apartment rang at seven o'clock in the morning. Three badges: national secret police [gestapo]! (...) My husband was terribly frightened.(...) I was then loaded into a prisoners' van with several other women and transported off to the Karlsplatz prison.(Glas-Larsson: 21)

มาร์การิตาได้บันทึกความรู้สึกครั้งแรกเมื่อเธอเข้าไปอยู่ในห้องขังซึ่งมีนักโทษหญิงอยู่จำนวนเป็นสิบๆว่าทุกคนได้เข้ามาล้อมเธอและซักถามถึงโลกภายนอกว่าเป็นอย่างไรมีอะไรแปลกใหม่บ้าง เธอไม่สามารถจะเอ่ยถ้อยคำใดออกมาได้แต่จ้องมองดูผู้หญิงเหล่านั้นราวกับเป็นสิ่งมีชีวิตที่มาจากโลกอื่นเพราะเธอตกอยู่ในภาวะที่เรียกว่า "ช็อก"นั่นเองแต่ภายในครึ่งชั่วโมงเธอก็เริ่มเรียนรู้เรื่องราวของเพื่อนร่วมชะตากรรมแต่ละคน บางคนถูกจับด้วยเหตุผลทางการเมือง บางคนถูกจับเพราะลอบสอดแนมอย่างลับๆต่อต้านเยอรมัน บางคนถูกจับเนื่องจากเป็นลูกครึ่ง เช่นเป็นลูกครึ่งเชค - เยอรมันซึ่งเป็นความเสื่อมทางชาติพันธุ์ที่ไม่พึงปรารถนาในสายตาของนาซี

I was so shocked that I could not speak at all. I just looked at the women, who seemed to me to be beings from another planet, but within half an hour I learned of so many fates. (Glas-Larsson: 22)

อย่างไรก็ตาม แม้พอจะเริ่มทำความคุ้นเคยกับเพื่อนนักโทษด้วยกันแต่คืนแรกในคุกซึ่งต้องนอนกับพื้นบนฟูกที่ยัดด้วยฟางนั้นมาร์การิตาก็ฝันร้ายกรีดร้องจนตื่น คนอื่นๆจึงเตือนให้เธอพยายามสงบจิตใจหากกรีดร้องเช่นนี้แล้วเกสตาโปได้ยินเธอก็จะต้องถูกโบยเป็นการลงโทษ

We all lay on the ground, on straw mattresses, and I screamed horribly. And it was simply from this screaming that I woke up. And the others said to me, "You must try to take it calmly. The more you scream and the gestapo hears you, the more you will be beaten." (Glas-Larsson: 22)

มาร์การิตาเองยังบันทึกไว้ว่าหากเปรียบเทียบกับเอาชวิตซ์แล้วสภาพที่คุกของเกสตาโปแห่งนี้ก็คือโรงแรมชั้นดี เพราะนักโทษยังมีโอกาสได้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเองซึ่งมีทั้งกางเกงขายาว เสื้อสเวตเตอร์ และเสื้อโค้ด อีกทั้งยังสามารถเก็บผมยาวสีบลอนด์ของตนไว้ได้โดยไม่มีผู้ใดมาถือสิทธิตัดไป ตลอดจนที่คุกแห่งนี้ก็ยังมีเห็บเหา ไม่มีหนู ไม่มีโรคพยาธิซึ่งทั้งหมดนี้มีอยู่อย่างพร้อมมูลที่ค่ายเอาชวิตซ์ที่เธอจะได้ไปประสบในภายหลัง นอกจากนี้นักโทษที่คุกนี้ยังมีโอกาสได้รับสิ่งของที่ส่งมาจากภายนอก มาร์การิตาจึงได้รับเสื้อจากมารดาและยังได้รับขนมปังและเนยอีกจำนวนหนึ่ง

Thus actually the prison, where we were still permitted to have our clothes, was a good hotel in comparison to Auschwitz. (...) And long blond hair, nothing was cut off me, nothing at all. There were still no lice in the cell. Not that I could remember pets. Rats and spotted fever, all that did not come until Auschwitz; neither did it come in the small fortress at Terezin. (Glas-Larsson: 24)

แต่ไม่ว่าสภาพที่คุกจะพอกกล่าวกลืนฝันตนได้อย่างไรก็ตาม ณ คุกแห่งนี้เองที่เธอได้ทราบข่าวร้ายว่าสามีถูกพาตัวไปกักขังที่ค่ายกักกันเทเรซิน ส่วนมารดาก็ถูกพาตัวไปกับขบวนรถบรรทุก ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าจะถูกส่งไปยังเกตโตหรือค่ายกักกันต่าง ๆ นั้นเอง ภายหลังจากเศร้าเสียใจเมื่อได้ทราบข่าวร้ายมาร์การิตาก็ยังถูกนำตัวขึ้นศาลด้วยข้อหาที่ถูกบันทึกขึ้นมาจากเธอมีความสัมพันธ์กับชายชาวอารยันซึ่งอันที่จริงคือเพื่อนที่เคยไปมาหาสู่กับครอบครัว เธอต้องถูกจองจำอยู่จนถูกปิดและนักโทษต้องถูกย้ายออกไปทั้งหมดเพื่อส่งตัวไปยังค่ายกักกันเทเรซินและต่อไปยังปลายทางคือค่ายกักกันเอาชวิตซ์ในที่สุด

Nanda Herbermann ใน *The Blessed Abyss* แม้ว่าจะจะเป็นชาวเยอรมันแท้ร้อยเปอร์เซ็นต์แต่ความที่เธอไม่เห็นด้วยกับระบอบการปกครองแบบเผด็จการนาซีและทำงานให้กับองค์กรทางศาสนาที่มีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในยุคนอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ เธอจึงมีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกับมาร์การิตาเพราะเธอถูกจับกุมโดยตำรวจเกสตาโป เธอบันทึกถึงความประหลาดประหลาดเมื่อเห็นชายทั้งสามปรากฏกายขึ้นที่หน้าประตูพาร์ตเมนต์ของเธอ

How horrified I was to see these three men from the cathedral in front of me.(...) It set my teeth on edge. The blood drained from my head; my heart seemed to stand still. I could hardly take another step.(...) It took me a while to come to my senses. The horrifying realization was awful: Now you are no longer a free person! From now on you will find yourself in the claws of the sinister Gestapo. (Herbermann: 66,67)

ความหวาดกลัวยิ่งทวีคูณมากขึ้นเมื่อเธอถูกบังคับให้พาไปที่ห้องทำงาน เกสตาโปทั้งสามได้รื้อค้นเอกสารจนทุกสิ่งทุกอย่างกระจุยกระจาย ทั้งตู้เสื้อผ้าและห้องครัวก็ไม่โดนละเว้นแต่เกสตาโปก็ไม่พบหลักฐานที่น่าสงสัยแต่ประการใด จึงพยายามหาเหตุเพื่อเป็นข้ออ้างในการจับกุม เช่นพยายามค้น

ให้นันดาบอกว่ามีไขห่าฟองที่ไม่ได้เป็นไขปั้นส่วนมาได้อย่างไร หรือมีแป้งหลายหีบได้อย่างไร อย่างไรก็ตามในที่สุดเธอก็ถูกคุมตัวไปสอบสวนยังศูนย์บัญชาการของเกสตาโปบนถนนกูเดนเบิร์ก เธอได้บันทึกไว้อีกว่ามันเป็นประสบการณ์อันเลวร้ายยิ่งกว่าการกระทำของสัตว์เมื่อเธอถูกสอบสวนโดยเกสตาโปถึงเจ็ดคน แต่ตลอดเวลาที่ถูกสอบปากคำเธอตั้งสติมันโดยสวดขอต่อพระผู้เป็นเจ้าของเธอ เธอมีความเข้มแข็ง หลังจากนั้นนันดาก็ถูกพาตัวไปยังคุกของตำรวจที่มีนสเตรซึ่งอยู่ที่ชั้นใต้ดินอันสุดแสนสกปรกและอบอวลไปด้วยกลิ่นเหม็น เมื่อเข้าไปอยู่ในห้องขังแล้วนั่นเองที่ความเข้มแข็งของเธอก็พังทลายลง เธอร้องไห้สะอึกสะอื้นจนมองไม่เห็นสภาพที่แท้จริงของห้องขังต่อเมื่อได้ดื่ม น้ำจากผู้คุม ผู้อารีย์และได้สนทนากับเพื่อนร่วมห้องขังแล้วเธอจึงเริ่มสังเกตเห็นว่าผ้าปูที่นอนนั้นล้วนแต่เป็นสีเทาตุ่น และมีกลิ่นเหม็นสกปรกซึ่งผู้คุมบอกว่าไม่มีผืนใหม่ให้เปลี่ยนเนื่องจากปีหนึ่ง ๆ จะเปลี่ยนเพียงหนสองหนเท่านั้น ส่วนขนาดของห้องนั้นเล็กแสนจะคับแคบ เธอผ่านคืนแรกในคุกด้วยการนั่งอยู่บนม้านั่งขาเดียวตลอดทั้งคืนนึกถึงผู้เป็นที่รักทั้งหลาย นึกถึงมารดาและสวดอ้อนวอนต่อพระผู้เป็นเจ้าของเธอด้วยความเข้มแข็งให้แก่เธอ วันรุ่งขึ้นเธอก็ถูกเกสตาโปส่งนายนำตัวไปสอบสวนอย่างยาวนานตลอดวันจนดึกก่อนถูกนำตัวไปยังคุกของศาลที่ซึ่งเธอถูกขังอยู่ตัวคนเดียวโดยไม่มีเพื่อนร่วมห้องเหมือนเช่นคุกที่มีนสเตรและถูกแยกให้อยู่ห่างจากนักโทษคนอื่นๆ เธอบรรยายสภาพคุกไว้ว่าเพียงมีผ้าปูที่นอนสีฟ้าขาว หมอนยัดด้วยฟาง ผ้าขนหนูสีฟ้า แก้วน้ำเดียวมีพนัก เติงขนาดเล็กมากและถึงสำหรับปลดทุกข์ นอกจากจะทรมานใจแล้วตลอดวันตลอดคืนที่อยู่ในห้องขังเธอต้องทรมานกับความหนาวจับขั้วหัวใจ โดยไม่ได้รับอนุญาตให้สวมเสื้อโค้ดยกเว้นเวลาที่ ผู้คุมพาเหล่านักโทษออกไปรับอากาศในสนามนอกอาคารเท่านั้นจึงจะสามารถสวมเสื้อโค้ดได้ นักโทษจะได้รับโอกาสให้ออกไปเดินในสนามเฉพาะเวลาที่อากาศพอจะทนได้และจะได้เดินเพียงสิบห้านาทีในแต่ละครั้งเท่านั้น ครั้งแรกที่นันดาได้ออกไปเดินนั้นเธอร้องไห้จนผ้าเช็ดหน้าเปียกชุ่มโชกไปหมดต่อมาเธอได้สังเกตในภายหลังว่านักโทษหญิงอีกคนหนึ่งที่ถูกขังเดี่ยวและถูกบังคับให้เดินแยกห่างจากคนอื่นๆ ณ อีกด้านหนึ่งของสนามก็ร้องไห้อย่างมากมายเช่นเดียวกัน เธอเป็นนักโทษของเกสตาโปเช่นเดียวกับนันดา สามียังทำงานอยู่กับหนังสือพิมพ์คาธอลิกที่ต่อต้านนาซีซึ่งถูกจับและถูกพาตัวไปยังค่ายกักกัน ตัวเธอเองถูกจับพร้อมกับลูกน้อยแต่ถูกนำไปมอบไว้ให้อยู่กับยาย นักโทษผู้นี้ซึ่งชื่อบอลฮอร์นและนันดาได้กลายมาเป็นแรงใจเกื้อหนุนให้แกกันและกันด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกันโดยมีต้องเอ่ยปากสนทนา ขณะที่นักโทษคนอื่นๆ นั้นนันดาอดหวาดหวั่นมิได้เมื่อมองหน้าอันกร้านโลกของพวกเขาเธอเพราะรู้ได้ว่าพวกเขาถูกนำตัวมาขังคุกด้วยเหตุที่เป็นโสเภณีหรือขโมยหรือฆาตกร

ความทรมานยังเกิดจากการที่ไม่มีกิจกรรมใดให้ทำจนนันดาเกรงว่าจะเสียสติไป เธอไม่ได้รับอนุญาตให้อ่านหนังสือเลยจนเวลาผ่านไปสองสามเดือนบาทหลวงประจำคุกจึงลอบนำหนังสือมาให้เธออ่านซึ่งเธอก็อ่านแล้วอ่านอีกจนกว่าบาทหลวงจะนำชุดใหม่มาให้ หนังสือเหล่านี้เพื่อนของนันดาเป็นคนส่งมาให้ นับว่าได้ช่วยเธออย่างใหญ่หลวงทางด้านจิตใจ

I suffered unspeakably through the many months of inactivity. I was not allowed to read anything at all, nor to work. (...) I had a real fear of losing my mind.(...) I was happy when, after a few months, the prison chaplain Brinkmann secretly gave me a few books, which I read again and again (...) What a joy, what a comfort, and what a blessing these books were for me! (Herbermann: 83,84)

นอกเหนือจากหนังสือความบันเทิงใจอีกประการหนึ่งคือการที่นั่นนาคาได้มีโอกาสฟังมิชชาที่โบสถ์ของคุกทุกวันอาทิตย์ซึ่งตลอดทั้งสัปดาห์เธอจะรอคอยช่วงเวลาพิเศษนี้อย่างใจจดใจจ่อทั้งนี้เพราะเธอเป็นคนที่ยึดมั่นศรัทธาในศาสนาเป็นอย่างมาก ช่วงเวลาสั้นๆในโบสถ์ คำเทศน์ของบาทหลวง และเสียงเพลงช่วยให้เธอมีพลังใจที่จะเข้มแข็งอดทนต่อความทุกข์ทรมานต่างๆต่อไปได้อีกตลอดสัปดาห์จนกว่าจะถึงพิธีมิชชาครั้งใหม่

นั่นนาคาได้รับรู้ชะตากรรมของนักโทษคนอื่นๆในคุกอย่างไม่มีทางเลี่ยง เช่นวันอาทิตย์วันหนึ่งเธอมองออกไปจากหน้าต่างห้องขังของเธอก็เห็นนักโทษชายสองคนถูกนำตัวเดินผ่านสนามไปพร้อมโซ่ตรวนที่ล่ามติดอยู่ไปขึ้นรถตำรวจเพื่อนำตัวไปประหารชีวิต คนหนึ่งได้พยายามกระทำอัตวินิบาตกรรมหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ เธอได้เห็นบาทหลวงที่ถูกจับตัวมาเพียงเพราะข้อความบางประโยคในการเทศน์ไม่เป็นที่พอใจของทางการถูกให้ทำงานใช้ค้อนทุบหนังสือให้มันบวม บาทหลวงหลายคนถูกเขียนเป็นประจำ นั่นนาคาถึงกับได้เคยขอร้องต่อตำรวจผู้คุมอย่าได้เขียนบาทหลวงและนักโทษอื่นๆอีกเลย บาทหลวงสองคนที่นั่นนาคาเคยรู้จักดีเพราะทำงานร่วมกันมาก่อนถูกส่งตัวต่อไปยังค่ายกักกันดักเคาและได้ข่าวในภายหลังว่าเสียชีวิตที่นั่น นอกจากนี้ในระหว่างการโจมตีทางอากาศโดยฝ่ายศัตรูของเยอรมนีซึ่งมักกระทำตอนกลางคืนพวกนักโทษถูกขังอยู่ในห้องโดยมิได้ถูกโยกย้ายให้ไปอยู่ในห้องที่ปลอดภัยกว่า พวกเขาล้วนนอกสนขวัณเขวอย่างสุดขีดตลอดเวลาสองชั่วโมงเต็มที่เครื่องบินทิ้งระเบิดลูกแล้วลูกเล่า เซลล์หลายคนต้องสังเวยชีวิตไปเพราะเหตุการณ์ครั้งนี้บางคนถูกยิงสดเป็นที่น่าสลดใจและเอเน็จนอดยิ่งนัก

We all had to remain in our cells behind thick, locked doors, (...) I can still hear the lamentations and the cries of fear of the poor inmates. The bombs struck all around us.(...) I sat on my stool under the window, ducking and cowering like a shy bird, the hair stuck to my head, my whole body wet from fear and dread. During later attacks, inmates from this prison, as well as from the penitentiary, lost their lives, some of them burned alive.(Herbermann: 91)

นั่นนาคาถูกย้ายครั้งที่สามไปยังคุกใหญ่ในเบอร์ลินที่มีชื่อเสียงระดับโลกคือคุก Alexanderplatz ที่ซึ่งนักโทษจำนวนหลายร้อยคนถูกนำตัวมาคุมขังเพื่อรอการโยกย้ายต่อไป นั่นนาคาถูกขังร่วมกับนักโทษคนอื่นๆจำนวนเป็นร้อยในห้องพักที่แออัดยัดเยียด มีที่สำหรับนอนได้เพียงสิบหกที่เท่านั้นดังนั้นจึงเกิดการแย่งชิงพื้นที่กันแม้แต่บนพื้นก็ถูกแย่งชิงยึดครองไปหมด นั่นนาคาได้ที่ข้างส้วมซึ่งชักโครกไม่

ทำงานจึงเต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล นั่นดลัมตัวลงนอนโดยใช้เสื่อไค้ตปูพื้นแต่ไม่สามารถจะหลับได้ เพราะถูกรบกวนด้วยตัวอื่นโรเห็บเหาซึ่งเธอถึงกับขนลุกเมื่อมองเห็นเพราะมีจำนวนมากมาย ตลอดเวลาสี่วันสี่คืนที่คุกแห่งนี้เธอฆ่าสัตว์ชนิดนี้ไปเป็นจำนวนหลายร้อยตัว เธอคันเคเยอตลอดคืน ในตอนกลางวันพวกนักโทษช่วยกันหาเหาออกจากศีรษะของกันและกันเมื่อใช้หวีสางผมก็มีเหาติดหัวออกมาเต็มไปหมด เธอกล่าวว่าหากคนภายนอกมองเข้ามาในคุกคงจะนึกว่าเป็นสถานที่ซึ่งคนบ้าแน่ เพียงแต่อยู่ที่ซึ่งคนบ้าก็ยังสะอาดกว่านี้ ความรู้สึกของนินดาที่เป็นชาวเยอรมันแท้ๆต้องมาถูกกักขังให้สูญเสียอิสรภาพโดยน้ำมือของคนเยอรมันด้วยกันเองในประเทศเยอรมนีอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเธอเอง ทำให้เธอตั้งคำถามกับตนเองว่าเกิดเรื่องเช่นนี้ได้อย่างไร

I lay scratching on the floor during these nights, sad and deathly ill in my soul, and with burning homesickness in my heart, further subjected to the stench of the open latrine, which was used by over a hundred inmates, day and night. I would never see so much filth again. How was this possible in Germany? (Herbermann: 106)

ใน *A Time to Speak* เฮเลนและสามีมิได้เผชิญหน้าโดยตรงกับตำรวจเกสตาโป ทว่าในเชคโกสโลวาเกียปี 1942 นั้นชาวยิวจะได้รับหมายเรียกตัวให้ไปยังสถานที่ที่กำหนดเพื่อตกเป็นนักโทษ เฮเลนจึงได้เห็นคนรู้จักถูกหมายเรียกตัวไปคนแล้วคนเล่าครอบครัวแล้วครอบครัวเล่า จากความรู้สึกตื่นตระหนกในระยะแรกกลายเป็นความด้านชาไม่รู้สึกอึดอัดมีชีวิตอยู่ไปวันๆรอคอยหมายเรียกที่จะมาถึงตัวเองบ้าง ดังนั้นเมื่อในที่สุดเฮเลนและสามีคือพอลได้รับหมายเรียกต้นเดือนสิงหาคม 1942 ความรู้สึกของเธอจึงเกือบจะเป็นความโล่งใจ ประสาททุกส่วนเกือบจะเหมือนถูกกระตุ้นด้วยกระแสไฟฟ้าให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่เก็บข้าวของใส่กระเป๋าคือความรู้สึกนึกคิดต่างๆที่เหมือนตายไปแล้วถูกปลุกให้ฟื้นคืนมา เฮเลนมีโอกาสได้ขอร้องบุรุษไปรษณีย์ที่เธอไว้ใจให้ส่งต่อจดหมายที่มีมาถึงเธอไปยังที่อยู่ของลุงฮูโกซึ่งมีภรรยามิใช่ยิวและมีอิทธิพลพอที่จะทำให้ลุงไม่ต้องอพยพเหมือนคนอื่นๆ นอกจากนี้เธอยังได้มีโอกาสรำลามิตรสหายที่ต่างแสดงน้ำใจนำของที่ระลึกมาให้และปรารถนาให้เข้าใจว่าอำนาจโคที่มาจากเพื่อนต้องแยกจากกันเช่นนี้ไม่สามารถทำลายมิตรภาพลงได้ และตัวเฮเลนเองกับสามีก็รำลากันเป็นครั้งสุดท้าย ต้มเหล้าด้วยกัน นั่งฟังเพลงด้วยกัน กอดกันร้องไห้ก่อนจะลาจาก เป็นบรรยากาศที่บีบคั้นหัวใจซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าผู้ที่กำลังจะต้องสูญเสียอิสรภาพนั้นจะรู้สึกเช่นไร

One last time we sat together on the couch where we had spent many hours listening to the forbidden news from England. We were spent and exhausted and found no more words to say. There was no need. Adolf wound up the record player: Dvořák's Concerto spoke for us. We listened, we wept, we embraced and parted. We would never hear that music together again. (Lewis: 37)

เมื่อไปถึงตึกงานแสดงสินค้าอันเป็นสถานที่ที่เฮเลนกับพอลต้องไปรายงานตัวตามหมายเรียก ทั้งคู่หยุดอยู่ตรงห้องโถงครู่หนึ่งเพื่อมองดูสภาพภายในแล้วเฮเลนก็พบว่ามันทำให้เธอนึกถึงภาพเขียนของจิตรกรเอกกุสตาฟ ดอเรที่วาดภาพเหตุการณ์ในพระคัมภีร์เก่าตอนน้ำท่วมใหญ่ซึ่งทะเลได้หายไปภายใต้ร่างของผู้คนจำนวนมากที่จมน้ำ ทว่าภาพที่เธอเห็นในห้องโถงนั้นผู้คนจำนวนนับไม่ถ้วนอยู่บนทะเลของที่นอนและกองกระเป๋าสัมภาระ แต่เฮเลนก็ไม่มีเวลาจะพินิจพิจารณาอะไรมากเพราะต้องหาที่ให้ตนเองซึ่งยากเอากการอยู่ เมื่อหาได้ก็ถูกกลืนหายไปในหมู่ฝูงชน ท่ามกลางเสียงอ็องลรอบตัวที่แม้จะดังจนแทบจะทำให้แก้วหูแตกได้แต่ก็ดูราวกับมาจาก ณ ที่อันห่างไกล อากาศร้อนอบอ้าวจนสุดจะทนทานแต่เฮเลนกลับรู้สึกว่าย่างในตัวเองนั้นเย็นเยือก ใบหน้าผู้คนปรากฏผ่านสายตาแล้วก็หายไป เฮเลนงงวยจนเกือบเป็นลมหมดสติ เป็นครั้งแรกที่เธอเกิดความรู้สึกว่าตัวตนของเธอได้สูญหายไปไม่ว่าจะเป็นชื่อหรืออดีตหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเธอต่างก็ไม่เหลืออยู่อีกเลยนอกจากอักษรและหมายเลข BA677 นั้นหมายถึงว่าจากมนุษย์ผู้มีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์ต่างได้ถูกลดลงให้กลายเป็นเสมือนวัตถุที่เหมือนกันไปหมดนั่นคือเป็นนักโทษที่ต่างกันแต่เพียงรหัสประจำตัวเท่านั้น

It was then I first experienced the feeling of having lost my identity – my name, my past, myself. I was now BA677.(...) It seemed impossible that we would survive the night in this inferno, but they kept us there for five days.(Lewis: 38)

หลังจากถูกกักตัวอยู่ห้าวัน เหล่าเชลยก็ถูกใช้ปืนจี้ให้เดินออกจากห้องโถงในเช้าวันหนึ่งไปยืนเรียงแถวอยู่ในสนามรอกอยเป็นเวลาหลายชั่วโมงโดยไม่รู้ว่าจะตกรรมของตนจะเป็นอย่างไรต่อไปอันนับเป็นความทรมานอย่างหนึ่งจนกระทั่งทหารเอสเอสมาถึงและตรวจตราอย่างคร่าวๆแล้วให้นักโทษเดินไปสถานีรถไฟในเวลาตีสาม เชลยถูกต้อนขึ้นไปบนตู้ขบวนปศุสัตว์มุ่งหน้าไปยังBohusovice ซึ่งในขณะนั้นคือปลายทางสำหรับค่ายกักกันเทเรซิน¹ เชลยจึงต้องเดินอีกเป็นเวลานานกว่าสองชั่วโมงโดยหอบหิ้วกระเป๋าเดินทางภายใต้แสงแดดแผดเผาของเดือนสิงหาคมและภายใต้การเฝ้าระวังของหน่วยเอสเอสที่มีอาวุธครบมือ กว่าที่จะถึงค่ายมีคนจำนวนไม่น้อยล้มลงและเข้าค่ายไปในลักษณะหมดสติอยู่บนเปลหามสกปรก สภาพเมื่อถึงค่ายก็แทบจะถึงขีดด้วยความกระหายและหมดแรง เชลยถูกต้อนเข้าไปอยู่ในอาคารที่มืดมิดและถูกทิ้งให้อยู่ที่นั่นเป็นเวลาหลายชั่วโมงโดยไม่ได้รับน้ำหรืออาหารเลย กล่าวได้ว่าทุกคนตกอยู่ในภาวะ "ช็อก" รุนแรงแทบจะไม่มีสติสัมปชัญญะเหลืออยู่อีก

The horror of that march, under armed SS guard, was fitting start to what was to come.(...)

¹ ในหมู่ทหารเอสเอส เฮเลนได้กล่าวถึงคนหนึ่งที่อยู่เหมือนจะได้รับความเคารพอย่างสูงจากทหารคนอื่นๆ เขาผู้นั้นมีชื่อว่าEichmann ซึ่งตามประวัติศาสตร์เป็นนายทหารนาซีระดับสูงผู้มีความสำคัญมากคนหนึ่ง

² ภายหลังจากต่อมาเทเรซินจึงมีสถานีรถไฟของตนเองเพื่อที่ขบวนรถจะสามารถเดินทางเข้าถึงค่ายได้โดยตรง

When we finally arrived, half delirious from thirst and fatigue, we were herded into some obscure building, and left there for hours without food or water. We were in deep shock, barely conscious. (Lewis: 39)

ครอบครัวของจูดิธใน *Seed of Sarah* นั้นได้รับหมายแจ้งตั้งแต่แปดโมงเช้าให้เก็บข้าวของภายในสี่ชั่วโมงแต่เนื่องจากพวกเขาเตรียมพร้อมอยู่แล้ว จึงใช้เวลาอันมีค่าที่เหลืออยู่เพียงน้อยนิดนี้ทำอาหารอร่อยรับประทานกันเป็นมื้อสุดท้ายโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะต้องประหยัดของดี ๆ เช่น แยมแอปเปิ้ลคอตของคุณยายอีกต่อไป และแล้วทุกคนก็ไปรวมตัวกัน ณ สถานที่นัดหมายคือโรงสวด ช่วงเป็นช่วงเวลาแห่งความอดสูในความรู้สึกของจูดิธเพราะข้าวของถูกรื้อค้นและของกินของใช้ของดีมีค่ามีราคาทั้งหลายถูกหยิบฉวยไปหมด บรรดาผู้หญิงถูกแยกไปยังอีกห้องหนึ่งและถูกค้นตัวโดยตำรวจหญิงแม้แต่ในซอกลับ

It was humiliating day. At the synagogue, male officials examined our packs, ruthlessly grabbing anything that took their fancy. (...) we lost our soap, our chocolate, our hand-knit sweaters and Nana Klein's sealskin coat with her jewelry in the shoulder pads. In a separate room we women underwent searches by police matrons. Did they really think I would hide gold in my vagina? (Isaacson:55)

พวกผู้ชายถูกนำตัวไปรวมกับหน่วยที่จะต้องไปเป็นผู้ใช้แรงงานให้กับทางการโดยสารวัตรทหารเป็นผู้มาคุมตัวไป แม้จะมีการต่อต้านและซุลมุนกันอยู่พักใหญ่เพราะไม่มีใครอยากจะถูกบุตรภรรยาครอบครัวของตนไปผจญกับชะตากรรมที่มีดมนแต่ก็ไม่มีผู้ใดสามารถจะต้านทานอำนาจของปืนได้ ส่วนพวกผู้หญิงถูกดันขึ้นไปยืนในขบวนรถเพื่อไปยังโรงเลี้ยงม้าของเทศบาลก่อนพระอาทิตย์จะตกดินพอดี คอกม้าแต่ละคอกมีคนเบียดกันอยู่ถึงหกคนรวมทั้งหมดเป็นจำนวนถึงห้าพันคน ณ คอกม้าแห่งนี้เชลยบางคนถูกรุมานเพื่อให้บอกที่ซ่อนของมีค่าจูดิธได้ยินเสียงร้องไหยหวนดังมาจากห้องรุมาน เมื่อการรุมานสิ้นสุดเธอก็เห็นพ่อของเพื่อนคนหนึ่งเดินออกมาในสภาพที่แทบจะจำไม่ได้เพราะถูกรุมานจนตาปิด แขนแตก เลือดไหล ไทรอมตามมือ เท้า และหลัง แต่เขาก็กล้าหาญมากไม่ยอมปริปากบอกที่ซ่อนสมบัติของเขาเลย

When the Nazi finally parted the curtains, Mr. Pogány stumbled out, hardly recognizable. His blond hair was disheveled, blue eyes blinded, spectacles shattered, fingers bleeding. The Nazi had shredded his back, his hands, and his feet. (Isaacson: 56)

ทุกคนถูกนำตัวขึ้นรถไฟในตู้ขบวนปศุสัตว์เดินทางไปยังจุดหมายต่อไป และดังนั้นจูดิธจึงฉลองวันเกิดปีที่สิบเก้าของเธอท่ามกลางกลิ่นสาบของคอกม้า และก้าวอย่างขึ้นเป็นผู้ใหญ่ด้วยการสูญเสียอิสรภาพ

I spent my nineteenth birthday, July 3, 1944, in the foul odor of the stables. Straw clung to my blue cotton dress as I visited friends and relatives in their horse stalls. They embraced me, saying "Isten éltessen," the Hungarian version of "happy birthday". (Isaacson: 55- 56)

ใน *My Lucky Star* ชเดนกาและครอบครัวได้รับหมายเรียกให้ไปรายงานตัวและลงทะเบียนที่สำนักงานเขตของเมืองใหญ่ที่อยู่ใกล้ๆ เธอบันทึกสภาพในห้องโถงที่ผู้คนทั้งจากเมืองและจากชนบทตลอดจนจากฟาร์มที่ห่างไกลมาชุมนุมกันอยู่เป็นแถวอยู่เบื้องหน้าเจ้าหน้าที่เยอรมันในเครื่องแบบ แต่ละคนเมื่อก้าวไปยืนชื่อที่อยู่ของตนแล้วก็จะได้รับกระดาษชิ้นเล็กๆ ที่มีตัวอักษรและหมายเลขแสดงว่าจะเดินทางไปกับขบวนใด ชเดนกากังวลอย่างมากว่าจะต้องโดนแยกจากครอบครัวและก็เป็นความจริงซึ่งเธอไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรได้เลย ในขณะที่ครอบครัวของสามีได้ตัวอักษร R และครอบครัวของเธอได้ตัวอักษร S หมายเลขเรียงกันหมดแต่เธอกลับได้หมายเลขที่ห่างจากของคนอื่นๆ อย่างมาก ขบวน R จะเดินทางไปก่อนขบวน S และจุดหมายปลายทางคือแห่งหนตำบลใดก็ไม่รู้ เธอต้องแยกจากสามีด้วยความรู้สึกดังจะเสียดิไป ได้แต่ฝากความหวังไว้กับพระเมตตาของพระเจ้าว่า จะลดบันดาลให้เธอได้พบกับสามีอีก

In that room, in the space of a few hours, they had turned us into numbers and wreaked havoc in our lives. I was prepared to go to the very depths of hell with Arno, but now I was on my own, cut off from him and from my own family as well. (...) I was distraught. Arno was leaving me. Why did our love have to be so short lived? Perhaps God in heaven would take pity on us and send us to the same place. I grasped at the faintest hope and persuaded myself that all was not yet lost. (Fantlová: 62-63)

สี่วันต่อมาถึงครอบครัวของชเดนกา เธอเก็บรวบรวมข้าวของใส่กระเป๋าเดินทางโดยตัดสินใจไม่ถูกว่าควรจะนำสิ่งใดติดตัวไปกันแน่ เสื้อผ้าหรืออาหาร บ้างก็แนะนำให้เอารองเท้าบูตติดๆ กับเสื้อผ้าที่จะให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายมากที่สุด บ้างก็บอกว่าอาหารสำคัญ แต่บ้างก็บอกว่าได้ข่าวว่าในที่ที่จะถูกส่งไปนั้นสนุกกับบุหรี่ยุคสำคัญที่สุดโดยเฉพาะบุหรี่ยุคนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ได้อะไรก็ตามที่ต้องการ พวกเขาทำความสะอาดบ้านอย่างละเอียดลออ จัดทุกสิ่งเป็นระเบียบราวกับจะไปพักร้อนเท่านั้นเมื่อกลับมาทุกอย่างก็ยังจะอยู่ในที่ทาง เธอเล่นเปียโนเป็นครั้งสุดท้ายด้วยเพลงที่สื่อถึงความหวัง เมื่อยามจากบ้านนั้นพวกเขาของบรรทุกด้วยรถเข็นสองล้อที่ชเดนกาและน้องชายเป็นผู้เข็นส่วนแม่และน้องสาวเดินทางตามราวกับอยู่ในขบวนศพ เธอบันทึกปฏิกิริยาของผู้ที่ไม่ใช่ชีวิตที่พบระหว่างทางด้วยว่าบางคนก็เสมือไปทางอื่นหรือไม่ก็รีบหลบเข้าประตูบ้านไป แต่ก็มีคนพยายามปลอบใจบ้างเหมือนกัน ณ ที่ที่รถไฟจอดอยู่ ผู้คนจับกลุ่มอยู่เป็นจำนวนมากทั้งเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ รอบๆ ตัวเต็มไปด้วยกระเป๋าเดินทางที่มีชื่อและหมายเลขขบวนติดอยู่ รายล้อมด้วยทหารเอสเอสในเครื่องแบบที่จูงสุนัขมาด้วย เสียงตะโกน

ออกคำสั่งให้ขึ้นรถ เสียงเด็กร้องไห้กระจองอแง เสียงมารดากล่าวปลอบประโลม ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เรี่ยวแรงน้อยและป็นขึ้นรถเชิงซ้ำไม่ทันใจก็จะถูกทุบตี

Everything was in confusion. Children were screaming and mothers were trying to quiet them down, though they were just as scared themselves. Some elderly people were too weak to climb in quickly so blows rained down. (Fantlová: 66)

เมื่อเชลยพร้อมสัมภาระเข้าไปอัดกันอยู่ในตู้รถแล้ว แต่ละตู้จะถูกปิดล็อกโดยมีตำรวจจำนวนมากที่เมามายคอยถือแส้เดินตรวจจากตู้หนึ่งไปยังอีกตู้หนึ่ง หากใครหลับและถูกพบเห็นก็จะถูกหวดเข้าที่ใบหน้า ใครไม่ได้โกนหนวดเคราก็จะถูกโกนด้วยมีดโกนแห่งจนเลือดไหลซึ่งเป็นความสนุกที่แสดงถึงความป่าเถื่อนและชาติสัตว์ของพวกนาซี และเมื่อขบวนรถเคลื่อนที่ออกไปชเดนกา ก็ตระหนักว่า ณ บัดนี้เธอได้เปลี่ยนสถานภาพกลายเป็นนักโทษไปเสียแล้ว

Crammed full of people and luggage, the train finally moved off. Before it did, every compartment was securely locked and brown-uniformed Schutzpolizei, police guards, all drunk, were ordered to keep watch over us. (...) If anyone was asleep he was whipped across the face. Woe to anyone who was not clean-shaven, they would shave off his beard with a dry razor until the skin bled. If there was no blood, there was no fun in it. I gradually grew accustomed to, though never reconciled with, German brutality and sadism. (...)

Now here we were, prisoners in locked coaches. (Fantlová: 66 – 67)

ใน *The Road to Auschwitz* เฮติได้บันทึกถึงขั้นตอนการคับเข้ามาของนาซีในวิถีชีวิตของชาวยิวเหมือนพยัคฆ์ร้ายที่สงบนิ่งที่สุดก่อนจะขย้ำเหยื่อ ดังนั้นนายทหารนาซีจึงเข้ามาปะปนอยู่ในที่อยู่อาศัยของคนยิวซึ่งอันที่จริงคือการเข้ามายึดครองจากเจ้าของเดิมอย่างใช้อำนาจ ครอบครองของเฮติต้องกระจุกตัวอยู่ด้วยกันภายในห้องนอนเนื่องจากห้องรับประทานอาหารและห้องนั่งเล่นได้ถูกนายทหารเยอรมันเข้ามายึด การเข้ามายึดครองในลักษณะนี้ครอบครัวยิวของเฮติจะเริ่มจะเคยชินเพราะก่อนหน้านี้ นายทหารเยอรมันจะเข้ามาประมาณหนึ่งปีพวกฮังการีเรียนก็ได้เคยเข้ามาครอบครองห้องต่าง ๆ ในบ้านของเธอมาก่อน เมื่อพวกฮังการีเรียนต้องถอยออกไปเปิดทางให้แก่กองทัพเยอรมัน ห้องในบ้านของเธอก็ถูกยึดครองต่อโดยนายทหารเยอรมันผู้มีท่าทางสุภาพมีไมตรีจิต เมื่อพบเจ้าบ้านเดิมครั้งใดก็จะทักทายอย่างมีมารยาทเสมอและต่อคำถามอันน่ากระอักกระอ่วนใจของพ่อเฮติที่ถามว่านาซีจะทำอย่างไรกับชาวยิวต่อไป นายทหารผู้นี้ก็ตอบว่าเยอรมนีไม่ได้มีแผนที่จะทำร้ายชาวยิวเพราะคนเยอรมันเป็นคนมีอารยธรรม

เฮติก็อยากจะเชื่อคำพูดนี้แต่ความจริงที่ว่านาซีบังคับให้ชาวยิวต้องเย็บดาวของดาวิดติดอยู่บนเสื้อของทุกคนทำให้ความเชื่อใจไม่สามรถจะเกิดขึ้นได้ และในที่สุดเฮติก็ได้ประจักษ์ว่าคำพูดของนายทหารเยอรมันเป็นความเท็จทั้งสิ้นเพราะในวันอาทิตย์ที่ 9 เมษายน อันเป็นคืนสุดท้ายของเทศกาล

พาสโอเวอร์ ชาวยิวก็ได้รับหมายแจ้งให้เก็บข้าวของและเตรียมพร้อมสำหรับการโยกย้ายโดยนายตำรวจจะมาพาตัวไปยังเขตควบคุมที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ ช่างเป็นการเสียดสีของโชคชะตาอะไรเช่นนั้น เพราะเทศกาลนี้คือช่วงเวลารำลึกถึงการปลดปล่อยชาวยิวจากการเป็นทาสในอียิปต์ แต่มาถึงศตวรรษที่ 20 ยิวกำลังตกเป็นทาสอีกครั้งหนึ่ง กำลังจะต้องถูกจองจำและสูญเสียอิสรภาพ ความรู้สึกของเฮติเมื่อได้ทราบข่าวนี้ก็เหมือนว่าโลกมาถึงกาลอวสานแล้ว

On Sunday 9 April, the last night of Pesach, came decree: 'Pack your belongings, as much as you can carry, and be prepared to move. After seven in the morning no one is allowed on the streets, and when the police come you will accompany them to the room which has been assigned to you in the newly established ghetto.'

The feeling – that the world was about to end – which I had managed to keep at a distance – enveloped me afresh. (Fried: 50)

แต่เธอก็ไม่มีเวลาสำหรับตั้งคำถามใดๆทั้งสิ้นนอกจากปฏิบัติตามคำสั่งด้วยการพยายามที่จะนำเอาของไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เฮติบันทึกถึงอาหารมื้อสุดท้ายไว้ด้วยคือไขกวนที่ใช้ไขมันห่านซึ่งปกติจะประหยัดมากเวลาใช้ก็จะใช้ในปริมาณจำกัดจำเขี่ย แต่ครั้งนี้มารดาบอกให้เฮติตักมากๆได้ไม่จำเป็นต้องเขี่ยอีกแล้วเพราะเอาติดตัวไปด้วยไม่ได้ เมื่อถึงเวลาของการลาจากบ้านที่เคยอยู่อย่างอบอุ่นเฮติก็เห็นมารดาร้องไห้ด้วยยากจะทำใจที่ต้องจากบ้านที่เคยเสียสละแรงกายแรงใจร่วมกันสร้างขึ้นมาจนเป็นบ้านสมัยใหม่หลังแรกๆในเมือง เฮติเองก็หัวใจเจ็บช้ำเมื่อต้องกล่าวคำอำลากับสิ่งของต่างๆอันเป็นที่รักที่ล้วนแล้วแต่มีความหลังความทรงจำผูกพันอยู่ทั้งสิ้น

I too went round the house to take farewell of familiar things. (...) the tiled stove, which radiated gentle warmth in winter, the soft couch where I would curl up with a book, and the glass cabinet, in which good things were always to be found: nut chocolate, toffees, candied fruit. (...)

I went to the piano and struck a few chords, to the bookcase and took out some books. Rimbaud, Villon, Géraudy, you can't come with me. Nor my beloved Hungarian poet, Ady and Arny. (Fried: 51,52)

และแล้วเวลานำพริ้นพริ้งก็มาถึงเมื่อตำรวจฮังการีเฝ้าการควบคุมของนาซีมาถึงพร้อมกับสัญลักษณ์อันเป็นที่รู้จักกันดีคือหมวกขนไก่ โดยไม่ต้องเจรจาอะไรกับครอบครัวของเฮติก็รวบรวมสัมภาระและจากบ้านไปท่ามกลางสายตาสอดครุ่นสอดเห็นของเพื่อนบ้านที่แอบดูอยู่หลังม่านหน้าต่าง ไม่มีสายตาคู่ใดแสดงความเห็นใจเลยทั้งๆที่เป็นเพื่อนบ้านที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาเป็นเวลานานหลายปี สิ่งนี้ยิ่งซ้ำเติมให้การสูญเสียอิสรภาพของครอบครัวเฮติซึ่งนำขมขื่นใจอยู่แล้วยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

Silently we gathered up our belongings and left the house. It was unpleasant to walk through the town with the cock-feathers behind us. Curious neighbours peeped from behind their curtains, not daring to come out. Not a single person registered sympathy. Yet we had lived side by side for all these years, shared our joy and sorrow. (Fried: 54)

ใน *The End of Days* หลังจากนาซีเข้ายึดครองประเทศโปแลนด์และเฮเลนสูญเสียบิดา มารดาและพี่น้องไปหลายคนเธอก็พยายามหลบซ่อนตัวให้พ้นจากการค้นหาของนาซีโดยทำช่องลับ ที่มีบันไดติดอยู่กับประตูหลอกสามารถปีนขึ้นมาได้จากเบื้องล่าง แต่ในที่สุดก็ไม่อาจรอดจากเงื้อมมือของนาซีไปได้ เฮเลนได้บรรยายเหตุการณ์ขณะที่เธอและพรรคพวกซ่อนตัวอยู่แล้วได้ยินเสียง การมาถึงของทหารนาซี เสียงรอกเท้าบูตขึ้นบันได เสียงเคาะและกระแทกประตูให้เปิดอย่างรุนแรง เสียงตะโกนลั่น พร้อมกับเสียงหัวใจเต้นอย่างไม่เป็นจังหวะของผู้เป็นเหยื่อ และแล้วประตูลับก็ ถูกกระชากเปิดออก ทุกคนถูกลากลงมาจากบันไดอย่างไม่ปราณีปราศรัยโดยพวกเยอรมันที่อยู่ใน อาคารนั้นบ้างและเกลียดชัง เสียงควาดสังตั้งลั่นตลอดเวลาที่กระชากลากถูผู้ตกเป็นเชลยพร้อมกับการตบตีและการข่มขู่ด้วยพานท้ายปืน

Aghast we saw the trapdoor burst open, beaten in with rifle butts, and the yelling deafened our ears.

"You damn Jew bastards! Get down out of there, you Jew swine!"

With shaking hands Jacob lowered the ladder and, one by one, helped us all down. The enraged, impatient Germans were shoving us off the ladder to the constant shrieking of "Schnell, Schnell! Raus, raus!"

When Nachcia tried to help baby-laden Blimcia down the ladder, a German slapped her to the ground and flung her down the stairs. (Sendyk: 147)

ที่เฮเลนกับเครือญาติต้องถูกจับกุมเช่นนี้ก็เพราะเพื่อนบ้านชาวโปแลนด์ที่ต้องการความดีความชอบจากเยอรมันมาทำตีสนิทจนรู้ที่ซ่อนและคาบข่าวไปแจ้งต่อทางการ เป็นสิ่งที่สร้างความเจ็บช้ำ ให้แก่เฮเลนนักที่เข้าใจมาโดยตลอดว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้มีน้ำใจใสสะอาดอย่างแท้จริง แต่กลับเป็น มนุษย์จำพวกหน้าเนื้อใจเสือ ที่เอื้อเพื่อนำให้พวกเชอติ้มก็เพียงเพื่อให้แน่ใจว่าที่ซ่อนอยู่ที่ใดเพราะ หากไปแจ้งข้อมูลผิดพลาดตนจะเป็นผู้โดนลงทัณฑ์เสียเอง

Now we understood why our neighbor had been so kind with the water: she wanted to confirm her information, for if she misled the Germans, she would get into trouble herself. That was why the Germans did not even knock on the upstairs door, but went directly to our concealed trapdoor. They might have not found it if it weren't for the help of our trustworthy Polish neighbor. (Sendyk: 147-148)

เฮเลนบันทึกถึงช่วงเวลาที่ต้องสูญเสียอิสรภาพไว้ว่า หลังจากพวกเธอถูกผลักให้ลงบันไดแคบ ๆ มาอย่างหัวทิ่มหัวตำแล้วก็ถูกไล่ให้ออกไปอยู่บนถนนซึ่งอากาศหนาวเหน็บจนน้ำตาไหล ชาวิวที่อาศัยอยู่บ้านใกล้เคียงก็ถูกนำตัวไปรวมอยู่ที่เดียวกันต่างก็ใช้เท้ากระแทกพื้นเพื่อขับไล่ความหนาวเย็นที่มาเกาะกุมร่างกาย เมื่อได้รับคำสั่งให้เดินต่างก็ตัวสั่นสะท้านด้วยเสื้อผ้าห่อหุ้มร่างกายไม่เพียงพอที่จะต้านทานอากาศที่ต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง นี่คือสภาพของเชลยผู้ถูกกระทำจนไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้อีกต่อไป จำต้องยอมให้ผู้มีอำนาจเหนือกว่าข่มเหงตามอำเภอใจ

อลิเซียใน *Alicia My Story* ตกเป็นเชลยของตำรวจยูเครนเนียนภายใต้การกำกับของนาซีตอนปลายสี่โมงของวันหนึ่งในเดือนธันวาคม 1942 เธอเพิ่งเสร็จจากกิจวัตรประจำวันคือการ打水 หลังจากวางถังเก็บเข้าที่เดิมก็ได้ยินเสียงเคาะประตูอย่างหนักหน่วงและตำรวจนายหนึ่งก็ปรากฏกายพร้อมทั้งดินสอและสมุดโน้ตเล็กๆ พร้อมกับถามว่าอลิเซียคือพี่ตาไซหรือไม่ ซึ่งหมายความว่าตำรวจมาตามหา มารดาของเธอแต่ความที่อลิเซียมีรูปร่างใหญ่เกินกว่าเด็กหญิงอายุสิบสองปีกล่าวคือสูงถึงห้าฟุตหกนิ้ว และอยู่ในเสื้อคลุมกับผ้าคลุมไหล่สีนหนาที่ปิดบังศีรษะและจมูกปาก ตำรวจจึงเข้าใจผิดว่าเธอคือมารดา อลิเซียมิได้แก้ความเข้าใจผิดนั้น เธอยอมตามตำรวจนายนั้นไปแต่โดยดี เธอถูกนำตัวไปยังสถานี่ตำรวจและถูกส่งเข้าห้องขังไปรวมอยู่กับเชลยคนอื่นๆ เธอบรรยายสภาพห้องขังว่าเป็นห้องโล่งๆ ผู้ถูกจับกุมพากันนั่งกระจุกอยู่ด้วยกันบนพื้นหิน อลิเซียไปนั่งอยู่มุมหนึ่งอย่างหมดอาลัยตายอยากแต่ก็ตั้งใจมั่นว่าจะไม่ร้องไห้และพยายามไม่นึกถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นกับทุกคน วันรุ่งขึ้นตั้งแต่เช้าตรู่ทุกคนถูกสั่งให้เดินเรียงแถวไปเขียนชื่อให้นายตำรวจในอีกห้องหนึ่ง บังเอิญว่าตำรวจที่เป็นคนตรวจสอบรายชื่อ นั้นคือพ่อเพื่อนของอลิเซียและจำเธอได้จึงแนะนำให้เธอคุกเข่าขอชีวิตเมื่อพวกนาซีมาถึงเพราะการไปจับกุมตัวเชลยมานี้ต้องการจับแต่ผู้ใหญ่เท่านั้น อลิเซียถ่ายทอดความรู้สึกของเธอตอนนั้นว่าผิดหวังและเสียใจหนักที่พ่อของเพื่อนเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในการกำจัดกวาดล้างชาวยิวด้วยทั้งๆที่แต่ก่อนนั้นเคยบอกว่าลูกสาวโซคติขนาดไหนที่มีอลิเซียช่วยทำการบ้านและเป็นเพื่อนกัน อย่างไรก็ตาม อลิเซียไม่ยอมทำตามคำแนะนำของพ่อเพื่อน เธอยินดีเผชิญชะตากรรมที่จะมาถึงดีกว่าที่จะยอมคุกเข่าลงขอความปราณีจากฆาตกร

But I would not. Never! Never! I was frightened but angry at him, at the Germans, at the whole world. I wanted desperately to live, but didn't think for a moment that going down on my knees before a heartless German murderer would save my life. If they released me, would they look for my mother again? Call it what you will, anger, dignity, courage, or just hatred, I couldn't beg, and the moment passed. (Appleman-Jurman: 86)

เชลยทั้งหมดถูกนำตัวขึ้นเลื่อนเทียมม้าท่ามกลางความเหน็บหนาวของอากาศตอนย่ำรุ่งผ่านเขตควบคุมผ่านตัวเมืองเข้าไปในชนบทโดยมีตำรวจยูเครนเนียนคอยคุมอยู่คั่นละสองนาย

ระหว่างทางอลิเชียเคยคิดหาโอกาสหนีแต่ก็เกรงว่าจะทำให้เชลยคนอื่นๆต้องเดือดร้อนเหมือนกับที่พี่ชายของเธอต้องตายไปเพราะมีเชลยคนหนึ่งในกลุ่มหลบหนีไป เมื่อเข้าเขตเมืองใหญ่อันเป็นที่ตั้งของคุกชอร์ตคอฟ(Chortkov) อลิเชียก็บันทึกถึงปฏิกิริยาของชาวเมืองตามถนนหนทางเมื่อเห็นขบวนเชลย ต่างปองปากกู๋ร้องก้องตะโกนถ้อยคำอันแสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวยิวอย่างชัดเจน บ้างก็ชูกำปั้น บ้างก็ถ่มน้ำลายมาในทิศทางที่ขบวนเชลยผ่าน เมื่อมาถึงคุกทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยหน่วยเอสเอส ต่างผลักให้นักโทษลงจากเลื่อนพร้อมกับด่าทอและเจียนตีทั้งด้วยพานท้ายปืนและไม้ถ่อสก็ อลิเชียโดนตีในวาระนี้ด้วยไม้ถ่อสก็จนซี่โครงหักเพราะเธอไปช่วยเหลือหญิงอื่นที่ถูกตีที่ต้นคอจนล้มลงไปกับพื้นเพื่อให้เธอลุกยืนขึ้นมาได้ใหม่ ขณะนั้นเองที่อลิเชียก็โดนฟาดอย่างแรงเข้าที่กลางหลังและถูกฟาดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนไม้หักซึ่งยิ่งทำให้ทหารเอสเอสโกรธหนักเข้าไปอีกจึงเตะด้วยเท้าที่สวมรองเท้าบู๊ตอีกเป็นการส่งท้ายทุกอย่างที่เด็กสาวพยายามปกป้องตัวเองก็ถูกเตะเข้าที่แขนและมือด้วย

Crack! A sharp blow caught me right across the back, nearly knocking the breath from my lungs as it drove me to my hands and knees. I grasped from surprise and pain. Looking up, I saw SS man swinging his bamboo ski pole directly above me.(...)

I felt a click in my back, then knifelike pains that made it difficult for me to inhale. I knew he had cracked some of my ribs. I squirmed to get away but could barely crawl, the pain was too great. Again and again he struck me. (...) He had beaten me so hard, he had broken the pole. This enraged the SS man even more. "Damned Jew!" he screamed, kicking me with heavy boots. I tried to shield my body, but he kicked at my arms and hands too. (Appleman-Jurman: 89)

แต่การลงทัณฑ์ยังไม่สิ้นสุดสำหรับอลิเชียเมื่อเข้าไปภายในคุกซึ่งสร้างด้วยหิน นอกจากจะหนาวมากแล้ว เธอยังถูกกระชากต่างหูจนใบหูฉีกขาดเลือดไหลโถม ความเจ็บปวดจากการถูกเจียนผสมกับความเจ็บปวดครั้งใหม่รุนแรงจนเธอล้มลงกับพื้นด้วยยืนต่อไปไม่ไหว แต่ผู้คุมก็ยังตามมาใช้เท้าเตะซ้ำเพื่อให้เธอลุกขึ้น

The man did not hesitate for a moment but reached over, slapped my hand away, and grasped the tight gold ring. He jerked his hand sharply downward, and pulled the earring out, tearing the earlobe. I felt dizzy as the blood flowed freely down my neck from the burning wound.

Suddenly my legs gave way, and I collapsed to the floor. Unfortunately I did not faint, but remained conscious as two guards hurried over to kick me back to my feet. It was as though I were in the middle of a bad dream.(Appleman-Jurman: 90)

อลิเซียสลบไปและตื่นขึ้นเพราะความเจ็บปวดจากการที่ถูกลากมาตามชั้นบันไดหินเพื่อเอาไปขัง วันต่อมาเธอก็ได้รับรู้ถึงชะตากรรมอันน่าสยดสยองของเพื่อนร่วมห้องขัง กล่าวคือ หญิงแปดคนถูกนำตัวออกไปยังสนามข้างนอก ผู้ที่ยังอยู่ในห้องรวมทั้งอลิเซียได้ยินเสียงกรีดร้อง เสียงตะโกนของผู้คุม และเสียงสุนัขเห่ากรรโชก เสียงเหล่านั้นช่างบาดเคืองจิตใจจนหลายคนต้องเอามือปิดหูแต่อลิเซียแม้จะอยากทำก็ทำไม่ได้เพราะยังเจ็บหูอยู่มาก บ้างก็กอดกันกลมด้วยความประหวั่นพรหวั่นพริ้ง บ้างก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น แล้วร่างอันยับเยินของหญิงสามคนก็ถูกลากและโยนกลับเข้ามาในห้องขัง เธอถูกสุนัขย่ำจนทนไม่ได้หากเพื่อนๆ ไปแตะเนื้อต้องตัวเพื่อช่วยเหลือ ทุกคนไม่ได้ถามถึงผู้หญิงที่ออกไปแต่ไม่ได้กลับมาเพราะรู้อยู่แล้วว่าเธอเหล่านั้นเสียชีวิตแล้ว ส่วนพวกที่รอดมานี้ก็เสียชีวิตตามไปในวันเดียวกันนั่นเอง

Three women were returned to the cell. Each was dragged in and thrown on the floor; not one had had the strength to walk by herself. Cellmates moved forward to help, but the poor unfortunates cried out at the touch of hand on their ravaged bodies. Their arms and legs were torn by dog bites. We didn't have to ask about the others; we knew they had died. Two of these survivors also died during the day. (Appleman-Jurman: 92)

และตลอดทั้งวันทุกๆสองสามชั่วโมงก็จะมีคนถูกนำตัวออกไปที่สนาม หลายคนถูกฉีกร่างด้วยคมเขี้ยวของสุนัข บางคนถูกทุบตีอย่างสาหัส บ้างก็ถูกนำตัวกลับเข้ามา บ้างก็ไม่ได้กลับเข้ามาอีกเลย ต่างคนต่างแทบจะไม่ได้พูดจากันอีกเพราะมีแต่ความกลัวและความเจ็บปวดอัดแน่นอยู่ในร่าง สองสามวันผ่านไปโดยปราศจากอาหารตกถึงท้องนอกจากน้ำ เชลยตายเพิ่มขึ้นทั้งจากการถูกโบยถูกสุนัขย่ำ หรือหนาวตาย วันต่อมาพวกนาซีก็เข้ามาดูว่ามีใครเหลือรอดชีวิตบ้างด้วยการเตะไปที่ร่างของแต่ละคน หากใครหนึ่งไม่ขยับเขยื้อนแม้ว่าจะโดนเตะซ้ำหนักกว่าเดิมก็จะถูกเอาตัวออกไปด้วยเข้าใจว่าตายแล้ว ด้วยวิธีการเช่นนี้เองที่อลิเซียรอดจากคุกมาได้อย่างปาฏิหาริย์เพราะเธอถูกนำตัวมาโยนทิ้งไว้กับกองร่างที่หาชีวิตไม่แล้ว ณ สุสานของคุณเพื่อรอการฝัง จนมีมิสเตอร์โกลด์ไปพบเข้าและร่วมมือกับกลุ่มชาวยิวตบตาผู้คุมเยอรมันนำร่างที่ยังอุ่นอยู่ของอลิเซียออกมาได้ หลังจากนั้นเด็กสาวก็ได้รับการดูแลอย่างดีจากสองสามีภรรยาผู้เปรียบประดุจเทวดาสององค์ผู้ซบชีวิตเธอขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

Mr. Gold told me that when he picked me up, he thought he heard a moan, and then he realized that my body was warm. The Jewish burial party pretended to bury me and actually put me in the grave. But when the German guards left, they pulled me out, wrapped me in a coat, hid me under the straw of their sleigh, and brought me into the ghetto to Mr. Gold's home. Since then, he and Mrs. Gold had cared for me as though I were their own child, not knowing if I would live or die. (Appleman-Jurman: 95)

ในเรื่อง *The Seamstress* ชาราบอกเล่าถึงประสบการณ์ตรงที่เธอได้พบเห็นสตรียิวถูกจับเป็นนักโทษโดยลูกๆของเธอเองเป็นผู้ทรยศไปบอกกับนาซีว่าแม่เป็นยิว ชาราทำงานเป็นช่างเย็บเสื้อให้กับสตรีผู้นี้คือนางสโตนากิภรรยาของนักธุรกิจซึ่งเป็นประธานบริษัทขนมปังใหญ่ที่สุดบริษัทหนึ่งของฮังการี ตั้งอยู่ ณ กรุงบูดาเปสต์ เธอมีบุตรสาวสองคนและบุตรชายหนึ่งคน เธอเป็นยิวแต่ไม่เคยบอกให้ลูกๆรู้ จนเมื่อกองทัพเยอรมันไหลป่าเข้ามายึดฮังการี สามีมของเธอได้บอกความจริงให้ลูกๆรู้และให้เธอออกจากครอบครัวไป ชาราได้รับทราบเรื่องราวของเธอในวันหนึ่งในสภาพตาแดงด้วยผ่านการร้องไห้มา เธอปรับทุกข์กับชาราว่าไม่รู้ที่ที่จะไปเพราะบิดามารดาก็เสียชีวิตหมดแล้ว และที่ที่เธออยู่ก็เป็นบ้านของเธอเหตุใดเธอจึงต้องจากไปด้วย วันรุ่งขึ้นเมื่อชารากลับไปอีกครั้งก็ไม่พบเธอแล้ว พบแต่บุตรสาวของนางสโตนากิที่เปิดเผยกับชาราว่าเธอและพี่น้องเป็นผู้แจ้งต่อทางการนาซีให้มาจับตัวมารดาไป ช่างเป็นข้อเท็จจริงที่น่าสลดใจที่ลูกสามารถจะออกตัวญัตต่อมารดาบังเกิดเกล้าของตนได้ถึงเพียงนี้ วาจาที่กล่าวถึงผู้ให้กำเนิดนั้นเล่าก็ช่างจางจ้วงระคายหูผู้ที่ได้รับฟังจนชาราทนไม่ได้ต้องหันหลังเดินจากมาเสียทันทีเพราะมิฉะนั้นอาจจะทนไม่ได้ถึงกับตบสั่งสอนเด็กสามหาวร้ายกาจเช่นนั้นก็เป็นได้

"Where has she gone?"

"If you must know, my brother and sister and I turned her in last night. The police came and took her away."

"You did such a thing? Why?"

"She's a Jew. Isn't that reason enough? All these years and we didn't know it. It was my father who finally told us."

"But she's your mother!"

"She's not my mother any longer! How could a Jew bitch be my mother?"

I quickly turned away to keep from slapping her face and walked down the sidewalk as fast as I could. (Bernstein: 52)

สำหรับตัวชาราเองนั้น หลังจากหลบพ้นกรงเล็บของพัยค์นาซีมาได้โดยตลอดแต่ในที่สุดก็มีผู้มาแจ้งข่าวจาก National Guard ที่มีอำนาจให้ใครๆทำตามคำสั่งให้ผู้หญิงยิวในตึกที่ชาราอาศัยอยู่ซึ่งมีอายุระหว่างสิบห้าและสี่สิบเตรียมตัวให้พร้อม จะมีคนมาพาตัวไปเพื่อทำงานให้กับทางการ ผู้หญิงทั้งหลายต่างพากันปรับทุกข์ถึงเหตุการณ์ข้างหน้า บ้างร้องไห้คร่ำครวญ บ้างพยายามปลอบใจตนเองว่าเปลี่ยนความเชื่อหันมานับถือคริสต์ศาสนาแล้วคงไม่ถูกจับตัวไป บ้างพยายามจะหาทางตบตาเจ้าหน้าที่ว่ายังเป็นเด็กอยู่ แต่ชารากลับเป็นผู้บอกให้ผู้อื่นเผชิญหน้ากับความจริง เธอโหม้มน้ำว่ากาจะต้องถูกบังคับใช้แรงงานก็ยังดีกว่าการถูกขังคุก ชาราไม่มีปฏิกริยาในทางลบที่จะบั่นทอนกำลังใจเลยแม้แต่น้อย ตรงกันข้ามเธอพยายามใช้เวลาน้อยนินทิต์เหลืออยู่เตรียมการสำหรับความลำบากที่คาดการณ์ไม่ได้ล่วงหน้าเพราะพวกเยอรมันไม่เคยให้รายละเอียดอะไรเลย ดังนั้นเธอจึงนำเอากางเกงผู้ชายที่หาได้

มาแจกจ่ายกันด้วยเห็นว่าน่าจะปกป้องพวกเธอจากความหนาวได้ดีกว่าชุดกระโปรง และนอกเหนือไปจากเสื้อผ้าที่อบอุ่น เครื่องใช้ในการประกอบอาหารและผ้าห่มแล้ว เธอยังนำฟูกที่เธอห่อหุ้มด้วยวัสดุกันน้ำติดไปด้วยซึ่งเธอก็ได้ใช้มันจริงๆ พวกเธอไปรายงานตัวต่อ Hungarian National Guard ในสนามของตึกนั้นเอง ซาราประหลาดใจที่ผู้หญิงที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นล้วนอายุน้อยทั้งสิ้นไม่มีผู้ใดอายุเกินกว่ายี่สิบเจ็ดหรือยี่สิบแปดปี ส่วนใหญ่จะอายุสิบห้าสิบหกปีเท่านั้น

At seven o'clock on a July morning, Easter, Ellen, Lily, and I reported to the Hungarian National Guard in our courtyard. After a minute one of the soldiers ordered us to line up, and then a reading of our names was begun. There was hundred of us. The soldiers yelled out a name, a woman answered, and she was ordered to step forward. I was surprised to see how young they were; no woman was older than twenty-seven or twenty-eight and most of them were young girls of fifteen and sixteen. (Bernstein: 173)

หลังจากรายงานตัวหมดทุกคนแล้วก็ได้รับคำสั่งให้เริ่มออกเดินทาง ท่ามกลางสายฝนที่โปรยปรายลงมา ระหว่างทางสัมภาระที่หอบหิ้วมาด้วยทำให้เมื่อยล้าจนไม่อยากจะนำติดตัวไปกันแล้วแต่ซาร่าห้ามไว้เพราะอย่างน้อยก็จะได้มีสิ่งปูนอน

Finally at dusk as the rain was beginning to slow, we came to Kishpest on the outskirts of Budapest. Here we entered a soccer field, walking out onto the rain – drenched grass, and stopped. (...) The soldiers of the National Guard who had marched beside us, among us, in front of us, and behind us with raised bayonets now moved back and forth shouting, "We'll sleep here. Lie down! Lie down!" (Bernstein: 174)

คืนนั้นเธอและพวกพ้องทั้งสี่ก็ได้ใช้ประโยชน์จากฟูกที่อุดสำหรับประดิษฐ์และนำมาด้วยอย่างคุ้มค่าขณะที่หญิงสาวคนอื่นๆ ต้องทนนอนกลางทุ่งที่แข็งกระด้างและเปียกชุ่มด้วยหยาดฝนโดยปราศจากสิ่งปูนอน บ้างขดตัวอ บ้างซบหน้าร้องไห้กับท่อนแขน ผู้หญิงทั้งหมดจำนวนหลายพันคนต่างก็นอนเหยียดยาวอยู่บนพื้นสนามฟุตบอล และนั่นคือประสบการณ์ครั้งแรกของการตกเป็นเชลยและสูญเสียอิสรภาพ

We unrolled our comforters and spread one on the ground. Then we stretched out on it, the four of us fitting snugly, and pulled the other one over us. I gazed up at the stars beginning to appear in the sky and shining down upon us, on the women around us curled up on the soggy ground with nothing between them and the dampness, on the women beyond them crying into their coat sleeves, on all the thousands of women sprawled there as the night began to fall.

(Bernstein: 174)

ใน *Ruth's Journey* รุธบันทึกขั้นตอนการสูญเสียอิสรภาพของเธอไว้อย่างละเอียดและเห็นภาพชัดเจน คนที่ไม่มีเงินจะให้กับทางการโรมานีก็ต่อพยายามหลบซ่อนตัวหรือหนีไปมิฉะนั้นก็จะโดนล้อมจับตามถนนนำตัวไปทันที หรือมีหมายแจ้งมาให้เตรียมตัวไว้พร้อมเดินทางในทุกเวลา ครอบครัวของรุธอยู่ในกลุ่มหลังคือรู้ตัวล่วงหน้าและไม่มีเงินที่จะให้แก่ทางการจึงต้องเตรียมเก็บข้าวของซึ่งได้รับคำสั่งมาว่าให้แต่ละคนนำกระเป๋าและห่อสัมภาระไปได้อย่างละหนึ่งเท่านั้น ในที่สุดวันหนึ่งในเดือนพฤศจิกายน 1941 รุธต้องจากบ้านที่อยู่มาในวัยเด็กเมื่อทหารมาตามตัวถึงหน้าประตูบ้านด้วยกิริยาอันหยาบคายและแสดงอำนาจ ภาพของผู้คนบนถนนในวันนั้นช่างน่ารันทดใจ ลูกเล็กเด็กแดงผู้ชายผู้หญิงผู้เฒ่าผู้แก่ในสภาพอกสั่นขวัญหวาดและหวาดกลัวต่ออนาคตหอบหิวกระเป๋าดึงด้วยน้ำหนักของเครื่องหลังลากจูงรถเข็นสัมภาระเต็มถนนหนทาง รุธนั่งอยู่บนกองสัมภาระบนรถเข็นจึงสามารถมองลงมาเห็นทะเลมนุษย์กองคาราวานมหึมาซึ่งรุธมาทราบภายหลังว่ามีจำนวนประมาณสองพันคน เสียงร้องไห้ระงมของเด็กๆคละเคล้าด้วยเสียงร้องสวดบทเพลงของชาวยิวเพื่อปลุกปลอบขวัญ รุธเพิ่งตระหนักว่ามันไม่ต่างอะไรจากขบวนแห่ในพิธีศพอันใดฉันนั้น

My parents placed me atop such a cart full of luggage. From there I could look onto the immense caravan, which I would later learn, contained some two thousand people. And as I heard the cries of women and babies and loud shouts of *Shemah Israel* (Hear, O Israel), a Jewish prayer chanted in the most dire circumstances, I suddenly began to realize what was happening. To me it looked like a grotesque funeral cortege... our own. There were heartbreaking scenes of parting families, cries that reached a tormenting pitch, and a wailing moan like that of a captured animal. (Gold: 46 – 47)

ณ สถานีรถไฟมีขบวนรถจอดอยู่ซึ่งมีตู้บรรทุกปศุสัตว์อยู่ประมาณสามสิบตู้เปิดประตูรอไว้ รุธบันทึกไว้ว่าเธอไม่นึกว่าตู้รถดังกล่าวที่ปกติเคยใช้ขนย้ายบรรดาสัตว์จะเป็นพาหนะที่จะใช้บรรทุกชาวยิว เธอเคยฝันว่าจะได้นั่งรถไฟ มาบัดนี้ความฝันอันสวยงามได้กลายเป็นฝันร้าย ผู้คนถูกต้อนเข้าไปในตู้จนเต็มไม่มีที่ว่าง รุธคะเนาน่าจะประมาณแปดสิบคนอัดแน่นประหนึ่งสัตว์ในกรงขัง เธอได้แต่เกาะกุมมือของบิดาอยู่เจี๊ยบๆ ทั้งๆที่ปรารถนาจะร้องไห้หรือพูดอะไรสักอย่างแต่ความประหวั่นพรันพริ้งได้กลืนถ้อยคำที่จะเปล่งออกมาจนหมดสิ้น

On the tracks a long train of about thirty cattle cars with open doors stood ready. (...)

We climbed aboard, and filled one car: ten, twenty, thirty... and more and more until there was no more room. It was so crowded we felt as though we would

suffocate. There must have been close to eighty people packed like animals in a cage. (Gold: 47)

เชอมองดูเมืองเกิดอันเป็นที่รักเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่ทหารจะเลื่อนประตูปิดและล็อกจากภายนอก รุฐริฐกเหมือนเป็นสัตว์ที่ติดกับและเหมือนกับนรกได้เผยตัวออกมาพร้อมกับที่ขบวนรถเริ่มเคลื่อนตัวออกจากสถานี

After a few shrill whistles, the soldiers struggled to slide the heavy, wooden door shut and bolt it from the outside. We were trapped like animals. I thought it was our end. (...)

With the first jolt, all hell broke loose. People prayed, cursed, cried, moaned, and clung to each other for support. Worst of all were the cries of the children. (Gold: 48)

ณ วินาทีที่สูญสิ้นอิสรภาพอย่างสิ้นเชิงนั่นเองที่เชอนึกถึงพระเจ้าและตั้งคำถามกับพระองค์ เหตุใดจึงเกิดเรื่องแบบนี้กับผู้ที่เชื่อมั่นศรัทธาในพระองค์ได้เล่า ตั้งแต่เยาว์วัยเชอยึดมั่นในศาสนาในคุณงามความดีในอิสระเสรีภาพมาโดยตลอด โฉนเล่าชีวิตจึงกลับหน้ามือเป็นหลังมือไปได้เช่นนี้

I asked God, "Why the children? Why us? Why me?" I believed in God and had been brought up in a home steeped in religion. I believed in the goodness of men, in beauty, in friends, in freedom. What could possible have caused such a change that turned my childhood world of simple joys and sorrows irrevocably upside down? (Gold: 48)

2.2 เขตควบคุม

หลังจากที่นาซีได้ออกมาตรการต่างๆอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนเพื่อบีบบังคับชนชาวยิว ซึ่งก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนอย่างใหญ่หลวงโดยเฉพาะทางด้านจิตใจเพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่พลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ ทำให้โลกที่เคยสุขสงบและมั่นคงพังทลายลงโดยสิ้นเชิง แต่มาตรการทั้งหลายเหล่านั้นยังเป็นเพียงการเริ่มต้นของกระบวนการกำจัดกวาดล้างเผ่าพันธุ์ยิวเท่านั้น มาตรการที่ทำให้ชนเชื้อสายยิวรู้สึกตนว่าแปลกแยกจากผู้อื่น เป็นผู้ที่ถูกกีดกันจากสังคม และไม่มีวันจะกลับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็คือการถูกบังคับให้ละถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมของตนมารวมกลุ่มอยู่ด้วยกันเฉพาะชาวยิวในเขตควบคุมที่เรียกว่า เกตโต(ghetto) การจำกัดพื้นที่ชาวยิวให้พำนักอยู่ในเขตควบคุมเช่นนี้เคยมีมาก่อนแล้วในอดีตตั้งแต่ยุคกลาง กาลเวลาได้ล่วงเลยผ่านไปนานหลายศตวรรษ เหตุการณ์ในลักษณะเดิมก็กลับมาบังเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งอย่างไม่น่าเชื่อว่ายุคที่โลกได้พัฒนาทางด้านวัตถุและวิทยาการใหม่ๆแตกต่างจากในยุคกลางอย่างลิบลิบแล้วแต่อคติของ

มนุษย์ยังคงเป็นเช่นเดิมราวกับยังคงอยู่ในยุคมืด เขตควบคุมที่จัดตั้งขึ้นโดยนาซีนี้แสดงออกให้คนอื่นในสังคมเห็นว่า คนที่อยู่ในเขตควบคุมเป็นคนอีกพวกหนึ่งที่มีสถานะต่ำกว่าและดังนั้นจึงถูกปฏิบัติอย่างไม่มี การให้เกียรติใดๆทั้งสิ้น การแบ่งแยกชัดเจนด้วยรั้วลวดหนามที่ล้อมรอบเขตต่อการเข้าออกจากพื้นที่ถูกตรวจตราอย่างเข้มงวด อาคารซึ่งเคยเป็นบ้านสำหรับครอบครัวเดียวกลายเป็นมีคนเข้าไป "อัด" อยู่หลายครอบครัว เรียกได้ว่าอยู่ในลักษณะแออัดยัดเยียดและปราศจากความเป็นส่วนตัว สภาพความเป็นอยู่ไร้ซึ่งความสะดวกสบาย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและอาหารการกินอยู่ในขั้นอดคัดขัดสนขาดแคลนไปหมดทุกอย่าง ส่วนใหญ่จึงต้องดิ้นรนเสาะหาสิ่งของจำเป็นจากตลาดมืดซึ่งเสี่ยงต่อการถูกจับกุมลงโทษและบางครั้งเป็นอันตรายถึงเสียชีวิตเลยทีเดียว

สภาพเขตโตรีฐบรรยายไว้ใน *Ruth's Journey* มีชื่อว่า Bershad ghetto-camp ก็คือเป็นค่ายที่มีถนนแคบๆไม่มีทางเท้าจำนวนสิบสองสาย และถนนใหญ่ที่กว้างกว่าอีกสองสาย มีบ้านทำจากดินหลังเล็ก ๆ รูปทรงต่ำเตี้ยประมาณสองสามร้อยหลังคาเรือนซึ่งจะต้องรองรับผู้คนจำนวนสองหมื่นคน ไม่ต้องนึกว่าจะมีห้องพอมิแต่เพียงที่นั้งบนพื้นสำหรับแต่ละคนเท่านั้น สภาพเขตโตรีฐต้องเผชิญกับเลวร้ายที่สุดในบรรดาเขตโตรีฐทั้งหลายแทบจะไม่แตกต่างจากค่ายกักกันเลย หากจะมีความต่างก็ตรงที่เชลยในเขตโตรีฐไม่ได้อยู่ในเรือนนอนที่เรียกว่า barracks แบบในค่ายกักกันเท่านั้น เชลยยิวถูกคุมขังและคุมเข้ม ไม่มีการให้อาหารหรือน้ำด้วยเจตนาจ้างที่จะให้เชลยค่อยๆสิ้นลมไปอย่างช้าๆ ถึงกระนั้นหลายคนก็ไม่รอดจากการถูกเข่นฆ่าโดยผู้คุม จนเขตควบคุมเบอร์ชาดนั้นนอกจากจะขึ้นชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่มีสภาพเลวร้ายสุดแล้วยังมีเหยื่อที่เสียชีวิตจำนวนมากที่สุดอีกด้วย

The only difference was that instead of barracks people were forced to stay in overcrowded existing dwellings.(...)

Bershad was the largest and the most infamous of the hundred – plus Transnistrian camps. It soon became notorious for the worst conditions, for the greatest number of victims, and for having had, in the beginning, the most sadistic administrator, Florin Ghineraru. The Romanian Fascist government had also earmarked it as site for mass murders.(Gold: 63)

สำหรับครอบครัวของรูธเองเมื่อไม่มีทรัพย์สินเงินทองของมีค่าที่จะตอบแทนชาวยิวท้องถิ่นเจ้าของบ้าน จึงไม่ได้รับการต้อนรับให้เข้าพักและบ่อยครั้งมีแต่เสียงตะโกนเบื้องหลังประตูว่า "Tiefl" (Typhus) เป็นการอ้างว่าป่วยเป็นโรคใช้รากสาดใหญ่ทำให้ผู้มาเยือนหวาดกลัวโรคจะต้องจากไปเอง รูธและสมาชิกครอบครัวของเธอจึงจำต้องหาที่พ้อจะซุกตัวในบ้านที่พังแล้วหลังหนึ่ง ห้องที่พวกเธออยู่ประตูและหน้าต่างได้หลุดหายไปแล้วแม้แต่ส่วนที่เป็นกรอบก็ไม่เหลือแต่ก็ยังมียังมีผนังสีด้านและหลังคาซึ่งต้องแบ่งปันกับผู้อื่นอีกประมาณยี่สิบคน ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีแม้แต่สุขา ต้องใช้พื้นที่ด้านหลังบ้านแทนสุขา ผู้ที่มารวมตัวกันในบ้านหลังนั้นต้องนั่งหลับบนพื้นที่ปูรองด้วยผ้าห่มหรือเสื่อซึ่งก็ยังเย็นจัดด้วยอากาศในฤดูหนาวและต้องประดิษฐ์เตาขึ้นใช้ตามมีตามเกิดเพื่อต่อต้าน

ความหนาวและใช้วิธีต้มหิมะมาทำเป็นน้ำดื่ม ปัญหาใหญ่ที่สุดคือการไม่มีอาหาร พ่อของรูธกลายเป็นเหมือนโครงกระดูกที่ดาสีกโหลและแข็งขี้ม จึงเป็นหน้าที่ของแม่ที่จะออกไปหาอาหารด้วยการรวบรวมเสื้อผ้าส่วนตัวไปแลกกับอาหารจากชาวนาที่ได้รับอนุญาตให้มาขายผลผลิตที่สุดเขตเกตโดได้ ที่ตรงนั้นจึงกลายเป็นเหมือน "ตลาด" แลกเปลี่ยนสิ่งของกับอาหาร รูธไปกับมารดาด้วยเป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายเพราะหลังจากนั้นเธอก็อ่อนแอจนต้องอยู่แต่ในห้อง พี่ชายของรูธคือบูบิกก็ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ดีไปกว่าเธอแต่คนอื่น ๆ ก็คาดหวังให้เขาเป็นผู้ที่ไปหาชิ้นไม้จากบ้านที่พังแล้วมาเพื่อเป็นเชื้อเพลิงสำหรับเตาที่ใช้ร่วมกันซึ่งบูบิกก็ทำหน้าที่อย่างดีจนแม้เมื่อเขาติดโรคใช้รากสาดใหญ่แล้วก็ตาม

รูธบรรยายความเป็นไปในเกตโดได้อย่างสะเทือนใจผู้อ่าน เช่นเหตุการณ์ตอนที่เธอขโมยกินขนมปังที่แม่หามาได้ด้วยการเอาเสื้อเชิ้ตกับรองเท้าไปแลก ความหิวทำให้เธอหมดความยับยั้งชั่งใจกินขนมปังที่เป็นเสบียงอันมีค่ายิ่งสำหรับทุกคนจนหมด ความรู้สึกสำนึกในบาปที่ได้กระทำไปในครั้งนั้นยังคงเกาะกินใจเธอมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

Bread! Whole dark, round, heavenly scented bread.

The small voice of my conscious kept warning me against doing something impulsive. The forces of right and wrong were locked in a fierce battle. It was neither greed nor selfishness that corrupted me, but that ferocious hunger which I had endured for so many weeks, a tormenting hunger I will never be able to describe in words.(...)/ was responsible for depriving my family of that precious nourishment for the next few days. It was a primal sin, the repercussions of which still haunt me to this day.(Gold: 66,67)

การอยู่ร่วมกันนั้นเล่าก็บีบคั้นจิตใจผู้อ่านไม่แพ้กัน ผู้คนที่มาอยู่ร่วมกันอย่างแออัดถึงยี่สิบคนในห้องเดียวต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้าหากันในขณะที่ความเป็นส่วนตัวใดๆ ไม่มีเหลืออีกแล้ว ในระยะแรกถึงกับต้องนั่งหลับกัน บ้างก็พียงห่อสัมภาระหรือพียงกันและกัน การเหยียดแข้งเหยียดขาจะทำได้โดยผลัดกันเมื่อเวลาที่มีผู้เสียชีวิตและศพถูกนำออกไปจากห้อง ยิ่งจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเท่าไรพื้นที่สำหรับเหยียดกายก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ผู้คนตายไปอย่างเจียบๆ โดยมีได้รำร้อคร่ำครวญ คนที่ยังมีชีวิตก็ต้องปรับตัวกับสถานการณ์อันพิลึกพิลั่นนี้จนพัฒนาไปสู่สภาพที่อาจเรียกว่า "อัมพาตทางอารมณ์" ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่เป็นไปโดยอัตโนมัติเพื่อป้องกันมิให้ตัวเองเสียดิไป สภาพอัมพาตทางอารมณ์ดังกล่าวทำให้ถึงกับบางครั้งรูธไม่สามารถจำแนกแยกแยะระหว่างศพกับคนที่กำลังหลับจนเมื่อศพถูกนำออกไปจากห้องนั้นแหละรูธจึงจะทราบว่ามีใครได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่รูธก็ยังมิได้ตระหนักอย่างถ่องแท้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจนวันหนึ่งเธอมองออกไปนอกห้องก็ถึงกับตัวแข็งด้วยความสยองขวัญเนื่องจากภาพที่ปรากฏต่อสายตาคือบนเส้นไม้คั้นหนึ่งที่ใช้บรรทุกศพนั้นมีศพกอง

สูงอยู่สองกองทางแต่ละด้านของเลื่อนเพื่อจะได้มีเนื้อที่เพิ่มขึ้น ร่างที่ผ่ายผอมจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกและเปลือยเปล่าของทั้งผู้ชายผู้หญิงและเด็กซ้อนกันอยู่แน่นหนาห้อยร่องแรง

We learned to adapt to such a grotesque situation by developing some kind of emotional paralysis. Otherwise we would have lost our minds. (...) I still did not comprehend what was happening until one day I glanced out of the windowless window. I froze in horror.

In a wooden sleigh, with two high pole at each side to increase capacity, lay the naked skeletal corpses of men, women, and children, their limbs, dangling through the spaces between the poles. This macabre scene was a daily occurrence. (Gold: 67,68)

ในทุกอนุของบรรยากาศอบอวลไปด้วยกลิ่นอายของความตาย ในตอนต้นสปีเพื่อมาเก็บศพเพื่อนำไปฝังยังสุสานนอกเมืองทุกวัน แต่เมื่อจำนวนคนตายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดสปีเพื่อก็มาสองสามวันครั้งและเนื่องจากอากาศหนาวจัดจนดินแข็งเกินกว่าจะขุดได้ พวกเขาจึงเพียงแต่วางศพซ้อนกันเป็นกองบนพื้นที่หิมะจับตัวแข็งโดยมิได้ทำการฝังอีกต่อไป จนต้นฤดูใบไม้ผลิถัดมาบรรดาญาติพี่น้องของผู้ตายจึงเพิ่งทราบความจริงว่าศพมิได้ถูกฝังซึ่งนับเป็นเรื่องร้ายแรงและทารุณจิตใจเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะเมื่อบทบัญญัติทางศาสนาของชาวยิวนั้นต้องทำการฝังผู้ตายภายในเวลาไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่เสียชีวิต

ด้านสุขอนามัยของเกตโตก็เลวร้ายถึงขีดสุดเนื่องจากสภาพความเป็นอยู่อันผิดสุขลักษณะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์อันอุดมของบรรดาโรคภัยและโรคติดต่ออันตราย เชลยไม่มีโอกาสได้อาบน้ำชำระล้างร่างกายหรือแม้แต่เปลี่ยนเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นเวลานานนับหลายสัปดาห์ ภายนอกอุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็งขณะที่ภายในนั้นเล่าก็ได้อบอุ่นกว่าภายนอกมากนัก น้ำอันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต้องนำมาจากที่อื่นห่างไกลซึ่งคนที่สุขภาพดีไม่กี่คนเท่านั้นจึงจะไปถึงได้ บางครั้งคนส่วนใหญ่จึงขาดแคลนน้ำ จำเป็นต้องดื่มน้ำที่ทำจากการทำให้หิมะละลาย ด้วยความที่น้ำเป็นสิ่งหายากยิ่งเช่นนี้ผู้คนจึงสงวนน้ำไว้สำหรับดื่มมากกว่าไว้ใช้ การทำความสะอาดจึงใช้เพียงเอาหิมะมาถูมือและใบหน้า ส่วนที่เหลือของร่างกายจึงยังคงสกปรกและดังนั้นจึงเป็นแหล่งกบดานของสัตว์ประเภทเหา ผลที่ตามมาคือการแพร่ระบาดของโรคใช้รากสาครใหญ่ในอัตราที่น่าตกใจและกลายเป็นแพชฆฆาตอันดับหนึ่ง อันดับรองลงมาคือการขาดอาหาร การขาดน้ำ การหนาวตาย และการถูกฆาตกรรม ด้วยสภาพการณ์ดังนี้บิดาของรูซจึงล้มป่วยและสิ้นใจไปก่อนเป็นคนแรก รูซบันทึกความรู้สึกของเธอไว้ว่าเป็นความเสียใจในเบื้องต้นแรก เธอจึงกรีดร้องอยู่พักใหญ่แต่ต่อมาความรู้สึกต่อต้าน ความโกรธ ความเจ็บปวด ความกลัวได้ค่อยๆ สลายไปช้าๆ กลับกลายเป็นความรู้สึกเฉยเมยต่อสิ่งที่อยู่ล้อมรอบราวกับแยกตัวออกมาอยู่อีกโลกหนึ่ง มองความวิปริตที่ร้ายล้อมอยู่อย่าง

ไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับตน สัญชาตญาณส่วนลึกบอกกับเธอว่า เธอจะมีชีวิตรอดต่อไปได้ก็ด้วยการ เข้มแข็งและตัดขาดตนเองออกจากความเป็นจริงเบื้องหน้าให้ได้

I stared at the lifeless body of my beloved father. The rebellion, the anger, the pain, the fear – all were slowly suppressed. My feelings split off from the appalling world around me where he would no longer live. At that moment I became emotionally numb; all of a sudden I was watching all the madness as if it did not concern me at all, as if it were a projection of a film from some other world, one I had no connection with. I could survive only by pretending it was but an awful nightmare, all the while disassociating myself from reality. (Gold: 70)

แม้ว่ารุชจะแสร้งบอกตนเองว่าเป็นฝันร้ายแต่ฝันร้ายก็ดำรงคงอยู่ตรงหน้าไม่หายไปไหน เมื่อคนตายมากขึ้นสัปเหร่อต้องทำงานหนักขึ้น ระยะเวลาการมาเก็บศพจึงห่างออกไปเรื่อยๆ จากวันกลายเป็นสัปดาห์จนในที่สุดในห้องอันเป็นที่พำนักนั้นก็มิพนักด้านหนึ่งกลายเป็นที่เก็บศพไปโดยปริยาย คนที่อยู่ในห้องต่างก็รอคอยการมาของสัปเหร่ออย่างใจจดใจจ่อเพราะการอยู่กับศพที่กองสุ่มอยู่ไม่ต่างอะไรจากการตกนรกทั้งเป็นเลยดังที่พี่ชายของรุชกล่าวว่า หากเขารอดออกไปจาก "นรก" แห่งนี้ได้เขาจะบอกให้ทั้งโลกได้รู้ถึงทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในนี้ แต่บุบิกก็ไม่รอดเช่นเดียวกับแม่ของเขา รุชอยู่เคียงข้างพี่ชายโดยไม่รู้ว่าเขาอยู่ในอาการโคม่า ใกล้ๆ กันคือมารดาที่ตามองไม่เห็นและไม่สามารถขยับเขยื้อนร่างกายได้ ขณะที่ตัวรุชเองแทบจะทรงตัวอยู่ไม่ได้เพราะอดอาหารมาหลายสัปดาห์ เมื่อพี่ชายจากไปนั้นภาพที่ติดตาเด็กหญิงก็คือพี่ชายแสนรักที่ศีรษะปราศจากผมแต่มีเหงาเกาะเป็นปื้นเต็มราวกับยังมีผมสั้นอยู่และในที่สุดแม่ก็จากรุชไปอีกคนทิ้งให้เด็กหญิงเผชิญชะตากรรมแต่เพียงลำพัง และเมื่อหญิงที่แม่ฝากฝังรุชไว้ก่อนตายกลับมาพารุชไปตามสัญญารุชจึงมีโอกาสได้ออกจากเกตโดที่เปรียบประดุจดั่งนรกแห่งนี้ อย่างไรก็ตาม เธอยังต้องกลับไปด้วยความ เป็นห่วงศพของมารดาที่ยังคงอยู่ในบ้านที่เป็นเหมือนที่เก็บศพหลังนั้นเนื่องจากสัปเหร่อยังไม่นำร่างของแม่ไปยังสุสาน ตลอดสองสัปดาห์หลังจากที่ออกจากเกตโด รุชเดินทางกลับไปกลับมาระหว่างที่พำนักใหม่กับเกตโด ทุกวันเธอจะยืนอยู่นอกห้องแล้วมองผ่านช่องหน้าต่างจับจ้องไปยังร่างที่หาชีวิตไม่แล้วของมารดา หลายชั่วโมงผ่านไปจนร่างของรุชเกือบจะกลายเป็นน้ำแข็งเธอจึงจากเกตโดไปด้วยหัวใจอันหนักอึ้งด้วยเกรงว่าจะมีสุนัขที่หิวโหยมากัดกินร่างของมารดา เพราะนอกเหนือจากมนุษย์ที่หิวโหยแล้วยังมีสุนัขที่หิวโหยไม่แพ้กันในอาณาบริเวณนั้น อย่างไรก็ตามในวันที่สิบสี่ร่างของมารดาก็มีคนมาขนไปและรุชก็จากเกตโดไปในที่สุด

เกตโดที่จินาใน *I Light a Candle* ต้องไปอยู่นั้นอยู่ที่ซานเมืองคราโควในละแวกที่ไม่ใช่ถิ่นของคนยิว จินากับแม่และพี่น้องชายหญิงรวมห้าชีวิตต้องอยู่ในห้องชั้นล่างของอาคารร่วมกับอีกสองครอบครัวโดยใช้ห้องครัวและห้องน้ำร่วมกัน ในเขตควบคุมเบื้องหลังประตูสูงที่ปิดอย่างแน่นหนานั้น ผู้ใดจะออกไปโดยไม่มีบัตรอนุญาตให้ผ่านมิได้ และต้องมีเหตุผลที่หนักแน่นเช่นออกไปซื้อเวชภัณฑ์

จากร้านขายยาที่เป็นภาระเฉพาะจริงๆ จึงจะออกไปได้ อาหารขาดแคลนหายากดังนั้นราคาจึงสูง สินค้าต่างๆ จะนำเข้ามาได้ก็ต้องลักลอบและต้องแลกเปลี่ยนกัน ชาวยิวไม่อยู่ในสถานะที่จะแต่งงาน แต่หากปรารถนาจริงๆ ก็จะประกอบพิธีอย่างเรียบง่ายที่สุดเช่นเดียวกับพี่สาวของจิงนาซึ่งประกอบพิธีในห้องที่อาศัยอยู่นั้นเองโดยเชิญแรบไบมาประกอบพิธีทางศาสนาให้ หลังพิธีครอบครัวของฝ่ายเจ้าสาวก็เข้ามาอยู่ร่วมชายคาเดียวกันโดยกันแบ่งส่วนหนึ่งของครัวเป็นห้องขึ้นมาอีกห้องหนึ่ง

เขตควบคุมบริหารโดยตำรวจยิวซึ่งเป็นผู้จัดการในเรื่องของการทำงาน จิงนาและสมาชิกอีกสองคนในครอบครัวของเธอทำงานที่โรงงานผลิตเครื่องแบบให้เยอรมัน แม้ว่าสภาพในโรงงานจะไม่ได้ดีกระไรนักแต่อย่างน้อยก็เป็นการทำงานในร่ม ไม่ต้องไปในห้องทุ่งเช่นที่คนส่วนใหญ่ต้องไปทำ และดีกว่าต้องไปทำงานหนักประเภทขุดพื้น ล้างห้องน้ำ เช็ดดูหน้าต่าง ในโรงงานจะมีหัวหน้าคนงานคอยควบคุมดูแล แต่ละชั้นจะมีนาซีมาคอยเดินตรวจตราเป็นระยะๆ การทำงานมีทั้งกะกลางวันและกลางคืน หากเป็นกะกลางวันจะต้องทำงานตั้งแต่เจ็ดโมงเข้าไปจนถึงตีโดยแทบจะไม่มีเวลาพักและไม่มีเงินเดือนด้วย หากเจ็บป่วยไม่สามารถมาทำงานได้ก็ต้องหาคนมาแทนเพราะหากนาซีพบว่าผู้ใดไม่อยู่ในที่ประจำทำงานของตัวเอง ผู้นั้นจะถูกมองว่าเป็นคนไร้ค่าในทันทีและสมควรแก่การถูกกำจัดทิ้ง ดังนั้นครั้งหนึ่งเมื่อจิงนาป่วยด้วยโรคปอดบวมและต้องหยุดงานเป็นเวลาหลายสัปดาห์ มีเมียพี่สาวจึงต้องมารายงานตัวแทนก่อนที่เธอจะไปทำงานของเธอนอกเขตควบคุม

Work was a kind of status symbol. It was very important to be seen to be working, as the Nazi were meticulous with their lists and if they found out that someone was absent from their place of work, that person was regarded as worthless, a candidate for destruction.

So each morning Miriam clocked in for me reporting for work on my behalf before going to her own job outside the ghetto. (Turgel: 39)

โลกภายนอกราวกับถูกตัดขาดเพราะหนังสือพิมพ์ถูกเซ็นเซอร์อย่างหนัก น้อยคนที่จะมีโอกาสฟังวิทยุ ข่าวสารใดๆ ผ่านมาทางการซุบซิบหรือเป็นข่าวเล่าลือ ทุกคนดำเนินชีวิตด้วยความกังวลหนักอึ้งในใจว่าตนเองจะถูกนำตัวไปยังค่ายกักกันเมื่อไหร่ อาจจะเป็นการขนย้ายที่ยาวต่อไปก็ได้ แต่ละคนได้แต่ภาวนาให้สงครามยุติโดยเร็วก่อนที่ตนเองจะถูกนำตัวไป ดังนั้นชีวิตในเขตควบคุมจึงมิใช่ชีวิตที่ปกติ หากผู้ใดทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความระแวงก็อาจจะถูกหน่วยรักษาความปลอดภัยในเขตยิงเสียชีวิตเมื่อใดก็ได้ เช่นพี่ชายของจิงนาที่เพียงแค่ปิ่นแก้อีจะไปหยิบของบนหลังตู้เสื้อผ้าให้กับภรรยาของเพื่อน หน่วยรักษาความปลอดภัยในถนนมองเห็นเข้าจึงเล็งปืนผ่านหน้าต่างเหนี่ยวไกส่งกระสุนมาปลิดชีพเขาทันที ความกลัวจึงแผ่ซ่านปกคลุมทั่วทุกมุมของเกตโต ทุกคนตั้งคำถามว่าจุดมุ่งหมายในชีวิตคืออะไรแต่ทุกคนปรารถนาจะอยู่รอดด้วยกันทั้งนั้น เมื่อชีวิตยังไม่สิ้นก็ต้องดิ้นรนต่อไป จิงนาจึงเสี่ยงออกนอกเกตโตไปซื้อน้ำมันทำอาหารจากร้านเพื่อนของแม่ชนกลับเข้าเกตโตถึงสองแกลลอนไปส่งให้กับร้านๆ หนึ่งเพื่อแลกกับเงินจำนวนเล็กน้อย แต่ละเที่ยวจิงนาต้อง

แสดงบัตรผ่าน โชคดีเป็นของเธอที่เธอไม่เคยถูกเรียกให้หยุดเพื่อตรวจค้นหรือซักถามเลยขณะที่อีกหลายคนไม่โชคดีเช่นเดียวกับเธอเพราะถูกนำตัวไปยังกองบัญชาการของนาซี ถูกสอบสวนถูกทรมานด้วยการทุบตีและผูกปลายเท้าห้อยหัวลงมาซึ่งทำให้ไม่มีโอกาสรอดกลับมาเกิดได้อีกเลย

On each of these journeys to and from the ghetto, I showed my pass. I was lucky. I never got stopped and questioned. Many people went out of the ghetto and never returned. They were taken to Nazi HQ, interrogated, beaten up, often hung by the toes, and that was the end of them.(Turgel: 45)

ส่วนเฮติเล่าถึงเขตควบคุมไว้ใน *The Road to Auschwitz* ว่าอยู่ในละแวกเสื่อมโทรมของเมืองและกันด้วยรั้วล้อมรอบบริเวณที่เดิมเคยเป็นที่อยู่อาศัยของพวกคริสตซึ่งถูกให้ย้ายออกไป เฮติกับครอบครัวต้องเข้าไปอยู่ในห้องเล็กๆ ในกระท่อมที่ประกอบด้วยห้องสองห้องและหนึ่งห้องครัว เจ้าของเดิมซึ่งเป็นแม่หม้ายยากจนกับลูกอีกเจ็ดคนอยู่ในห้องที่เหลืออีกห้องหนึ่ง บังเอิญที่หญิงคนนี้ได้เคยเป็นคนทำงานบ้านและซักรีดให้กับครอบครัวของเฮติมาก่อน เมื่อเดินไปในถนนที่มีอยู่เพียงสายเดียวในเขตก็ได้พบกับเพื่อนฝูง ดังนั้นในระยะแรกเฮติจึงยังมีกำลังใจเข้มแข็งเพราะอุ่นใจที่มีคนรู้จักอยู่ใกล้ ภายในเขตควบคุมมีความพยายามในการจัดระบบต่างๆ เช่น มีตำรวจเขตดูแลในด้านความสะอาดและสุขภาพ ศาสนสถานซึ่งเป็นอาคารเดี่ยวที่ว่างอยู่ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นโรงพยาบาล มีการใส่เตียงและที่นอนเข้าไปซึ่งในไม่ช้าก็เต็มไปด้วยคนไข้ ทว่ายาขาดแคลนและไม่มีผ้าพันแผล ผ้ามาจึงถูกนำมาตัดและเมื่อใช้แล้วก็นำไปซักรีดและนำกลับมาใช้อีก ยาระงับปวดชนิดเดียวคือแอสไพรินและต้องใช้อย่างประหยัด สิ่งที่มีมากกลับเป็นแพทย์ทั้งที่มีความชำนาญและมีชื่อเสียง เด็กผู้หญิงสมัครเป็นพยาบาลซึ่งช่วยมาเวลาไปได้ ภายในเวลาเพียงสองสามวันประชากรชาวยิวทั้งหมดของเมืองSighet ก็ถูกต้อนเข้ามาอยู่ในเขตควบคุมจนหมด บ้านแต่ละหลังจึงต้องรองรับครอบครัวถึงสิบครอบครัวโดยประมาณกล่าวคือ ห้องๆหนึ่งจะมีสองสามครอบครัวอยู่ด้วยกัน ทางเข้าเขตจะถูกปิดกั้นและเฝ้าอยู่โดยตำรวจของทางการฮังการี ไม่มีใครสามารถผ่านเข้าออกเขตได้ยกเว้นผู้บัญชาการชาวฮังการีซึ่งทุกเช้าจะมาฟังรายงานจากผู้อาวุโสชาวยิวที่รับผิดชอบในการดูแลให้ทุกอย่างได้รับการปฏิบัติตามคำสั่งของนาซี

ผู้คนที่อยู่ในเขตเกตโด้ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เด็ก และคนชรา ผู้ชายที่ยังอยู่ในวัยทำงานถูกส่งไปยังแนวหน้าเพื่อรับใช้กองทัพฮังการี หลายคนเสียชีวิตที่นั่น ปัญหาใหญ่สำหรับทุกคนคือเงินและอาหาร หากมีเงินก็ยังสามารถหาอะไรมาประทังชีวิตได้บ้างจากตลาดมืดแม้ว่าราคาจะแพงมาก เฮติต้องตัดสินใจออกไปนอกเขตเพื่อกลับไปยังละแวกบ้านเดิมเพื่อขอเงินที่ฝากเอาไว้จากเพื่อนบ้าน การออกไปได้มีทางเดียวคือต้องไปสมัครทำงานข้างนอก ทุกเช้าผู้บัญชาการจะถามหา ผู้สมัครใจไปทำงานนอกเขต เฮติต้องไปบอกความสมัครใจก่อนล่วงหน้าหนึ่งวันและตั้งใจจะหาทางหลบงานไปหาเพื่อนบ้าน การพยายามไปพบคนอื่นนอกเขตควบคุมเสี่ยงต่อการโดนยิงถึงแก่ชีวิตแต่เฮติก็จำเป็นต้องเสี่ยงเพราะไม่มีทางเลือกได้อีกแล้ว บิดามารดาแม้จะห่วงแต่ในที่สุดก็จำยอมต้องปล่อยให้เฮติ

ไปเลี้ยง เสดิवादผืนไว้อย่างสวยงามในคืนก่อนที่จะออกนอกเขตว่าเพื่อนบ้านจะเมตตาให้เงิน ให้ อาหาร ให้เสื้อคลุมกันหนาวและสิ่งอื่นๆอีกมากมาย

Flour, sugar, butter, eggs ... She might even give us bottle of milk for our cousin's baby if I ask her. Everything in the ghetto was in short supply. The little store was beginning to run out of goods, and what was left was becoming ever more expensive. It was a long time since we had seen milk. But still there was food for those with money. The black-market sharks saw to that. Once I was outside the ghetto...Tomorrow.(Fried: 60)

ทว่าผืนอันสวยหรูพังทลายลงอย่างสิ้นเชิง เพื่อนบ้านปฏิเสธไม่รู้ไม่เห็นเงินที่ครอบครัวเฮติ ผ่ากไว้และมีได้ให้สิ่งใดแก่เด็กหญิงเลย เสดิต้องกลับมาเผชิญวิกฤติในเกตโต ไม่มียารักษาโรค ไม่มีผ้าพันแผล ไม่มียาแก้ปวด และแทบไม่มีอาหาร ใครที่ยังพอมีข้าวของมีค่าก็ต้องนำเอามาแลก อาหารเพื่อประทังชีวิต ครอบครัวเฮติแทบจะไม่มีของอะไรไปแลกเพราะตำรวจหมั่นมาตรวจและ พบของที่ซ่อนไว้ แต่ในที่สุดเฮติและทุกคนในเขตก็ต้องออกเดินทางไปยังนิเวศสถานใหม่ นั่นคือค่าย กักกันเอาชวิตซ์ ทุกคนต้องเก็บข้าวของโดยสามารถนำไปได้ไม่เกินยี่สิบกิโลหลังจากนั้นต้องไปเข้า แถวเรียงห้าหน้าบ้าน ช่วงเวลานี้เองที่ผู้คนตื่นตระหนกเกิดความระส่ำระสายไปทั่ว ตำรวจที่สวม หมวกประดับขนไกจึงเริ่มตะโกนและทำให้คนอยู่ในความสงบด้วยปืนที่อยู่ในมือ แต่ผู้คนก็ยังไม่สงบ ง่าย ๆ เสียงตะโกนกรีดร้องร้องให้ผสมด้วยเสียงเห่าของสุนัขและเสียงขู่ตะคอกของตำรวจจนในที่สุดเสียงปืนดังขึ้นและทุกอย่างอยู่ในความสงบแล้วก็มีการอ่านประกาศข้อบังคับเป็นข้อๆใจความว่า ชาวยิวทั้งหมดจะถูกกวาดต้อนออกจากเกตโตเพื่อเดินทางลึกเข้าไปอีกในดินแดนฮังการี แต่ละคน นำสิ่งของติดตัวไปได้ไม่เกินยี่สิบกิโลและต้องส่งมอบของมีค่าให้กับตำรวจ ผู้ใดถูกพบว่าเก็บงำของ มีค่าไว้จะถูกยิงทันที ใครที่พยายามหนีก็จะถูกยิงเช่นเดียวกัน

Suddenly a shot rang out and there was silence. A proclamation was read out:

1. The ghetto is to be evacuated. All Jews will be removed to the Hungarian interior.
2. No person may carry more than twenty kilos.
3. All valuables shall immediately be handed to the police.
4. Any person found with valuables in his or her possession will be shot immediately.
5. Any person attempting to escape will be shot.(Fried: 72)

เมื่อการอ่านประกาศจบสิ้นลงฝูงชนจำนวนประมาณสามพันคนต้องยืนคอยชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่าโดยไม่ได้รับอนุญาตให้แตกแถวไม่ว่าจะกระหายน้ำหรือปรารถนาจะปลดทุกข์ หลังจากหลายชั่วโมงผ่านไปฝูงชนจึงได้รับสัญญาณให้เคลื่อนที่มุ่งไปยังศาสนสถานในตัวเมือง ครอบครัวถูกจับแยก

ชายอยู่พวกหนึ่ง หญิงอยู่อีกพวกหนึ่ง ตำรวจหมวกขนไก่เดินเข้ามาตรวจหาข้าวของมีค่าด้วยการเรียกผู้หญิงไปที่ละคนและให้ยามผู้หญิงคันตัวไม่เว้นซอกมุมใดของร่างกายทั้งสิ้น ทุกคนต้องอยู่ในศาสนสถานโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ออกไปไหนแม้แต่จะไปปลดทุกข์ บรรยากาศจึงเต็มไปด้วยกลิ่นเหม็น ความแออัดและความกระหายจนมีคนเป็นลมหมดสติ เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงเช้าวันใหม่ฝูงชนจึงถูกต้อนให้ออกเดินทางไปยังสถานีรถไฟในสภาพร่างกายที่อ่อนล้าใครที่ล้มก็จะถูกตีด้วยตะบอง เฮติได้ยินเสียงนาฬิกาโบสถ์ตีบอกเวลาหกโมงเช้าขณะที่เดินผ่านตัวเมืองทำให้เธอคิดว่าพวกนาซีวางแผนอพยพชาวยิวในเวลาที่ไม่มีการจะมาเป็นประจักษ์พยาน เมื่อตื่นขึ้นชาวเมืองก็คิดเพียงว่าเป็นเช้าวันที่สดใสอีกวันหนึ่งเท่านั้น เฮติทอดสายตามองคูเมืองเกิดที่รักยิ่งเป็นการอำลาครั้งสุดท้าย

We dragged our tired limbs along, our bags feeling heavier and heavier with every step we took. Anyone who fell out of line recieved a blow on the head from a stick. (...) All was silent. The little town was asleep. The church clock struck six as we passed. They had calculated well. No one would see us as we were led away.

When the people awake, they will draw their blinds and say: 'What a wonderful day!'

I looked around, to say goodbye to my little town.(Fried: 74,75)

ประสบการณ์ของจูดิธในเขตควบคุมได้ถูกถ่ายทอดไว้ใน *Seed of Sarah* อย่างครบถ้วนนับตั้งแต่การบันทึกวันเดือนปีที่มีการจัดตั้งเขตโคเซ็นในเมืองของเธอนั้นก็คือวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ.1944 ซึ่งราวกับย้อนเวลากลับไปสู่ยุคมิถุนายนอีกอีกครั้งหนึ่ง ครอบครัวของเธอได้เข้าไปอยู่ในบ้านที่เป็นของตายายที่ถนน Berzsenyi โดยมีอีกสี่ครอบครัวอยู่ร่วมด้วย เธอได้กล่าวถึงประเด็นการแต่งงานของเด็กสาวว่าเป็นเพราะข่าวว่าผู้หญิงยิวกำลังถูกส่งไปแนวหน้าที่รัสเซียเพื่อไปบำเรอความใคร่ให้กับนายทหารเยอรมัน แต่ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะได้รับการยกเว้น ดังนั้นบรรดาหญิงสาวที่ตื่นตระหนกจึงหาทางรีบแต่งงานโดยประจบประสีอย่างลวกๆ ณ ศาลว่าการ สำหรับจูดิธหากจำเป็นจะต้องแต่งเธอก็คิดว่าแต่งโดยนิตินัยกับอาคนใดคนหนึ่งดีกว่าแต่งโดยพฤตินัยกับเด็กหนุ่มที่รู้จักเพียงผิวเผินเพียงคิดว่าต้องฮันนีมูนในเขตควบคุมเธอก็ทนไม่ได้เสียแล้ว

As for me, I would have preferred a pro forma wedding with an uncle, rather than a hasty honeymoon with my boyfriend. Love by correspondence seemed poor preparation for sex, and a honeymoon in the ghetto was totally repulsive.(Isaacson: 45)

สิ่งที่กั้นเขตควบคุมออกจากสังคมภายนอกคือรั้วลวดหนาม ภายในเขตมีร้านขายของชำอยู่เพียงร้านเดียว จูดิธได้บันทึกเกี่ยวกับสโตร์การแต่งตัวของผู้หญิงในเขตควบคุมไว้ด้วยกล่าวคือ มีผ้ากันเปื้อนและผ้าโพกผมทั้งนี้เพื่อประหยัดไม่ต้องซักผ้าและสระผมบ่อยๆ

I was on my way to the ghetto's only grocery with a wicker basket on my arm, since we couldn't go beyond the barbed wire fence. Halfway to the store, I spotted a

former classmate, Ági Salgó. She was dressed ghetto style, with an apron and a kerchief, which was our way to save on washing and shampooing. (Isaacson: 46)

จูดิซยังได้บันทึกถึงการที่ในเขตควบคุมไม่มีหลุมหลบภัยเพียงพอ เวลาที่เครื่องบินของอเมริกาบินมาทิ้งระเบิดอังการีโดยผ่าน่านฟ้าของเมืองกาโปสวาริไปยังทิศทางของประเทศออสเตรเลีย แทนที่จูดิซจะกลัวตายหรือวิตกกังวลเธอกลับวิ่งออกไปที่สนามเมื่อได้ยินเสียงสัญญาณเตือนภัยทางอากาศแล้ว โบกมือพลางร้องตะโกนให้กองทัพอเมริกันรีบมา ด้วยความที่ไม่กลัวตายแต่กลัวการถูกข่มขืนมากกว่า จูดิซจึงตัดสินใจที่จะมียาพิษติดตัวไว้ แม่ของเธอไปขอขอมาจันได้จากเภสัชกรใจดีที่เป็นสมาชิกของสภาชาวยิว แม่แบ่งยาพิษอย่างเศร้าใจใส่ในถุงเล็กๆห้าใบสำหรับทุกคน นอกจากนี้แม้อย่างพยายามจะแบ่งฟันทองที่ซื้อมาจากภรรยาหม้ายของหมอฟันซึ่งเป็นทรัพย์สินที่แม่เตรียมพร้อมสำหรับยามเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจให้กับยายและป้าของจูดิซโดยให้จูดิซเป็นผู้นำไปให้แต่ยายปฏิเสธ จากการสนทนาในครั้งนั้นทำให้จูดิซรู้ว่ายายซ่อนเครื่องเพชรไว้ในเสื้อคลุมหนังแมวหน้าโดยเย็บไว้ในแผ่นหนังไหล่ เป็นวิธีการซ่อนที่แนบเนียนจูดิซจึงนำไปใช้บ้างในคืนนั้นโดยเลาะเสื้อออกมาก่อนแล้วซ่อนฟันทองเข้าไปในแผ่นหนังไหล่แล้วเย็บปิด แต่ปรากฏว่าวิธีการนี้ได้แพร่หลายในหมู่ชาวยิวอย่างรวดเร็วในเขตโตกลายเป็นไม่ใช่ความลับอีกต่อไป พวกเขาจึงต้องเปลี่ยนวิธีการใหม่โดยซ่อนฟันทองไว้ในหลอดยาสีฟัน

That night, we carefully ripped our coats apart and sewed the gold bridges into the bulky pads, but next morning, when we discovered that the idea had spread the length of the ghetto, we took apart the coats again and decided to hide the gold in tooth paste. After midnight, Magda fetched grandfather Vágó's hammer and broke the bridges into individual teeth. Mother skillfully stuffed them into four tubes with the help of a match stick. (Isaacson: 48 – 49)

จูดิซได้มีโอกาสออกนอกเขตควบคุมในวาระที่ครอบครัวไปทำพิธีฝังศพของตา เธอบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นในระหว่างทางซึ่งก็เป็นสิ่งที่เธอคุ้นเคยไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง ชาวบ้านร้านค้าที่แตกต่างจากในอดีตคือร้านค้าของชาวยิวที่ปิดเจียบดูเศร้าสร้อยและท่าทีของเพื่อนบ้านที่เย็นชาไม่แสดงอาการปฏิกิริยาแม้แต่บ่อยว่าเคยรู้จักกัน จูดิซคิดว่าคงเป็นเพราะดาวสีเหลืองที่ติดตัวพวกเขาอยู่ทำให้เพื่อนบ้านเกรงภัยและกระอักกระอ่วนใจที่จะเข้ามาทักทาย มีแต่รูปปั้นของ Lajos Kossuth วีรบุรุษฮังการีเรียนที่เป็นบิดาแห่งการปฏิวัติในปี 1848 ในท่งท่าที่ยกมือขึ้นนั้นดูราวกับจะทักทายและพูดกับจูดิซว่า "อดทนไว้ ประวัติศาสตร์กำลังจะเปลี่ยนไป" ในพิธีฝังศพซึ่งไม่มีแรบไบมาประกอบพิธีเพราะนายกเทศมนตรีไม่อนุญาตให้แรบไบออกจากเขตควบคุม หน้าของจูดิซติดสินบนผู้คุมเพื่อหนีออกจากค่ายแรงงานมาร่วมพิธีเพราะเป็นหน้าที่ของลูกชายที่จะสวดให้กับบิดา ก่อนจากกันหน้าชายได้เรียกจูดิซไปกำชับว่าให้พยายามหนีให้ได้หากมีการส่งเด็กสาวไปยังแนวหน้าที่รบกับรัสเซียเพราะว่ามีกรข่มขืน

ผู้หญิงเป็นจำนวนมากแล้วฝั่งทั้งเป็น ผู้ชายได้เห็นผู้หญิงชุดหลุมที่จะเป็นที่ฝังตนเองมากับดาเลยที่เดียว

"Jutka," he said, "Don't forget what I told you about the Russian front." (...) "Jewish girls get mass – raped and buried alive; I saw them, digging their own graves. I don't know where you could hide, Jutka. But you must. Risk your life to escape a girls' transport. Promise me that." (Isaacson: 53)

สำหรับฮาลินาใน *And Yet, I Am Here!* นั้นสภาพในเกตโตสามารถจะถ่ายถอดออกมาได้ด้วยความคิดในใจเธอเพียงไม่กี่ประโยคขณะที่เดินกลับจากทำงานท่ามกลางพายุฝนที่กระหน่ำลงมา "น้ำไหลออกมาจากรองเท้าขาด ฉันไม่มีถุงมือหรือถุงน่องที่จะทำให้ตัวอุ่นเลย อาหารมือเย็นก็คือมันฝรั่งอีกแล้ว" ความคิดไม่กี่ประโยคนี้สะท้อนสภาพอันขัดสนขาดแคลนของคนที่อยู่ในเขตควบคุม ที่อยู่ของฮาลินากับครอบครัวเป็นห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้าสองหน้าต่างและมีเตาทำครัว พวกเขาเข้ามาอยู่ก่อนก่อนที่นาซีจะไปกวาดต้อนชาวยิวในเขตชานเมืองอีกหมีนหกพันคนให้มาอยู่ในเกตโตแห่งเดียวกัน จำนวนคนเพิ่มขึ้นอย่างมากมายแต่ฝ่ายเยอรมันไม่ยอมขยายบริเวณของเกตโตออกไป แม้แต่จะเพิ่มถนนขึ้นอีกสักสายหนึ่งก็ไม่ยอม ดังนั้นคนต้องอยู่กันอย่างแออัดที่สุด สภาชาวยิว (The Jewish Council) ต้องแก้ปัญหาด้วยการนับจำนวนหน้าต่างทั้งหมดในเกตโตแล้วจัดสรรให้หน้าต่างหนึ่งบานต่อคนสี่คน ก่อนเข้าพักในบ้านชั่วคราวทั้งมารดาและฮาลินาช่วยกันทำความสะอาดขจัดฝุ่นอย่างหนักและเหน็ดเหนื่อยกับการจัดข้าวของซึ่งเมื่อเข้าที่เข้าทางแล้วก็มองดูเหมือนห้องคนป่วยในโรงพยาบาลเพราะเตียงวางเรียงติดๆกัน

ตามกฎหมายใหม่ล่าสุดการออกนอกเขตควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตมีโทษถึงชีวิต ฮาลินารู้สึกขมขื่นเป็นอย่างยิ่งที่ไม่สามารถไปเห็นแม่น้ำวิสตุลาหรือปราสาทวาเวลได้อีกเพียงเพราะเธอและพวกพ้องของเธอเป็นยิวจึงถูกห้ามไม่ให้มีสิทธิชื่นชมผลพวงของวัฒนธรรมและอารยธรรมใดๆ

According to a recent decree, leaving the ghetto illegally is punishable by death. I cannot believe that although I am in Kraków, I will not see the Vistula River or Wawel Castle; that to the end of the war I must walk like an idiot on only these few streets in the ghetto. (Nelken:104)

เธอขมขื่นใจเมื่อมองจากที่ทำงานไปยังร้านค้าแฟ้งตรงข้ามเห็นพวกเศรษฐกิจหรือนักธุรกิจหรือกลุ่มคนที่เพิ่งขึ้นมาใช้อำนาจยังคงแต่งกายดีกินอยู่อย่างดี นอกเกตโตเบื้องหลังกำแพงผู้คนยังใช้ชีวิตอย่างอิสระเสรี เด็กๆยังไปโรงเรียน ผู้ใหญ่ยังไปทำงานหรือเดินเล่นในสวนสาธารณะหรือเดินดูสินค้าในกระจกหน้าร้าน คนเหล่านี้เป็น "อารยัน" ที่ไม่ได้ตระหนกเลยถึงชีวิตลำเค็ญของชนต่างเชื้อชาติที่ถูกกักบริเวณอยู่ใกล้กับเขาเพียงแต่กำแพงกัน

(...)- they, the free people, the Aryans, rush by in trains along the railroad embankment just next to the wall and to our little courtyard balcony, and they do

not know that here, in this cramped, walled-in cage, someone is suffocating and is unable to understand why it is forbidden to walk around the city in which one was born and which one loves so much.(Nelken: 103)

ในตอนต้นฮาลินายังไม่ได้ตระหนักว่าเป็นเรื่องร้ายแรงน่าสะพรึงกลัวแต่ประการใดออกจะดูเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจเสียมากกว่า การถูกกักบริเวณก็ดูเป็นการชั่วคราวเหมือนไปพักผ่อนที่ รีสอร์ท ในฤดูร้อนก็ไม่ปาน เธอค่อยๆปรับตัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวันในเกตโต คำสั่งและข้อห้าม สารพันชนิด การปราบปราม การล้อมจับกุมเพื่อนำตัวไปยังค่ายแรงงานหรือค่ายกักกันหรือกำจัดให้สูญหายลับหน้าเพราะไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไป ความบีบคั้นเหล่านี้ตั้งแต่ชั้นเบื่องต้นจนถึงชั้นโหดร้ายทารุณและจนกระทั่งถึงแก่ความตายกลายเป็นเรื่องเกือบจะปกติธรรมดาในสายตาของเด็กสาวไปเสียแล้ว

The ghetto seemed something temporary, like a stay in the country during the vacation. Some beautiful summer resort, the ghetto! Today, I have reconciled myself to it, maybe only superficially, but I have. All the atrocities, orders, and prohibitions; the actions, roundups, and the sudden disappearance of people seem to me – how horrible! – almost natural.(Nelken:103)

เธอไม่กล้าที่จะหวนกลับไปนึกถึงชีวิตที่สมบูรณ์พูนสุขเมื่อก่อนสงครามอีกต่อไปเพราะยิ่งนึกก็ยิ่งตอกย้ำว่าความเป็นอยู่ในเกตโตนั้นแร้นแค้นอดอยาก เธอไม่เคยได้กินอาหารอย่างดีและอย่างเต็ม อิ่มมานานแล้ว

I do not dare to recall that once life was different. My life before the war seems to me as unreal as a buttered roll, a glass of real tea with lemon and sugar, or the roasted thing of a goose. Even this comparison itself proves how long it has been since I was really well fed.(Nelken:103)

ในบันทึกของอิตีซเรื่อง *Who Loves You Like This* กล่าวถึงเขตควบคุมไว้ว่าหลังจากถูกจับให้คอยในศาสนสถานและออกเดินทางจากสถานี่รถไฟมาได้สองสามชั่วโมงเธอก็มาถึงยัง Satoraljaujhely คนจำนวนมากถูกกำหนดให้เข้าไปอยู่ในบ้านแต่ละหลัง ถนนสายใดที่ได้รับอนุญาตให้ผ่านไปมาได้จะทำเครื่องหมายไว้ พร้อมกับที่ความหิวเริ่มเข้ามารบกวนเธอก็ต้องถอดเสื้อผ้าเพื่อให้ผู้คุมตรวจซึ่งก็มักจะพบสิ่งของอยู่เสมอ ต่อมาก็ได้รับคำสั่งให้ตัดผมสั้นเพราะเกตโตเต็มไปด้วยเหา สำหรับอิตีซซึ่งเป็นเด็กหญิงอายุสิบสองปีกำลังย่างเข้าสู่วัยสาวเธอรู้สึกเจ็บปวดมากกับคำสั่งนี้ มารดาของเธอถึงกับมือสั่นขณะที่กำลังจะลงมือตัดผมให้พร้อมกับกล่าวขอโทษบุตรสาว อิตีซจึงได้แต่หัวเราะเพื่อไม่ให้มารดาไม่สบายใจพร้อมกับกล่าวเสริมว่าเธอจะได้ดูเป็นผู้ใหญ่ขึ้นซึ่งเป็นข้อดีสำหรับการตกอยู่ในเงื้อมมือของนาซี เพื่อรักษาจิตใจให้อยู่ในสภาพเข้มแข็งพอที่จะเผชิญกับความกดดันบีบคั้นต่างๆที่รุมล้อมเข้ามาทำให้อิตีซเลือกวิธีการอันแปลกประหลาดในสายตาของมารดาและผู้อื่นนั่นคือการร้อง

เพลงและเดินร่ำ การร้องร่ำทำเพลงของอิดิชบางครั้งก็ทำให้ผู้อื่นโกรธเพราะเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะโดยสิ้นเชิง แต่สำหรับเด็กหญิงแล้ววิธีการนี้เป็นวิธีป้องกันมิให้เธอเสียดสีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามเธอพำนักอยู่ในเขตควบคุมไม่นานมากนัก ประมาณห้าสัปดาห์ผ่านไปในวันที่ 23 พฤษภาคม 1944 อิดิชก็ถูกย้ายออกจากเขตควบคุมไปยังศาสนสถาน อีกครั้งหนึ่งที่พวกเธอต้องไปรวมตัวกันที่ศาสนสถานเช่นเดียวกับตอนถูกนำตัวจากบ้านก่อนจะมาเกิดโต เธอบันทึกไว้ว่า ณ ศาสนสถานที่ใหญ่โตและสวยงามราวกับโรงละครชาวยิวจากแถบนั้นทั้งหมดถูกนำตัวมารวมกัน อีกครั้งหนึ่งที่สรรพสำเนียงแห่งความทุกข์ผสมผสานกับเสียงสวดมนต์ระงมอยู่ในที่อันศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้ออกไปข้างนอก อิดิชเริ่มกระสับกระส่ายแต่ในที่สุดเมื่อสองสามชั่วโมงผ่านไปทุกคนเข้าแถวเรียงห้าออกไปข้างนอกอันเป็นการเริ่มต้นของกองคาราวาน อีกครั้งหนึ่งเช่นกันที่มีการถ่มน้ำลายใส่เชลยชาวยิว การหัวเราะเยาะ และการกล่าววาจาข่มขู่และจบบ้างถึงศาสนา แม้จะถูกทำร้ายจิตใจถึงขนาดนั้น แต่ก็ไม่มีผู้ใดกล้าพอที่จะตอบโต้เลยยกเว้นอิดิชที่คำพวกนาซิกกลับไปบ้าง โชคดีที่หน้าตาเธอดูไม่มอมแมมเท่าเด็กคนอื่นจึงไม่โดนทุบตีเป็นการลงโทษ หลังจากนั้นพวกเธอก็ถูกบังคับให้ไปขึ้นรถไฟที่สถานีเพื่อเดินทางต่อไปยังค่ายกักกันเอาชวิตซ์

We spent five weeks in that ghetto.(...)

On May 23, 1944, they took us of the ghetto to a synagogue as big and beautiful as a theatre. All the people of the region were clustered there, sighing and crying in chorus.(...) The monotonous songs of prayer pained me. The men prayed out loud, weeping.(...) And everyone was spitting on us. Laughing, the young Nazis said, "Come on, you old moron, walk! Finally, you're all dying and going to hell! Why don't you talk to your God, maybe the Messiah will save you!" I could not stand to hear these insults. No one had the courage to reply, but I screamed, "Pigs! Filthy animals!"(Bruck: 23)

ใน *In My Hands* ไอรินซึ่งมิใช่ยิวแต่เธอทำงานเป็นคนเสิร์ฟอาหารและช่วยพ่อครัวอยู่ในโรงแรมที่ดัดแปลงเป็นสโมสรสำหรับนายทหารเยอรมันซึ่งอยู่ติดกับเขตควบคุมGlinice หากมองออกไปจากหน้าต่างชั้นสี่ของอาคารสโมสรโดยเฉพาะจากห้องบอลรูมก็จะสามารถมองเห็นความเป็นไปในเขตควบคุมซึ่งอยู่ด้านหลังและติดกับโรงแรม ครั้งแรกที่เธอเห็นเธอสังเกตเห็นรั้วไม้ที่ด้านบนเป็นลวดหนามถนนที่ว่างวาย หิมะสกปรก ต่อมาเธอก็เห็นผู้คนทั้งเด็ก ชายชรา และสตรีซึ่งทำให้เธอหวนนึกถึงชะตากรรมของคนยิวซึ่งคงจะหนักหนาสาหัสกว่าชาวโปโลอย่างเธอมากมายนัก ตัวเธอเผชิญเหตุการณ์ร้ายขนาดโดนทหารรัสเซียข่มขืนมาแล้วและระหกระเหินพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัวหลายคนแต่ ณ ขณะนั้นเธอไม่ต้องระเห่ร้อนอีกและที่สำคัญคือมีอาหารดี ๆ กินอย่างอิ่มหนำมากเท่าที่ต้องการ แต่ยังมีทันทีที่เธอจะคิดอ่านทำประการใดเพื่อชาวยิวที่เธอเพิ่งเห็นและขณะที่เธอกำลังยุ่งกับการจัดโต๊ะอาหารอยู่นั่นเอง เธอก็ได้ยินเสียงปืนดังสนั่นหวั่นไหวมาจากทิศที่เป็นที่ตั้งของเขตควบคุม

เมื่อเธอมองออกไปครวนี้เธอก็ต้องตื่นตระหนกต่อภาพที่ปรากฏแก่สายตา นั่นคือภาพที่พวกเอสเอสกระจายกันออกมาจากรถบรรทุกพร้อมปืนในมือและกำลังสาดกระสุนเข้าใส่ชาวยิวไม่เลือกหน้า เสียงกรีดร้องโหยหวนผสมผสานกับเสียงเห่ากรรโชกอย่างดุร้ายของสุนัข โลหิตไหลนองย้อมสีขาวของหิมะให้กลายเป็นสีคล้ำ

(...)the scene below me was like an anthill kicked to pieces. Men, women, and children were running through the streets. SS men were spilling out of trucks and shooting at the fleeing Jews. Bodies were sprawled in the slush. Through the glass I heard faint screams and the frenzied barking of police dogs. The snow darkened with blood.(Opdyke: 112-113)

เหตุการณ์สังหารหมู่ในเกตโตครั้งนี้ทำให้ไอรินเศร้าสลดใจอย่างใหญ่หลวงและกระตุนมโนสำนึกของเธอจนต้องช่วยเหลือเหยื่อผู้นำสงสารเหล่านั้นในอีกหลายโอกาส(ซึ่งได้กล่าวถึงไว้ในประเด็นผู้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์) เริ่มต้นจากการนำอาหารไปฝังไว้ตรงบริเวณใต้รั้วของเขตควบคุม การบรรยายของเธอตอนนี้ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรั้วที่กั้นชาวยิวไว้จากอิสรภาพในลักษณะทำด้วยแผ่นไม้มีเสาทำด้วยโลหะและมีลวดหนามที่ขดเป็นวงอยู่ด้านบน ถัดจากรั้วคือทางเดินและบ้านที่เป็นอพาร์ทเมนท์

I walked to the fence. It was made of boards, with coils of barbed wire attached to metal posts and curved spikes at the top. Through the boards I could see the continuation of the alley on the other side, and the backs of two apartment houses. (Opdyke: 115)

เมื่อเธอพบว่าอาหารที่ฝังไว้หายไปเธอจึงมีกำลังใจที่จะช่วยเหลือต่อไปโดยหาโอกาสปลดออกไปฝังอาหารไว้ใต้รั้วของเขตควบคุมทุกวัน อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือเช่นนี้ดำเนินไปได้ไม่นานเกตโตก็ถูกกวาดล้าง

สภาพการณ์ในเกตโตสำหรับอลิเซียใน *Alicia My Story* นอกเหนือจากการต้องปฏิบัติตามมาตรการต่างๆที่ออกมาควบคุมแล้วการดำรงชีพก็คือนองหาทางขายของที่ตลาด มารดาของอลิเซียนำผ้าลินินที่เป็นมรดกตกทอดมาจากฐานะขุนนางไปแลกกับข้าวของของเกษตรกร Herzl น้องชายอายุเก้าขวบก็ต้องไปช่วยขายด้วยแต่พี่ชายที่เป็นชายหนุ่มแล้วมารดาไม่ยอมให้ไปขายของเพราะเกรงว่าจะโดนตำรวจยูเครนเียนจับและยิงทิ้ง อลิเซียเองอายุสิบเอ็ดปีแล้วจึงสามารถหากำไรจากการซื้อขายของได้แล้วโดยการไปซื้อสบู่ซึ่งเป็นของหายากจากครอบครัวชาวยิวที่ทำสบู่แล้วนำไปขายต่อได้ กำไรเล็กน้อยหรือไม่ก็ได้กำไรเป็นขนมปัง ลูกค้าของเธอเป็นเกษตรกรที่เข้าเมืองมาเพื่อแลกเปลี่ยนพืชผลทางการเกษตรกับเสื้อผ้าและข้าวของเครื่องใช้เช่นสบู่และไม้ขีดไฟ เป็นต้น การไปขายของที่ตลาดเป็นเรื่องขนาดเสี่ยงชีวิตทีเดียวเพราะถ้าถูกพวกตำรวจยูเครนเียนจับได้นอกจากจะถูกริบสิ่งของแล้วยัง

จะโดนนำตัวไปยังสถานีตำรวจและถูกสำเร็จโทษ ดังนั้นอลิเซียจึงต้องหลบๆซ่อนๆอยู่ตามรถที่จอดอยู่อาศัยความซุกมุ่นุ่นวายของตลาดเป็นที่กำบังตัว

I would buy a bar of soap for ten zlotys from a Jewish family who made it in their home and would try to sell it for twelve zlotys, or ten zlotys and a piece of bread. My customers were farmers who came to the city to trade their produce for clothing, soap, matches, flints, and other items. I would crouch among the wagons that gathered in the bustling marketplace on Thursdays. I had to keep low to avoid the Ukrainian policemen, who now regularly patrolled our city, especially on market day. If caught, you would lose your merchandise, be taken to the police station, and eventually shot. (Appleman-Jurman: 24)

ในบางครั้งสภาพการณ์ความทุกข์เข็ญที่บีบคั้นรอบตัวกับเหตุการณ์ประจวบเหมาะบังเอิญก็ทำให้อลิเซียทำสิ่งที่ค้านกับคำสอนของพระเจ้าเป็นเจ้า นั่นคือการลักขโมย วันหนึ่งเธอบังเอิญยืนอยู่ใกล้กับเลื่อนของเกษตรกรที่บรรทุกหัวผักกาดพอดี เมื่อรถแล่นช้าๆผ่านเด็กสาวอลิเซียก็กระโดดขึ้นไปบนด้านหลังของเลื่อนที่เจ้าของไม่ระแคะระคายและหยิบหัวผักกาดมาสี่หัวสำหรับตัวเธอกับน้องชายและเพื่อนของน้อง เธอกระโดดลงจากรถโดยปลอดภัยและการขโมยก็ประสบความสำเร็จ แต่อลิเซียกลับมิได้รู้สึกดีใจแม้แต่น้อย ตรงกันข้ามเธอกลับรู้สึกที่ตัวเองตกต่ำเหลือเกินถึงขนาดต้องขโมยเขากิน ต้องทำในสิ่งที่ศาสนาห้ามและประนาม ทว่าน้องชายอายุสิบขวบของเธอกลับกล่าวปลอบใจให้เธอนึกถึงการฆ่าคนที่เกิดขึ้นอย่างมากมายในขณะนั้นก็เป็นข้อห้ามทางศาสนาเช่นกัน

"I know how you feel, Alicia this is the first time in your life that you have stolen. 'Thou shall not steal' is a commandment we were taught to respect, but what about the commandment which says clearly 'Thou shall not kill?' What about that one?" he said forcefully as tears gathered in his eyes.

I looked at my ten-year-old brother with gratitude. He understood what I was feeling deep inside me. (Appleman-Jurman: 80)

ส่วน Zachary พี่ชายของอลิเซียซึ่งไม่ยอมที่จะอยู่นิ่งอยู่เฉยๆ ได้พยายามที่จะก่อตั้งกลุ่มต่อต้านนาซีขึ้นโดยเขากับเพื่อนๆได้แฉะเวียนไปทั่วเขตควบคุมเพื่อจูงใจฝูงชนให้ลุกขึ้นต่อสู้แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่กล้าด้วยเกรงกลัวผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า แต่ทุกคนก็ชื่นชมหนุ่มน้อยกล้าหาญคนนี้ผู้แต่งเพลงปลุกใจหลายเพลงซึ่งเป็นเพลงที่คนหนุ่มสาวต่างขับร้องเมื่อมารวมตัวชุมนุมกันยามเย็นที่บ้านของมิตรสหายคนใดคนหนึ่ง บรรยาอากาศมีทั้งความกระตือรือร้นสดชื่นและโศกเศร้าเพราะต่างก็ตระหนักดีถึงอันตรายร้ายแรงที่อาจจะมาพรากวิญญาณไปจากร่างเมื่อใดก็ได้

And they adored him, this handsome young man who made his rounds almost daily through the streets of the crowded ghetto. (...)

Some of Zachary' s songs, and many others, were sung by the young people when they gathered one evening at a friend's home.(Appleman-Jurman: 28)

ในเกตโตจะมีการล้อมจับและเข่นฆ่าชาวยิวอยู่เนืองๆจึงมีคนพยายามหลบหนีไปอาศัยอยู่กับเกษตรกรโดยให้เสื้อผ้าหรือเงินทองเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน แต่เมื่อข้าวของหรือเงินหมดลง เกษตรกรก็อาจทรยศโดยนำตัวพวกที่เขาช่วยเหลือในตอนต้นไปส่งตำรวจเยอรมันหรือไม่ก็พาไปในทุ่งหรือในป่า แล้วก็ฆ่าด้วยน้ำมือของตนเองเลยแล้วก็ฝังไว้ตรงนั้นนั่นเอง พฤติกรรมเช่นนี้เป็นสิ่งที่ชาวยิวทำไม่ได้ และต้องการจะไปลงโทษพวกเกษตรกรเหล่านั้น แต่ตัวเขาเองกระทำการไม่สำเร็จถูกทางการจับได้ ในที่สุดพี่ชายที่อหิวาต์และรักและภูมิใจก็ถูกพรากวิญญาณไปจากร่างด้วยการถูกแขวนคอ การบรรยายถึงเหตุการณ์ตอนที่เธอทราบข่าวร้ายนี้ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจอย่างใหญ่หลวงแก่ผู้อ่าน จิตใจของเด็กหญิงอายุสิบเอ็ดขวบแทบจะแตกสลายเมื่อเห็นร่างของพี่ชายโดนแขวนคอยู่นั่นไม่ เสื้อผ้าถูกฉีกขาดทั่วทั้งร่างเต็มไปด้วยบาดแผลอันเกิดจากการทรมาน แต่เท่านั้นยังไม่พอเด็กหญิงยังถูกฟาดด้วยปืนเข้าที่หลังจนล้มลงกับพื้นเมื่อเข้าไปแตะร่างของพี่ชาย

In front of the building, hanging from a tree, was the lifeless body of my brother. His clothes were torn, and all over the body there were marks of torture.

I freed myself of David and ran to my brother. I just managed to touch his legs, when I felt a terrible pain in my back. I fell down. (Appleman-Jurman: 66)

เธอเหมือนกับจะเสียดใจไปชั่วขณะเพราะได้กอดพี่ชายและกล่าวคำพรุสวาทใส่ตำรวจที่ถือปืนเตรียมพร้อมจะลั่นไก เธอหมดความเกรงกลัวและร้องไห้ปึมว่าใจจะขาดเมื่อเห็นร่างอันปราศจากลมหายใจของพี่ชาย

2.3 การกวาดล้าง

การกวาดล้างเป็นไปตามนโยบายทำให้ประเทศเยอรมนีสะอาดจากชนชาติยิว (Judenrein) ซึ่งมีทั้งการกวาดล้างชาวยิวตามถนนหนทาง (street action) หรือตามบ้านเรือน ที่เป็นการเข่นฆ่าโดยไม่เลือกหน้า หรือการล้อมจับกุม (round-up) เพื่อนำตัวผู้ที่ยังแข็งแรงไปใช้งานในค่ายแรงงานหรือค่ายกักกันต่อไป นอกจากนี้ยังมีการกวาดล้างเขตควบคุมเพื่อรองรับเชลยพวกใหม่ที่จะเข้ามาอยู่แทนที่ พวกเกอตาถ้าไม่โดนฆ่าทิ้งก็จะโดนขนย้ายนำตัวไปยังค่ายกักกันหรือค่ายแรงงาน

โกลด์มันท์ก็ไว้ในเรื่อง *The Last Selection* ถึงการกวาดล้างในปี ค.ศ.1942 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว เมืองแล้วเมืองเล่าที่ได้รับการประกาศว่า "ปลอดยิว" ผู้คนจึงหนีตายและหนีการจับกุมจากเมืองต่างๆทั่วโปแลนด์พากันมาที่เมืองสตาราโซริชเพราะมีความหวังว่าจะได้ทำงานในโรงงานทำอาวุธยุทธภัณฑ์ซึ่งจะได้ไม่ต้องถูกนำตัวไปเผชิญชะตากรรมโหดร้ายที่ใดหรือถูกสังหาร ผู้คนแออัดยัดเยียดจนอาคารต่างๆแทบจะอยู่อาศัยไม่ได้ โกลด์มันท์รับรู้เกี่ยวกับการกวาดล้างเมือง

บอดเซนที่นเมืองเกิดของโกลดีจากผู้ที่หนีมาได้ วันที่ต่างหวาดกลัวกันมานานก็เริ่มขึ้นตอนตีห้าในวันเสาร์อันเป็นวันทางศาสนาของชาวยิวตรงกับวันที่ 3 ตุลาคม 1942 ตำรวจเยอรมันขับรถเข้ามาในเมืองเคาะประตูบ้านพร้อมกับตะโกนให้ชาวยิวออกมา ตำรวจท้องถิ่นชาวโปแลนด์ก็มาช่วยเคาะประตูแจ้งข่าวให้ทุกคนไม่มียกเว้นให้ไปรวมตัวกันที่ Zwirki Plaza พวกชาวนาชาวโปแลนด์เตรียมรถเทียมม้ามาเพื่อขนชาวยิวโดยให้ชาวยิวขึ้นไปบนรถทีละคนเรียงกันเป็นระเบียบ รถแต่ละคันบรรทุกคนหกถึงแปดคน เมื่อรถแต่ละคันเต็มก็แล่นไปยังสถานีรถไฟSuchedniów ที่ซึ่งทุกคนจะเปลี่ยนไปขึ้นรถไฟเข้าไปเบียดเสียดอัดกันอยู่ในตู้บรรทุกปศุสัตว์และถูกขนส่งต่อไป หลังจากนั้นรถก็กลับมารับชาวยิวที่เหลือแล้วพาไปยังสถานีรถไฟอีกแล้วกลับไปปรับอีกทำเช่นนี้ตั้งแต่เช้าจนถึงเที่ยง ชาวยิวแห่งเมืองบอดเซนที่นก็ถูกขนย้ายไปจากเมือง ตามถ้อยคำของผู้บังคับการตำรวจของนาซีเอง จำนวนที่ถูกขนย้ายออกจากเมืองและละแวกใกล้เคียงทั้งหมดประมาณสามพันแปดร้อยห้าสิบคนไปสู่ความตาย

The wagons were then driven back to Zwirki Plaza, reloaded, and driven again to the Suchedniów railroad station to be unloaded of their human cargo – back and forth, again and again, all morning – until about noon.(...) According to Herr Dumker, Kommandant of the Nazi gendarmerie, “from Bodzentyn and surrounding areas, approximately 3,850 Jews had been transported – to Treblinka.” To the Treblinka Death Camp! All the Jews of the town of Bodzentyn, all but thirty-two to be exact, had been sent to their deaths.(Kalib: 146)

ภายในครึ่งวันชาวยิวจึงถูกกวาดล้างออกไปจากเมืองจนเกือบหมดนับว่าทำตามนโยบายของท่านผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การกวาดล้างเป็นไปอย่างเป็นระบบระเบียบโดยไม่มีการตะโกน การทุบตีหรือการยิง ยิวที่เหลืออีกสามสิบสองคนคือพวกที่จะต้องช่วยทำความสะอาดและจัดสิ่งต่างๆให้เป็นระเบียบภายหลังการกวาดล้างตามมาตรฐานของนาซี หนึ่งในนั้นคือหัวหน้าชุมชนชาวยิวของเมืองคือ Shmiel ที่เหลือส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพมาจาก Plock ทั้งหมดจะต้องขึ้นรถไฟไปด้วยกันแต่บังเอิญเหลืออยู่สองคนเป็นเด็กและผู้ใหญ่ที่ขึ้นไปบนรถไม่ได้เพราะรถเต็มแน่นแล้ว ตำรวจนาซีจึงสังหารสองคนหลังนี้อย่างโหดเหี้ยมและเลือดเย็นที่สุดโดยเฉพาะเด็กได้กลายเป็นเป้ากระสุนให้กับการประลองฝีมือของเหล่านักแม่นปืนนาซีที่ฝึกคะนอง

Another Nazi then grabbed the last Jewish child of Bodzentyn and shoved him against a wall, where he was used as the object of target practice for a group of jeering Nazi sharpshooters. All that remained to be done in order to leave Bodzentyn orderly enough to meet the standards of German cleanliness and discipline was to sweep and clear the streets of refuse and debris.(Kalib:146)

ซมิเอลคุมขาวยิวที่เหลือช่วยตำรวจท้องถิ่นชาวโปแลนด์ทำความสะอาดถนนหนทางซากสิ่งของ และจัดระเบียบตามอาคารบ้านเรือน เขาจึงตระหนักว่าเหตุโศกนาฏกรรมชาวโปแลนด์จึงกระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือนาซีนัก ทั้งนี้เพราะภายหลังการกวาดล้างนอกจากชาวนาซีเหล่านี้จะไม่มีคู่แข่งในการค้าอีกแล้วพวกเขายังสามารถยึดทรัพย์สินของชาวยิวที่หลงเหลืออยู่ในเมืองเป็นของตนได้มากมาย อันที่จริงชะตากรรมของซมิเอลก็ไม่ต่างจากพวกที่ถูกกวาดล้างเพราะภายหลังที่เขาเสร็จสิ้นภารกิจในการทำความสะอาดและจัดระเบียบสิ่งต่างๆในเมืองแล้วผู้บัญชาการตำรวจก็กล่าวกับซมิเอลว่าถึงคราวของเขาที่จะต้องถูกกำจัดแล้วก็ควบคุมตัวและนำตัวเขาไปยังสถานีตำรวจแต่อาศัยไหวพริบปฏิภาณและโชคที่ยังเข้าข้างเขาอยู่ซมิเอลจึงรอดชีวิตมาได้ ส่วนชาวยิวอีกยี่สิบเก้าคนนั้นเชื่อกันว่าถูกส่งตัวไปค่ายกักกันเอาชวิตซ์และไม่มีใครได้ข่าวพวกเขาอีกเลย นี่จึงเป็นการปิดฉากการกวาดล้างชาวยิวแห่งเมืองบอดเซนต์

สำหรับครอบครัวของโกลดีเองนั้นเผชิญกับการกวาดล้างในเมืองสตาราโซวิช บิดาได้พยายามวางแผนอย่างรอบคอบล่วงหน้าแล้วโดยหาทางให้ผู้ใหญ่ทุกคนในครอบครัวได้ทำงานในโรงงานทำอาวุธกลางคืนเนื่องจากเห็นว่าการกวาดล้างมักจะกระทำก่อนรุ่งเช้า ดังนั้นหากมีการกวาดล้างเกิดขึ้น ผู้ที่ทำงานอยู่ในโรงงานตอนกลางคืนก็จะรอดตัวไป อย่างไรก็ตามในคืนวันก่อนที่ จะมีการกวาดล้างพี่สาวของโกลดีเกิดไม่ไปทำงานบิดาจึงอยู่เป็นเพื่อนที่บ้าน คืนวันนั้นเองตอนก่อนเช้าคือเวลาตีสี่สิบห้านาทีของวันพุธที่ 28 ตุลาคม 1942 พวกนาซีก็มาเคาะประตูบ้านที่ครอบครัวโกลดีพำนักอยู่และสั่งให้ไปรวมตัวกันที่ตลาด พ่อและราเชลาพี่สาวของโกลดีมีกระเป๋าคนละใบใส่สิ่งของที่เตรียมไว้ล่วงหน้าพร้อมขนมปังและน้ำหนึ่งขวด ที่ตลาดมีประกาศว่าผู้ที่มีบัตรทำงานเท่านั้นจึงจะได้รับคัดเลือกให้ทำงานโดยให้เข้าแถวๆหนึ่ง เกิดการโกลาหลอลหม่านเพราะผู้คนที่ไม่มีบัตรและไม่มีบัตรต่างพยายามเข้าไปอยู่ในแถวของผู้ที่ได้รับเลือก ครอบครัวถูกจับแยกจากกันเสียงกรีดร้องขอความเมตตา พวกนาซีก็ตะโกนทั้งออกคำสั่งทั้งบริภาษ ทั้งทุบตีและยิงใครก็ตามที่ชักช้าอืดอาดไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้รวดเร็วทันใจ ก่อนมาถึงตลาดพ่อของโกลดีได้นัดแนะกับราเชลา ก่อนแล้วว่าหากเห็นพ่อได้รับเลือกไปอยู่กลุ่มคนทำงานให้ราเชลาพยายามเข้าไปอยู่ในกลุ่มนั้นด้วยให้ได้ ดังนั้นเมื่อราเชลาเห็นพ่อเข้าไปอยู่ในกลุ่มแล้วเธอจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะเข้ากลุ่มให้ได้ ในตอนแรกเธอถูกผลักกลับออกมาสองสามครั้ง แต่ด้วยความตั้งใจอันแน่วแน่เธอจึงเข้าไปรวมกลุ่มได้สำเร็จโดยได้รับความช่วยเหลือจากบรรดาคนรู้จักและญาติ คนกลุ่มนี้ซึ่งมีจำนวนประมาณห้าร้อยคนจึงเป็นพวกที่รอดชีวิตจากการกวาดล้างในครั้งนั้น

Amid the horror and the suffering, Rachela saw Father made his way into the workers' group. As he had instructed her, she now fought as forcefully as she could, but was pushed out of the workers' group. She tried again, and again she was shoved out. Determined to get in, Rachela struggled several times until she finally succeeded, (...)

Within this group were the more fortunate five hundred or so survivors of the liquidation. (Kalib:153)

แต่พวกที่เหลือซึ่งเป็นชนหมู่มากประกอบไปด้วยคนที่เจ็บป่วย อ่อนแอ คนสูงอายุและเด็ก ถูกแยกออกไปสู่จุดจบที่น่าอนาถ ส่วนใหญ่แล้วผู้เป็นมารดาเลือกที่จะไปเผชิญจุดจบกับลูกในอก ภาพที่น่าสลดใจมีให้เห็นทั้งผู้ชายที่เอาตัวรอดแต่เพียงลำพังพยายามต่อสู้เพื่อให้เข้าไปอยู่ในกลุ่มผู้ได้รับเลือกไปทำงานโดยไม่พะวงห่วงใยทั้งภรรยาและลูกแต่ก็มีสามีที่ไม่ยอมละทิ้งบุตรภรรยาอันเป็นที่รักหากแต่ยอมอยู่ร่วมเผชิญวาระสุดท้ายด้วยกัน กลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนขึ้นรถบรรทุกคันแล้วคันเล่าไปยังสถานีรถไฟเพื่อขึ้นรถบรรทุกสัตว์ไปยังค่ายกักกันเทรบลิงกา ประมาณเที่ยงการกวาดล้างชาวยิวจากเมืองสตาราโซวิชก็เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ส่วนพวกที่ถูกเลือกก็ได้รับคำสั่งให้เดินไปยังค่ายแรงงานที่อยู่นอกเมืองออกไป

These masses of our brethren were hustled onto trucks, one after another. Truckload after truckload, they were driven off to the railroad depot, where they were transferred onto cattle cars and transported to the Treblinka Concentration Camp. (...)

By around noon, the last truckloads had been driven away. The liquidation of Starachowice was completed. (Kalib: 153,154)

ซาลินาใน *And Yet, I Am Here!* บันทึกเหตุการณ์การกวาดล้างเขตควบคุมที่เธอประสบมาด้วยตาตนเอง ผู้คนได้รับคำสั่งให้เก็บข้าวของซึ่งมิได้มีอะไรมากมายแต่สำหรับซาลินามันคือสมบัติอันล้ำค่า นั่นคือสมุดบันทึกของเธอ บทกลอน ภาพถ่าย จดหมาย และหนังสืออีกสองสามเล่ม ทุกคนไปรวมตัวกันอยู่ในสนาม บ้างทักทายกันด้วยความดีใจที่ยังได้มีโอกาสเห็นหน้ากันอยู่ บ้างก็ร้องไห้คร่ำครวญว่ามีคนมานำตัวสมาชิกในครอบครัวไปแล้ว พวกที่ยังอยู่ ณ ที่นั้นต้องรอคอยเป็นเวลาหลายชั่วโมงโดยไม่รู้ว่าจะมีชะตากรรมเช่นไรต่อไปเพราะตามปกติซาลินากับเพื่อนๆ ก็ถูกนำตัวขึ้นรถบรรทุกไปทำงานเป็นประจำทุกวัน ในวันนั้นรถบรรทุกที่เคยนำตัวพวกเขาไปทำงานก็ยังจอดอยู่นอกเขตโอด ในระหว่างนั้นบรรดาหน่วยเอสเอสก็คอยเดินตรวจตราทำร้ายผู้คนบ้างหรือไม่ก็ยิงปืนขึ้นฟ้า มีการแยกคนออกเป็นพวกๆ บางพวกถูกนำตัวไปทำงาน บางพวกถูกนำตัวขึ้นรถบรรทุกไปโดยรถจะไปจอดรับคนป่วยหน้าโรงพยาบาลเลยทีเดียว คนป่วยถูกโยนเข้าไปในรถบรรทุกร่างซ้อนทับกันไม่เว้นแม้แต่พยาบาลที่นำตัวผู้ป่วยออกมา ก็ถูกจับขึ้นรถไปด้วย

The covered trucks of the SS arrived and rumbled forward the Plac Zgody. Some stopped in front of the hospital so patients on the stretchers could be thrown inside, one on top of another. Two nurses were carefully leading out a sick man while an SS soldier, shouting *Los! Los!* and beating him with the butt of his rifle, pushed the patient and the nurses into the truck and locked the flap. (Nelken: 178)

นอกจากพวกคนป่วยแล้วเด็กกำพร้าก็ถูกนำตัวไปด้วยโดยรถบรรทุกไปจอดหน้าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เด็กโดน่อยก็ปีนขึ้นรถไปด้วยตนเอง เด็กเล็กถูกจับโยนราวกับโยนกระเป๋าสาลินาได้ยินเสียงร้องบอกว่าพวกผู้ป่วยเป็นโรคติดเชื้อในโรงพยาบาลและคนในบ้านพักคนชราถูกยิงตายหมด

The trucks were now in front of the orphanage. The older children climbed in by themselves, the small ones were thrown inside like baggage. From the hall downstairs, someone called out that all the patients in the hospital for infectious diseases and the residents in the old peoples' home had been shot. (Nelken: 179)

หลังจากเวลาหลายชั่วโมงผ่านไปในที่สุดขบวนรถบรรทุกจากเขตควบคุมไปโดยมีพวกเอสเอสเดินเป็นแถวปิดท้ายเหมือนกับเสมียนที่เสร็จสิ้นการทำงานประจำวันแล้วกลับบ้าน การกวาดล้างที่ดูเหมือนเป็นเพียงกิจวัตรหนึ่งของนาซีได้ยุติลงแล้ว พวกที่หลบซ่อนตัวจึงค่อยๆ ออกจากที่ซ่อน เป็นบรรยากาศของความรันทด ต่างร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่ในอ้อมแขนของกันและกัน บ้างเพิ่งกลับมาจากทำงานข้างนอกแทนที่จะได้พบหน้าครอบครัวก็กลายเป็นมาพบกับโศกนาฏกรรม

Everywhere German SS soldiers, Ukrainians, and Latvians. At about four o'clock a long convoy of covered trucks left the ghetto, followed by the SS marching in rank and file. They looked like clerks going home after a day's work at the office. The "Action" was over. Furtively, people came out of their hiding places and appeared on the deserted streets. (Nelken: 179)

ญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกนำตัวขึ้นรถบรรทุกไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งญาติคนป่วยและใครที่รู้ว่าเด็กและผู้เฒ่าผู้แก่ถูกนำตัวไปสังหารอย่างทารุณก็แทบจะเป็นบ้าเสียสติไป ซาลินารอดพ้นจากการกวาดล้างในวันนั้นอย่างหวุดหวิดเพราะเมื่อเธอกับพรรคพวกอีกกลุ่มหนึ่งได้รับคำสั่งใหม่ให้รอการขนย้ายครั้งต่อไปเธอก็ไม่มีเรี่ยวแรงจะกลับบ้านไปเก็บของ ขณะที่อยู่ในถนนนั้นเองเธอก็เห็นหน่วยเอสเอสนายหนึ่งยังเข้าไปใส่ผู้คนในทุกทิศทุกทางและมาหยุดอยู่ตรงหน้าเธอพอดีแต่โชคยังเข้าข้างที่กระสุนไม่ได้โดนเธอเลย คินั้นเธอนอนไม่หลับเมื่อมองออกไปนอกตัวอาคารท่ามกลางแสงจันทร์ กองซากศพซ้อนทับกันอยู่ในบ่อตื้นๆ ของสนาม โลหิตหยดหยาดจากกองซากศพอันสยดสยองนี้แลเห็นเป็นแอ่งหลายแห่งอยู่บนพื้น

In the pale light of the moon, deep down in the narrow well of the courtyard, thrown one on top of another, heaps of corpses mingled in their last embrace. Blood dripped from this macabre mountain of murdered people, staining the courtyard with dark puddles. (Nelken: 179)

ส่วนอีกครั้งหนึ่งซาลินาบันทึกไว้ว่าเป็นฤดูใบไม้ผลิในปี 1943 พวกนาซีได้มากกว่าดล้างเขตควบคุมในวันที่ 13 มีนาคม ครั้งนี้ได้สังหารคนเจ็บในโรงพยาบาลและเด็กๆ มือเพชรฆาตเป็นทั้ง

พวกผู้คุมชาวลัตเวียและหน่วยเอสเอส ผู้คนที่เดินละล้าละลังหอบหิวของส่วนตัวถูกเตะถีบเขี่ยนตีและยิงทิ้ง คนที่ยังอยู่ในเกดโตบีถูกต้อนไปรวมกันที่แพลค ซโกดี(Plac Zgody)แล้วฆ่าตายตรงนั้นเองหรือไม่ก็ถูกขนย้ายไปยังเบลเซค(Bezecz) หรือโซบิบอร์ (Sobibor)

ใน *I Light a Candle* จินาบันทึกถึงการล้อมจับกุมไว้ว่าเมื่อใดก็ตามที่มีความต้องการกำลังคนไปทำงานใช้แรงงานเพื่อส่งตัวไปยังค่ายกักกันในประเทศโปแลนด์หรือเยอรมนีที่ต้องการแรงงานทาสจำนวนมากนั้น พวกนาซีก็จะตระเวนไปตามที่พักในเกดโต เคาะประตูห้องแต่ละห้องถามหาผู้ที่อาศัยในที่นั้นว่าอยู่หรือไม่ หากอยู่ก็จะนำตัวไปเลยเป็นการสุ่มจับกุมคนที่ยังมีกำลังวังชาซึ่งมักเกิดขึ้นทุก ๆ สองสามสัปดาห์

Every few weeks there were segregations. The Gestapo would come knocking on doors: 'Does so – and – so live here ? Come with me.' When they needed more slaves to send to concentration camps in Poland and Germany, they went round gathering up people at random.(Turgel: 43)

พวกคนมีอายุก็ยิ่งหวั่นใจมากขึ้นเพราะตระหนักว่าคนสูงอายุไม่เป็นที่ต้องการ คนที่อายุมากกว่าห้าสิบไม่มีอนาคตอีกต่อไป จินาจึงหาทางช่วยคนเหล่านี้แม้เธอจะไม่สามารถช่วยอะไรได้ทางด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพแต่ทางด้านจิตใจแล้วเธอสามารถช่วยปลอบโยนด้วยการพยากรณ์ทำเป็นผู้รู้อนาคต เธอใช้สัญชาตญาณและหลักจิตวิทยามาใช้ในการดูลายมือให้กับเพื่อนร่วมชะตากรรมที่ทำงานอยู่ในโรงงานเดียวกัน ระหว่างพักเที่ยงเมื่อปลอดจากสายตาของผู้คุมจินาก็จะใช้วาจาสร้างความหวังให้กับผู้คนรอบข้างในทำนองว่าแม้จะกำลังลำบากทนทุกข์กันอยู่แต่อะไร ๆ ก็จะมีดีขึ้น

เฮเลนบันทึกไว้ใน *The End of Days* ว่าเธอได้เป็นพยานรับรู้การล้อมจับกุมชาวยิวหลายครั้ง ครั้งหนึ่งคือในฤดูร้อนของปี 1942 ในตอนเช้าตรู่เมืองทั้งเมืองยังคงหลับไหล พวกเยอรมันในเครื่องแบบสีเขียวและมีสัญลักษณ์หัวกะโหลกอยู่บนหมวกได้เข้าล้อมเมืองไว้ ได้เข้ามาที่อาคารทุกหลังและทุบประตูบ้านของชาวยิวด้วยพานท้ายปืนไรเฟิล ผู้ที่ถูกปลุกขึ้นมาต่างตื่นตกใจและแต่งตัวอย่างรีบเร่ง เด็ก ๆ และผู้หญิงต่างร้องไห้ระงมประหวั่นพรันพรึงไปกับเสียงตะโกนของนาซีที่เร่งให้พวกยิวออกจากเคหสถานด้วยถ้อยคำหยาบคาย ครอบครัวของเฮเลนที่สาวเป็นคนที่ได้ยินเสียงก่อนยังไม่ทันจะแต่งกายให้เรียบร้อยดีก็ถูกให้ออกไปอยู่ในถนนโดยมีปืนและดาบปลายปืนจี้หลังไปจนถึงตลาดซึ่งผู้คนหลายร้อยชุมนุมกันอยู่แล้วรวมทั้งสมาชิกของสภาชุมชนชาวยิวซึ่งได้รับการปล่อยตัวในเวลาต่อมาต่างตกอยู่ในสภาพตัวสั่นด้วยความหวาดกลัว

In the early dawn, when the town was asleep, the German surrounded the city. Then came the men in the green uniforms with the skull insignia on their hats. They marched through town, entering every building, rapping at every Jewish door with the butts of their rifles.(...) Within minutes, we were chased into the street, half dressed and

whimpering, (...) Miserable, shivering with fear, thirsty and now fully awake, we stood in the open square with hundreds of people.(Sendyk: 131,132)

ต่อมาทุกคนก็ต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกโดยถูกบังคับให้เดินผ่านแถวทหารนาซี ช่วงเวลาขณะนี้ เป็นช่วงเวลาที่น่าสนใจเพราะเป็นเวลาแห่งการพลัดพราก ลูกถูกพรากจากอกแม่ ภรรยาถูกพรากจากสามี ใครก็ตามที่ขัดขืนพยายามจะอยู่กับคนที่ตนรักก็จะถูกทุบตี แล้วในที่สุดก็ถึงคราวครอบครัวของเฮเลน บิดามารดาของเธอถูกเลือกให้ไปอยู่กลุ่มทางด้านซ้ายและเฮเลนก็ไม่ได้เห็นบุพการีอีกเลย

Meanwhile, the selections were going on. We were made to march through the rows of Germans.(...) Now it was our turn. Mama and Papa marched through together, their shoulder slumped, their faces fallen.

"Left!" And off they were sent.(...)

We immediately lost sight of Mama and Papa. Bewildered, we tried to run to the other side of the marketplace to look for them, to be with them, but we were beaten for getting out of our column.(Sendyk: 132,133)

เฮเลนและสมาชิกในครอบครัวที่เหลือถูกเลือกให้ไปอยู่กลุ่มทางขวาและได้รับคำสั่งให้กลับบ้านไปมีจะนั้นจะถูกยิงอยู่ ณ ที่นั้นเอง เมื่อกลับมาถึงบ้านก็ต้องหัวใจสลายเป็นคำรบสองเพราะน้องสาวพิการที่ต้องอยู่แต่ในเตียงได้หายตัวไปแล้ว เห็นได้ชัดว่าพวกนาซีคงนำตัวเธอไป ก่อนหน้านี้พวกเธอเคยได้ยินว่าคนเจ็บคนป่วยจะถูกนำตัวไปโดยไม่ต้องคำนึงถึงคำว่าเมตตา มาถึงตอนที่น้องสาวพิการของเธอเองหายไปเธอจึงได้ประสพด้วยตนเองว่าสิ่งที่เคยได้ยินมานั้นเป็นความจริง ทุกคนพากันร้องไห้อย่างสุดจะกลั้นไว้ได้แม้ว่าน้ำตาจะมีได้ช่วยให้ความทุกข์บรรเทาเบาบางลงเลยก็ตามที่ เฮเลนนึกถึงคำพูดของบิดาที่เคยกล่าวไว้ว่า มันเป็นวาระสุดท้าย อาณาจักรของพระเจ้าสมัยกาลแห่งพระเจ้าผู้ไถ่ ทว่าเธอยังไม่ตายและยังไม่ได้ขึ้นสวรรค์แต่กลับถูกแขวนอยู่ ณ ปากเหวแห่งนรก และไม่รู้ว่าพี่สาวจะพยายามวิ่งเต้นเพื่อนำตัวบิดามารดากลับคืนมาอย่างไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในที่สุดพ่อแม่ของเฮเลนรวมทั้งญาติสูงอายุทั้งหลายก็ถูกนำตัวขึ้นรถไฟพร้อมกับชาวยิวอีกหลายพันคนออกจากเมืองครีชเนาโดยมิได้กลับมาอีกเลย

My precious parents, who had never asked much from their Creator, were taken away on that summer day in 1942, taken from all that was dear to them. Grandma Chaya, great – aunt Chama, great – uncle Moishe, and thousands of other Jewish mothers and fathers, sisters, brothers, and babies from the town of Chrzanow were taken with them. Their only crime was having been born Jewish. (Sendyk: 133-134)

ส่วนอีกครั้งหนึ่งเฮเลนบันทึกว่าเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 1943 ทุกคนถูกกวาดต้อนให้ไปรวมกันที่ตลาดเพื่อถูกคัดเลือก เฮเลนและพี่สาวนั้นซเซียเกาะอยู่ติดกันตลอดด้วยความประหวั่นพรันพริ้งด้วยกลัว

ว่าจะถูกแยกจากกันเหมือนหลายครอบครัวที่ถูกพรากจากกันไปแล้ว เธอทั้งสองถูกคัดเลือกให้ไปอยู่ทางขวาอันเป็นกลุ่มของผู้ที่จะต้องเดินไปสถานีรถไฟเพื่อเดินทางไปยังค่ายกักกัน เธอเล่นเอาตัวรอดด้วยการบอกอายุเกินกว่าอายุจริงสองปีและยังเขย่งปลายเท้าเพื่อให้ดูสูงขึ้น ส่วนพี่สาวอีกคนหนึ่งคือบลิมเซียพร้อมลูกน้อยถูกคัดเลือกให้ไปอยู่ด้านซ้ายกลุ่มเดียวกับพวกที่ไม่แข็งแรงเด็กและคนสูงอายุอีกหลายพันคน เธอเล่นถ่ายทอดภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแจ่มชัด เสียงร้องไห้สะอึกสะอื้นเสียงกรีดร้องดังระงม ผู้หญิงและเด็กถูกพรากไปจากสามี จากบิดาและพี่น้องผู้ชาย

The Nazis had their bayonets raised high, as if ready for a savage battle charge. The two-legged German shepherds were pushing around thousands of innocent, helpless people. Woman and children were being dragged from their husbands and fathers. There were loud cries and broken sobs from the newly bereaved of all ages. (Sendyk: 148)

แม้ว่าเธอจะไม่ได้อ่านบันทึกการสังหารชาวเมืองไวในการบรรยายภาพเหตุการณ์วันนั้น แต่เธอก็บอกว่าพี่สาวของเธอพร้อมลูกน้อยถูกนำตัวไปซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าคงไม่มีชีวิตรอด ในที่สุดเมืองซรชเนา ก็ปราศจากชาวยิวที่เคยมีจำนวนอยู่ในเมืองนี้มากกว่าสองหมื่นคนซึ่งมากกว่าครึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดทั้งเมืองและเป็นพวกที่อยู่ที่นี่มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 การกำจัดกวาดล้างอย่างหมดจดเบ็ดเสร็จเด็ดขาดไม่ให้เหลือรอดแม้แต่คนเดียวเช่นนี้เป็นปฏิบัติการแก้ปัญหาชาวยิวในแบบของนาซีที่เรียกกันว่า "The Final Solution"

Our precious, fiercely loyal older sister Blimcia, with her cherubic baby Aiziu, was deported on February 18, 1943, in the action that finally made Chrzanow Judenrein, Jew free. The town of Chrzanow once counted over twenty thousand Jewish souls comprising more than fifty percent of the total population. Thus was carried out the final solution to the Jewish problem in the town of Chrzanow, where Jews had resided since the sixteenth century. (Sendyk: 148)

ในเรื่อง *In My Hands* ภายหลังจากที่ไอรีนนำอาหารไปฝังใต้รั้วของเกตโตเพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวยิวที่ตกเป็นเชลย ไม่นานหลังจากนั้นเธอก็ได้เป็นพยานกับการกวาดล้างอย่างถอนรากถอนโคน โดยวันหนึ่งเมื่อเธอมองไปยังที่ที่เคยเป็นที่ตั้งของเขตควบคุมนั้น เธอก็เห็นรถปรับหน้าดินกำลังแล่นอยู่ท่ามกลางซากปรักหักพังของอาคารเศษอิฐ ปูน หน้าต่างประตูที่หักพังและชิ้นส่วนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ไอรีนเห็นหมวกที่บีเบน กระเป๋าเดินทางแบะอ้า เข็มเทียนทำด้วยเงินตกอยู่ ขณะที่รถปรับหน้าดินกำลังทำงาน หน่วยเกสตาโปก็เดินตรวจตราเผาระแวดระวังอยู่บนทางเท้า แล้วก็มิเสียงประกาศอย่างภาคภูมิใจออกจากเครื่องขยายเสียงที่มุ่มถนนว่าเมืองนี้"ปลอดภัย"แล้ว นั่นคือภาพของเกตโตที่ไอรีนได้เห็นด้วยตาตนเองและรับรู้ด้วยความโศกเศร้าราวกับเธอได้สูญเสียผู้เป็นที่รักไป

One morning in March, when Janina and I arrived at work, we saw bulldozers crawling across the rubble that had been the ghetto. Here and there among the broken masonry and the shattered window frames I noticed a crushed hat, a burst suitcase, a silver candlestick.(...) I felt, myself, as though I had lost someone dear; an announcement was being trumpeted with great pride from the loudspeakers at the corner of the street: 'This town is Jew-Free!'(Opdyke: 120)

กระบวนการล้างเผ่าพันธุ์เช่นนี้มิใช่ครั้งสุดท้ายที่ไอรีนได้เห็น เมื่อหน่วยทหารเยอรมันที่ไอรีนทำงานอยู่ด้วยต้องย้ายไปที่เทอร์โนโพล เธอก็ประสบกับเหตุการณ์กวาดล้างชาวยิวอีกครั้งหนึ่งอย่างใกล้ชิด ครั้งนี้ที่ตลาดชาวยิวจำนวนหลายร้อยถูกนำมารวมกันอยู่ภายในรั้วลวดหนามและคัดแยกประเภทโดยหน่วยเอสเอส ผู้หญิงและเด็กอยู่ทางหนึ่ง คนแก่ทางหนึ่ง คนหนุ่มอีกทางหนึ่ง นอกรั้วญาติมิตรเบียดเสียดกันต่างตะโกนเรียกชื่อผู้เป็นที่รักของตนแต่ในที่สุดก็ต้องหนีกระเจิดกระเจิงเมื่อทหารหันปากกระบอกปืนมาที่ฝูงชนนอกรั้ว ไอรีนหนีความซุลมุนเข้าไปในบ้านที่อยู่ใกล้ๆซึ่งจากข้าวของเครื่องใช้ที่แตกหักเสียหายจนไม่มีชิ้นดีแสดงว่าเป็นบ้านของพวกยิวที่ถูกกวาดล้างนั่นเอง จากหน้าต่างชั้นบนของบ้านเด็กสาวได้เห็นภาพแห่งความโหดเหี้ยมที่สะท้อนถึงด้านมืดของมนุษยชาติอย่างชัดเจน ความโหดเหี้ยมนั้นจริงเธออยู่กับที่จนราวกับเป็นอัมพาตไม่สามารถละสายตาไปจากภาพของชายสูงอายุที่เดินพร้อมไม้เท้าแต่เดินไม่เร็วพอจึงถูกยิง แรบไบสูงอายุอีกคนหยุดช่วยผู้หญิงที่อุ้มลูกอยู่ในอ้อมแขนก็ถูกยิงด้วยกันหมดทั้งสามคน ทุกครั้งที่มีคนเดินสะดุดล้มลงหรือล้มลงเพราะถูกตีก็จะถูกยิง ผู้คนถูกกวาดต้อนให้เดินเข้าไปบนร่างของผู้ที่ล้มลงไปแล้ว แต่ภาพที่ตราตรึงอยู่ในความทรงจำและหลอกหลอนไอรีนไปชั่วชีวิตคือภาพของนายทหารที่โยนเด็กขึ้นไปบนอากาศและเลี้ยงยิงไปยังเป้าที่มีชีวิตนั้น เมื่อร่างทหารตกลงที่พื้นข้างผู้เป็นมารดา นายทหารก็ยิงมารดาอีกคนหนึ่ง

As I pressed against the glass, I saw an officer make a flinging movement with his arm, and something rose up into the sky like a fat bird. With his other hand he aimed his pistol, and the bird plummeted to the ground beside its screaming mother, and the officer shot the mother, too.

But it was not a bird. It was not a bird. It was not a bird.(Opdyke: 128)

พวกยิวที่มีได้ถูกคัดขึ้นรถบรรทุกถูกต้อนให้เดินเป็นแถวออกไปนอกเมือง ไอรีนกับพวกที่ติดตามไปเพราะต้องการทราบชะตากรรมของคนเหล่านั้นก็ได้ยินเสียงปืนรัวติดต่อกันเป็นเวลานาน เสียงปืนแต่ละครั้งกระซอกความรู้สึกของเด็กสาวและพวกราวกับพวกเธอตกเป็นเป้าของลูกกระสุนเสียเอง เมื่อเสียงของมัจจุราชเจียบลงพวกเธอก็จากมาราวกับไวรัญญาณ ไม่สามารถมีคำพูดใดหลุดรอดออกจากปากได้ ในขณะที่เวลานั้นการเปล่งเสียงพูดออกมาดูราวกับเป็นการกระทำอันหยาบหยาบต่อผู้เสียชีวิต

ไอรีนได้เป็นพยานรู้เห็นการกวาดล้างชาวยิวเป็นครั้งสุดท้ายในเทอร์โนโพลซึ่งเธอมองเห็นได้จากหน้าต่างห้องพักรุ่งขึ้นจากคิเลียลลงคริสตมาสของเหล่านายทหาร แม้ไอรีนจะมีได้พรรณารายละเอียดของการสังหารหมู่โดยหน่วยเอสเอสครั้งนี้แต่ผู้อ่านก็สามารถจินตนาการภาพความโหดร้ายได้เองจากคำบอกเล่าไม่กี่ประโยคของหญิงสาวขนาดบุรุษเพศยังตัวสั้นเมื่อได้เห็นภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าหรือแม้กระทั่งชายชาติทหารเช่นนายพันยังอดสะดุ้งสะเทือนมิได้

I was awakened by gunfire and explosions. I sat bolt upright in bed, looking around in confusion. When I moved to the window and nudged aside the blackout curtain, I was greeted by the dull clap of detonation. Rokita's men were doing their work, the final *Aktion* in Ternopol. (...)

Schulz was already in the kitchen when I arrived, wide-eyed and shaking. (...)

Through the window, we could see smoke billowing up beyond the roof of the factory, from the direction of the ghetto. Behind us, the door opened and the major came in, pale and sick-looking.(...) He sat down, and with each explosion and burst of gunfire, his shoulders jerked. (Opdyke: 182,183)

อีกครั้งหนึ่งไอรีนได้เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์การประหารผู้ที่ให้ความช่วยเหลือชาวยิวขณะที่เดินผ่านลานสาธารณะในเมือง สามภรรยาชาวโปแลนด์หนึ่งพร้อมกับลูกเล็กๆสองคนกับสามภรรยาชาวยิวพร้อมลูกน้อยหนึ่งคนถูกหน่วยเอสเอสบังคับให้ขึ้นไปบนตะแลงแกงและถูกแขวนคอเป็นการลงทัณฑ์โทษฐานที่ชาวโปแลนด์ช่วยเหลือชาวยิวซึ่งเป็นศัตรูของอาณาจักรไรช์ ไม่มีการขึ้นศาลตามระบบศาลสถิตย์ยุติธรรมและไม่มีการลดหย่อนผ่อนโทษใดๆทั้งสิ้น การประหารจงใจทำอย่างโจ่งแจ้งต่อหน้าฝูงชนที่สัญจรไปมาในละแวกนั้นเพื่อให้จดจำไม่เอาเป็นเยี่ยงอย่าง ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงจิตใจที่มืมหินชาติไร้ความเมตตาปราณีของเหล่าเพชฌฆาตและผู้ที่ยกคำสั่งรวมทั้งนโยบายของฮิตเลอร์ผู้นำแห่งอาณาจักรไรช์ด้วย

While we watched, a Polish couple carrying their two small children in their arms was forced up onto the platform, and behind them another couple with a toddler was prodded up at gunpoint. Even from a distance, the yellow stars on the coats of the second group showed plainly. There were nooses for all. (...)

It took no time to hang them. No time at all. First these people were alive. Then they were dead. (...) We in the crowd stood mute, watching the bodies swing, watching the children's small feet dangle in the air. I had heard them choking. Now it was silent.(Opdyke: 219)

อลิเซียบันทึกถึงการกวาดล้างครั้งแรกไว้ในบทที่เจ็ดของ *Alicia My Story* ซึ่งมีชื่อบทคือ The First "Action" ว่าเช้าวันหนึ่งเธอถูกมารดาปลุกให้ตื่นขึ้นมารีบแต่งตัว อลิเซียไม่ได้ถามว่าจะไปไหน หากแต่รีบปฏิบัติตามคำสั่งของมารดาแต่โดยดี ภายในเวลาไม่กี่นาทีสมาชิกของบ้านทั้งสิบคนก็ออกมา รวมกันอยู่ที่สนามหลังบ้านและเข้าไปหลบซ่อนตัวอยู่ในกำแพงหินซึ่งมีช่องให้เข้าไปได้เพราะเจาะหินไว้ ก่อนหน้านั้นแล้ว คนสุดท้ายที่เข้าไปในช่องกำแพงคือชาซารีพี่ชายของอลิเซียซึ่งตั้งหินสามก้อนปิดแล้ว นำสิ่งที่เหมือนกล่องไม้เจาะรูไว้หลายแห่งเพื่อให้อากาศผ่านเข้ามาได้ปิดทับหินอีกชั้นหนึ่ง ที่ทุกคน ต้องเข้ามาอัดกันอยู่ในนี้เพราะภายนอกกำลังมีพวกนาซีที่จะมากวาดล้างชาวยิว เวลาผ่านไปไม่นานอลิเซียก็ได้ยินเสียงตำรวจเยอรมันตะโกนมาจากทางบ้านให้ชาวยิวออกมา เสียงเข้ามาใกล้ทุกทีจนมาอยู่ในสนามหลังบ้าน เฉพาะบุญที่พวกยูเครเนียนค้นหาพวกอลิเซียไม่พบ อลิเซียเขียนถึงเหตุการณ์ตอนนี้ไว้ว่ามันน่ากลัวจนเธอรู้สึกเหมือนหัวใจหยุดเต้นและถึงกับไม่สามารถกลั้นปัสสาวะไว้ได้ หลังจากเงยเสียงไปชั่วครู่ก็มีเสียงปืนและเสียงกรีดร้อง ทุกคนต่างตระหนกว่าสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวกำลังเกิดขึ้นภายนอก

The voice was coming closer to us; it was coming from the backyard now.

"Look at the cellar inside the wall. They must be somewhere here; those damned Jews."

"Here let's see," a voice said in Ukrainian. He was knocking on the stone wall near us. My heart stopped. (...) Then complete quiet. I felt warm moisture along my thigh and realized with great shame that I had wet myself.

The quiet was again shattered by gunshots and screams. Something terrible was going on outside. (Appleman-Jurman: 50)

ทุกคนนั่งอยู่ในที่ซ่อนตลอดทั้งวันและอีกครั้งคืน ชาซารีจึงออกไปดูลาดเลาก่อนและกลับมาบอกพรรคพวกว่าพวกตำรวจเอสเอสได้ออกจากเมืองไปแล้ว เมื่อทุกคนกลับเข้าไปในบ้านก็พบว่าบ้านยังอยู่ในสภาพดีอยู่แม้ว่าจะมีสิ่งของหายไประยะหนึ่ง เสียงที่ได้ยินแสดงว่าเป็นการจ้องมองให้ตกใจหากมีเด็กเล็กๆ ก็ย่อมจะต้องร้องออกมาด้วยความหวาดกลัวซึ่งก็จะทำให้พบที่ซ่อนตัวได้ อลิเซียคิดว่าพวกเยอรมันและยูเครเนียนช่างเป็นฆาตกรที่ชาญฉลาดเสียนี้กระไร การกวาดล้างครั้งแรกที่อลิเซียเผชิญด้วยตนเองซึ่งอุบัติขึ้นในเดือนตุลาคม 1942 นั้นมีชาวยิวทั้งผู้ชายผู้หญิงและเด็กถูกสังหารไปประมาณสองพันคนด้วยการถูกบังคับให้ออกจากที่ซ่อนหรือถูกจับได้ระหว่างหนีออกจากเมือง พวกเขาถูกยิงทิ้งแล้วฝังในหลุมรวม ผู้ที่ถูกยิงขณะหลบหนีภายหลังสมาชิกของสภาชาวยิวได้นำศพมาฝัง ณ สุสานของยิวด้วยกัน

About two thousand Jewish men, women, children were murdered in this first action in October 1942. They were taken out of hiding places or caught while trying to escape from the city. They were shot and buried in a mass grave on the

Fador. Some were shot on the Bashte while trying to escape and were later buried in the Jewish cemetery by members of the Judenrat. A wave of sorrow enveloped us all. (Appleman-Jurman: 51)

หลังจากการกวาดล้างครั้งแรก ครอบครัวของอลิเซียได้สร้างที่ซ่อนตัวใหม่ในบ้านเนื่องจากพ่อเข้าฤดูหนาวที่ซ่อนเดิมอาจถูกพบเห็นได้เพราะฝนที่ตกอย่างหนักจะชะล้างดินที่ปะไว้ระหว่างรอยแตกของหินก้อนที่ทำไว้ให้เคลื่อนออกได้ ใครก็ตามที่เดินผ่านกำแพงอาจจะสังเกตเห็นรอยที่ไม่สม่ำเสมอระหว่างหินก้อนเหล่านั้นได้ นอกจากนี้ผู้คนที่จะมาขอหลบภัยด้วยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงต้องหาทางขยับขยายพื้นที่ ที่ซ่อนที่สร้างขึ้นใหม่นี้ได้รับการขนานนามว่า "bunkers" ซึ่งใช้เวลามากมายหลายคืนทีเดียวว่าจะสร้างเสร็จ กินเนื้อที่อยู่ใต้ห้องโถง ทางเข้าอยู่ในห้องครัวเบื้องหลังเตาอิฐขนาดใหญ่ที่มีประตูสองบานเล็กๆซึ่งปกติเปิดเข้าสู่ช่องเก็บฟืน ใต้พื้นไม้ของช่องเก็บฟืนได้ถูกขุดเป็นอุโมงค์ลึกลงไปประมาณสิบฟุตจากห้องโถงเพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียงของช่องกลวง กล้องไม้ที่มีดินบรรจุอยู่เต็มถูกเลื่อนมาปิดทางเข้าตรงช่องเก็บฟืนปิดบังบังเกอร์อย่างสนิท การขุดเป็นไปอย่างยากลำบาก อลิเซียก็ต้องช่วยงานด้วยเพราะถูกมองว่าไม่ได้เป็นเด็กอีกต่อไปแล้ว

ประสบการณ์การกวาดล้างที่อลิเซียประสบเป็นครั้งที่สองเริ่มขึ้นกลางดึกคืนวันหนึ่งเมื่อมารดา มาปลุกให้เธอลุกขึ้นแต่งตัว อลิเซียรู้ทันทีที่กำลังเกิดอะไรขึ้น เธอไปรวมกับพรรคพวกที่ห้องครัว ต่างทยอยกันคลานลงไปบังเกอร์ อลิเซียสังเกตว่าทารกเกิดใหม่หลานของเจ้าของที่ดินไม่ได้ลงมาอยู่ในบังเกอร์ด้วย ทั้งนี้เพราะบิดาของเด็กตัดสินใจว่าเด็กจะลงมาอยู่ด้วยไม่ได้เพราะอาจจะตื่นและส่งเสียงร้องทำให้พวกนาซีรู้ว่าบังเกอร์อยู่ที่ไหนจึงซ่อนทารกไว้ในครัวเบื้องหลังเตียงโดยให้เด็กตีผ้าคลุมๆเพื่อให้หลับเป็นเวลานาน เมื่อพวกนาซีเข้ามาในบ้านก็ตะโกนส่งเสียงให้ซาวียออกมารวมทั้งมีเสียงยิงปืนและเสียงกระแทกสิ่งของโครมคราม หลังจากเสียงนาซีจากไปพวกที่อยู่ในบังเกอร์ก็ยังไม่กล้าส่งเสียงด้วยเกรงว่านาซีจะหลอก ทั้งหมดจึงยังคงอยู่ที่ซ่อนจนถึงกลางคืนของอีกวันหนึ่ง อย่างไรก็ตามทารกจะต้องมีอะไรรับประทาน อลิเซียจึงอาสาเป็นผู้ไปเอาขวดใส่น้ำชาให้ทารกดื่ม เมื่อได้รับการยินยอมอลิเซียจึงขึ้นมาจากบังเกอร์ ในห้องครัวมีตสนิทเธอคล้ำทางอย่างระมัดระวังไปที่เตียง แล้วเธอก็ต้องแปลกใจที่เตียงเลื่อนออกจากที่ที่เคยตั้งอยู่ ระหว่างกำแพงกับเตียงมีตู้เด็กทารกอยู่ ดูราวกับว่าทารกกำลังหลับ อลิเซียจึงก้มตัวลงไปเอามือสัมผัสกับศีรษะของทารกทันใดนั้นเองเธอก็กรีดร้องแล้วก็หมดสติไป เมื่อฟื้นขึ้นมาเธอรู้สึกเจ็บหลังจากการที่ล้มฟาดลงไปและระลึกได้ว่าที่หมดสติไปนั้นเนื่องจากพบว่าทารกได้เสียชีวิตแล้ว เสียงปืนที่ได้ยินตอนที่พวกนาซีบุกเข้ามาในบ้านก็คือเสียงปืนที่ปลิดชีพทารกผู้นี้เอง

I was terribly afraid, and for a moment I regretted leaving the safety of the bunker. (...) Between the wall and the bed was the baby's crib. He seemed to be sleeping quietly. I bent down to pick him up. My hands felt his head and I screamed and

screamed, (...) But Shmuel was dead. The shot we had heard when the murderers entered our house had killed the poor baby; (Appleman-Jurman: 58)

อลิเชียบินไปซ่อนตัว ณ ห้องใต้หลังคาซึ่งมีที่ซ่อนและมองออกไปจากช่องของผนังที่ซ่อนอยู่ก็เห็นพวกเอสเอสและยูเครเนียนประมาณสิบสองคนเข้าไปล้อมบ้านที่อยู่ใกล้กัน เสียงพังประตูเสียงตะโกนให้ชาวยิวออกจากบ้าน เสียงเด็กร้องไห้ แล้วอลิเชียก็เห็นเพื่อนบ้านทั้งผู้หญิงผู้ชายและเด็กในสภาพกึ่งเปลือยเดินออกมาโดยถูกทุบตีทำร้ายร่างกายด้วยปืนไรเฟิลที่เหล่าผู้บุกรุกถืออยู่ ขณะนั้นเองอลิเชียก็ได้ยินเสียงกรีดร้องและเห็นเด็กผู้หญิงคนหนึ่งตกลงมาจากหน้าต่างห้องใต้หลังคา ร่างที่ร่วงลงมากระแทกพื้นของเธอมีโลหิตไหลนองออกมาจากศีรษะที่แตกแล้ว

Men, women, and children, half naked. They were being pushed by rifles and being hit over their heads and backs. As I looked, I suddenly heard a terrifying scream followed by a shot and saw a girl falling out of an attic window. She fell sprawled on the snow like a shot-down bird. Her legs were uncovered and the blood running from her shattered head was spreading into the white snow.

(Appleman-Jurman: 58 –59)

วันทั้งวันอลิเชียได้ยินแต่เสียงกรีดร้องระงม เสียงปืน เสียงเด็กร้อง และเสียงสุนัขเห่าขรม การกวาดล้างครั้งที่สองที่อลิเชียประสบด้วยตนเองนี้ทำให้ชาวยิวเสียชีวิตไปหลายพันคน ยูเครเนียนที่เข้าข้างนาซีคนหนึ่งใช้สุนัขดมกลิ่นจนค้นพบบังเกอร์มากมายหลายแห่ง การสังหารหมู่เหนือหลุมที่ขุดรอไว้ฝังศพรวมเกิดขึ้นอีก การสังหารข้างบ่อน้ำทำให้สีของน้ำในบ่อเปลี่ยนไปด้วยโลหิตที่ไหลซึมลงไป ในบ่อเช่นเดียวกับสีของหิมะบนพื้นถนนก็มีสีน้ำตาลแดงเป็นหย่อมๆที่โน่นที่นี่ด้วยโลหิตของเหยื่อการกวาดล้างที่หลังรดลงพื้นปรูฟี่ ของเล่นเด็กกระจัดกระจายอยู่บนพื้นถนนในเขตควบคุมเป็นหลักฐานของการที่เด็กถูกพรากไปจากของเล่นอันเป็นที่รักของตนโดยนำมือของฆาตกรใจโหด

Thousands of Jewish people were murdered in that action. (...) The people were murdered in front of mass graves on the Fador and over the Bashte near the Jewish cemetery.(...) On the streets the snow was colored a reddish – brown in places where Jewish blood had spilled. Toys were scattered over the streets of the ghetto, lost by children or knocked out of their hands when they were taken to their death by their murderers. (Appleman-Jurman: 60)

การกวาดล้างที่อลิเชียประสบเป็นครั้งที่สามมาถึงในขณะที่แม่และน้องชายป่วยหนัก ทั้งคู่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้และสมาชิกครอบครัวอื่นที่ร่วมชายคาเดียวกันก็ขอร้องมิให้อลิเชียพาแม่และน้องลงไปบังเกอร์ใหญ่เพราะเสียงต่อกรที่จะทำให้ผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายไปด้วย อลิเชียจึงต้องพาแม่และน้องไปซ่อนในหลุมที่เธอเตรียมไว้ใต้เตียง เอาหมอนรองศีรษะไว้ให้และเอาผ้าห่มคลุมปิดทั้งสองไว้ หลังจากนั้นเธอก็ทำให้บ้านอยู่ในสภาพที่ดูเหมือนได้ผ่านการบุกรุกมาแล้วโดยทำให้เก้าอี้ล้ม ดึงผ้าปู

ที่นอนลงมา เปิดประตูทิ้งไว้ทุกบานให้ดูราวกับว่าผู้ที่อาศัยอยู่ได้รับแผ่นหนีไปในสภาพตกใจกลัวสุดขีด เธอจึงใจเปิดประตูทุกบานด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งคือพวกเยอรมันจะทำเสียงดังมากเวลาจะผ่านเข้ามา เธอเกรงว่าแม่และน้องจะตกใจกับเสียงจอนส์เสียงร้องออกมา ถัดจากนั้นเธอก็ไปเอาถังที่ใส่ของเสียระหว่างปลดทุกข์ตอนกลางคืนมาสาดสิ่งปฏิญ์ไปทั่วพื้นห้องโถงเพื่อให้พวกนาซีไม่อยากจะทนกลิ่นเหม็นในบ้านนาน ตัวอลิเซียเองซ่อนตัวอยู่ใต้เตียงใกล้กับหลุมที่เธอซ่อนมารดาและน้องโดยเอาแผ่นไม้มาปิดอยู่เบื้องหน้าเธออีกทีหนึ่ง เมื่อพวกเกสตาโปเข้ามาอลิเซียได้ยินเสียงสบถที่แสดงว่าผู้บุกรุกได้พบกับสิ่งปฏิญ์ที่เธอสาดไว้ทั่วในห้องโถงแล้ว ต่อมาก็เข้ามาในห้องนอนเธอรู้สึกว่เวลาในขณะนั้นยาวนานชั่วกัปกัลป์ แม้ว่าพวกเยอรมันจะจากไปแล้วแต่ครอบครัวของอลิเซียและของคนอื่น ๆ ก็ยังไม่กล้าออกจากที่ซ่อน เสียงปืนดังอยู่ตลอดทั้งวัน การกวาดล้างครั้งนี้ไม่มีผู้ใดทราบว่ามีคนเสียชีวิตไปเป็นจำนวนเท่าใด ที่แน่ ๆ ก็คือผู้คนในเกตโตได้หายไปประมาณครึ่งหนึ่งซึ่งก็จะทำให้มีพื้นที่รองรับผู้ที่ จะเข้ามาอยู่ใหม่ และวงจรอุบาทว์ของการกวาดล้างก็จะเกิดขึ้นอีก

All day I heard shooting from the Fador and the Bashte. We remained hidden in the house, I and my family under the bed, the other families bunched together in the bunker in the kitchen.(...) No one knew how many people were killed in this February action, but Milek told me that the ghetto was now half empty. Soon new people would be coming in, I thought, and the German would continue their murdering cycle.(Appleman-Jurman: 106,107)

2.4 การขนย้ายเชลย

การขนย้ายพวกที่ถูกจับกุม⁽¹⁾ เป็นเหตุการณ์รุนแรงอีกเหตุการณ์หนึ่งที่พวกนาซีพยายามจะทำให้เชลยรู้สึกว่ตนถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ลงไปเพราะเชลยจะถูกบังคับให้ขึ้นไปในขบวนรถไฟ ทว่าไม่ใช่ตู้รถโดยสารตามธรรมดาที่ผู้โดยสารจะมีที่นั่งแต่เป็นตู้ที่ปกติใช้บรรทุกปศุสัตว์ มนุษย์เข้าไปแออัดแทนสัตว์ สภาพเช่นนี้บีบคั้นทั้งทางร่างกายและจิตใจจนยากที่จะทนทน การขนย้ายเกิดขึ้นเมื่อนาซีจะพานักโทษไปยังค่ายกักกันหรือคุก มักเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังการกวาดล้างเขตควบคุม

ใน *Who Loves You Like This* อีดิธบันทึกถึงการเดินทางของเธอว่าเมื่อถูกบังคับให้มาที่สถานีรถไฟแล้ว การทำร้ายร่างกายทั้งทุบตีและเตะถีบก็เริ่มขึ้นอีกเพื่อต้อนให้เชลยเข้าไปอยู่ในตู้บรรทุกปศุสัตว์ตู้ละประมาณแปดสิบคน ภายในตู้มืด ไม่มีใครพูดอะไรกันมากนักแต่อีดิธก็ได้เห็น

⁽¹⁾ ดูเพิ่มเติมจาก "The Mechelen Museum of Deportation and the Resistance." [Online]. Available: <http://www.cicb.be>

ความเอือออาทรในท่ามกลางความทุกข์ยาก กล่าวคือมีการแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของให้แก่เพื่อนร่วมชะตากรรม เมื่อรถหยุดตรงพรมแดนเยอรมัน ผู้คุมก็เปิดประตูรถเพื่อให้เซลยมอบของมีค่าที่ครอบครองอยู่ให้หมดแม้กระทั่งแหวนแต่งงานซึ่งเป็นสิ่งสุดท้ายที่ชายหญิงที่แต่งงานแล้วจะถอดออกจากตัว แต่ทุกคนก็ต้องยอมเพราะการขัดขืนหมายถึงการถูกยิงเสียชีวิต แม้ว่าการเปิดประตูรถจะมีเรื่องที่ทำให้หอกสั้นขวัญแขวนเช่นนี้แต่บางครั้งเซลยก็ได้รับน้ำดื่มบ้างและมีการเอาถังขับถ่ายที่ส่งกลิ่นเหม็นคลุ้งไปเท การขับถ่ายไม่ว่าหนักหรือเบาทำกันต่อหน้าคนอื่น ๆ เพราะไม่มีทางเลือกนี้เอง จึงเป็นสภาวะที่ทำให้เซลยรู้สึกว่าคุณลดทอนความเป็นมนุษย์ พวกเขาต้องปฏิบัติกิจราวกับเป็นสัตว์เครื่องจานที่จะขับถ่ายที่ใดก็ได้ไม่ต้องหลบเข้าที่กำบัง แต่มนุษย์มิใช่สัตว์ดังนั้นการที่ต้องกระทำกิจเช่นนี้โดยปราศจากการกำบังจากสายตาของผู้อื่นนับเป็นเรื่องที่ถูกทำให้ตกต่ำจนอยู่ในระดับเดียวกับสัตว์

Whenever they opened the wagon I was very scared, but sometimes they distributed a little water and emptied the stinking buckets. We did our business right in front of each other. It was humiliating, and I thought, Good thing we do not eat much!" We often lacked water, too.(Bruck: 25-26)

สำหรับในเรื่อง *The Road to Auschwitz* เสดิบันที่กว่าตู้รถแต่ละตู้มีคนเรือนร้อยถูกดันให้เข้าไปอัดอยู่เต็มทั้ง ๆ ที่ปกติจู่มาได้เพียงแปดตัว ทุกคนเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางมาจากศาสนสถานทั่วทั้งทวีปกระหายและตกอยู่ในอาการเฉื่อยชากันถ้วนหน้า หน้าต่างถูกดอกตะปูปิดประตูรถถูกล็อคจากด้านนอกด้วยกลอนยักษ์โลหะหนาหนัก ภายในตู้จึงมืดมิดมีเพียงแสงบาง ๆ ส่องลอดเข้ามาต่างพยายามนั่งให้ดีที่สุดเท่าที่จะพอทำได้ เสดิรู้จักแทบทุกคนในที่นั้นแต่ไม่มีเพื่อนสนิทเลย ต่างคนต่างนั่งอย่างเงิบๆ ใครมีอาหารก็นำออกมาพยายามกิน บางคนดื่มหน้าที่ใส่เข้ามาไว้ในตู้รถก่อนประตูจะถูกปิด ถังใส่ของเสียถูกจัดวางไว้ที่หนึ่งและมีคนพยายามจะแขวนผ้าห่มเพื่อกำบัง ขณะที่รถไฟแล่นไปเรื่อยๆ ผู้คนก็พยายามจะหาเหตุผลว่าที่ถูกกวาดต้อนมาเช่นนี้ด้วยเหตุอันใดและกำลังจะพาพวกเขาไปที่ไหน ต่างก็ยังมีหวังว่าจะถูกนำไปยังดินแดนภายในประเทศฮังการี

Freight wagons stood before us, their windows nailed up. These were for us. A hundred of us were pushed into each wagon, which normally held eight horses. We were tired, hungry, thirsty and rather apathetic. We allowed ourselves to be shoved in, saw the policemen lock the doors and heard them shoot the heavy metal bolts. (...) People sat dumbly. Someone began to dole out the water which had been handed in before the doors were closed. A place was decided on for the excrement bucket, and someone tried to hang a blanket in front of it.(Fried: 75,76)

สัญชาตญาณบอกกับเสดิว่าการเดินทางครั้งนี้น่าจะเป็นการเดินทางที่เลวร้ายเสียมากกว่า แต่เธอก็พยายามปลอบใจตัวเองด้วยการหาช่องมองออกไปนอกหน้าต่าง ตรวจจับที่ที่ยังมองเห็นชื่อ

สถานีรถไฟเป็นภาษาอังกฤษนักเรียนก็ยังไม่พอจะรู้สึกว่าจะปลอดภัยได้ แต่ละครอบครัวพยายามรักษาที่ของพวกเขาไม่ให้เสียไปจากการที่คนอื่นพยายามยึดแข็งยึดขาหรือเหยียดตัวนอน บางครอบครัวนำอาหารขึ้นมารับประทานโดยไม่เชื่อเชิญคนอื่นตามมารยาทสังคมอีกต่อไป ครอบครัวหนึ่งไม่ได้เป็นออร์โธดอกซ์ยกเว้นคุณยายคนเดียวได้หยิบแฮมขึ้นรับประทานทั้งๆที่ปกติจะต้องซ่อนไม่ให้ใครเห็น คุณยายได้เอ่ยปากขอรับประทานแฮมทั้งหน้าตา เธอรู้สึกว่าตลอดเวลาเจ็ดสิบหกปีเธอยึดมั่นศรัทธาในกฎของศาสนามาโดยตลอดแต่พระผู้เป็นเจ้าก็ยังทำเช่นนี้กับเธอได้เธอจึงไม่สนใจข้อห้ามทางศาสนาอีกต่อไปแล้ว คำพูดของคุณยายทำให้ทุกคนที่ได้ยินเศร้าใจ คุณยายมิได้เลิกเชื่อในพระเจ้าเพียงแต่อยากจะทำหายพระองค์ บางทีเธออาจหวังว่าจะมีฟ้าผ่าเธอตายไปเสียให้พ้นไปจากความทุกข์ที่กำลังเผชิญอยู่ก็เป็นได้

'Give me some ham. In my seventy-six years I have never eaten non-Kosher food, but now I intend to . If God can do this to us, I shall cease to obey His commandments.' (Fried:77)

ส่วนคุณยายของอีกครอบครัวหนึ่งขณะที่กำลังเล่านิทานให้หลานอายุห้าขวบฟังสติที่กำกับเธอยุ่ก็หลุดลอยไป เธอบอกหลานว่าผู้คนที่หอมล้อมอยู่ก่อให้เกิดเสียงรบกวนจึงควรรย้ายไปห้องอื่นดีกว่า มิใช่ที่หลานตัวน้อยจะพร่ำบอกว่าอยู่บนรถไฟมิใช่ในบ้านคุณยายก็ยังคงไม่เข้าใจ จนเมื่อลูกสาวโอบแขนรอบตัวเธอไว้จึงทำให้เธอสงบลงได้แต่เธอก็นั่งอยู่แต่ในโลกของตัวเองทำท่าเห่กล่อมเด็กพร้อมกับร้องเพลงกล่อมเด็กเก่าแก่ของยิว เธออาจย้อนกลับไปสู่โลกในอดีตที่เธอเคยกล่อมน้องหรือลูกสาวของเธอก็เป็นได้

Grandmother was already far away and with the movement of one rocking a child began to sing old Jewish cradle-songs. Perhaps she believed she was back in her childhood home, rocking her small brother or sister, or perhaps her daughter?

(Freid: 78)

สภาพการณ์ภายในตุรกีเริ่มเลวร้ายยิ่งขึ้นทุกทีเพราะไม่มีที่ให้เหยียดตัวได้จึงต้องหลับทั้งๆที่ นั่งอยู่ ถึงบรรจูลึนปฏิภูลเต็มจนล้น กลิ่นเหม็นกลิ่นอูจจะปะสภาวะตลบอบอวลน่าคลื่นเหียน น้ำที่ดื่มมากก็หมดลงทำให้ทุกคนกระหายจนทนไม่ได้ต้องส่งเสียงร้องขอหรือสวดมนต์ปนไปด้วยเสียงโอดครวญหรือกรีดร้อง เมื่อรถไฟหยุดเขตพยายามขอผู้คุมให้มีน้ำดื่มและมีอากาศหายใจเพิ่มขึ้นอีกหน่อยแต่ก็ได้รับการปฏิเสธ แม้จะอุ้มเด็กเล็กๆให้ตรงกับช่องหน้าต่างและสอนให้พูดขอเป็นภาษาเยอรมันแต่สิ่งที่ได้รับตอบแทนกลับมาคือเสียงตะโกนให้เงียบและชูด้วยปืนไรเฟิล

Night followed day, and day night. We tried to sleep sitting up; there was no room for us all to stretch out. At night we took turns to lie down for a short while. The bucket in the corner began to overflow, and the smell of sweat, urine and

excrement was nauseating. Our supply of water ran out, and thirst became unbearable. (Fried: 79)

ชื่อสถานีรถไฟไม่เป็นภาษาอังกฤษเรียนอีกต่อไปแต่กลายเป็นภาษาโปลและรถก็ไม่ได้มุ่งไปทางตะวันตกอีกแล้ว ทุกคนเหนื่อยและกระหาย บ้างก็เป็นลม ในที่สุดรถไฟก็หยุด แสงไฟจำลองลดมาทางรอยแตกแต่ประตูก็ยังไม่เปิดจนหลายชั่วโมงผ่านไป เมื่อประตูเปิดเฮดก็เห็นชายในชุดเสื้อผ้าลายเป็นทางๆแบบชุดนักโทษท่าทางไร้ชีวิตจิตใจมาไล่ต้อนฝูงชนให้ออกจากตู้รถ พ่อของเฮดหยุดถามชายคนหนึ่งว่าสถานที่นี้เป็นที่ใดก็ได้รับคำตอบว่า "ค่ายกักกัน" ดังนั้นในที่สุดการเดินทางอันสุดแสนทรมาณของเฮดก็มาถึงจุดลง ณ ค่ายกักกัน

ใน *Ruth's Journey* ภูษันทึกการเดินทางในรถบรรทุกวัวของเธอไว้ว่ามีอากาศน้อยนิดสำหรับมนุษย์ถึงแปดสิบคน ภายในมีคึดมากระหว่างเวลากลางวันและมืดสนิทในตอนกลางคืนจนในที่สุดก็ไม่สามารถทราบได้ว่าเวลาผ่านไปกี่วันแล้ว การหลับนั้นต้องนั่งหลับโดยอาศัยพิงร่างซึ่งกันและกัน ยามใดที่ไม่หลับความหิวก็รบกวนกระเพาะเป็นอย่างมากแม้ว่าจะยังมีอาหารแห้งและน้ำสำรองไว้เล็กน้อยสำหรับต่อชีวิตออกไปได้อีกสองสามวัน แต่การกินและดื่มในสถานการณ์เช่นนั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบตามมาที่เป็นปัญหาคือการขบถ่าย ทุกคนพยายามอดกลั้นความต้องการขบถ่ายไว้ให้นานที่สุดเท่าที่คนๆหนึ่งจะสามารถกลั้นไว้ได้ แต่เด็กและคนแก่ไม่สามารถ บางคนต้องนำภาชนะไม่ว่าจะเป็นหม้อหรือถ้วยมารองรับสิ่งปฏิญกุล ที่ไม่มีก็ต้องใช้ถังรวมซึ่งบางคนก็พยายามกางผ้าห่มหรือผ้าปูที่นอนกันความอูจาดตา การเดินทางที่ยาวนานโดยไม่มีรถหยุดก็ทำให้อุจจาระปัสสาวะล้นออกจากถังซึ่งทุกคนก็ไม่มีทางทำอะไรได้จำต้องทนอยู่กับกลิ่นเหม็นและความสกปรกโสโครกเช่นนั้น

Under this duress, people became very inventive. Some had brought potties, while others used regular pots or cups to collect their waste. The rest used a common pail. To provide privacy, family members held up blankets and sheets as screens. Unable to dispose of the overflowing receptacles, we had, for the duration of the trip, to contend with our own excrement and its unbearable stench.(Gold: 49)

หลังจากผ่านไปประมาณสองวันรถไฟก็หยุดอยู่ในทุ่งแห่งเบชซาราเบีย ภูษได้ยินเสียงทหารยกกลอนประตูและประตูก็เปิดออกในที่สุด เป็นช่วงเวลาแสนวิเศษที่ได้หลุดพ้นจากความแออัดยัดเยียดและกลิ่นอันสุดจะทานทน ทุกคนรีบวิ่งไปสู่อากาศที่แม้จะหนาวเย็นแต่อย่างน้อยก็สดชื่นกว่าในที่เดิมมากมายนัก สำรวจตรวจสอบอวัยวะในร่างกายว่ายังทำงานได้เป็นปกติดีอยู่และไปปลดทุกข์ในทุ่งหรือหลังพุ่มไม้ซึ่งก็ยังไม่เป็นสัดส่วนนักเพราะยังกระทำกิจต่อหน้าคนอื่น ความเป็นส่วนตัวกลายเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยที่ไม่มีใครจะสามารถมีได้ ทุกคนไม่ต่างจากสัตว์ที่ทำทุกอย่างได้เพื่อความอยู่รอด

What a relief it was to be allowed to do that in the fields or behind bushes! Notwithstanding the total lack of privacy, people opened undergarments in front of one another, dropped trousers, and pulled up dresses.

From then on the concept of privacy was a luxury none of us – rich or poor – could afford. We were like animals doing whatever was necessary for survival.

(Gold: 49)

หลังจากนั้นไม่นานทหารก็ต้อนผู้คนกลับขึ้นรถไฟแอดัดยัดเยียดอยู่ใน “กรงขังมนุษย์” โดยปิดประตูล็อกจากภายนอกเช่นเดิมกลับไปทรมานกับความหิวความเหนื่อยและความสกปรกอีกสองวันสองคืนจึงได้ออกจากรถอย่างถาวรแต่ก็เพื่อไปทรมานกับการเดินในโคลนลึกอีกร้อยห้าสิบไมล์ไปทางตะวันออกเฉียงใต้ของเซอร์โนวิตซ์ทุกอย่างที่แทบจะทรงตัวยืนไม่ได้แล้ว รุชมารู้ภายหลังว่าคืนนั้นตู้รถไฟอีกสิบห้าคันพร้อมกับคนบนรถมากกว่าพันคนได้แยกทางไปอีกเส้นทางหนึ่ง และยังได้รับรู้ว่าร่างของผู้สูงอายุและเด็กที่เสียชีวิตระหว่างการเดินทางนั้นถูกโยนทิ้งไว้กลางทุ่งไม่ต่างอะไรจากเศษผ้าขี้ริ้วไร้ความหมาย

Starving, exhausted, and filthy, we could barely stand on our feet. They ordered us to form a column and marched us through deep mud into the Bessarabian town of Marculeshti, about 150 miles southeast of Czernowitz.(...) We also heard that some of the elderly and babies who died during the trip were thrown out into the fields like discarded rags.(Gold: 49 ,50)

เขเล่นใน *The End of Days* บันทึกไว้ว่าในวันอันหนาวเย็นของฤดูหนาววันที่ 18 กุมภาพันธ์ 1943 เธอและพี่สาวนัชเซียถูกบังคับให้เดินไปยังสถานีรถไฟเพื่อขึ้นไปในตู้บรรทุกสัตว์ ซึ่งมีดมิดและหนาวเย็นมีเพียงความอบอุ่นจากร่างกายที่เบียดเสียดกันกับเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่นอกนั้น ไม่มีสิ่งใดมาช่วยป้องกันความหนาวได้เลย จากประตูที่ปิดล็อกด้านนอกได้ยินแต่เสียงพวกเยอรมัน ตะโกนโหวกเหวกเวลาที่รถหยุดก่อนจะแล่นต่อไป ไม่มีใครรู้ว่ากำลังจะถูกนำตัวไปที่ไหน ความไม่รู้ในชะตากรรมข้างหน้าบวกกับความหิวและกระหายยิ่งทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างทรมานนัก

เมื่อมาถึง transit camp ที่ Sosnowiec ก็มีการคัดเลือกอีกตลอดวันตลอดคืนไม่ได้หลับได้นอน เซลย์ได้รับอาหารเพียงครั้งเดียวเป็นกาแฟดำและขนมปังหนึ่งแผ่น จนกลางดึกของคืนวันที่สี่นักโทษจึงต้องเดินไปขึ้นรถขนส่งสัตว์ที่สถานีรถไฟอีก เขเล่นกับพี่สาวและเพื่อนสาวฮาเนีย กลับไปผจญกับสภาพการณ์เดิมคือความแออัดยัดเยียดในตู้รถขนส่งสัตว์ซึ่งไม่มีแสงสว่างลอดเข้ามา ไม่มีอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีอาหาร ไม่มีน้ำ ไม่มีความสะดวกในด้านสุขอนามัยใดๆทั้งสิ้น จนเมื่อรถไฟแล่นมาหยุดใกล้กับค่ายกักกันชื่อ Gogolin นักโทษทั้งหมดจึงได้รับคำสั่งให้ลงจากรถและเดินต่อไปยังค่ายที่ล้อมรอบด้วยรั้วลวดหนาม เมื่อเข้าไปถึงค่ายจนถึงที่นอนที่เปรี๊ยะประคุดตั้งสรวร์คภายใน

หลังการเดินทางอันเหน็ดเหนื่อยแสนยาวนานจนแทบไม่เหลือเรี่ยวแรงอีกในร่างทุกคนก็ล้มลงหลับเป็นตาย

The suffocating cattle cars did not reveal the light of day. Hours dragged by with the lacking, screeching steel wheels. We had no fresh air, light, food, water, or sanitary facilities. In a heavy rain in the pitch dark we reached a stop near camp called Gogolin. (Sendyk: 173)

อลิเซียเป็นคนเดียวที่เล่าไว้ในบันทึกของเธอ *Alicia My Story* ว่าเธอได้หลบหนีจากการเดินทางทางรถไฟซึ่งเป็นการหลบหนีครั้งแรกของเธอเพราะหลังจากนั้นยังมีครั้งต่อๆมาอีก เธอถูกจับกุมตัวขณะอยู่ที่บ้านเพื่อนคนหนึ่งและถูกนำตัวมาสถานีรถไฟโดยไม่มีโอกาสจะบอกกล่าวกับมารดาและครอบครัวของเธอเลย เธอถูกต้อนเข้าไปอัดอยู่ในตู้รถ ทุกคนต้องยืนยกเว้นเด็กเล็กอาจจะนั่งอยู่ที่ปลายเท้าของผู้ใหญ่ เมื่อประตูปิดสนิทจากภายนอกแม้ว่าจะมืดแต่ก็ยังมีแสงส่องลอดเข้ามาตามร่องไม้และยังมีหน้าต่างบานเล็กที่มีซี่ลูกกรงเหล็กแต่ปราศจากกระจก แสงจึงเข้ามาได้จนเมื่อสายตาสัมผัสกับความมืดแล้วก็พอจะมองเห็นได้ชัดเจน ในระหว่างที่รถแล่นไปเรื่อยๆนั้นชายคนหนึ่งลองขยับซี่ลูกกรงเหล็กดูก็พบว่ามันหลวม ผู้ชายหลายคนจึงพยายามช่วยกันออกแรงผลักซี่เหล็กอย่างหนักด้วยฝ่ามือและทั้งบิดทั้งดึงจนในที่สุดก็หลุดออกมาแต่ก็ยังเป็นช่องเล็ก จึงช่วยกันออกแรงดึงจนซี่เหล็กซี่ที่สองหลุดออกมา คราวนี้ทำให้เกิดช่องกว้างพอที่เด็กจะลอดออกไปได้ เป็นขณะเดียวกับที่รถไฟต้องลดความเร็วลงเพราะเข้าสู่เทือกเขาและต้องไต่ระดับสูงขึ้น ชายคนหนึ่งอุ้มลูกชายอายุแปดขวบผลักออกไปนอกหน้าต่างให้ตกลงบนพุ่มไม้ข้างทางรถไฟโดยสังเวยลูกก่อนจะผลักออกไปให้กลับไปหาแม่ที่บ้านของยาย หลังจากนั้นก็มีเด็กอีกสองคนถึงสามคนที่ได้รับการช่วยเหลือให้พ้นออกไปจากรถไฟในจำนวนนี้มีอลิเซียอยู่ด้วย เพราะหมอคนหนึ่งที่เป็นเพื่อนพ่อบอกอลิเซียให้กลับไปหาแม่และพี่น้องโดยสอนให้พยายามกลิ้งตัวเมื่อกระทบพื้น หลังจากนั้นให้วิ่งไปหาที่ซ่อนตัวจนกว่ารถไฟจะแล่นจากไปแล้วค่อยเดินไปตามทางรถไฟกลับไปบ้าน อลิเซียทำตามคำแนะนำนั้นเมื่อเธอถูกผลักออกมานอกหน้าต่างและตกลงบนพุ่มไม้ เธอได้ยินเสียงปืนดังขึ้นใกล้ตัวเพราะพวกเยอรมันคงจะได้พบว่ามีกรหลบหนีเกิดขึ้น แต่อลิเซียก็รอดจากกระสุนปืนมาได้และไม่มีร่างกายส่วนใดหักเสียหายทั้งนี้เพราะพุ่มไม้ได้ช่วยรองรับเธอไว้ประหนึ่งเป็นเบาะแม้ว่าจะฟกช้ำดำเขียวไปทั่วทั้งตัว หลังจากนั้นเธอก็หาทางกลับถึงบ้านได้ไปพบกับความสงบชั่วคราว

As I was pushed through the window I could see the slope far below me. To be pushed from a moving train. (...)

In a movement I was flying through the air, and then crash! I hit a bush. A big branch gave way under me, forming a kind of cradle for my body. "Roll, Alicia, roll." I kept hearing the doctor's instructions, and I rolled off the branch and down the hill, gaining speed as I went. I could hear what sounded like guns near me.

Apparently the Germans had discovered our escape and were shooting at us. (Appleman-Jurman: 32 –33)

จุดจบวันที่ถึงการเดินทางทางรถไฟในฐานะเชลยไว้ใน *Seed of Sarah* ว่าเธอและเพื่อนร่วมทุกข์เชลยแออัดกันถึงเจ็ดสิบห้าคนในตู้รถบรรทุกปศุสัตว์ตู้เดียว หน่วยเอสเอสปิดประตูแน่นหนาจากด้านนอก ภายในตู้ที่มีดจัดวางถึงสำหรับน้ำดื่มและถึงสำหรับขับถ่ายซึ่งจุดชีพยายามอดกลั้นความอยากจะขับถ่ายไว้อย่างสุดความสามารถ มีการตกลงให้ทุกคนได้ดื่มน้ำกันคนละอีกต่อวันตลอดเวลาสามวันครึ่งของการเดินทาง ส่วนอาหารก็คืออาหารแห้งที่ต่างบรรทุกใส่กระเป๋ากันมา แต่ความกระหายน้ำมีมากกว่าความปรารถนาจะรับประทาน

Our cattle car was packed with seventy-five people. I was crouching on my pack, squeezed between mother and Nana Klein. An SS officer came and closed the door. I heard him bolt it – from the outside. It was dark.(...)

Two tin pails stood in the middle of the wagon; one for water, the other for a toilet.(...) One gulp per person per day was our ration for those three and a half days.(Isaacson: 58, 59)

จุดชีพแทรกตัวอยู่ระหว่างแม่และยายตั้งนั้นยายจึงเท่กล่อมเธอราวกับเธอกลับเป็นเด็กตัวเล็กๆ อีกครั้งแต่ครั้งนี้มิใช่การหลับอย่างสุขสบายดังที่เคยเป็นในอดีต ทว่ามีแต่ความเมื่อยขบไปทั้งตัวเพราะไม่สามารถจะนอนราบและเหยียดแขนขาได้ตามปกติ ระหว่างทางมีผู้เสียชีวิตคนที่อยู่ข้างๆ จึงมัดร่างของผู้ตายเข้ากับกระเป๋าด้วยเข็มขัดและที่แขวนเพื่อไม่ให้กินเนื้อที่อันจำกัดจำเขี่ย จุดชีพรู้สึกโล่งอกที่อยู่ห่างออกมาจากร่างอันปราศจากชีวิตแล้วนั้น แต่เธอก็ยังอึดอัดขัดข้องและรู้สึกทรมานจนภาวนาขอพระเจ้าให้การเดินทางสิ้นสุดลงโดยเร็วแต่เป็นพระเจ้าที่เธอไม่เชื่อถือศรัทธาอีกต่อไป

Two neighbors tied the body of Mr.N. to his rucksack with a belt and suspenders, so he would take up no more room than before. I was relieved to be sitting at a distance. (...) As darkness fell, I tried to sleep bent sideways, my spine in agony .(...) "If only this journey would end. ..." I prayed. But to a god I no longer trusted. (Isaacson: 60)

นอกจากจะมีคนเสียชีวิตแล้วยังมีคนเสียชีวิตคือเจ้าสาวที่เพิ่งเข้าพิธีแต่งงาน เธอถอดชุดแต่งงานออกเหลือแต่ชุดชั้นใน หน้าตาโหลเหลว ม่านตาเบิกค้าง มิใช่ที่เจ้าบ่าวจะพยายามให้เธอสวมเสื้อผ้าอย่างไรเธอก็ขัดขืนพร้อมกรีดร้อง ระหว่างนั้นจุดชีพมองลอดออกไปตามรอยแตกมองเห็นภายนอกเป็นทุ่งมันฝรั่งและข้าวไรย์และหมู่บ้านของชาวโปแลนด์ เธอได้แต่เดาว่ารถไฟคงจะมุ่งไปยังแนวรบรัสเซียเนื่องจากรถแล่นไปทางตะวันออก อย่างไรก็ตามเมื่ออย่างเช้าวันที่สี่ขบวนรถไฟได้จอดสนิทและจุดชีพมองเห็นป้ายสถานีเขียนว่า"เอาซ์วิตซ์" ในที่สุดเธอก็เดินทางถึงค่ายกักกัน

ชเดนกาในเรื่อง *My Lucky Star* มีประสบการณ์การอพยพขนย้ายนักโทษที่วิบากแสนสาหัสในตอนถูกย้ายไปยังค่ายกักกันเมาเทาเซน ตอนแรกนักโทษต่างดีใจเพราะรู้ว่าไม่ต้องเดินเท้า แต่เป็นการเดินทางโดยรถไฟซึ่งเป็นขบวนรถขนถ่ายหินที่สูงไม่มากและเปิดโล่ง แต่การณ์กลับกลายเป็นว่าพวกเขาต้องเบียดเสียดกันอยู่เป็นจำนวนถึงร้อยสามสิบคนในแต่ละตู้จนต้องยืนด้วยขาข้างเดียว สัญชาตญาณการเอาตัวรอดบอกให้ชเดนกาไปยึดที่ตรงริมรถและไม่ยอมให้ถูกดันไปอยู่ตรงกลางเด็ดขาด พอรถเคลื่อนออกจากที่ก็มีเสียงร้องขอความช่วยเหลือจากผู้ที่ถูกเบียดอยู่ตรงกลาง เพราะทั้งยืนไม่ได้ทั้งหายใจไม่ออก ระหว่างทางเชลยไม่ได้ดื่มหรือรับประทานอาหารเลย ดังนั้นเมื่อมีหิมะตกลงมาจึงเหมือนสวรรค์ประทาน ต่างพากันเลียเกล็ดหิมะไม่ว่าจะตกไปอยู่แห่งใดก็ตาม ความดีใจทำให้นักโทษไม่ทันสังเกตว่าจากหิมะได้กลายเป็นฝนและภายในสิบนาทีต่างก็เปียกชุ่ม โชกหนาวสั่นอยู่ท่ามกลางอากาศหนาวเย็นของตอนกลางคืน จังหวะของรถทำให้นักโทษถูกกระแทกไปมาจนมีคนล้มแล้วก็มีคนล้มทับตามลงไปเหมือนการถล่มของหิมะทำให้มีคนตายแต่ไม่มีใครช่วยเหลือใครได้เพราะแม้แต่จะเอาตัวให้รอดก็ยังยาก ชเดนกาเองในที่สุดก็ล้มลงไปบนร่างของเพื่อนเชลยที่สิ้นใจไปแล้วและถูกเบียดจนกลับยืนขึ้นมาอีกไม่ได้ต้องนั่งอยู่บนศพโดยยึดฟันจากปากที่อ้าของศพเป็นที่พยุงกาย

Every minute another bout of panic arose and more fatalities followed. I lost my balance at one point, when others pushed me. A corpse lay below me. Unable to get back on to my feet, even onto one leg, I spent the night sitting on it. The only place I could put my hand to prop myself up was on the teeth of the corpse's open mouth.(Fantlová: 164)

เมื่อถึงวันที่ห้าของการเดินทางขบวนรถหยุดที่สถานีที่มีป้ายเขียนว่าไวมาร์ เจ้าหน้าที่ของสถานีออกมาเปิดประตูรถ ภายในเวลาไม่กี่นาทีบนขบวนขาลาก็มีซากศพกองสูงอยู่ข้างตู้รถแต่ละตู้ราวกับเป็นขยะอันไร้ประโยชน์ ใครจะนึกว่าไวมาร์ดินแดนแห่งนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ดังเกอเธ่ ดินแดนซึ่งเคยเป็นสัญลักษณ์ของอารยธรรมอันสูงส่งจะกลับกลายเป็นเช่นนี้ไปได้ ส่วนนักโทษที่ยังมีลมหายใจอยู่ในขบวนรถก็ไม่ได้รู้สึกวุ่นวายอะไรนอกจากจะดีใจที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้นซึ่งสะท้อนถึงสัญชาตญาณการเอาตัวรอดของมนุษย์ว่ารุนแรงยิ่งนักขณะเดียวกันก็ดูเหมือนเย็นชาต่อเพื่อนพ้อง

Within a few minutes the whole platform was transformed into a huge scrap heap with corpses piled high in front of each car, tossed out like so much useless human rubbish. And this in Goethe's Weimar, once the symbol of German culture and a high point of civilization. And those of us who remained in the cars? We were happy to have more room. The human will to survive is indomitable—and callous. (Fantlová: 164-165)

2.5 ค่ายกักกัน

ค่ายกักกันเป็นสถานที่ที่นาซีใช้กักขังนักโทษที่จับกุมตัวมาด้วยสาเหตุต่างๆ มีทั้งชนเชื้อชาติอันหลากหลายและจากดินแดนถิ่นฐานอันแตกต่าง มีทั้งนักโทษการเมือง ทหารคู่อริที่พลาดท่าเสียที ถูกจับตัวเป็นเชลย หมู่ชนที่มีชาติพันธุ์ต่ำต้อยหรือผิดปกติในสายตาของนาซีไม่สมควรให้มีการสืบทอดเผ่าพันธุ์ต่อไป เช่น พวกยิว พวกยิปซี พวกรักร่วมเพศ พวกที่นับถือศาสนาต่างออกไป ค่ายกักกันของนาซีขึ้นชื่อลือชาในฐานะแดนคุมขังที่มีประสิทธิภาพสูงเยี่ยมในการคร่าชีวิตนักโทษหรือทำให้นักโทษต้องทนทุกข์ทรมานแสนสาหัสและยังสามารถใช้ประโยชน์จากนักโทษอย่างชาญฉลาดด้วย ค่ายกักกันของนาซียังมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกับแดนคุมขังใดในโลก กล่าวคือ มีวิธีการกำจัดนักโทษอย่างหมดจดรวดเร็วคือห้องแก๊สและเตาเผา และได้ผลลัพธ์เป็นตัวเลขที่สูงเป็นที่พอใจของผู้บริหารระดับสูงของเยอรมนีที่รับผิดชอบ ค่ายกักกันของนาซีมีเป็นจำนวนมาก⁽¹⁾ แต่ในบันทึกที่สตรีผู้รอดชีวิตกล่าวถึงไว้มีไม่กี่แห่ง ได้แก่ เอชวิตซ์-เบอร์กเนา ดัคเคา เบอร์กเนา-เบลเซน เทเรซีน กรอส โรเซน เมทาเฮน และราเวนสบรุคซึ่งจะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไปโดยจะแยกประเด็นศึกษาออกเป็นสี่ส่วนคือ สภาพทางกายภาพของค่าย ความเป็นไปในค่าย แรงงานทาส ห้องแก๊ส และเตาเผา

2.5.1 สภาพทางกายภาพของค่ายกักกัน

ออกلابันทึกไว้ใน *Five Chimneys* ถึงการมาถึงค่ายกักกันเอชวิตซ์ของเธอว่าสายตาที่มองผ่านขบวนรถไฟออกไปยังเบื้องนอกนั้นกระทบกับภาพที่แปลกประหลาดเพราะเต็มไปด้วยลวดหนามดูราวกับเป็นปลาลวดหนามที่มีไฟฉายตรวจการณ์ติดตั้งอยู่เป็นระยะๆ ทิวอาณาบริเวณเจิดจ้าสว่างไสวไปด้วยแสงไฟ เมื่อรุ่งอรุณมาถึงเจ้าหน้าที่ที่ออกมากำทราบบนหลังว่าเป็นผู้บัญชาการค่ายได้มารับเชลยติดตามมาด้วยลำที่มากำทราบบนหลังเช่นกันว่าพูดได้ถึงเก้าภาษา ลำได้บอกให้ทุกคนปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับอย่างเคร่งครัดโดยไม่มีการโต้แย้งใดๆ บนชานชาลาเธอเห็นกลุ่มชายในชุดนักโทษในสภาพหมดอาลัยตายอยาก พวกเขาเอากระเป๋าของพวกเชลยซึ่งได้รับคำสั่งให้

⁽¹⁾ ดูเพิ่มเติมจาก

1. Memorial and Museum Auschwitz-Birkenau." [Online]. Available: <http://www.auschwitz.org.pl/html/eng/start/index.html>
2. French L. MacLean. *The Camp Men: The SS Officers Who Ran the Nazi Concentration Camp System*. Atglen, PA: Schiffer, 1999.

ออกมาจากตู้รถมาเข้าแถวๆละห้าคนแยกชายหญิงออกจากกัน ชายอยู่ด้านหนึ่งหญิงอยู่อีกด้านหนึ่ง ออลกาถูกแยกออกจากพ่อและสามีโดยปริยาย ออลกาเป็นแพทย์ดังนั้นจึงถูกแยกให้อยู่ในแถวต่างหากพร้อมกับกระเป๋าเครื่องมือ ทำให้ใจชื้นว่าถ้าแพทย์ยังเป็นที่ต้องการก็แสดงว่าคนเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะได้รับการดูแล โรงพยาบาลสีห้าคันจอดรอรับคนป่วยก็ทำให้ใจชื้นอีกเช่นกันโดยหารู้ไม่ว่าโรงพยาบาลเหล่านี้จะแล่นพาคนป่วยตรงไปยังห้องแก๊ซและต่อไปยังเตาเผาในที่สุด

ขณะที่เชลยรวมตัวกันอยู่ ณ ชานชาลาและชายในชุดนักโทษกำลังขนกระเป๋าลงจากรถไฟนั้นเอง ร่างที่หาชีวิตไม่แล้วของผู้ที่สิ้นใจก็ถูกนำออกจากตู้รถบรรทุก ร่างเหล่านี้เดินทางมากับเชลยที่ยังมีชีวิตเป็นเวลาหลายวันอยู่ในสภาพที่เริ่มเน่าอืดในระดับต่างๆกันพร้อมกับส่งกลิ่นเหม็นรุนแรงจนแมลงวันพากันมารุมตอม รถไฟขนถ่ายคนลงจำนวนถึงสี่ห้าพันคนซึ่งได้รับคำสั่งต่อไปให้เดินแถวผ่านหน่วยเอสเอสประมาณสามสิบคนรวมทั้งหัวหน้าค่ายและนายทหารอื่นๆ เริ่มมีการ"คัดเลือก"ครั้งแรกตรงจุดนี้ ครอบครัวถูกพรากจากกัน

ออลกาบันทึกสภาพภายนอกของค่ายกักกันไว้อย่างละเอียดลออชัดเจน อาคารที่พัก(the Lager)กินอาณาบริเวณหกถึงแปดไมล์ (ออลกาประมาณการในภายหลัง) ล้อมรอบด้วยเสาซีเมนต์สูงสิบถึงสิบสองฟุตหนาประมาณสิบห้านิ้วซึ่งอยู่ห่างกันประมาณสี่หลาเป็นระยะๆ ระหว่างเสามีลวดหนามกันช้อนสองชั้น บนเสาแต่ละต้นจะมีคอมไฟฟ้าที่สว่างเจิดจ้าและไม่มีเวลาดับ ภายในรั้วรอบขอบชิดอันสูงใหญ่มีโห่พารนี้มีค่ายอยู่มากมายแต่ละค่ายมีตัวอักษรกำกับและแยกออกจากกันด้วยรั้วสูงสามฟุตซึ่งด้านบนขึงไว้ด้วยลวดหนามที่มีกระแสไฟฟ้าวิ่งอยู่

The "Lager" occupied a vast space of about six by eight miles, as I later verified. It was surrounded by cement posts, ten or twelve feet high and about fifteen inches thick. These stood at intervals of four yards with a double network of barbed wire between them. On each post rose an electric lamp, an enormous bright eye that was leveled at the internees and was never extinguished. Inside the immense enclosure were many camps, each designated by a letter. (Lengyel:25)

เมื่อเข้ามาในพื้นที่ค่ายออลกาก็เริ่มเห็นผู้หญิงในเสื้อผ้าซ่อมซ่อประจุกผ้าขี้ริ้ว ศีรษะถูกโกนปราศจากเส้นผมและเท้าเปล่าเปลือย พวกเธอพูดภาษาต่างๆของประเทศในยุโรปร้องขอขนมปังหรือไม่กี่ผ้าสำหรับคลุมศีรษะหรือไม่ก็ส่งเสียงคร่ำครวญเป็นประโยคในทำนองว่าผู้ที่เพิ่งมาถึงก็จะหนาวจะหิวจะถูกทุบตีเช่นเดียวกับพวกเธอ ออลกาแทบไม่เชื่อสายตาและถามตนเองว่าผู้หญิงเหล่านี้เป็นใครกัน พวกเธอทำผิดคิดร้ายอะไรกันจึงตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ ช่างเหมือนฝันร้ายเสียเหลือเกิน เธอมาถึงยังสถานที่ประเภทใดกันแน่เป็นสถานบำบัดคนโรคจิตกระนั้นหรือเพราะหากเป็นคนสติดีและมีได้ทำความผิดประกอบอาชญากรรมใดคงจะไม่มีสภาพที่น่าสมเพชถึงขนาดนี้ ออลกาได้คาดคิดเลยว่าในเวลาอีกไม่นานเธอเองก็จะมีสภาพอันน่าสมเพชไม่ต่างไปจากพวกผู้หญิงเหล่านี้เช่นกัน

หลังจากรอคอยอยู่นำอาคารอันกว้างใหญ่ประมาณสองชั่วโมงจนตัวแทบจะแข็งกันหมด ทหารกลุ่มหนึ่งก็ผลักพวกเราเข้าไปในอาคารซึ่งมีลักษณะเหมือนโรงเก็บรถหรือโรงเก็บเครื่องบิน ขนาดกว้างยี่สิบห้าถึงสามสิบฟุตยาวประมาณร้อยฟุต ผู้คนเบียดเสียดกันจนการเคลื่อนที่เป็นไปอย่างลำบาก แล้วประตูบานใหญ่ก็ปิดลง ทหารประมาณยี่สิบคนรออยู่ข้างใน ส่วนใหญ่ล้วนมาจากเกาะตะโกน ถ้อยคำเสียดสี ทหารนายหนึ่งซึ่งให้เชลยถอดเสื้อผ้าทิ้งไว้ตรงนั้นรวมทั้งกระดาษ เอกสาร ของมีค่า เครื่องมือแพทย์ และให้ยืนเป็นแถวฟังคำสั่ง เสียงที่แผดด้วยความไม่พอใจที่ถูกสั่งให้ถอดเสื้อผ้าแต่ นายทหารตะโกนให้ปฏิบัติแต่โดยดีถ้าไม่อยากจะถูกลงโทษ ล้ำแปดคำพูดของนายทหารออกเป็น ภาษาต่างๆ ณ วินาทีนั้นเองที่ออกภาตระหนักว่ากระเป๋าสองของเธอจะไม่มีวันได้กลับคืน พวกนาซี ต้องการตัดขาดพวกเธอจากชีวิตในอดีตอย่างสิ้นเชิงไม่ยอมให้เหลือแม้แต่สิ่งของเล็กน้อยที่จะให้มีความทรงจำรำลึกใดๆ สิ่งที่ออกภาเสียดายที่สุดคือภาพถ่ายของครอบครัวอันเป็นที่รักซึ่งมีค่าสำหรับเธอที่สุด บางคนพยายามซ่อนภาพถ่ายหรือหนังสือแต่ไม่สามารถรอดพ้นจากสายตาประจักษ์ของผู้คุมได้ก็จะถูกทุบตีด้วยกระบองที่มีปลายเหล็กหรือไม้ก๊องกระชากผมจนผู้เคราะห์ร้ายร้องด้วยความเจ็บและล้มลงกองกับพื้น

A few of my neighbors tried desperately to keep their papers – some their prayer books, or photographs. But the guards were eagle-eyed. They slashed out with the iron-tipped clubs. Or pulled their hair so hard that the unfortunate women shrieked and collapsed upon the ground. (Lengyel: 27)

เมื่อถอดเสื้อผ้าออกแล้วก็ถูกสั่งให้ไปยังอีกห้องหนึ่งเพื่ออาบน้ำ บางคนที่รองเท้าเก่าก็ได้รับอนุญาตให้ใส่รองเท้าไปด้วยได้เช่นออกภาเองที่ใส่รองเท้าบูตเป็นนุ่นโคลนสกปรก เธอจึงมีโอกาสซ่อนยาพิษที่นำติดตัวมาด้วยใส่ไว้ในรองเท้าบูตข้างหนึ่ง หมออีกคนหนึ่งนำหลอดฉีดยามาแต่ไม่มีโอกาสจะฉีดยาได้จึงตัดสินใจตียาพิษที่อยู่ในหลอดฉีดยานั้น แต่เมื่อไม่ได้เข้าไปในช่องทางที่ถูกที่ควรยาพิษจึงไม่บังเกิดผลตั้งใจปรารถนา

การที่ต้องเปลือยกายต่อหน้าผู้ชายแปลกหน้ามากมายหลายคนที่มีแต่สายตาหมิ่นหยามและวาจาจ้วงจาบอีกทั้งโหดร้ายไร้มนุษยธรรม ช่างก่อให้เกิดความรู้สึกอับอายจนยากจะบรรยายได้ถูกต้องสำหรับเพศหญิง แต่ยังมีความน่าอับอายยิ่งกว่านั้นรอพวกเธออยู่นั่นคือขั้นต่อไปคือการถูกตรวจตรา ล้วงควักในทุกซอกทุกช่องทั่วร่างกาย นักโทษต้องนอนเปลือยเปล่าบนโต๊ะในขณะที่ถูกตรวจต่อหน้าทหารเมานั้ที่นั่งอยู่รอบโต๊ะและหัวเราะกันอย่างหยาบคาย

Now we were compelled to undergo a thorough examination in the Nazi manner, oral, rectal, and vaginal – another horrible experience. We had to lie across a table, stark naked while they probed. All that in the presence of drunken soldiers who sat around the table, chuckling obscenely. (Lengyel: 28)

เมื่อการตรวจตามร่างกายเสร็จก็เข้าไปในห้องอีกห้องหนึ่งที่มีคนถือกรรไกรคอยอยู่ นักโทษจะถูกตัดผมและโกนศีรษะ เส้นผมที่ถูกตัดถูกนำไปรวมไว้ในกระสอบใบใหญ่เห็นได้ชัดว่าจะนำไปใช้ต่อเพื่อการอื่นต่อไปเพราะเป็นวัตถุดิบมีค่าสำหรับอุตสาหกรรมของพวกเขาเยอรมันกล่าวคือนำไปยัดหมอนและที่นอน คนเยอรมันจำนวนไม่น้อยในยุคของอาณัติจักรไรช์ที่สามจึงนอนหนุนหมอนที่ยัดด้วยเส้นผมของบรรดานักโทษ

ขั้นตอนต่อไปภายหลังจากการตัดผมคือการอาบน้ำร้อนจากฝักบัว นักโทษผลัดกันเข้าไปอยู่ที่ฝักบัวที่ปล่อยน้ำร้อนเป็นฝอยกระจายออกมาซึ่งกระบวนการทั้งสิ้นกินเวลาไม่เกินหนึ่งนาทีเท่านั้น หลังจากนั้นนักโทษก็จะถูกละเลงด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อบนศีรษะและตามส่วนต่างๆของร่างกายแล้วจึงเข้าไปยังห้องที่สามเพื่อรับแจกเสื้อผ้าซึ่งไม่ดีไปกว่าผ้าซีริวส์สักเท่าใด ส่วนหนึ่งเป็นลายริ้วเหมือนชุดนักโทษ ที่เหลือเป็นชุดที่ดูว่าเคยมีสีสันสดใสมาก่อนแต่ ณ ขณะนั้นก็ไม่ใช่เพื่อความสวยงามอีกต่อไป และการแจกก็ได้มีการใส่ใจว่าจะพอตัดตัวนักโทษหรือไม่ คนตัวใหญ่อาจได้เสื้อขนาดเล็ก คนตัวผอมบางอาจได้เสื้อตัวหลวมโคร่ง ทุกคนดูตกใจในเสื้อผ้าประหลาดพิลึกเหล่านี้ นอกจากนั้นนาซียังเพิ่มความพิลึกให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นด้วยการทาสีไว้ด้านหลังของเสื้อผ้าทุกชิ้นเป็นแถบสีแดงกว้างสองนิ้วยาวสองฟุตเป็นการทำเครื่องหมายประหนึ่งสัตว์ถูกตีตรา

หลังจากนั้นทุกคนก็ต้องไปยืนคอยอยู่หน้าอาคารต่อไปอีกเป็นเวลานานหลายชั่วโมงท่ามกลางอากาศหนาวและลมที่เริ่มพัดกรรโชก เสื้อผ้าที่สวมลงบนร่างกายที่ยังไม่แห้งจึงชื้นและเป็นสาเหตุที่นักโทษบางคนเจ็บป่วยเป็นโรคต่างๆในเวลาต่อมา บางรายป่วยหนักจนถึงแก่ชีวิตก็มี และแล้วในที่สุดนักโทษก็ได้รับคำสั่งให้ออกเดินไปยังที่ตั้งของค่ายพัก ระหว่างทางพวกเขาเดินผ่านอาคารที่ก่อด้วยอิฐแดงหลังหนึ่งซึ่งมีเปลวไฟพวยพุ่งขึ้นจากปล่องไฟส่งกลิ่นหวนเวียนแปลกๆซึ่งเป็นกลิ่นเดียวกับที่พวกเขาสูดดมตั้งแต่แรกมาถึงค่ายแต่ขณะเวลานั้นกลิ่นยิ่งรุนแรง นอกจากนี้ยังมีท่อนซุงกองสูงติดกำแพง พวกเขาออกมาจึงถามว่าตึกนี้ใช้ทำอะไร นักโทษที่อยู่มาก่อนตอบว่าเป็นที่ทำขนมปังของค่ายซึ่งเหล่านักโทษก็ได้ตั้งใจสงสัยสิ่งใด หากไม่ว่ามันคือเตาเผามนุษย์พวกที่ถูกคัดแล้วว่าไม่มีประโยชน์ที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป

The "bakery" which gave of the sickeningly sweetish odor was the crematory, to which the young and the old and the sick had been consigned, and to which ultimately we were all doomed. (Lengyel: 33)

เมื่อนักโทษทุกคนเข้าค่ายไปเรียบร้อยแล้วประตูก็ถูกปิดลง ทุกคนมีดวงตาคอลอกลงไปด้วยหยาดน้ำตาเพราะต่างก็ตระหนักว่าตั้งแต่นี้เป็นต้นไปพวกเขาจะถูกลดชั้นลงไปเป็นเสมือนทาสที่จะมีแต่ความหิวความหนาวและชะตากรรมอยู่ในเงื้อมมือของผู้คุม จากนั้นไปบ้านของพวกเขาก็คือ "Barrack 26" ถูกตัดขาดจากชีวิตในอดีตที่อยู่นอกประตูค่ายอีกด้านหนึ่งโดยไม่มีหวังว่าจะได้หวนคืน

The glaring lamps on the barbed wire which encircled the camp indicated that the wires were charged with high-tension current.

The great padlock, which secured the gates, was opened. We shuffled inside. When the last deportees had crossed the threshold the squeaking barrier was closed. (Lengyel: 33)

ใน *Seed of Sarah* สิ่งแรกที่จูดิทประสบเมื่อถึงค่ายเอาชีวิตรอดนอกเหนือจากกลิ่นประหลาดเหมือนกลิ่นเนื้อไหม้แล้ว เธอเห็นชายสองคนรูปร่างผอมในชุดนอนลายทางและหมวกแก๊ปที่เข้ากันกระโดดขึ้นมานับตุรุดไฟแล้วบอกให้พวกนักโทษที่เพิ่งมาถึงใหม่ทั้งสัมภาระเอาไว้ ชายทั้งสองจับคนโยนลงไปจากขบวนรถอย่างรวดเร็ว จูดิทสังเกตเห็นศพคนตายคนป่วยและคนเสียชีวิตจะถูกจำแนกไว้ทางหนึ่งทำให้เธอสงสัยใคร่รู้ว่าสถานที่นี้คือที่ใดกันแน่ เธอจึงเดินห่างออกไปตามประสาคนอยากรู้อยากเห็น เมื่อเธอเดินอ้อมโค้งหนึ่งไปก็ประสบเข้ากับภูเขามนุษย์ ทั้งคนตายแล้วและยังไม่ตายกองซ้อนทับกันอยู่ราวกับเป็นกองหญ้ามากกว่าจะเป็นร่างคน ด้วยความคลืนเหียนเธอมองหาคนรู้จัก มองไปเห็นร่างที่กายเกย บั้นท้ายอยู่บนใบหน้า ศีรษะอยู่ติดกับเท้า คอตกห้อยยื่นออกมา แล้วในที่สุดจูดิทก็เห็นร่องเท้าของซารีคนที่เธอรู้จักยังตะเกียบอยู่ตรงด้านล่างของกองมนุษย์ นอกจากนี้เธอยังเห็นใบหน้าของอดีตครูของเธอที่เคยสอนภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมันซึ่งถูกวางอีกสองสามร่างซ้อนทับอยู่ ครูส่งเสียงกรีดร้องอย่างบ้าคลั่งดวงตาเบิกโพลงน้ำลายฟูมปาก จูดิทรู้สึกตัวเหมือนจะเป็นลมแต่เธอบอกตัวเองว่าจะเป็นลมไม่ได้เป็นอันขาดเพราะหน่วยเอสเอสคนหนึ่งกำลังเดินเข้ามาใกล้ เธออาจจะโดนโยนไปรวมอยู่บนกองมนุษย์ที่เห็นอยู่ก็ได้

At the curbing, between two glancing lights, I found a hill of people, the living and the dead piled like a haystack. The flaming sky framed it all. A funeral pyre!

I searched, nauseated. Was Sári among the dead? Buttocks on face, head over jerking feet, necks falling off the edge. At last I spotted her buckled shoe, still kicking at the bottom. (...) I recognized a face: Dr. Margit Nemes, my former professor of French and German. She was buried several bodies deep, shrieking insanely, eyes dilated, mouth foaming. (Isaacson: 63)

ช่วงเป็นภาพที่สยดสยองเสียเหลือเกินแต่จูดิทต้องกลับมารวมกลุ่มกับครอบครัวของเธอแม้จะรู้สึกตัวเองโหดเหี้ยมที่ทั้งคนเหล่านั้นมาแต่เธอก็ทำอะไรไม่ได้ และต่อมาเธอก็มายืนอยู่ท่ามกลางหน่วยเอสเอสที่ถือปืนในเครื่องแบบอันน่าเกรงขาม บางคนก็จูงสุนัขล่าเนื้อ เจ้าหน้าที่เอสเอสนายหนึ่งออกคำสั่งให้นักโทษไปอาบน้ำ ตอนนี้องที่ครอบครัวต้องแยกจากกัน ผู้ชายไปทางซ้าย ผู้หญิงไปทางขวา ต่างก็หวังว่าจะได้พบกันเมื่ออาบน้ำแล้ว แต่ก่อนจะไปอาบน้ำก็มีการคัดเลือกผู้ไม่พึงประสงค์อีก จูดิทได้อยู่กับแม่และน้องและถูกพาไปยังเมืองหน้าตึกชั้นเดียว เธอได้รับคำสั่งให้ถอดเสื้อผ้าจนเปลือยเปล่า เจ้าหน้าที่เอสเอสผู้หญิงบอกให้วางรองเท้าไว้บนเสื้อผ้าจะได้หาได้ง่ายแล้วเดินแถวเข้าไปในห้องที่เปิดไฟสว่าง จูดิทรออยู่ใต้ฝักบัวที่เรียงรายอยู่ตามผนัง เจยหน้าขึ้นรอให้น้ำไหลออกมาอย่างกระหายน้ำ เมื่อน้ำไหลออกมาเป็นน้ำเย็นจูดิทได้ดื่มและชำระร่างกายทำให้รู้สึกผ่อนคลายยิ่ง หลังจาก

นั้นก็ต้องไปยังอีกห้องหนึ่งที่ได้รับการขัดถูจนสะอาดสะอาดและเป็นห้องโล่ง ๆ มีกลิ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโชยมาแตะจมูก ผู้หญิงในชุดเสื้อลายริ้วตึงผมของจูดิธแล้วเอากรรไกรมาตัดโดยไม่พูดพละมทำเพลง อีกคนหนึ่งจัดการโกนศีรษะแล้วก็มีคนผลักเข้าที่บั้นท้ายของจูดิธทำให้เธอเข้าไปอยู่ในแถว สำหรับขั้นตอนต่อไปอีกนั่นคือเธอต้องยกแขนทั้งสองข้างขึ้นเพื่อให้หญิงสองคนโกนขนรักแร้คนละข้าง ต่อมาก็ต้องแยกขาออกเพื่อให้โกนขนในที่ลับ ตามมาด้วยการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อในที่ที่เพิ่งถูกโกนไปทั้งหมด แล้วเธอก็ถูกผลักอีกให้ออกจากห้องไปสู่ที่โล่งภายนอก

A woman in a striped dress grabbed me by the hair and attacked me with scissors. Another drove a razor around my crown.(...)

A shove in the buttock propelled me along the assembly line. "Raise your arms!" came the command in German. Two females shaved my two armpits in unison. A voice barked: "Spread your legs!" A razor moved into my crotch. A shower of disinfectant hit my armpits and scalp. A sudden spray scorched my vulva.

(Isaacson: 66 – 67)

เมื่อออกมาจูดิธมองไปเห็นรั้วลวดหนามล้อมรอบในทุก ๆ ด้านซึ่งอยู่กับเสาสูง ไม่มีภูเขาหรือต้นไม้หรือแม้แต่หญ้า นับว่าเป็นดินแดนแห่งแล้งที่มีแต่ดินและลวดหนาม ไกลออกไปเป็นเรือนนอนลักษณะเหมือนกัน ในสายตาของจูดิธภาพที่ปรากฏต่อหน้าเป็นทิวทัศน์ที่แปลกราวกับหลงเข้าไปอยู่โลกอีกโลกหนึ่งที่ไม่เป็นมิตรเสียเลย จากคำพูดของผู้คุมสองนายที่เดินผ่านจูดิธไป เธอได้ยินคนที่มีอายุมากกว่ากล่าวคำภาษาเยอรมันที่แปลได้ว่า "Annihilation" เธอคิดว่าเธอเข้าใจผิด จะเป็นไปได้อย่างไรที่ค่ายกักกันจะเป็น "ค่ายทำลายล้าง" แต่ผู้คุมที่อายุน้อยกว่าก็ถามย้ำต่อผู้อาวุโสอีกครั้งหนึ่งซึ่งคำตอบก็ทำให้จูดิธรู้ว่าเธอมิได้ฟังผิดไป เธอเข้าแถวเพื่อรอรับเสื้อผ้าที่มีผู้ช่วยในชุดลายริ้ว ๆ แบบเสื้อนักโทษยื่นส่งให้ แต่ก่อนที่จะได้รับชุดมาสวมใส่เธอก็แลเห็นกลุ่มนักโทษชายที่มีเครื่องหมายกางเขนอันใหญ่โตสีแดงประทับอยู่บนหลังเสื้อ นักโทษเหล่านี้ก็ศีรษะล้านเช่นเดียวกันแล้วจูดิธก็ตระหนักว่าเธอยืนเปลือยกายอยู่ต่อหน้าเพศชาย เธอจึงรีบใช้มือปิดบังทรวงอกและของสงวนทันที เจ้าหน้าที่ที่เป็นเหมือนหุ่นยนต์โยนเสื้อให้นักโทษ เป็นเสื้อผ้าที่มีร่องรอยของการเประอบีอนมาแล้วอย่างหนักแต่ก็ฟุ้งไปด้วยกลิ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ เมื่อสวมเสื้อแล้วนักโทษต้องเดินไปไม่ไกลจากนั้นไปให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่ต่างจากหุ่นยนต์อีกตัวหนึ่งใช้แปรงอันใหญ่จุ่มสีจากถังป้ายเครื่องหมายกากบาทสีแดงลงบนหลังเสื้อ เป็นอันเสร็จสิ้นขั้นตอนการเข้าเป็นน้องใหม่ของค่ายกักกัน หลังจากนั้นพวกนักโทษก็ได้รับคำสั่งให้มุ่งไปยังเรือนนอนของเบอร์กเนาที่เรียกว่า Lager B III ซึ่ง ณ เดือนกรกฎาคมปี ค.ศ.1944 ยังก่อสร้างไม่เสร็จ เรือนนอนแห่งนี้ทำด้วยไม้ไม่ทาสีหลังคายังไม่เสร็จและได้รับการขนานนามว่า "Mexico" เป็นเรือนนอนที่สภาพแย่มากที่สุดในบรรดาทุกหลัง ปราศจากประตูหน้าต่างมีแต่ที่โล่งไม่มีแม้แต่ที่นอน เวลานอนก็ต้องนอนบนพื้นสกปรกหรือนั่งไขว่ขาหรือนอนหนุนบั้นท้ายของผู้อื่นใครไม่แข็งแรงพอก็จะถูกเบียดจนต้องลุกขึ้นยืนแล้วถูกดันจนไปติดผนังที่เป็นเช่นนี้เพราะเรือนนอนแต่ละหลังรองรับนักโทษถึงห้าร้อยคน

July 1944, Auschwitz-Birkenau, Lager B III. Our barracks were unfinished, because there was no room for us elsewhere. Inmates of surrounding barracks named it " Mexico" – the poorest of the poor.(...)

Without bunks, each half – built barracks held five hundred. No room to lie down. At night, we slept on the dirt floor, sitting cross – legged or lying on someone else's buttocks. The weak dozed, standing up, pushed against the walls.(Isaacson: 68)

เฮติบันทึกการมาถึงค่ายเอาชวิตซ์ของเธอไว้ใน *The Road to Auschwitz* ว่าบุคคลที่เธอพบเป็นพวกแรกก็คือบุรุษท่าทางซีมเซาในชุดเสื้อลายริ้วที่ไล่พวกที่เพิ่งมาถึงโดยรถไฟให้ออกจากตู้รถบรรทุกซึ่งบิดาของเฮติก็ตามคนหนึ่งว่าสถานที่นั้นเป็นที่ใด ชายคนหนึ่งหลังจากมองซ้ายมองขวาจนแน่ใจว่าไม่มีผู้ใดเห็นแล้วก็ตอบว่า "extermination camp" หลังจากนั้นก็เห็นหน่วยเอสเอสที่ยืนจูงสุนัขอยู่บนขานขลาพร้อมอาวุธในมือที่จะลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งได้ทุกเมื่อ เสียงประกาศทางเครื่องขยายเสียงให้ผู้ชายไปทางซ้ายผู้หญิงไปทางขวา เฮติต้องแยกจากบิดาตรงนี้และถัดมาก็ต้องแยกจากมารดาเป็นคำรบสองโดยประกาศิตของนายแพทย์เมนเกเล ต่อจากนั้นเฮติก็อยู่ในแถวเรียงห้าเดินไปสู่เรือนสองสามหลังที่ได้รับการบอกเล่าว่าเป็นสถานที่อาบน้ำ ณ ที่นั้นหน่วยเอสเอสบอกให้วางข้าวของทั้งหลายกองไว้ถ้ามีเงินหรือของมีค่าให้มอบกับผู้หญิงที่อยู่ติดะ หากพบในภายหลังว่าใครก็ตามยังมีของมีค่าติดตัวอยู่จะถูกลงโทษอย่างหนัก ต่อจากนั้นให้ทุกคนถอดเสื้อผ้าโดยพับเสื้อวางกองไว้ให้เรียบร้อย ส่วนรองเท้าให้ผูกเข้าไว้ด้วยกันแล้ววางไว้อีกกองหนึ่ง

เมื่อเปลือยกายหมดแล้วทุกคนก็เข้าแถวอยู่หน้าช่างตัดผม ใครที่อับอายพยายามจะใช้มือปกปิดเรือนร่างของตนก็จะถูกหน่วยเอสเอสที่คอยเดินตรวจตราทูปตีให้ยืนตัวตรง ในที่สุดก็ถึงคราวของเฮติ ช่างผมที่เป็นชายใช้กรรไกรตัดผมของเธอก่อน จากนั้นก็ใช้เครื่องแล้วก็โกนขนตามส่วนต่างๆของร่างกายทั้งหมดยกเว้นขนคิ้วเท่านั้นที่ช่างไม่สนใจ

We tried to hide our nakedness with our hands, but the SS guards went round and beat anyone who was not standing upright. My time came. I swallowed, tried to forget where I was and stood to attention before the 'barber'. He stood on a stool, swung his scissors and ripped off all my hair, everything. First with the scissors, then with a machine. First my head, then under my arms and lasly between my thighs. He was not interested in my eyebrows. (Fried: 83)

หลังจากถูกกรรไกรผมและโกนขนแล้ว นักโทษก็ได้รับสบู่ก้อนเล็กๆที่มีกลิ่นเหม็นสำหรับอาบน้ำฝักบัว เมื่ออาบน้ำเสร็จก็สวมเสื้อผ้าสีเทาของค่ายทั้งๆที่ตัวยังเปียกแล้วก็ต้องกลับไปหารองเท้าของตนจากกองมาสวม โชคดีที่เฮติสวมรองเท้าบูตจึงใส่สบายกว่าคนอื่นที่สวมรองเท้าสวอยงาม คนที่เคยรู้จักกันเกือบจะจำกันไม่ได้เพราะศีรษะที่ล้านเลี่ยนและเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่แปลกไป กระบวนการนับจำนวนนักโทษตั้งแต่มาถึงใหม่จนออกมานอกเรือนอาบน้ำอีกครั้งหนึ่งนั้นกินเวลาตลอดคืนจนถึงเช้าวัน

ใหม่ พวกเด็กสาวที่แลดูเหมือนเด็กชายยืนตัวสั้นด้วยความกลัวแล้วก็ได้รับคำสั่งให้เข้าแถวอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนับจำนวน เฮติเป็นคนสุดท้ายของแถวและได้ยื่นหน่วยเอสเอสนับว่า 421 แสดงว่าผู้หญิงเหลืออยู่ สี่ร้อยยี่สิบเอ็ดคน ผู้ชายก็คงจะจำนวนใกล้เคียงกัน ดังนั้นจากจำนวนชาวยิวทั้งหมดประมาณสามพัน คนที่ออกจากเขตควบคุมในตอนเช้าของวันที่ 15 พฤษภาคมนั้นเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งในสามเท่านั้น

กลุ่มนักโทษยิวคอยอยู่ท่ามกลางสายฝนที่เริ่มโปรยปรายลงมา เนื้อตัวเปียกปอน ต่างคนต่าง คอยโดยไม่รู้ว่าคอยอะไร พวกผู้คุมเข้าไปอยู่ในร่ม จนเวลาผ่านไปอีกนานผู้บังคับการหน่วยเอสเอสที่ รับผิดชอบจึงมาถึงและนับจำนวนนักโทษอีกรอบ หลังจากนั้นจึงให้สัญญาณเดินไป ระหว่างทางเบื้อง หลังรับบรรดานักโทษแลเห็นผู้หญิงที่ดูมีอายุน้อย พวกเด็กสาวจึงพากันตะโกนถามหา มารดาของตน แต่ก็ได้โดนสั่งให้เงียบและห้ามมิให้นักโทษพูดจาระหว่างกัน แม้ว่าหญิงเหล่านั้นมิได้ตอบแต่พวกเด็กสาว ก็เริ่มมีความหวังว่ามารดาของตนอาจจะอยู่ในหมู่สตรีเหล่านี้ ในเมื่อมีค่ายหญิงค่ายชายได้ทำไม่จึงจะมี ค่ายผู้สูงอายุและค่ายเด็กไม่ได้เล่า พวกเธอเดินมาถึงเรือนพักซึ่งลักษณะเหมือนเคยเป็นโรงงานมาก่อนมีรั้วสูงซึ่งลวดหนามล้อมรอบอยู่โดยมีป้ายติดข้อความไว้ว่า "รั้วนี้เป็นรั้วไฟฟ้า" สดุดูทูลุดตาไม่มีสีเขียวให้เห็นเลย ไม่เห็นแม้แต่ต้นหญ้าสักต้นใบไม้สักใบ มีแต่พื้นที่ที่มองดูแห้งแล้งและหนาวเย็น แม้ กระทั่งท้องฟ้าก็ยังเป็นสีเทา

เมื่อถูกต้อนให้เข้าไปในเรือนพัก จากแสงสว่างเจิดจ้าของตอนกลางวันกลายเป็นเข้าสู่ความมืด จนต้องปรับสายตาให้ชินกับแสงที่ส่องลอดหน้าต่างเล็กๆสองบานที่อยู่สุดทางอีกด้านหนึ่ง หลังคาของ อาคารต่ำ ตรงประตูมีห้องเล็กๆของ "blockova" หรือผู้คุมที่เป็นหญิงซึ่งรับผิดชอบดูแลเรือนพักหลังนั้น เพียงสามชั้นเรียงรายเป็นแนวยาวอยู่สองข้างทางเดิน แต่ละแต่ละเตียงมีพื้นที่พอให้นั่งตัวตรงบนเตียง ได้โดยศีรษะไม่ชนเท่านั้นและแต่ละเตียงจะจุจนถึงสิบคนซึ่งต้องกินนอนและใช้ชีวิตร่วมกัน เฮติอยู่บน เตียงชั้นบนสุดกับเพื่อนอีกเก้าคนอย่างแออัดขนาดที่ว่าเวลานอนหากใครพลิกตัวคนอื่น ๆ ที่เหลืออีกเก้า คนก็ต้องพลิกตัวด้วยไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการนอนหงายเหยียดแขนเหยียดขาอย่างเต็มที่หรือนอนขด ตัวเหมือนทารกในครรภ์จึงเป็นไปได้ไม่ได้เลย พวกเธอนอนบนไม้กระดานโดยใช้รองเท่านั้นเองเป็น หมอน ใครที่อยู่ชั้นล่างสุดต้องนอนบนพื้นซึ่งอาจโดนแข้งขาของคนที่ผ่านไปมาเตะเอาได้ คนที่อยู่ เตียงชั้นกลางก็ถูกรบกวนจากพวกที่อยู่ชั้นบน เฮติจึงรู้สึกดีใจที่เธอได้อยู่ชั้นบนสุด

ค่ายดักเคาเป็นอีกค่ายหนึ่งที่มีการกล่าวถึงไว้ในบันทึกของสตรีผู้ถูกคุมขังอยู่ในค่ายกักกัน อีดิธเล่าไว้ใน *Who Loves You Like This* ว่าในตอนกลางดึกที่รอบด้านมีแต่ความมืดมิดและเริ่มมี หิมะแล้วเพราะเข้าใกล้หน้าหนาว ค่ายดักเคาในแวบแรกที่เธอมองเห็นเมื่อเธอเพิ่งไปถึงนั้นมีลักษณะที่ ก่อให้เกิดความเกลียดชังขึ้นในใจ ผู้คุมสวมชุดเครื่องแบบของหน่วยเอสเอส นักโทษชายอยู่ใกล้ๆกับ เรือนพักของนักโทษหญิง ทว่าถูกแยกออกจากกันด้วยรั้วลวดหนาม ภาพที่ปรากฏต่อคลองจักษุของ เธอช่างเป็นภาพที่น่าสมเพช ผู้ชายตัวผอมเหมือนโครงกระดูกนอนอยู่บนพื้นส่งเสียงบ่นพึมพำไม่ขาด ปาก คนที่เดินได้ก็ดูเหมือนคนสติไม่ติดด้วยดวงตาที่ลึกลับ เมื่อเห็นผู้ที่เพิ่งเดินทางมาถึงค่ายพวกนี้ก็ร้อง ขอของรับประทาน กลุ่มของอีดิธแม้จะกลัวการถูกรุหุติแต่ด้วยความอยากรู้ก็พยายามถามชายเหล่านั้น

ว่าพวกเขาเป็นใคร มาจากที่ใด แน่แน่นอนว่าพวกเขาก็คือนักโทษเชื้อสายยิวรวมทั้งมีคนที่เป็ยิวยังกาเรียนเช่นเดียวกับอิตซ์ด้วย นักโทษทั้งเก่าและใหม่ต่างก็ถามกันว่าได้พบเห็นญาติพี่น้องของตนบ้างหรือไม่ อิตซ์บอกให้ผู้ที่ได้อ่านบันทึกของเธอทราบว่านักโทษชายนั้นจะได้รับการปฏิบัติเลวร้ายกว่าผู้หญิงและจำนวนผู้เสียชีวิตก็มากกว่าด้วย การที่จะมีชีวิตรอดอยู่ในค่ายนี้ได้แทบจะเป็นสิ่งเป็นไปไม่ได้ทีเดียวเพราะทุกๆเช้าชายที่โตแล้วหรือเด็กผู้ชายจะถูกเขียนตีหรือถูกแขวนคอต่อหน้านักโทษคนอื่นๆที่ถูกบังคับให้มาดูทัศนทัศน์ทรมาณ พวกผู้หญิงอดไม่ได้ที่จะเข้าไปหาผู้ชายใกล้ๆเพราะความเป็นบุรุษก็ยังดึงดูดสตรีเพศอีกทั้งพวกเธอก็ยังอดไม่ได้ที่จะอยากได้ของเช่นกระจก ลิปสติก หรือหวี ซึ่งต้องมีการแลกเปลี่ยนเช่นเอามาร์การีนไปแลกถ้าประสงค์เพียงแค่เช่า แต่หากจะซื้อก็ต้องนำขนมปังอันเป็นอาหารที่เป็นที่ต้องการมากที่สุดไปแลก เช่นผ้าโพกศีรษะหนึ่งผืนสำหรับใช้ปิดบังศีรษะที่ปราศจากผมมีค่าเท่ากับขนมปังป้อนส่วนห้าส่วนเป็นต้น อิตซ์เองไม่อยากจะสิ่งของเหล่านี้ เธอปรารถนาจะได้รับประทานมากกว่า

เหตุการณ์ที่สะเทือนใจอิตซ์อีกเหตุการณ์หนึ่งคือ วันหนึ่งขณะที่กลับจากทำงานเธอได้ยินเสียงเพื่อนคนหนึ่งร้องขึ้นมาว่า พ่อขา! พ่อขา! ตอนแรกอิตซ์คิดว่าเธอเสียสติไปแล้วแต่เพื่อนของเธอยืนยันว่าเธอเห็นบิดาอยู่อีกด้านหนึ่งของรั้วลวดหนาม เธอยืนยันว่าใช้บิดาของเธอแน่และต้องการไปหาท่าน อิตซ์กับเพื่อนๆพยายามแนะนำว่าคอยให้แน่ใจก่อนว่าไม่มีพวกเอสเอสอยู่ใกล้ๆแต่เธอผู้นี้ไม่ยอมฟัง เธอวิ่งไปที่ตะโพนเรียกบิดาไปด้วย ชายคนหนึ่งในบรรดาพวก "Mussulmen" ที่ผมอมจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกก้าวออกมาจากกลุ่มมุ่งไปยังรั้วลวดหนามที่อิวาบุตรสาวที่กำลังมุ่งตรงไปเช่นกัน ในที่สุดทั้งคู่ก็ได้ยื่นมือผ่านรั้วไฟฟ้าไปสัมผัสมือของอีกฝ่ายหนึ่งและกล่าววาจาต่อกันซึ่งอิตซ์และเพื่อนที่ยืนตัวแข็งมองดูอยู่นั้นไม่ได้ยินว่าพ่อลูกพูดอะไรกันแต่ตะโพนให้อิวากลับมา พ่อของเธอก็คงจะบอกเธอเช่นเดียวกัน ทว่าเธอกลับร้องขอไม่ให้พ่อจากเธอไปแล้วโถมร่างเข้าสู่รั้วไฟฟ้าเป็นขณะเดียวกับที่ผู้คุมเอสเอสสั้นโกมาจากหอคอบคุม สีแดงของโลหิตหลังรินเป็นสายลงบนชุดที่เธอสวมปนกับสีแดงของเครื่องหมายกากบาทแดงที่ถูกกาไว้บนหลังของนักโทษทุกคน พ่อและลูกสาวยังคงสัมผัสกันอยู่ขณะที่สั้นลมด้วยลูกปืนและด้วยกระแสไฟฟ้า ในที่สุดรั้วลวดหนามก็ทำให้ทั้งคู่ได้อยู่ด้วยกัน

She threw herself on the barbed wire the very instance that the SS guard in the tower fired, and from her back a thread of blood appeared and ran down her suit, blending with the red cross that we all wore on our backs. The two remained embracing, killed by the shot and by the current, united by barbed wire. (Bruck: 37)

ที่ค่ายดักเคาน์อิตซ์กับเพื่อนอีกสิบห้าคนอยู่ในหน่วยที่เรียกกันว่า "Scheisse Kommand" หน่วยนี้ในตอนแรกต้องไปทำงานที่ปราสาทแห่งหนึ่ง สามคนซึ่งมีอิตซ์อยู่ด้วยทำงานในครัว อีกแปดคนทำหน้าที่ปอกมันฝรั่ง ที่เหลือไปทำงานในครอบครัวคนเยอรมันที่พำนักอยู่ใกล้ๆ เป็นงานที่อิตซ์ชอบมากเพราะมีอาหารให้ได้รับประทานและนำกลับมาฝากพวกผู้ชายด้วย แต่แล้วหลังจากทำได้หนึ่งเดือนอิตซ์กับเพื่อนอีกคนหนึ่งก็ถูกเปลี่ยนตัวไม่ได้ออกไปทำงานที่ปราสาทอีกเพราะมีนักโทษหญิงอีกสองคน

ไปเจรจาตกลงกับทหารขอไปทำงานแทน อีดิทซ์กับเพื่อนๆ ต้องโดนเปลี่ยนงานเป็นให้ไปทำความสะอาดห้องส้วม เเท็งซ์ขับถ่าย พวกเขาต้องทำงานในหน้าที่นี้อยู่สองเดือน หลายเดือนต่อมาอีดิทซ์กับเพื่อนหลายก็ถูกคุมตัวออกจากค่ายดักเคาเพื่อย้ายไปยังค่ายเบอร์เกน-เบลเซน ตอนที่ออกจากค่ายดักเคานี้เองอีดิทซ์กล่าวถึงการเดินมรณะหรือ Death March เธอเล่าว่านักโทษถูกย้ายออกจากค่ายดักเคาเบียดเสียดอัดเยียดกันในรถขนส่งสัตว์เป็นเวลาถึงแปดวัน เมื่อประตูเปิดออกเธอถึงกับเป็นลม แต่เธอก็รวบรวมกำลังใจยืนหยัดขึ้นมาใหม่และได้พบว่าพวกเขากำลังเดินผ่านป่าซึ่งไม่มีบ้านหรือโรงเรียนใดให้เห็นเลย เมื่อพ้นออกมาจากป่าจึงเห็นแสงไฟและเรือนพักที่ซึ่งพวกเขาถูกดันเข้าไปพักอยู่ห้าสัปดาห์โดยมีอาหารให้รับประทานน้อยมากจนแทบไม่มีแรงเดิน เมื่อถึงเวลาออกเดินอีกครั้งพวกเขาถูกจัดให้เข้าแถวเรียงห้าและออกเดินทั้งวันทั้งคืนโดยได้รับขนมปังที่ผู้คุมโยนมาให้เป็นระยะๆ ห้าคนต่อหนึ่งก้อนซึ่งไม่สามารถดับความหิวได้เลย หลังจากเดินมาเป็นเวลาสี่วันได้เข้าเมืองและหยุดพักตรงที่ทิ้งขยะนักโทษต่างก็ตีใจที่หาของใส่ปากท้องไม่ว่าจะเป็นเปลือกมันฝรั่งที่แข็งจนเป็นน้ำแข็งหรืออะไรที่ใส่ปากแล้วเคี้ยวกินได้แม้กระทั่งใบไม้หรือไม้ทำฟัน เมื่อมีคนพูดหนึ่งพูดว่าเดินไม่ไหวแล้วผู้คุมจึงให้หยุดชวบนแล้วถามว่าใครเดินไม่ไหวจะได้นำส่งโรงพยาบาล คนที่ฝันถึงเตียงขาวสะอาดและนางพยาบาลแล้วพาชื่อแจ้งความจำนงก็จะถูกยิงทิ้ง ณ ที่นั่นเอง

The Germans stopped the caravan. Those who could not go on, they said, would be taken to a hospital. Dreaming of a white bed with a nurse, a few declared themselves incapable of going on, and they were killed with a pistol shot. (...) We were reduced to skeletons, but we kept walking. (Bruck: 45)

บางครั้งเชลยสตรีเหล่านี้ก็ได้รับคำสั่งให้หยุดพักตามคอกม้าหรือตามบ้านที่ถูกทิ้งร้าง บางครั้งก็ได้รับประทานมันฝรั่งบ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่มีอะไรตกถึงท้องเลยจึงมีเชลยสิ้นใจในระหว่างทางอยู่เรื่อยๆ จนในที่สุดหลังจากห้าสัปดาห์ผ่านไปและได้เดินเท้าเป็นระยะทางถึงเก้าร้อยไมล์พวกเขาก็เดินทางถึงค่ายเบอร์เกน-เบลเซน ภายนอกค่ายมีคำจารึกไว้ว่า "Death Camp" อีดิทซ์ไม่สนใจอะไรอีกนอกจากขอให้ได้ล้มตัวลงนอนได้พักได้หลับแม้ว่าจะเป็นครั้งสุดท้ายก็ตาม ค่ายแห่งความตายนี้เต็มไปด้วยคนเจ็บป่วย คนตายและเห็บเหารึนไร ช่างหน้าเศร้าที่นักโทษที่รอดจากการเดินมรณะมาได้กลับต้องมาตายในค่าย

After five weeks, always five, these hateful number, we finally got to the camp at Bergen-Belsen. Outside the camp there was an inscription: *Tot Lager*. Nothing interested me, only lying down, resting, sleeping, even if it was for the last time. The

¹ การเดินมรณะ หรือ Death March เป็นการเดินของนักโทษที่ถูกพวกนาซีกวาดต้อนออกจากค่ายกักกันหนึ่งไปยังค่ายอื่นเพื่อหนีการโจมตีของกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรในช่วงสุดท้ายของสงคราม การเดินนี้คร่าชีวิตของนักโทษไปเป็นจำนวนมากจึงมีชื่อเรียกว่า Death March

few women of our column who had remained alive were dying in the camp day after day. The camp was full of sick people, dead people, and lice. (Bruck: 49)

นักโทษที่ยังไม่ตายมีหน้าที่ใช้ผ้าเช็ดตัวของผู้ที่เสียชีวิตแล้วลากไปยังรถบรรทุกที่จะนำศพไป งานอีกอย่างหนึ่งของอิตช์คือช่วยเพื่อนๆ กำจัดแมลงร้ายที่เป็นตัวพาหะแพร่โรคใช้รากสาตใหญ่ อิตช์เองต้องวิ่งตลอดเวลาเธอไม่รู้ว่าจะไปปลดทุกข์ที่ไหนได้เพราะรอบข้างมีแต่คนกำลังนอนรอความตาย เธอจึงเลือกเดินที่ข้างในมีแต่ร่างผู้เสียชีวิตเป็นที่ถ่ายทุกข์โดยขอมาต่อผู้ตายที่ต้องกระทำการเหมือนหยาบหยามลบล้าง เธอต้องไปที่เดินที่นี้ถึงคืนละห้าหกครั้ง

โกลดีเป็นอีกคนหนึ่งที่กำลังก้าวถึงค่ายเบอร์เกน-เบลเซนไว้ในเรื่อง *The Last Selection* แต่ก่อนจะกล่าวถึงค่ายเธอได้กล่าวถึงการเดินมรณะหรือ Death March ไปด้วยเช่นเดียวกับอิตช์ เธอบันทึกว่าในวันที่ 18 มกราคม 1945 กองทัพรัสเซียได้บุกถึงเมืองคราโควซึ่งอยู่ห่างจากค่ายเอาชวิตซ์ไม่ถึงหกสิบกิโลเมตร พวกเขาเริ่มจึงตัดสินใจว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องกวาดล้างค่าย นักโทษส่วนใหญ่ถูกอพยพขนย้ายไปยังค่ายอื่นๆ พวกที่เหลือถูกส่งให้เดินไปยังค่ายเบอร์เกน-เบลเซน ใครที่ป่วยจนเกินกว่าจะเดินไหวก็ถูกทิ้งไว้ที่ค่ายเอาชวิตซ์ให้พวกรัสเซียมาจัดการเอง คืนวันที่ 18 นั้นครอบครัวของโกลดีอันมีแม่ ตัวโกลดีเองและพี่น้องผู้หญิงอีกสองคนพร้อมกับขบวนนักโทษอีกประมาณสองหมื่นคนก็ถูกเรียกให้มารวมตัวกัน และในเช้าวันรุ่งขึ้นก็เริ่มออกเดินในสภาพอ่อนเปลี้ยจากความหิวและสภาพทุโภชนามาหลายเดือนท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็นหิมะปกคลุมพื้นดินขาวโพลนไปสุดลูกหูลูกตา

การเดินทางครั้งนี้ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวอะไร นักโทษเพียงแต่เดินแถวเรียงสองหรือสามหรือสี่คน โกลดีและสมาชิกในครอบครัวพยายามเดินอยู่ตรงกลาง ขบวนเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นเป้าของผู้คุม คลื่นมนุษย์จำนวนนับร้อยนับพันเคลื่อนตัวอยู่เบื้องหน้าพวกเขาเช่นเดียวกับเบื้องหลัง ทุกคนตั้งหน้าตั้งตาเดินบนหนทางที่ดูราวกับจะไม่มีวันสิ้นสุด พวกผู้คุมในชุดเสื้อผ้าอันอบอุ่นนั่งอยู่ในรถจี๊ปหรือรถบรรทุกขนาดเล็กคอยเฝ้าดูว่านักโทษคนใดไม่สามารถจะเดินต่อไปได้หรือตามจิ้งหะกั้วเดินของพวกเขาพองไม่ทันก็ถูกยิงทิ้ง แต่นักโทษที่ล้มลงและถึงแก่ชีวิตไปเองโดยไม่ถูกยิงก็มีเป็นจำนวนไม่น้อย บนถนนจึงเรียงรายไปด้วยร่างที่หมดลมและบนพื้นขาวสะอาดของหิมะก็มีสีแดงสดของเลือดที่หลังรินเป็นทาง

These prisoners, who were thoroughly undernourished and emaciated as a result of their near-starvation diet at Auschwitz, were being forced to walk for endless hours in subfreezing January temperatures, without food, water, or warm clothing. Many who were not murdered, collapsed or dropped dead anyhow. The road became littered with corpses, and the white snow path became increasingly lined with streams of flesh and blood. (Kalib: 247)

ในตอนเย็นนักโทษจะเข้าไปพักในยุ้งฉางซึ่งยังไม่ทันจะหายเหนื่อยจากการเดินในวันก่อนก็

ต้องลุกขึ้นเดินต่อตอนย่ำรุ่งในสภาพกะปลกะเปลี่ย หิว หนาว และอ่อนแอหลงทุกที่ๆ ระหว่างตอนกลางคืนนักโทษบางคนก็ถูกนำตัวจากไปโดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุก็มี หนหนึ่งโกลดีเดินพลัดหลงจากคนในครอบครัวเพราะเดินเร็วจนนำหน้าคนอื่น ๆ เธอตกใจมากที่วิ่งกลับไปกลับมาในระหว่างแถวอยู่หลายครั้ง ในที่สุดก็โชคดีหาพบก่อนจะมีดเสี้ยก่อน หากพลัดจากกันไปในตอนกลางคืนเป็นไปได้มากกว่าคงจะแยกไปอยู่คนละที่อย่างแน่นอนและคงยากที่จะได้พบกันอีก

ยิ่งเดินก็ยิ่งหมดแรง โกลดีและพี่น้องจำต้องช่วยพยุงปีกมารดาคนละข้างและแทบจะต้องลากกันเพราะแม่อยู่ในสภาพที่แทบจะขยับขาไม่ออกแล้ว โกลดีกับพี่น้องกลัวเหลือเกินว่านาซีจะสังเกตเห็นสภาพของแม่แล้วยิงเธอเสีย พี่สาวอีกคนหนึ่งคือเออร์กาก็เกือบจะหยุดเดินเหมือนกันแต่โกลดีและพี่สาวอีกคนหนึ่งไม่ยอมให้เธอหยุดต่างกรีดร้องราวกับจะเสียดสีให้เออร์กาลุกขึ้นมาเดินต่อไป คืนวันที่สองทั้งหมดก็ถูกให้เข้าไปพักในยุงฉางเหมือนคืนแรก วันที่สามก็ออกเดินทางต่อไปจนถึงเมืองลอสเลาซึ่งได้รับคำสั่งให้หยุดอันเป็นการสิ้นสุดการเดินทางสำหรับนักโทษกลุ่มนี้และถูกนำตัวขึ้นรถไปยังค่ายกักกันเบอร์เกน-เบลเซน การเดินทางครั้งนี้ต่างจากการเดินทางในตู้รถที่ปิดแน่นของขบวนรถไฟในครั้งที่ออกจากสตาราไซวิชไปยังเอชวิตซ์ซึ่งนักโทษแทบไม่มีอากาศหายใจแต่ครั้งนี้เป็นรถที่เปิดโล่งซึ่งทำให้นักโทษสัมผัสสัมผัสกับอากาศหนาวยะเยือกจนแทบแข็งตาย โกลดีกับพี่ๆ ต้องพยายามห้อมล้อมแม่เอาไว้เพื่อกันมิให้โดนเหยียบ หลังจากรถไฟแล่นไปเป็นเวลาสองสามชั่วโมง บางคนก็พอจะหาที่นั่งได้เออร์กาก็ได้ที่เหมือนกันแต่ก็ถูกนักโทษฮังการีแย่งเอาที่นั่งรองเท้าดีที่ศีรษะอย่างก้าวร้าวเพื่อแย่งที่อันน้อยนิดนั้น พวกเขาเดินทางถึงค่ายเบอร์เกน-เบลเซนตอนกลางดึกคืนที่สองของการเดินทางทางรถไฟ

โกลดีเปรียบเทียบค่ายเอชวิตซ์กับค่ายเบอร์เกน-เบลเซนไว้ว่าล้วนแต่เป็นค่ายแห่งความตายทั้งสิ้น แต่ประสิทธิภาพในการสังหารหมู่ของค่ายเบอร์เกน-เบลเซนนั้นมีสูงกว่าเอชวิตซ์ ในความน่าสะพรึงกลัวที่ทั้งสองค่ายต่างก็มีอยู่อย่างเปี่ยมล้นนั้น มีความต่างกันอยู่อีกหลายประการ ขณะที่เอชวิตซ์เป็นที่รู้จักกันดีว่ามีข้อปฏิบัติและกิจวัตรที่เข้มงวด เบอร์เกน-เบลเซนกลับไม่มีข้อปฏิบัติหรือกิจวัตรใดๆเลย กฎอย่างเดียวของค่ายนี้คือกฎของความไม่มีระเบียบ

ขณะที่เอชวิตซ์พวกนักโทษจะนอนเตียงสามชั้น แต่ที่เบอร์เกน-เบลเซนไม่มีแม้แต่เตียงนักโทษต้องนอนกับพื้น แต่เนื่องจากจำนวนนักโทษแออัดมากกว่าที่เอชวิตซ์ดังนั้นที่บนพื้นจึงมีไม่พอให้แม้แต่จะนอนเหยียดยาวลงไปหรือกางแขนขา นอกจากนั้นนักโทษยังถูกย้ายจากเรือนพักนี้ไปยังเรือนพักโน้นอยู่บ่อยๆ

ขณะที่เอชวิตซ์มีการขานเรียกเพื่อนับจำนวนวันละสองครั้ง ที่เบอร์เกน-เบลเซนกลับไม่มีเลยและขณะที่เอชวิตซ์นักโทษจะต้องเดินไปและกลับจากทำงานซึ่งถูกบังคับใช้แรงงานเหมือนทาสตั้งแต่อรุณรุ่งจนย่ำสนธยา ในเบอร์เกน-เบลเซนกลับไม่มีการงานใดๆเลย นักโทษนอนในเรือนพักแล้วร่วงโรยลงไปเรื่อยๆอดอยากและรอความตาย

ฟาเนียเล่าถึงค่ายเบอร์เกน-เบลเซนในบันทึก *Playing for Time* ถึงความเป็นมาตั้งแต่แรก ก่อตั้งค่ายเลยทีเดียวเพราะอยู่ในกลุ่มนักโทษพวกแรกที่ถูส่งตัวออกจากค่ายเบอร์กเนาโดยทางรถไฟมายังค่ายแห่งนี้ซึ่งในตอนที่มาถึงนั้นยังไม่มีอะไรเลยนอกจากพื้นที่โล่งเพราะสถานที่ที่จะเป็นค่ายต่อไปนั้นเคยเป็นสถานยังป็นมาก่อน เธอบรรยายว่าเมื่อแรกเหยียบย่างเข้ามามีแต่รั้วลวดหนามเท่านั้นที่เป็นที่น่าสังเกตรหลังจากเดินทางโดยรถไฟในตู้รถที่ไม่มีหลังคาหรือสิ่งใดปกคลุมเป็นเวลาสองวันโดยไม่มียานมปังสักชิ้นหรือน้ำสักหยดตกถึงท้อง เมื่อลงมาจากรถไฟซึ่งจอดลงกลางป่าก็ต้องเดินเท้าอีกเป็นเวลาสองชั่วโมงจนเมื่อถึงค่ายฝนก็ตกลงมาอย่างไม่ลืมหูลืมตานักโทษบางคนล้มลงด้วยความเหนื่อยอ่อนและร้องโหยหวน บางคนสะอื้นให้ด้วยความหวาดกลัว ฝนตกขนาดที่ว่าพออ้าปากน้ำก็ทะลักเข้าไปในร่างกายจนหายใจแทบไม่ออก นักโทษต้องยืนอยู่เช่นนั้นเป็นเวลาเก้าชั่วโมงคลั่งแค้นกันไว้และโยกตัวไปมาเพื่อมิให้หลับเพื่อมิให้ล้มลงไป พวกเขาไม่ได้นั่งมาเป็นเวลาสี่สิบหกชั่วโมงแล้ว เมื่อคนใดคนหนึ่งล้มลงเพื่อน ๆ จะพยายามดึงตัวไว้แต่ก็ไม่สำเร็จทุกคน บางคนก็ไม่ยอมลุกขึ้นมาอีก เย็นวันนั้น ณ ที่ราบสูงแห่งนั้นมีผู้หญิงตายเพราะจมน้ำฝนตาย หลังจากนั้นทหารก็ให้เข้าแถวเพื่อรับแจกซูป ด้วยความที่ไม่สามารถจะจัดระเบียบได้ทั้งหมด บางคนจึงหาทางทำให้ตัวเองได้กินซูปถึงสองสามในขณะที่บางคนไม่ได้เลยสักซาม ส่วนน้ำดื่มนั้นอยู่ในรูปของท่อยาวสองถึงสามหลาในแนวนอนที่สูงจากพื้นดินประมาณสามฟุตเจาะรูเป็นระยะห่างเท่า ๆ กัน ถ้าทหารผู้คุมเปิดก๊อกน้ำก็จะพุ่งขึ้นมาจากรู นักโทษที่กระหายน้ำวิ่งกรูเข้าไปจะดื่ม แต่ทหารไม่อนุญาตมิคนที่กระหายน้ำจนทนไม่ไหวก็ยังต้องวิ่งเข้าไปก็ถูกยิง

ในตอนกลางคืนทหารทำที่กำบังให้นักโทษมีลักษณะเป็นเต็นท์ขนาดมหึมาที่อยู่แทบจะติดดิน ขนาดฟาเนียสูงเพียงสี่ฟุตสิบเอ็ดนิ้วเธอยังแทบจะต้องมุดตัวเพื่อให้เข้าไปข้างในได้ คืนแรกนั้นทุกคนนอนหึ่ง ๆ ตัวเปียกชุ่มและหนาวสั่นแต่ต่างก็อยู่ในสภาวะที่เหนื่อยล้าเสียจนผลอยหลับกันไปแม้จะเป็นการนอนในน้ำที่สูงสองสามนิ้ว และแล้วเมื่อปริมาณน้ำที่ขังอยู่บนเต็นท์มากเข้า ๆ ก็ถล่มทับลงมา นักโทษกรีดร้องและพยายามเอาตัวรอดจากน้ำหนักของเต็นท์ที่มีน้ำกดทับอยู่พยายามตะเกียกตะกายหาทางออกไปจากผืนผ้าใบ จึงกระแทกกระทั้นโดนกันเอง เสียงร้องด้วยความตกใจกลัวและความหนาวดังระงม ฟาเนียพยายามแหวกออกมาจากวงล้อมของผู้คนจนออกมาอยู่นอกเต็นท์ได้สำเร็จ

Enormous pockets of rain formed on top of the tent, which finally collapsed under the weight. Like birds caught in nets, the women shrieked and struggled, half crushed by the weight of the fabric heavy with water; they stumbled through the folds of the canvas, knocked into one another, moaned with terror and cold. Plunging through this tangle of limbs, I found myself in the open air. (Fénelon: 239)

วันรุ่งขึ้นทุกคนถูกปลุกให้ลุกขึ้นไปยังส่วนอื่นของค่ายที่มีการก่อสร้างไปแล้ว เป็นโรงเรือนสี่เทา สิ่งให้เห็นต่อมาในระยะไกล ๆ ก็คือภาพของปล่องเตาเผาอันคั่นดาสองปล่อง รั้วลวดหนามและ

ไฟดวงใหญ่สำหรับสาดส่องคันทานักโทษ แต่สิ่งที่ขาดหายไปไม่มีในค่ายนี้ก็คือภาพอันคุ้นตาของห้องแก๊ซที่มีลักษณะเหมือนสุสานนั่นเอง ภายหลังจากที่ฟาเนียจึงทราบว่ายาค่ายแห่งนี้คือเบอร์เกน-เบลเซนไม่มีความจำเป็นต้องใช้ห้องแก๊ซเพื่อทำให้คนตายแต่ใช้วิธีฉีดพิษเข้าหัวใจแทน หลังจากนั้นทั้งกลุ่มจึงถูกต้อนให้เข้าไปอยู่ในห้องใต้ดินยาวๆ เหมือนเป็นคลังพัสดุ เป็นที่เก็บรองเท้าบูตหนังเรียงเป็นตั่งสูงจากพื้นจนถึงเพดาน ล้วนได้รับการลงน้ำมันขัดจนเงาวับ มีทางแคบๆ อยู่ระหว่างรองเท้าที่เรียงเป็นแถวสูงเหล่านี้ ตรงทางแคบๆ นี้เองที่ทหารให้นักโทษอยู่ซึ่งพากันล้มตัวลงนอนดูราวกับว่านักโทษมาเรียงกันไม่ต่างจากรองเท้า

ฟาเนียเล่าว่าเธอจำไม่ค่อยได้ว่าวันเวลาต่อจากนั้นเป็นอย่างไรบ้าง จำได้แต่ว่าสามารถจะเดินเข้าเดินออกจากห้องใต้ดินนั้นได้อย่างเสรีซึ่งทำให้พวกนักโทษค่อนข้างจะหวาดหวั่นอยู่สักๆ เพราะพวกเธอเคยชินแต่กับการได้รับคำสั่ง การต้องปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดที่สุดในทางหนึ่งก็ให้ความรู้สึกมั่นใจอยู่เหมือนกัน การที่เคยชินอยู่แต่กับการที่ต้องทำอะไรในกรอบไม่สามารถจะคิดริเริ่มสร้างสรรค์อะไรได้ทำให้ต่างไม่ค่อยสบายใจกับอิสรภาพปลอมๆ ในค่ายแห่งนี้ ไม่รู้จะทำอย่างไรกับอิสรภาพที่ลวงตานี้ นักโทษสามารถเดินไปเดินมาได้โดยอิสระแต่ก็ไม่รู้ว่ามีขอบเขตแค่ไหน ไปที่ใดได้บ้าง ไม่มีระบบใดๆ ทั้งสิ้น อาจจะไต่ขนมบังหรือใส่กรอกเล็กน้อยเมื่อใดก็ได้แล้ววันต่อมาก็อาจจะไม่ได้รับอะไรเลย สิ่งที่เพิ่มความรู้สึกไม่มั่นใจเข้าไปอีกคือเสียงปืนที่ตั้งอยู่เป็นประจำ แต่หลังจากระยะแรกเมื่อมีการขนย้ายนักโทษจากค่ายเบอร์เกนมาอีกความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ก็เกิดขึ้น พวกเอสเอสเข้ามาที่ราบสูงอันเป็นที่ตั้งของค่ายเปลี่ยนโฉมไป โรงเรือนที่ทำด้วยไม้ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับผู้หญิงจำนวนนับพัน ทว่าไม่มีโต๊ะไม่มีเตียงสามชั้น รั้วลวดหนามกลายเป็นรั้วไฟฟ้าและมีการติดตั้งไฟส่องตรวจตรานักโทษ เมื่อมีพวกเอสเอสสุนัขฝึกหัดก็เข้ามาเป็นเงาตามตัว เพียงช่วงเวลาไม่นานหลังจากถูกโจมตีโดยกองทัพสัมพันธมิตรจนต้องถอยร่นเป็นพัลวันแต่แล้วพวกเยอรมันก็พยายามตั้งตัวขึ้นมาอีก สงครามดูราวกับจะไม่มียุติ หากจะยุติก็ต้องยุติลงด้วยชัยชนะของฝ่ายเยอรมัน

ค่ายกักกันเทเรซินเป็นอีกค่ายหนึ่งที่นักโทษหลายคนกล่าวไว้ในบันทึกของพวกเขา ใน *My Years in Theresienstadt* เกอร์ติบันทึกความรู้สึกแรกเมื่อเธอถึงยังค่ายกักกันเทเรซินก็คือเธอเห็นรถที่ใช้ในขบวนแห่ศพถูกลากจูงโดยคนหลายคน สิ่งที่อยู่บนรถมิใช่โลงศพแต่อย่างใดทว่าเป็นขนมปังก้อนๆ กองอยู่เต็ม เป็นภาพที่แปลกประหลาดผิดปกติยิ่งนักแต่เกิร์ตียอมรับว่าภายหลังจากเธอก็ชินกับภาพนี้ไปโดยปริยายเมื่อต้องเห็นอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน หลังจากนักโทษถูกริบกระเป๋าที่ถือมาด้วยไปแล้วก็ถูกนำตัวไปยังที่พำนักซึ่งอยู่ด้านหลังของสนาม มีเพียงหลังคา พื้น และผ้าชีวัวร์แขวนอยู่ที่กำแพง ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ใดๆ ทั้งสิ้น ไม่มีเตาผิงหรือเตาสำหรับหุงต้มใดๆ พวกนักโทษที่มาถึงเป็นครั้งแรกต่างก็ยืนแคว้งคว้างคิดไม่ตกว่าจะนอนบนพื้นโล่งๆ ใดๆ

They took us to our quarters. (...) It was a shed in the back of a courtyard.(...)

There was nothing in the shed. No furniture, no oven, no stove – only the floor, the

roof, and rags hanging from the walls. Here our existence in the camp began.
(Spies: 60)

ขณะนั้นก็ปรากฏร่างที่เกอร์ตีไม่ใช่คำว่า คน และไม่ได้รับรู้ว่าเป็นใคร อาจเพราะสิ่งสำคัญที่สุดก็คือร่างเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของความหิว พวกเขาเข้ามาถามข่าวคราวของโลกภายนอกที่ไม่ได้สดับรับฟังมาเป็นเวลานานมากแล้ว แต่จุดประสงค์ที่แท้จริงก็คือพวกเขาต้องการมาขอขนมปัง พวกนักโทษที่เพิ่งมาถึงใหม่ต่างก็หิวยื่นสิ่งที่ตนมีติดตัวให้เท่าที่ให้ได้พร้อมกับรู้สึกเอินจอนาใจในสภาพอันน่าสมเพชเวทนาของร่างเหล่านี้โดยมิได้เฉลียวใจเลยแม้แต่น้อยว่าตนเองก็จะมีสภาพเช่นเดียวกันนี้ในเวลาเพียงอีกไม่นาน วันรุ่งขึ้นนักโทษได้รับแจกขนมปังสำหรับให้กินไปสามวันแต่พออีกสองวันต่อมาก็ต้องโยนทิ้งเพราะเสียเสียแล้ว

เกอร์ตีบรรยายสภาพอาคารอันเป็นค่ายกักกันไว้ว่าเป็นตึกที่สร้างล้อมรอบสนามหญ้าคนถึงห้าร้อยคน แต่ละคนมีพื้นที่เป็นของตนเองเฉลี่ยแล้วกว้างประมาณสองฟุตและยาวพอที่จะนอนงอเข้าได้เท่านั้น ห้องปลดทุกข์มีอยู่เพียงสองห้อง

In the old house, built around the courtyard, with arcades, outside stairways, rooftop terraces, uncounted corners and crannies, there lived around five hundred people. Each person was allotted a living space about two feet wide. The length of the space was enough to sleep with bent knees. For this large community there were two toilets in the house.(Spies:61)

ทุกคนต่างท้องเสียอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความหิวและลักษณะของอาหารที่กล่าวถึงไว้ข้างต้น ผุ่นและเชื้อโรคจากถนนที่ไม่ได้ปูพื้นผิวทำให้นักโทษแสบตาไปตามๆกันและก่อให้เกิดโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจตามมาด้วยโรคติดต่อร้ายแรงชนิดอื่นๆเช่นใช้รากสาตใหญ่และวัณโรค ในตึกแต่ละหลังจึงต้องมีพื้นที่เฉพาะสำหรับผู้ป่วยอยู่ด้วย

เมื่อแรกมาถึงใหม่ๆพวกนักโทษต้องปรับตัวอย่างมาก ต้องเรียนรู้ที่จะไปเอาอาหารจากสนามของกองทัพ เรียนรู้ที่จะกินอาหารอย่างช้าๆ อย่างตั้งใจที่ละช้อนๆราวกับจะวัดคุณค่าของอาหารแต่ละกรัม ต้องเรียนรู้ที่จะเข้ากันกับผู้อื่นแม้ว่าเขาอาจจะขโมยสมบัติชิ้นสุดท้ายที่มีอยู่ไปก็ตาม ต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับความลำบากขาดแคลนต่างๆ ความจำกัดคับแคบของพื้นที่ การถูกจองจำ ความไม่เป็นตัวของตัวเองอีกต่อไป และท้ายที่สุดเรียนรู้ที่จะยอมรับความตายประหนึ่งว่าเป็นสิ่งธรรมดาสามัญที่สุด แต่ทุกคนก็เก็บความคิดถึงบ้านไว้ในส่วนลึกสลับที่สุดของจิตใจ เมื่อกลางคืนมาถึง เมื่อทุกคนหลับไหลและสรรพสิ่งต่างๆเงียบเสียงลง เกอร์ตีก็จะนึกถึงบ้านและชีวิตของลูกสาวของเธอที่ต้องอยู่ลำพังเพียงคนเดียว แล้วเธอก็ได้แต่ร้องไห้และสวดภาวนาก่อนจะหลับไปในที่สุด

(...) in short, we learned to accept poverty, the limited space, the imprisonment, the not being oneself any longer, learned to recognize death as a common acquaintance. But

our thoughts were hidden deeply in our innermost selves. There, something lived that was holy, pure – the dream of another planet. The other planet was home.

(Spies: 61)

สำหรับเฮเลนสิ่งที่เธอพบเป็นครั้งแรกในค่ายเทเรซินและบันทึกลงไว้ในเรื่อง *A Time to Speak* ก็คือพวกเธอถูกต้อนให้เข้าไปอยู่ในตึกที่มีดสลับหลังหนึ่งและอยู่ในนั้นเป็นเวลาหลายชั่วโมงโดยไม่ได้รับประทานน้ำหรืออาหารใดๆเลย เมื่อประตูเปิดออกอีกครั้งก็มีผู้คนเข้ามาให้นักโทษตอบคำถามมากมายก่อนจะให้ไปยังที่พักซึ่งเฮเลนต้องแยกจากสามีตรงนี้ ผู้ชายอยู่เรือนนอนของผู้ชาย เฮเลนต้องลากกระเป๋าไปยังห้องที่ถนนคิ้วซึ่งเป็นที่อยู่ใหม่ของเธอ ณ ที่นั่นในห้องๆเดียวมีคนอยู่ถึงสามสิบคน ต่างต้องนอนกับพื้นกระดานห่างกันเพียงระยะหนึ่งหรือสองนิ้วเท่านั้น ทุกคนเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางและปรารถนาจะหลับแต่ปรากฏว่ามีนักโทษคนหนึ่งคลานสี่ขาพร้อมกับส่งเสียงร้องตลอดทั้งคืนแล้วยังเที่ยวทำมือเหมือนกรงเล็บก่อความเดือดร้อนไปทั่ว เฮเลนกลัวมากและสะดุ้งลุกขึ้นทุกครั้งทีรู้สึกว่าจะมีคนนั้นเข้ามาใกล้

ต่อมาเธอได้รับคำสั่งให้ย้ายไปยังที่พักใหม่ซึ่งเป็นเรือนนอนสำหรับผู้หญิงมีชื่อเรียกกันว่า "ฮัมบูร์ก" ทั้งนี้เพราะเธอจะต้องไปทำงานในบ้านเด็กซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับที่พัก ห้องนอนใหม่ยังคงไม่มีเตียงหรือชั้นนอนเหมือนเดิมและก็ยังเล็กเกินไปสำหรับคนแปดคนที่ต้องอยู่ร่วมกัน แต่เฮเลนก็พอใจกับที่อยู่ใหม่นี้ เรือนนอนบนกระเปาะซึ่งนับว่าดีกว่านอนบนพื้นกระดานเปล่าๆและเธอก็ถูกใจกับเพื่อนร่วมห้องด้วย

This had the immediate advantage of being moved into the Hamburg women's barracks, which was next to my place work. I was delighted with my new accommodation, disregarding the fact that the room had no beds or bunks and was too small for the eight of us who had to share. (Lewis: 41–42)

เมื่อแรกมาถึงค่ายใหม่ๆเฮเลนบอกว่าคุณภาพอาหารแทบจะกลืนไม่ลงแต่เมื่อเธอทำงานที่บ้านเด็กเธอก็ไม่สนใจอีกต่อไปว่าอาหารจะมีรสชาติอย่างไรเธอสนใจแต่ปริมาณมากกว่าทั้งนี้เพราะเธอหิวโหยอยู่ตลอดเช่นเดียวกับคนอื่นๆ

By the time I started work in the children's home the quality of food did not matter any longer, all I cared about was its availability. In short, I was hungry like everyone else.

(Lewis: 42)

ในเรื่อง *My Lucky Star* ซเดนกาบันทึกการมาถึงค่ายกักกันเทเรซินเป็นครั้งแรกไว้ว่าสิ่งแรกที่ปรากฏต่อสายตาของนักโทษที่เพิ่งมาถึงโดยทางรถไฟใหม่ๆก็คือกำแพงเมือง และตรงกลางประตูเมื่อนั้นก็มีตำรวจเชคในเครื่องแบบสีเขียวที่พูดภาษาเชคซึ่งทำให้ซเดนกาตั้งใจขึ้นเพราะตระหนักว่ายังอยู่ในเขตแดนประเทศของตนมิได้ออกไปอยู่นอกดินแดนต่างดาวที่ไหน ตำรวจพานักโทษเข้าเมืองไปมองเห็นบ้านลักษณะเตี้ยๆเรียงเป็นแถว เมื่อเดินถึงค่ายสิ่งที่รออยู่คือเรือนพักขนาดใหญ่สิบโรงสูงสามสี่

ชั้นโอบล้อมสนามขนาดใหญ่ ที่ผ่านมาเทเรซินเป็นที่ตั้งของกองทหารโดยบรรดาทหารจะพักอยู่ในเรือนนอนส่วนพลเรือนจะพักอยู่ในบ้าน กองทหารเพิ่งจะย้ายออกไปก่อนที่พวกนักโทษจะย้ายเข้ามา

The dominant feature, however, was a group of about ten huge barracks, three or four stories high, enclosing large courtyards, At each level, on all four sides of the courtyard, three was a long gallery from corner to corner. (Fantlová: 68)

เรือนนอนแต่ละหลังจะมีชื่อเยอรมันอาจจะเป็นชื่อเมืองหรือชื่อท้องถิ่น เช่น Dresden Humburg Magdeburg Hannover Sudetenkaserne Hoheneibe Kavalier เป็นต้น แต่ละชื่อก็มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันออกไป Sudeten และ Hannover เป็นที่พักของผู้ชาย Dresden และ Humburg เป็นที่พักของผู้หญิง Magdeburg เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งหมด เป็นศูนย์กลางการบริหารและเป็นที่ตั้งของสภาผู้อาวุโสชาวยิว ส่วนศูนย์บัญชาการฝ่ายเยอรมัน (German Kommandantura หรือ German High Command Headquarters) ตั้งอยู่ในอาคารหลังหนึ่ง ณ จัตุรัสของเมือง

เมื่อขบวนนักโทษที่มีขเดนก้าอยู่ด้วยมาถึงก็ถูกแยกผู้ชายออกจากผู้หญิงและเด็ก ผู้ชายไปอยู่ชูเตเทน ผู้หญิงไปอยู่ฮัมบูร์ก ดังนั้นครอบครัวของขเดนก้าจึงต้องแยกจากกัน นักโทษยืนคอยอยู่พร้อมกับกระเป่าที่สนามก่อนจะถูกให้เข้าไปอยู่ในห้องหรือที่เรียกว่า "billet" ห้องแต่ละห้องนี้มีเตียงสามชั้นจัดวางอยู่ไม่เกินสี่ห้าเตียงสร้างโดยนักโทษชายรุ่นแรกที่มาสร้างค่ายนี้ซึ่งถูกออกแบบให้พอดีกับพื้นที่เท่าที่นักโทษคนหนึ่งๆจะมีได้นั้นคือคนละสี่สิบเจ็ดตารางฟุต ดังนั้นห้องแต่ละห้องจะจุคนประมาณสิบสองถึงสิบห้าคน

Each contained three – tier bunks put up by the boys from the first work details, the *Arbeitskommando*. The bunks were designed according to our new living space allowance: twenty–seven square feet per person. Bunks were separated by narrow aisles. Each little billet was equipped with at least four or five bunks, thus providing for twelve to fifteen people. (Fantlová: 68)

แม้ว่าที่จะคับแคบแต่ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีเกินกว่าที่คาดฝันไว้มากเพราะที่เคยทำใจว่าจะต้องนอนบนพื้นซีเมนต์หรือกลางหิมะแข็งก็กลับกลายเป็นว่ามีเตียงของตนเองในห้องที่มีหลังคากำบังจากลมฝนได้นอนเหยียดกายภายใต้ผ้าห่มที่ไม่ต้องแบ่งกับใคร และครอบครัวของขเดนก้ายังโชคดีมากขึ้นไปอีกเมื่อได้เตียงที่อยู่ติดกับหน้าต่าง มารดานอนเตียงชั้นล่างสุด พี่สาวนอนเตียงชั้นกลางและขเดนก้านอนเตียงชั้นบนสุดโดยมีบันไดเล็กๆติดอยู่กับเตียง พวกเขาวางกระเป่าไว้ใต้เตียงชั้นล่างติดตะขอแขวนเสื้อคลุมไว้กับฝาผนังและวางของใช้จานชามไว้ที่ขอบหน้าต่าง เกือบจะเป็นสภาพที่หรรษาเลยทีเดียวสำหรับนักโทษของนาซี

ห้องแต่ละห้องจะมีหัวหน้าที่มาจากการเลือกตั้งมีหน้าที่ดูแลให้ห้องอยู่ในสภาพที่สะอาดและมีความสงบเรียบร้อย หน้าที่สำคัญที่สุดคือการปันส่วนขนมปังสัปดาห์ละสองครั้ง ผู้มาอยู่ใหม่ต้อง

พยายามปรับตัวกับการอยู่ในห้องเดียวกันกับผู้อื่น แม้ว่าคอกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันแต่แต่ละคนก็มีปฏิกริยาแตกต่างกันออกไป ผู้อายุมากหน่อยก็มักจะหดหู ไม่ค่อยใจกว้าง มักบ่นเรื่องโน้นเรื่องนี้ไม่หยุดหย่อน ขณะที่พวกที่อายุน้อยอย่างชเดนกาก็นึกเสียวกำลังเข้าค่ายฤดูร้อนของพวกเนตรนารี ได้รู้จักผู้คนหน้าใหม่ๆ ได้มิตรภาพใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

ชเดนกาเป็นอีกผู้หนึ่งที่กำลังกล่าวถึงการเดินมรณะไว้ในบันทึกของเธอ เธอเล่าว่าเธออยู่ในค่าย Kurzbach ตอนที่ได้รับคำสั่งให้เตรียมตัวออกเดินภายในหนึ่งชั่วโมงเพราะพวกนาซีจะกวาดล้างค่าย คนป่วยจะถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง ชเดนกากับเพื่อนกลุ่มของเธอไปนำตัวเพื่อนที่ป่วยออกมาจากที่พักคนเจ็บและชักจูงให้เดินไปด้วยกัน เมื่อพวกเธอออกเดินไปได้ไม่กี่ไกลก็ได้ยินเสียงตะโกนและเสียงกรีดร้องตามมาด้วยเสียงปืนไรเฟิล พวกนาซียิงเชลยที่ป่วยอยู่จนหมด ที่พวกนาซีจำต้องทิ้งค่ายเพราะกองทัพรัสเซียเข้ามาใกล้และบุกมาทางตะวันตกอย่างรวดเร็วจนพวกเยอรมันไม่สามารถต้านทานไว้ได้อีกต่อไป ที่ต้องกวาดต้อนนักโทษไปด้วยก็เพราะพวกเธอเป็นพยานรู้เห็นอาชญากรรมอันโหดเหี้ยมของนาซีซึ่งจะยอมให้โลกสว่างรู้ไม่ได้ พวกเธอเดินไปบนถนนที่คลาคล่ำไปด้วยผู้คนและรถบรรทุกเพราะทุกคนต้องการหนีออกไปให้พ้นจากพื้นที่สู้รบโดยเฉพาะเมื่อพวกรัสเซียไล่หลังมาติดๆ เชลยสตรีเดินอยู่สามวันโดยไม่ได้รับอาหารหรือได้นอนเลย โชคดีอยู่บ้างที่ก่อนออกเดินทางพวกเธอไปหยิบฉวยมันฝรั่งมาจากค่ายก่อนถูกกวาดล้าง ต่างพยายามขนมากับตัวมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เมื่อไม่ได้รับอาหารพวกเธอจึงกินมันฝรั่งดิบเหล่านี้ซึ่งก็ช่วยให้หายหิวไปได้บ้าง แต่พอเดินนานๆ เข้าก็รู้สึกวุ่นวายหนักของ มันฝรั่งหนักขึ้นๆ และกลายเป็นภาระที่กีดขวางการเดินทาง ดังนั้นจึงจำใจต้องทิ้งมันฝรั่งไว้ข้างทาง

การไม่ได้นอนเป็นปัญหาที่เลวร้ายมากเพราะหลังจากเดินต่อเนื่องสามวันสามคืนเชลยสตรีก็ถึงจุดที่แทบจะทรงตัวไม่ไหว อากาศก็หนาวเย็นจับใจอุณหภูมิลดต่ำกว่าระดับที่คนปกติธรรมดาจะทนได้ การหายใจจึงติดขัดและจมูกก็แปรสภาพเป็นน้ำแข็ง ในที่สุดพวกเธอก็ค้นพบวิธีที่จะสามารถหลับในระหว่างการเดินได้ พวกเธอผลัดกันนอน เมื่อถึงตาของใครคนนั้นจะไปอยู่ตรงกลางของแถวซึ่งเดินเรียงกันห้าคน คนที่อยู่สองข้างจะจับแขนและพยุงตัวไว้ให้ เมื่อมีคนคอยพยุงเช่นนี้คนที่อยู่กลางก็สามารถงีบหลับได้อย่างน้อยสองชั่วโมงโดยขาที่ยังเดินเคลื่อนไปโดยอัตโนมัติ ช่วยให้ผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้าไปได้บ้าง ด้วยวิธีนี้ทุกคนจึงได้มีโอกาสนอนอย่างเสมอหน้ากัน อย่างไรก็ตามคนที่อ่อนแอไม่สามารถรักษาฝีเท้าให้ก้าวทันผู้อื่นแล้วล้มลงบนพื้นหิมะหรือหลุดออกนอกแถวก็จะชะตาถึงชาติเพราะจะถูกยิงโดยผู้คุมที่อยู่ใกล้ที่สุดโดยปราศจากความกรุณาปรานีใดๆ ทั้งสิ้น ผู้หญิงคนใดได้รับแจกรองเท้าไม้ที่ทำให้เธอต้องลากขาหนักขึ้นเป็นตัวอย่างทำให้เดินช้าก็จะถอดรองเท้าออกและเดินเท้าเปล่าไปบนหิมะเพื่อจะได้ยังคงอยู่ในแถวและไม่ตกเป็นเป้ากระสุนปืนไรเฟิลของผู้คุม แต่พออย่างเข้าวันที่ห้าผู้หญิงจำนวนมากทั้งเด็กสาวและผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถจะทนความหิว ความหนาว และความเหนื่อยได้อีกต่อไป ก็ล้มลงกับหิมะที่สุกกันหนาและได้พบกับสุสานสีขาวอันสงบในที่สุด

Anyone who got out of file and fell exhausted in the snow by the wayside was shot without mercy by the nearest German. No power on earth could stop the murderous

finger on the trigger. (...) But by the fifth day not even the strongest of wills could stand up to the hunger, cold, and exhaustion. Women and girls everywhere were dropping into the deep snow to find peaceful white graves. (Fantlová: 159)

พวกที่ยังรอดชีวิตได้หยุดพักในยุงฉางแต่เนื่องจากพื้นที่มีจำกัดไม่พอสำหรับคนจำนวนมากมายหลายร้อยคน พวกเธอจึงต้องแย่งชิงพื้นที่กันอีก เมื่อไม่มีที่พอและในยุงฉางเมื่อประตูปิดล็อกก็มีตสนิทจนมองไม่เห็นอะไรเลยจึงมีคนนอนซ้อนทับกัน เมื่อลุกขึ้นมาในตอนเช้ามักโทษจึงมิได้สดชื่นขึ้นแต่กลับรู้สึกเหนื่อยราวกับไปสู้รบในที่ใดมา ในการหยุดพักคราวต่อไปบรรดาเชลยต้องพักในคอกสัตว์ แต่ครั้งนี้แม้ว่าต้องนอนบนฟางสกปรกและมีกลิ่นนมกลิ่นสัตว์สารพันชนิดอยู่โดยรอบทั้งม้า วัว แพะ แกะ แต่ก็ยังมีแสงสว่างอยู่บ้างและมีโอกาสได้ยึดแขนยึดขาที่บอบช้ำหรือเป็นแผล กว่าจะถึงแม่น้ำโอเดอริในวันที่สิบของการเดินทางก็มีศพเรียงรายอยู่ตามทางเป็นระยะๆ ถึงตอนนี้ผู้คุมบอกว่าใครที่ยังเดินไหวก็ให้มุ่งหน้าต่อไปใครที่รู้ตัวว่าไม่ไหวก็ให้อยู่กับที่ ไม่มีใครรู้ว่าพวกนาซีหมายถึงอย่างไรที่บอกให้อยู่กับที่ จะยิงพวกเธอเหมือนกับที่ยิงพวกที่ป่วยอยู่ในค่ายก่อนออกเดินทางมาหรือไม่หรือจะทิ้งพวกเธอไว้ให้ทหารรัสเซียที่ไล่ตามมาและคงตามมาทันในวันสองวัน เมื่อไม่มีใครรู้คำตอบก็ต้องตัดสินใจชะตากรรมของตนเอง ชเดนกาประเมินตนเองว่ายังเดินต่อไปได้และสามารถลากน้องสาวไปได้ด้วยจึงเลือกที่จะมุ่งหน้าต่อไปพร้อมกับพวกพ้อง ส่วนคนที่สม่ครใจจะอยู่กับที่เจ็ดสิบคนนั้นไม่มีใครรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับพวกเธอหลังจากนั้น การเดินทางขั้นต่อไปต้องข้ามแม่น้ำโดยใช้แพที่ไม่มีสิ่งใดให้ยึดเลยขณะที่กระแสน้ำก็พัดกระแทกแพอย่างรุนแรง เชลยได้แต่ยึดกันและกันไว้แน่นจนถึงฝั่งและต้องเดินต่อไปอีกสี่วันมีความรู้สึกเหมือนเดินเกือบครึ่งทวีปยุโรปซึ่งอันที่จริงพวกเธอก็เดินเป็นระยะทางถึงสองร้อยเจ็ดสิบไมล์เลยทีเดียวกว่าจะมาถึงค่ายกักกันกรอส โรเซนในที่สุด จากจำนวนเป็นพันคนในตอนเริ่มเดินทางเหลืออยู่เพียงครึ่งเดียวเท่านั้น ทุกคนตั้งใจที่ได้ถึงสถานที่ใดที่หนึ่งสักแห่ง ดังนั้นความรู้สึกแรกของชเดนกาเมื่อมาถึงค่ายกักกันแห่งนี้จึงไม่เลวร้ายนัก ยังคงมีธรรมชาติให้เห็นคือบริเวณโดยรอบเป็นป่า การได้เห็นต้นไม้เป็นการผ่อนคลายอย่างหนึ่ง พวกเธอเกือบจะรู้สึกปลอดภัยเลยทีเดียว หลังค้ายาก็สามารถปกป้องพวกเธอจากลูกเห็บที่ตกลงมาอย่างรุนแรง ที่สำคัญคือไม่ต้องเดินไปไหนอีกแล้ว ที่ค่ายแห่งนี้ผู้คุมไม่มาจับตามอง นักโทษไม่มีงานอะไรต้องทำ ก็จิวตริในแต่ละวันคือไปเอาซูปมารับประทานวันละสองครั้งเช่นเดียวกับต้องเข้าแถวรอนับจำนวนวันละสองครั้ง ที่เหลือจากนั้นก็ก็นอน

Finally, we reached the gates of Gross Rosen concentration camp.(...)My first impressions were not that bad. There was a bit of nature to be seen with forest all around, and trees have always had a relaxing effect on me. We almost felt safe. The roof over our heads protected us from severe frost, and we no longer had to march anywhere. (Fantlová: 161-162)

ชเดนกาบันทึกไว้ด้วยว่าอันที่จริงกรอส โรเซนเป็นค่ายกักกันนักโทษชายเสียมากกว่า ผู้ชายเดินเป็นแถวไปทำงานที่เหมืองทุกวัน แต่รูปลักษณะภายนอกของพวกเขานั้นแทบจะไม่เหลือความเป็น

มนุษย์แต่เป็นเหมือนเงาของมนุษย์ที่ถูกบีบคั้นเอาน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตออกไปจนไม่เหลือแม้แต่หยดสุดท้าย ดวงตาไร้แววของพวกเขามองมาที่เซลล์สตรีอย่างใจลอยราวกับว่าพวกเขาไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโลกนี้แล้ว

ชเดนกาอยู่ที่ค่ายกรอส โรเซนประมาณหนึ่งสัปดาห์ก็ได้ข่าวอีกว่าทหารรัสเซียเข้ามาใกล้แล้ว พวกนาซีจะปิดค่าย ผู้คนทั้งหมดถูกขนย้ายลึกเข้าไปทางตะวันตกของเยอรมนีครั้งละเป็นหลายหมื่นคน ความลำบากและน่ากลัวจากการเดินทางครั้งล่าสุดยังคงสดใหม่อยู่ในความทรงจำทำให้บรรดาเซลล์ต่างกังวลใจ ทว่าครั้งนี้ไม่ต้องเดิน เป็นการเดินทางทางรถไฟซึ่งทรมานแสนสาหัสไม่ต่างจากการเดินเท้าและยาวนานราวกับไม่มีวันจบสิ้น ในที่สุดก็มาถึงยังค่ายเมทาเซิน ชเดนกาบรรยายสภาพทางกายภาพของค่ายนี้เมื่อแรกเห็นว่ามีล้อมรอบด้วยกำแพงทึบ หินขาวของกำแพงเป็นประกายอยู่ในความมืด ป้อมค่ายตั้งอยู่บนเนิน พวกเขาจึงต้องตะกายเนินขึ้นไปจนถึงประตูหินสีเทาขนาดใหญ่ บรรยากาศเงียบสงัดอย่างน่าประหลาดใจ ดูราวกับค่ายแห่งนี้ซ่อนความลับอันน่าสะพรึงกลัวไว้ภายใน กลิ่นอายของการกดขี่ข่มเหงเข้ายึดกุมเส้นประสาทของเหล่านักโทษทำให้คาดว่าอาจมีเหล็กมาจ่อคอหอยพวกเขาเมื่อใดก็ได้ พวกเขาถูกพาไปตามทางเดินมืดยาวที่สองข้างทางเป็นหินแกรนิตก้อนใหญ่ๆ

Slowly we could make out, high up on the hill, the thick walls that surrounded the fortress of Mauthausen. White stone wall gleamed ominously through the darkness.(...) Our first impression was of meticulous tidiness—and silence, a frightening total silence. The air seemed thick with it. Not a sound could be heard. It was as if the whole camp had some hideous, closely guarded secret to hide.(...) We were led into a long, dark, narrow passageway bordered on both sides with huge granite squares.(Fantlová: 165,166)

ผู้คุมเอสเอสคนหนึ่งบิตคอของชเดนกาให้หันไปมองดูหินแล้วพูดว่า หินแต่ละก้อนหัวหนึ่งหัว ชเดนกาไม่เข้าใจความหมายของวลีนั้นจนสองสามวันต่อมาจึงเข้าใจ เมทาเซินเป็นค่ายกักกันบุรุษกลุ่มของชเดนกาเป็นสตรีพวกแรกที่ถูกส่งมายังค่ายนี้ นอกจากชาวยิวแล้วนักโทษส่วนใหญ่เป็นนักโทษการเมืองทุกเชื้อชาติ นักโทษถูกใช้ให้ทำงานในพื้นที่เบื้องล่างบริเวณรอบค่ายซึ่งเต็มไปด้วยหินแกรนิต หินถูกระเบิดก่อนด้วยไดนาไมต์ต่อจากนั้นนักโทษต้องขนหินขึ้นมาเป็นระยะทางประมาณร้อยแปดสิบกิโลเมตรจนถึงจุดที่ผู้คุมอำมหิตคอยอยู่นักโทษจะถูกเตะจนทั้งคนทั้งหินตกลงไป สองสามปีที่ผ่านมานักโทษชายหลายพันคนเสียชีวิตด้วยวิธีการนี้ ชเดนกาจึงเข้าใจวลีที่ว่า หัวหนึ่งหัวสำหรับหินแต่ละก้อนหมายความว่าอะไร

เมื่อเข้ามาในค่ายแล้วเซลล์สตรีถูกสั่งให้ไปอยู่ใต้ฝักบัว เมื่อน้ำพุ่งออกมานักโทษอ้าปากดื่มเหมือนปลาหายใจเอาอากาศเข้าไปเนื่องจากพวกเขาจนกระทั่งขีดสุดแล้ว การได้น้ำในครั้งนี้จึงช่วยให้รอดไปได้อีกวาระหนึ่ง หลังจากนั้นก็ถอดเสื้อผ้าที่ไม่ต่างจากผ้าชีว้ออกแล้ววิ่งผ่านพื้นคอนกรีตเข้าไปในอาคารอิฐและถูกปิดขังอยู่ในนั้น สภาพภายในอาคารเป็นห้องที่เรียงรายไปด้วยเตียงสามชั้นที่

เหล่านักโทษคุ้นเคย ผู้หญิงสี่คนต่อชั้นหนึ่งชั้น ผู้คุมเอสเอสที่เป็นหญิงสองคนถือแส้คอยหวดให้นักโทษเข้าไปในที่นอน ชเดนกากล่าวกับผู้หญิงสิบสองคนเข้าไปอัดกันอยู่ในเตียงหนึ่งเตียงไม่ต่างอะไรจากฝูงลิงในกรงฉันทัดนั้น

They herded us into a brick building and locked the door.

Inside, the rooms were lined with the usual three-tier bunks, placed side by side. (...) Two SS women guards with whips burst in and started lashing around at random. "Get onto your beds. Quickly now!"

Each of us squatted in one corner of a tier, legs folded underneath. Twelve to a bunk, like monkeys in a cage. (Fantlová: 167)

หลังจากอยู่ที่ค่ายเมทาเซินได้เพียงสองวันก็ได้รับการบอกเล่าว่าจะต้องถูกโยกย้ายไปที่อื่นอีกแล้วจึงถูกให้ไปยืนขานนับจำนวนโดยเข้าแถวเรียงห้าเช่นที่เคยปฏิบัติ เพื่อนในกลุ่มของชเดนกาที่ชื่อนานาียืนอยู่ตรงกลางแถวจู่ๆก็ออกจากแถวแล้วเดินช้า ๆ จากไปโดยไม่มีจุดหมายที่ใดเหมือนเป็นสัญลักษณ์ว่าพอกันที เธอไม่เป็นส่วนหนึ่งของ ณ ที่นี้อีกต่อไป ทุกคนต่างตกตะลึงตัวแข็งกันไปหมดแม้แต่พวกผู้คุมเอสเอสเพราะไม่เคยเกิดเหตุการณ์เช่นนี้มาก่อนและไม่คาดฝันว่าจะมีผู้ใดกล้ากระทำการอันนี้ออกจากราวนี้ นานาเดินอย่างสงบไปที่รั้วที่ขึงด้วยลวดและยื่นพิงรั้ว ใบหน้าที่ประดับด้วยรอยยิ้มแห่งนงเยาว์ขึ้นสู่ดวงอาทิตย์ บางทีเธออาจคิดว่าเทพบุตรที่ม้าขาวกำลังจะมามารับเธอไปยังดินแดนที่มีทุกสิ่งทุกอย่างดังในความฝันที่เธอเคยเล่าให้ชเดนกาฟัง เธอล้มลงอย่างเจ็บงันและสิ้นใจ เป็นการตายโดยเจตนาจริงๆเนื่องจากรั้วนั้นมีได้มีกระแสไฟฟ้าแต่อย่างใด

ไม่นานหลังจากนั้นชเดนกาและผองเพื่อนร่วมชะตากรรมก็ถูกให้เดินลงมาจากรเนินเขาไปยังสถานีรถไฟเล็กๆที่ซึ่งพวกเขาถูกต้อนให้ขึ้นไปบนขบวนรถ ครั้งนี้มีใช้ทั้งรถขนปศุสัตว์หรือขนถ่านหินแต่เป็นรถโดยสารชั้นหนึ่งและชั้นสองที่มีที่นั่งเพียงพอสำหรับทุกคน มีหน้าต่างกว้างขวางที่สามารถเปิดได้ รถไฟเคลื่อนผ่านพรมแดนเชคโกสโลวาเกียเข้าไปในประเทศเยอรมนี เมื่อถึงเดรสเดนอันเป็นเป้าที่กองกำลังสัมพันธมิตรโจมตีก็มีเสียงอากาศยานและเสียงระเบิด แต่ในที่สุดในวันที่ห้าของการเดินทางรถไฟมาถึงยังค่ายกักกันเบอร์เกน-เบลเซน นักโทษที่ลงจากรถแทบจะจำกันไม่ได้เพราะมอมแมมเนื่องจากไม่ได้อาบน้ำชำระร่างกาย แก้มตบดวงตาเหนื่อยอ่อนท่าทางอิดโรยแบบคนที่หมดหวังในปาฏิหาริย์ใดๆที่จะมาช่วยพวกเขาให้รอด อย่างไรก็ตามบรรยากาศของสถานที่ช่างสวยงาม ที่ราบอันเขียวสงบดวงอาทิตย์ปลายเดือนกุมภาพันธ์ทอดแสงไปบนหิมะขาวสะอาดที่ปกคลุมอยู่ทุกหนทุกแห่ง ดันเบิร์ชยืนต้นเรียงราย ชเดนกาสูดอากาศอันสะอาดสดชื่นและบอกตนเองว่าคงไม่มีอะไรร้ายเกิดขึ้นในชนบทอันงดงามเช่นนี้แน่นอน เธอมิได้เฉลียวใจแม้แต่จะน้อยว่าค่ายกักกันเบลเซนคือที่สุดของที่สุด หากค่ายอื่นๆที่เธอเคยผ่านมาเป็นเพียงห้องพักระหว่างรอเข้าสู่รูก เบลเซนก็คือขุมรูกเองเลยทีเดีย

I took a deep breath of the clean, cold air and thought: How beautiful it is here.

Nothing nasty can happen to us in this lovely quiet countryside. We had yet to learn

that Belsen would prove to be the worst concentration camp of all. If the others were the antechambers of hell, Belsen was hell itself. (Fantlová: 175)

สภาพภายในค่ายคือแถวของกระท่อมไม้หลังเตี้ยๆที่ปราศจากหน้าต่างท่ามกลางต้นไม้ซึ่งให้ความรู้สึกแก่นักโทษว่าการมาพักที่นี่ก็เหมือนการมาพักตากอากาศ เดินไปจนถึงแถวท้ายสุดนักโทษสองร้อยห้าสิบคนเข้าไปอยู่ในกระท่อมหลังเดียว ภายในมีเตียงสามชั้นที่จะต้องบรรจุคนสิบสองคนเหมือนเช่นเคยจึงมีคนสี่คนนอนในชั้นไม้แต่ละชั้น

Finally we entered the camp and saw row after row of low, windowless wooden huts among the trees. At first sight it suggested a quiet holiday camp in a birch glade. They led us on and on, almost to the farthest row, where they drove about 250 of us into one hut. We saw the usual three-tier bunks, each for twelve people. So once more it was four to a wooden plank.(Fantlová: 175)

แล้วพวกเชลยสตรีก็ได้รู้ว่าค่ายแห่งนี้มีนักโทษมาพำนักอยู่แล้วหลายพันคนจากค่ายต่างๆทั่วทุกสารทิศที่ถูกกวาดล้างทางดินแดนแถบตะวันออก บ้างมาโดยรถไฟ บ้างถูกบังคับให้เดินเท้า คนที่แกร่งที่สุดเท่านั้นจึงจะมาถึงค่ายเบลเซินนี้ได้

2.5.2 ความเป็นไปในค่ายกักกัน

นักโทษชาย Filip Müller กล่าวถึงค่ายกักกันที่เขาเข้าไปอยู่ในฐานะนักโทษว่า ค่ายเอาซ์วิตซ์เป็นดินแดนที่มีคนพูดภาษาทุกภาษาของทวีปยุโรปอีกทั้งยังเป็นดินแดนที่นอกจากผู้คนจะตายด้วยความอดอยากขาดอาหาร ด้วยความเจ็บไข้ได้ป่วยและโรคระบาดแล้วยังตายด้วยการถูกทารุณกรรมหรือถูกฉีดยาพิษเข้าหัวใจหรือถูกนำตัวไปยังห้องแก๊ส ดินแดนอันรกร้างในยุโรปตะวันออกแห่งนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสมาชิกหน่วยเอสเอสที่คิดว่าตนเป็นผู้ส่งแห่งชาติเยอรมนี⁽¹⁾ ชาติที่ไม่เพียงแต่มอบนักเขียนและคีตกวีผู้ยิ่งใหญ่แก่โลกเท่านั้นทว่ายังได้มอบคนอย่างอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ให้อีกด้วย⁽²⁾

ออลกาอิชบายไว้ใน *Five Chimneys* ถึงความแตกต่างระหว่างเอาซ์วิตซ์และเบอร์กเนาว่า เอาซ์วิตซ์กล่าวได้ว่าเป็นค่ายทาส แต่แม้ว่าสภาพความเป็นอยู่ในเอาซ์วิตซ์จะแย่มากปานใดก็นับว่า

⁽¹⁾ ดูเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องราวของหน่วยเอสเอสได้ใน Heinz Hohne. *The Order of Death's Head : The Story of Hitler's SS*. London:Penguin, 2000.

⁽²⁾ Filip Muller, et al. *Eyewitness Auschwitz: Three Years in the Gas Chambers*. Chicago: Ivan R. Dee, 1999, p.2.

ยังดีกว่าเบอร์กเนาซึ่งเป็นค่ายแห่งจุดจบอย่างแท้จริง สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในเอกสารรายงานใด เพราะเป็นอาชญากรรมใหญ่หลวงของผู้ปกครองชาวเยอรมันซึ่งยากที่จะได้รับการเอ่ยอ้างถึง แม้แต่ความมีอยู่ของค่ายนี้ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับจวบจนกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรได้เข้ามาปลดปล่อยและเผยแพร่ความลับให้โลกรู้ ที่เอาชวิตซ์มีโรงงานผลิตอาวุธซึ่งอลกาเอ่ยชื่อไว้ได้แก่ D.A.W.(Deutsches – Aufrüstungswerk) Siemens และ Krupp นักโทษที่ทำงานที่นั่นก็จะได้รับอภิสิทธิ์สูง แม้แต่คนที่มิได้ทำงานมีผลผลิตอะไรก็ยังมีสภาพดีกว่านักโทษที่เบอร์กเนาเพราะพวกหลังนี้แทบจะเพียงคอยเวลาของตัวที่จะถูกนำตัวไปเข้าห้องแก๊สและเข้าเตาเผา ผู้ที่มีหน้าที่นำร่างนักโทษจากห้องแก๊สและหลังจากนั้นก็นำเอากระดูกออกจากเตาเผาอยู่ในกลุ่มที่เรียกกันว่า“kommandos” ภารกิจที่สำคัญยิ่งของเจ้าหน้าที่ในค่ายเบอร์กเนา ก็คือพยายามปกปิดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของค่ายนั้นคือ“การกำจัด”หากนักโทษจากค่ายเอาชวิตซ์หรือค่ายอื่นๆในแถบนั้นถูกประเมินว่าไม่มีประโยชน์อีกต่อไปแล้วพวกเขาจะถูกส่งไปยังเบอร์กเนาให้ไปพบจุดจบสุดท้าย มันเป็นขั้นตอนง่ายๆเช่นนี้เอง

สภาพเรือนพักที่ “Barrack 26” เหมือนเป็นโรงเก็บรถหรือเครื่องบินกว้างใหญ่แบ่งออกเป็นสองด้านด้วยเตาอิฐขนาดใหญ่สูงประมาณสี่ฟุต แต่ละด้านของเตามีเตียงสามชั้นเรียงรายเป็นแนวทำด้วยไม้ซึ่งพวกนักโทษเรียกว่า “koias” ลักษณะเหมือน“รัง”มากกว่าจะเหมือนเตียง แต่ละรังมีขนาดสิบสองคูณห้าฟุตและจุคนได้สิบเจ็ดถึงยี่สิบคน ความแออัดทำให้ไม่สามารถหาความสบายได้เลยแม้แต่น้อย

To be more exact, here stood wooden cages which we called ‘koias.’ In each cage, which measured twelve by five feet, seventeen to twenty persons huddled together. There was little comfort to be had in these “bunks”.

When we first arrived, the koias had nothing but are boards. Upon these we slept when we could. A month later our masters issued blankets. For each koia two miserably filthy, odorous blankets; that is, one blanket for every ten persons. (Lengyel: 34 –35)

ตอนที่อลกามาถึงใหม่ๆเตียงไม่มีอะไรนอกจากแผ่นไม้ จนเวลาผ่านไปเป็นเดือนผู้คุมจึงนำผ้าห่มมาให้ซึ่งไม่ได้เป็นผ้าห่มใหม่และสะอาดแต่ประการใดแต่สกปรกและมีกลิ่นอีกต่างหาก ผ้าห่มสองผืนต่อหนึ่งเตียงซึ่งหมายความว่าผ้าห่มหนึ่งผืนต่อนักโทษสิบคน ใช่ว่าทุกคนจะนอนหลับได้พร้อมกันก็หาไม่ ด้วยความที่พื้นที่จำกัดจำเขี่ยทำให้บางคนต้องอยู่ในท่าพิสดารตลอดทั้งคืน หากคนใดคนหนึ่งขยับตัวแม้แต่น้อยก็จะทำให้เกิดความวุ่นวายแก่คนอื่นทั้งหมด ดังนั้นต่างคนจึงต่างต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ยิ่งกว่านั้นเวลาฝนตกสถานการณ์ก็ยิ่งเลวร้ายขึ้นไปอีกเนื่องจากฝนจะไหลลงมาจากหลังคาที่รั่ว นักโทษที่นอนบนชั้นบนสุดก็จะโดนน้ำฝนไปโดยปริยาย แต่คนที่นอนที่ชั้นล่างก็เชื่อว่าสบายกว่าเพราะพื้นนั้นเป็นซีเมนต์ก็เฉพาะแต่บริเวณส่วนที่เป็นเตาเท่านั้น บริเวณอื่นพื้นก็คือดินที่ถูกปรับซึ่งปกติก็สกปรกและเปียกชื้นอยู่แล้ว เมื่อมีฝนตกลงมาแม้เพียงเล็กน้อย

น้อยก็สามารถเปลี่ยนพื้นดินให้กลายเป็นทะเลโคลนไปได้ ยิ่งไปกว่านั้นชั้นล่างสุดอากาศยังอึดอัดหายใจไม่ออกอีกด้วย

ความสกปรกในค่ายเป็นเรื่องที่ยากจะจินตนาการจริงๆ เพราะผู้คนที่มาอยู่รวมกันถึงพันสี่ร้อยถึงพันห้าร้อยคนย่อมจะเกิดความสะดวกสบาย แม้ว่าใครที่ทำให้เกิดความสกปรกเพียงเล็กน้อยจะถูกต่อต้านอย่างหนักแต่ก็ยากที่จะรักษาความสะดวกเมื่อไม่มีไม้กวาด ไม่มีไม้ถูพื้น ไม่มีถังน้ำ หรือไม่มีแม้กระทั่งผ้าเช็ดตัว พวกนักโทษต้องหาทางแก้ปัญหาด้วยการขอตัดชุดของนักโทษคนที่เสียยาวเป็นพิเศษเอาตรงชายเสื้อออกก็จะได้ผ้ามาทำเป็นที่ถูพื้นได้ แต่การแก้ปัญหาเรื่องภาชนะยิ่งยากกว่าเพราะนักโทษได้รับชามจำนวนประมาณยี่สิบใบสำหรับคนถึงพันห้าร้อยคน ชามแต่ละใบมีความจุประมาณหนึ่งควอตซ์ครึ่ง นอกจากนี้ยังได้รับกระป๋องน้ำและภาชนะสำหรับใช้ดื่มน้ำซึ่งมีความจุห้าควอตซ์ นักโทษที่ได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าของเรือนพักหรือบล็อกโควาก็ยึดที่ดื่มน้ำเป็นกระโถนส่วนตัว พรรคพวกของเธอก็ยึดชามมาใช้ด้วยวัตถุประสงค์เดียวกันคนอื่นๆ ก็ได้แต่จ่ายอมดูเหมือนพวกเยอรมันต้องการจะทำให้พวกนักโทษกินแห้งแฉ้งใจซึ่งกันและกัน แ่งแย่งกันเกลียดชังกัน ในตอนเช้าพวกนักโทษก็ได้แต่นำชามไปล้างทำความสะอาดอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะนำชามนั้นไว้ใส่อาหารปันส่วนที่ได้รับ ออกสถาบันที่กว่าในวันแรกๆ นักโทษก็รู้สึกสะอิดสะเอียนเมื่อนึกถึงว่าชามที่ใส่อาหารนั้นเคยใส่อะไรอยู่ในตอนกลางคืน ทว่าความหิวมีพลังเหนือทุกสิ่งและพวกเธอก็อดอยากหิวโหยเสียจนพร้อมที่จะกินอาหารอะไรก็ได้ที่อยู่เบื้องหน้าไม่ว่าจะบรรจุอยู่ในภาชนะอะไร หลายคนก็แอบใช้ชามเพื่อปลดทุกข์ในตอนกลางคืนเพราะระหว่างเวลากลางวันนักโทษจะได้รับอนุญาตให้ไปเข้าห้องส้วมได้เพียงสองครั้งเท่านั้น และหากออกไปเข้าห้องน้ำตอนกลางคืนก็เสี่ยงต่อการถูกพวกเอสเอสจับได้ซึ่งพวกนั้นจะยิ่งก่อนแล้วค่อยสอบสวนเรื่องราวอะไรเป็นอะไรทีหลัง

The first days our stomachs rose up at the thought of using what were actually chamber pots at night. But hunger drives, and we were so starved that we were ready to eat any food. That it had to be handled in such bowls could not be helped. During the night, many of us used the bowls secretly. We were allowed to go to the latrines only twice each day. (Lengyel: 36)

อาหารเข้ามือแรกที่ออกกาและพวกที่เดินทางมาถึงค่ายได้รับประทานคือสองวันให้หลังจากที่ได้เข้าพักเป็นที่เรียบร้อยแล้วซึ่งมือเขาก็ก็น่าจะมีอะไรนอกจาก“กาแฟ”ซึ่งเป็นน้ำสีน้ำตาลที่จืดชืดไม่มีรสชาติหนึ่งถ้วย บางครั้งก็เป็นชาซึ่งอันที่จริงก็ได้มีความแตกต่างระหว่างสิ่งทั้งสอง รสหวานใดๆ ไม่มีเลยและไม่มียมนมปังแม้แต่เศษเสี้ยว ในตอนกลางวันจะได้รับชุปซึ่งยากที่จะบอกว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง ถ้าเป็นในสถานการณ์ปกติธรรมดาชุปเช่นนี้ก็จะกระเดือกไม่ลงเพียงกลืนก็ทำให้นักโทษรู้สึกแย่เสียแล้ว บ่อยครั้งที่ต้องกลืนหายใจจึงจะสามารถรับประทานได้ อย่างไรก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่นักโทษจะต้องรับประทานอะไรลงไปมิฉะนั้นจะเอาชีวิตไม่รอด ดังนั้นจึงต้องขมอาการพะอืดพะอม

ลงให้ได้ แต่ละครคนพากันจัดการกับส่วนแบ่งของตนด้วยการกลืนรวดเดียวจนหมดเนื่องจากไม่มีช้อน กลืนรสของซूपไม่มีการเปลี่ยนเลยแม้ว่าจะเปลี่ยนส่วนประกอบไปตามฤดูกาล นอกจากนี้บางครั้ง ยังมีของแปลกปลอมปะปนอยู่ในซूपเช่นพบกระดูก หรือเศษผม เศษผ้า กระป๋อง กุญแจ หรือแม้กระทั่งหนู ครั้งหนึ่งถึงกับพบชุดอุปกรณ์เย็บผ้าที่มีทั้งด้ายและเข็มอยู่ข้างใน

But the flavor never changed. This did not make it any less a "surprise" soup. From it we fished buttons, tufts of hair, rags, tin cans, keys, and even mice. One fine day somebody retrieved a tiny metal sewing kit, containing thread and an assortment of needles! (Lengyel:37)

ในตอนเย็นนักโทษจะได้รับขนมปังประจำวันซึ่งหนักประมาณหกออนซ์ครึ่ง ขนมปังซึ่งได้รับเป็นขนมปังดำที่มีขี้เลื่อยปนมาในอัตราส่วนสูงมากซึ่งทำให้เกิดอาการระคายเคืองเหงือกที่อยู่ในสภาพอ่อนแออยู่แล้วอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับสารอาหารที่ดีและพอเพียง นอกจากนี้การที่ไม่มีแปรงสีฟันยาสีฟันก็ยิ่งทำให้อาการหนักข้อเข้าไปอีก นอกจากขนมปังแล้วก็ได้แยมกับมาร์การินนิดหน่อย ในบางกรณีซึ่งนานๆครั้งจริงๆจะได้ชิ้นไม้กรอกกลมๆหั่นบางๆซึ่งน่าสงสัยเป็นอย่างยิ่งว่าทำมาจากเนื้ออะไร

ทั้งซूपและกาแฟต่างบรรจุอยู่ในภาชนะหาลึบควอตซ์ซึ่งรวมน้ำหนักของของที่บรรจุทั้งหมดแล้วเกินกว่าร้อยหาลึบปอนด์จึงต้องมีนักโทษสองคนช่วยกันหิ้วมาไม่ว่าสภาพอากาศจะเป็นเช่นไร ฝนตกหิมะตกหรือมีน้ำแข็ง บ่อยครั้งที่ต้องหิ้วเดินผ่านมาบนโคลนนับว่าเป็นงานที่หนักมาก บางครั้งคนยกก็ทำของเหลวร้อนๆนั้นกระเซ็นหกรดตัวเองทำให้ผิวหนังไหม้พอง ปกติการยกของหนักเช่นนี้ก็นับว่าเป็นงานหนักสำหรับผู้ชายอยู่แล้วยิ่งเป็นผู้หญิงที่ไม่เคยชินกับการทำงานใช้แรง อีกทั้งยังอยู่ในสภาพร่างกายที่อ่อนแอยิ่งนับว่าเป็นงานสาหัสสากรรจ์เลยทีเดียว แต่ผู้บริหารค่ายเยอร์มันกลับสนุกที่จะให้คนด้อยการศึกษาไปทำงานสำนักงานแล้วให้ปัญญาชนไปทำงานใช้แรง เมื่อกาถูกหิ้วเข้ามาถึงซूपหรือกาแฟก็จะถูกแจกจ่ายโดย "Stubendienst" ซึ่งหัวหน้าเรือนพักจะคัดเลือกคนที่ร่างใหญ่ที่สุดจุดด้นที่สุดเฉพาะคนที่รู้ว่าจะใช้ไม้กระบองอย่างไรเพื่อปรามคนที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัยเพราะเมื่อนักโทษบางคนเห็นอาหารก็จะไม่สามารถควบคุมตนเองได้จะกระโจนเข้าใส่ราวกับเป็นการต่อสู้ของสัตว์เพื่อประทังชีวิตกระนั้น ของเหลวจากกาจะถูกเทใส่ในชามยี่สิบใบของแต่ละเรือนพัก ชามแต่ละใบก็ถูกแบ่งปันในระหว่างสมาชิกของแต่ละเตียง ใครจะเป็นผู้ได้ลิ้มรสก่อนนั้นมักจะก่อให้เกิดปัญหาเสมอๆจึงต้องมีการจัดระเบียบให้เวียนกันดื่มทีละคน ใครที่กำลังดื่มเพื่อน ๆ ที่เหลืออีกสิบเก้าคนก็จะจับจ้องการเคลื่อนไหวของลูกกระเดือกของเพื่อนชนิดตาไม่กระพริบทีเดียว เมื่อถึงตาคนต่อไปคนนั้นก็กระซอกชามจากมือของเพื่อนแล้วดื่มส่วนแบ่งของเหลวที่มีกลิ่นอย่างหิวโหย ช่างเป็นภาพที่ทำให้เจ็บปวดหัวใจอะไรเช่นนั้น และเหล่านักโทษก็หิวกระหายอยู่ตลอดเวลา ออลกาบอกว่าภาพที่ยิ่งทำให้เธอเจ็บปวดหัวใจมากขึ้นไปอีกคือภาพของหญิงผู้มีสติปัญญาต้องก้มตัวลงดื่มน้ำจากแอ่งเพื่อดับกระหายทั้งๆที่รู้ว่าการดื่มน้ำสกปรกเช่นนั้นเป็นอันตราย

แต่ชีวิตได้ตกต่ำจนถึงจุดที่นักโทษมากมายทำหุทวนลมไม่สนใจต่อคำตักเตือนใดๆ บางทีพวกเขาอาจคิดว่าความตายอาจมาเป็นผู้ปลดปล่อยให้พวกเขาพ้นไปจากภาวะอันน่าเอน็อนานนี้ด้วยซ้ำ

There was one thing that discouraged me more: to see a fine, intelligent woman bend over a puddle of water and drink greedily to quench her thirst. She could not have been ignorant of the danger of drinking such impure liquid. But many of the deportees had already fallen so low that they were deaf to all entreaties. Death itself could come only as a deliverance. (Lengyel: 39)

การนอนในเตียงสามชั้นบางครั้งก็เกิดอุบัติเหตุทำให้มีผู้บาดเจ็บได้เหมือนกัน เนื่องจากแผ่นไม้ที่นำมาทำเป็นเตียงนั้นถูกประกบกันเข้าโดยนักโทษมือสมัครเล่นมิใช่มืออาชีพ จึงไม่คงทนแข็งแรงเมื่อถูกน้ำหนักมาก ๆ กดทับก็พังได้ง่ายๆ เมื่อชั้นสามพังก็ดึงเอาชั้นสองพังตามลงมาด้วยและทับคนถึงหกสิบคน อุบัติเหตุแต่ละครั้งทำให้เกิดการบาดเจ็บและอวัยวะหักเดาะจำนวนมากไม่น้อยซึ่งนักโทษด้วยกันเองก็ไม่สามารถช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายอย่างใดได้ บางคืนมีคนบาดเจ็บด้วยสาเหตุเช่นนี้แปดถึงสิบคนก็มี

ความคับแคบแออัดของเตียงที่บางครั้งอัดกันแน่นจนถึงจุดระเบิดทำให้แม้แต่คนที่จิตใจดีที่สุดในสภะบรรจบมากที่สุดก็ยังอดคิดที่จะบีบคอเพื่อกำจัดเพื่อนร่วมเตียงเสียไม่ได้ ในตอนกลางคืนจะเป็นเวลาที่ความโกรธเกลียดพุ่งขึ้นถึงขีดสุด การกระทบกระทั่งอย่างไม่ตั้งใจอาจนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งอย่างหนักตามมา

เฮติบันที่กสภภาพความเป็นอยู่และกิจวัตรประจำวันของเหล่านักโทษในค่ายกักกันไว้ใน *The Road to Auschwitz* ว่าพวกเขาตื่นตอนรุ่งอรุณแล้วต่างต้องรีบวิ่งไปยังห้องส้วมซึ่งเป็นเรือนใหญ่อีกเรือนหนึ่งมีส่วนยกสูงอยู่ตรงกลาง ด้านข้างสองด้านมีหลุมเป็นจำนวนมากพอที่คนยี่สิบคนจะสามารถปลดทุกข์ได้พร้อมๆ กัน เบื้องหน้าหลุมแต่ละหลุมจึงมีคนเข้าแถวรอต่อคิวยาว คนที่ยืนรออยู่จึงเป็นคนก้ำกักับคนที่นั่งปลดทุกข์อยู่ไปโดยปริยายไม่ให้ใช้เวลานานเกินกว่าที่จำเป็นจริงๆ บางครั้งผู้คุมก็มาไล่อย่างป่าเถื่อนเมื่อเห็นว่านักโทษนั่งนานเกินไป บางครั้งนักโทษสองคนจึงต้องนั่งปลดทุกข์พร้อมๆ กันที่หลุมเดียวกันเพื่อให้เร็วขึ้น

The lavatory was a big barracks with a raised section in the middle. Along both sides of the 'throne' were a large number of holes, so that twenty people could squat simultaneously. (...) Sometimes guards entered and thrashed around wildly when they thought we were sitting too long. Then we squatted two at a time, bottom to bottom, on the same hole, so that things would go quicker. (Fried: 80)

การปลดทุกข์จึงอยู่ภายใต้การกำกับของผู้คุมหากใครเกิดความต้องการขึ้นมาเช่นในตอนกลางคืนที่ห้องน้ำปิดก็ต้องใช้ถึงที่อยู่ตามมุมห้องซึ่งต้องระมัดระวังให้ดีเพราะถึงจะเต็มจนล้นได้ง่ายๆ การชำระล้างมีน้อยมากเพราะถึงแม้จะมีก๊อกรน้ำให้ล้างมือและล้างหน้าหลังจากใช้ห้องน้ำก็

จริงแต่ก็อกก็มักจะปิด บางครั้งนักโทษจึงจะได้รับอนุญาตให้ได้อาบน้ำฝักบัวในเรือนอาบน้ำซึ่งจะได้รับแจกเสื้อผ้าสะอาดที่ประกอบด้วยชุดชั้นนอกและชุดชั้นใน ทุกชั้นมีสีเทา เสื้อผ้าที่แจกนี้มีเพียงสองขนาดซึ่งนักโทษไม่เคยได้ขนาดที่พอดีกับตัวเลยสักครั้ง สำหรับรองเท้าต่างก็สวมรองเท้าของตนไปแต่ใครที่สวมรองเท้าส้นสูงก็จะลำบากและท่ายสุดส้นก็หัก ไม่มีใครได้ถ่วงน่องยาวทว่าแต่ละคนจะมีผ้าเช็ดหน้าของผู้ชายสีฟ้าขอบเทาเอาไว้โพกปิดบังศีรษะที่ปราศจากผม

These consisted of a pair of big grey underpants, a rough vest and a dress of the same coarse grey cloth. The dresses were in only two sizes, (...) We wore our own shoes, and again I pitied the girls in high heels, which soon broke. We had no stockings, but each had a man's blue handkerchief with grey edges to cover her bald head.(Fried: 89)

หลังจากการเข้าห้องส้วมแล้วก็ต้องวิ่งไปเข้าแถวเพื่อนับจำนวนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เกือบจะเหมือนกับเป็นพิธีกรรมทางศาสนาเลยทีเดียว พวกนักโทษจะถูกต้อนให้ออกจากเรือนพักเพื่อนับจำนวนถึงสามครั้งต่อวัน ทุกคนจะเข้าแถวเรียงห้าไม่วั้นแม้แต่คนเจ็บป่วยหรือใกล้จะตาย นักโทษจะถูกนับแล้วนับอีก ครั้งแรกโดยบล็อกควา ต่อมาก็โดยผู้คุมเอสเอสแล้วมีคนนับอีกจนถึงผู้บัญชาการค่ายเป็นผู้นับคนสุดท้าย นักโทษต้องยืนอยู่หลายนชั่วโมงถ้าใครรู้สึกไม่สบายหรือเป็นลมก็ต้องนอนอยู่ตรงนั้น ใครจะออกจากแถวไปไม่ได้ไม่ว่าจะมีลมฝนแดดร้อนเปรี้ยงในตอนเที่ยงหรือหนาวแทบแข็งในตอนเช้านั้น ในแถวเรียงห้านี้เอดียอนอยู่เป็นคนสุดท้าย คนอยู่ข้างหลังจะกอดคนอยู่ข้างหน้าเป็นการช่วยให้ความอบอุ่นซึ่งกันและกันเพิ่มขึ้นมาเล็กน้อย

ภายหลังการเข้าแถวเรียกชื่อก็จะใช้เวลาอาหารเช้าซึ่งทุกคนจะกระวีกระวาดมีฉนั้นอาจจะโดนขโมยส่วนแบ่งไปได้ซึ่งก็คือขนมปังชิ้นเล็กๆ มาร์การีนเล็กน้อย บางครั้งอาจจะมีแยมประมาณหนึ่งช้อนชาและ“กาแฟ”ซึ่งเป็นของเหลวสีดำที่ดูเหมือนกาแฟก็โดยชื่อเรียกเท่านั้นเอง ทว่าอย่างน้อยมันก็ยังเป็นเครื่องดื่มที่ร้อนกระตุกให้แขนขาที่เฉื่อยชาของเหล่านักโทษมีกำลังวังชาขึ้นมาบ้าง การรับประทานอาหารเช้าซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เรียกได้ว่านักโทษได้“อยู่ดีกินดี”หน่อยนี้เป็นเวลาแสนสั้นใช้เวลาไม่นานนักโทษก็ต้องกลับไปนั่งจับเก้าอี้ในที่นอนอีกรอคอยการนับจำนวนครั้งต่อไป เป็นการนั่งรอเฉื่อยเฉื่อยปราศจากความกระตือรือร้น คนที่เคยมีความหวังว่าจะได้พบพ่อแม่ก็ไม่มีหวังแล้วเพราะค่อนข้างแน่ใจว่าที่เคยคิดว่ามีค่ายสำหรับผู้สูงอายุนั้นหาไม่มี คนที่เคยชอบพูดชอบคุยก็ไม่ช่างพูดอีก ความเฉื่อยเข้ามาครอบงำทุกคน

หลังจากการนับจำนวนตอนเที่ยงก็ถึงเวลาอาหารกลางวันซึ่งก็คือซูปบาง ๆ ใส่ผักบางครั้งอาจจะมีเศษเนื้อปนมาบ้าง เป็นอาหารมือที่นักโทษรอคอยและก็ไม่เคยได้รับประทานสมใจอยาก พอพระอาทิตย์ตกดินก็มีการขานชื่ออย่างยาวนานอีกครั้ง ตามมาด้วย“กาแฟ”อีกหนึ่งถ้วยแล้วก็ต้องรีบไปเข้าห้องน้ำก่อนสัญญาณเคอร์ฟิวจะดังขึ้นและไฟจะดับตลอดคืน

สภาพในค่ายและกิจวัตรที่ดำเนินไปเช่นนี้เฮดิกกล่าวว่ามันทำให้เธอไม่มีน้ำตาจะไหลอีกต่อไป สิ่งที่ยังคงมีอยู่และร่างกายจะคอยย้ำเตือนอยู่ตลอดเวลาก็คือความหิว เฮดิกไม่เคยเพิกเฉยอาหารที่ได้รับอีกเลย เธอรับประทานทุกสิ่งไม่มีเหลือ อย่างไรก็ตามการต้องนั่งเฉยๆเป็นสิ่งที่เฮดิกทนไม่ได้ เธอรู้จากยามประจำเรือนพัก(block guard)ที่ชื่อแอนจาที่เธอเคยคุยด้วยว่าบางทีพวกเยอรมันก็ต้องการแรงงานหากใครสมัครไปทำก็จะได้รับอาหารเพิ่มเป็นค่าตอบแทน ดังนั้นเมื่อผู้คุมค่ายมาถามหาอาสาสมัครเพื่อไปทำความสะอาดส่วนที่อยู่ของพวกผู้คุม ในตอนเช้าของบางวันเฮดิกซึ่งได้แจ้งความประสงค์ไว้แล้วต่อผู้คุมเรือนพักจึงได้ไปทำงานพร้อมกับเพื่อนนักโทษอีกสองสามคน พวกเขาถูกนำออกไปนอกเรือนพักและเดินไปอีกไกลพอสมควรจนถึงประตูค่ายที่มีป้ายคำขวัญติดไว้ว่า“การทำงานทำให้เป็นอิสระ”เข้าไปสู่ส่วนที่อยู่ของบรรดาเอสเอส พวกเขาได้รับแจกถุงและผ้าชีร์วีวและได้รับคำสั่งให้ถูพื้นและขัดเครื่องเรือนโดยไม่มีแปรงหรือสบู่แต่อย่างใด เฮดิกนำผ้ามาและเริ่มลงมือถูพื้นแต่ไม่ค่อยได้ผลเพราะสิ่งสกปรกฝังลึกยากต่อการชำระล้างหากไม่มีแปรงและสบู่ เมื่อเฮดิกนั่งอย่างหมดอาลัยก็จะถูกเจ้าหน้าที่เอสเอสดูอย่างหนักเฮดิกจึงจำต้องทำงานต่อไปโดยไม่มีทางเลือก เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานในตอนเย็นและเดินผ่านป้ายคำขวัญอีกครั้งเฮดิกได้รู้สึกว่าคุณได้สัมผัสกับความ เป็นอิสระแต่อย่างใด คุณเหมือนป้ายจะหัวเราะเยาะเธออยู่ อย่างไรก็ตามระหว่างทางที่เดินกลับสู่ค่ายนี้เองเฮดิกได้สังเกตเห็นต้นเบิร์ชซึ่งทำให้เธอแทบไม่เชื่อสายตาตนเอง มันดูเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่จริงหลังจากอยู่ที่ค่ายมาโดยไม่เห็นธรรมชาติสีเขียวใดๆมาเป็นเวลานาน ซึ่งในความเป็นจริงเวลา อาจจะยังผ่านไปไม่นานก็ได้แต่สำหรับเฮดิกแล้วมันดูราวกับชั่วกัปกัลป์เลยทีเดียว เฮดิกแอบเก็บกิ่งไม้ กิ่งหนึ่งและใบไม้ซ่อนมาในเสื้อนำมาให้เพื่อนนักโทษด้วยกัน

The leaf spoke to me, comforted me and gave me hope. 'Look at me,' it seemed to say. 'I am newly born. I am free. The long winter is past. Life is beginning anew. A lovely summer is ahead' Perhaps, perhaps, I too may dare to hope? I could not throw it away, I felt a compulsion to take it into the camp. I wanted to keep it, to show it to the others, to let its greenness speak to everyone, give hope to all.

(Fried: 94)

กิ่งไม้ธรรมดาๆเพียงกิ่งเล็กๆกิ่งเดียวกับใบไม้ไม่กี่ใบสามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่เหล่าหญิงผู้ถูกกักกันราวกับเป็นสิ่งแปลกประหลาดที่พวกเขาไม่เคยพบเห็นมาก่อน แต่ละคนต่างซักถาม บ้างขอจับ บ้างขอถือ บ้างเอาไปแนบใบหน้า เมื่อเวียนให้เพื่อนๆได้เชยชมสนใจแล้วเฮดิกก็เก็บใบไม้รูปหัวใจหนึ่งใบไว้ใต้ที่นอนด้วยความปรารถนาจะเก็บไว้กับตัวให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ ในตอนเย็นแต่ละวันเธอก็หยิบเอาใบไม้ใบนั้นออกมาดูเพื่อเตือนตนเองว่ายังมีชีวิตอีกแบบหนึ่งอยู่นอกค่าย คินนั้นเฮดิกเข้านอนอย่างเกือบมีความสุขด้วยความหวังว่าจะได้ไปพบธรรมชาติสีเขียวอีกในวันต่อไป อย่างไรก็ตามเธอต้องรออีกสองวันถัดมาจึงมีการขออาสาสมัครไปทำงานนอกค่ายอีก แต่ปรากฏว่าครั้งนี้มีช่างานในที่เดิมแต่เป็นในอีกค่ายหนึ่งซึ่งเป็นค่ายที่ว่างเปล่าปราศจาก

ผู้คนที่มิมีชีวิต มีแต่ศพของผู้หญิงทอดร่างกระจายอยู่หน้าเรือนพัก เฮติและอลกาเพื่อนที่ไปด้วยกันได้รับคำสั่งให้ขนร่างที่หาชีวิตไม่เหล่านั้นไปกองไว้บนเกวียนแล้วลากเกวียนไปยังอาคารอีกหลังหนึ่งที่อยู่ห่างออกไปสองสามร้อยเมตร เมื่อถึงเฮติและเพื่อนก็ย้ายศพออกจากเกวียนมากองบนโต๊ะตัวหนึ่งภายในอาคาร

Stiff female bodies lay scattered in front of one of the barracks, and we were ordered to pile them on a cart and pull it several hundred meters to another building. There we were to unload them and pile them on a table. Olga and I picked up the bodies, she taking the hands and I the feet. We looked at them without feeling as we lifted them. (Fried: 96)

ทั้งคู่กระทำการตามบัญชาโดยปราศจากความรู้สึกใดๆ นอกจากจะพูดจาแสดงความเห็นเกี่ยวกับหญิงแต่ละคนขณะที่ยกพวกเธอขึ้น และเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจพวกเธอก็ได้รับชุปเพิ่มอีกคนละหนึ่งข้ามแล้วก็ถูกพาดตัวกลับเข้าค่าย เป็นอันว่าวันนั้นเธอไม่มีกิ่งไม้และใบไม้กลับไปฝากพวกเพื่อนๆ ไม่มีเรื่องราวสดชื่นใดๆ จะเล่าให้ฟัง เมื่อถึงเวลานอนเธอก็พยายามหลับอย่างรวดเร็ว ชีวิตในค่ายกักกันทำให้ความปรารถนาที่จะพูดคุยกันลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ ทุกวันๆ

เฮติได้บันทึกวันพิเศษของเธอไว้ด้วยคือวันครบรอบวันเกิดปีที่ยี่สิบ เธอตื่นขึ้นมาพร้อมกับความรู้สึกแปลกที่เธอบรรยายว่า'มีน้ำตาอยู่ในลำคอ'เพราะน้ำตาได้ไหลย้อนกลับเข้าไปภายในกาย เธอเศร้าเพราะนี่คือวาระที่เธอรอคอยมานาน วันเกิดปีก่อนๆ เธอจดจำรำลึกได้ถึงช็อกโกแลตร้อนๆ ที่ถูกนำมาให้ถึงเตียงนอน ดอกไม้และของขวัญ ทว่าวันเกิดปีนี้ปราศจากความสดชื่นอย่างสิ้นเชิงและจากเสียงเพลงแซปปีเบียร์ที่เคยก็กลายเป็นเสียงขู่ตะคอกของหน่วยเอสเอสหญิงให้ลุกจากที่นอนอีกทั้งยังเรียกเธอเป็นสุกร เฮติต้องรีบลุกขึ้นด้วยเกรงกลัวฤทธิ์ของกระบองยาง

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของนักโทษหญิงในค่ายกักกันก็คือปัญหาสุขภาพ ด้วยสภาพการณ์ทางสาธารณสุขที่ตกต่ำอย่างที่สุดย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพของนักโทษอย่างแน่นอน นักโทษหญิงแทบทุกคนจึงประจำเดือนขาดหายซึ่งทำให้ถกเถียงกันว่าเป็นด้วยสาเหตุใด บ้างกล่าวว่า เป็นเพราะพวกเยอรมันใส่สารบางอย่างในอาหารที่ให้นักโทษรับประทานทำให้ประจำเดือนหยุด เมื่อเฮติถามผู้คุมว่าแล้วจะตั้งครรภ์ได้อย่างไร คำตอบก็คือ หากนักโทษหญิงคนใดตั้งครรภ์ก็จะถูกนำตัวไปกำจัด เมื่อเฮติถามต่อว่าแล้วเมื่อออกจากค่ายหลังสงครามแล้วเล่าพวกเธอมีกลายเป็นหมันทั้งหมดหรือ คำตอบก็คือไม่มีใครจะรอดชีวิตออกจากค่ายไปได้แน่นอนเพราะพวกนาซีไม่ต้องการให้ใครเหลือรอดไปเป็นพยานบอกเล่าความชั่วร้ายของนาซีได้ นอกจากเรื่องประจำเดือนที่ขาดหายไปแล้วยังมีโรคภัยไข้เจ็บอื่นๆ เช่นอาการปวดศีรษะที่นักโทษบางคนเคยเป็นบ่อยๆ ก็กลับหายไป หรือบางคนเคยปวดท้องบ่อยๆ ก็ไม่ประสบปัญหานั้นอีกแล้ว บ้างก็ได้ยินมาว่าสิ่งที่ใส่ในอาหารนั้นทำให้เชื้องูซึม จึงมีการพูดกันถึงขนาดว่าจะไม่ดื่มกาแฟอีก หรือเลิกกินชุปเลิกกินขนมปัง

แต่ทุกคนก็รู้ว่าเป็นไปไม่ได้เพราะปกติเหล่านักโทษก็รับประทานน้อยมากจนแทบจะไม่สามารถทำให้มีชีวิตรอดได้อยู่แล้ว ถ้าหากอดอาหารอีกก็ต้องพบกับความตายสถานเดียวเท่านั้น

'No, but I think they put something in the bread – or the soup – that stops menstruation.(...)

'We don't know how they get this stuff into us, whatever it is.'

'We could stop drinking the coffee.'

'Or eating the soup.'

'What if it's in the bread?'

'Don't talk such rubbish. We can't give anything up. We get so little to eat, we'd never survive if we gave up anything.'(Fried: 99,100)

จูดิธเล่าถึงประสบการณ์ในค่ายกักกันเอาชวิตซ์ที่เธอผ่านมาไว้ใน *Seed of Sarah* ว่าในระยะแรกที่มาถึงเธอไม่แยกออกจากมารดาและนำสาวเลยเวลาเข้าแถวเรียงห้าเพื่อขนซื้อนับจำนวนก็จะยืนอยู่ในแถวเดียวกัน แม้แต่เวลาไปห้องส้วมพวกเธอก็จะจับมือกันแน่นและเข้าแถวยืนคอยอยู่นำหลุมที่กลิ่นเหม็นคลุ้งหลุมเดียวกัน เมื่อมาถึงค่ายใหม่ๆ จูดิธได้พบกับภาพที่น่าสลดใจอย่างยิ่งของผู้หญิงที่มีประจำเดือนแต่ไม่มีผ้าอนามัยหรือวัสดุอื่นใดที่จะใช้แทนได้ ดังนั้นโลหิตระดูจึงไหลลอะเทอะเประอะเปื้อนชุดที่สวมใส่อยู่จนชุ่มโชก การชำระล้างร่างกายที่ควรจะต้องทำเพื่อรักษาสุขอนามัยหากอยู่ในภาวะปกติเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย ดังนั้นความสกปรกจึงสะสมพอกพูนและกลายเป็นเรื่องอุจาดตาที่สุด แต่ทุกคนก็ต้องทำให้ชินเพราะไม่มีหนทางใดที่จะหลบหนีไปจากสภาวะที่เผชิญอยู่ได้ จูดิธรู้สึกหนาวเยือกเมื่อนึกถึงว่าในไม่ช้าเธอก็จะไม่ต่างไปจากผู้หญิงที่เธอเห็น การมีเสื้อผ้าที่สะอาดสวมใส่พร้อมชุดชั้นในตามสมควรกลายเป็นเรื่องในอดีตไปเสียแล้ว

I noticed a handsome girl asleep, her shoulders leaning against the barrack, her skirt hitched up, her nude thighs spread to the sun. She was smeared with thick blood, some of it still flowing, most of it caked. The messy paste covered her shaven crotch, trickling along the inner thighs. She must have been flowing for days. Her bunched-up skirt was soaking it up – a loathsome bandage. That's what we are, I shuddered, under the clean clothes and modest panties, that's what I have been.(Isaacson: 71 –72)

สองวันแรกนักโทษอยู่ในสภาพที่กระหายน้ำมาก จูดิธเป็นห่วงแม่ซึ่งได้เป็นลมไปแล้วและทำท่าว่าจะหมดสติไปอีกในไม่ช้า ดังนั้นเมื่อเธอกวาดสายตาไปเห็นแอ่งน้ำเล็กๆยาวประมาณยี่สิบฟุต เธอจึงบอกนำให้คอยเฝ้าแม่ไว้ส่วนตัวเธอมุ่งไปที่แอ่งน้ำที่เห็นซึ่งล้อมรอบไปด้วยนักโทษที่กึ่งเปลือย บ้างคุกเข่าก้มศีรษะลงไป บ้างใช้มือขูดน้ำขึ้นมาใส่ปาก บ้างทำความสะอาดร่างกายทั้งๆที่น้ำอยู่ในแอ่งตื้นๆนั้นเป็นน้ำนิ่งสีออกเหลืองและกลิ่นเหม็นมากจนน่าสงสัยว่าเป็นน้ำอะไร อาจเป็น

บัสสวาระหรือปนเปื้อนสิ่งปฏิภูลอื่นๆเช่น อาเจียนก็เป็นได้ ขณะที่จูดิธชักน้ำขึ้นมาแต่กำลังลั่งเลว่า จะดื่มหรือไม่นั่นเองเพื่อนสนิทที่เพิ่งได้พบกันก็เตือนว่าน้ำเป็นพิษ การสนทนากับเพื่อนช่วงนี้เกือบทำให้ทั้งคู่ตัดสินใจจบชีวิตไปแล้ว จูดิธกล่าวกับเพื่อนว่าถึงน้ำเป็นพิษและตายไปก็จะเป็นไรไป ในเมื่อค่ายนี้ได้รับการขนานนามว่าเป็น "annihilation camp" อยู่แล้วถึงอย่างไรก็ไม่สามารถรอดชีวิตออกไปได้ แต่เพื่อนของเธอคือไอโลนาบอกว่ายังมีทางออกอีกทางหนึ่งพลางชี้มือไปที่รั้วลวดหนามที่อยู่ห่างออกไปประมาณห้าสิบลเมตร ทุกคนรู้ดีว่าเป็นรั้วที่มีกระแสไฟฟ้าวิ่งอยู่ หากใครไปสัมผัสโดนก็ต้องตาย จูดิธนึกถึงแอ่งน้ำเหม็นและภาพของเพื่อนนักโทษที่ประจำเดือนไหลเกรอะกรังแล้วก็เดินกุมมือไอโลนาพากันก้าวไปยังรั้วไฟฟ้า

"Were you going to drink from the puddle? It's poison."

"What of it?" I shrugged. "D'you know what this place is called?"

Vernichtungslager - annihilation camp."

"Annihilation?" Ilona repeated. "It figures. One can't survive without water. But there's a way out, Jutka." She turned to point at the barbed wire fence not fifty feet away. "Shall we?" she asked, as if suggesting a stroll. "What d'you think?"

I thought of the puddle and the loathsome sight of the menstruating girl.

"The electric fence," I nodded. "It'll be fast and clean. Let's go. (Isaacson: 73)

ทว่าความรู้สึกผิดได้ยับยั้งเธอไว้ ยังมีแม่และหน้าที่ต้องพึ่งพาเธออยู่ ไอโลนาเองก็ยังมีเครือญาติอีกหลายคนเช่นกันทั้งคู่ตกลงว่าจะกลับไปบอกคนที่อยู่ข้างหลังก่อนแล้วมาพบกันอีกทีในวันรุ่งขึ้น แต่ไอโลนาไม่ได้มาตามนัดและวันต่อไปก็ไม่ได้มาด้วย เมื่อน้ำของจูดิธทราบเรื่องจึงเตือนว่าการตายแบบนั้นเป็นการตายที่ทรมานมาก เธอเสนอการแขวนคอตายแทน แต่ในที่สุดก็ไม่มีใครกระทำอัตวินิบาตกรรมตามที่คิดจะการไว้ทั้งสิ้นด้วยความเชื่อของซิมอ้อนระโหยโรยแรงที่เข้าเกาะกุมทุกผู้ทุกคน และเมื่อสัปดาห์แรกที่ค่ายเบอร์กเนาผ่านไป สติสัมปชัญญะก็กลับคืนมาเริ่มมีความหวังที่จะได้กลับบ้านไปพบหน้าญาติมิตร มารดาของจูดิธกล่าวว่าขอให้มีความอดทนไว้ ต้องอดทนให้ได้ความหวังนั้นจะเป็นจริง

ความอดทนเริ่มจากต้องพยายามรับประทานอาหารที่มีกลิ่นรสแทบจะกลืนไม่ลงให้ได้ จูดิธเรียนรู้จากเพื่อนนักโทษที่เธอพบระหว่างรอเข้าห้องส้วม จากการสนทนาทำให้เธอทราบว่าเพื่อนร่วมชะตากรรมทั้งสองมาจากหมู่บ้านในทรานซิลเวเนียและอยู่ในค่ายกักกันมาเป็นเวลาสามสัปดาห์แล้วซึ่งเป็นครั้งแรกที่จูดิธพบคนที่มีชีวิตรอดอยู่ในค่ายได้นานขนาดนั้น จูดิธถามเคล็ดลับของพวกเธอคำตอบที่ได้รับก็คือพวกเธอรับประทานอาหารปันส่วนที่ได้รับ จูดิธกล่าวว่าขนมปังมันมีรสชาติเหมือนขี้เลื่อยและเธอตั้งใจจะนำไปทิ้งในส้วมอยู่แล้ว เพื่อนนักโทษได้ฟังดังนั้นก็ยัดขนมปังไปจากมือของเธอทันทีแต่เพื่อนนักโทษอีกคนหนึ่งหยิบคืนมาใส่ไว้ในมือของจูดิธดั้งเดิมพร้อมกับคำแนะนำที่มีค่าคือให้ตีผสมขุบแล้วจะกลืนขนมปังลงไปได้เอง เมื่อจูดิธค่านึกว่าเธอกลืนขุบไม่ลงเพราะมีแต่กิ่ง

ไม่ไปทำอะไรก็ไม่รู้ เพื่อนก็ย้ำกับเธออีกว่าให้กลั้นหายใจเสียแล้วกลืนลงไปให้ได้หากยังอยากจะมีชีวิตรอดเพราะร่างกายต้องการน้ำซึ่งในมือเที่ยงของวันนั้นจูดิธพร้อมกับแม่และน้าก็ทำตามคำแนะนำด้วยความหวังดีนั้น เธอหลับตาแล้วพยายามกระเดือกซุบที่ ได้รับแจกลงไปจนได้

ระหว่างสัปดาห์ที่สองจูดิธก็ได้เผชิญกับฝนที่ตกลงมาที่ค่ายโดยสาดเข้ามาตรงทางเข้าที่ไม่มีประตูและรั้วลงมาทางหลังคาที่ยังสร้างไม่เสร็จ ในตอนแรกฝนได้นำความชุ่มฉ่ำมาให้หนักโทษโดยถ้วนหน้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถดับกระหายของนักโทษที่อ้าปากให้ฝนหยาดหยดเข้าไปในลำคอ แต่ไม่ช้าพื้นดินในเรือนนอนก็เจิ่งนองไปด้วยน้ำฝนและแปรสภาพเป็นน้ำโคลน ผู้คนสัร้อยคนในเรือนนอนเปียกมะล่อมะแล้ง แต่ที่ร้ายยิ่งไปกว่านั้นคือทุกคนถูกเรียกให้ไปรวมตัวกันที่สนามด้านนอกเพื่อนับจำนวนท่ามกลางสายฝนเย็นเฉียบที่ยังคงเทกระหน่ำลงมาและลมที่พัดแรงผสมผสานกับการเขี่ยจากน้ำมือของผู้คุมชาวโปลที่ชอบเห็นคนเจ็บปวดและผู้ช่วยชาวอียิปต์กราดเรียน ทั้งฝนและการเขี่ยทำให้นักโทษเบียดเสียดกระจุกกันอยู่ตรงกลางเพื่อรับความอบอุ่นจากร่างกายของคนหมู่มาก การขานนับจำนวนนักโทษดำเนินไปจนถึงเที่ยงก็มีรถบรรทุกมานำร่างคนตายไปซึ่งมีจำนวนมากกว่าทุกวันรวมทั้งบรรดาผู้ป่วยก็ถูกสั่งให้ถอดเสื้อผ้าออกและคลานขึ้นไปบนรถ จูดิธกับน้าจึงต้องพยายามพยุงร่างของมารดาให้ยืนอยู่เพื่อจะได้ไม่ถูกนำตัวไป เมื่อการนับจำนวนสิ้นสุดลงทั้งสามถึงกับนอนแผ่อยู่เคียงข้างกันบนพื้นโคลนเฉอะแฉะ แม้ว่าฝนยังคงตกอยู่แต่อากาศก็อุ่นขึ้นและลมก็หยุดพัดแล้ว จูดิธผลอยหลับไปโดยไม่รู้ตัวตื่นขึ้นมาอีกครั้งเมื่อได้ยินเสียงร้องเพลงของเหล่านักโทษ เธอผสมโรงร้องเพลงไปกับคนอื่น ๆ ด้วยและเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่มาถึงค่ายกักกันที่เธอร้องให้ การนับจำนวนนักโทษตอนย่ำรุ่ง (predawn head count หรือ Zähl Appell) ครั้งนั้นเป็นครั้งที่หนักหนาสาหัสเลวร้ายที่สุดเท่าที่จูดิธจำได้ และไม่มีเสียงเพลงครั้งใดอีกแล้วที่จะสะเทือนอารมณ์เธอเท่ากับครั้งนั้น

สัปดาห์ที่สามความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือเมื่อมีฝนความต้องการขนมปังจึงมีมากกว่าความต้องการน้ำ บางคนเมื่อได้รับแจกส่วนของตนมากก็กินหมดไปในพริบตา แต่บางคนก็ค่อยๆ กินทีละชิ้น สำหรับจูดิธกับแม่และน้าแบ่งขนมปังออกเป็นสามส่วนไว้รับประทานตอนเช้า ตอนกลางวัน และตอนกลางคืนเพราะทำให้รู้สึกว่ายังคงมีอารยธรรมอยู่ อย่างไรก็ตามด้วยความที่ขนมปังเป็นที่ต้องการมาก การจะแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ต้องการเช่นผ้าสำหรับโพกศีรษะเพื่อปิดบังความล้านเลี่ยนอันน่าเกลียดหรือเข็มเย็บผ้าเพื่อใช้ในกรณีจำเป็นจึงต้องแลกด้วยขนมปัง จูดิธล้งเลอยู่บ้างเมื่อต้องแลกอาหารประทังชีวิตอันมีค่ายิ่งกว่าของที่ดูจะไม่สลักสำคัญอะไรและถามตนเองถึงเหตุผลที่ทำเช่นนั้น แต่เธอก็สรุปว่าสตรีเป็นเพศที่แปลกเพราะเป็นเพศที่รักสวยรักงามแม้ว่าจะอยู่ในสภาพที่เปรียบประดุจนรกก็ยังไม่สามารถทิ้งนิสัยข้อนี้ไปได้ แต่บ่อยครั้งที่พวกเธอก็ไม่มีทางเลือก แม้ว่าจะรักสวยรักงามเพียงใด ดังนั้นเพื่อนของจูดิธคนหนึ่งชื่ออาจิจจึงไม่มีเสื้อผ้าใตสวมใส่นอกจากผ้ากันเปื้อนเพียงชิ้นเดียว จูดิธไม่ได้เล่าว่าเหตุใดเพื่อนของเธอจึงมีผ้าพันกายเพียงเท่านั้น แต่เธอเล่าว่าเพื่อนหันหลังมาให้ดู แล้วเธอก็เห็นว่าบนหลังของเพื่อนมีสีแดงทาลงไปบนผิวหนังเป็นรูปกากบาท

ช่างเอนี่จนท้อใจและอุจาดตาเสียเหลือเกิน ในสภาพเช่นนี้อาจจึงคิดว่าบิดาของเธอคิดถูกแล้วที่ซึ่งฆ่าตัวตายไปเสียก่อน

Agi wore nothing but an apron. "Look at this Jutka," She turned around, to show me the crimson cross painted on her skin. "My father was right to commit suicide. Wasn't he?" (Isaacson: 77)

ด้วยสภาพความเป็นอยู่ดังกล่าวมาข้างต้นคนที่อยู่รอดได้จึงนอกจากจะต้องมีความอดทนอย่างสูงแล้วยังต้องมีสุขภาพที่แข็งแรงด้วย บางครั้งโรคที่ดูไม่ร้ายแรงอะไรในสังคมเมืองปกติทั่วไปเมื่อมาอยู่ในค่ายก็กลายเป็นโรคที่สามารถคร่าชีวิตนักโทษไปได้อย่างง่ายดายเช่นกรณีของไอโลนา วันหนึ่งจูดิซเดินกลับจากไปเข้าห้องส้วมก็ทราบข่าวดีเพื่อนร่วมชั้นเรียนคือไอโลนา กับน้องสาวและเพื่อนของเธอเข้าไปอยู่ในโรงพยาบาลเสียแล้วด้วยโรคอีดำอีแดง (scarlet fever) เพราะเกิดการระบาดของโรคนี้ขึ้นและทั้งสามไปติดมา โชคดีที่จูดิซเคยเป็นโรคนี้อีกแล้วในวัยเด็กจึงมีภูมิคุ้มกัน จูดิซยังทราบต่อไปอีกว่าผู้คุมอนุญาตให้แม่ของเพื่อนไอโลนาตามเข้าไปในโรงพยาบาลด้วยได้ จูดิซรับฟังข่าวโดยมิได้วิตกกังวลอะไรเพราะเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่คนป่วยก็ต้องเข้าโรงพยาบาลและแม่คนป่วยก็ตามเข้าไปดูแลลูก โรคที่เพื่อนๆ เป็นก็มีไข้โรคระบาดร้ายแรง ในตอนนั้นจูดิซเพิ่งไปอยู่ที่ค่ายใหม่ ๆ จึงยังไม่เคยทราบเกี่ยวกับ "ห้องแก๊ส" เธอไม่รู้เลยว่าชะตากรรมของทั้งสี่คนนั้นไม่มีโอกาสได้รอดชีวิตกลับออกมาจากโรงพยาบาลอีกเลย

สิ่งปกติที่นักโทษส่วนใหญ่โดนแต่จูดิซรอดพ้นมาได้ก็คือการสักเลขประจำตัว นักโทษจะได้รับการสักเลขลงบนข้อมือ จูดิซกับแม่และน้ำได้เห็นการสักที่ Lager B III a กับตาตนเองภายใต้การควบคุมของหน่วยเอสเอส ผู้ทำหน้าที่สักก็ทำหน้าที่ของตนไปที่ละเข็ม จูดิซคิดแต่เพียงว่าดูไม่น่าจะเจ็บสักเท่าไรไรแต่มารดาของเธอคิดอย่างผู้ที่มองโลกลึกซึ้งว่าการสักเป็นการประทับตราหญิงคนนั้นอย่างไม่มีทางลบล้างได้ซึ่งจะกระทบถึงชีวิตของเธอต่อไปทั้งชีวิต

Next morning, mother, Magda and I watched the tattooing at Lager B III a "It doesn't seem to hurt much," I said, watching a slave burn a number into a girl's white wrist under SS supervision – point by point, digit by digit.

"The poor girl will be disfigured for life," sighed mother. (Isaacson: 82)

อย่างไรก็ตามนักโทษที่เรือนนอนของจูดิซรอดจากการสักเลขประจำตัวไปเพราะในวันรุ่งขึ้นพวกเธอถูกเรียกตัวให้ไปเผชิญกับสิ่งปกติในค่ายกักกันสิ่งอื่นนั่นคือ การตรวจสุขภาพ จูดิซเล่าขั้นตอนกระบวนการนี้ไว้ว่า ก่อนอื่นนักโทษทุกคนจะได้รับคำสั่งให้ถอดเสื้อผ้าออกหมดจนเหลือแต่ร่างเปล่าเปลือย ขณะนั้นหากใครล้มเรื้อหรือเข็งงำไม่ทันใจผู้คุมก็จะโบยตีทั้งที่ลำตัวและที่ศีรษะ ต่อจากนั้นก็ได้รับคำสั่งให้เข้าแถวและเดินไป จูดิซบรรยายความรู้สึกของเธอตอนนั้นไว้ว่าเธอคลื่นเหียนกับร่างเปลือยที่อยู่รอบตัวเธอนับเป็นพันๆ ร่าง ระหว่างพื้นดินสีเทาและท้องฟ้าสีซีดจางผู้หญิงศีรษะล้านเสียหลายพันคนเปลือยกายกระจุกตัวอยู่ด้วยกัน หรือนี่คือภาพจำลองแห่งโลกอนาคตของ

อักษลี้นักเขียนระบือนาม ศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดจะเป็นโลกของระเบียบวินัยที่วิปริตและจะเต็มไปด้วยความแอ้อัดของสัตว์ในนรกอเวจีเช่นนี้หรือ โลกของความจริงเลวร้ายยิ่งกว่าในนวนิยาย เธอประมาณจำนวนแล้วน่าจะถึงหนึ่งหมื่นหรือหมื่นสี่พันคนโดยคำนวณจากเรือนพักสามสิบหลังหรือมากกว่านั้น แต่หลังมีนักโทษสามถึงสี่ร้อยคน จูดิชมองภาพที่ปรากฏต่อสายตาอย่างบันทึกทุกรายละเอียดราวกับเป็นผู้ชมที่มีได้มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ ช่างเป็นภาพที่เหลือเชื่อจริงๆ

I was nauseated by all the nudity, the breasts, the buttocks, the pathetic pubic slits, so visible on the shaven parts. I stretched my neck to see beyond our own compound: Grey earth, pale sky, thousands upon thousands of bald women swirling in the nude. Twenty-first-century Europe? The Brave New World is dwarfed by comparison - the same mad discipline, the same infernal crowding, but our world beastly, Huxley's overrefined.(...)

Glancing around, I tried to estimate the size of the crowd. Thirty or more barracks ... each barrack now down to three or four hundred: some ten to fourteen thousand nude women! Who would believe it? (Isaacson: 84)

สตรีเปลือยกายหลายพันคนต้องชูเสื้อผ้าด้วยสองมือไว้เหนือศีรษะ จูดิชอับอายเมื่อเดินผ่านหน่วยเอสเอสผู้ชายคนหนึ่งที่สวมเครื่องแบบเต็มยศทั้งหมด กุญแจมือ เน็คไท เขามีท่าทางเบื่อหน่ายแม้ว่าจะมีผู้หญิงเปลือยอยู่ต่อหน้ามากมาย นักโทษต้องเดินผ่านนายแพทย์ที่ขนาบข้างด้วยผู้คุมผู้หญิงที่จูงสุนัขดุร้าย นายแพทย์ผู้หนึ่งจูดิชกล่าวว่าน่าจะเป็นนายแพทย์เมนเกลที่เธอได้อ่านพบและเพื่อนนักโทษหลายคนจำได้จากภาพถ่ายที่เห็นในภายหลังแต่เธอไม่ได้สนใจลักษณะหน้าตาของเขาจึงไม่สามารถบอกเล่ารายละเอียดอย่างมั่นใจได้ เขามีหน้าที่คัดเลือกนักโทษออกเป็นสามกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งจะเดินตรงไปขึ้นรถไฟที่เป็นตู้ขนส่งสินค้า กลุ่มที่สองเป็นผู้ที่อ่อนแอและเจ็บป่วยหรือผู้ที่อายุเกินจะถูกคัดให้ไปทางด้านซ้ายไปขึ้นรถบรรทุกที่จอดรออยู่ กลุ่มสุดท้ายจะเป็นบรรดาหญิงสาวก่าตัดถูกคัดให้ไปทางขวาเดินแถวเรียงห้า ซึ่งหมายความว่ากลุ่มแรกจะถูกนำไปใช้แรงงาน กลุ่มที่สองถูกนำตัวไปกำจัดเพราะไร้ประโยชน์ กลุ่มที่สามจะถูกนำตัวไปแนวหน้าที่มีการรบกับรัสเซียเพื่อไปเป็นนางบำเรอให้กับทหารซึ่งชะตากรรมที่แย่ที่สุดแล้วก็หนีไม่พ้นการถูกข่มขืน การตั้งครุฑ การถูกยิงและฝังในคูที่ขุดไว้ จูดิชกับนำกล่าวการถูกคัดไปยังแนวหน้าที่สุดเพราะเคยได้รับการเตือนไว้แล้วว่าให้พยายามหนีให้ได้ ดังนั้นเมื่อเดินผ่านนายแพทย์เมนเกลและได้รับคำสั่งให้ไปทางด้านขวาจริงๆ เธอก็กลัวพอที่จะขัดคำสั่งและตามมารดาที่ถูกคัดให้ไปอยู่ในกลุ่มแรกก่อนหน้าแล้วและเธอก็บอกให้นางสาวทำเช่นเดียวกัน วินาทีนั้นเป็นช่วงเวลาแห่งความเป็นความตายจริงๆ แม้ผู้คุมจะเตือนให้เธอไปอยู่ด้านขวามิฉะนั้นเธอจะถูกเมนเกลซึ่งมือขวาถือปืนสั้นอยู่นั้นยิงเพราะขัดคำสั่งแต่เธอก็ตัดสินใจแล้วว่ายอมตายดีกว่าจะไปถูกข่มขืนหมู่ที่แนวหน้า

Ignoring his command, I started after mother. The hound growled, the SS pushed me to the right with a tone of well-meant advice: "Go with the young ones. Run!"

"I'm going with my mother!" I said, and turned back again.

"Bitch," she yelled, roughly now. "He'll shoot you down!"

"Let him," I said, suddenly calm. "I don't care." Once more I turned and followed mother, this time slowly, with deliberate steps. How easy it is to face death, I thought.(...) "Magda, run!" I cried, and we fled until we reached the thick of the crowd. I glanced back over my shoulder. Mengele's right hand was on his pistol, the left one swung the cane – ahead, ahead, fast.(Isaacson: 86)

นับเป็นการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยวอีกทั้งโชคก็ยังเข้าข้างเธอและนางสาวอยู่ทั้งสามคนจึงสามารถอยู่พร้อมหน้าบนขบวนรถไฟที่บรรทุกนักโทษไปเผชิญชะตากรรมของการเป็นทาสแรงงานต่อไป

ความเป็นไปในค่ายกักกัน Plaszow ในเรื่อง *I Light A Candle* ที่จินาถ่ายทอดออกมานั้นมีแต่ภาพความทรมานโหดเหี้ยมของนาซีเสียเป็นส่วนใหญ่ เธอเล่าว่าในเรือนพักที่เรียกกันว่าบล็อกแต่ละบล็อกมีหมายเลขกำกับและมีเชลยอยู่ประมาณร้อยคน มีผู้คุมเรียกว่า blockowa ภายในตั้งเตียงสามชั้นตั้งเป็นแถวติดกำแพงแต่ละด้านและมีอีกหนึ่งแถวอยู่ตรงกลาง จินาอนอยู่เตียงชั้นล่างสุดมีมารดาและพี่น้องชนาบข้าง

เชลยชายหญิงทำงานด้วยกันแต่แยกกันพักแม้เป็นสามีภรรยาก็ต้องแยกกัน พี่สาวของจินาคือมีเรียมทำงานกับสามีของเธอตอนกลางวันแต่กลางคืนแยกกันนอนในเรือนพักคนละหลัง ชีวิตในค่ายส่วนใหญ่คือการทำงาน ตั้งแต่เช้าเวลาตีห้าเชลยจะไปรวมตัวกันที่สนามจนกว่าผู้คุมค่ายที่ชื่อ Goeth จะปรากฏตัวหลังจากนั้นจะมีการนับจำนวนเชลยและมอบหมายงานของวันนั้นๆ ให้ทำ ผู้คุมค่ายมักจะเมามาอันค้ำจางมาจากงานปาร์ตี้ตอนกลางคืนของพวกเขาเจ้าหน้าที่เอสเอส ผู้คุมจะเดินตรวจเชลยทางด้านผู้ชายก่อน บรรยากาศจะเครียดและเต็มไปด้วยความประหวั่นพรั่นพรึงเพราะผู้คุมจะตะโกนและมีสุนัขเห่าอยู่ข้างๆ พร้อมกับบอร์ดีการ์ดที่ถือปืนสั้นติดตามมาด้วย เกอเดจะจ้องมองดูเชลยชายแต่ละคน ทุกๆสองสามวันก็จะเลือกออกมาสองสามคนแล้วบอกว่าแต่ละคน "ไม่ได้โกนหนวด" บ้างหรือ "ทำทางดูโง่มาก" บ้างหรือ "ฉลาดเกินไป" บ้างเพื่อเป็นข้ออ้างในการยิงแต่ละคนทิ้งแล้วนับจำนวนคนที่ได้สังหารไป มีอยู่เช้าวันหนึ่งถึงกับสังหารไปถึงร้อยคนเพียงเพื่อจะแสดงอำนาจของตนเท่านั้น โชคดีสำหรับเชลยสตรีที่เกอเดมิได้ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับพวกเขา

จินากับครอบครัวต้องออกจากค่ายไปทำงานในโรงงานผลิตเครื่องบินซึ่งอยู่ในตัวเมืองพร้อมกับเชลยอีกหลายร้อยคน โดยมียามชาวยูเครนยืนเครื่องแบบสีดำและสุนัขอัลเซเชียนคุมไปด้วยทั้งตอนเช้าและตอนเย็น บางคนถูกให้ไปทำงานอย่างอื่นตามความสามารถและความชำนาญ เช่น เป็ข่างไม้ ข่างตัดเสื้อ เกสซ์กร สถาปนิก ขณะที่เดินไปและเดินกลับจากทำงานก็จะถูกนับ

จำนวนตลอด มีบ้างที่พยายามหนีแต่ก็จะถูกจับได้และนำตัวกลับมาค่ายเพื่อถูกลงโทษอย่างหนักถึงกับเสียชีวิต

จินาเล่าว่ามีการขนย้ายเชลยเข้ามาในค่ายจากเมืองอื่นๆ ทั้งกลางวันและกลางคืนและมีเสียงปืนดังอยู่เรื่อย จินาเองได้ยินเสียงปืนดังในตอนกลางดึกอยู่บ่อยๆ จากเรือนที่เชนอนพักก็เป็นอันรู้กันว่ากำลังมีคนขุดหลุมเพื่อฝังตนเองและถูกยิงตกลงไปในหลุมนั้น หากเดินกลับจากทำงานตอนดึกก็จะได้กลิ่นร่างคนกำลังถูกเผาที่รู้เพราะเป็นกลิ่นเฉพาะนำสยดสยอง ที่ค่ายพลาซอพอ่นี้ไม่มีเตาเผา ดังนั้นหากไม่ฝังพวกนาซีก็ให้เชลยทำไม้มาเพื่อเป็นเชื้อเพลิงและเผาเหยื่อทันทีหลังจากยิงทิ้ง เป็นการทำลายหลักฐานไม่ให้เหลือซาก

In the night, when you walked from the working quarters to the living quarters, you could smell the bodies burning. They had this specific, terrible smell. There was no crematorium at Plaszov, and so the Nazis made us carry the for the bodies to be burned. They burned them straightaway after shooting them. Burned away the evidence. (Turgel: 50)

ความโหดเหี้ยมของนาซีในค่ายกักกันนี้จินาเป็นประจักษ์พยานอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ครั้งหนึ่งพี่สาวของเธอชื่อเฮลาไปทำงานกับกลุ่มเชลยสตรีที่ต้องทุบหินสุสานให้เป็นก้อนเล็กๆ เพื่อไปสร้างถนนหนิงที่ทำงานอยู่ข้างๆ เฮลาทำได้ไม่ดีเป็นที่ถูกใจของผู้คุมก็จะถูกสังหารอย่างเลือดเย็นต่อหน้าต่อตาของเฮลาบางทีพวกผู้ชายก็ถูกส่งเข้าไปในเมืองหินเป็นการลงโทษโดยจะถูกทรมานด้วยการเขียนจนตาย เมื่อพวกผู้หญิงได้ยินเสียงร้องออกมาจากเหมืองก็อดตัวสั่นไม่ได้เมื่อนึกถึงว่าเพื่อนนักโทษผู้ชายกำลังเจ็บปวดจากการลงทัณฑ์อยู่ ในตอนกลางคืนขณะที่จินามองลอดซี่ลูกกรงหน้าต่างออกไปเบื้องนอกที่สว่างไสวด้วยแสงไฟจากไฟตรวจการณ์ซึ่งส่องลอดเข้ามาทำให้ยากที่จะหลับ จินามองออกไปเห็นผู้ชายเปลือยท่อนบน เหงื่อท่วมตัว กำลังเดินเป็นวงกลมแบกหินอ่อนหนักอึ้ง พวกนาซีเขียนพวกเชลยให้เดินเร็วขึ้น คนที่ล้มแล้วร้องออกมาจะถูกเขียนซ้ำเข้าไปอีก สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่เชลยที่อยู่ในค่ายต่างก็ประสบพบเห็นกันอยู่เป็นประจำ แต่ก็ต้องแสร้งทำเป็นประหนึ่งว่าไม่เห็นอะไร ไม่ได้ยินอะไร ไม่รู้สึกอะไรทั้งสิ้น แม้แต่การมองออกไปนอกหน้าต่างก็อาจนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ร้ายแรงจนถึงแก่ความตายได้

การทรมานสตรีนั้นเล่าก็ช่างสรรหาวิธีการมาได้อย่างหลากหลาย ครั้งหนึ่งพวกนาซีสั่งให้ผู้หญิงคุกเข่ากับพื้น ก้มศีรษะและเอามือปิดตาระหว่างนั้นได้ยินแต่เสียงรอกเท้าบูตและเสียงฝีเท้าของเชลยผู้ชายที่ถูกพาตัวไป พวกนาซีเกรงว่าพวกผู้หญิงจะกรี๊ดร้องวิ่งตะโกนไปหาผู้ชายที่ถูกพาตัวไป จึงให้นั่งอยู่ในท่าที่มองไม่เห็นอะไร เมื่อเปิดตาขึ้นมาอีกทีพวกผู้ชายก็ถูกพาตัวจากไปไกลแล้ว บางครั้งเชลยสตรีก็ถูกสั่งให้เปลื้องเสื้อผ้าแล้วขึ้นไปนอนบนโต๊ะยาวให้พวกผู้คุมยูเครเนียนโบยตี พวกนี้จะทำหน้าที่อย่างโหดเหี้ยมเต็มไปด้วยความเกลียดชังในตัวเหยื่อ ครั้งหนึ่งจินาโดนลงทัณฑ์ใน

ลักษณะนี้ซึ่งทั้งรอยแผลแตกยับต่อมามากกว่าหกสัปดาห์จึงจะหาย บางคนร้องเสียงดังมากเพราะความเจ็บปวดก็จะถูกจับผูกข้อเท้าห้อยศีรษะลงมาโลหิตหยาดหยดลงสู่พื้น จากทัศนัทรมาน

On another occasion, we had to strip naked and lean over a long table, baring our bottoms. Goeth walked in and ordered the Ukrainian guards to whip us. These men, strutting around with whips and rifles, were menacing and cruel, with real hate in their eyes.

They gave us fifteen, twenty-five, thirty lashes. The pain was dreadful and, in my own case, the bruises and abrasions were still there after six weeks. If anyone screamed too loudly they were hung up by the ankles, and the Polish doctor, Dr Gross, stood by to mop up the blood. (Turgel: 52)

ความทารุณที่มีอยู่ให้เห็นเป็นประจำในค่ายทำให้เหล่าเชลยรู้สึกที่ชีวิตเหมือนแขวนอยู่บนเส้นด้ายแต่ละคนสะท้อนความวิตกกังวลออกมาทางสีหน้าท่าทาง ต่างคนต่างไม่มีรอยยิ้ม ไม่มีประกายในดวงตา ไม่มีความแจ่มใสรื่นเริง แม้แต่การจะแสดงความรู้สึกออกมาอย่างโจ่งแจ้งเช่น การร้องไห้ก็ถูกห้าม ต้องทนกล้ำกลืนความขมขื่นปวดร้าวเข้าไว้ภายใน ตัวจิณาเองรู้สึกราวกับว่าตัวเธอได้เปลี่ยนสภาพกลายเป็นหินไปแล้ว

ไม่เฉพาะผู้ชายและผู้หญิงเท่านั้นที่ถูกทรมานแม้แต่ผู้เยาว์ก็ไม่รอดพ้นจากความอำมหิตของนาซีไปได้ จิณาเห็นเด็กชายอายุสิบสี่ปีคนหนึ่งถูกจับเพียงเพราะผู้คุมเดินผ่านเรือนพักของเขาแล้วได้ยินเขาร้องเพลง วันต่อมามีการสร้างตะแลงแกงที่สี่แยกใหญ่และเสริมกำลังตำรวจพิเศษ ผู้คุมพร้อมสุนัขและอาวุธปืนรอบ ๆ ค่ายรวมทั้งบนหอรักษาการณ์ พวกเขาเลยไปรวมตัวพร้อมกันที่จัตุรัสอันเป็นที่เด็กชายผู้เคราะห์ร้ายถูกแขวนอยู่ เขาร้องขอชีวิตอย่างน่าเวทนาและสัญญาว่าจะไม่ร้องเพลงอีก จากคำพูดของเขาทำให้ทราบว่ามีแม่และพี่สาวของเขาก็ถูกยิงทิ้งไปแล้ว จิณาและเชลยคนอื่น ๆ ต้องถูกบังคับให้ทนดูอวสานของเด็กชายผู้ถูกเชือกรัดรอบคอและถูกดึงขึ้นลงถึงสามครั้ง และเมื่อเกือบหมดลมหายใจแล้วผู้คุมก็ยิงเข้าที่ลำคอจากทางเบื้องหลังอย่างเลือดเย็น และในวันเดียวกันนั้นเองชายอีกสามคนก็ถูกแขวนคอ ณ จุดเดียวกันที่ละคน

The guards pushed him forward with their rifles, and we were all made to face the rope, which was placed around his neck. They pulled him up three times, and let him down again. Eventually, when he was half-dead, one of the guards drew a pistol and shot him in the back of the neck.

Later that day, three men were hanged in the same spot, one by one. We were made to watch this, too. (Turgel: 56)

เหยื่อของพวกนาซีขยายวงกว้างออกไปถึงนักบวชในคริสต์ศาสนา ในวันถัดมาขณะที่เดินไปโรงงาน พวกจิณาเห็นรถบรรทุกที่มีพวกพระเต็มคันรถตามมาด้วยอีกคันหนึ่งที่บรรทุกแม่ชีเต็ม

คันเช่นเดียวกัน ครึ่งชั่วโมงหลังจากนั้นเหล่าเชลยก็ได้ยินทั้งเสียงปืนและเสียงร้อง พวกนักโทษรู้สึกตกใจถึงขีดสุดที่ได้รับรู้ถึงชะตากรรมของบาทหลวงและแม่ชีที่ไม่ต่างจากผู้ถึงฆาตรายอื่นๆอีกมากมายที่ต้องขุดหลุมศพของตนเองและเปลื้องเสื้อผ้าออกจนหมด เสื้อผ้าเหล่านี้จะถูกนำไปยังโรงงานต่อไปเพื่อทำความสะอาดและซ่อมแซม

We passed an open lorry coming up the hill, full of priests, and behind them another lorry full of nuns. Half an hour later, we heard the distant sound of machine guns, followed by loud screams, and we said to ourselves: 'Another sacrifice has been made.'

Like numerous others, they had to undress and dig their own graves.

(Turgel: 56)

ในบันทึกของชาร์ลोटต์นักโทษชาวฝรั่งเศสที่มีได้เป็นยิวเรื่อง *Auschwitz and After* บอกเล่าเรื่องราวของเพื่อนนักโทษที่เธอพบเองหรือเรื่องของตัวเองโดยตรงในค่ายกักกัน ในบทที่ชื่อ "One Day" ชาร์ลोटต์เล่าเรื่องราวของการยืนคอยรอเรียกนับจำนวนซึ่งแสนทรมานอันเป็นกิจวัตรที่เริ่มตั้งแต่ตีสามของทุกวันกินเวลามาจนพระอาทิตย์ขึ้น จะยาวนานอย่างไรก็สุดแท้แต่เหตุการณ์ ผู้หญิงหลายพันคนยืนอยู่ท่ามกลางหิมะโดยมิได้มีกิจกรรมอื่นใด เนื้อตัวรู้สึกหนัก ขาเหมือนกับจะจมลงไปในพื้นที่ในหิมะ ไม่สามารถจะต่อสู้กับอาการมึนงงเฉื่อยชาที่เข้ามาครอบงำเพราะความหนาวจัดบีบขมับและขากรรไกรจนทำให้รู้สึกราวกับกระดูกและกะโหลกศีรษะจะแตกออกเป็นเสี่ยงๆ ต่างก็ยอมแพ้ไม่ขยับเท้าขยับขาหรือถูฝ่ามือทั้งสองอีกเพราะรังแต่จะทำให้เหนียวเปลา่ต่างยีนหนึ่งไม่ไหวจึงมีเพียงหัวใจที่ยังคงเต้นอยู่เท่านั้น ในบรรยากาศดังที่บรรยายมานี้ชาร์ลोटต์ให้ภาพอีกภาพหนึ่งที่เธอบรรยายได้อย่างบีบคั้นจิตใจผู้อ่านไม่แพ้กันนั่นคือหญิงคนหนึ่งซึ่งยังสาวมาก อาจเป็นเพียงเด็กสาวเสียด้วยซ้ำ รูปร่างแบบบาง ได้เดินออกจากแถวไปอย่างราวกับอยู่อีกโลกหนึ่งไม่สนใจเจ้าหน้าที่เอสเอสที่ยืนยามอยู่ใกล้ๆมุ่งไปยังคูที่ปกคลุมด้วยหิมะขาวสะอาดเนื่องจากหิมะด้านที่พวกนักโทษยืนเข้าแถวกันอยู่นั้นเป็นสีดำด้วยความสกปรก เธอลงไปอยู่ในคูแล้วและพยายามปีนขึ้นไปยังอีกฝั่งหนึ่งด้วยความยากลำบากเพื่อจะกอบหิมะเข้าปากดับกระหายอันเกิดจากพิษไข้ ในตอนแรกชาร์ลोटต์ก็ไม่เข้าใจว่าหญิงคนนั้นต้องการจะทำอะไรและเธอก็ไม่อยากจะมองเพราะสภาพหน้าตาที่น่าสังเวชของเธอ แต่ต่อมาชาร์ลोटต์ก็เข้าใจว่าแสงของวันใหม่ทำให้หญิงสาวผู้นี้ถูกดึงดูดใจด้วยความขาวสะอาดของหิมะจนทนไม่ไหว การกระทำของเธอเป็นการกระทำของคนที่มีสติสัมปชัญญะไปแล้ว แต่แม้ว่าเธอจะปีนขึ้นไปยังอีกฝั่งหนึ่งของคูได้สำเร็จและดูดหิมะได้ดื่ม แต่หิมะไม่สามารถจะดับกระหายในยามที่ร่างกายมีไข้ได้ หญิงสาวคอดกด้วยความผิดหวัง เธอหยุดการเคลื่อนไหวไปครู่ใหญ่ และแล้วเธอก็พยายามทรงกายขึ้นมาใหม่ด้วยความยากลำบากเป็นที่ยิ่งเมื่อลุกขึ้นยืนได้เธอก็ลากสังขารมุ่งไปยังประตูค่ายที่ซึ่งเจ้าหน้าที่เอสเอสผู้หญิงได้หายไปแล้วมีเจ้าหน้าที่ผู้ชายในเครื่องแบบสีเขียวมาแทนที่ หญิงสาวหยุดอยู่ตรงหน้าเจ้าหน้าที่เอสเอส ตัวเธอสิ้น

และหลังงอจุมกระดูกไหล่ปูดโปนอยู่ภายใต้เสื้อคลุมสีเหลือง เจ้าหน้าที่จูงสุนัขอยู่ไม่มีใครรู้ว่าเขา ออกคำสั่งหรือส่งสัญญาณใดสุนัขได้กระโจนเข้าใส่หญิงสาวโดยมิได้ส่งเสียงเห่ากรรโชก ชาร์ลิตต์ บรรยายเหตุการณ์ตอนนี้ราวกับภาพเขียนนิ่งในภาพยนตร์ เขี้ยวของสุนัขเพศเมียขนาดที่ฝังลงในลำคอของหญิงเคราะห์ร้ายโดยที่เหล่านักโทษต่างยืนตัวแข็งเหมือนกับมีสิ่งใดมาตรึงไว้มิให้ขยับเขยื้อน ทำกิริยาอาการใดๆ หญิงสาวกรีดร้องออกมาเพียงครั้งเดียวและกระดูกเป็นครั้งสุดท้ายก่อนจะสงบ นิ่ง ร่างของหญิงสาวทรุดลงไปกอง ทุกสิ่งราวกับเกิดขึ้นในความฝันแต่ทว่าก็เป็นความจริงที่เห็นอยู่ กับตา เจ้าหน้าที่เอสเอสผิวปากขณะเดินจากไปอย่างชนิดไม่สะดุ้งสะเทือนใดๆ ชาร์ลิตต์ใช้กลวิธี การประพันธ์ที่ไม่ธรรมดาเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจ เธอแทรกประโยคที่น่าจะเป็นประโยคในความ คิดของหญิงสาวผู้หาชีวิตไม่แล้ว ตามมาด้วยการซ้อนภาพของสุนัขที่ชาร์ลิตต์เคยเลี้ยงส่งเสียง ครอกในลำคอเป็นครั้งสุดท้ายก่อนสิ้นลมสลบด้วยภาพของเจ้าหน้าที่เอสเอสที่ผิวปากจูงสุนัขจากไป พร้อมกับรอยเลือดเหลือติดอยู่บนจมูกปากของฆาตกร ตามมาด้วยภาพของผู้หญิงอีกคนหนึ่งเธอ กล่าวถึงในตอนต้นว่ากระโดดโลดเต้นอยู่ข้างหน้า"บล็อก25"อย่างคนเสียสติไร้ระลึกร่างเปล่า เปลือยผ่ายผอมจนเหมือนโครงกระดูกคลุมด้วยผ้าห่ม ส่วนภาพสุดท้ายคือภาพของนักโทษหญิงคน อื่นๆที่ยังคงยืนสงบนิ่งอยู่ท่ามกลางหิมะและความสงบของที่ราบแห่งนั้น ชาร์ลิตต์จับบทของเธอลงด้วยประโยคที่บอกให้ผู้อ่านรู้ว่าขณะที่เขียนเรื่องนี้เธออยู่ในร้านกาแฟแห่งหนึ่ง นับว่าเป็นเทคนิค การประพันธ์ที่แปลกแตกต่างไปจากผู้บันทึกคนอื่นๆ

"All these dead women who no longer look at me." Mama, Flac is dead.

He was a long time dying. Then he dragged himself up to the steps. A death rattle stuck in his throat and he died. It is as if someone had strangled him.

The SS pulls on his leash. The dog lets go. There is some blood on his muzzle. The SS whistles softly under his breath as he leaves.

In front of the door of block 25, the blanket with its bare feet, shaven head, has not stopped jumping up and down. Night is falling.

And we remain standing in the snow. Motionless amid the motionless plain.

And now I am sitting in a café, writing this text. (Delbo: 28)

ชาร์ลิตต์กล่าวถึง"บล็อก25"อยู่เนืองๆ ในบันทึกของเธอคงเพราะเป็นหนึ่งในสถานที่อัน เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความตายอย่างชัดเจนในค่ายกักกันแห่งนี้ ในบทที่ชื่อว่า "Alice's Leg" เธอบอก เลยที่เดียวว่าด้านหลังของ"บล็อก 25" คือสถานที่เก็บศพ มีลักษณะเป็นกระท่อมสร้างด้วยไม้ ข้าง ในมีร่างของเหล่านักโทษกองซ้อนทับกันอยู่รอเวลาให้มีคนมาขนขึ้นรถบรรทุกนำไปเข้าเตาเผา ที่ นำสยดสยองขนลุกขนพองก็คือการที่ชาร์ลิตต์บรรยายว่ามีหนูมากัดกินซากศพเหล่านี้ หากมอง ผ่านกระท่อมที่ไม่มีประตูเข้าไปก็จะเห็นร่างเปลือยกองสุมเป็นภูเขาเลากาและมีดวงตาแวววับของ

สัตว์หน้าขนชนิดนี้เป็นประกายอยู่ตรงโน้นตรงนี้ เมื่อศพมีปริมาณมากจนเกินกว่ากระท่อมจะมีที่รองรับได้พอก็จะถูกนำมากองไว้ด้านนอก

Behind block 25 was the morgue, a wooden hut where they piled up the dead hauled from the charnel house. Stacked one on top of the other, the corpses awaited the truck that would carry them to the crematorium. The rats were devouring them. Through the doorless opening one could see the heap of naked corpses and the glittering eyes of the rats darting to and fro. When there were too many of them, they were piled up outside. (Delbo: 41)

เหล่านักโทษที่ยังมีชีวิตอยู่ในค่ายเห็นภาพเช่นนี้จนซาชินจึงมองดูโดยมิได้รู้สึกหวาดกลัวและอย่างมีสติเพราะต่างรู้ว่าจะปล่อยให้ตนเองเสียดูไปไม่ได้ แต่ก็มีเหตุการณ์หนึ่งที่สั่นคลอนจิตใจของพวกเขาเธออยู่ไม่น้อยคือเช้าวันหนึ่งก่อนการขานนับจำนวน นักโทษที่ชื่อซิโมนไปเข้าห้องส้วมที่อยู่เบื้องหลัง "บล็อก 25" แล้วกลับมาบอกเพื่อนฝูงอย่างตัวสั่นงันงกว่า ขาของเพื่อนที่ตายไปแล้วที่ชื่ออลิซยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ ณ ที่นั้น ทุกครั้งที่มองเพื่อนมองเห็นวัตถุสิ่งนี้ก็จะเกิดความสะเทือนใจจนแทบทนไม่ได้ อลิซสิ้นลมไปเป็นเวลาหลายสัปดาห์แล้วหิมะตกลงมาปกคลุมขาเทียมของเธอได้ไม่นานมันก็กลับโผล่ขึ้นมาอีกบนพื้นโคลน มันอยู่ตรงนั้นเป็นเวลานานเพราะไม่มีใครเข้มแข็งพอจะไปสัมผัสมันได้ แต่แล้ววันหนึ่งมันก็หายไป สันนิษฐานว่าคงเป็นยิปซีที่มากเอาไปก่อไฟ บทนี้มีความยาวเพียงหนึ่งหน้าเท่านั้นและใช้ถ้อยคำน้อยในการบรรยายตามแบบฉบับของชาร์ลोटต์แต่ให้ภาพที่สั่นสะเทือนอารมณ์ความรู้สึกอย่างรุนแรง ขาเทียมของอลิซเป็นเครื่องดอกย้าชะตากรรมอันแสนรันทดที่ไม่ใช่ของอลิซคนเดียวเท่านั้นแต่ของผู้หญิงทั้งหมดที่อยู่ในค่ายกักกัน

Lying in the snow, Alice's leg is alive and sentient. It must have detached itself from the dead Alice.

We kept on going there to see if it was still there, and each time it was intolerable. Alice abandoned, dying in the snow. Alice we could not approach because weakness nailed us to the spot. Alice dying alone, not calling anyone.

(Delbo: 41)

ในบทที่ชื่อว่า "So This Is What You Believed" ที่มีความยาวเพียง 18 บรรทัดเท่านั้นชาร์ลोटต์สามารถบอกเล่าต่อผู้อ่านได้อย่างแจ่มชัดถึงสภาพความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของนักโทษหญิง บทนี้กล่าวถึงนักโทษที่กำลังจะจากโลกนี้ไป พวกเขาเปลือยกายนอนอยู่บนกระดานเปลือยเช่นกันกล่าวคือเป็นกระดานโล่งๆ ไม่มีที่นอนหมอนมุ้งใดๆ ร่างของนักโทษก่อนสิ้นลมล้วนสกรปรกพอกๆ กันกับแผ่นกระดานที่รองรับเธออยู่ซึ่งสกรปรกไปด้วยหนองจากแผลและสิ่งปฏิกูลอันเกิดจากโรคท้องร่วง แต่นักโทษเหล่านี้ก็ไม่แสดงความอ่อนแอให้ปรากฏ ประโยคที่พวกเขาพูดก่อนตายคือ "กำลังจะไปเตะถึง (ส้วม)" ซึ่งมีได้เป็นประโยคร่ำลาหรือฝากความในใจให้แก่ผู้อยู่หลังตามธรรมเนียมปฏิบัติเลย ทั้งนี้

เพราะพวกเขาไม่ต้องการให้เกิดบรรยากาศโศกเศร้าทั้งไม่ต้องการแสดงความอ่อนแออันจะมีผลทำให้เพื่อนๆที่ยังจะต้องอยู่เผชิญความทุกข์ต่อไปพลอยสูญเสียความเข้มแข็งและกำลังใจที่จะยืนหยัดไปด้วย ส่วนเหตุผลอีกประการหนึ่งคือพวกเขาไม่เชื่อว่าจะมีใครสามารถรอดชีวิตจากค่ายกักกันอันเปรียบประดุจขุมรกรนี้เพื่อจะมีโอกาสกลับไปส่งข่าวให้แก่ญาติพี่น้องครอบครัวของพวกเขาได้ ประโยคสุดท้ายที่ออกจากปากพวกเขาจึงมีได้เป็นประโยคที่แสดงความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ มีได้เป็นคำสวดภาวนาเพื่อจะได้ไปมีชีวิตนิรันดร์ดังที่ศาสนิกที่ตีควรวัดมันเชื่อถือเลย นี่จึงเป็นที่มาของข้อบ่นนี้

Naked on the charnel house's pallets, almost all our comrades said, "I'm going to kick the bucket."

They were naked on a naked board.

They were dirty and the boards were soiled with pus and diarrhea.(...)

But it was even more unworthy to exhibit one's weakness.

So they said, "I'm going to kick the bucket," in order not to rob the others of their courage and since they didn't expect that even one would survive they never left any kind of message.(Delbo: 108)

ในเรื่องเกี่ยวกับความกระหายน้ำของนักโทษชาร์ล็อตต์ได้ถ่ายทอดออกมาอย่างละเอียดลออจนผู้อ่านรู้สึกได้ถึงความทรมานของสตรีที่ถูกกักขังเหล่านี้ ในบทที่ชื่อ "Thirst" ชาร์ล็อตต์บรรยายถึงตัวเธอเองที่กระหายน้ำเป็นเวลาหลายวันถึงขั้นเกือบเสียชีวิตและไม่สามารถรับประทานอาหารได้เนื่องจากไม่มีน้ำลายหล่อเลี้ยง ในปากของเธอแห้งผากจนไม่สามารถพูดได้ด้วยริมฝีปากแตกกระแหงเหวี่ยงบวมลื่นแข็งราวกับไม้ ความที่เหวี่ยงและลื่นบวมทำให้ไม่สามารถจะปิดปากลงได้ต้องอ้าปากอยู่อย่างนั้นทำให้เธอมีสภาพไม่ต่างจากคนบ้าที่คาโหลแต่มาตาชยายเบ็กโพลงซึ่งเป็นสิ่งที่เพื่อนๆบอกให้เธอรู้ในภายหลังเพราะในตอนนั้นเพื่อนๆก็คิดว่าเธอเสียชีวิตไปแล้ว ประสาทของชาร์ล็อตต์แทบจะไม่รับรู้อะไร ไม่เห็น ไม่ได้ยินจนเพื่อนๆคิดว่าเธอตาบอดไปแล้วด้วยซ้ำ คาร์เมนเพื่อนผู้หวังดีต้องพูดกรอกหูย้ำหลายเที่ยวว่าวันรุ่งขึ้นเธอจะได้ดื่มน้ำหากพยายามเดินอยู่ในแถวเกาะกลุ่มอยู่กับเพื่อนๆให้ได้ ซึ่งเมื่อถึงเวลาเพื่อนๆก็ช่วยให้เธอเดินอยู่ในกลุ่ม ลำพังชาร์ล็อตต์เองแทบจะไม่สามารถมีปฏิริยาอะไรได้เลยถ้าไม่ได้เพื่อนๆนำไปเธอก็คงเดินชนเข้ากับเจ้าหน้าที่เอสเอสหรือแตกแถวไปยังแอ่งน้ำแอ่งโคลนแล้วก็คงถูกสุนัขนักล่าขย้ำไปแล้ว ในที่สุดหลังจากเดินเป็นระยะทางไกลพอสมควรพวกเธอก็มาถึงเรือนเพาะชำต้นไม้ซึ่งต้องการแรงงานของนักโทษปลูกกล้าไม้ เมื่อปลูกเสร็จก็ต้องรดน้ำให้ต้นไม้และนี่เองคือโอกาสที่นักโทษจะได้ดื่มน้ำ ชาร์ล็อตต์แทบจะทนรอไม่ไหวอยากออกจากแถวแล้ววิ่งตรงไปยังกระป๋องน้ำที่ตั้งเรียงเป็นแถวอยู่ข้างบ่อน้ำ เพื่อนๆต้องยุดตัวเธอไว้และเตือนให้รอจนผู้คุมนับจำนวนของคนเรียบร้อยเสียก่อน ทว่าโชคไม่ดีที่ผู้คุมมิได้มอบหน้าที่ตักน้ำรดต้นไม้ให้แก่นักโทษหญิงเลย พวกเขาหนีน้ำที่นำต้นกล้าไปให้เซลยผู้ขายปลูก ดังนั้นคาร์เมนจึงรับหน้าที่นำขนมปังไปติดสินบนนักโทษชายแลกกับการตักน้ำแล้ววางไว้ข้างหลัง

ต้นไม่ให้พวกเธอ ระหว่างนั้นคาร์เมนกำชับให้ชาร์ลोटต์แสวงหาเป็นทำงานโดยเดินไปเดินมาซ่อนตัวอยู่เบื้องหลังเพื่อน ๆ ถือดันทกล้าต้นเดิมอยู่ในมือทั้งนี้เพราะเธอแทบจะไม่มีรู้สึกตัวอีกแล้ว วิวาเพื่อนอีกคนหนึ่งต้องคอยช่วยพยุงเธอไว้ ในที่สุดคาร์เมนก็กลับมาพร้อมกับถังน้ำหนึ่งถัง เธอและวิวาช่วยกันพยุงชาร์ลोटต์ไว้คนละข้างและหลบไปอยู่ในมุมที่หันตาผู้คุม ชาร์ลोटต์กระโจนเข้าใส่ถังสังกะสีใบนั้นที่มีน้ำอยู่เต็ม เธอคุกเข่าอยู่ข้างถังและดื่มน้ำเหมือนม้าจนจมูกจมลงไปหน้าและต่อมาก็จมลงไปทั้งหน้า ชาร์ลोटต์บรรยายเหตุการณ์ตอนนั้นทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนใจไปกับเธอด้วย เธอดื่มจนแทบไม่ได้เงยหน้าเพียงโผล่จมูกขึ้นมาหายใจโดยไม่หยุดการดื่มเลยจนคาร์เมนที่ดูต้นทางให้อยู่ต้องบอกให้หยุดก่อนเพราะเธอดื่มน้ำหมดไปครั้งถังแล้ว แต่ชาร์ลोटต์ยังไม่ยอมปล่อยมือจากถัง เธอจุ่มศีรษะลงไปทั้งศีรษะและดื่มราวกับเป็นสุนัขจนถึงหยดสุดท้ายโดยไม่ปล่อยให้หน้าอันมีค่านั้นกระเด็นหายไปแม้แต่หยดเดียว

I drank and drank breathlessly, and from time to time I had to lift my nostrils out of the water to take a breath of air. I did so without interrupting my drinking .(...) I tilted the bucket to drink to the very bottom. Almost stretched out upon the ground, I aspirated the last drop, without spilling any of the precious liquid. I would have liked to lick the side of the pail, but my tongue was too hard, too hard even to lick my lips. (Delbo: 144)

หลังจากนั้นเธอก็แทบจะชยับกายไม่ได้เพราะน้ำเข้าไปอยู่เต็มท้องขณะที่ร่างกายของเธอนั้นผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกเนื่องจากดั่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเธอรับประทานอะไรไม่ได้มาหลายวันด้วยเหงือกและลิ้นบวมพองเพราะฝีในปาก อย่างไรก็ตามเมื่อเพื่อนทั้งสองมาช่วยพยุงให้เธอยืนขึ้น เธอก็รู้สึกราวกับว่าสายธารแห่งชีวิตได้หลังรินกลับเข้ามาในกายจนเต็ม เธอกลับมาสัมผัสสัมผัสปัญหาสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง อวัยวะทุกส่วนกลับมาทำหน้าที่ดังเดิม

Suddenly, I felt life pouring back into me. It was as if I were regaining consciousness, feeling my blood circulating through my body, my lungs breathing, my heart beating. I was alive. Saliva was returning to my mouth. The burning feeling round my eyelids was fading. Your eyes burn when the lacrymal glances dry up. My ears could hear again. I was living. (Delbo: 145)

แม้ว่าวันต่อมาเธอและพรรคพวกจะไม่ได้รับมอบหมายงานปลูกต้นไม้อีก แต่ก็ไม่ใช่เรื่องใหญ่เพราะเธอได้รับการ"รักษา"แล้ว เธอจบบทนี้ด้วยประโยคที่ว่ามีคนที่พูดว่า"หิวน้ำ"แล้วก็เดินเข้าไปในร้านกาแฟสังเบียร์มาดื่ม เหมือนกับเธอจะให้ผู้อ่านเปรียบเทียบความกระหายในแบบหลังนี้กับความกระหายในค่ายกักกันที่เธอประสบมาทั้งหมดเอาเองว่ามันเป็นประสบการณ์ของการกระหายน้ำที่อาจจะนับว่าถึงขีดสุดเท่าที่มนุษย์จะพึงทนได้แล้ว

ท่ามกลางความทุกข์ทรมานทั้งหลายที่ต้องเผชิญในค่ายกักกัน ชาร์ลลอตต์ก็ยังบอกเล่าถึงแง่มุมต่างๆ ที่แสดงถึงโมติวิจิตมิตรภาพความรักสมานฉันท์ในระหว่างนักโทษด้วยกัน ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พวกเขาหลายคนสามารถมีชีวิตอยู่รอดจนได้รับการปลดปล่อย ในบทที่ชื่อว่า "The Teddy Bear" ชาร์ลลอตต์เล่าถึงความพยายามจัดงานเลี้ยงคริสต์มาสแบบโปแลนด์เพราะนักโทษชาวโปแลนด์จำนวนมากที่สุด ต่างคนต่างช่วยกันสร้างบรรยากาศคนละไม้คนละมือด้วยการพยายามหาอาหารมาจัดเลี้ยงซึ่งต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของที่ต้องการเช่นขอกะหล่ำปลีจากคนสวนชาวโปแลนด์ หยิบฉวยมันฝรั่งมาจากในครัว หรือนำขนมปังไปแลกกับหัวหอม มาร์กาเร็น เส้นนู้ด เด็ลหนึ่งกล่อง น้ำตาลสองก้อน เป็นต้น บ้างก็เสียสละของส่วนตัวที่ได้รับจากพัสดุไปรษณีย์เช่นนักโทษชาวโปแลนด์ได้รับพัสดุบอกว่าพวกอื่นก็นำเมล็ดดอกป๊อบปีที่ได้รับจากห่อของพวกตนมาให้ อันธกาก็เป็นคนคอยรวบรวมสิ่งของต่างๆ ซึ่งค่อนข้างเสี่ยงเพราะหากมีการตรวจค้นและผู้คุมพบว่ากำลังเตรียมการฉลองกันอยู่ก็จะถูกยึดของทั้งหมดไปเลยนอกเหนือจากที่จะถูกลงโทษแล้ว นอกจากนั้นแต่ละคนยังเตรียมของขวัญตามมีตามเกิดให้เพื่อน ดอกเย็นของแต่ละวันต่างคนต่างนั่งเย็บนึ่งปัก ถักหรือวาด ่งวนอยู่ในที่ของตัวกับสิ่งของที่สรรหามาได้ด้วยความยากลำบากแม้จะเป็นเพียงเศษกระดาษวัสดุสิ่งของอันเล็กน้อยที่สุดก็ตาม แวนดารับหน้าที่ดูแลเรื่องต้นคริสต์มาส คนที่ชำนาญการครัวดูแลเรื่องอาหาร คนที่ชำนาญการแต่งผมแต่งหน้าก็พยายามแสดงฝีมือเต็มที่แม้ว่าผมที่เริ่มขึ้นใหม่จะยังไม่ยาวพอที่จะมัดให้เป็นหลอดได้ก็ตาม บางคนไปแสวงหาถุงน่องมาได้ก็นำมาใส่ บ้างเอากระดาษมาทำเป็นก๊ีบประดับผม วาสลินได้มาจากสถานพยาบาลเอามาทาเปลือกตา แต่งตัวราวกับเตรียมจะไปงานลีลาศ ยิมเตารีดซึ่งชาร์ลลอตต์ก็ไม่รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้เอามาและเอามาจากที่ใด ยิมแปรงแปรงผม นักเคมีจากห้องแล็บนำลิปสติคกับสีทาแก้มรวมทั้งแป้งผัดหน้าด้วย ดังนั้นเมื่อทุกคนมารวมกันในห้องจัดงานเนื่องจากงานเริ่มมีดาวดวงแรกปรากฏบนท้องฟ้าทุกคนจึงแทบจะจำหน้ากันไม่ได้เพราะล้วนแปลงโฉมแต่งหน้าทำผมกันมาเต็มที่ อย่างไรก็ตามทุกคนก็อดอึดอัดไม่ได้เพราะเมื่อใช้วัสดุเดียวกันตกแต่งในสไตล์เดียวกันหมด จึงกลายเป็นความเหมือนที่ประดักประเดิดไปในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทุกคนสวมชุดลายริ้วอันเป็นเครื่องแบบของนักโทษเหมือนกัน ชั่วขณะนั้นพวกเขารู้สึกว่าความพยายามทั้งหลายทั้งปวงที่จะจัดงานฉลองคืนวันคริสต์มาสได้สูญเปล่าอย่างสิ้นเชิง พวกเขาเห็นความจริงไปไม่พ้น

The sameness of our striped dresses became even more apparent. Suddenly we were filled with the feeling that all our efforts had been made in vain, that our preparations, excitement, and expectation of a real Christmas Eve feast had been to no avail. We had dressed up with great care, as though to welcome guests who were not forthcoming. We were still among ourselves, with faces that were not ours. (Delbo: 164)

อย่างไรก็ตามเสียงหัวเราะก็ได้ขับไล่ความเศร้าให้จางหายไป เมื่อทุกคนมาชุมนุมที่โต๊ะซึ่งจัดเป็นรูปเกือกม้าและเก้าอี้ไม่มีพนักที่นำมาวางเรียงไปตามความยาวของโต๊ะแล้วเริ่มอวยพรให้แก่กัน คำอวยพรที่ทำให้หน้าตาออกมาคลอคลอดวงตาคือ“ขอให้ได้กลับบ้าน” “คริสต์มาสปีหน้าขอให้ได้จัดที่บ้าน” ต่างแลกเปลี่ยนกันแล้วจึงลงมือจัดการกับอาหารที่หามาได้ด้วยสารพัดวิธีการ พิเศษคือเบียร์ทั้งบาเรลที่แวนดาชโมยมาจากครัวของพวกเขาเอสเอส เมื่อจัดการกับอาหารเรียบร้อยแล้วก็มีการปิดไฟจุดเทียนและประสานเสียงร้องเพลงกันซึ่งทำให้พวกเขาฝันถึงงานฉลองคริสต์มาสที่บ้านเกิด เมืองนอนขณะเดียวกันก็คิดถึงเพื่อนร่วมชะตากรรมที่ไม่มีโชคพอที่จะได้มาอยู่หน่วยที่ค่อนข้างมีอภิสิทธิ์อย่างพวกเขา น่าสังเกตว่าการใช้ถ้อยคำของชาร์ลือดต์ตอนนี้ให้ความรู้สึกที่เป็นบรรยากาศที่แปลกออกไปทางน่ากลัวอีกทั้งเศร้าสร้อยเพราะความหวังและความทรงจำรำลึกถึงวันแห่งไกลและ

One by one, the candles were lit. The fir tree emerged from the shadows surrounded by a ghostly halo. And the chorus of Polish women raised their voices in song.

It was a nostalgic, polyphonic hymn, whole words escaped us. In the darkness enlivened by twinkling candles, the melody seemed strange and haunting.(...) In our dream, our memories and hopes seemed remote and frail. (Delbo: 165)

เมื่อเสียงเพลงสิ้นสุดลงก็เป็นเวลาแห่งการมอบของขวัญให้แก่กัน เด็กหญิงคนหนึ่งได้รับของขวัญเป็นหมี่เท็ดดี้แบร์สีชมพูผูกกับบันรอบคอ มาดแลนเห็นก็ชี้ให้ชาร์ลือดต์ดูซึ่งเมื่อชาร์ลือดต์มองไปเธอก็ต้องตระหนกเป็นอย่างยิ่งเพราะมันทำให้เธอนึกถึงเหตุการณ์สะเทือนใจ ในเช้าวันหนึ่งที่พวกเขาผ่านไปทางสถานีรถไฟขณะที่กำลังจะไปทำงานในทุ่ง แถวของพวกเธอก็ต้องหยุดเนื่องจากมีขบวนรถไฟบรรทุกขบวนผ่านมา ผู้คนก้าวลงจากตู้รถขนส่งสัตว์ลงมาเข้าแถวอยู่บนชานชาลาตามคำสั่งของหน่วยเอสเอส สตรีและเด็กลงมาก่อน แถวหน้ามีเด็กหญิงเล็กๆคนหนึ่งเกาะกุ่มมือของมารดาไว้พร้อมกับกอดตุ๊กตาของเธอแน่นแน่น ชาร์ลือดต์เข้าใจในบัดดลนั้นเองว่าตุ๊กตามีเท็ดดี้แบร์ตัวที่เด็กสาวนักโทษได้รับเป็นของขวัญตัวนี้เข้ามาอยู่ในค่ายเอาชวิตซ์ได้อย่างไรแน่นอนว่าเด็กน้อยคงวางตุ๊กตาของเธอไว้พร้อมกับกองเสื้อผ้าที่เธอได้รับคำสั่งให้ถอดออกมาจากร่างก่อนจะเข้าไป“อาบน้ำฝักบัว”แล้วนักโทษจากหน่วยที่เรียกกันว่า“คอมมานโดสวรรค์”ผู้มีหน้าที่ทำงานอยู่ในส่วนเตาเผาศพพบของเล่นชิ้นนี้วางอยู่กับสิ่งของที่หน้าห้อง“อาบน้ำฝักบัว”จึงได้นำมันมาแลกกับหัวหอมสองสามหัว ชาร์ลือดต์จับบทนี้ลงด้วยข้อความที่ปล่อยให้ผู้อ่านหดหูไปกับเคราะห์กรรมของเด็กน้อยชาวยิว ในที่สุดภาพที่ดูว่าจะมีส่วนคืออยู่บ้างของค่ายกักกันก็กลับกลายเป็นถูกบดบังด้วยภาพของความโหดเหี้ยมอำมหิตอยู่ดี

This is how a doll, a teddy bear, arrives in Auschwitz. In the arms of a little girl who will leave her toy with her clothing, carefully folded, at the entrance to "the showers." A prisoner from the "heaven commando," as they called those who worked in the crematoria, had found it among the objects piled up in the showers' antechamber and exchanged it for a couple of onions. (Delbo: 166)

Sara Nomberg-Przytyk ในบันทึกเรื่อง **Auschwitz** กล่าวถึงความเป็นไปในค่ายกักกันเออชวิตซ์ไว้ว่าในตอนแรกๆที่มาถึงเธอหดหู่ใจมากและแน่ใจว่าเธอคงจะไม่มีชีวิตรอดออกไปจากค่ายได้อย่างแน่นอนเพราะนักโทษที่มาใหม่จะตกเป็นเหยื่อของพวกเขาที่โหดเหี้ยมกว่าคือโดนทำร้ายร่างกายอยู่ตลอดเวลา

At Auschwitz the *zugangi* (new arrivals) were at the bottom of the ladder. They were pariahs who were treated contemptuously by the other prisoners. They were beaten and kicked mercilessly and endlessly. (Nomberg-Przytyk: 13)

นักโทษที่อยู่ล้อมรอบซารานั้นล้วนแต่ต้องต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอดกันเมื่อแย่งชิงได้ก็แย่งชิง ซาราจึงถูกแย่งซूपส่วนที่เป็นของเธอตลอดสัปดาห์แรกจนเธอไม่แน่ใจว่าเธอได้รับประทานซूपซึ่งเป็นอาหารกลางวันถึงสองถ้วยหรือไม่เพราะพอเธอเข้าใกล้ซามซูปก็จะถูกผลักอย่างแรงแล้วมีคนมาแย่งซามไปเสียทุกทีโดยนักโทษที่แข็งแรงกว่า หากซาราประท้วงก็จะโดนโขกศีรษะด้วยซามซูปของเธอนั่นเอง โชคดีว่ายังมีเพื่อนคนหนึ่งที่อยู่ในบล็อกเดียวกันชื่อคาโรลาคอยแบ่งปันขนมปังหรือซूपส่วนที่เป็นของเธอให้กับซาราทุกครั้ง มิฉะนั้นซาราก็ไม่แน่ใจว่าเธอจะรอดจากช่วงเวลานั้นมาได้

As soon as I get close to the soup can I would be pushed away brutally. Those who were stronger took my portion. When I tried to object I was hit over the head with my own bowl. (Nomberg-Przytyk: 17)

ซาราบันทึกถึงนักโทษชาติต่างๆที่เธอได้พบเห็นที่นอนใกล้ๆกันกับเธอเป็นสองสาวชาวกรีกคนหนึ่งโชคดีที่เป็นช่างตัดเสื้อตั้งแต่วันทั้งวันจึงไปทำงานเย็บผ้าอยู่ในห้องของผู้คุมเมื่อเธอกลับมาในตอนกลางคืนก็จะอึ่มหน้าและทำทางมึนอึมมันใจกลับมา แต่อีกคนหนึ่งอายุสิบห้าปีเท่านั้นเอาแต่นั่งร้องไห้อยู่ในเตียงกอดเข้าเจ้าจุกไม่มีแรงใจที่จะสู้ชีวิต นอกจากร่างกายจะไม่แข็งแรงแล้วเธอยังไม่มีประสบการณ์ ไม่มีความตระหนี่หรือความเห็นแก่ตัวเรียกได้ว่าปราศจากเขี้ยวเล็บใดๆโดยสิ้นเชิง เช่นเดียวกับนักโทษจากฮอลแลนด์ที่ไม่ต่อสู้เพื่อความรอดเอาเสียเลยในที่สุดพวกเขาก็กลายเป็นพวก "musselmen" ไปอย่างรวดเร็วกล่าวคือผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก หลายคนตายในค่าย

All day she sat on her bed, her knees under her chin, and cried. Tears big as peas ran down her cheeks. She would not win the fight for life. She would perish for sure. Cruelty would squash her; she would not be able to resist it. (...) The

women from Holland did not fight to survive. They very quickly became "mussulmen", and many of them died right on the block of the *zugangen*.

(Nomberg-Przytyk:18,19)

ต่างจากนักโทษยิวเยอรมันแม้ว่าพวกเขาจะถูกโกนศีรษะและสวมเสื้อผ้าเหมือนตัวตลกไม่ต่างจากนักโทษคนอื่นๆ แต่พวกเขาก็จะทำตัวแยกออกไป สีหน้าท่าทางของพวกเขาถือราวกับจะเปล่งเป็นคำพูดออกมาว่า "เราเข้ามาอยู่ร่วมรวมกับพวกชั้นต่ำจากตะวันออกเหล่านี้ได้ยังไง พวกเราก็เป็นคนเยอรมัน" พวกเขาคิดว่าในที่สุดแล้วพวกนาซีก็คงจะปล่อยพวกเขาไปจากบล็อกคนยิวและทฤษฎีชาติพันธุ์อันสูงส่งที่เป็นนโยบายของท่านผู้นำฮิตเลอร์ก็คงช่วยให้เขามีสถานะที่เหนือกว่าชาวยิวจากประเทศต่างๆ นักโทษเยอรมันเหล่านี้จะรังเกียจนักโทษยิวจากประเทศอื่น ๆ มากกว่าพวกเอสเอสเสียอีก ทั้งๆ ที่พวกหลังนี้ได้ยึดบ้านช่องห้องหอดลอดจนทำให้พวกเขาต้องมาตกอยู่ในสภาพเหมือนยิวอยู่ขอบเหวเช่นนี้

The Jewish women from Germany behaved in such a way as to keep themselves separated from the rest of the prisoners. "How did we get here with this rabble from the East?" said their offended expressions. "After all, we are from Germany." Their heads were shaven, just like ours, and they were dressed like clowns, the same as we were, but they still imagined that the Germans would eventually remove them from the Jewish block (...) (Nomberg-Przytyk: 19)

พวกนักโทษที่เพิ่งมาถึงใหม่จะมีผู้คุมเป็นยิวที่มาจากสโลวาเกีย ทุกๆ เช้าพวกนักโทษที่แก่พรรษาจะเข้ามาลากร่างของนักโทษมาใหม่ที่หาชีวิตไม่แล้วถอดเสื้อผ้าออกจนหมดแล้วลากร่างของพวกเขาผ่านเรือนนอน ขณะที่ลากผ่านไปนั้นก็จะได้ยินเสียงกระดูกลั่น เสียงศีรษะของผู้ตายกระทบกับพื้นซีเมนต์

Every morning the *sztubowa* pulled dead women out of the beds. She immediately stripped them naked, dragged them through the whole block, and heaved them into the mud. As she dragged them through the block by one hand you could hear the bones crack, and the loosely hanging heads banged on the cement.

(Nomberg-Przytyk :22)

ซาราอดคิดอย่างเศร้าใจไม่ได้ว่าผู้ตายอาจเคยเป็นปัญญาชนฉลาดล้ำหรือผู้มีพรสวรรค์เช่นเป็นอดีตดารา จิตรกร กวี หรืออาจเป็นเพียงผู้หญิงที่เคยรู้จักกับความรักและเคยได้รับรักตอบ อาจจะมีลูกที่เห็นว่าแม่ของเขาเป็นผู้หญิงที่สวยงามที่สุด อาจจะเป็นคนช่างฝัน อาจจะเป็นคนที่เชื่อในปาฏิหาริย์ซึ่งจะทำให้พวกเขาหลุดพ้นไปจากขุมมรณะแห่งนี้ได้ ทว่าปาฏิหาริย์นั้นก็ไม่มาถึง และพวกเขา กำลังถูกลากผ่านไปโคลนโดยไร้ซึ่งเกียรติยศศักดิ์ศรีและไร้ความกรุณาปราณีใดๆ ภาพอันน่าสลดใจเช่นนี้โดยเฉพาะซากศพเปลือยที่นอนอยู่หน้าเรือนพักทำให้ซาราถึงกับคิดฆ่าตัว

ตายภายหลังที่สปีดาร์แรก ณ ค่ายผ่านพ้นไปและเธอคิดว่าถึงที่สุดของความอดทนแล้ว เธอหันเกรงต่อความคิดที่ว่าเธอจะกลายเป็นศพไร้ชื่อที่ถูกลากไปตามเรือนนอนปราศจากคนที่จะมาโศกเศร้าอาลัยรัก เธอตัดสินใจนำเสื้อเชิ้ตมาทำเป็นเชือกเพื่อจะรัดคอตัวเองหลังจากที่คนอื่นๆหลับแล้ว เมื่อตัดสินใจเช่นนั้นภายหลังเสร็จสิ้นการเข้าแถวขานนับจำนวนแล้วเธอจึงกลับเข้าไปขดตัวอยู่ในเตียงรอเวลา หมดเรี่ยวแรงและอยู่ในสภาพที่รู้ตัวถึงหมดสติและเธอกองจะเสียชีวิตไปแล้วหากเพื่อนสนิทชื่อโซเนียที่อยู่ในขบวนรถไฟดินไม้บังเอิญมาพบและช่วยเธอไว้เสียก่อน

Then I decided to commit suicide. Truly, there was no other way out. This may appear strange, but what bothered me most in my desperate situation were the naked decaying corpses lying in front of the block. (...) I decided that on the coming Thursday I would make an end of it. (Nomberg-Przytyk: 22,23)

โซเนียเคยติดคุกฟอโรโดเนียมาด้วยกันกับชาธาตั้งแต่ปี 1938 ถึง 1939 ทั้งคู่ต่างเป็นนักโทษการเมืองแล้วก็ถูกจับตัวเข้าเขตควบคุมBialystokในปี1941 ระหว่างเวลานั้นทั้งคู่ได้เข้าร่วมในกองทัพอาสาสมัครต่อต้านฮิตเลอร์ เดือนกุมภาพันธ์ปี 1943 พวกเยอรมันจับโซเนียได้และส่งเธอตรงมายังค่ายกักกันเอาชวิตซ์ ขณะที่เธอมาพบชาธาเธอจึงอยู่ในค่ายมาเป็นเวลาได้หนึ่งปีแล้ว เธอรู้จักมักคุ้นกับผู้คนและรู้จักค่ายดีจนสามารถปรับตัวให้อยู่ในนรกแห่งนี้ได้ เธอมีผม มีเสื้อผ้าอันอบอุ่นสวมใส่พร้อมรองเท้าบูต โซเนียเล่าให้ชาธาฟังว่าเธออยู่ในขบวนรถไฟดินนานาชาติที่มีวัตถุประสงค์ต่อต้านฮิตเลอร์ เธอคอยเข้าไปตามเรือนพักต่างๆเพื่อช่วยคนรู้จักให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ซึ่งเธอก็เข้าช่วยชาธาไว้ได้พอดีในช่วงวิกฤติ เธอนำเสื้อเวดเดอร์ รองเท้าบูต และขนมปังมาให้ชาธาพร้อมกับสัญญาว่าจะหาทางช่วยชาธาในวันรุ่งขึ้นซึ่งเธอก็ทำตามสัญญาโดยส่งเพื่อนชื่ออิวามาพาตัวเธอออกไปในขณะที่เธอกำลังอยู่ระหว่างการคัดเลือกผู้ไม่พึงประสงค์ในอาคารอาบน้ำ(ดูเพิ่มในหัวข้อห้องแก๊สและเตาเผา)

มาร์การิตาเล่าไว้ใน *I Want to Speak* ว่าเธอปล่อยตัวปล่อยใจมีเพศสัมพันธ์กับนักโทษชายคนหนึ่งเข้ามาในค่ายเอาชวิตซ์ของนักโทษหญิง ปกตินักโทษชายหญิงแยกกันอยู่แต่ก็มีโอกาสที่นักโทษชายจะเข้ามาในค่ายนักโทษหญิงเพื่อมาทำงานที่โรงพยาบาลหรือมาซ่อมแซมสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักโทษชายคนนั้นชื่อจูบปีเป็นนักโทษการเมืองต่างคนต่างพึงพอใจซึ่งกันและกัน ทั้งคู่หาโอกาสอยู่กันตามลำพังและมีเพศสัมพันธ์ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาั้นสาหัสสำหรับมาร์การิตาเพราะเธอประจำเดือนขาดหายไปซึ่งเธอรู้ดีว่าหากเธอตั้งครรภ์และนายแพทย์เมนเกลหรือทางการเยอรมันรู้เรื่องนี้เธอจะประสบแต่ความตายสถานเดียวดังนั้นเธอจึงเล่าความลับให้เพื่อนคนที่ไว้ใจและเชื่อว่าจะช่วยเหลือเธอได้ มาร์การิตาเล่าสาเหตุของการมีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าที่เพิ่งรู้จักกันอย่างไม่ค่อยเต็มปากเต็มคำรวมทั้งตอนที่บรรยายถึงการทำแท้งอาจเป็นด้วยความละอายใจเพราะเธอเองก็ยังมีสามีอยู่และการทำแท้งก็ยังคงเป็นปัญหาทางจริยธรรมแต่เพื่อรักษาชีวิตให้รอดเธอก็ไม่มีทางเลือกเป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้รอดชีวิตคนอื่นๆไม่มีเช่นเธอและเธอยังเล่าอย่างไม่ปิดบังความจริงอีกด้วย

And now I have tried to remember back and have reach the point that I am not certain if we actually had an erotic relationship – we had that - but a direct one, or if that was only in my imagination, in my wish dream.(...) I am no longer completely sure about that; but that I had that abortion, and that then afterward I had strong bleeding, because I asked for cotton, those are facts.(Glas-Larsson: 100,101)

นอกจากเรื่องการทำแท้งภายหลังการมีเพศสัมพันธ์แล้วมาร์การิตายังกล่าวถึงในตอนสงครามใกล้จะสิ้นสุดว่า พวกเอสเอสตั้งห้องขึ้นมาให้พวกนักโทษชายได้ปลดปล่อยความใคร่ไม่ว่าจะเป็นพวกที่สวมปลอกแขนสีเขียวคือพวกอาชญากรหรือพวกที่สวมปลอกแขนสีดำคือพวกต่อต้านสังคมต่างก็มีสิทธิเข้าไปใช้บริการได้เท่าเทียมกัน มาร์การิตายังกล่าวอีกว่าเธอเชื่อว่าหญิงในช่องน่าจะเป็นนักโทษชาวเยอรมันไม่ใช่ชาวยิวแน่

Just shortly before the end-I believe a year, or half a year before forty- five a brothel for German prisoners was opened by the SS, it did not matter, political, green badges, black badges could go in there. (...) I believe they took only German women prisoners, no Jewish women.(Glas-Larsson: 102)

ประสบการณ์ร้ายอีกประการหนึ่งที่มาร์การิตาต้องเผชิญคือการถูกขังเดี่ยวที่บล็อก11 ด้วยข้อหาอันไม่เป็นความจริงว่าเธอกำลังจะมีลูกอันเกิดจากเจ้าหน้าที่เอสเอสคนหนึ่ง ข้อเท็จจริงคือนักโทษอีกสองคนที่ถูกจับมาพร้อมกับเธอกำลังตั้งครภ์ลูกของเจ้าหน้าที่เอสเอสคนนั้นแต่มาร์การิตากลับถูกกล่าวร้ายป้ายสีแทน ร้ายยิ่งไปกว่านั้นคือเมื่ออยู่ในห้องขังเดี่ยวแล้วผู้คุมยังบอกกับเธอว่าเธอจะถูกประหารด้วยการยิงเป้าในเวลาเที่ยงคืน แต่ก็มีเพื่อนผู้พยายามช่วยเหลือด้วยการหาพยานมายืนยันจำนวนมากจนในที่สุดผู้คุมก็มาบอกว่าเธอจะได้รับการปล่อยตัวในตอนเช้าแม้กระนั้นก็ยังไม่วายมีการข่มขู่ว่าถ้าไม่ยอมเซ็นชื่อรับสารภาพว่ากำลังตั้งครภ์ก็จะถูกยิงเป้าอยู่ที่วันถัดจากวันรุ่งขึ้น มาร์การิตาต้องยืนยันและขอร้องให้มีการตรวจร่างกายเธอ ในที่สุดเธอจึงสามารถรอดจากการถูกประหารมาได้ วันที่เธอเดินออกจากห้องขังเดี่ยวที่เข้าอยู่ได้คืนเดียวนั้นเธอรู้สึกมีความสุขที่ได้รอดชีวิตและกลับมีอิสระภาพอีกครั้งหนึ่งอย่างน้อยก็นอกห้องขังเดี่ยว เธอไม่ชอบบรรยายความรู้สึกอันล้าลึกด้วยถ้อยคำมากและประโยคยาว ทั้งๆที่เรื่องราวแต่ละเรื่องที่เผชิญมานั้นล้วนแล้วแต่หนักหนาสาหัสและสามารถก่ออารมณ์สะเทือนใจได้ลึกซึ้งหากเธอตั้งใจใช้พรรณนาโวหาร แต่เธอกลับกล่าวถึงแต่ละเรื่องอย่างสั้นๆใช้ถ้อยคำที่มุ่งบอกกล่าวแต่ใจความสำคัญเท่านั้น

When I was then released from the jail – I would like to describe that feeling - I thought, I am free. When I came out: an infinite feeling of happiness. I thought, my God, I am alive, I was not shot, perhaps I will still get out alive and be able to see Schorsch once more. So, I cannot describe it, such an emotion.(Glas-Larsson: 105)

มาร์การิตายังบันทึกว่าเธอมีโอกาสรู้จักแพทย์หญิงElla Klein ชาวเชคเชื้อสายยิวแพทย์ผู้ดูแลบล็อกเธอเล่าสภาพการณ์ในบล็อกผู้ป่วยว่าไม่มีอะไรจะมาใช้พันแผลไม่มีปรอทใช้วัดไข้ บางครั้งแพทย์เวปสไตน์ในหน่วยยิปซีได้ส่งยามาให้บ้าง คนป่วยนั้นจำเป็นต้องมีการพันแผลเพราะบางครั้งก็มีตัวหนอนคลานออกมาจากแผลและกลิ่นเหม็นอย่างน่ากลัวเมื่อมีการตรวจร่างกายเพื่อคัดผู้ป่วยที่มีร่างกายอ่อนแอหรือเจ็บป่วยออกไปจึงมีผู้ป่วยที่หายไปเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง ผ้าห่มก็ไม่ค่อยจะพอในอัตราหนึ่งผืนต่อหนึ่งคน บ่อยๆที่ได้เห็นผู้ป่วยนอนอยู่ใต้ผ้าห่มผืนเดียวกันซึ่งทำให้ติดโรคกันซ้ำแล้วซ้ำเล่าและไม่ใช่เพียงการติดอาการเยื่อหุ้มสมองอักเสบหรือไขสันหลังอักเสบเท่านั้น แต่ยังคงติดโรคใช้รากสาตใหญ่ด้วย กล่าวได้ว่าสารพันโรคเลยทีเดียวน การทำความสะอาดร่างกายให้ผู้ป่วยและเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ การให้อาหารหรือน้ำเป็นไปตามมีตามเกิดช่วยเท่าที่ช่วยได้หรือจะนั้นก็ปล่อยให้ตายไป มาร์การิตาสรุปสภาพของบล็อกผู้ป่วยไว้ด้วยประโยคที่ว่า มันช่างทรมาณใจเหลือประมาณเมื่อมองเห็นสิ่งต่างๆเหล่านี้(...it was actually a torment to have to look at all of that). (Glas-Larsson: 91)

ด้วยเหตุผลดังนี้จึงมีผู้สับสนใจที่จะจบชีวิตตนเองที่ลวดหนามไฟฟ้าซึ่งมีแม้กระทั่งคนหนุ่มคนสาวและบุรุษเพศ มาร์การิตาเองก็เคยพยายามจบชีวิตตนเองมาแล้ว เธอกลืนยาที่ไปขอมมาได้แล้วก็นอนรอความตายอยู่ในที่นอนของตัวไม่รับรู้อะไรอีกต่อไป แต่เพื่อนๆพยายามช่วยเธอไว้และไปตามหมอซึ่งแก้ไขด้วยการทำให้เธออาเจียนออกมา เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เธอป่วยอยู่หลายวัน เธอคิดว่าหากคนเราอ่อนแอทางกายแล้วย่อมมีผลให้จิตใจอ่อนแอไปด้วย หมอตาลายตายอยากในชีวิตไม่สนใจว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นกับตนอีก แต่ก็จะมีเวลาที่เกิดความหวังขึ้นมาอีกและบอกกับตนเองว่าจะต้องเอาตัวรอดได้จะต้องออกไปอย่างมีชีวิต

นอกจากมาร์การิตาจะมีโอกาสช่วยงานในสถานพยาบาลแล้วเธอยังเคยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ยกและวางเรียงร่างของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วกองละยี่สิบคนซึ่งล้วนเป็นผู้ที่ก่อนตายอยู่ในสภาพที่เรียกกันว่า"moslems"กล่าวคือผอมจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกไม่ต่างอะไรจาก"โครงกระดูกเดินได้"ศพของหญิงเหล่านี้จะถูกนำมากองไว้โดยไม่มีผ้าคลุมใดเพื่อรอให้คนขับรถบรรทุกมาเก็บไป เธอบันทึกไว้ว่าเธอไม่มีวันลืมภาพของผู้หญิงเหล่านั้นได้เลย ร่างของพวกเธอไม่มีเนื้อติดอยู่แม้สักกรัมเดียวมีแต่กระดูกเท่านั้นจริงๆ

I had to lay twenty corpses on a pile, women who had wasted away as "Moslems." And we had to let them lie there that way, uncovered, etc., until the truck came. I shall never forget that. These was not gram of flesh on these women, only skeletons. (Glas-Larsson: 93)

อีกครั้งหนึ่งมาร์การิตาเป็นผู้ยกร่างอันหาชีวิตไม่แล้วของนักดนตรีนามกระตือรือรือคือ อัลมาโรเซซึ่งเธอบอกว่าเธอรู้จักดีและได้เสียชีวิตในบล็อกเดียวกับที่มาร์การิตาอยู่ ด้วยความที่ไม่อยากจะเพียงแค่อโยนเธอลงหลุม"ไปเท่านั้น มาร์การิตาและเพื่อนจึงทำใจกล้าไปขอเปลหามมาและหาผ้า

ลินีสาวมาคลุมร่างของนักดนตรีผู้ยิ่งใหญ่คนนี้นำไปยังบล็อก 25 เพื่อรอให้คนขับรถบรรทุกไปจัดการเผาที่เตาเผาต่อไป

ความเป็นไปในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนนั้นอีดิชสรุปไว้ในเรื่อง *Who Loves You Like This* ว่าราวกับนรก มีคนตายมากกว่าคนเป็น เป็นไปไม่ได้เลยที่จะก้าวไปที่ใดโดยไม่เหยียบไปบนใบหน้าของศพหรือคนที่กำลังจะตาย ในตอนกลางคืนนักโทษรู้สึกถึงร่างอันแข็งทื่อของเพื่อนที่นอนข้างๆ ซึ่งในตอนเย็นยังพูดจาสนทนากันอยู่

The camp seemed like hell. There were more dead than living.(...) We could not take a step without treading on the face of a corpse or someone dying. During the night we would feel the rigid bodies of our best friends, whom we had spoken with earlier that evening. (Bruck: 53)

กลุ่มของอีดิชประกอบไปด้วยตัวเธอ น้องสาว และอีกครอบครัวหนึ่งที่มีมารดา กับลูกสาวสองคน คืนหนึ่งมารดาตายจากไป ลูกสาวคนหนึ่งจึงปฏิเสธที่จะรับประทานอาหารหลังจากนั้นเธอก็เสียชีวิตขณะที่น้องสาวก็ตายด้วยความหิว อีดิชเศร้าเสียใจสุดจะบรรยายเพราะเธอต้องป็นพยานรู้เห็นวาระสุดท้ายของเชลยคนแล้วคนเล่าและต้องให้สัญญากับผู้ที่กำลังจะตายว่าหากเธอรอดชีวิตได้ เธอจะนำข่าวไปบอกญาติพี่น้องของพวกเขาเหล่านั้นทั้งๆที่ตัวเธอเองก็คิดว่าเธอคงไม่รอดเช่นเดียวกัน

ณ ค่ายมรณะแห่งนี้เองที่อีดิชและน้องสาวได้แสดงให้เห็นความกล้าหาญที่แม้แต่ชายชาติเรายังต้องยอมรับกล่าวคือ วันหนึ่งอีดิชถูกทหารลงโทษด้วยการตีด้วยปืนไรเฟิล เธอล้มแล้วล้มอีกอยู่บนพื้น เลือดกลบปากกลบจมูก น้องสาวของเธอขอให้ทหารฆ่าพวกเขาทั้งคู่ไปพร้อมกันเสียเลย ทหารยังทำร้ายอีดิชอีกแต่ครั้งนี้น้องสาวของเธอผลักทหารจนล้มลงกับพื้นแล้วขีดหน้าให้อีดิชพร้อมกับจ้องมองเธอเหมือนเป็นการกล่าวลา ทั้งสองกอดกันรอคอยวาระสุดท้าย ทว่าทหารผู้นั้นหลังจากลุกขึ้นและปิดเครื่องแบบของตนแล้วกลับเดินเข้ามาหาสองพี่น้องแล้วยื่นมือให้อีดิชช่วยดึงเธอให้ลุกขึ้นพร้อมกับกล่าวกับน้องของเธอว่า พวกเขาจะต้องมีชีวิตต่อไป ผู้ใดก็ตามที่มีความกล้าหาญพอที่จะแตะต้องตัวของคนเยอรมันในวินาทีเช่นนี้ได้ผู้นั้นสมควรมีชีวิตอยู่ต่อไป

The soldier approached, cleaning his uniform, and we waited for him: he was death. He took my hand and helped me get up. Then he said to Eliz that we must live, that whoever had the courage to touch a German in a moment like that had the right to live. (Bruck: 51)

โกลดีเล่าถึงความเป็นไปในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนไว้ในเรื่อง *The Last Selection* โดยเปรียบเทียบค่ายเอาชวิตซ์ที่เธอเคยผ่านมาแล้วว่าขณะที่เอาชวิตซ์ยังมีการอาบน้ำฝักบัว การชำระล้างโดยเฉพาะฟันยาฆ่าเชื้อโรคเพื่อกำจัดเห็บเหาอันเป็นกระบวนการจัดการหนึ่งของค่าย ที่เบอร์เกน-เบลเซนไม่มีการชำระล้างทำความสะอาดไม่ว่าชนิดใดทั้งสิ้น นักโทษอยู่กับความสกปรกอย่างสมบูรณ์ ตัวเขา

รินไรนั้นมีมากมายในเบอร์เกน-เบลเซนมากขนาดที่ใครเอามือวางไปบนแขนหรือบนเสื้อผ้าเจ้าแมลงตัวเล็กๆเหล่านั้นก็จะติดมือออกมาเป็นพรวน พวกนักโทษถูกทิ้งให้อยู่กันไปตามยถากรรมจะรอดหรือตายก็แล้วแต่

การปันส่วนอาหารที่เอาชีวิตรอดนับว่าต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของระดับปกติธรรมดาอยู่แล้วจนนักโทษน้ำหนักรีดต่างพากันซูบผอมและเสียชีวิตด้วยสาเหตุขาดอาหารอยู่บ่อยๆ ทว่าที่เบอร์เกน-เบลเซนนักโทษยังได้รับอาหารน้อยลงไปอีก มีการแจกขนมปังเพียงครั้งเดียวต่อวันเท่านั้น คนที่มีอาหารมากกว่าใครก็คือคนที่ได้งานทำในครัวซึ่งก็มีจำนวนน้อย

ชื่อเสียงอันเป็นที่เลื่องลือระบือไกลของเอาชีวิตรอดก็คือประสิทธิภาพอันร้ายกาจของเตาเผาซึ่งสามารถกำจัดและเผาร่างของเหยื่อให้เหลือแต่เถ้าได้ถึงวันละหลายพันคน ที่เบอร์เกน-เบลเซนไม่มีเครื่องมือแบบนี้แต่เนื่องจากสภาพแออัด ความอดอยาก และสุขอนามัยที่เลวอย่างที่สุดตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บที่ขยายตัวและแพร่กระจายไปยังประชากรในค่ายอย่างกว้างขวางทำให้อัตราเสียชีวิตในแต่ละวันที่ค่ายหลังนี้สูงลิ่วกับอัตราเฉลี่ยต่อวันของค่ายแรก ส่วนมากก็ตายด้วยโรคบิดและท้องร่วงและตายคราวละเป็นพันๆคน

ซากศพในเบอร์เกน-เบลเซนไม่ได้รับการขนย้ายเพื่อนำไปเผาในเตาเผา คนตายและที่กำลังจะตายจะนอนด้วยกันและเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วจนดูเหมือนกองขยะ เมื่อเวลาจะไปสวมต้องออกจากเรือนพักไปยังหลุมที่ขุดไว้ซึ่งมีขนาดมึ่มมา หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องผ่านร่างเหล่านี้ไม่ว่าจะทั้งในเรือนพักที่แน่นขนัดหรือบนดินนอกเรือน ร่างที่มีแต่กระดูก ความอดอยากและโรคภัยไข้เจ็บทำให้ง่ายตายมีแต่กระดูกและดวงตาสีโป่งหน้าตาบิดเบี้ยว

However, the extreme conditions of overcrowding, starvation, and filth, as well as the illness that bred and spread throughout the camp population, brought the daily death toll to members that rivaled the average daily death toll of Auschwitz. People were particularly plagued by onslaughts of dysentery and diarrhea, and they died by the thousands.

The corpses in Bergan – Belsen were not removed and cremated in ovens. Instead, the dead and the dying lay piled up, rapidly growing like heaps of garbage. (Kalib: 252)

สภาพค่ายที่เป็นเช่นนี้ทำให้แม่ของโกลดีทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็ว บรรดาเครือญาติของครอบครัวต่างพยายามจะช่วยเธอให้มากที่สุด บางคนเช่นรีฟต์เซและราเซลลาพยายามจนได้ไปทำงานในครัวที่ซึ่งมีการปอกเปลือกมันฝรั่งจะได้มีโอกาสขโมยมันฝรั่งมาแบ่งปันกันซึ่งก็มีใช้จำนวนมากมายอะไรนัก การขโมยอาหารจากครัวมาเช่นนี้เสี่ยงมาก ราเซลลาเคยถูกพวกเยอรมันจับได้โชคดีที่เพียงแต่ถูกเขียนอย่างหนักไม่ถึงกับถูกยิงทิ้ง นอกจากพวกเยอรมันแล้วยังมีนักโทษรัสเซียที่

คอยดักคนที่เดินออกจากครัวแล้วถืออาหารอยู่ในมือ พวกนี้จะแย่งชิงไปหน้าตาเฉยและทำร้ายร่างกายหากผู้ถูกขโมยคิดจะต่อสู้ น้ำก็ขาดแคลนอย่างหนักหลายครั้งที่ไม่มีเลย

นอกจากการขาดแคลนอาหารและน้ำแล้วยังมีเรื่องของการสาธารณสุข โกลดีเองตั้งแต่ครั้งที่ป่วยต้องถึงนอนโรงพยาบาลในเอาชวิตซ์ได้ถูกฉีดยาทดลองหลายขนานจนแขนข้างขวาส่วนบนมีรอยแผลอันเกิดจากการฉีดยาที่ไม่ปิดสนิทและกลายเป็นแผลเรื้อรังเกิดการติดเชื้อเป็นหนองและลุกลามไปจนถึงรักแร้ โกลดีไม่มีทางเลือกต้องไปที่คลินิกของค่ายเข้าแถวยาวเหยียด การให้บริการก็เชื่องช้ามาก โชคดีที่หนึ่งในผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยพยาบาลซึ่งเป็นยิวเหมือนกันเห็นความทรมาณอย่างมากของโกลดีจึงเข้ามาช่วยรักษาให้ก่อนโดยกรีดฝีให้แตกเพื่อให้หนองไหลออกมาจนหมดแล้วจึงพยายามให้ตรงบริเวณที่อักเสบติดเชื้อและยังมอบยามาให้ทำเองด้วย

หลายสัปดาห์ผ่านไปสถานการณ์ขาดแคลนอาหารถึงขั้นวิกฤติในตอนต้นเดือนเมษายน 1945 แทบจะไม่มีอาหารอยู่ตรงไหนเลย ไม่มีการแจกอาหารให้ น้ำก็ว่ากันว่าถูกจงใจทำให้มีพิษ จำนวนคนตายเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามโกลดีกล่าวว่าความหวังมิใช่ปัญหาใหญ่ที่สุดเพราะที่เลวร้ายกว่าคือความรู้สึกเฉื่อยชา อ่อนแอ ศีรษะเบาโหวง การเริ่มเสียสมดุล ด้วยความสิ้นหวังผู้คนก็เริ่มดื่มน้ำสกปรกจากบ่อและที่เก็บน้ำ ผู้คนตายนับพันๆคน เห็นได้ชัดว่าจะไม่มีใครสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้เกินสองสามสัปดาห์ ทุกคนกำลังแข่งกับความตาย ความหวังหนึ่งเดียวที่จะรอดได้ก็คือต้องได้รับอิสรภาพเท่านั้น การปลดปล่อยจะต้องเกิดขึ้นก่อนจะสายเกินไป ประมาณวันที่ 8 เมษายน 1945 เสียงกึ่งระเบิดก็เริ่มได้ยินมาแต่ไกล เมื่อเสียงนั้นเข้ามาใกล้โรงเรียนในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนก็สิ้นสะเทือนไปหมด นักโทษรู้ว่าเวลาแห่งการปลดปล่อยได้ใกล้เข้ามาแล้ว

ความเป็นไปในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนที่ฟาเนียบันทึกไว้ในเรื่อง *Playing for Time* หลังจากการก่อสร้างค่ายดำเนินไปได้ระยะหนึ่งแล้วก็มีการเลือกนักโทษเป็นผู้คุม(kapo)และบางคนเช่น คลาราก็ทำตนเป็นผู้คุมที่ไร้ความกรุณาต่อเพื่อนๆใช้อำนาจในการโบยตีและลงโทษอย่างรุนแรงซึ่งทำให้พวกเอสเอสพอใจ แต่ละวันผ่านไปโดยนักโทษจะอยู่เฉยๆไม่ได้ ใครที่มีรองเท้าจะถูกกำหนดให้ไปทำงานในโรงงานเซลโลเฟนที่อยู่ใกล้ค่าย ใครที่เท้าเปล่าจะต้องเข้าไปหักร้างถางพงในป่า ทั้งนี้เพราะหากพวกที่อยู่ในป่าไม่สบายหรือบาดเจ็บขึ้นมาจะตายเร็วขึ้นเป็นการคัดผู้ที่อ่อนแอไม่มีประโยชน์ออกไปโดยปริยาย การคัดเลือกที่ค่ายเบอร์เกน-เบลเซนใช้วิธีนี้ ฟาเนียมีเพื่อนๆที่คอยช่วยเหลือเนื่องจากเธอกับเพื่อนอีกคนหนึ่งคือไอรีนเล็กตัวเล็กที่สุดในกลุ่มและอ่อนแอที่สุด เมื่อจะไปตัดไม้ในป่าทั้งฟาเนียและไอรีนเล็กจะมีเพื่อนที่รักใคร่หวังดีคอยกันไม่ให้ไปทำงานนั้นและจะมีคนไปทำแทน

We soon learnt that in Bergen-Belsen that was how selections were made; drudgery would be the dealer of death.

And that was why, when I put myself forward for the work detachment, Florette pushed me back and presented herself in my place, and why Marta did the

same for Little Irene. They were protecting us because we were the two smallest and frailest of our group. (Fénelon: 242)

อาหารที่นักโทษได้รับประทานคือซูปอันน่าขะแขยง ที่ค่ายเบอร์เกนาเพื่อนของฟาเนียเคยใช้คำที่บอกลักษณะของซูปว่า“vomitory” คือทำให้อาเจียนได้แต่เมื่อเทียบกับซูปที่ค่ายเบอร์เกน-เบลเซนแล้วซูปที่ค่ายเก่าถูกกลายเป็นนำรับประทานไปได้อย่างมหัศจรรย์ ฟาเนียไม่สามารถจะกลืนซูปที่ค่ายเบอร์เกนลง เธออาเจียนออกมาหมด ที่เธอรอดชีวิตอยู่ได้ก็เพราะได้รับส่วนแบ่งอาหารจากมารีคุณหมอมัจฉาค ลินิคของค่ายผู้ใจดีและมีเมตตาต่อฟาเนียเป็นพิเศษ ในฐานะหมอเธอได้รับอภิสิทธิ์คือส่วนแบ่งเป็นซูปของพวกเอสเอสเธอจึงแบ่งส่วนหนึ่งให้ฟาเนียทุกอย่างที่เธอเองยังไม่อิ่ม ฟาเนียไม่รู้ว่าตนเองยอมรับส่วนแบ่งนั้นได้อย่างไร เมื่อเธอเห็นสายตาที่เหมือนโดนสะกดจิตของหมอขณะที่มองดูเธอใช้ช้อนตักซูปเข้าปากฟาเนียก็รู้สึกว่าเขาเห็นแก่ตัวมาก แต่เธอก็ไม่สามารถจะบังคับตนเองมิให้รับประทานซูปที่ได้รับแบ่งมาได้ เธอยังคงกลืนกินอย่างตะกลาม

I don't know how I had the heart to swallow it, to deprive her of it. Marie too was hungry. One day I realized the greatness of her sacrifice when I noticed her gaze fixed on me as I ate it: her eyes were hypnotized by the movement of my spoon, and I understood just how much she coveted the portion she gave to me.

(Fénelon: 246)

มิตรภาพของเพื่อนๆที่คอยปกป้องฟาเนียและความเสียสละของคุณหมอมารีที่แบ่งซูปให้เธอแสดงถึงจิตใจอันสูงส่งของมนุษย์ที่ยังคงดำรงความเป็นมนุษย์ไม่ตกต่ำไปตามสภาวะแวดล้อม

ชเดนกาเล่าถึงความเป็นไปในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนไว้ในเรื่อง *My Lucky Star* ว่านักโทษแต่ละคนต้องเผชิญกับการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอาหารอันได้แก่ซูปที่แทบมีแต่น้ำและขนมปังเพียงเล็กน้อย ใครที่ไม่รู้จักแย่งชิงก็จะได้อะไรเลยต้องทนหิวต่อไปจนถึงกับมีคนกวานาให้มีพวกเยอรมันมากอยควบคุมเพราะมีแต่ผู้คุมนาซีเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบขึ้นมาได้ วันต่อมาพวกเขาถูกย้ายไปอยู่บล็อกของพวกที่ถูกใช้แรงงานซึ่งไม่มีอะไรแตกต่างคือ คนสิบสองคนอัดเข้าไปอยู่ในเตียงสามชั้น ชเดนกาเปรียบเทียบได้น่าสนใจว่าเป็นเสมือน“ตึกสูงเสียดฟ้ามนุษย์”

กิจวัตรประจำวันเหมือนกับที่ค่ายอื่นๆ ตื่นตอนตีห้า เข้าแถวเรียงห้าเพื่อขนานับจำนวน นอกเรือนพักในสภาพอากาศทุกชนิดไม่ว่าดีหรือเลว จากนั้นก็เดินไป“ทำงาน”แม้ว่าจะไม่มีงานให้ทำ ผู้คุมเอสเอสที่เป็นหญิงนำเชลยออกจากค่ายไปตามธรรมเนียมปฏิบัติแล้วปล่อยให้พวกเขาเอนอยู่ในทุ่งที่โหนสักแห่งตลอดวันจนกว่าจะกลับเข้าค่ายในตอนเย็น ทุกคนล้วนหิวโหยตั้งแต่วันหนึ่งเมื่อพวกเขาไปพบถังใส่ขยะที่เต็มไปด้วยกระดูกติดเนื้อสีเขียวและไขมันสีเหลืองซึ่งส่งกลิ่นแล้ว พวกเขาจึงเอามาแทะกินอย่างไม่กังวลว่าอาหารจะเป็นพิษหรือไม่ มันเป็นเหมือนงานฉลองย่อยๆเลยที่เดียว นอกจากจะแทะแล้วยังเลียกระดูกเสียนสะอาด

We pulled them out and started gnawing on them like starving animals. No thought of food poisoning occurred to us. It was simply a feast. We swallowed the stuff with relish and left a pile of bones licked clean. When we were moved to another work site after a few days, we cherished fond memories of that barrel of bones.

(Fantlová: 177)

วันหนึ่งซเดนกาพบมิดเงินที่ด้ามมิดเป็นรูปสัตว์ติดะตกอยู่ในโคลนแสดงว่าเป็นของพวกเอสเอส ซเดนกาเก็บมันไว้กับตัวโดยซ่อนไว้ในถุงเท้า เธอใช้มิดขุดหาสิ่งของในทุ่งหรือในขยะของพวกเอสเอสแต่แล้ววันหนึ่งพวกเธอถูกเรียกตรวจค้นตัวโดยไม่บอกล่วงหน้าแล้ว Irma Graese หัวหน้าเอสเอสผู้หญิงที่ขึ้นชื่อว่าโหดเหี้ยมที่สุดพอๆกับความสวยของเธอก็พบมิดที่ซเดนกาซ่อนไว้ เธอตะโกนขึ้นว่าซเดนกาเป็นขโมยแล้วใช้ด้ามมิดฟาดศีรษะจนซเดนกาคิดว่ากะโหลกร้าวเสียแล้ว เออร์มาเตะเหยื่อซ้ำก่อนจะโยนมิดไปในโคลน ซเดนกาไม่ยอมเสียมิดไปแม้จะมีคนห้ามว่าอย่าไม่คุ้มเสีย หากเออร์มาจับได้อีกครั้งคราวนี้ซเดนกาต้องถูกยิงทิ้งแน่ แต่ซเดนกาดังใจมั่นและหาทางเก็บมิดคืนมาจนสำเร็จโดยเออร์มาไม่เห็น เธอสรุปไว้ตรงนี้ว่าสิ่งสำคัญสำหรับการมีชีวิตคือต้องมีความตั้งใจมั่น ความกล้าหาญ และโชค

She was no doubt right, but I wasn't listening. I edged back through the crush and stretched my arm out into the mud... The knife was mine. Graese didn't see me and I had what I wanted. Determination, courage, and good luck. Those are life's essentials. (Fantlová:178)

สำหรับนักโทษที่เป็นชาวเยอรมันโดยไม่มีสายเลือดยิวเจอป็นเช่นนั้นดาผู้เขียนเรื่อง *The Blessed Abyss* นั้นผ่านคุกมาถึงสามคุกคือคุกของตำรวจ คุกของศาล และคุกที่เบอร์ลินซึ่งล้วนแต่มีสภาพที่ทำให้เธอทุกข์ทรมานทั้งใจและกาย แต่เมื่อนั้นดาได้รับแจ้งว่าเธอจะถูกย้ายไปยังค่ายกักกันสตรีที่มีชื่อว่าราเวนสบูร์ก(Ravensbrück) เธอก็เหมือนเป็นอัมพาตไปในทันที ไม่สามารถจะเอื้อนเอ่ยวาจา ไม่สามารถจะเคลื่อนไหว และต้องพยายามบังคับตัวเองมิให้ล้มลงกับพื้น ทั้งนี้เพราะเธอรู้แน่แก่ใจแล้วในบัดนี้ว่าสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวที่สุดเท่าที่สมองของมนุษย์จะสามารถค้นคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ออกมาได้นั้นกำลังรอเธออยู่เบื้องหน้า สิ่งนั้นก็คือน่ากลัวกักกัน

I couldn't respond; I was mute and motionless as I had been at my arrest and had to pull myself together to the utmost in order not to fall to the ground. So, I would be spared nothing. The most horrible thing the human mind could conceive of, the concentration camp, now awaited me.(Herbermann: 102)

เมื่อแรกถึงค่ายเชลยผู้มาถึงใหม่ต้องไปที่ "records department" เพื่อถ่ายรูปทั้งหน้าตรงและหน้าข้างและต้องทำแฟ้มประวัติเพื่อในกรณีที่มีการหลบหนีจะสามารถติดตามได้ง่ายขึ้น วันรุ่งขึ้นก็ถูกนำตัวไปสอบสวนและได้รับหมายเลขประจำตัวนักโทษซึ่งหมายเลขของนั้นดา คือ 6582 วันต่อมาจึงได้

รับผ้าชิ้นเล็กสีขาวที่มีหมายเลขพิมพ์ด้วยสีดำพร้อมกับรูปสามเหลี่ยม นักโทษการเมืองได้สามเหลี่ยมสีแดง โสภณได้สีดำ อาชญากรสีเขียว ยิวสีเหลือง กลุ่ม“พยานแห่งพระยโฆวา”สีม่วงแดง สามเหลี่ยม และหมายเลขประจำตัวนี้จะต้องติดไว้ที่ต้นแขนซ้าย หากใครทำหลุดจากเสื้อผ้าของตนจะถูกลงโทษอย่างหนัก นั่นดาบันทึกรไว้ว่าสังคมในค่ายกักกันราเวนสบรุกเป็นสังคมที่แปลกและอันตรายเต็มไปด้วยความอิจฉาริษยา การไปปดมดเท็จ และความต่ำช้าในแบบต่างๆ แน่หนอนว่ามีข้อยกเว้นอยู่บ้างแต่ก็ไม่มาก ส่วนใหญ่แล้วก็ทำการใส่ร้ายป้ายสีทรยศหักหลังซึ่งกันและกัน แทบจะไม่มีความเป็นเพศหญิงหรือความละเอียดใจให้เห็นในหมู่นักโทษในค่ายแห่งนี้ อันทำให้การมีชีวิตอยู่ในค่ายกักกันไม่ต่างจากการตกอยู่ในนรก ซึ่งไม่ใช่ในนรกธรรมดาหากแต่เป็นนรกในนรก ภาษาที่ใช้ประจำวันเต็มไปด้วยคำหยาบคำพูดคำทอ ในสัปดาห์แรกๆที่นั่นดาเข้าไปเป็นสมาชิกประชาคมแห่งนี้เธอถูกกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานาด้วยเหตุที่เธอรักษาระยะห่างจากเพื่อนนักโทษด้วยกัน เพื่อนร่วมโต๊ะอาหารเดียวกันปกป้องเธอบ้างเหมือนกันแต่ก็เพียงเพราะต้องการส่วนแบ่งอาหารในมือต่อไปซึ่งพวกเธอก็ยอมจะแปรพักตร์ไปอยู่ข้างฝ่ายตรงข้ามกับนั่นดาได้เช่นกันหากได้รับขนมปังหรือมันฝรั่งเล็กน้อยมาแลกเปลี่ยน เรียกได้ว่าไม่มีคำว่ามิตรภาพหรือศัตรูถาวรขึ้นอยู่กับว่าใครจะตอบสนองสัญชาตญาณการเอาตัวรอดของพวกเธอได้มากกว่ากัน ทุกอย่างลดระดับลงไปเหลือเพียงสัญชาตญาณพื้นฐานคือกิน นอน ถ่าย(และบางครั้งก็มีเพศสัมพันธ์)ไม่ต่างไปจากสัตว์เดรัจฉาน

“Yes, they would have sold their souls for a piece of bread or a few potatoes... Poor people, they had already become animals, and would soon be placed far below animals.”(Herbermann: 114)

กิจวัตรประจำวันในค่ายราเวนสบรุกเริ่มต้นในเวลาตีสี่ครึ่ง เสียงไซเรนปลุกนักโทษให้ลุกขึ้นจากที่ของตัวและวิ่งไปยังห้องน้ำ นักโทษจำนวนสองร้อยเจ็ดสิบคนมีห้องน้ำอยู่ในบล็อกทุก บล็อกพร้อมด้วยอ่างล้างหน้าสับห้าหรือยี่สิบอ่าง ทุกคนอยากเป็นคนแรกของแถวดังนั้นจึงมีการทะเลาะเบาะแว้งกันทุกเช้า หลังจากนั้นใครที่ยังมีผมอยู่ก็จะหวีผมอย่างลวกๆแต่งตัวอย่างรีบเร่งแล้วจึงเก็บที่นอน การเก็บที่นอนทำให้นั่นดาแทบจะเป็นบ้าทุกๆเช้าเพราะจะมีผู้คุมคอยตรวจตราซึ่งหากนักโทษคนใดทำไม่เรียบร้อยแม้เพียงนิดเดียวก็จะโดนลงโทษด้วยการให้ไปยืนตากลมและอากาศเลวร้ายเป็นเวลาหลายชั่วโมง ซึ่งเป็นเรื่องสุดจะทนสำหรับนักโทษที่ทำงานหนักและเหน็ดเหนื่อยสายตัวแทบขาดอยู่ตลอดทั้งวัน นักโทษสิบสองคนต้องผลัดเปลี่ยนมาเป็นผู้ยกถังบรรจุกาแฟดำทุกๆเช้า กาแฟจะถูกแจกจ่ายโดย“Block elder”และผู้ช่วยอีกสองคนคือ “barracks elders” เมื่อทุกคนกระเดือกกาแฟและชิ้นส่วนขนมปังที่เหลือจากที่ได้รับเมื่อวันก่อน(หากยังมีเหลืออยู่)แล้วเสียงไซเรนจะดังขึ้นอีกเป็นสัญญาณของการขานนับจำนวนครั้งแรกของวัน ทุกคนต้องออกไปยืนอยู่หน้าบล็อกที่มีจำนวนทั้งหมดยี่สิบห้าบล็อก เข้าแถวเรียงสิบยืนต่อข้างหลัง คนที่อยู่ข้างหน้าการขานนับจำนวนควบคุมโดย“chief overseer” หรือรองคนใดคนหนึ่งและใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงหากนับผิดก็จะต้องเริ่มต้นกันใหม่จนกว่าจำนวนจะถูกต้อง การนับผิดจะทำให้ผู้บัญชาการค่ายปรากฏตัวซึ่งนักโทษ

จะตัวสั้นขึ้นมาทันที ในความเห็นของนันทาเขาเป็นสัตว์ร้ายในร่างมนุษย์ที่น่ากลัวที่สุด บางครั้งเมื่อนึกอยากเห็นนักโทษแก่ผ้าเขาก็จะสั่งให้นักโทษคนใดคนหนึ่งเปลือยกายอยู่บนถนนในค่าย บางครั้งก็มีการเตะตีหรือเขี่ยนตี

หลังการขานเรียกครั้งแรกของวันแล้วก็มีการเรียกตัวไปทำงานและแจกงานซึ่งล้วนเป็นงานแบกหามขุดเจาะ คือ ขนอุปกรณ์ก่อสร้างเพื่อสร้างถนน ขุดดิน ขนหิน แบกถ่านหิน ปรับพื้นผิวก่อสร้าง ทาสี นักโทษจำนวนมากถูกนำตัวไปยังโรงงานของบริษัทซีเมนส์เพื่อผลิตอาวุธสงคราม โรงงานนี้อยู่ห่างจากค่ายกักกันเป็นระยะทางเดินสิบถึงสิบสองนาทีก่อน นักโทษต้องทำงานที่นั่นอย่างหนักทั้งๆที่ร่างกายอ่อนแออยู่แล้ว นันทาและเพื่อนที่ต้องทำงานหนักเบื้องนอกรู้สึกอิจฉาพวกที่มีโอกาสได้ทำงานภายในค่ายเช่นเย็บผ้า ตัดเสื้อ ทอผ้า ทำรองเท้า เป็นต้น แม้ว่าแต่ละคนต่างได้รับมอบหมายงานที่ยากมากก็ตามต้องเป็นคนที่ฝีมือมีความชำนาญ นันทาเองไม่มีฝีมือด้านใดเป็นพิเศษจึงต้องไปทำงานหนักภายนอกด้วยการแบกกระสอบมันฝรั่งบนหลังของเธอหรือขนหินโดยไม่สามารถหยุดพักแม้แต่บ่อยหากไม่ได้รับอนุญาตจากผู้คุมที่ปราศจากความเมตตาคอยถือปืนและจูงสุนัขที่ตรวจตราอยู่ไม่ว่างตา งานที่หนักเกินกำลังทำให้นักโทษหลายคนล้มลงและทำต่อไปไม่ไหว เช่นตัวนันทาเองที่วันหนึ่งๆล้มลงกับพื้นหลายหนในตอนแรกที่มาถึงใหม่ๆ ช่วยไม่ได้ที่น้ำตาจะไหลออกมาซึ่งผู้คุมเมื่อเห็นน้ำตาของเธอก็จะเตะไม่ก็ค่อยหรือชู่จะให้สุนัขเพศเมียจัดการซึ่งก็ทำให้นันทาลุกขึ้นมาใหม่ได้ ผู้คุมบางคนก็ยุให้นักโทษจบชีวิตด้วยรั้วไฟฟ้าเสียเลยจะได้มีปากท้องที่ต้องคอยให้อาหารลดลง นันทากล่าวว่าแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวันและเธอก็พยายามจะปรับตัวแต่กระนั้นเธอก็ทำใจยอมรับไม่ได้ ในสายตาของเธอมันเป็นสิ่งที่มมนุษย์และไม่เป็น“เยอรมัน”ที่สุด

Kicking and punching, as well as setting the dogs on us poor victims, were everyday occurrences. No, even if I had the good will to adapt myself to anything, to endure a lot, and to be master of my destiny, I could not reconcile myself with this. It was so un-German, inhumane, and disgraceful; it was subhumanity, torment conceived of by monsters, the most horrible torture. (Herbermann: 120)

เป็นเวลาหลายสัปดาห์ที่นันทาต้องทำหน้าที่เข็นรถบรรทุกหินซึ่งเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสสำหรับเธอเพราะการจะเข็นรถบรรทุกหินจนล้นให้เคลื่อนไปอย่างได้สมดุลงั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยทีเดียว ดังนั้นบางครั้งเธอก็ทำรถคว่ำหินกลิ้งตกลงมาหมด ผลที่ตามมาคือเธอต้องรองรับการเขี่ยนการเตะและคำมั่วสวาทที่กระหน่ำลงมาอย่างหนัก ครั้งหนึ่งสุนัขโหดของผู้คุมก็ได้กระโจนเข้าใส่เธอด้วย เธอก็ร้องด้วยความตื่นตระหนกแต่โชคดีที่สุนัขขี้ขาดเพียงเสื่อผ้าเท่านั้น ปกติเธอไม่เคยหวาดกลัวสัตว์ใดๆเลยแต่ที่ค่ายกักกันนี้นักโทษทุกคนต่างตัวสั้นเมื่อได้ยินเสียงเห่ากรรโชกหรือขู่คำรามของสุนัขพวกนี้ที่เสียงของมันเป็นเหมือนเสียงดนตรีประจำค่ายอันน่าสยของชนเมื่อได้ยินทุกๆเข้าระหว่างการขานเรียกนับจำนวน

นั้นดาพยายามอดทนชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่าภายใต้แสงอาทิตย์ร้อนแรงโดยไม่มีกาให้ตีมน้ำ เลยบ่อยครั้งที่ทนความกระหายกันไม่ได้ เธอยังจำได้ดีถึงวันหนึ่งในเดือนกันยายนอากาศร้อนมาก นักโทษโง่งงจะเป็นลมกัน ลิ่นหนักราวโลหะและริมฝีปากแห้งผาก บางคนร้องไห้โดยเฉพาะยิปซี สูงอายุคนหนึ่งที่นั่งตามองดูแล้วรู้สึกว่าจะทนอีกไม่ไหวจึงเดินเข้าไปให้กำลังใจว่าอย่าร้องไห้ ให้ออดทนอีกสองชั่วโมง แต่หญิงยิปซีเองก็ตอบกลับมานว่านั้นดาเองก็ร้องไห้ แล้วในที่สุดทั้งคู่ก็ลงมานอนแผ่กับพื้นหมดสติอยู่ข้างกัน ผู้คุมใช้รองเท้าบูตเขี่ยตัวหญิงยิปซีพร้อมกับเรียกเธอด้วยคำหยาบแต่หญิงนั้นยังคงนอนนิ่งไม่ไหวติง นั้นดาเองปรารถนาจะนอนเคียงหญิงยิปซีอยู่เช่นนั้นโดยไม่ลุกขึ้นมาอีกเลย ครึ่งชั่วโมงต่อมายิปซีก็อาเจียนแล้วอาเจียนเล่าไม่หยุดและหมุนไปหมุนมาเป็นวงกลมจนนั้นดาเวียนศีรษะแล้วตัวเธอเองก็เป็นบ้างจนลงไปคุกเข่าอยู่กับพื้นมือยึดคองหินไว้แน่นขณะที่ปากก็คายสิ่งสกปรกออกมา นักโทษอีกสี่ห้าคนก็มีอาการอย่างเดียวกัน ไม่มีใครเปล่งเสียงพูดอะไรออกมาเลยได้ยินแต่เสียงของผู้คุมที่คำทอ"หมูแก่" "นั่งหมูตัวเมีย"บ้าง นั้นดานั่งอาเจียนอยู่กับพื้นจนไม่มีอะไรออกมาจากปากอีกแล้วจึงแข็งใจทำงานต่อด้วยแข่งขาทที่สิ้นระรัวทั้ง ๆ ที่อาการคลื่นเหียนก็ยังคงมีอยู่

ถึงเที่ยงนักโทษต้องกลับค่ายเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมงโดยต้องเดินเป็นแถวและบ่อยครั้งถูกสั่งให้ร้องเพลงกับคนอื่น ๆ ไปด้วย ช่วงเวลาพักนี้เองที่การทรมานถึงวิวาทก็เริ่มขึ้นอีก นักโทษส่วนใหญ่รับประทานอาหารเช้าอย่างตะกรุมตะกรามเสร็จแล้วก็มองซ้ายมองขวาว่าจะมีอะไรให้หยิบฉวยมาใส่เข้าปากได้อีก หากนั้นดาหันหน้าไปทางขวาเป็นไปได้อีกเพื่อนทางซ้ายก็จะขโมยอาหารที่อยู่ในจานของเธอไปครึ่งหนึ่งแล้วทำให้อันตรายหายไปทันทีราวกับนักมายากลเลยทีเดียว หลังอาหารกลางวันก็มีการเรียกกลับเข้าทำงานอีกและต้องทำงานหนักต่อเนื่องไปจนถึงเย็น การจะได้รับอนุญาตให้เดินออกจากสถานที่ทำงานเป็นไปได้อีกมากดังนั้นบางคนจึงต้องปลดทุกข์อยู่กับที่นั่นเองเพราะไม่สามารถถอดกลั้นได้ หลายคนป่วยหรือเป็นโรคท้องร่วงอันเป็นผลมาจากอาหารคุณภาพเลวหรือเพราะการทำงานที่ผิดปกติของอวัยวะในช่องท้องก็ตามแต่ก็ทำให้เสื้อผ้าเลอะเทอะเปรอะเปื้อนอยู่ตลอดเวลา เมื่อเสร็จงานในตอนเย็นทุกคนก็เรี่ยวแรงหมดราวกับถูกสูบออกจากตัวบ่อยครั้งที่เดียวที่การบริโภคขนมปังส่วนน้อยนั้นคละเคล้าด้วยการสะอื้น แต่ความทรมานก็ยังไม่สิ้นสุดเพราะยังต้องไปเข้าแถวรับการนับจำนวนหลังอาหารเย็นอีก หลังการนับจำนวนแล้วนั้นแหละที่นักโทษสามารถเดินเล่นคุยกันบนถนนในค่ายได้อีกครึ่งชั่วโมง แต่ในสัปดาห์แรกๆนั้นดาป็นขึ้นไปนอนในที่ของคนโดยไม่มีอารมณ์จะออกไปเดินเล่นเลย

เมื่อนั้นดาถูกย้ายไปอยู่บล็อกห้าซึ่งเป็นที่รวมของนักโทษการเมือง เธอมีเพื่อนร่วมชะตากรรมที่พอจะพูดคุยกันได้เรื่องมากขึ้นตลอดจนมีผู้คุม(คือOverseer)ชื่อGodeที่เป็นคนมีเมตตาและนั้นดาได้รับแต่งตั้งให้เป็น"barracks elder" คอยดูแลความสะอาดของห้องพักต่างๆทั้งกลางวันและกลางคืน โต๊ะเก้าอี้จะต้องได้รับการจัดทุกวันศุกร์ หน้าต่างประตูและตู้ต่างๆต้องได้รับการเช็ดถูทั้งข้างนอกข้างใน เรือนนอนที่มีที่นอนหนึ่งร้อยสามสิบห้าที่ทางด้าน B ของบล็อกก็ต้องสะอาดที่สุดด้วย

เป็นหน้าที่ของนัคนาคาที่จะต้องตรวจตราทุกเตียง หากมีคนป่วยนอนอยู่ที่เตียงก็ต้องให้การดูแลเท่าที่จะทำได้ แม้ว่าจะไม่มียาหรือผ้าพันแผลแต่นัคนากา ยินดีทำหน้าที่นี้โดยมีเพื่อนนักโทษที่อดีตเคยเป็นโสเภณียอมมาช่วยด้วย พวกเขาพยายามให้ห้องน้ำสะอาดแต่ไม่ว่าทำความสะอาดซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างไรสถานที่แห่งนั้นก็ยังคงสกปรกด้วยปฏิภูมิจนใครที่เข้าไปก็แทบทนไม่ไหว เรือนนอนก็ไม่สามารถสะอาดอยู่ได้นานเพราะมีคนที่ชอบทำสกปรกในตอนพักเที่ยงหลังจากที่การทำความสะอาดเพิ่งจะเสร็จสิ้นด้วยความยากลำบาก บางคนใช้เรือนนอนเป็นห้องส้วมก็มี หลายครั้งที่นัคนาจับได้ว่ามีนักโทษนำภาชนะที่ใช้ใส่อาหารเข้าไปในที่นอนเพื่อไว้ใช้ปลดทุกข์ในตอนกลางคืนมากหรือน้อยตามแต่ร่างกายจะเรียกร้อง แต่นัคนากาพยายามทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดจนสองสามเดือนในหน้าที่ "barracks elder" ผ่านไปเธอก็ได้รับการเลื่อนขั้นให้เป็น "block elder" ซึ่งสำหรับในบล็อกสองแล้วก็เปรียบเหมือนเป็นผู้ปกครองของบรรดาโสเภณีนั่นเอง

The current block elder in Block II was generally called "brothel mother" by the prostitutes. And so I had the "great honor," after a few months' work as barracks elder, of being promoted by the administration of the camp to mother of the prostitutes. (Herbermann: 134)

นัคนาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับอดีตโสเภณีและทำหน้าที่ผู้ปกครองพวกเธอเหล่านั้นทั้งช่วยเหลือและทำดีด้วยอย่างมากเท่าที่จะทำได้แม้ว่าพวกเขาจะมีหลากหลายแบบ มีไม่น้อยที่เข้าๆออกๆคุกหรือสถานกักกันหรือในช่วงวัยเยาว์เคยอยู่ภายใต้การดูแลของสถานสงเคราะห์ พวกนี้ชะตากรรมทำให้เป็นคนกร้านโลกและเห็นแก่ตัวมาก ทุกสิ่งทุกอย่างจะคิดรวมศูนย์อยู่ที่ตนเองทั้งสิ้น พวกเขาตกต่ำทางจิตใจเพราะมีแต่เรื่องเพศเท่านั้นที่เหลืออยู่ดังนั้นจึงมีเพศสัมพันธ์กันอย่างเปิดเผยไม่อับอายทางร่างกายก็ตกต่ำเพราะเนื้อตัวสกปรกส่งกลิ่นเหม็นโดยเฉพาะในตอนกลางคืนทำให้ห้องคลุ้งไปด้วยกลิ่นอันไม่พึงปรารถนาจนทนแทบไม่ได้ การพูดจาก็ใช้ถ้อยคำสบถคำทอ เล่าเรื่องขำขันลามกกันดั่งๆพร้อมกับหัวเราะชอบใจกัน นัคนาห้ามได้เพียงชั่วคราวแล้วพวกเขาก็ทำอีกเพราะรู้ว่านัคนาไม่ใคร่จะรายงานเบื้องสูงด้วยใจอ่อนเกรงว่าพวกเขาจะโดนลงทัณฑ์อย่างหนัก แต่ใช้ว่าอดีตโสเภณีเหล่านี้จะสำนึกบุญคุณของนัคนากาหาไม่ ด้วยความเมตตาที่ยังลึกอยู่ในจิตใจของนัคนาเช่นนี้ทำให้วันหนึ่งเธอก็ได้รับโทษหนักที่สุดในชีวิตคือถูกขังเดี่ยวด้วยเหตุผลที่ยอมให้มีการเผาเศษไม้เพื่อให้ความอบอุ่นแก่บรรดาเพื่อนนักโทษในเรือนนอน เธอถูกนำตัวไปยังห้องขังที่มีมืดมิดและประตูก็ปิดสนิทเบื้องหลังเธอทันที ผู้อ่านอ่านบันทึกของเธอตอนนี้แล้วจะอดสะเทือนใจและสงสารไม่ได้เลย

I was led into a dark cell and the cell door was immediately thrown shut behind me. There I stood in a pitch-dark room, into which no ray of light could penetrate. I could grasp nothing more and was completely at the end of my rope. To think of

anything was impossible for me. I suffered a fate worse than death in this hour.
(Herbermann: 142)

นันทาได้ยินเสียงครวญครางและคร่ำครวญของพวกที่ถูกขังเดี่ยวเช่นเธอในห้องขังที่อยู่เหนือเธอขึ้นไปและที่อยู่เบื้องล่างรวมทั้งที่อยู่ติดกัน หลายคนเป็นบ้า พวกเธอระดมทุบประตูอย่างไม่มีวันยะบันยังด้วยโทสะหรือไม่ก็ร้องเพลงในลักษณะการของคนที่สูญเสียสติสัมปชัญญะโดยสิ้นเชิง จนผู้คุมต้องเข้ามาและโบยตีอย่างทารุณ บางครั้งถึงกับนำสุนัขเพศเมียเข้ามาขังไว้กับนักโทษ จึงมีนักโทษที่โดนขย้ำจนเนื้อหายไป คนหนึ่งหูแหวกไปครึ่งหนึ่ง อีกคนจมูกเหวไปส่วนหนึ่ง คนที่สามเนื้อตรงมือหายไป บางรายถูกพบเป็นศพเพราะเลือดออกจนตายหรือแข็งตายเพราะในคุกอันเปรียบเสมือน“บ้านแห่งความตาย”นี้อากาศหนาวเย็นจับใจ นันทาเองนั่งทำเปล่าอยู่ในความมืดและหนาวจับจิตจับใจจนเธอคิดว่าเธอคงจะไม่มีชีวิตรอดออกไปจากคุกแน่นอน ในวันที่สองเธอก็ได้ยินเสียงผู้ชายหลายคนหนึ่งในนั้นคือเสียงของผู้บัญชาการค่ายขานชื่อและหมายเลขประจำตัวของนักโทษหกถึงแปดคนและมีเสียงนำตัวพวกเธอออกจากห้องขังตามด้วยเสียงหวดของกระบองยางและเสียงกรีดร้อง มีผู้ที่ถูกโบยเล่าให้นันทาฟังในภายหลังว่าเมื่อการโบยสิ้นสุดลงนายแพทย์ประจำคุกที่เป็นหน่วยเอสเอสด้วยจะเข้ามาจับชีพจรของเหยื่อเพื่อดูว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่และบางครั้งนายแพทย์ก็แย่งกระบองมาโบยเหยื่อต่อเสียเองเพื่อสาธิตให้ดูว่าจะต้องเขียนให้หนักยิ่งขึ้น เหยื่อหลายคนอยู่ที่บล็อกสอง จะอดทนต่อทารุณกรรมนี้อย่างกล้าหาญโดยไม่ปริปากให้เสียงร้องด้วยความเจ็บปวดเลือดล่อออกจากปากพวกเธอเลย คนหนึ่งเล่าว่าผู้บัญชาการค่ายร้องด้วยความโกรธให้เธอร้องออกมา แต่เธอก็ยังคงปิดปากเงียบไว้ได้แม้จะถูกโบยถึงยี่สิบห้าครั้ง ดูเหมือนว่าผู้บัญชาการค่ายจะสนุกและพอกพอใจเป็นพิเศษที่จะได้ยินนักโทษผู้ถูกโบยร้องครวญคราง ทว่าหลายคนก็ไม่ยินยอมมอบความพอใจอันวิปริตให้กับมนุษย์วิบัติการผู้หนึ่ง บ่อยครั้งนักโทษถูกบังคับให้นับครั้งที่ถูกโบยด้วยเสียงอันดัง หากเธอนับพลาด การโบยจะเริ่มต้นจากหนึ่งใหม่จนกว่าจะครบยี่สิบห้าที่อีกครั้ง

นันทาเคยเห็นผลอันเกิดจากการโบยตีเช่นนี้ซึ่งเต็มไปด้วยเลือดเห็นเป็นร่องรอยของกระบองอย่างชัดเจนและบวมพอง นันทาเคยขอหรือขโมยเอาขนมปังไปแลกกับครีมที่ใช้ทาเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดให้ บางคนผลยังสดและมีเลือดออกอยู่ที่โดนโบยซ้ำอีก เป็นความเจ็บปวดที่ไม่สามารถจะวัดได้เลย นอกจากนี้ยังมีทัศนคติที่ทรมาณในรูปแบบอื่นอีก ได้แก่การจับนักโทษมาให้อยู่ได้นำที่หยดลงมาที่ละหยดบนศีรษะชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่าจนเธอหมดสติไม่รู้สีกตัว หลังจากนั้นจะมีการฉีดยาที่จะทำให้เธอไปสู่อปรโลก หรือการทำให้นักโทษเปียกโชกด้วยน้ำเย็นที่สุดซึ่งปกติในฤดูหนาวที่อากาศหนาวมากนักโทษก็แทบจะตายกันด้วยความหนาวอยู่แล้ว เมื่อตัวเปียกแล้วถูกปล่อยให้อยู่ในห้องเย็นจัดเสื้อผ้าก็จะแนบติดอยู่กับร่างเช่นนั้นยากที่จะแห้ง

นันทาถูกขังเดี่ยวอยู่แปดวันแปดคืน สามวันแรกเธอไม่สามารถกลืนขนมปังและดื่มกาแฟดำที่ผู้คุมนำมาให้ในแต่ละวันได้เลย ความทุกข์ทรมาณกดทับความรู้สึกหิวไปจนสิ้นเชิง เธอเชื่อว่านักโทษส่วนใหญ่ที่ถูกขังเดี่ยวอยู่ในตึกนี้คงหมดความอยากอาหารเช่นเดียวกับเธอแม้แต่คนที่หิวโหยที่

สุด ในที่สุดเธอก็มีชีวิตรอดออกมาได้และโดยไม่ถูกโบยด้วย ขณะที่เธอก้าวออกจากคุกกลับเข้าสู่ถนนของค่ายและได้เห็นแสงอาทิตย์นั้น ทุกสิ่งทุกอย่างเด่นอยู่เบื้องหน้าสายตาและเธอก็เดินกะเผลกกะเผลกโงงเงงเสียจนนักโทษที่เดินอยู่บริเวณนั้นต้องช่วยพยุงเธอไว้ บรรดาอดีตโสเภณีต่างสวมกอดกันตาและดีใจอย่างเหลือล้น คนหนึ่งได้เก็บมันฝรั่งไว้ให้เธอสองถึงสามหัว อีกคนหนึ่งเก็บขนมปังไว้ให้ชิ้นหนึ่ง ยังมีอีกคนหนึ่งขโมยกางเกงและเสื้อเชิ้ตจากห้องซักรีดมาให้เพื่อเป็นของขวัญ นัคนดาซาบซึ่งใจกับไมตรีจิตครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ในตอนเย็นเพื่อนสองสามคนจากบล็อกที่ขังนักโทษการเมืองเข้ามาให้กำลังใจนัคนดาและแสดงความยินดีที่เธอมีชีวิตรอดจาก“บ้านแห่งความตาย”มาได้ นัคนดากล่าวว่ประสบการณ์แปดวันในคุกขังเดี่ยวทำให้เธอประจักษ์แจ้งแก่ใจว่าค่ายกักกันนี้ก็คือนรกอย่างแท้จริง

I had, however, become more experienced, more seasoned. These eight days of confinement in the dark added to the completion of my stay in the concentration camp by helping me to make the right judgment about this institution of hell. (Herbermann: 146)

2.5.3 แรงงานทาส

สำหรับเกอร์ตีใน *My Years in Thereseinstadt* หลังจากการเข้าค่ายเทเรซินแล้วก็ได้รับคำสั่งให้ไปทำงานผลิตแผ่นไมก้า สถานที่ผลิตอยู่ในเรือนขนาดใหญ่ นักโทษจะนั่งอยู่ที่โต๊ะยาวโต๊ะละสิบสองคนด้วงจอดจ่ออยู่กับงานที่ต้องทำแผ่นไมก้าให้บางจนเหมือนแผ่นกระดาษและงอได้ ทุกคนต้องใช้แรงทั้งหมดเท่าที่มีท่ามกลางอากาศที่ร้อนจัดในโรงงานยิ่งร้อนจนเหงื่อหยด ไมก้านี้เอาไปทำอะไร ต่อมาไม่นานเกอร์ตีจึงทราบว่าแผ่นนี้สำคัญต่ออุตสาหกรรมเครื่องบิน ดังนั้นหน่วยผลิตที่ค่ายเทเรซินซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1942 จึงมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสงครามและมีความต้องการมากขึ้นเรื่อยๆ นักโทษคนไหนผลิตตามจำนวนที่ต้องการไม่ได้ก็เสี่ยงต่อการถูกส่งตัวไปที่อื่นที่ชะตากรรมเลวร้ายกว่าดังนั้นจึงมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยเสียชีวิตเพราะเหตุนี้ แต่ในช่วงสงครามใกล้จะสิ้นสุดความต้องการแผ่นไมก้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมก็ลดลงเรื่อยๆ ทว่าพวกนักโทษก็ยังคงต้องทำงานหนักต่อไปจนค่ายเทเรซินได้รับการปลดปล่อยโดยพวกรัสเซียการผลิตจึงยุติลง

We were commandeered to work. I reported for mica-slate work. It was a workshop within a large barrack, where mica-slate was split very fine, until it was like a paper and flexible. We sat in group of twelve at long tables, bent over the work all day long and gave it all the strength we had. (Spies: 62)

เนื่องจากการทำงานในโรงงานผลิตไมก้าทำให้เกอร์ตีมีโอกาสได้มีกระดาษ ดังนั้นเธอจึงหลีกเลี่ยงจากความทรมานใจที่พานพบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันด้วยการเขียนบทกวีเนื่องจากเธอพอจะมีฝีมือ

ทางการประพันธ์อยู่ ในบันทึกของเกอร์ตีจึงมีบทวิจารณ์อยู่จำนวนไม่น้อยล้วนบอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปในค่ายเช่นในฤดูหนาวเมื่อโรงงานมีเตาทำความร้อนแล้ว เกอร์ตีอาสาดูแลเรื่องเชื้อเพลิงให้เตา แม้ว่าจะเหนื่อยสายตัวแทบขาดแต่เธอก็พอใจกับการได้มีกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวมากมายซึ่งสำหรับเธอแล้วนับเป็นยารักษาจิตใจนานเอกเพราะคนที่ทำงานหนักมากตลอดวันก็จะไม่มีเวลามานั่งระทมใจแม้ว่าจะทำให้หวังในเวลาว่างซึ่งไม่ดีต่อสุขภาพก็ตามแต่สำหรับเกอร์ตีแล้วสุขภาพกายดีจะมีประโยชน์อะไรถ้าต้องทุกข์ทรมานใจอยู่กับความคิดถึงบ้าน การถูกกักขังอิสรภาพ ความวิตกกังวล ความขยะแขยงในสภาพแวดล้อมภายนอกและความเปลี่ยวเหงาเศร้าสร้อยภายใน แม้จะมีผู้คนห้อมล้อมมากมายขณะที่นั่งทำงานอยู่ด้วยกันเกอร์ตีก็ยังรู้สึกโดดเดี่ยว เธอไม่เคยรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมแห่งนี้เลย ขณะที่เพื่อนนักโทษสนทนากันถึงบ้านและครอบครัวที่พวกเขาต้องพรากจากมาและเรื่องสัพเพเหระต่างๆ เกอร์ตีมิได้ร่วมวงคุยด้วย เธอจึงมีความสุขมากกว่าเมื่อหมดภาระงานในแต่ละวันก็หลับผล็อยไปในทันทีในที่นอนของตนแล้วตื่นขึ้นมาอีกครั้งตอนระหว่างตีสามถึงตีสี่ออกไปในสนามที่อากาศหนาวเยือกเพื่อไปเอาน้ำท่ามกลางความมืดด้วยความลำบากเพื่อเอามาทำความสะอาดที่นอนอันเล็กกระจัดย่อยของเธอ พอถึงเวลาตีห้าเกอร์ตีก็จะไปพร้อมอยู่ที่โรงงานผลิตแผ่นไม้ก้ำแล้วเริ่มดูแลเตากับเชื้อเพลิงพร้อมกับคิดแต่งบทกวีไปด้วย

ในปีสุดท้ายเมื่อสงครามใกล้จะสิ้นสุดผู้ที่ทำงานในโรงงานผลิตไม้ก้ำฯ คืออยู่ประการหนึ่งคือจะไม่โดนส่งตัวอพยพไปค่ายหมู่ที่อื่นโดยเฉพาะที่เอาชวิตซ์ แต่ก็ต้องทำงานหนักอย่างไม่เคยทำมาก่อน

And this time production was started on a ground scale. These last nine months were to exhaust all the bodily and spiritual strength that these bitter years had left still within us. Daily we died many a death from the torments of our souls, from fear, from bodily overexertion and spiritual oppression. And yet each woman and girl who was part of the mica work process was in fact very lucky. (Spies:108)

ขณะเดียวกันนักโทษจากค่ายอื่นที่ผอมจนดูเหมือนโครงกระดูกเดินได้จะถูกกวาดต้อนเข้ามารวมอยู่ที่เทเรซินแต่พวกนี้ไร้สมรรถภาพทำงานไม่ได้ นักโทษที่ค่ายเทเรซินต้องทำงานแทนพวกเหล่านั้นแทบจะไม่มีเวลาว่างเป็นของตนเอง เกอร์ตีไม่รู้ว่าผ่านเวลาช่วงนั้นมาได้อย่างไร ในช่วงสงครามใกล้สิ้นสุดค่ายกักกันแห่งต่างๆ ในเยอรมนีกำลังถูกยึดโดยกองกำลังฝ่ายสัมพันธมิตรที่กรีซาทัพจากแนวรบด้านตะวันตกออกมาทางตะวันตก แต่พวกเขาเอสเอสทำให้ค่ายร้างก่อนโดยการผลักดันนักโทษที่ถูกทรมานและอดอยากมาหลายปีให้ถอยร่นเข้าไปเรื่อยๆ บนทางหลวงที่ถูกถล่มด้วยระเบิดเข้าสู่หมู่บ้านที่ยังไม่โดนยึดนั่นคือค่ายเทเรซิน นักโทษเหล่านี้ลักษณะหน้าตาทำทางแทบจะไม่เป็นผู้เป็นคนอยู่แล้วแถมยังนำโรคติดต่อสารพันชนิดมายังค่ายที่มาอยู่ใหม่ อีกทั้งการที่ต้องเผชิญความเลวร้ายอย่างหนักมาเป็นเวลานานพวกเขาก็ตกต่ำขนาดที่สามารถฆ่ากันได้เพียงเพราะแย่งขนมปังก้อนเดียว ส่วนใหญ่พวกนี้จะอยู่รวมกันที่Hannover barracks ซึ่งเป็นที่ที่เกอร์ตีทำหน้าที่

อีกหน้าที่หนึ่งเกี่ยวกับมันฝรั่งคือเลือกคัดปอกแล้วก็ขนไปจากห้องใต้ดิน มันฝรั่งที่เน่าเสียใส่ตระกร้าหรือถังบาเรลเพื่อไปเทใส่ในขยะ ณ ที่นี้เองที่พวกนักโทษเดนตายซึ่งเรีงเร่อยู่แถวนั้นมาก่อนหน้าแล้วก็ห้อมล้อมเข้ามาทุกด้านปล่อยให้ขยะหล่นใส่ตัวตั้งแต่ศีรษะลงมาเพื่อคว่าอะไรได้ก็เอาใส่เข้าปากเคี้ยวกันโดยไม่สนใจสิ่งใดทั้งสิ้น

When after culling, the buds, peelings, and decaying potatoes were carried upstairs from the basement in baskets or barrels to be emptied into pits, then these human animals crawled into the pits on all fours, let the garbage rain on top of them, and ate, insensibly, whatever they could get their hands on, unaware of their surroundings. (Spies: 111)

ที่ค่ายเทเรซินอย่างน้อยสิ่งหนึ่งที่พอบรรเทาใจคือการมีโอกาสได้รับพัสดุที่ส่งมาทางไปรษณีย์ เกอร์ติเล่าถึงประสบการณ์นี้ไว้ด้วยเมื่อเช้าวันหนึ่งในเดือนกันยายน 1944 อันเป็นวันที่เกอร์ติได้หยุดงาน บุรุษไปรษณีย์ได้มาถึงเรือนพักเพื่อแจ้งให้เธอไปรับพัสดุ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ เกอร์ติดีใจมากหลังจากนั้นเธอก็แต่งตัวไปยังไปรษณีย์ซึ่งให้บริการนักโทษถึงสามหมื่นคน เคียงข้างกับเจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบเอกสารจะมีเจ้าหน้าที่อีกคนหนึ่งคอยใช้มีดเปิดห่อพัสดุเพื่อช่วยให้เร็วขึ้น และตรวจสอบสิ่งของที่บรรจุอยู่ภายในไปด้วยในตัว เมื่อผ่านขั้นตอนทุกอย่างแล้วเกอร์ติก็สุขใจที่ได้เห็นลายมือของบุตรสาวที่เธอไม่เคยแน่ใจจนถึงขณะเวลานั้นว่ายังมีชีวิตอยู่และเมื่อดูวันที่เธอก็ยังเกิดความเดิมนั้นในหัวใจ พักส่งมาเมื่อสัปดาห์ก่อนหน้าแสดงว่าเพียงสัปดาห์ที่ผ่านมาทางบ้านของเธอ ยังเรียบร้อยดีอยู่ บ้านยังอยู่และลูกสาวของเธอก็ยังไม่เจ็บไม่ป่วย ยังมีข่าวอะไรที่ดีไปกว่านี้อีก เมื่อเปิดออกดูข้างในก็เป็นอาหารที่แม้จะมีได้วิเศษมาหรรษาและมีได้มีปริมาณมากมายแต่เกอร์ติก็มีความสุขสุดจะเปรียบปาน

แต่ภาวะแห่งความสุขมีน้อยมากเมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ที่ทรมาณทั้งกายและใจ บันทึบทหนึ่งเกอร์ติให้ชื่อว่า "Hunger" เธอเล่าถึงความหิวที่เธอเผชิญเมื่อตื่นขึ้นกลางดึกแล้วไม่สามารถจะข่มตาหลับลงได้อีกเพราะนอกจากจะค้นไปทั้งตัวด้วยแมลงที่รบกวนและเพื่อนที่นอนอยู่ข้างๆ ก็นอนกรนเสียงดังแล้วที่ก่อดรอนความรู้สึกอยู่อย่างมากที่สุดก็คือความหิวจนเธอต้องหาทางออกไปเดินภายนอก แต่เมื่ออยู่เบื้องนอกแล้วเธอก็พบหญิงสูงอายุคนหนึ่งเมื่อพบหน้าเธอก็ถามว่ามีขนมปังหรือไม่ อันที่จริงเกอร์ติยังมีขนมปังเก็บอยู่แต่เธอก็ไม่สามารถให้หญิงผู้นั้นได้เพราะเธอก็หิวจนทนไม่ไหวแล้วเหมือนกัน เมื่อกลับไปยังที่นอนเธอก็ไม่สามารถควบคุมตนเองได้อีกต่อไปเพราะความหิวที่เข้ามาครอบงำจิตใจจนเกินกว่าจะทนทานไหว เธอหยิบขนมปังที่อุตสาหะเก็บเอาไว้เผื่อในยามขาดแคลนออกมารับประทานจนหมด ดังนั้นวันรุ่งขึ้นเมื่อถึงช่วงพักเกอร์ติจึงไม่มีอะไรจะใส่ท้องอีกเพราะได้รับประทานหมดไปตั้งแต่ตอนกลางดึกแล้ว เมื่อเธอกลับไปทำงานหลังจากหยุดพักเธอจึงมีอาการค่อนข้างอ่อนล้า สายตาพร่าเลือน หูก็เหมือนจะไม่สามารถจำแนกแยกแยะสรรพสำเนียงใดๆ ได้ ดูราวกับเธออยู่คนละโลกกับเพื่อนๆ ทั้งนี้เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากความ

หิว"จนตาลาย"นั่นเอง ถึงพักกลางวันจึงได้รับส่วนแบ่งคือซूपที่มีน้ำโจ๋งเจ๋งและกลิ่นไม่ดีและได้มันฝรั่งขนาดกลางสามหัวกับซอสอีกสองช้อนโต๊ะ เกอร์ตีอีกคนหนึ่งที่กล้าเอาแขนลงไปควานในถังบรรจุอาหารเพื่อกวาดเศษอาหารที่ติดอยู่ข้างในถังซึ่งมักจะได้เศษที่เหลือๆติดมือเพิ่มขึ้นมา ผู้สูงอายุจะเอาไม้คอยคุ้ยเขี่ยขยะ ตอนแรกๆเกอร์ตีก็ทนดูไม่ได้แต่แล้วเธอก็ซาชิน ในตอนเย็นเธอได้รับแจ้งว่ามีพัสดุส่งมาถึงเธออีก แต่เมื่อเปิดกล่องที่บรรจุอยู่ก็ไม่เหลืออะไรมีแต่ร่องรอยของสิ่งที่น่าจะเป็นแยมporridge และเศษเสี้ยวของผลแอปเปิลที่เหลืออยู่ก็เพราะเศษนั้นเน่าแล้ว มีคนมาขโมยของของเธอก่อนหน้านี้ เกอร์ตีถึงกับร้องไห้ด้วยความขมขื่นใจและเศร้าเสียใจ

แต่บางครั้งบางคราวในค่ายที่แยกนักโทษออกจากโลกภายนอกนี้ก็ยังพอจะมีน้ำใจไมตรีให้เห็นเปรียบเสมือนโอเอซิสในทะเลทราย วันหนึ่งขณะที่เกอร์ตีและผองเพื่อนเดินกลับจากทำงานบนเส้นทางที่เธอต้องเดินไปทำงานที่โรงงานทุกวัน บางครั้งเดินไปตอนกลางคืนเดินกลับตอนกลางวัน บางครั้งก็กลับกันขึ้นกับกะทำงาน ในช่วงเทศกาลคริสต์มาสเกอร์ตีทำงานกะดึกและคืนวันคริสต์มาสก็เหมือนคืนอื่นๆ นักโทษยังคงนั่งทำงานกันเป็นกลุ่มๆละสิบสองคนภายใต้โคมไฟแขวน บางคนร้องเพลงคริสต์มาสขึ้นมาคนอื่นก็ร่วมร้องตามไปด้วยแต่ก็ต้องเร่งมือทำงาน ในที่สุดก็เงียบเสียงกันไป เมื่อเลิกงานเป็นเวลาสี่ทุ่ม ต่างเก็บของทำความสะอาดทั้งพื้นและโต๊ะแล้วจึงเดินกลับบ้านกันเงียบๆทั้งเหนื่อยทั้งหิวทั้งง่วง ขณะที่ผ่านบ้านของตำรวจชาวเชคโกสโลวาเกียที่มีหน้าที่คอยสอดส่องมิให้นักโทษหลบหนี มีต้นไม้ต้นเล็กๆประดับด้วยดวงไฟและดวงดาว เป็นต้นไม้ที่ตำรวจผู้อยู่ในบ้านได้ประดับตกแต่งและนำมาวางไว้นอกบ้านเพื่อนักโทษโดยเฉพาะ ท่ามกลางความมืดที่รายล้อมรอบด้าน ท่ามกลางอากาศหนาวเย็น ต้นคริสต์มาสยืนอย่างโดดเดี่ยวสงบเสงี่ยมเหมือนเด็กไร้เดียงสาที่ยิ้มให้กับคนไร้บ้านอย่างไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ว่าจะโปสเตอร์แดนท์ ยิวหรือคาซอิลิคต้นไม้ก็ยังมอบแสงสว่างที่ส่องเข้าไปในจิตวิญญาณของผู้ทุกคนที่เผชิญอันตรายและอำนาจอยู่ดิฐรรมอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ต้นไม้ต้นเล็กๆที่ว่าช่างมอบความรักความอบอุ่นความกล้าหาญจากใจของผู้ที่ประดับประดาตกแต่งด้วยมนุษยธรรมมันจึงยังคงส่องแสงทำให้หัวใจอบอุ่นทุกคราที่หวนระลึกถึงจนกระทั่งทุกวันนี้

It stood there, alone and quiet, and it smiled at us, trustingly, like an innocent child in a strange, cold world. The lonely men inside had decorated the tree for us, probably with awkward fingers, and had put it up for us, outside, against the background of a wide, homeless, dark, winter night. There was no difference then between Protestants, Jews, and Catholics. The tree was to give light to all of us, forbidden and in silence – on the path, into our hearts, (Spies:180)

โกลด์บั้นท์ก็ถึงแรงงานทาสไว้ในเรื่อง *The Last Selection* ครอบครัวยุโรปของเธอต้องไปอยู่ที่ค่ายแรงงานสตาราชอวิช(The Starachowice labor camp) ซึ่งประกอบไปด้วยสองส่วนใหญ่ๆคือ ค่าย Strzelnicaและค่าย Majówka ทั้งสองค่ายเดิมเคยเป็นฐานทัพของโปแลนด์และได้ถูกพวก

เยอรมันปรับเปลี่ยนมาเป็นที่กักขังนักโทษชาวยิวที่นำมาใช้แรงงานทาส แต่ละค่ายมีรั้วสูงล้อมรอบ และตรงกลางมีหอคอย ที่ยอดของแต่ละหอคอยเป็นที่อยู่ของพวกเยอรมันที่มาประจำการทำหน้าที่ ยามพร้อมอาวุธปืนเต็มอัตราคอยเฝ้าดูนักโทษอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจะยิงโดยไม่เตือน ใครก็ตามที่มีความเคลื่อนไหวที่อาการพิรุธน่าสงสัย เหนือศีรษะของยามขึ้นไปเป็นที่หมุนที่ทำให้การหลบหนี ยังเป็นไปได้อย่างยากมาก สมาชิกในครอบครัวของโกลดีถูกกักขังอยู่ในค่ายสเตรเซลนิกายกเว้นปู่คนเดียวที่อยู่อีกค่ายหนึ่ง เซอบันท์ก็ลักษณะทางกายภาพของค่ายสเตรเซลนิกาไว้อย่างละเอียดว่าง ทางเข้าค่ายอยู่ที่ระดับพื้นดินทางขวาของทางเข้าเป็นบ้านของยาม สำนักงานของบรรดายามชาวยุโรป เยอรมัน คริวและที่ซักล้าง ส่วนทางด้านซ้ายเป็นสถานพยาบาลของค่าย มีโรงเรียนหลังหนึ่งสำหรับสมาชิกชาวยิว(Judenrat) พร้อมครอบครัว เซอบันท์บายไว้ด้วยว่าสมาชิกสมาชิกชาวยิวประกอบไปด้วยชาวยิวเจ็ดคนที่ได้รับการคัดเลือกจากพวกเยอรมันให้ทำหน้าที่นำคำสั่งของทางการเยอรมันไปให้นักโทษปฏิบัติตามโดยมีผู้ช่วยประมาณสิบคนเป็นเสมือนตำรวจของชาวยิวซึ่งแต่งตั้งโดยสมาชิกสภา

ในค่ายมีโรงเรียนประมาณยี่สิบหลัง ทำหลังสำหรับให้นักโทษหญิงอยู่ส่วนอีกสิบห้าหลัง เป็นที่อยู่ของนักโทษชาย โรงเรียนแต่ละโรงประกอบด้วยห้องขนาดใหญ่หนึ่งห้องซึ่งมีลักษณะเหมือนโรงนา ผนังทั้งสี่ด้านของห้องเรียงรายไปด้วยเตียงสองชั้นอันเป็นที่สำหรับนักโทษนอนเตียงทำด้วยไม้และสร้างในลักษณะที่ทำให้นักถึงสิ้นซึกแคบๆ ความที่เตียงอยู่ติดกันมากนักโทษจึงลำบาก ในการจะเข้าไปในเตียงและมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยสำหรับที่จะพลิกตัว ในเตียงชั้นล่างหากนักโทษจะนั่งก็ต้องก้มหัว ในตอนแรกเตียงไม่มีอุปกรณ์ใดๆเลยต่อมาจึงมีกระสอบวางบนพื้นไม้ กระสอบหนึ่งใบสำหรับนักโทษหนึ่งคน นักโทษหมุนเวียนสับเปลี่ยนที่นอนกันไปเรื่อยเพื่อทุกคนจะได้มีโอกาสอยู่ใกล้หน้าต่างที่มีอยู่เพียงไม่กี่บาน ทว่าส่วนใหญ่แล้วนักโทษจะนั่งหรือนอนหรือหลับไปด้วยกันโดยไม่ได้มีโอกาสจะสูดอากาศสดชื่นใดๆ

นักโทษแต่ละคนต้องทำงานกะใดกะหนึ่งที่โรงงาน เมื่อนักโทษออกจากพื้นที่ค่ายไปยังโรงงานนั้นตำรวจชาวยิวจะนับจำนวนอย่างถี่ถ้วน แรงแงานเหล่านี้จะถูกควบคุมโดยชาวเยอรมันซึ่งสั่งให้เดินไปเป็นแถวเรียงห้า เมื่อนักโทษของกะหนึ่งมาถึงโรงงาน นักโทษอีกกะหนึ่งก็จะหมดหน้าที่และกลับเข้าค่ายไปแต่ก่อนจะเข้าค่ายจะมีการนับจำนวนนักโทษอีกครั้งหนึ่ง ด้วยวิธีนี้พวกเยอรมันก็จะลดการหลบหนีของนักโทษลงไปได้ส่วนหนึ่งใครที่หลบหนีก็จะเป็นที่รู้ในทันทีและเคราะห์ร้ายก็จะตกอยู่กับคนในครอบครัวที่ยังอยู่ในค่าย ระยะทางจากค่ายแรงงานไปยังโรงงานนั้นประมาณสี่กิโลเมตร ระยะทางไกลขนาดนี้เกินกำลังของมารดาและญาติบางคนของโกลดีที่จะเดินไปกลับทุกวันๆได้ บิดาของโกลดีจึงเจรจากับสมาชิกสภาชาวยิวผู้หนึ่งให้อนุญาตให้มารดากับราเชลาทำงานที่สถานซักล้างประจำค่าย โกลดีบันทึกไว้ด้วยว่าการเจรจาดังกล่าวนี้ต้องมีการติดสินบนด้วยซึ่งบิดาก็ยอมทำอยู่หลายครั้งเพื่อให้ครอบครัวอยู่รอดปลอดภัยในค่าย

งานที่ญาติผู้ชายของโกลดีต้องทำในโรงงานเป็นการทำอาวุธยุทธโธปกรณ์ พวกหนึ่งทำ ความสะอาดและขัดลูกกระสุนปืนใหญ่ พวกที่อายุน้อยมีหน้าที่หยอดน้ำมันเครื่องจักรและเครื่อง ยนต์ ส่วนพ่อทำงานข้างนอกมีหน้าที่ขนชิ้นส่วนเหล็กชิ้นใหญ่ๆ เข้าโรงงานเพื่อนำมาประกอบใน โรงงานต่อไป ส่วนใหญ่แล้วบรรดานักโทษจะไม่ว่าสิ่งทีตกลงแรงทำอยู่นั้นจะนำไปใช้เพื่อการใด ต่อไป ไม่ได้รู้ว่าตนกำลังประกอบชิ้นส่วนของรถถัง หรือปืนหรือชิ้นส่วนเครื่องจักรทางทหารใด แต่ส่วนใหญ่เป็นงานอันตรายมากทั้งสิ้น นักโทษคนหนึ่งเล่าว่าวันหนึ่งขณะที่เขากำลังจะไปโรงงาน ก็เห็นคนรู้จักจากบ้านเดียวกันที่ขาหายไปข้างหนึ่งเพราะลูกปืนได้ตกลงบนเท้าของเขาและระเบิดขา ทั้งขา ญาติอีกคนหนึ่งของโกลดีที่มีอายุเพียงสิบหกปีก็โดนเหล็กขนาดมหึมาหล่นทับตายคาที่ใน ระหว่างทำงานกะกลางคืน

Moniek Grossman related how one day, as he was on the way to the factory, he saw an acquaintance, a Jew from Bodzentyn – with a missing leg! A cannon shell had fallen on his foot and blown off his entire leg. Similarly, when Cousin Itche Biderman was killed in the foundry, he had been working in a huge smithy where large iron parts were being cast. He had been operation a gigantic mallet that fell upon him and instantly killed him. (Kalib:173)

หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจแล้วกลับมาที่เรือนพัก นักโทษส่วนใหญ่จะตรงไปที่ที่นอนของ เพราะไม่รู้จะทำอะไรหรือไม่รู้จะไปที่ไหน จะเดินเล่นแถวๆ ค่ายก็เชื่อว่าจะไม่เสี่ยงกับกระสุนที่อาจจะ ยิงส่งมาพวกเยอรมันที่เข้าเวรยามอยู่ที่หอสูงและขาวูเครเนียนที่สนับสนุนนาซีและมีความไม่ชอบ หน้าพวกยิวเป็นทุนเดิมมาหลายศตวรรษ บุคคลเหล่านี้จะเคร่งครัดอย่างไรเหตุผลและจัดการทุก อย่างให้เป็นไปตามคำสั่งอย่างป่าเถื่อนโหดร้าย แม้จะไม่มีกรห้ามการเดินไปมาในค่ายหรือการไป มาหาสูกันระหว่างโรงเรือนของนักโทษชายหญิงแต่การออกไปเดินก็อันตรายเพราะพวกยามมีความ โน้มเอียงที่จะยิงการเคลื่อนไหวใดๆ ที่ดูน่าสงสัย

อาหารมีให้วันละสองมือ มือแรกจะได้รับประทานหลังกลับจากทำงาน พวกใช้แรงงานจะ ถูกพาเข้าไปยังห้องโถงของโรงงานซึ่ง ณ ที่นั้นพวกตำรวจยิวจะแจกชุปโดยต้องแสดงบัตรปันส่วน ตำรวจอาจเพิ่มขนมปังหรือมันฝรั่งให้กับบางคนหากเห็นสมควร ใครก็ตามถ้าถูกจับได้ว่าขโมย อาหารเพิ่มนอกเหนือจากส่วนของตนจะถูกยิงทันที นอกจากมือหลังเสร็จงานแล้วนักโทษจะไปเข้า แถวที่ครัวเพื่อรอรับแจกขนมปังกับแยม อาหารและของใช้จำเป็นอื่นๆ อาจจะหาซื้อได้ในราคาสูง จากพวกชาวโปแลนด์ในโรงงานที่ทำตนเป็นพ่อค้าคนกลางอย่างลับๆ ระหว่างขาวูยิวในค่ายกับโลกภายนอก เพียงแต่การลอบนำของที่ซื้อกลับเข้าค่ายก็ยากจะรอดจากการตรวจค้นของตำรวจขาวูยิวที่ คอยนับจำนวนนักโทษที่กลับจากทำงาน แต่การติดสินบนก็ช่วยให้ตำรวจเอาหูไปนาเอาตาไปไร เสียได้ แต่คนที่ไม่มีเงินหรือทรัพย์สินใดๆ ที่แอบนำติดตัวมาก็คงต้องทนอดอยากหิวโหย ครอบครั ของโกลดีมีทรัพย์สินที่บิดาซ่อนไว้ในสันรองเท้าบูตจึงไม่ขาดแคลนอาหารหรือของใช้ที่จำเป็นใดๆ

คนที่อดอยากขาดแคลนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาจากบ้านเดียวกันกับครอบครัวของโกลดีจึงอดพูดจา
ก่อนและเปรี้ยวเปรี้ยวต่อว่าไม่ได้ แม่ของโกลดีจึงแบ่งปันกับคนที่มีโอกาสน้อยกว่าซึ่งต่างก็รู้สึก
ซาบซึ้งในความกรุณา

โกลดียังบอกเล่าอย่างละเอียดถึงสมาชิกสภาชาวยิวที่เป็นกลุ่มที่มีอภิสิทธิ์ในค่าย พวกเขา
ได้รับอาหารชั้นดีในปริมาณเพียงพอและปรุงให้เสร็จโดยบรรดาหญิงชาวยิวที่มีหน้าที่ทำงานในครัว
พวกเขายังได้มีที่พักพิงที่ระดับพื้นดินพร้อมเตาทำความร้อนอยู่ใกล้กับที่พักของพวกทหาร
เยอรมัน สมาชิกสภาชาวยิวได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่กับครอบครัว พวกนี้รับสินบนจากนักโทษให้
ช่วยเปลี่ยนงานหรืออนุญาตไปยังโรงเรียนต่างๆ โกลดีให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งที่เข้าใจได้เพราะเขาก็
ต้องไปติดสินบนพวกเยอรมันระดับสูงต่อไปอีกทั้งกระทำตามคำขอของเพื่อนร่วมเชื้อชาติยังเป็น
การเสี่ยงทั้งต่อชีวิตของสมาชิกสภาเองและของครอบครัวด้วย เช่นเดียวกับพวกตำรวจยิวที่แม้จะไม่
ได้รับที่พักแยกเป็นสัดส่วนต่างหากแต่พวกเขาก็มีเครื่องแบบเฉพาะและเป็นผู้ปฏิบัติการที่จะทำให้
คำสั่งของพวกเยอรมันเป็นจริงขึ้นมาได้แก่การตรวจตราพื้นที่ในค่าย นับจำนวนนักโทษที่ไปและ
กลับจากทำงาน เป็นผู้ออกคำสั่งแก่นักโทษทั้งในและนอกเรือนพัก เป็นผู้แจกจ่ายอาหารในห้อง
โถง และแน่นอนว่าเขาก็ได้รับสินบนด้วยเช่นกันอีกทั้งพวกเขาส่วนใหญ่ก็มีใจไม่ไส้ระกำโดย
เฉพาะกับสมาชิกในครอบครัวของโกลดี นอกจากอยู่ต่อหน้าพวกเยอรมันเท่านั้นที่พวกเขาจะแสดง
ท่าทางขึงขัง ถึงอย่างไรพวกเขาก็ต้องคำนึงถึงชีวิตของตนเองและชีวิตของบุตรภรรยาาก่อนสิ่งอื่นใด
บางคนก็ถูกยิงสำเร็จโทษเพราะให้การช่วยเหลือพวกฟองร่วมเชื้อชาติมากเกินไป อย่างไรก็ตามก็มี
บางคนก็ทำเกินกว่าเหตุเช่นครั้งหนึ่งโมเนียกซื้อเสื้อเชิ้ตสองสามตัวจากตำรวจยิวที่รับผิดชอบดูแล
คลังสิ่งของที่ยึดมาจากชาวยิวในสตาราโซวิช แต่เมื่อตำรวจยิวอีกคนหนึ่งจับโมเนียกได้ขณะกำลัง
ถือเสื้ออยู่ในมือจึงเขียนเขาอย่างไม่ยั้งมือ ขณะนั้นตำรวจยิวอีกคนหนึ่งผ่านมาพบเห็นเหตุการณ์
เข้าพอดีโมเนียกจึงร้องขอความช่วยเหลือแต่อดีตสหยากลับยืนมองดูการเขียนเฉยๆอยู่ครู่หนึ่งแล้ว
เดินจากไป ความรู้สึกของคนในค่ายโดยทั่วไปจึงเห็นว่าคนดีจริงๆย่อมจะไม่ยอมเป็นตำรวจให้กับ
เยอรมัน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม

ส่วนพวกที่ได้รับอภิสิทธิ์อีกกลุ่มหนึ่งคือบรรดาช่างฝีมือได้แก่ ช่างตัดเสื้อ ช่างทำรองเท้า ช่าง
ทำรองเท้าบูตซึ่งมีหน้าที่ผลิตเครื่องแต่งกายตามคำสั่งของพวกเยอรมัน ช่างฝีมือเหล่านี้จะมีที่พัก
ต่างหากใกล้กับสำนักงานของฝ่ายบริหารและได้อยู่กับครอบครัวของตนเช่นเดียวกับสมาชิกสภา
ชาวยิว มีครัวและเครื่องอำนวยความสะดวกจนอาหารอย่างอุดมสมบูรณ์

อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปค่ายที่ขาดแคลนอาหารเป็นส่วนใหญ่ ความแออัดเกินขีดอันควรร
และสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะต่างๆทำให้เกิดโรคไข้รากสาดใหญ่ระบาดในค่ายแรงงานในเดือน
มกราคมปี 1943 เป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงยิ่งเพราะโรคได้ติดต่อแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในหมู่
นักโทษทำให้หลายส่วนของทั้งสองค่ายกลายเป็นอัมพาตเพราะนักโทษถึงเจ็ดสิบห้าเปอร์เซ็นต์ติดโรค
ครอบครัวของโกลดีก็ป่วยเป็นโรคทุกคนยกเว้นมารดาที่มีภูมิต้านทานเพราะเคยเป็นแล้วตอนเป็น

เด็ก เนื่องจากหมอมียคนเดียวสำหรับคนทั้งค่ายแม่จึงต้องดูแลสมาชิกในครอบครัวทุกคน แม้ว่า จะป่วยกันมากมายขนาดนั้นแต่นาซีและผู้ช่วยชาวยิวทั้งหลายก็ยังขู่เชิญบังคับคนป่วยส่วนใหญ่ให้ไปทำงานแต่ส่วนใหญ่ป่วยมากและเต็มไปด้วยเห็บเหาจึงต่างปฏิเสธ ดูราวกับหมดอาลัยตายอยากและได้ยอมแพ้ต่อโชคชะตาไม่มีความต้องการพยายามจะรอดชีวิตอีกแล้ว พวกเขาได้แต่อยู่ในที่นอนของตัวจะเกิดอะไรขึ้นต่อไปก็ไม่สนใจ ดังนั้นพวกนี้จึงเป็นพวกแรกที่ถูกนำตัวออกจากเรือนพักเอาไปยิงทิ้ง แล้วเพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดของโรคพวกนาซีก็กวาดต้อนนักโทษไปรวมกันที่เรือนพยาบาลซึ่งคือโรงเรือนหลังที่ห้า คนป่วยอัดเข้าไปอยู่จนเต็มล้น ผู้บัญชาการอัลทอฟเป็นผู้ดูแลสถานที่นี้ด้วยบุคลิกที่ชอบเห็นความเจ็บปวด ชอบเห็นคนถูกเขี่ยนรกยิ่ง ถือแข้งม้วนใหญ่อยู่ในมือตัวตัวขวับควี้ยว ขณะที่ตะโกนออกคำสั่งเสียงดังก้อง ทุกคนจึงต่างหวาดกลัวผู้บัญชาการคนนี้ได้โดยถ้วนหน้าทั้งตำรวจยิว ยิวที่ได้รับอภิสิทธิ์ทั้งหลายหรือแม้แต่พวกยามชาวยูเครเนียนและบรรดาลูกน้อง ต่างกลัวลานเมื่ออัลทอฟระเบิดโทสะออกมา เหตุการณ์ที่แสดงถึงตัวตนอันอำมหิตกระหายเลือดของนาซีผู้นี้ก็คือวันหนึ่งเขาได้ไปยังโรงเรือนหลังที่ห้าเป็นการส่วนตัวโดยมิได้มีใครระแคะระคายแล้วก็หยิบปืนพกออกมายิงคนที่อยู่ในโรงเรือนนั้นเป็นคนๆไปเป็นจำนวนถึงประมาณสองร้อยคนจนพื้นดินนอกเรือนพักนองไปด้วยเลือด เมื่อข่าวการสังหารหมู่อย่างป่าเถื่อนนี้แพร่กระจายออกไปทั่วค่ายผู้คนก็ยังไม่กล้าจะเข้ามาในเรือนพยาบาลอีกและเกิดวิตถจริตคนทำงานในโรงงานพวกเยอรมันจึงสั่งให้มีการคัดเลือกครั้งสำคัญขึ้นมา วัตถุประสงค์เพื่อคัดคนที่ป่วยหนักเอาออกไปกำจัดทิ้งโดยให้คนที่ดูท่าทางว่าป่วยมากเดินลงบันไดของอาคารอย่างรวดเร็ว คนที่เดินกะย่องกะแย่งหรือล้มลงก็จะถูกชี้ตัวให้ไปที่เรือนหลังที่ห้า และจากเรือนหลังที่ห้าพวกที่ถูกคัดเลือกทั้งหมดก็ถูกนำตัวขึ้นรถบรรทุกไปพร้อมกับพวกที่สุขภาพดีอีกกลุ่มหนึ่งเข้าไปในป่านอกเมืองโดยไม่ได้ข่าวคราวอีกเลยแต่มารู้กันในภายหลังว่า กลุ่มที่สุขภาพดีเป็นผู้ขุดหลุมให้กับพวกที่ป่วยหลังจากนั้นทั้งพวกที่ป่วยและพวกที่ยังแข็งแรงก็ถูกยิงตกลงไปในหลุมด้วยกันทั้งหมดแล้วผู้ช่วยเยอรมันที่เป็นชาวยิวก็โกยดินกลบหลุม

From Barracks Five, the ill selectees were loaded onto a truck, together with a group of healthy inmates, and were driven to a forest area outside the city, never to be heard from again. It was later learned that the healthy were first ordered to dig graves for the ill. The ill were then shot into the graves, together with the healthy people, after which the Germans and their Jewish subordinates covered the graves with soil. (Kalib: 178)

การคัดเลือกเช่นนี้ยังคงมีอยู่เป็นระยะๆ เพราะโรคที่ระบาดอย่างรุนแรงทำให้คนเป็นไข้และอ่อนแอจนไปทำงานไม่ไหว เมื่อจำนวนคนขาดงานที่โรงงานเพิ่มขึ้นสูงก็จะมีการคัดเลือกขึ้นทีหนึ่งเป็นเช่นนี้เรื่อยไปท่ามกลางความมอกสันขวัญแหวนทั้งของพวกที่ป่วยและพวกที่สุขภาพดี พวกเยอรมันก็จะขู่อยู่เนืองๆว่า "ถ้าป่วยจนไปทำงานไม่ไหวละก็จะส่งไปเรือนหลังที่ห้า" ครั้งหนึ่งปู่ของ

โกลดีรอดจากการถูกคัดไปกำจัดทิ้งได้ทั้งๆที่ด้วยอายุและสภาพร่างกายที่ป่วยของปู้นั้นอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องถูกคัดออกไปแต่ด้วยการตัดสินใจของนายตำรวจหนุ่มชาวยิวทำให้ตำรวจชอบปู้ไว้อย่างมีขีดระหว่างที่การคัดเลือกดำเนินอยู่ ทำให้ปู้รอดมาได้ และอีกครั้งหนึ่งน้องสาวและแม่ของโกลดีก็เกือบจะถูกนำตัวไปอยู่แล้ว โชคดีที่ผู้ช่วยชาวยิวสังเกตเห็นเสียก่อนว่ามารดาไม่ได้ป่วยจึงสั่งให้ลูกน้องที่เป็นตำรวจไปบอกให้มารดาลงมาจากรถบรรทุกและราเชลานั้นก็พลอยได้รับการช่วยเหลือให้ออกมาจากรถบรรทุกรอดสายตาของผู้บัญชาการจอมโหดมาได้โดยชาวยิวคนอื่นช่วยกันบังตัวไว้ ครั้งนั้นชาวยิวที่มีได้โชคดีเช่นแม่และน้องของโกลดีต้องขุดหลุมให้ตัวเองก่อนถูกสังหารเป็นจำนวนประมาณร้อยยี่สิบคน

Quickly Shloime Ehneman walked up to a Jewish policeman standing near the truck and whispered an order into his ear. The latter immediately climbed onto the truck and ordered Mother to get off. He whispered to her, "Don't worry; I'll take care of your daughter. You hurry and get off the truck." The policeman, Yank'l Szczesliwy, a good friend of our family, milled about in the crowd for a few moments until he saw the kommandant's attention diverted. He quickly climbed back onto the truck, picked Rachela up in his arms, and, carrying her, descended from the truck, took two big steps, and placed her among the inmates, who immediately moved to shield her from view. (Kalib: 179)

ด้วยเหตุที่จำนวนผู้เสียชีวิตพุ่งขึ้นสูงทำให้แรงงานลดลงจนการเปิดค่ายสองค่ายเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป พวกเยอรมันจึงตัดสินใจปิดค่ายแรงงานสเตรเซลนิกา ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาค่ายแรงงานทั้งสองจึงรวมกันเป็นหนึ่งเดียว นักโทษจากค่ายสเตรเซลนิกาได้ย้ายเข้าไปอยู่ในค่ายมาโจวกา ซึ่งความเป็นอยู่ในค่ายหลังนี้ดีกว่าในค่ายเดิม แม้กับพี่สาวของโกลดีกลับไปทำงานในส่วนซักล้างสมาชิกที่เหลือของครอบครัวทำงานหน้าที่ต่างๆในโรงงานผลิตอาวุธ แล้วกิจกรรมในแต่ละวันก็ดำเนินต่อไปเป็นปกติจนกระทั่งเกิดการระบาดของโรคไข้วากสาหัสใหญ่ครั้งใหม่ ครั้งนี้ผู้บัญชาการค่ายเปลี่ยนจากคนเดิมมาเป็นคนใหม่ชื่อกอลดิทซ์(Kolditz)ซึ่งดูว่าจะดีกว่าคนเก่าตรงที่ไม่ได้ทำให้คนกลัวจนลนลานด้วยการตะโกนหรือเขียนตีหรือยิงทิ้งอย่างโหดเหี้ยม ทั้งยังไม่ได้แสดงออกว่าเป็นพวกชอบเห็นความเจ็บปวดของผู้อื่น อย่างไรก็ตามในการจัดการกับการระบาดของโรควิธีการของผู้บังคับการคนใหม่ก็คืออพยพนักโทษทุกคนออกจากโรงเรือนทุกหลัง นักโทษได้แต่หยิบฉวยสิ่งของเท่าที่จะหยิบได้ติดมือออกมาและใช้ชีวิตอยู่กลางที่โล่งแจ้งไร้สิ่งกำบังใดๆ กลายเป็นกสิญ์ค เพราะนักโทษหลายร้อยคนกระจัดกระจายอยู่บนพื้นดินใช้ชีวิตไปตามมีตามเกิด ทุกสิ่งทุกอย่างในโรงเรือนถูกเผาทิ้งหมดตามความตั้งใจของกอลดิทซ์ที่ต้องการจะหยุดยั้งการระบาดของโรคให้ได้ อย่างชะงัก จึงมีการใช้วิธีการอื่นอีกคือส่งยุงผู้ที่ต้องสงสัยว่าติดโรคด้วย ดังนั้นแม้ว่าโดยบุคลิกภายนอกผู้บังคับการค่ายแรงงานคนใหม่จะแตกต่างจากคนเก่าแต่ในที่สุดก็เป็นคนที่มีการจัดการกับ

ปัญหาตามแบบฉบับอันโหดร้ายของนาซีโดยมิได้คำนึงว่าวิธีการนั้นจะก่อความทุกข์ทรมานอย่างสูงแก่เพื่อนมนุษย์อย่างไรบ้าง

สำหรับฮาไลนาได้บันทึกความเป็นไปในค่ายแรงงานพลาชเซา(Plaszów)ในเรื่อง *And Yet, I Am Here!* ว่าในค่ายใหญ่ที่บิดามารดาของเธอเข้าไปอยู่นั้นมีการขานเรียกนับจำนวนนักโทษอยู่แทบตลอดเวลาเช่นเดียวกับการเขี่ยนดี การประหารในที่สาธารณะโดยการแขวนคอหรือยิงทั้งที่ทั้งที่มีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล ความตายเป็นการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดชนิดต่างๆทั้งการสูบบุหรี่ การสวมยกทรง การซ่อนเงินหรือทรัพย์สิน หากมีการต้องตรวจค้นเงินหรือทรัพย์สินเมื่อใดค่ายก็จะถูกปิดเป็นเวลาสองวันเพื่อหาทอง เงิน เครื่องถนอมพิมพากรณ์ นาฬิกา หรือปากกาหมึกซึม สิ่งเหล่านี้หากถูกค้นพบก็จะถูกยึดไปในทันทีและก็อาจจะมีผู้เคราะห์ร้ายโดนยิงด้วย ทั้งนี้เพราะไม่มีใครมีสิทธิ์จะครอบครองสิ่งของเกินกว่าชั้นในเพียงหนึ่งชุดและเสื้อผ้าอีกหนึ่งชุดเท่านั้นซึ่งชุดที่สวมภายนอกจะถูกป้ายสีตั้งแต่หัวจรดท้ายเพื่อเป็นเครื่องหมายบอกให้รู้ว่าถ้าเป็นสีเหลืองคือพวกออกไปทำงานนอกค่าย ถ้าเป็นสีแดงก็คือพวกที่อยู่ในค่าย

ในส่วนของภารกิจการอยู่ย่น ฮาไลนาได้เล่าว่านักโทษมีที่นอนเป็นเตียงสามชั้น จำนวนของนักโทษในโรงนอนแต่ละโรงมีจำนวนสองร้อยคนต้องใช้ห้องส้วมและห้องอาบน้ำรวมร่วมกัน เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารก็ได้รับแจกชุปจากกาใหญ่ที่มีอยู่เพียงกาเดียว ต้องยืนคอยเรียกนับจำนวนในตอนก่อนสว่างหนึ่งและตอนเย็นย่ำสนธยาอีกหนึ่งซึ่งกินเวลายาวนานดูราวกับจะไม่จบไม่สิ้น ดังนั้นจึงทำให้คนมีความรู้สึกว่าการขานเรียกนับจำนวนอยู่แทบจะตลอดเวลา ส่วนการทำงานนั้นนักโทษต้องทำงานวันละสิบสองชั่วโมง บิดามารดาของฮาไลนาเป็นพวกที่ถูกส่งไปทำงานนอกค่าย บิดามีหน้าที่รับผิดชอบคือจัดการกับเฟอร์นิเจอร์และข้าวของที่เหลือทิ้งอยู่ในเกดโดที่ผู้คนถูกกำจัดหรือถูกให้ย้ายออกไป ต้องทำรายการและบันทึกอย่างละเอียดแล้วส่งออกไปยังประเทศเยอรมนี มารดาทำงานอยู่ในสำนักงานของโกดิงเก็บพัสดุเหล่านี้

ฮาไลนามิได้อยู่ในค่ายใหญ่เดียวกับบิดามารดาหากแต่อยู่ในค่ายเล็กที่เปรียบประดุจค่ายลูกหรือสาขาของค่ายใหญ่(subcamp of Plaszów) ในตอนแรกความเป็นอยู่ในค่ายเล็กดีกว่าที่ค่ายใหญ่ อย่างน้อยที่ค่ายนี้ก็ยังมีเสียงหัวเราะร้องเพลงหรือหยอกล้อกันบ้าง ก็วัตรประจำวันคือตื่นตั้งแต่ตีห้าแล้ววิ่งไปที่ครัวเพื่อเอาน้ำร้อนมาอาบน้ำ รับประทานอาหารเข้าอย่างรวดเร็ว ออกไปทำงานตอนหกโมงก่อนที่คนอื่น ๆ จะลุกขึ้นมาเพื่อการทำงานเรียกนับจำนวนในตอนเจ็ดโมง จากนั้นก็ทำงานไปจนถึงเที่ยง พักอาหารกลางวันหนึ่งชั่วโมงแล้วทำงานต่อจนถึงห้าโมงเย็น กวาดถนนอีกหนึ่งชั่วโมงแล้วจึงกลับเข้าค่าย ที่โรงนอนจะวุ่นวายและจอแจด้วยสรรพสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา การทะเลาะที่อ่างซักล้าง การวิวาททุ่มเถียงแย่งพื้นที่และเตาไฟฟ้าสำหรับประกอบอาหาร เสียงพูดคุยระหว่างอาหารมื้อเย็น เสียงสนทนาของเพื่อนฝูง มีการเข้าแถวเพื่อขานเรียกชื่อและเดินเล่นในตอนเย็นแล้วจึงเข้านอน บ่ายวันเสาร์จะมีการอาบน้ำฝักบัวที่สถานอาบน้ำ วันหนึ่งขณะที่เดินกลับจากอาบน้ำเสร็จฮาไลนากับเพื่อนๆ ก็เห็นเจ้าหน้าที่เอสเอสจำนวนมากและผู้บังคับการค่าย Amon Göth

ผู้เคยทำการสังหารหมู่ชาวยิวที่เกิดโศกนาฏกรรมแล้วยืนอยู่พร้อมกับหัวหน้าตำรวจค่ายชาวยิว ทั้งหมดมา ด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อเป็นสาขาของค่ายใหญ่ก็ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเดียวกันเริ่มต้นด้วยการริบ ทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในค่ายลูกทั้งหมด ดังนั้นทุกคนจึงต้องมอบทรัพย์สินเพชรพลอยของมีค่าแหวน และต่างหูชาลินาต้องถอดออกอย่างจำใจ หลังจากนั้นด้วยกฎระเบียบเดียวกันกับค่ายใหญ่ตอนนี้ทุก คนจึงต้องสวมเสื้อผ้าที่มีดาวแห่ง ดาววิดพร้อมกับหมายเลขห้าตัวทาสีเหลืองหน้าติดอยู่ด้านหน้า ของตัวเสื้อ ส่วนชั้นในยังมีการประทับตราดาวแห่งดาววิดและข้อความสีดำว่า“ค่ายแรงงานพลาชเซา” ชาลินาบันทึกความรู้สึกของเธอและเพื่อนๆเมื่อต่างมองเห็นกันและกันในชุดดังกล่าวว่าราวกับหลุด ออกมาจากโรงละครสัตว์ก็ไม่ปาน

ใน *A Partisan's Memoir* เฟย์กล่าวถึงแรงงานทาสในอีกค่ายหนึ่งไว้ในบันทึกของเธอ นั่น คือค่ายในเมืองGancevichที่ซึ่งพวกผู้ชายจะถูกอพยพหน้าตัวขนย้ายไปเพื่อไปใช้แรงงานทาส ปีที่ เฟย์กล่าวถึงไว้ในบันทึกคือปี1941 ในเดือนพฤษภาคมเริ่มมีการอพยพครั้งแรกๆ คนหนุ่มในเมือง เกิดของเธอคือเมืองเลนินโนโปแลนด์จำนวนสามร้อยห้าสิบคนถูกนำตัวไปยังค่ายแรงงานกานเซวิช ซึ่งเป็นสถานที่ที่รายล้อมไปด้วยหนองบึง แรงงานทาสจะถูกนำไปใช้ในโรงเลื่อย สร้างถนน ขนย้าย ตู้รถไฟ

The transports to forced labour camps began in May 1941 .A group of three hundred and fifty young men from our town was taken away to an Arbeitslager, a slave labour camp that was set up in the town of Gancevich.(...) Now Jews from Lenin and Pogost Zagorodski would be forced to perform hard labour working in the saw mills, building roads and unloading railway cars on the Baranovich-Lunimice line.(Schulman: 74)

น้องชายของเฟย์คือโคเปิลถูกเลือกให้ไปในเที่ยวแรกของการอพยพเพราะอายุยังน้อยและเป็นโสด ทุกคนต่างคิดว่าโคเปิลคงจะไม่รอดหากต้องไปทำงานหนักขนาดนั้นเพราะเขาเป็นคนสุขภาพไม่แข็งแรงและยังเคร่งครัดในการรับประทานอาหารตามหลักปฏิบัติทางศาสนาของยิวเท่านั้นคือทานแต่อาหาร“kosher” เฟย์บันทึกว่าพ่อถึงกับอาสาจะขอไปแทนแต่โคเปิลปฏิเสธ นอกจากนี้สภาชาวยิวก็รู้สึกเดือดร้อนใจจึงพยายามติดต่อไปยังทางการเยอรมันเพื่อแจ้งขอให้ปล่อยโคเปิล โดยมีจดหมายไปถึงหัวหน้าเกสตาโปอธิบายว่าเขาเป็นคนอ่อนแอและคงจะทนสภาพการณของค่ายแรงงานไม่ได้ ในเวลานั้นสภาชาวยิวยังเชื่อว่าทางการเยอรมันจะรับฟังเหตุผลและมีมนุษยธรรม และแล้ววันหนึ่งผู้ช่วยเยอรมันที่เป็นชาวยิว ณ ค่ายแรงงานกานเซวิชสังเกตเห็นว่ามีการขุดหลุมฝังศพเตรียมไว้แสดงว่าจะต้องมีแรงงานคนใดคนหนึ่งถูกยิงทิ้งแน่ วันรุ่งขึ้นก็มีนาซีหลายคนมาถามผู้คุมค่ายถึงคนที่ชื่อโคเปิลซึ่งป่วยและดังนั้นจึงไม่เหมาะที่จะทำงาน ผู้คุมรู้ทันทีว่าพวกเขาตั้งใจจะสังหารโคเปิลแน่ พวกนาซีให้ผู้คุมดูชื่อสกุลของโคเปิลในรายชื่อแต่โชคดีที่นามสกุลของเขาสะกดผิด ผู้คุมจึงบอกว่าไม่มีคนชื่อนี้ในค่ายและยังยืนยันอีกว่าแรงงานในค่ายสุขภาพแข็งแรงดีทุกคน

พวกนาซีจึงยินยอมออกไปโคเปเลจึงรอดชีวิตมาได้ แม้ว่าเพ็ญจะมีได้บอกเล่าถึงรายละเอียดของค่ายแรงงานที่กานเซวิชแต่เธอก็ได้ถ่ายทอดลักษณะร่วมประการหนึ่งที่ทุกค่ายมีเหมือนกันหมดนั่นคือความโหดเหี้ยมของนาซี

ลูซิลใน *From Ashes to Life* ให้ภาพชัดเจนของค่ายแรงงานไว้ว่า เมื่อเธอผ่านการคัดเลือกของนายแพทย์เมนเกลแล้วจึงถูกส่งตัวทางรถไฟจากค่ายเอาชวิตซ์โดยขบวนรถขน ปศุสัตว์ไปยังค่ายแรงงาน Dessauer Ufer ในเมืองฮัมบูร์กประเทศเยอรมนี เธอบันทึกร่างงานที่ค่ายแรงงานแห่งนี้เป็นงานหนัก ต้องเก็บสิ่งของที่เสียหายจากการระเบิดในตัวเมืองและบริเวณโดยรอบ พวกเธอทำงานในอุ้งต่อเรือขนย้ายเหล็กหนักท่อนยาวๆที่ปิดงอหรือขาดหรือแผ่นกระจกที่หลิวจากบานหน้าต่าง พวกเธอต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดในการแบกหามเศษซากแตกหักเหล่านี้ ทำให้ลูซิลนึกเปรียบเทียบกับชีวิตในอดีตของตนที่ได้ถูกทำลายย่อยยับเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยยากที่จะกู้ให้กลับมาอยู่ในสภาพดีดังเดิมเช่นเดียวกัน ขณะที่ลูซิลมาทำงานที่ค่ายแรงงาน ณ ฮัมบูร์กนี้เป็นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1944 อากาศเย็นและชื้นฝนตกปรอยๆเกือบตลอดเวลา เมื่อเลิกงานในแต่ละวันพวกเธอจึงตัวเปียกชุ่มตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ส่วนใหญ่จึงไอและไม่สบายแต่ถูกบังคับให้ทำงานอยู่ดีเพราะมีทางเลือกอยู่สองทางเท่านั้นคือทำงานหรือไม่ก็ตาย

Our work was hard, bomb damage in and around the city of Hamburg. We worked in shipyards removing heavy steel girders that were twisted and torn and shards of glass, remainders of huge windowpanes. Only with tremendous effort were we able to move and lift the wreckage.(...) By the end of each day we were soaked, our flimsy clothing drenched. Most of us coughed and were sick but were forced to work anyway. It was work or die.(Eichengreen: 102,103)

นักโทษหญิงต้องไปทำงานในพื้นที่ก่อสร้างซึ่งกว้างขวางเปิดโล่ง พวกเธอเดินหรือจะพูดให้ถูกคือพยายามเดินด้วยขาอันฝ่ายผอม เท้าที่เย็นจนแข็งลากรองเท้าหลวมหรือรองเท้าไม้ที่เปียกชื้นไปตามจังหวะการก้าวที่บังคับด้วยเส้นในมือของผู้คุมเอสเอสซึ่งหัวหน้าอายุประมาณห้าสิบปีจะใช้ทั้งแส้และปืนข่มขู่คุกคาม นักโทษที่โชคร้ายอยู่ใกล้กับเขาจะถูกเขี่ยหรือถูกฟาดด้วยกระบองปืน เมื่อผู้คุมจากไปแล้วพวกเพื่อนจึงกล้าเข้าไปช่วยประคองหรือกล่าววาจาปลอบโยนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ตอนกลางวันบรรดาแรงงานที่ไม่ต่างจากทาสจะได้พักรับประทานอาหารซึ่งก็คือไส้กรอกเลือดและขนมปังชิ้นเล็กๆชิ้นหนึ่ง ลูวิลแทบจะกระเดือกไม่ลง ทว่าความตั้งใจที่จะมีชีวิตให้รอดและความหิวทำให้กลืนลงไปมากที่สุดแม้ว่าจะเป็นเปลือกมันฝรั่งหรือโบไม้อีก ช่วงพักมีเวลาเพียงสิบนาทีเท่านั้นนักโทษก็ต้องกลับไปทำงานหนักตามเดิม การที่ต้องขุดคุ้ยหาและแบกขนก้อนอิฐก้อนหินเหล็กกระจกจากซากปรักหักพังภายหลังการระเบิดทำให้มือของลูซิลถูกบาดและอักเสบบวมพองอยู่เสมอ ครั้งหนึ่งถึงกับบวมจนถึงเหนือข้อศอกซึ่งทำให้เธอต้องไปรายงานต่อผู้คุมเพื่อขออนุญาตให้ได้รับการรักษา

One day I cut the palm of my right hand which lifting a jagged piece of glass. During the days that followed, the deep gash became swollen and red. A narrow pink stripe started at the palm, traveled up the side of my arm, and come to a stop just above the elbow.(Eichengreen: 108,109)

กว่าจะถึงมือหมอกก็ต้องเดินทางใช้เวลานานไปกับขบวนรถของพวกเอสเอสระหว่างนั้นก็ถูกใช้แรงงานหนักไปด้วยทั้งขนของทั้งทำความสะอาดทั้งๆที่แขนบวม เมื่อถึงสถานพยาบาลด้วยความที่เธอพูดภาษาเยอรมันได้ค่อนข้างดีเพราะสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

เฮเลนใน *The End of Days* ก็ถูกคัดเลือกพร้อมกับพี่สาวให้ไปทำงานในค่ายแรงงาน Faulbruck โดยถูกส่งตัวจากค่ายเปลี่ยนผ่านโกโกลิน(transit camp Gogolin) อาคารของค่ายมีลักษณะเป็นโกดังหรือโรงเก็บสินค้าขนาดใหญ่ผนังโล่งๆและพื้นทำด้วยไม้ จากสถานีรถไฟนักโทษต้องขนไม้กระดานไปที่ค่ายเพื่อต่อให้เป็นเตียงสามชั้นด้วยมือเปล่าที่แข็งด้วยความหนาววันต่อมาจึงเสร็จและได้เข้าไปนอนโดยไม่มีอะไรปูรอง ที่ค่ายแรงงานแห่งนี้นักโทษต้องตื่นตั้งแต่ตีห้าไปสมทบกับแรงงานอีกหลายกลุ่ม บางกลุ่มมีหน้าที่ขนถ่านหินลงจากรถไฟในรถเข็น บางกลุ่มมีหน้าที่ลากรถเข็นและขนถ่านหินออกมา บางกลุ่มขนน้ำใส่ถังเหล็กลากไปที่ค่าย บ้างก็ใช้จอบโกยหิมะให้รวมกันเป็นกองใหญ่ เฮเลนและนัชเซียพี่สาวไปทำงานในอาคารสูงทรงกลมหลังหนึ่งที่มีบันไดเวียนแคบๆ พวกนักโทษภายใต้การควบคุมของผู้คุมหนุ่มเยอรมันสวมรองเท้าบูตมันวับพร้อมแส้ในมือคอยกำกับและสุนัขดุฝูงหนึ่งต้องแบกขนวัสดุของอาคารเก่าจากพื้นดินขึ้นไปยังชั้นบนสุด สิ่งที่ต้องขนมีทั้งท่อนซุงยาวหนัก ชี้อคานที่มีตะปูตัวใหญ่ๆขึ้นละมอดติดอยู่เต็ม หรือส่วนของรางรถไฟขึ้นสนิม การแบกขนสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องงานเพราะบันไดแคบและวกวน ผิวเนื้อเสียดสีกับเหล็กเย็นเยียบ มือแขนถูกตะปูขึ้นสนิมตำหรือได้แผลระหว่างการดันการยก ผู้คุมคอยสั่งให้สุนัขจัดการกับนักโทษคนใดก็ตามที่มีท่าว่าเป็น"ยิวขี้เกียจ"

นักโทษต้องทำงานตั้งแต่ก่อนรุ่งอรุณจนมืดค่ำแบกขนของหนักดังกล่าวจนมือเลือดออกหลังร้าวราวกับจะหัก หักก็ยังจะสะดุ้งผวาไปกับคมเขี้ยวของสุนัขและแส้ในมือของผู้คุม

The frozen steel stuck to our skin, and the rusty nails ripped our hands and arms open as we pushed and lifted.(...)

From predawn to past dusk we worked, hauling and pushing the heavy, dirty logs and rusty beams. Our hands were bleeding, our backs were breaking and we were terrified of the dog's teeth and the Nazi's whip. (Sendyk: 175,176)

หลังเลิกงานต้องเดินกลับไปค่ายท่ามกลางอากาศหนาวมาเข้าแถวอีกหลายชั่วโมงเพื่อรับแจกซูปในซามโลหะขึ้นสนิม ซูปก็คือน้ำร้อนที่มีหัวผักกาดและเศษผัก การรับประทานอาหารเย็นนั้นยืนรับประทานอย่างเร่งรีบกลางแจ้งแล้วจึงได้เวลาเข้าไปในโกดังที่เป็นเรือนนอน ผู้หญิงสองสามร้อยคนต้องปลดทุกข์ในถังเพียงถังเดียวที่จัดไว้ให้ดังนั้นไม่นานถังก็เต็มทำให้พวกเธอต้องนอนสูดดมกลิ่น

همینจากการขยับถ่าย เสด็จถึงกับพยายามไม่หลับในตอนหัวค่ำเพื่อจะได้ใช้ถึงเป็นคนแรกๆ แต่เมื่อหลับไปแล้วตื่นขึ้นมาเพราะอากาศหนาวเธอก็ต้องไปใช้ถึงอีกซึ่งตอนนั้นดังก็เต็มจนล้นแล้ว ในตอนเช้าในเรือนนอนจึงมีของเสียดและละอะเพอะเปื้อนให้เห็น

กิจวัตรนอกเหนือจากการงานคือการขานนับจำนวนซึ่งนักโทษต้องยืนคอยให้ผู้คุมเรียกชื่ออยู่ท่ามกลางอากาศหนาวเย็นเป็นเวลาหลายชั่วโมง ในการนับจำนวนเช่นครั้งนี้นักโทษถูกขานนับเป็นจำนวนสองร้อยห้าสิบคน เสด็จกับนักเชียวพี่สาวและฮาเนียเพื่อนสนิทก็ถูกเรียกด้วย ทั้งหมดถูกต้อนให้เดินไปยังถ้ำนิรทไฟและถูกให้ขึ้นไปอยู่ในขบวนรถปลัศต์อีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้เมื่อลงจากรถต้องผ่านเมืองใหญ่ที่มีผู้คนจ้องมองเต็มไปหมด พวกเธอถูกนำตัวไปยังโรงงานผลิตเส้นใยในลอนสำหรับร่มชูชีพ ความอบอุ่นภายในทำให้นักโทษคิดว่าได้อยู่ในที่ที่ดีขึ้นอย่างน้อยที่ค่ายแรงงานแห่งใหม่นี้ หน้าต่างของโรงงานก็กั้นลมได้และถึงปลดทุกก็ถูกแทนที่ด้วยห้องส้วมจริงๆ อย่างไรก็ตาม เสด็จกับพี่สาวก็ต้องทำงานหนักกับเครื่องจักรทอผ้าคนละถึงสี่เครื่องต้องใช้แรงงานทั้งหมดในการผลิตให้เครื่องทำงานพร้อมต้องทนกับเสียงที่ดังจนแก้วหูแทบแตก

Nachcia and I were shown for weaving machines each to work. I stared blankly at the huge yarn wheels, loops, combs, and spools, frightened by the deafening noise. (Sedyk: 179)

พวกเธอต้องทำงานปนกับคนงานท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง พวกนักโทษจะจับจ้องมองกล่องอาหารกลางวันของคนท้องถิ่นเพราะพอถึงพักเที่ยงพวกเขาจะไปที่ล็อกเกอร์นำอาหารออกมารับประทาน กลิ่นอาหารทำให้เหล่านักโทษน้ำลายสอและท้องก็ร้องโครกคราก พวกนักโทษได้รับปันส่วนแต่ซูปร้อนที่มีแต่น้ำกับแป้งจำนวนน้อยนิดซึ่งรังแต่จะทำให้รู้สึกหิวมากขึ้นไปอีก พอพักเที่ยงเสร็จก็ต้องกลับไปทำงานต่อไปงานอันซ้ำซากทำให้จิตใจล่องลอยคิดถึงคนโน้นคนนั้นในครอบครัวที่พลัดพรากจากกันไปซึ่งหากผู้คุมเห็นว่าใจลอยนักโทษก็ไม่พ้นถูกตี

Soon it was back to work pushing the heavy bars of the weaving machines, using up all our strength to keep them noisily clanking away. As the house dragged on we would sometimes get lost in thought about our families, even though if we were caught slacking off we would be accused of daydreaming and dealt extra blows. (Sedyk: 182)

เมื่อเวลาหกโมงเย็นพวกคนงานท้องถิ่นก็จะเก็บข้าวของกลับบ้านส่วนพวกนักโทษก็ไปรวมกันอยู่ในสนามของโรงงานเพื่อขานนับจำนวนก่อนจะเดินกลับที่พักคืออาคารหลังที่อยู่ติดกัน บนชั้นบนสุดของอาคารหลังนี้นักโทษหลายร้อยคนอยู่รวมกัน ในค่ายแรงงานพวกที่ลำบากที่สุดคือพวกที่มาจากครอบครัวที่มั่งคั่ง ความที่ได้รับการอบรมมาดีทำให้พวกเธอจะไม่หันเพื่อนนักโทษในการรับประทานอาหารหรือเข้าห้องส้วมขณะที่พวกที่มาจากพื้นเพยากจนเคยชินกับความหิวและความขาดแคลนมาก่อนก็จะใช้เล่ห์เหลี่ยมความชำนาญแทรกตัวเข้าไปในแถวเพื่อรับอาหารรอบสอง

ต่อมาเฮเลนก็ถูกย้ายไปยังค่ายแรงงาน Langenbielan จากค่ายเดิมพวกเธอต้องเดินแถวเรียงห้าผ่านตัวเมืองออกไปผ่านห้องท่งจนถึงค่ายซึ่งตั้งอยู่กลางป่า ค่ายแห่งนี้มีนักโทษอยู่เกือบหนึ่งพันคนซึ่งต้องทำงานแตกต่างกันออกไปเป็นกลุ่มๆ ละสองร้อยคน ทุกวันแต่ละกลุ่มจะเดินทางไปทำงานที่โรงงานโรงใดโรงหนึ่ง สิ่งที่ทำพวกนักโทษผลิตนั้นคือวัสดุสงคราม กิจวัตรที่ค่ายนี้คือนักโทษต้องตื่นตั้งแต่ก่อนรุ่งสางเพื่อมาเข้าแถวรอการขานนับจำนวนในสนามที่ยังมีดอยู่ เดินไปทำงานที่โรงงานเพื่อทำงานสิบชั่วโมงต่อวันแล้วก็กลับเข้าค่าย เข้าแถวเพื่อรอรับชุดแต่กิจวัตรเหล่านี้ถูกแทรกด้วยการมาถึงของพวกนักโทษใหม่ๆ เช่นจากค่ายเอาชวิตซ์ซึ่งถึงกับทำให้ให้นักโทษที่เคยอยู่เดิมตกใจในสภาพที่ดูไม่เป็นมนุษย์ของพวกเขาหรือไม่ก็การคัดเลือกผู้ไม่พึงประสงค์แล้วส่งคนออกไปเลยซึ่งทำให้ยิ่งเพิ่มความกดดันและความเครียดและวิตกกังวลให้กับเหล่านักโทษเพราะอดถามตัวเองไม่ได้ว่าจะเป็นคนต่อไปหรือไม่ แม้แต่ในชั่วโมงที่ปลอดจากการทำงานประจำก็ยังไม่สามารถพักผ่อนได้อย่างแท้จริงเพราะมีความกลัวอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นสองปีที่อยู่ในค่ายแรงงานเฮเลนก็สรุปว่าพวกเธอล้วนอ่อนแอลงจากเดิมขณะที่รู้สึกว่างานหนักกว่าเดิม ห้องว่างเท่าเดิมแต่ความเจ็บปวดทางใจนั้นทวีมากขึ้น

Two years had passed since we were first incarcerated in this labor camp. Our limbs grew weaker, the labor felt harder, our stomachs were emptier and the emotional suffering became more severe. (Sendyk: 199)

2.5.4 ห้องแก๊สและเตาเผา

ในบรรดาความสยองขวัญของกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์ที่นาซีกระทำต่อเหยื่อของตนนั้นเห็นจะเป็นสิ่งประหลาดสองสิ่งอันเกิดจากจินตนาการที่แสดงถึงความละเอียดถี่ถ้วนรอบคอบและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันก็แสดงถึงความเลียดเย็นในระดับสูงสุด สิ่งประหลาดสองสิ่งนั้นก็คือนักโทษ(gas chamber) และเตาเผา(crematoria) ของสองสิ่งนี้คือการจัดการขั้นเด็ดขาดกับบรรดาเชลยที่นาซีจับกุมมาและได้ใช้แรงงานทาสจนหมดคุณค่าแล้วหรือเป็นพวกที่ถูกคัดเลือกตั้งแต่แรกว่าเป็นผู้ที่ไม่เป็นที่ต้องการ ในระยะแรกนาซีใช้วิธียิงโดยมักให้นักโทษเป็นคนขุดหลุมที่จะเป็นที่ฝังร่างของตนเอง หลังจากนั้นให้นักโทษยืนเรียงกันที่ปากหลุมแล้วยิง แต่วิธีการนี้สำหรับนาซีแล้วเป็นการเปลืองกระสุนดังนั้นจึงคิดค้นวิธีการกำจัดที่จะไม่เปลืองกระสุนไม่เปลืองแรงไม่ยุ่งยากและหมดจดไม่เลอะเทอะเปรอะเปื้อน ห้องแก๊สและเตาเผาจึงเกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองเป้าประสงค์นี้ เป็นสิ่งประหลาดที่เปรียบเสมือนคู่แฝดทำให้การกำจัดมนุษย์สมบูรณ์แบบอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

แน่นอนว่าไม่มีผู้บันทึกที่เป็นสตรีคนใดเคยมีประสบการณ์ตรงได้เข้าไปในห้องแก๊สมีฉะนั้นก็จะเป็นผู้รอดชีวิตไม่ได้เนื่องจากกระบวนการกรรมแก๊สนั้นแม้จะใช้เวลาเพียงสั้นๆ แต่ประสิทธิภาพสูง

ยิ่งเหยื่อจะเสียชีวิตภายในไม่กี่วินาทีหรือถึงหากไม่เสียชีวิตเพียงสิ้นสติก็จะถูกนำตัวไปเข้าเตาเผาพร้อมกับผู้เสียชีวิต อย่างไรก็ตามก็มีผู้ที่รู้เห็นการสังหารอันเลือดเย็นนี้อยู่ดี ออกกาทันทีก็ไว้ใน *Five Chimneys* ว่าเธอได้ทราบจาก Dr. Pasche ผู้เป็นนายแพทย์ที่ทำงานอยู่ในหน่วย Sonderkommando ซึ่งเป็นหน่วยที่มีหน้าที่นำร่างผู้เสียชีวิตจากห้องแก๊สออกไปยังเตาเผา ผู้อยู่ในหน่วยนี้เป็นนักโทษชายลัวน ดร. พาสเชทำงานให้ขบวนการต่อต้านนาซีอย่างลับๆ ด้วย เขาได้ถ่ายทอดภาพเมื่อประตูห้องแก๊สเปิดออกมา เหยื่อที่ยังไม่ตายกระเสือกกระสนด้วยความทรมาณเพื่อคลานไปอยู่เหนือร่างของผู้อื่น บ้างจิกเล็บลงบนเนื้อของคนที่อยู่ใกล้ ศพจะอยู่ในสภาพที่เกาะติดกันจนยากที่จะแยกออก พวกเยอรมันจึงคิดประดิษฐ์ตะขอพิเศษขึ้นมาใช้เกี่ยวศพโดยเฉพาะเพื่อลากออกมา เมื่อศพถูกนำออกมาจากห้องแก๊สแล้วก็จะถูกนำต่อไปยังเตาเผา โดยปกติแล้วไม่น่าจะมีผู้ใดยังมีชีวิตอยู่

Dr. Pasche, who was himself impressed into the Sonderkommando, provided me with the daily routine of the crematory personnel. (...) In their hideous suffering, the condemned had tried to crawl on top of one another. During their agonies some had dug their fingernails into the flesh of their neighbors. As a rule the corpses were so compressed and entangled that it was impossible to separate them. The German technicians invented special hook-tipped poles which were thrust deep into the flesh of the corpses to pull them out. (Lengyel: 88)

แต่แม้หากว่ามีใครที่ทนทานรอดอยู่ก็จะถูกนำไปเผาทั้งเป็นพร้อมกับคนที่ตายแล้วอยู่ดี เครื่องจักรถูกนำมาใช้โดยยกซากศพเข้าไปในเตาโดยจะคัดก่อนอย่างเป็นระบบ ถ้าเป็นศพเด็ก ๆ จะถูกส่งเข้าเตาไปก่อน ตามไปด้วยร่างที่ผอมแห้งแรงน้อยและลำดับสุดท้ายคือศพที่มีร่างใหญ่ ในระหว่างนั้นหมอฟันก็จะดำเนินการถอนฟันทองและสิ่งที่มีค่าในปากของศพที่จะนำไปแปรเป็นทรัพย์สินต่อไปได้ เจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ในซอนเดอร์คอมมานโดก็ดำเนินการถอดแหวนออกจากศพไปในเวลาเดียวกันเพราะแม้จะมีการตรวจตราอย่างเข้มงวดมาอย่างมากมายแต่ก็ยังมีคนที่สามารถเก็บซ่อนแหวนไว้กับตัวได้จนถึงวาระสุดท้าย พวกนาซีต้องการจะเอาประโยชน์ทุกอย่างจากชาวยิวให้ได้แม้ชีวิตจะหาไม่แล้ว ดังนั้นแม้แต่ไขมันจากศพที่เอี่ยมออกมาเพราะถูกอุณหภูมิสูงก็ยังถูกเก็บรวบรวมไว้ในถังขนาดมหึมา ออกกาคิดว่าสบู่ที่ใช้อยู่ในค่ายที่มีกลิ่นประหลาดๆ นั้นก็คงเป็นเพราะทำมาจากไขมันเหล่านี้เอง บางครั้งพวกนักโทษก็สงสัยว่าบางทีมีเศษไส้กรอกที่มีไขมันปนมากับอาหารนั้นก็อาจจะมาจากแหล่งเดียวกันก็ได้ แม้แต่ซี่เต้าก็ถูกนำมาทำเป็นปุ๋ยในฟาร์มและสวนในละแวกใกล้เคียง เศษชิ้นส่วนอื่นๆ ที่ไม่เป็นที่ต้องการแล้วจะถูกเอาไปทิ้งลงแม่น้ำวิสตุลา

Once extracted from the gas chamber, the cadavers were transported to the crematory. I have already mentioned that it was not unusual that a few victims should still be alive. But they were treated as dead and were burned with the dead.

A hoist lifted the bodies into the ovens. (...)

Meanwhile the reclamation service functioned relentlessly. The dentists pulled gold and silver teeth, bridges, crowns, and plates. Other officials of the Sonderkommando gathered rings,(...) Immense casks were used to gather the human grease which had melted down at high temperatures.(...)

Even the ashes of the corpses were utilized--as fertilizer on the farms and gardens in the surrounding areas. The "surplus" was carted to the Vistula.

(Lengyel: 88)

ออกกาล่าวถึงหน่วยซอนเตอร์คอมมานโดด้วยว่าภารกิจดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เห็นได้ทำงานของพวกซอนเตอร์คอมมานโดเป็นงานที่หนักหนาสาหัสที่สุดทั้งกายและใจจึงต้องมีคนทำงานสองกะผลัดเปลี่ยนกัน ทีมงานทั้งหมดมีที่พักพิเศษอยู่ในค่ายและห้ามติดต่อกับนักโทษอื่นๆโดยเด็ดขาด บางครั้งถูกลงโทษไม่ให้กลับไปยังค่ายด้วยต้องอยู่แต่ในอาคารอันเป็นที่ตั้งของเขาเหล่านั้นเอง ช่างเป็นสถานที่ที่น่าขนลุกสำหรับการกินอยู่หลับนอนเสียเหลือเกิน ชีวิตของพวกเขาจึงเหมือนตกรนททั้งเป็น หลายคนเป็นบ้าไปเลย สามีต้องถูกบังคับให้มาเผาภรรยาที่มีบ่อยๆ หรือพ่อต้องมาเผา ลูก ลูกต้องมาเผาพ่อแม่ พี่น้องผู้ชายเผาพี่น้องผู้หญิง และเมื่อทำงานไปได้สามหรือสี่เดือนแล้วสมาชิกกลุ่มนี้ก็จะถึงคราวของตนเองบ้างโดยพวกเขาจะถูกรมแก๊ซและเผาโดยผู้ที่มารับหน้าที่แทนนั่นเองซึ่งก็เป็นชะตากรรมของดร.พาสเซด้วย ทั้งนี้เพราะนาซีต้องการจะปกปิดความจริงเกี่ยวกับอาชญากรรมอันอำมหิตนี้มิให้ชาวโลกได้รับรู้

ออกกาล่าวไว้ด้วยว่าดร.พาสเซเป็นผู้เก็บสถิติจำนวนเหยื่อที่ห้องแก๊ซและเตาเผากำจัดไปเท่าที่เขารับรู้มาเฉพาะเดือนพฤษภาคม มิถุนายน และกรกฎาคมของปีค.ศ.1944 ผู้เสียชีวิตมีจำนวนถึงหนึ่งล้านสามแสนหนึ่งหมื่นสี่พันคน เธอบอกว่าจำนวนคนที่ตายมาก็คือพวกที่ถูกขนย้ายมาโดยขบวนรถไฟเมื่อมาถึงค่ายก็ถูกคัดเลือกเข้าห้องแก๊ซและเตาเผาเสียสามในสี่ส่วนเช่นในปี 1943 เชลยกรีกเชื้อสายยิวถูกนำมาที่เบอร์กเนาสี่หมื่นเจ็ดพันคนถูกกำจัดทันทีสามหมื่นเก้าพันคน ในปี1944 ฮังการีเชื้อสายยิวที่มาพร้อมกับขบวนรถไฟก็ถูกกำจัดทันทีเป็นจำนวนถึงครึ่งล้าน

ในบันทึกของสตรีที่เลือกมาศึกษาทั้งหมดการบอกเล่าของออกกาล่าเป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับห้องแก๊ซและเตาเผามากที่สุดเพราะเธอได้ทราบจากผู้ที่เคยอยู่ในหน่วยซอนเตอร์คอมมานโดเองเลยทีเดียว ขณะที่คนอื่นๆนั้นก็เพียงแต่ได้ยินคำเล่าลือเป็นทอดๆกันมา

ผู้วิจัยขอเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับห้องแก๊ซเพื่อเปรียบเทียบกับคำบอกเล่าของฟิลิป มุลเลอร์นักโทษค่ายกักกันเอาชวิตซ์และทำงานอยู่ในเบอร์กเนาในหน่วยซอนเตอร์คอมมานโดด้วยเช่นกันที่สำคัญคือเขารอดชีวิตมาได้แล้วถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่ายิ่งของเขาไว้ในเรื่อง *Eyewitness Auschwitz* ⁽¹⁾ เขาให้รายละเอียดของห้องแก๊ซที่เขาเคยทำงานอยู่ว่ามีขนาดสองร้อย

⁽¹⁾ Filip Müller. *Eyewitness Auschwitz: Three Years in the Gas Chambers.*

ห้าสิบตารางเมตร ห้องมีเพดานต่ำผิดปกติจากห้องโดยทั่วไปผนังได้รับการขัดถูจนขาว เสาที่เรียงรายไปตามความยาวของห้องนั้นนอกจากจะมีเสาคอนกรีตที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับน้ำหนักของเพดานแล้วยังมีเสาโลหะที่ทำด้วยโลหะแผ่นทั้งนี้เพื่อให้สามารถเดินท่อแก๊ซพิษที่พ่นออกมาจากหัวฝักบัวโลหะจำนวนมาก รูปลักษณะของฝักบัวนี้ถูกจงใจนำมาใช้เพื่อหลอกผู้ที่ชะตาถึงขนาดให้เชื่อว่ากำลังเข้ามาในห้องอาบน้ำ ระบบระบายอากาศด้วยพัดลมถูกติดตั้งอยู่ในกำแพงซึ่งจะทำงานอัตโนมัติทันทีเมื่อการรมแก๊ซสิ้นสุดลงเพื่อไล่แก๊ซและเปิดโอกาสให้การขนย้ายศพไปเข้าเตาเผาสามารถกระทำได้หลังจากนั้น

We were standing in a large oblong room measuring about 250 square metres. Its unusually low ceiling and walls were whitewashed. Down the length of the room concrete pillars supported the ceiling. However, not all the pillars served this purpose: for there were others, too. The ZyklonB gas crystals were inserted through openings into hollow pillars made of sheet metal. They were perforated at regular intervals and inside them a spiral ran from top to bottom in order to ensure as even a distribution of the granular crystals as possible. Mounted on the ceiling was a large number of dummy showers made of metal. These were intended to delude the suspicious on entering the gas chamber into believing that they were in a shower-room. A ventilating plant was installed in the wall; this was switched on immediately after each gassing to disperse the gas and thus to expedite the removal of corpses.(Müller; 60-61)

ฟิลิปยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าที่อยู่ทางมุมขวาของห้องแก๊ซซึ่งเป็นห้องที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของคอมเพล็กซ์มรณะ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้านี้อยู่ชั้นใต้ดินมีพื้นที่ขนาดกว่าสามร้อยตารางเมตรสามารถรองรับคนได้ถึงหนึ่งพันคน นักโทษจะเข้ามาทางสนามเดินลงไปตามบันไดคอนกรีต

At right angles to the gas chamber was the largest room in the extermination complex, the so-called changing room. Measuring over 300 square metres, this underground room could accommodate more than 1,000 people. They entered from the yard down wide concrete steps. (Müller: 61)

ปากทางเข้าห้องจะมีบอร์ดเขียนประกาศสองสามภาษาเป็นข้อความว่า ไปห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อ ตามเสาคอนกรีตที่ค้ำน้ำหนักเพดานนั้นยังมีป้ายข้อความต่างๆอีกมากเช่นมีข้อความว่า การทำ

ความสะอาดจะนำมาซึ่งอิสรภาพ หรือหาเพียงตัวเดียวอาจทำให้ท่านถึงแก่ชีวิตได้ หรือป้ายบอกให้แขวนเสื้อและรองเท้าไว้กับตะขอที่มีหมายเลขกำกับอยู่เป็นการลงโทษให้เข้าใจผิดว่าจะได้กลับมารับไปได้ง่ายขึ้นภายหลังอาบน้ำแล้ว ตามผนังห้องมีม้านั่งทำด้วยไม้ตั้งเรียงอยู่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าม้านั่งถูกนำมาตั้งไว้เพื่อให้คนที่มาเปลี่ยนเสื้อสบายขึ้น นอกจากนี้ระหว่างทางจากห้องเปลี่ยนเสื้อไปยังห้องแก๊ซก็มีป้ายหลอกว่าไปยังห้องอาบน้ำและห้องฆ่าเชื้อ ทุกสิ่งทุกอย่างถูกคิดคำนวณอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้เหยื่อไม่เคลือบแคลงสงสัยใดๆทั้งสิ้นจะได้เข้าสู่ห้องแก๊ซอย่างรวดเร็วและอย่างสงบไม่ก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวายแม้แต่น้อย ฟิลิปยังบอกอีกด้วยว่าหลังจากสามารถแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในตอนแรกได้แล้วห้องมรณะนี้ก็มีขีดความสามารถขนาดปลิดชีวิตผู้เคราะห์ร้ายได้ถึงหนึ่งหมื่นคนต่อวัน ทั้งๆที่มีได้เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ก้าวหน้าล้ำสมัยทางเทคนิคแต่ใช้แรงงานทาสในการดำเนินการ จำนวนเหยื่อที่เพิ่มขึ้นจึงทำให้จำนวนเตาเผาและจำนวนนักโทษที่มาทำงานในหน่วยซอนเดอร์คอมมานโดเพิ่มขึ้นหลายเท่าตามไปด้วย

The number of ovens had been increased almost eightfold; the number of prisoners in the *Sonderkommando* was forty times its former strength. After initial problems had been dealt with, it was now possible in the course of twenty-four hours to cremate up to 10,000 corpses. (Müller: 61)

อย่างไรก็ตามมีสิ่งหนึ่งที่นักโทษโดยเฉพาะที่ค่ายกักกันเอาชวิตซ์สัมผัสด้วยตนเองทางฆานประสาทและจักขุประสาทนั้นก็คือ กลิ่นของศพที่ถูกเผาและลอยคลุ้งอยู่ในอากาศกับแสงไฟที่ลุกโพล่งออกมาจากปล่องของเตาเผา

จุดิธิใน *Seed of Sarah* เมื่ออย่างเหยียบลงที่สถานีที่มีป้ายว่า "เอาชวิตซ์-เบอร์กเนา" และประตูรถที่ชนนักโทษอย่างอัดกันแน่นเป็นปลากะปองเปิดออก เธอก็สูดอากาศเข้าไปจนเต็มปอดเลยทีเดียวเพราะอึดอัดหายใจแทบไม่ออกมาตลอดการเดินทาง แต่แล้วเธอก็รู้สึกว่่าอากาศที่สูดเข้าไปนั้นมันกลิ่นแปลกๆ นางสาวที่มาด้วยกันก็กระซิบกับเธอว่าเหมือนกลิ่นเนื้อไหม้ จุดิธิชะเง้อคอเพื่อมองหาที่มาของกลิ่นอันแปลกเหมือนเปิดไ้ที่ถูกลนด้วยไฟเพื่อถอนขนนั้นแล้วเธอก็เห็นเปลวไฟขนาดใหญ่แลบเลี้ยวอยู่บนท้องฟ้ายามราตรี เธอยังเข้าใจไปว่าเป็นไฟป่าแต่นางสาวเหมือนจะสังหรณ์ถึงอะไรบางอย่างพึมพำกับตัวเองว่าน่าขนพองสยองเกล้าจริงๆ

At last, the double doors that had been bolted at the Kaposvár station slid wide open. I felt lungs swell in ecstasy. But the summer breezes brought a strange aroma. Magda sniffed, leaning forward: "My God!" she whispered, gazing left. "It smells like burning skin. Like chickens singed of feathers."

I stretched my neck and gasped. Giant flames lapped at the night sky. "A forest fire perhaps?" I guessed.

Magda shook her head. "Gruesome," she muttered to herself. (Isaacson: 61-62)

เฮติใน *The Road to Auschwitz* บันทึกว่าในวันรุ่งขึ้นที่มาถึงค่ายเอาชวิตซ์พวกเธอได้วิ่งไปถามผู้คุมว่ามารดาที่ถูกแยกจากไปนั้นจะได้กลับมาพบกันเมื่อใด ผู้คุมซึ่งเป็นเด็กสาวชาวโปแลนด์ที่อยู่ในค่ายมาหลายปีจนกร้านโลกชี้มือไปที่ปล่องที่มีควันลอยขึ้นมาแล้วตอบว่าบรรดาแม่ของนักโทษทั้งหลายกำลังถูกเผาอยู่ในนั้น บรรดาพ่อก็จะกลับกลายเป็นเถ้าถ่าน รวมทั้งน้องชายน้องสาวก็พากันไปสวรรคตด้วย พวกนักโทษยังไม่เชื่อว่าคำพูดของผู้คุมจะเป็นจริง นึกว่าผู้คุมอิจฉาพวกเธอที่สุขสบายขณะที่เธอตกระกำลำบากอยู่ในค่ายดังนั้นจึงพูดจาให้เพื่อนนักโทษที่เพิ่งมาใหม่ทุกขใจเล่น พวกเธอเลือกที่จะเชื่อว่าควันจากปล่องไฟนั้นเกิดจากการเผาขยะมากกว่าจะเชื่อคำพูดของผู้คุม แต่เฮติก็อดร้องไห้ไม่ได้เมื่อมองไปยังปล่องที่พ่นควันดำออกมาพร้อมกับส่งกลิ่นเหม็นรุนแรง

The chimney belched its black cloud of smoke with a piercing stench. It stood in the sky like an exclamation mark, confirming what the Polish girls had said.

(Fried: 87-88)

เฮติยังได้กล่าวถึงหน่วยซอนเดอร์คอมมานโดเช่นเดียวกับที่ออแลกกล่าวไว้คือพวกนี้รู้อะไรมากเกินไปซึ่งเป็นอันตรายต่อพวกนาซีดังนั้นพวกเขาจึงไม่มีโอกาสจะอยู่ดูโลกได้นาน ไม่เกินสามเดือนพวกเขาก็ต้องถูกแทนที่ด้วยคนใหม่ที่มาทำหน้าที่แทน แต่เฮติยังได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกว่าด้วยความที่พวกนี้รู้ชะตากรรมของตนล่วงหน้าว่าจะต้องจบลงที่ห้องแก๊สนั้นเองดังนั้นพวกเขาจึงขอใช้ชีวิตให้คุ้ม พวกเขามีอภิสิทธิ์ต่างๆและมีเงินจึงใช้เงินซื้ออาหารซื้อทุกอย่างในค่ายที่อยากได้ แม้แต่ผู้หญิง

Because they were where everything happened, they knew too much and were replaced every three months. They had to end their lives in their workplace, the gas chamber. They knew that their days were numbered and that they had to make the best of the short time they had. They were rich, they could buy everything there was in the camp, even the girls they fancied.(Fried: 103)

เมื่อชาร์ลส์อดด์กล่าวถึงเตาเผาในบันทึกของเธอเรื่อง *Auschwitz and After* นั้นเธอกล่าวว่าขณะที่พวกเธอจำนวนไม่ถึงร้อยคนได้รับเลือกให้ไปทำงานในห้องทดลองของศูนย์วิจัยในค่ายเอาชวิตซ์นั้นเธอรู้สึกดีใจเพราะนอกจากจะได้อาบน้ำ สวมเสื้อผ้าสะอาดๆและไม่ต้องออกไปทำงานกลางแจ้งแล้วพวกเธอยังไม่ต้องสูดกลิ่นเหม็นจากเตาเผา ควันที่ลอยออกมาจากปล่องเห็นได้ชัดเจนและเปลวไฟก็ลุกโผลงขึ้นสูงทาบกับท้องฟ้าตัดกับขอบฟ้าเป็นสีแดงดูน่าสยงแก่ผู้ที่มองเห็น พวกเธอรู้ดีว่ามันไม่ใช่เปลวไฟจากเตาหลอมเหล็กอะไรพรรคนั้นแต่เป็นเตาเผามนุษย์ ยามที่เห็นแสงเพลิงพวกเธอก็รู้ได้ทันทีที่กำลังมีการเผาร่างมนุษย์อยู่ ดังนั้นถึงจะดีใจที่การทำงานในห้องทดลองจะทำให้ความเป็นอยู่ของเธอดีขึ้นแต่ก็ยากที่จะทำใจให้สงบได้อย่างแท้จริงและอดที่จะคิดถึงคนเป็นจำนวนพันๆที่ถูกเผาอยู่ในเตาไม่ได้

We were at remove from camp, and did not smell the odor of the crematoria. We did see smoke rising from the smokestacks. So strong was the fire at times that immensely high flames issued from those stacks, reaching toward the sky. In the evening, they cast on the horizon the red glow of blast furnaces. We were aware that these were not blast furnaces, but crematoria ovens; they were burning people. It was hard to be comfortable and not to think day and night of all the people being burned day and night- thousands of them(Delbo: 158-159)

ครั้งหนึ่งขณะที่ชาร์ลีสอดคล้องกับเพื่อนๆกำลังทำงานอยู่กลางแจ้งพวกเธอได้เห็นขบวนรถบรรทุกซึ่งปกติใช้บรรทุกกวาดหินแล่นมาคันหนึ่งแล้วก็ตามมาอีกคันหนึ่งมีนักโทษสตรีเต็มคันรถทุกคันท่าทางตระหนกตกใจสุดขีดต่างอ้าปากกรีดร้องเพียงแต่ด้วยระยะทางที่ห่างกันทำให้เสียงจากปากของพวกเธอ นั้นไม่มาถึงหูของพวกชาร์ลีสอดคล้องที่มองดูอยู่ด้วยความตระหนกตกใจเช่นกันว่าเกิดสิ่งใดขึ้นกับสตรีเหล่านี้ ศิระชะเล็กๆดูเหมือนเด็กผู้ชายของพวกเธอ นั้นถูกโกนล้านเส้น พวกเธอเบียดเสียดกอดกันกลมเมื่อรถผ่านมาใกล้พวกเธอก็เหยียดแขนออกมาปากก็ยังคงส่งเสียงกรีดร้องแล้วรถก็แล่นหายลับสายตาไป แต่แล้วรถคันที่สามก็ปรากฏตามมา เมื่อพวกชาร์ลีสอดคล้องเห็นรถคันนี้พวกเธอก็เป็นฝ่ายกรีดร้องเสียเองเพราะบนรถนั้นนอกจากจะบรรทุกทุกคนเป็นแล้วยังมีคนตายปนมาด้วย ร่างที่หาชีวิตไม่แล้วกองซ้อนทับกันล้นวนเปลือยเปล่า คนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็กรีดร้องด้วยความกลัวระคนความขยะแขยงเมื่อเวลารถกระเทือนแล้วพวกเธอต้องสัมผัสกับซากศพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พวกชาร์ลีสอดคล้องมองดูอย่างไม่อยากเชื่อสายตาแล้วพวกเธอก็ตระหนักว่าหญิงที่ถูกบรรทุกไปบนรถเหล่านั้นคือพวกที่อยู่บล็อก 25 ซึ่งนักโทษที่ต้องตายแน่นอนจะถูกให้ไปอยู่ที่นั่น วันนั้นเป็นวันที่นาซีทำการกวาดล้างบล็อก 25 และวิธีกวาดล้างก็คือนำตัวพวกนักโทษที่ชะตาถึงคาดไปเข้าห้องแก๊สนั่นเอง พวกที่มีชีวิตได้รับคำสั่งให้ขึ้นศพขึ้นรถเพื่อเอาไปเผาแล้วพวกเธอก็ถูกให้ป็นขึ้นรถไปด้วย ชาร์ลีสอดคล้องสงสัยไม่ได้ว่านักโทษที่ยังมีชีวิตอยู่ในรถคันที่สามนี้จะถูกนำตัวไปเข้าห้องแก๊สหรือจะถูกเทจากรถพร้อมๆกับศพเข้าสู่เตาเผาโดยตรงกันแน่

It was the day they were emptying block 25. The condemned women were loaded in trucks going up to the gas chamber. The last ones in were ordered to load the corpses to be incinerated, then climb up.

Since the dead were cast at once into the crematorium we wondered, "Those of the last truck, the living mingled with the dead, would they go through the gas chamber or be poured out by the dump truck directly into the flames?"

(Delbo: 34)

ในเรื่อง *Playing for Time* ฟาเนียบันทึกถึงการคัดเลือกคนที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของนาซีไว้ว่า เนื่องจากค่ายกักกันเอาชวิตซ์-เบอร์กเนาจุนักโทษได้ไม่เกินแสนคน ดังนั้นจึงต้องมีการคัดเลือกคน

ไปเข้าห้องแก๊สอยู่เป็นประจำ บางทีก็คัดเอาพวกที่เพิ่งมาถึงค่ายใหม่ ๆ ไปเพราะจัดการได้ง่ายเนื่องจากไม่รู้เรื่องราวอะไรดี ส่วนพวกที่อยู่มาสักพักแล้วพวกเอสเอสจะนำรถบรรทุกมาจอดที่หน้าเรือนพักแต่ละหลังเลยทีเดียวกแล้วเข้ามาข้างในมาชี้เลือกเอาคนไปอาจจะเป็นคนที่ผอมที่สุด คนที่หนาวสั่น คนป่วย หรือแม้แต่คนที่ไม่มีที่ชอบหน้าของผู้คุมเรือนนอน การนำตัวไปก็จะใช้พานท้ายปืนหรือตะบองหรือการเตะการผลักใสอย่างไม่ปราณีปราศรัยให้ปีนขึ้นไปบนรถบรรทุก บ้างก็ขึ้นไปอย่างสงบยอมรับชะตากรรมแต่โดยดี บ้างก็ร้องเพลง บ้างก็หัวเราะ หรือมีปฏิกิริยาในทุกรูปแบบเท่าที่ความรักตัวกลัวตายจะบันดาลให้แสดงออกมา ระหว่างนั้นพวกเอสเอสก็จะเดินไปเดินมาด้วยท่าทางปกติธรรมดาซึ่งเมื่อปิดประตูรถบรรทุกเรียบร้อยแล้วก็จะหัวเราะและตบหลังกันเหมือนกับพอใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่จนแล้วเสร็จอย่างดี ผู้ที่ปิดประตูห้องรมแก๊สก็จะมีท่าทางทำนองเดียวกันนี้ ในบันทึกตอนหนึ่งของฟาเนียเชอเอย์ชื่อแก๊สมฤตยูที่คว่ำชีวิตผู้คนอย่างมีประสิทธิภาพนี้ไว้ด้วยนั่นคือ ไซคลอน-บี(Zyklon-B)

Some climb in completely spinelessly, others sing, laugh. They climb into the trucks knowing quite well where they're going. I've seen the whole range of reactions imaginable before the most extravagant horror ever known. And the SS wander around amidst this, cool and casual as you please, When they've closed up the trucks they laugh and past one another on the back as if they've just enjoyed a good lark. The ones who shut the doors of the extermination blocks where the Zyklon - B gas is react the same way.(Fénelon: 60)

รายละเอียดอีกประการหนึ่งที่เชอบันทึกรไว้คือไฮน์ริช ฮิมเลอร์มือขวาของฮิตเลอร์เมื่อคราวมาเยือนค่ายเอาชวิตซ์ในปี ค.ศ.1942 นั้นได้วิจารณ์การดำเนินงานในค่ายและออกความเห็นในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะการกำจัดชาวยิวให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพราะการสังหารเป็นการประหยัดกว่าการเลี้ยงดู ดังนั้นเขาจึงให้ความเห็นว่าหากนักโทษคนใดไม่สามารถทำงานได้ก็สมควรถูกส่งตัวไปยังห้องแก๊สทันที เขายังแสดงความเสียดายที่ประสิทธิภาพของห้องแก๊สนั้นสามารถกำจัดชาวยิวได้ไม่เกินหกพันคนต่อวัน ด้วยจำนวนเพียงเท่านี้ในความเห็นของเขายังไม่สามารถทำให้ทวีปยุโรปสะอาดบริสุทธิ์จากยิวได้ จากบันทึกช่วงนี้เองที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงสมรรถนะของสิ่งประดิษฐ์อันลึกลับสะท้านโลกชิ้นนี้ของนาซี

(...) prisoners incapable of working should be sent to the gas chamber. He had also complained about the inadequacy of the installations (although they had in fact reached a pitch of very considerable perfection), expressing regret that they could annihilate no more than six thousand a day. This limited number, in his view, was seriously hampering the purification of Europe. (Fénelon: 182)

ฟาเนียได้กล่าวถึงเตาเผาไว้ด้วยในวันแรกที่เดินทางมาถึงค่ายเชอและเพื่อนของเธอคือคลารารูสึกเหมือนมองไม่เห็นห้องเผา ราวกับว่ามีม่านควันขนาดใหญ่มากางกั้นระหว่างพวกเธอกับห้อง

ฟ้าและที่ขอบฟ้าก็เป็นสีแดง สามารถมองเห็นเปลวไฟได้เลยแต่ฟ้าเนี่ยเข้าใจว่าเป็นแสงของโรงงาน อันเป็นที่ที่พวกเขาจะต้องไปทำงาน นั่นคือความรู้สึกแรกของเธอเมื่อยังมิได้รับรู้ความจริงเกี่ยวกับเตาเผามนุษย์และเธอมิได้บันทึกถึงว่ามีกลิ่นเหม็นแปลกๆแต่ประการใด

"It's odd, you can't see the sky; it's as if there weren't one. I feel that there's a sort of great screen of smoke between us and it. Look at the horizon. It's red –you can see the flames."(Fénelon: 18)

อีดิธใน *Who Loves You Like This* เย้ยถึงเตาเผาไว้เช่นกันเนื่องจากเธอเป็นนักโทษแห่งเอชวิทซ์ ด้วยความที่เธอตัวเล็กจึงได้รับการเตือนจากเพื่อนที่บล็อกอื่นให้ระวังตัวเพราะพวกนาซีจะจับคนที่อายุน้อยกว่าสิบหกปีไปไว้ที่บล็อก 8 และจากที่นั่นก็จะถูกส่งตัวไปยังเตาเผา นั่นเป็นครั้งแรกที่เธอได้ยินเกี่ยวกับเตาเผา หลังจากนั้นสองสามสัปดาห์เมื่อเธอถามลิซเพื่อนที่เป็นนักโทษมานานแล้วว่าแม่ของเธออยู่ที่ใด เพื่อนก็ชี้ให้ดูกลุ่มควันที่ลอยเห็นอยู่ไกลๆและบอกให้อีดิธรู้ว่านั่นคือเตาเผาและแม่ของอีดิธก็ถูกเผาอยู่ที่นั่นเหมือนกับแม่ของเธอและคนในครอบครัวของเธอทุกคน และยังบอกให้เธอสังเกตกลิ่นเหม็นที่ตลบอบอวลอยู่ในอากาศ นับแต่วันนั้นเป็นต้นมาอีดิธก็จะได้กลิ่นจากเตาเผาเสมอๆ

Then she had me turn my head toward a column of smoke that was rising in the distance and said, "Well you see, there is the crematorium where your mother is burning! Like my mother and my whole family! Like everyone! (...) Don't you smell our stink? *Juden seife*"

From that day on I could always smell the odor of the crematorium.

(Bruck: 31)

นอกจากนี้เธอยังได้ค้นพบอีกว่านอกจากเตาเผาแล้วยังมีห้องแก๊ซอีกด้วย อีดิธบอกว่าวิธีการที่พวกเยอรมันใช้หลอกล่อให้คนตายใจยอมเข้าไปในห้องแก๊ซแต่โดยดีก็คือแจกสบู่กับผ้าเช็ดตัวให้นักโทษพร้อมกับสั่งให้อาบน้ำแต่ทันทีที่นักโทษเข้าไปในห้องแล้วก็ปิดประตูและเปิดแก๊ซแต่ตรงนี้ อีดิธจะกล่าวว่าปริมาณแก๊ซนั้นไม่มากพอจะฆ่าคนด้วยซ้ำไปเพียงแค่อาจจะสลบ พวกนาซีก็จะนำร่างที่หมดสติออกไปจากห้องแล้วโยนเข้าเตาเผาไปทั้งเป็น

I found out that there was also a gas chamber. They gave everyone a piece of soap and a towel, telling them that they had to shower, but as soon as they were inside, those in charge closed the doors and turned on the gas, which was not enough to kill you. They carried out the unconscious people and threw in the ovens of crematorium.(Bruck: 31-32)

Liana Millu ใน *Smoke over Birkenau* พูดถึงเตาเผาในค่ายเอชวิทซ์-เบอร์กรเนาไว้เป็นระยะๆ ในบันทึกของเธอ สำหรับในค่ายกักกันการลงทัณฑ์สูงสุดก็คือการถูกนำตัวไปในอาคารอันเป็นที่ตั้งของห้องแก๊สและเตาเผาซึ่งอะไรที่เกิดขึ้นในที่นั้นนักโทษที่อยู่มานานจะทราบดี ดังนั้นหากมีใครทำอะไรที่เสี่ยงต่อการถูกลงโทษอย่างหนักก็จะมีกรกล่าวว่าจะต้องไปสู่เตาเผา เป็นวลีที่เป็นที่เข้าใจกันดีในหมู่นักโทษ เป็นถ้อยคำที่ติดปากนักโทษในวาระต่างๆ เช่น เมื่อมีการแย่งชิงพื้นที่กันในที่พักนักโทษผู้เข้าครอบครองที่ดีๆ ไปก่อนแล้วและไม่ปรารถนาจะให้มีคนอื่นเข้าไปเพิ่มความแออัดก็จะตะโกนใส่หน้าคนมาทีหลังว่ายังมีที่เหลืออีกในเตาเผา ("There's always room for one more in the crematorium!") หรือเมื่อมีนักโทษที่ตั้งครรภ์และประสงค์จะเก็บบุตรในครรภ์ไว้โดยไม่ยอมทำแท้งเพื่อนก็จะถามอย่างโกรธเคืองว่าจะให้ลูกเกิดมาเพื่อจะถูกส่งเข้าเตาเผาไปหรืออย่างไร ("This lady didn't want an abortion. Better to give birth to the little brat and send some more smoke up the chimney, right?") ในบางกรณีก็จะใช้เตาเผาเป็นสิ่งเตือนเพื่อนที่กำลังจะหลงผิดเช่นในกรณีของลิลี ลิลีเพื่อนของเลียนาหน้าตาสวยงามจนเป็นที่อิจฉาริษยาของผู้คุมสตรีโดยเฉพาะเมื่อลิลีเป็นที่ต้องตาต้องใจผู้คุมชายและลิลีเองก็ยอมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้คุมชายด้วยความเต็มใจ จึงมีเพื่อนที่พูดด้วยความเป็นห่วงลิลีว่าหากผู้คุมหญิงชื่อมีอาที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งถึงขั้นเป็นคู่นอนกับผู้คุมชายแล้วนั้นรู้เรื่องเข้าลิลีจะต้องถูกส่งตัวไปยังเตาเผาแน่นอนซึ่งในท้ายที่สุดก็เป็นความจริง

"Mica kochany make joke with Lili. The kapo very jealous. She see this, Lili right to crematorium." (Millu: 28)

เลียนาเองเป็นคนมองโลกตามความเป็นจริง ภาพปล่องไฟของเตาเผาที่เห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อกันเป็นเครื่องเตือนสติอย่างดีมิให้เธอมองโลกในแง่ดีเกินไป เมื่อเห็นลิลีพูดแต่ว่าควรหวังว่าอย่างนั้นควรหวังว่าอย่างนี้บางครั้งก็ทำให้เลียนาหงุดหงิดจนต้องพูดตรงๆ ให้ลิลีสมองดูสิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันถึงชะตากรรมของพวกเธอนั่นก็คือปล่องไฟของเตาเผาที่แม้แต่ในยามที่บรรยากาศสลัวมัวหม่นด้วยหมอกและฝนก็ยังเปล่งแสงเจิดจ้า เปลวไฟพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้าเห็นสว่างโพลงในความมืดของท้องฟ้ายามค่ำคืน

"Why should we hope anything? You're always hoping. Can't you see what's right in front of you?"

I waved my arm furiously at the crematorium, all of them ablaze, streaking the foggy night with huge leaping flames. In the glare we could see the fine rain beginning to fall, still so mingled with the mist that we didn't even feel it. (...) I didn't let out another word, (...) transfixed by the garish flames against the dark sky.

(Millu: 36,37)

อีกครั้งหนึ่งเสียนาให้ภาพของเตาเผาขณะที่พวกเธอต้องออกไปทำงานในตอนกลางคืน แต่คราวนี้สิ่งที่โดดเด่นมิใช่แสงไฟหรือเปลวเพลิงทว่าเป็นควัน ในยามที่อากาศปกคลุมไปด้วยหมอก ควันจากเตาเผาก็จะลอยต่ำอยู่นิ่ง ๆ ทำให้บรรยากาศยิ่งอึดอัดน่าขนลุกจึงอาจเป็นที่มาของชื่อบันทึกของเสียนาเล่มนี้ เสียนากล่าวด้วยว่าฤดูหนาวที่ค่ายเบอร์กันเอน่าไม่ปรานีใคร การคัดเลือกผู้ไม่พึงประสงค์ทำให้เตาเผาทั้งหกเตาต้องถูกใช้งานอย่างหนัก การบรรยายตอนนี้ทำให้ผู้อ่านได้ทราบตัวเลขของเตาเผาด้วยว่าที่ค่ายกักกันเบอร์กันเอนามีเตาเผาอยู่จำนวนทั้งสิ้นหกเตา

The world was shrouded in an eerie fog, and the smoke from the crematorium hung low and stagnant in the heavy air. Winter was on the way – rain, ice wind and snow, selections and frozen feet- the merciless Birkenau winter that crowded its victims into death's waiting room, for there was far too much work and the six crematoria just couldn't keep up. (Millu: 107)

ลักษณะอันน่าขนลุกของควันที่ออกมาจากเตาเผานี้เสียนาได้ถ่ายทอดผ่านคำพูดของเพื่อนนักโทษที่ชื่อลวดคิดว่าเพียงได้เห็นควันก็ทำให้ขวัญเสียจิตใจกระเจิดกระเจิง ครั้งหนึ่งเธอต้องไปขุดคูใกล้ๆกับเตาเผาซึ่งเป็นที่ใช้นำเถ้าถ่านจากเตามาโยนทิ้ง เธอต้องสูดดมกลิ่นศพตลอดเวลาอีกทั้งควันก็ทั้งดำทั้งเป็นกลุ่มหนาแน่นราวกับจะไม่มียันกระจายออกเลย เมื่อเงยหน้าขึ้นจากหลุมเห็นควันที่เกาะกันเป็นก้อนในใจก็อดคิดไม่ได้ว่าอีกไม่นานก็คงถึงตาของตัวเองเข้าสักวัน มันทำให้จินตนาการเพริศเตลิดเปิดเปิงรู้สึกตัวเหมือนขึ้นไปอยู่บนปล่องไฟลอยอยู่เหนือหลังคาค่ายและค่อยๆสลายกลายเป็นก๊าซมรณะโดยไม่มีร่องรอยให้ใครได้รู้ว่าเธอเคยมีชีวิตอยู่

We had to dig ditches near the crematoria where they could throw away the ashes, and it wasn't only the hard work, it was having to smell that smoke all the time. Just to see it – it was so thick and black, it looked like it would never dissolve and go away. Each time you picked your head up from the shovel and saw it hanging there you'd think, 'Another week, another month, then my turn.' I could actually feel it. I felt myself going up the chimney and over the roof of the lager and vanishing little by little till there was no trace. No one would know I'd ever been alive. (Millu: 171)

มันช่างเป็นความรู้สึกที่บีบคั้นจิตใจนักเหมือนมีคนคอยตอกย้ำอยู่ตลอดเวลาว่าอย่างไรเสียพวกเธอก็ไม่มีวันรอดชีวิตออกไปจากค่ายมรณะแห่งนี้ได้อีกทั้งวาระสุดท้ายนั้นก็ยังจะสุดแสนทรมาณ

ซาราในบันทึกของเธอเรื่อง *Auschwitz* ได้เล่าถึงการคัดเลือกเพื่อแยกตัวผู้ไม่พึงปรารถนาไปเข้าห้องแก๊สไว้ว่าพวกเธอต้องเข้าแถวเป็นคู่เดินเข้าไปในอาคารอาบน้ำซึ่งมีผู้คุมยืนล้อมรอบเป็นวงกลมจับมือกันเป็นรั้วมิให้นักโทษคนไหนหนีไปได้ แล้วก็นับจำนวนนักโทษเพื่อความแน่ใจ หากจำนวน

ไม่ครบจะต้องไปหาตัวนักโทษที่หายไปให้ได้ แถวนักโทษจะเดินผ่านโต๊ะที่ผู้บัญชาการค่ายและบรรดานายแพทย์นั่งอยู่มีนายแพทย์เมนเกลผู้เลือดเย็นเป็นหัวหน้า นักโทษจะถูกจดหมายเลขประจำตัว เมื่อตรวจร่างกายแล้วใครที่ไม่ผ่านจะต้องเดินไปยังประตูที่นำไปสู่อีกด้านหนึ่งของที่อาบน้ำซึ่งหมายถึงจะไปสู่ห้องแก๊สนั่นเอง ยิ่งแถวของนักโทษเดินหน้าเข้าไปมากเท่าใดความประหวั่นพรันพรึงของสตรีทั้งหลายก็ยิ่งทวีขึ้นเรื่อยๆ หลายคนพยายามจะหลบหนีออกไปจากมือของผู้คุมที่กันเป็นวงล้อมอยู่แต่ก็ถูกผู้คุมทุบตีกลับมา เพื่อนนักโทษชาวกรีกที่ป่วยคนหนึ่งพยายามหนีเพราะรู้ว่าหากหมอเห็นอาการของเธอก็ต้องคัดเธอออกไปเข้าห้องแก๊สแน่ๆ ที่อีกไม่กี่วันเธอก็จะหายดีได้ เธอพยายามซ่อนตัวโดยใช้ร่างของเพื่อนนักโทษเป็นที่กำบังแต่ก็ถูกพบจนได้และถูกลากตัวไปยังห้องอาบน้ำ หลังจากนั้นไม่นานซาราเห็นเด็กสาวชาวกรีกผู้กระโดดหน้าต่างลงมาจากชั้นสองเมื่อถึงพื้นก็ลุกขึ้นวิ่งหนีแต่ก็ถูกผู้คุมจับตัวได้และถูกนำตัวไปทางห้องมรณะ

"Selection!" The word passed from mouth to mouth. (...)

Finally, we were taken to the baths. We walked into a tremendous circle made by all the *sztubowe* holding each other by the hand, making sure that none of us would slip out the circle. Later the *blokowe* kept counting and re-counting us for a long time, (...)

The first few pairs went to the baths. Right at the entrance you had to undress completely. Then you had to walk past the table where the commandant of the camp and the camp doctor sat, with the blood sucker Mengele at the head. The condemned person's number was recorded, and then, after the inspection, the condemned person had to take a different door leading to the other side of the bath. There nobody guarded them. The doorbath fell. (...) They dragged the beautiful little girl out of her hiding place and pushed her into the bath. (...) They beat her, at the same time screaming: "What do you think, you stinker? You think that I'm going to go to the gas for you?" They dragged her into the bath for the last judgement. (Nomborg-Przytyk: 25,26)

ตัวซาราเองรอดพ้นจากการถูกคัดเลือกมาได้ก็เพราะเพื่อนสนิทที่ชื่อโซเนียที่จากกันไปแล้วบังเอิญมาพบขณะที่เธอกำลังคิดจะฆ่าตัวตาย โซเนียสัญญาว่าจะมาช่วยแล้วเธอก็ทำตามสัญญาจริงๆ ด้วยการให้เพื่อนที่ชื่ออีวามาพาเธอออกไปในช่วงวิกฤติพอดี ด้วยความที่อีวาทำงานเป็นเสมียนในค่ายเธอจึงสามารถพาซาราออกจากวงล้อมของผู้คุมเดินผ่านไปตามทางแคบๆ โดยไม่มองซ้ายมองขวาวอกแว่งจนออกไปสู่ด้านหลังของอาคารอาบน้ำที่ซึ่งผู้ไม่ถูกคัดเข้าห้องแก๊สรอกันอยู่ พวกเขาต้องรออยู่ ณ ที่นั้นอีกเป็นเวลานานทั้งหนาวทั้งเหนื่อยจนเมื่อการคัดเลือกเสร็จสิ้นและผู้ที่ไม่ถูกคัดออกมาแล้วทั้งหมดจึงได้พากันกลับไปเรือนนอน ต่างก็พากันล้มตัวลงนอนเงิบ ๆ อยู่ใน

สภาพที่ซื่อคจากเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านไปแม้แต่ักโทษที่อยู่มาก่อนก็ยังนั่งไม่ไหวตึงด้วยตระหนักว่าชีวิตแขวนอยู่บนเส้นด้ายจริงๆ

วันถัดมาจากการคัดเลือกภายในเรือนนอนบรรยากาศดูน่ากลัว ด้วยเหตุผลใดไม่แจ้งผู้ที่ถูกคัดแล้วว่าจะถูกกำจัดหมายเลขประจำตัวก็ได้ถูกจดไปแล้วกลับต้องมาคอยเวลาที่จะถูกนำตัวไปห้องแก๊ซ ณ ที่พัก เด็กสาวชาวกรีกที่กระโดดตึกเพื่อหนีก็กลับมาอนคมเพราะบาดเจ็บอยู่ในที่ของเธอ นอกจากนี้ยังมีแม่ที่มีลูกสาวสองคน ตัวแม่ถูกจดหมายเลขไปแล้ว เธอมาขอให้ซารายกโทษให้หากเธอได้เคยทำสิ่งใดที่ไม่ดีต่อซารา ซารารูสึกสงสารเห็นใจเธอมากนึกว่าพวกที่ถูกกำหนดให้เข้าห้องแก๊ซนั้นทำอะไรผิดจึงจะต้องมาตายเหมือนหนูถูกรัดคอ เธอคิดว่าจะเป็นความกรุณาหากนำตัวผู้เคราะห์ร้ายไปยังห้องแก๊ซทันทีเมื่อถูกคัดแล้ว การต้องมารอคอยความตายโดยไม่รู้กำหนดเวลาเช่นนี้กลับทรมาณกว่าตายไปเสียเลยรู้แล้วรู้อวด

A condemned person, but condemned for what crime? Why did she have to perish like a strangled rat? At this minute I thought it would be more merciful if they were to take them to the gas immediately. Why this waiting for death? Maybe because waiting for death would be even worse than death itself.

(Nomborg-Przytyk: 28)

ส่วนหญิงสาวอีกคนหนึ่งคือเฮลากริดร้องว่าเหตุใดเธอจึงถูกจดเบอร์ในเมื่อเธออายุยังไม่มากและรูปร่างสวยงาม เธอต้องสูญเสียบุตรน้อยวัยสี่ขวบไปแล้วก่อนหน้านี้มาบัดนี้ตัวเธอเองจะต้องถูกส่งเข้าห้องแก๊ซ เธอตะโกนขอให้ผู้คุมมาพาเธอไปหาหน่วยเอสเอสพูดพลางเธอก็ลุกขึ้นยืนบนเตียงชั้นบนแล้วเปลือยผ้าออกจนเปลือยทั้งตัวพร้อมกับหมุนตัวให้ทุกคนมองเห็นเธอได้จากทุกมุมและถามย้ำอีกว่าเธอถูกจดเบอร์ไปได้อย่างไรซึ่งก็มีคนพึมพำด้วยความพิศวงว่าเฮลาอายุไม่มากและสวยจริงๆด้วยทำไมจึงจะถูกไปเข้าห้องแก๊ซ ซาราถึงกับหนาวเมื่อได้ยินประโยคที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลเช่นนี้ ทั้งๆที่มันไร้เหตุผลโดยสิ้นเชิงในการฆ่าคนป่วย คนสูงอายุ หรือคนไม่สวย ซาราได้แต่มองหน้าผู้เคราะห์ร้ายที่จะต้องพบจุดจบในเวลาอันใกล้นี้้อย่างเสียใจ เป็นครั้งแรกที่เธอต้องปาดหน้าตาแห่งความขมขื่น

For the first time I shed bitter tears. (...) In the Bialystok prison they took her four-year-old daughter, and now she was assigned to the gas. (...) she took off her clothes and stood naked in the upper bunk. "Look at me. How could they write down my number?" (...) I trembled at that terrible logic, as though there were some justification in killing the sick, the elderly, and the unattractive.(Nomborg-Przytyk: 29)

เมื่ออาหารถูกนำมาแจกไม่มีใครรับประทานเลย การแย่งชิงซูปที่เคยเกิดขึ้นเสมอไม่มีให้เห็น หม้อซูปถูกนำกลับไปยังโรงครัวทั้งๆที่ยังเต็ม ไม่มีใครทำใจให้สดชื่นได้เมื่อเห็นอยู่ว่านักโทษถึงครึ่งหนึ่งของเรือนนอนแห่งนี้ถูกยึดเยียดความตายให้ล่วงหน้า อยู่ที่ว่ากำหนดจะเป็นเมื่อไหร่เท่านั้น

แต่หลังจากการคัดเลือกสามวันนักโทษที่ได้รับการเลื่อนชั้นเป็นผู้คุมชื่อบูบิที่ผู้หญิงทั้งค่ายต่างหวาดกลัวกันโดยถ้วนหน้าก็ก้าวเข้ามาในอาคารแต่เช้าเพื่อมานำตัวเหยื่อผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีมรณะ เคียงข้างมากับบูบิคือโซลาที่เป็นนักโทษที่ได้รับการเลื่อนชั้นเป็นผู้คุมของบล็อก 25 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีว่าผู้ที่ถูกคัดจะถูกนำตัวไปรวมไว้ที่นั่นจนกว่าจะมีจำนวนมากพอ "คุ้ม"กับการดำเนินการ นักโทษต่างขดตัวอยู่ในเตียง ไม่มีใครคร่ำครวญไม่มีใครร้องไห้จนเมื่อได้รับคำสั่งให้ลุกขึ้นเข้าแถวและเลิกแขนเสื้อข้างซ้ายเพื่อให้เห็นหมายเลขประจำตัว ทุกคนต้องเดินเข้าจู่รอบโต๊ะโซวให้ผู้คุมที่นั่งอยู่ที่โต๊ะเห็นหมายเลข ทุกคนทำตามแต่โดยดีโดยไม่ส่งเสียงหรือแสดงอาการคัดค้านใดๆทั้งสิ้น เมื่อซาราในปัจจุบันหวนคิดถึงเหตุการณ์ตอนนั้นเธอก็เข้าใจที่มีคนตั้งคำถามว่า ทำไมชาวยิวจึงยินยอมให้นำตัวไปห้องแก๊ซโดยไม่เข้าไปรุมทำร้ายผู้คุมเพราะมีนักโทษถึงประมาณห้าร้อยคนที่ถูกกำหนดให้ถึงฆาต ทำไมไม่รุมฆ่าผู้คุมให้ตายก่อนไหนๆตัวเองก็จะต้องตายแล้ว ซาราบันทึกไว้ว่าเธอได้เป็นพยานรู้เห็นการเดินทางเข้าไปสู่ห้องแก๊ซอย่างสงบเช่นนี้หลายครั้งหลายหนและก็เคยตั้งคำถามนี้กับตัวเองเหมือนกัน เธอรู้เพียงว่าสำหรับคนที่เพิ่งมาถึงเอาชวิตซ์และถูกนำตัวไปห้องแก๊ซทันทีนั้นมิได้รู้ว่าตนเองกำลังจะไปยังที่ใดและเมื่อมีคนไปบอกพวกเขาก็ไม่เชื่อ ในฤดูร้อนปี 1944 มีการขนย้ายยิวจากดินแดนส่วนต่างๆของทวีปยุโรปส่งไปเข้าห้องแก๊ซเป็นจำนวนมาก ขบวนการใต้ดินต่อต้านนาซีจึงพยายามส่งคนไปเป็น "kommando" คือเป็นคนขนย้ายสัมภาระของพวกที่เพิ่งเดินทางมาถึงค่ายมรณะ คนหนึ่งเป็นชาวออสเตรียที่เต็มอกเต็มใจทำหน้าที่อย่างขยันขันแข็งคอยบอกผู้ที่มาถึงอย่างไม่รู้โอ้หนือเหินว่าพวกเขา กำลังจะถูกพาไปสู่ชะตากรรมอันน่าขนพองสยองเกล้า ทว่าพวกที่เพิ่งถูกเนรเทศปฏิเสธที่จะรับฟังอย่างสิ้นเชิง บางคนถึงกับเดินไปถามเจ้าหน้าที่เอสเอสอย่างไม่ระแวงว่าจริงหรือไม่ที่พวกเขา กำลังจะถูกนำตัวไปรวมแก๊ซให้ตาย ที่เป็นดังนี้เพราะพวกที่เพิ่งเดินทางมาถึงยังมีตรรกะความคิดว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิมนุษยชนพวกเขาจึงคาดไม่ถึงและเชื่อไม่ได้ว่าการกระทำอันอำมหิตไร้ตรรกะโดยสิ้นเชิงดำเนินอยู่อย่างเป็นเรื่องปกติในค่ายกักกัน ส่วนพวกที่ได้มาถึงค่ายระยะหนึ่งและได้ผ่านการเขียนการทูลติ ผ่านความหิวโหยอดอยากและวิธีการปฏิบัติต่อคนเหมือนไม่ใช่คนทั้งหลายแล้วก็สูญเสียความรู้สึกรู้สึกสมลงไปเรื่อยๆจนในที่สุดก็ไม่สามารถต่อต้านอะไรได้ทั้งสิ้นไม่ต่างอะไรจากสัตว์ร้ายที่ก่อนจะตะปบเหยื่อจะชูค้ำรามแสดงพลังอำนาจจนเหยื่อเป็นอัมพาตไปด้วยความตกใจกลัวจนไม่สามารถจะหนีไปไหนได้ ได้แต่ขดตัวรอวาระสุดท้าย ฉันทัดฉันนั้นสตรีห้าร้อยคนในบัญชีมรณะก็ตกอยู่ในสภาพการณ์เดียวกัน ภายหลังสองสามสัปดาห์ที่อยู่ในเรือนพักของผู้มาใหม่ต้องถูกปฏิบัติราวกับเป็นผ้าซีวีวีมิใช่มนุษย์ผู้หญิง การคัดเลือกก็เหมือนเป็นการชูค้ำรามที่ทำให้การต่อต้านใดๆเป็นอัมพาตไปโดยสิ้นเชิงเพราะรู้ดีว่าต่อต้านไปก็ไม่มีความประโยชน์อันใดเนื่องจากไม่มีทางรอดแม้แต่นิดเดียว พวกเธอยินเข้าแถวรอให้สัตว์ร้ายมาตะปบโดยดูชนิภาพ

The impetus for every human act is survival. No matter how miniscule it may be, in the mind of every human being this faint hope grows into a command: Try, and perhaps you will succeed. In the camp, when your number was already

inscribed in the book of death and there was no longer the slightest possibility of survival, the will was paralyzed. (Nomberg-Przytyk: 34-35)

ผู้คุมบูบิฆานหมายเลขที่ปรากฏผ่านสายตาแล้วเสมือนก็จะตรวจสอบให้แน่ใจ หากเป็นหมายเลขที่อยู่ในบัญชีมรณะหญิงเหล่านั้นก็ต้องไปยืนอยู่ใกล้ๆกับไซลา มีหญิงสาวคนหนึ่งพยายามไปซ่อนตัวแต่ก็ถูกจับได้และถูกบูบิทุบเข้าที่ศีรษะสองสามที เด็กสาวอีกคนหนึ่งจะขอตายพร้อมกับมารดาที่ถูกผู้คุมจับแยกตัวออกมา เอลายังพยายามจะขอความเมตตาด้วยการเปลื้องเสื้อผ้าออกแล้วคุกเข่าอยู่ต่อหน้าบูบิ เมื่อการตรวจสอบหมายเลขเสร็จสิ้นไซลาก็สั่งให้ผู้เคราะห์ร้ายเข้าแถวเรียงห้าแล้วบูบิก็ให้เฮลาเดินนำทั้งๆยังเปลือยกายออกไปสู่อากาศหนาวภายนอกที่มีแต่ น้ำแข็ง และหิมะ ชารากกล่าวว่าลองคิดดูเถิดว่าพวกนาซีสามารถจัดการให้ผู้หญิงมากมายไปพบจุดจบของตนโดยมิต้องใช้พวกเอสเอสเลยแม้แต่คนเดียว ทุกอย่างจัดการด้วยน้ำมือของพวกนักโทษด้วยกันเอง

กระบวนการล้างเผ่าพันธุ์ที่ถูกถ่ายทอดไว้ในบันทึกของเหล่าสตรีที่รอดชีวิตนี้ทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงชะตากรรมของพวกเธอว่าต้องเผชิญกับสิ่งใดบ้างซึ่งก็เป็นที่น่าหดหู่เศร้าใจแก่ผู้ที่ได้รับทราบ เพราะพวกเธอตกเป็นผู้ถูกกระทำโดยบุรุษเพศที่มีทั้งอำนาจ อาวุธ และทุกสิ่งทุกอย่างที่เหนือกว่า พวกเธอได้รับการปฏิบัติราวกับมิใช่คน ในบทความต่อไปจะเป็นการศึกษาว่า นอกเหนือจากชีวิตนักโทษแล้วสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อเหล่านี้ยังมีเส้นทางชีวิตที่น่าสนใจประการใดอีกบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกชะตากรรมของสตรีหัวใจแกร่ง

บันทึกความทรงจำที่ศึกษามาในบทที่ 2 ให้ภาพของสตรีที่ต้องประสบกับกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์อันหฤโหด พวกเขาต้องผ่านเคราะห์กรรมที่คนธรรมดาสามัญทั่วไปยากจะพานพบ แต่ภาพชีวิตของพวกเขายังไม่สมบูรณ์ ในบทที่ 3 นี้จึงจะเป็นการศึกษาช่วงเวลาที่เราได้เห็นอิสรภาพกลายเป็นอิสรชนตลอดจนศึกษาบทบาทอื่นของผู้ที่ไม่ได้ตกเป็นเชลยแต่ไปเป็นนักสู้ในขบวนการต่อต้านนาซีซึ่งต้องเผชิญกับความยากลำบากในอีกรูปแบบหนึ่งและเสี่ยงอันตรายอย่างใหญ่หลวง การเป็นพยาบาลช่วยรักษาคนป่วยคนบาดเจ็บหรือแม้กระทั่งทำหน้าที่แทนแพทย์ในยามจำเป็น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้รอดชีวิตโดยให้อาหารหรือให้ที่พักหรือให้การพิทักษ์ปกป้อง นอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในค่ายกักกันอาจมีบทบาทอื่นอีกนอกเหนือจากการเป็นนักโทษคือเป็นศิลปินผู้สร้างความสุขความบันเทิงใจให้แก่เพื่อนร่วมชะตากรรม

3.1 สู่อิสรชน

หลังจากใช้ชีวิตอยู่ในค่ายกักกันมาจนถึงเวลาที่สงครามใกล้จะสิ้นสุด เชลยสตรีต่างอยู่ในสภาพที่บอบช้ำถึงขีดสุด ทางด้านร่างกายนอกจากจะอดอยากหิวกระหายอยู่ตลอดเวลาแล้วยังเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายที่ระบาดติดต่อกันด้วยสภาพแวดล้อมที่ผิดสุขลักษณะอย่างยิ่งทำให้มีกลิ่นคาวคาวไปไม่ร่วง บ้างก็อยู่ในลักษณะใกล้เสียชีวิต ในสถานการณ์ที่ความทุกข์ลุ่มรุมเข้ามาทุกทิศทุกทางเช่นนี้สตรีที่มีหัวใจอันเข้มแข็งยืนหยัดที่จะไม่ยอมแพ้เท่านั้นจึงจะมีชีวิตรอดจนถึงเวลาแห่งการปลดปล่อยได้รับอิสรภาพ

ในเรื่อง *Playing for Time* ฟาเนียบันทึกเหตุการณ์ในค่ายกักกันเบอร์เกน-เบลเซนเมื่อใกล้สิ้นสุดสงครามว่าเสบียงอาหารไม่มีเพราะขบวนรถไฟโดนระเบิด ทางรถไฟและถนนหนทางถูกตัดขาด พวกเขาอดอยากไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษใดมากำจัดเชลยเพียงแต่ปล่อยให้พวกเขาย่อยยับแล้วก็เอาเข้าเตาเผาได้ นักโทษชาวโปแลนด์เข้ามาเพิ่มความแออัดที่มีอยู่แล้วให้อึดแน่นเข้าไปอีก พวกเขาเสสซูปูฟางไว้บนพื้นดินให้พวกที่มาใหม่ล้มตัวลงนอนบนนั้นกลิ่นเหม็นฉุนอบอวลโดยเฉพาะในตอนกลางคืนเพราะพวกที่ไม่มีแรงพอจะออกไปห้องส้วมก็ปลดทุกข์กันอยู่ในที่ของตัวเอง ฟาเนียกล่าวว่าพวกนักโทษได้ตกต่ำลงอย่างน่าตกใจเหมือนสัตว์เดรัจฉานเข้าไปทุกที ครั้งหนึ่งเธอได้เห็นเพื่อนนักโทษคือลวดเตกำลังมีเพศสัมพันธ์อย่างโจ่งครึ่มกับผู้ชายต่อหน้าต่อตาเหล่าเพื่อนนักโทษจำนวนนับพันโดยมิได้อับอายเลยแม้แต่น้อย เป็นการกระทำตามสัญชาตญาณดิบหรือว่าสติวิปลาสไปแล้ว ฟาเนียค่อนข้างจะเชื่อว่านักโทษกำลังจะฟื้นเพื่อนกันไปหมดเพราะขณะที่สองคนกำลังสมสู่กันอยู่อย่างไม่อายเทวดาฟ้าดินนั้น ในหมู่คนที่อยู่รอบๆ ก็มีคนที่กำลังสวดภาวนาอยู่หลายคน ฟาเนียเกิดคำถามในเชิงอภิปรายขึ้นว่าความกลัวทำให้เกิดความมีศรัทธาขึ้นหรืออย่าง

ไร ยากที่จะบอกได้ว่าความศรัทธาท่ามกลางความหายนะที่กำลังเผชิญอยู่จะเป็นอย่างไรต่อไป อะไรคือความหมายของชีวิตและความตายสำหรับชาวยิว คารอลิค โปรเตสแตนท์ หรือออร์โธดอกซ์ คินวันนั้นมีเด็กสาวคนหนึ่งกรีดร้องว่ามีคนขโมยเครื่องเพชรของเธอไปแล้วปีนลงมาจากที่นอนของตนเดินไปตามที่นอนเขย่าวัดคนที่นอนอยู่บอกให้คืนเครื่องเพชรของเธอมา หลังจากทั้งสะอึกสะอื้นทั้งกรีดร้องและทำจนคนที่นอนกับพื้นบ่นไปหมดแล้วเธอก็ล้มพับลงทั้งน้ำตา

ฟาเนียเองก็กระทำการเข้าใกล้อาการของคนเสียสติเข้าไปทุกที ความที่กลิ้งหมื่นในเรือนนอนคละคลั่งจนทนไม่ไหว เธอก็เดินออกมาสูดอากาศเบื้องนอกตั้งใจจะมานอนเหยียดยาวในที่โล่งแต่เพราะพื้นดินเป็นโคลนและอากาศหนาวเธอจึงเดินต่อไปเรื่อยๆจนแลเห็นกองซากศพที่สุ่มอยู่ข้างเตาเผา ในเตาเผาไม่มีที่เหลืออีกแล้วจึงนำศพมากองไว้ข้างนอก แล้วฟาเนียก็ทำสิ่งที่คนสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ดีไม่น่าจะทำกล่าวคือปีนกองซากศพขึ้นไปจนถึงบนสุดแล้วเหยียดตัวลงนอนหลับไปบนนั้น บางครั้งบางครั้งราววัยวะของศพก็ติดตัวขึ้นมาในท่าสุดท้ายแต่ฟาเนียก็ยังคงหลับจนถึงรุ่งเช้า เมื่อตื่นขึ้นมาก็คิดว่าตัวเองคงสติฟื้นเพื่อนไป

I climbed up them as one would a slope; at the top I stretched out and fell asleep. Sometimes an arm or leg slackened to take its final position. I slept on; in the morning, when I woke up, I thought that I too must be losing my reason. (Fénelon: 253)

นักโทษป่วยเป็นโรคบิดและโรคไขกระดูกใหญ่กันเป็นจำนวนมากจนพวกเอสเอสก็หลีกเลี่ยงที่จะเข้าใกล้เพราะเนื้อตัวสกปรกเต็มไปด้วยเห็บเหาแมลงนาชชนิด การให้อาหารวันช่วงไปนานราวกับพวกเอสเอสต้องรอคำสั่งจากเบื้องบน เมื่อนึกขึ้นได้ก็นำสิ่งที่ดูเหมือนซุปรามาให้นักโทษซึ่งอันที่จริงเป็นเพียงของเหลวเท่านั้นแต่ไม่มีอะไรเลย นอกจากนี้พวกเอสเอสยังเร่งให้การแพร่ระบาดของโรครวดเร็วยิ่งขึ้นด้วยการตัดน้ำทำให้นักโทษขาดน้ำบ่อยขึ้นและเป็นช่วงเวลานานมากขึ้น เรือนพักที่สร้างขึ้นอย่างเร่งรีบในตอนแรกที่นักโทษมาถึงนั้นใช้การได้ไม่กี่เดือนก็อยู่ในสภาพที่พังลงไปเสียครึ่งหนึ่งแล้ว พวกเอสเอสยังกลัวว่าอาจเสียดสีเหย้าหยันเมื่อเห็นสภาพทรุดของเรือนพักว่า พวกยิวทำอะไรอะไรๆเสื่อมโทรมไปหมดทุกอย่างแม้กระทั่งฟาเนียก็ค้ำอยู่ในใจว่าไม่ใช่ความผิดของยิว แต่การปรากฏตัวของพวกเอสเอสก็ทำให้สิ่งที่แข็งแกร่งที่สุดเสื่อมโทรมลงได้เช่นกัน มาริหมอผู้ใจดีมีเมตตาเคยแบ่งซุปรให้ฟาเนียก็ป่วยเป็นไขกระดูกใหญ่แต่กลับหายได้ราวปาฏิหาริย์ หลังจากนั้นตัวฟาเนียเองก็เป็นโรคนี้อ่าง ภาพสุดท้ายที่เธอได้เห็นก่อนป่วยคือภาพของนักโทษผู้หญิงในค่ายที่เปลือยกายเป็นแถวซักเสื้อผ้าและชั้นในด้วยน้ำอันน้อยนิดที่ออกมาจากท่อที่เจาะรูอีกฟากหนึ่งของรั้วลวดหนามนักโทษชายกำลังอยู่ในลักษณะการเดียวกัน เป็นภาพที่เหมือนสัตว์สองฝูงในโรงฆ่าสัตว์

A few days later, I too had typhus. My last vision as a healthy person was of the women of the camp, us like everyone else, outside naked, lining up to wash our dresses and underclothes in the thin trickle of water from the pierced pipe. On the other side of the barbed wire, the men were doing the

same; we were like two troops of cattle at the half-empty trough of an abattoir.
(Fénelon: 254)

หลังจากนั้นฟาเนียก็ป่วยหนักเหมือนสัตว์ป่วยที่นอนอยู่บนกองปฏิกูลของตนเอง จากวันที่ 8 เมษายนไปทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเธอดูเหมือนฝันร้าย บางขณะที่สติแจ่มใสเธอได้ยินเสียงผู้หญิงที่นอนอยู่ในเตียงชั้นบนเหนือเธอขึ้นไปพูดว่าถ้าถ่ายอุจจาระลงบนศีรษะของฟาเนีย จะถูกสุขลักษณะกว่า ดูเหมือนเธอจะเสียดิไปแล้ว คนอื่นก็ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ดีกว่าเท่าไร รอบๆตัวเธอมีแต่ผู้หญิงที่เธอไม่รู้จักหรือจำไม่ได้กำลังจะตายเต็มไปหมด พอถึงตอนนี้พวกเอสเอสก็ไม่มาดูพวกนักโทษอีกแล้วและตัดน้ำอย่างถาวร ฟาเนียป่วยอยู่จนจะครบสัปดาห์ที่สาม หัววันสุดท้ายยากที่จะบรรยายว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างเป็นช่วงเวลาที่น่าสะพรึงกลัวอีกช่วงหนึ่ง พวกเอสเอสได้ออกคำสั่งแล้วให้กำจัดนักโทษและทำลายค่ายทั้งหมดในวันที่ 15 เมษายน 1945 พวกนักโทษจะต้องถูกยิงทิ้งในเวลาบ่ายสามโมง ทว่ากองทัพของทหารอังกฤษได้มาถึงและปลดปล่อยค่ายในเวลาสิบเอ็ดโมงเช้าเสียก่อน รถจี๊ปและรถบรรทุกแล่นไปแล่นมาอยู่ในระหว่างโรงเรือน เครื่องแบบสีทึบก็อันเป็นชุดทำสงครามตัดกันอย่างน่าอัศจรรย์กับผ้าชีริวที่ห่อหุ้มร่างของเหล่านักโทษ เมื่อทหารอังกฤษมาพบฟาเนียนั้นเธอบันทึกไว้ว่าเขาถึงกับทูปอกตนเองและมีน้ำตาไหลออกมาอาจจะด้วยสภาพของฟาเนียนั้นน่าเวทนาเป็นที่สุดขณะที่บรรดาผองเพื่อนนักโทษของเธอต่างดีใจถึงขีดสุดและแสดงออกด้วยอาการปฏิกิริยาต่างๆกันทั้งหมดบราบลงแล้วจุ่มพีดพื้นดิน กลิ้งเกลือกลงไปคลุกกับความสกปรกต่างๆ หัวเราะ ร้องไห้ กระโดดโลดเต้น เดินร่ายกขังยึกขยา บ้างก็ถึงกับอาเจียนออกมา

I opened my eyes and saw dim figures through a fog. Then suddenly one came into focus: he was wearing a funny little flat cap on his head, he was kneeling down and thumping his fist on his chest, rocking to and fro repeating: "My God, my God!" (...) and big childlike tears rolled down his cheeks.(...)

Madness was unleashed around me. They were dancing, lifting their thin legs as high as they could. Some threw themselves down and kissed the ground, rolling in the filth, laughing and crying. Some were vomiting; the scene was incredible, a mixture of heaven and hell.(Fénelon: 6,7)

นักโทษเข้าไปถามทหารอังกฤษว่ามาจากไหนและมาพบพวกเธอได้อย่างไร นายทหารตอบว่าเป็นความบังเอิญจริงๆพวกเขาไม่เคยรู้มาก่อนว่ามีค่ายกักกันอยู่ ณ ที่นี้ จากฮันโนเวอร์พวกเขาไล่ล่าเยอรมันเข้ามาในป่าแถบนี้และเห็นพวกเอสเอสเดินเข้ามาหาพร้อมกับยกรังขาวเมื่อได้ยินดังนั้นบรรดานักโทษต่างถามว่าเขาได้ฆ่าพวกเอสเอสหรือเปล่าพร้อมกับย้ำว่าควรจะฆ่าให้ตายให้หมดอันแสดงถึงความเกลียดที่อัดแน่นอยู่ในตัวของพวกเธอเหล่านี้ ฟาเนียพยายามลุกขึ้นแต่ก็ล้มลง เพื่อนๆนึกว่าเธอใกล้จะตายแล้วจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะกระตุ้นไฟในตัวของเธอให้คุ้ขึ้นมาอีกครั้ง คนหนึ่งตะโกนขึ้นมาให้เธอร้องเพลง ประโยคนี้เหมือนกับทำให้ร่างกายของเธอถูกจี้ด้วยกระแสไฟฟ้า เธออ้าปากจะร้องเพลงขึ้นมาทันทีตามสัญชาตญาณของนักร้องที่

ร้องเพลงมาตลอดชีวิตว่าไม่มีเสียงลอดออกมาจากลำคอของเธอ นายทหารคนนั้นนึกว่าเป็นสัญญาณว่าวาระสุดท้ายของเธอมาถึงแล้วจึงอุ้มเธอขึ้นมาจากกองปฏิภูมที่เธอนอนจมอยู่โดยปราศจากอาการรังเกียจแม้แต่น้อย ฟาเนียอยู่ในวงแขนของเขาศีรษะฝังอยู่กับแผ่นอกที่เธอซึบซับพลังความเข้มแข็งเข้ามาในตัวแล้วเธอก็เริ่มเปล่งเสียงร้องท่อนแรกของเพลงมาร์แซย์แฮสอันเป็นเพลงชาติฝรั่งเศส คราวนี้เสียงของเธอเป็นที่ได้ยินชัดเจนทำให้นายทหารที่อุ้มเธออยู่วิ่งออกไปภายนอกพร้อมตะโกนว่าเธอกำลังร้องเพลง อากาศภายนอกเหมือนกับทำให้เธอเกิดใหม่เพื่อนวิ่งตามเธอมาเป็นพรวน แม้จะยังป่วยแต่ขณะที่เธอมีพลังพอจะร้องเพลงได้ทำให้เธอรู้สึกว่าเขาหายป่วยแล้วและเริ่มมองไปรอบ ๆ ตัวจึงเห็นเหล่าทหารกำลังจับตัวพวกเอสเอสและให้ยืนเป็นแถวไปตามแนวกำแพง นักโทษรอคอยเวลานี้มานานนักหนา มาบัดนี้มันกลายเป็นความจริงอยู่ตรงหน้า นักโทษชายที่ถูกขังแยกกันไปนานก็เดินเข้ามาถามหาญาติพี่น้องครอบครัวของตน ต่อมาฟาเนียก็ถูกนำตัวเข้ามาในส่วนที่สะอาดสะอาดอันคือพื้นที่อันเป็นที่อยู่เดิมของพวกเอสเอส เมื่อมองออกไปนอกหน้าต่างก็เห็นขบวนรถมอเตอร์ไซค์เข้ามาถึงค่ายเพราะกองกำลังที่เข้ามาปลดปล่อยค่ายพวกแรกเป็นกองทหารราบ เธอเห็นนายทหารชาวดัชต์คนหนึ่งกระโดดลงจากรถพร้อมกับตะโกนเรียกหาภรรยาแล้วกับคนบ้า นักโทษหญิงคนหนึ่งก้าวออกมาหาเขาในสภาพที่ตายไปแล้วเสียสามส่วน สกปรกทรุดโทรมร่วงโรยแต่ก็ยังคงยิ้มในอ้อมแขนของสามี

มีคนยื่นไมโครโฟนให้ฟาเนีย เธอเริ่มต้นด้วยความยากลำบากแต่ความปีติเปี่ยมล้นทำให้เธอเปล่งเสียงเพลงมาร์แซย์แฮสออกมาอีกครั้งด้วยพลังอันรุนแรงที่เธอไม่เคยมีมาก่อนและคงจะไม่มีวันมีอีก และเมื่อนักข่าวบีบีซีขอให้เธอร้องอีกเธอก็ร้องเพลงชาติอังกฤษซึ่งทำให้ดวงตาของเหล่านายทหารอังกฤษคลอเคลายไปด้วยหยาดน้ำตา เมื่อเธอร้องเพลงแองแดร์นาซียงนาล นักโทษชาวรัสเซียก็เข้ามาร่วมร้องด้วย

It was strange. The process of breathing exhausted me, my heart was positively economizing on its beats, life had become a remote possibility, yet I straightened up, galvanized by joy, and I sang the *Marseillaise* again. This time it emerged with a violence and a strength I had never had before and which I shall probably never have again. (...)

I sang "God Save the King," and tears filled the British soldiers' eyes.

I sang the *Internationale* and the Russian deportees joined in.

(Fénelon: 8,9)

จากทุกมุมในค่ายบรรดานักโทษโผล่ออกมาตรงโน้นตรงนี้ เงาร่างที่ดูราวกับจะสิ้นลมดูเหมือนเป็นเพียงโครงกระดูกก็เริ่มหยัดยืนขึ้นและระเบิดเสียงแสดงพลังแห่งชัยชนะซึ่งไหลปากवादเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้าให้พ้นทาง พวกเขาได้กลับมาเป็นมนุษย์ผู้ชายและมนุษย์ผู้หญิงอีกครั้งหนึ่งหลังจากเป็นประจักษ์สัตว์ที่ถูกกักขังได้อุ้งเท้าของนาซี

I sang, and in front of me, around me, from all corners of the camp, creeping along the sides of the shacks, dying shadows and skeletons stirred,

rose up, grew taller. A great "Hurrah" burst forth and swept along like a breaker, carrying all before it. They had become men and women once again. (Fénelon: 9)

เหล่านี้คือภาพที่ฟาเนียบันทึกเหตุการณ์การปลดปล่อยซึ่งภาพสำคัญอีกภาพหนึ่งคือภาพของเครเมอร์อดีตผู้บัญชาการค่ายทอโตเบอร์กเนาและได้มาบัญชาการค่ายเบอร์เกน-เบลเซนด้วยถูกจับกุมตัวอยู่ในสภาพเสียจริตเครื่องแบบแต่ไม่มีหมวก ห้อมล้อมด้วยทหารอังกฤษปืนไรเฟิลและอาวุธปืนเต็มอัตรา เครเมอร์มีสายตาอันว่างเปล่า พวกนักโทษต่างรอดอยเวลานี้เคยคิดกันว่าจะทำอย่างไรกับฆาตกรเพื่อเป็นการล้างแค้น แต่เมื่อเวลามาถึงเข้าจริง ๆ นักโทษได้แต่ยืนนิ่งโดยเฉพาะพวกนักดนตรีวงออร์เคสตราทำอะไรไม่ถูกเพราะเครเมอร์ไม่เคยทำอะไรไม่ดีกับนักดนตรี ทหารอังกฤษนำเชลยศึกเยอรมันขึ้นรถบรรทุกเปิดโล่งยืนเรียงกันโดยมิได้เบียดเสียดยังคงมีพื้นที่ว่างเหลือมาก พวกนาซีจะถูกนำตัวเดินทางไปเหมือนนักโทษแต่ไม่เหมือนสัตว์ มันเป็นการจบที่ธรรมดาเกินไปง่ายเกินไปในความคิดของฟาเนีย นักโทษหญิงคนอื่นๆ โผล่มายืนอยู่เบื้องหลังพวกนักดนตรีอดกลั้นความเกลียดที่ปะทุคุกรุ่นอยู่ข้างในราวกับจะให้ภิสัทธีก่อนนักดนตรีก่อน ฟาเนียมองดูเครื่องแบบของพวกเอสเอสที่บัดนี้ไม่มีเข็มขัดหนัง ไม่มีอาวุธมองดูเหมือนนอนทั้งเครื่องแบบและเปียกเหงื่ออันเกิดจากความหวาดกลัว มันไม่ได้เป็นเครื่องแบบที่ดูประณีตทุกกระเบียดนิ้วและโก้หรูสง่างามอีกต่อไป ฟาเนียจารึกวินาทีนี้ไว้ทุกรายละเอียดเลยทีเดียว

Now I grasped this moment completely. With every fibre of my body, every cell in my brain, I wanted to control myself, to look at them coldly, to scrutinize their stubbly faces and see, in their eyes, the fear that they used to arouse in our own. (Fénelon: 257)

แล้วนายทหารอังกฤษผู้เป็นหัวหน้าก็เดินจากไปทำให้มีคนขวางหินก้อนแรกไปยังพวกเอสเอสคนอื่นๆ จึงขวางตาม นายทหารที่เล็งปืนไปที่พวกเอสเอสก็ยังคงเส็งอยู่อย่างนั้นแต่ทำเหมือนไม่รู้ไม่เห็นการล้างแค้นที่กำลังเกิดอยู่ตรงหน้าและมันคงจะกลายเป็นการฆาตกรรมหมู่หากกองทหารอังกฤษไม่เข้ามาขวางทางระหว่างนักโทษกับพวกเอสเอสเสียก่อนพร้อมทั้งให้ปฏิบัติต่อพวกนี้แบบเป็นเชลยศึก แล้วรถบรรทุกก็แล่นจากไป

(...) after he had gone, the first stone would not be that of vengeance, but of justice. I don't know who it was who picked up that stone and threw it, but it was a signal to the others; and those missiles were well aimed. The soldier kept his weapon trained on them; he couldn't fail to see what was going on, but he stood there, impassive.

Now there would be an onslaught, ferocious and irresistible. Like warrior ants, the deportees came running up from all sides. (Fénelon: 257)

ในคืนแรกที่ได้รับอิสรภาพฟาเนียและเพื่อนๆ นักดนตรีได้นอนในที่ที่เคยเป็นที่พักของพวกเอสเอสในเตียงที่สะอาด ห้องหนึ่งมีหกเตียง ข้างหูลหาวาเหลือประมาณสำหรับอดีตนักโทษ

เฟอร์นิเจอร์มีทั้งโต๊ะและเก้าอี้ พื้นสะอาดสะอ้าน ที่สำคัญมีน้ำที่ดื่มจะใช้เมื่อใดก็เพียงแต่ หมุนก๊อกน้ำเท่านั้น พวกนักโทษจึงชำระล้างร่างกายขัดถูกันราวกับจะให้ถึงกระดูก เวลานอนในเตียงคือเวลาแห่งความสุขจนต้องร้องออกมาอย่างไม่อยากเชื่อว่าในที่สุดตนก็ได้รับอิสรภาพ แต่ก็มีบางคนบอกว่าไว้คอยดูดีกว่าว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นอีก สิ่งก็ตามมาก็คือมือตัดนักโทษเสียชีวิต เพราะรับประทานมากเกินไปทั้งนี้เพราะพวกทหารอังกฤษไม่รู้มาก่อนถึงสภาพอดอยากมานาน ของนักโทษจึงให้อาหารที่อุดมไปด้วยคุณค่าตลอดจนขนมหวานและบุหรี ซึ่งที่จริงแล้วต้องให้ เวลากระเพาะอาหารได้ค่อยๆปรับตัวจนกว่าจะเข้าสู่ภาวะปกติเสียก่อน

หลังจากนั้นนักโทษรอคอยเพื่อจะย้ายไปอยู่ที่อื่นซึ่งต้องรอการทำเอกสารอยู่ระยะหนึ่ง นักโทษมิได้เดือดร้อนที่จะอยู่อีกสักพักเพราะชีวิตปกติธรรมดาที่รออยู่เบื้องหน้าก็ทำให้พวกเขอกังวลอยู่ไม่น้อย มีใครในครอบครัวมีชีวิตรอดบ้างก็ไม่รู้ต่างก็ไม่พูดถึงเรื่องนี้กัน ขอใช้เวลาในช่วงนี้อย่างมีความสุขไปก่อน ต่างเห็นว่าเป็นปาฏิหาริย์ที่ตัวเองยังคงมีชีวิตอยู่และอยากตีความกับความจริงอันเหลือเชื่อนี้ อีกประการหนึ่งนักโทษทั้งหมดก็ยังคงอ่อนแอ สภาพร่างกายยังไม่สมดุลย์ดีนัก ยังคงมีอาการปวดหัวตัวร้อน ทุกคนยังเกร็งเกรงที่จะไปเผชิญกับชีวิตภายนอก จนวันหนึ่งเป็นเวลาเช้าที่อากาศสดใสแสงแดดอบอุ่น ฟาเนียกับเพื่อนเกิดความรู้สึกอยากออกไปเดินเล่นนอกค่าย เมื่อได้ออกไปสัมผัสกับฤดูใบไม้ผลิเข้าจริงๆ ความกลัวที่จะเผชิญหน้ากับชีวิตก็หมดไป กลายเป็นความรู้สึกว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องมองชีวิตอย่างที่เป็นจริงและกลับไปยังที่ที่ตนจากมา ฟาเนียบรรยายความรู้สึกตอนนี้จนผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจตามไปด้วยไม่ได้ขณะเดียวกันก็ยินดีด้วยกับสตรีเหล่านี้ ความงดงามของธรรมชาติที่ล้อมรอบพวกเขาหลังจากที่ไม่ได้สัมผัสกับดอกไม้ ใบไม้ ท้องฟ้าใส เสียงนกร้องมาเป็นเวลาสองปีทำให้พวกเขาเต็มตื่นจนถึงกับหลังน้ำตาออกมา สำหรับพวกเขามันเหมือนกับการเกิดใหม่เลยทีเดียว

To lie in a meadow, in the sun, near a little wood of fir and birch, face to the light, seems so simple. But we knew the price of this simplicity, and tears came to our eyes. Where were our other comrades from Birkenau, the dear and the less dear? Where were those we'd loved and left and who, we were now sure of it, were waiting for us? It was time to go towards them, to find the world again. We sat up firmly and began to look life in the eye. For some of us, it was like a rebirth. (Fénelon: 260)

โกลดิกกล่าวไว้ในบันทึกเรื่อง *The Last Selection* ถึงการปลดปล่อยชาวยิวให้ได้รับอิสรภาพว่าในวันอาทิตย์ที่ 15 เมษายน 1945 นักโทษแห่งค่ายเบอร์เกน-เบลเซนคนหนึ่งตะโกนขึ้นมาว่าเพิ่งเห็นรถถัง หลังจากนั้นรถถังคันแล้วคันเล่าก็แล่นผ่านมาพร้อมๆกับที่เห็นพวกนาซีทำการล่าถอยและถูกยิงโจมตี พวกเยอรมันถูกขับไล่ออกไปจากค่ายเบอร์เกน-เบลเซนจนหมดโดยทหารอังกฤษ ในที่สุดเวลาแห่งการปลดปล่อยให้ได้รับอิสรภาพก็มาถึง ถ้าเป็นในยามปกติ เวลาแห่งการปลดปล่อยคงจะนำมาซึ่งความปิติอันล้นพ้นและแสดงออกด้วยการกู่ก้องร้องตะโกน เดินรำทำเพลงไปตามถนนหนทาง ทว่าสถานการณ์ในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนมิใช่สถานการณ์ปกติ

แม้แต่คนที่เข้มแข็งที่สุดก็ยังอ่อนเปลี้ยเพลียงแรงจนเกินกว่าจะแสดงอาการดีอกดีใจออกมาได้ ทหารอังกฤษตกอยู่ในอาการไม่อยากจะเชื่อสายตาตนเองเมื่อเห็นสภาพของค่ายและนักโทษที่ รอดชีวิต ไม่มีอารยชนคนใดจะคาดคิดว่าจะได้พบกับซากศพประมาณหนึ่งหมื่นสี่พันคนและคน ในสภาพใกล้ตายอีกในจำนวนพอ ๆ กันกองอยู่ตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้างไม่ต่างจากเศษขยะทั้ง ๆ ที่เป็นมนุษย์ ไม่มีใครสามารถคาดคิดว่าจะพบคนจำนวนประมาณหกหมื่นป่วยหนักและอดอาหาร จนผอมโกรกตากลวงโบมีแต่หนังหุ้มกระดูก ไม่มีใครคาดคิดว่าจะพบนักโทษแออัดอยู่ด้วยกัน อย่างสปรกเต็มไปด้วยโรคติดต่อเห็บเหาและพาหะนำโรคนานาชนิด

พวกอังกฤษโกรธที่ได้เห็นสิ่งที่พวกนาซีกระทำต่อเพื่อนมนุษย์จนทนไม่ไหวจับพวก อาชญากรที่จับกุมได้ที่ค่ายเบอร์เกน-เบลเซนขึ้นรถบรรทุกและอนุญาตให้นักโทษวางก้อนหิน ใส่หรือจะแค้นด้วยวิธีอื่นก็ได้ที่พอใจ ผู้ชายบางคนพอจะรวบรวมกำลังลุกขึ้นขวางก้อนหินไป ยังคนที่เคยข่มเหงคะเนงร้ายตนได้แต่ผู้หญิงส่วนใหญ่อ่อนแอเกินกว่าจะทำเช่นนั้นหรือไม่แยแส ต่อการแค้นแค้น แต่แล้วทหารอังกฤษก็ได้รับคำสั่งให้เลิกการกระทำเช่นนั้นเพราะขัดต่อสนธิ สัญญาเจนีวาที่ห้ามมิให้มีการกระทำหยาบหยามต่อเชลยศึก พวกอังกฤษเริ่มวางมาตรการเพื่อ ช่วยเหลือนักโทษในค่ายให้กลับเข้าสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุดโดยมีขั้นตอนคือ ใช้จ่ายยาเชื้อโรค ฟันใส่ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งใส่คนและวัตถุ นารถบรรทุกเสบียง น้ำ ขนมอบัง นมผง แต่การได้รับนม คุณค่าสูงและอาหารในปริมาณปกติอย่างทันทีทันควันทำให้ยอดคนตายเพิ่มขึ้นอย่างน่าเศร้าทั้ง นี้เพราะกระเพาะอาหารที่ไม่ได้ทำหน้าที่มานานไม่สามารถจะย่อยอาหารจำนวนมากมาได้

They brought in truckloads of supplies, of water, bread, and condensed milk. The enriched milk, however, as well as the sudden intake of normal amounts of food, caused the death toll to rise dramatically because our shrunken stomachs were unable to digest that much food. (Kalib: 258)

หลังจากนั้นก็มีการตั้งค่ายใหม่ไม่ไกลจากค่ายเดิม ระหว่างค่ายเก่ากับค่ายใหม่ก็จัดให้เป็นพื้นที่สำหรับทำความสะอาดและฆ่าเชื้อนักโทษ มีผงพิเศษสำหรับใส่ในเสื้อผ้าเพื่อฆ่าเชื้อ โดยเฉพาะ แล้วก็มีการนำแพทย์และนักเรียนแพทย์จากประเทศเบลเยียมมาเพื่อตั้งโรงพยาบาล ขึ้นในพื้นที่ของค่ายใหม่ซึ่งคนป่วยที่ยังรักษาให้หายได้ถูกนำตัวเข้าไปรักษาทันที คนที่มองดูป่วยจนไม่มีทางรักษาก็จะถูกทิ้งให้ตายไปซึ่งก็ยังคงมีจำนวนหลายพันคน ยาและเวชภัณฑ์ นานาชนิดถูกส่งมาพร้อมกับที่เบลเยียมและสวีเดนก็ส่งอาสาสมัครมาช่วยรักษาพยาบาลและฝัง คนที่เสียชีวิต นักโทษที่สุขภาพยังดีอยู่ก็ถูกทยอยนำตัวออกจากโรงเรือนในค่ายเดิมโดยผ่าน กระบวนการฆ่าเชื้อเรียบร้อยแล้วก็จะได้ไปอยู่ในอพาร์ทเมนต์เล็กๆหรือบ้านที่เตรียมไว้ให้ใน ค่ายใหม่

ระหว่างนั้นอาการของแม่โกลดีทรุดหนักลงอย่างน่าเป็นห่วงแต่การย้ายคนป่วยเข้าไปใน โรงพยาบาลที่ค่ายใหม่นั้นต้องเรียงตามลำดับตัวอักษรซึ่งกว่าจะถึงชื่อสกุลของแม่เธอก็อาจจะไม่ รอด ดังนั้นพี่น้องของโกลดีจึงวิ่งเต้นจนสามารถเข้าพบหัวหน้าแพทย์ของโรงพยาบาลและขอ ร้องให้รับตัวแม่เข้าโรงพยาบาลโดยไม่ต้องรอลำดับอักษรซึ่งหมอกก็เห็นชอบดังนั้นรถ

พยาบาลของกาชาดจึงมารับตัวแม่ไปพร้อมกับผู้ป่วยหนักคนอื่น ๆ แต่แม่เมื่อไปถึงโรงพยาบาลแล้วแม่ก็ได้แต่ทานน้อยลง ๆ ดูเหมือนกำลังใจที่จะต่อสู้ชีวิตได้หมดไปแล้ว ในที่สุดแม่ก็จากไปในวันอังคารที่ 8 พฤษภาคม 1945 อันเป็นวันที่ข่าวการยอมแพ้ของนาซีต่อกองกำลังสัมพันธมิตร ได้ถูกประกาศผ่านทางวิทยุกระจายเสียงพร้อมกับเสียงโห่ร้องแสดงความดีใจของทั้งทหาร ทั้งอาสาสมัคร ทั้งอดีตนักโทษ แม่จากไปหลังการรับรู้ถึงความพ่ายแพ้ของนาซี แม่สามารถหลับตาลงได้อย่างสงบสุขแล้ว

Through the windows of Mother's hospital room came more sounds of blasting radios and rejoicing soldiers, volunteers, and former inmates.(...) Instead, alluding to the war's end, she spoke with quiet resignation: "Now I can die in peace."(Kalib: 260)

การฝังศพของแม่ทำพร้อมกับศพของผู้ตายคนอื่น ๆ โดยเป็นหลุมฝังศพรวมและมีการประกอบพิธีรวมเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีการร้องขอหลุมฝังศพของแม่แยกเฉพาะตัวแต่ก็ได้รับการปฏิเสธด้วยเหตุผลที่ว่าทุกวันมีคนตายจำนวนนับไม่ถ้วนจึงไม่สามารถจะมีหลุมฝังศพให้คนแต่ละคนได้ บทสุดท้ายในบันทึกของโกลดีเชอบอกว่่าหลังกออกจากค่ายมาได้ พวกเธอที่เหลือได้จัดการให้มีการตั้งหินไว้เหนือหลุมฝังศพของแม่ เธอบันทึกไว้ด้วยว่าจากสมาชิกครอบครัวอันประกอบด้วยเครือญาติจำนวนสามสิบสามคนที่ใกล้ชิดสนิทสนมและเผชิญชะตากรรมมาด้วยกัน นับตั้งแต่ต้องถูกพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนยี่สิบแปดคนได้ตกเป็นเหยื่อการข่มเหงของนาซี และเธอได้บันทึกรายละเอียดของทุกคนว่าได้เสียชีวิตด้วยสาเหตุใด ณ สถานที่แห่งใด

ใน *The Road to Auschwitz* เฮติเล่าถึงการปลดปล่อยนักโทษให้เป็นอิสระภาพไว้ว่าในวันที่ 15 เมษายน 1945 ขณะที่อยู่ในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนและพวกนักโทษกำลังนอนอย่างเฉื่อยชาอยู่ในเตียงของพวกเธอ ไม่มีความหิวอีกต่อไปมีแต่ความอ่อนแรงอย่างไม่น่าเชื่อไม่มีเรี่ยวแรงที่จะเคลื่อนไหวใดๆ แม้แต่จะเอ่ยเอื้อนเปล่งเสียงพูดออกมาจากปาก แม้แต่ความคิดก็ดูเหมือนจะไม่มีอยู่ในหัว เฮติรู้สึกราวกับว่าลอยอยู่ในความว่างเปล่า แต่แล้วก็มีเสียงคนที่อยู่ใกล้หน้าต่างตะโกนขึ้นมาว่า รถถังของพวกอังกฤษ ซึ่งเฮติก็ยังคิดว่าคนที่พูดคงเสียชีวิตไปแล้ว หลังจากหลายชั่วโมงผ่านไปคราวนี้มีเสียงตะโกนว่าทหารกำลังวิ่ง สวมปลอกแขนสีขาว และเป็นทหารอังกฤษ เฮติแข็งใจลุกขึ้นเพราะคิดว่าต้องมีบางอย่างเกิดขึ้นแน่ เมื่อมองออกไปนอกหน้าต่างเธอก็คิดว่าเห็นทหารในเครื่องแบบที่มีไซทหารเยอรมัน (หะแรกเธอก็คิดว่าเธอเห็นภาพหลอนและไม่แน่ใจว่าฝันไปหรือไม่ แต่ในที่สุดก็รู้ว่าตนและพวกพ้องได้รับอิสระภาพแล้ว ช่วงขณะนั้นเธอรู้สึกเพียงอ่อนแรงมากอยากนอนหลับ ในเรือนพักของเธอหลังจากความตื่นเต้นสงบลงแล้ว ส่วนใหญ่ก็หลับไปเพราะหมดแรง จนวันต่อมาตั้งแต่รุ่งสางไม่มีใครอยู่ในที่นอนของตนเลยแม้แทบไม่มีแรงจะทรงตัวแต่ทุกคนก็ออกไปที่สนามเพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้น ส่วนมากออกไปเพื่อหาอาหารและน้ำ ทหารอังกฤษมองบรรดานักโทษอย่างแทบไม่เชื่อสายตา คนที่มีแต่หนังหุ้มกระดูกเหล่านี้คือมนุษย์กระนั้นหรือ พวกเขาไม่เคยเห็นอะไรเช่นนี้มาก่อน พวกเขาเคยแต่ปลดปล่อยเชลยศึกแต่ไม่เคยปลดปล่อยซากศพเดินได้ ด้วยความสงสัยหากใครร้องขออาหารเขาก็จะให้อย่างปรารถนาจะช่วย ให้ทั้งแสมกระป๋อง ถั่ว ชุปชั้น

อาหารหนักๆที่ล้วนคุณค่าสูงเหมาะกับทหาร พวกเขาไม่รู้ว่าคนที่อดอยากปางตายไม่ควรรับประทานอาหารพวกนี้ พวกเขาเพียงแต่เป็นสุขที่ได้เห็นแสงแห่งความขอบคุณและความตั้งใจเปล่งประกายออกมาจากดวงตาที่ไร้แววของเหล่านักโทษ กลับกลายเป็นว่ากระเพาะของคนที่รับประทานอาหารเหล่านี้เข้าไปมีปฏิกิริยาที่รุนแรงถึงขั้นทำให้นักโทษตายเป็นจำนวนมาก

These walking skeletons – ‘Mussulmans’ as we called ourselves, thinking of fakirs – were we living human beings? They had never seen anything like us. Prisoners of war they had liberated, but not living corpses. They wanted to help, and when anyone begged for food they gave it generously. (...) But the stomachs of those who accept their gifts reacted with deadly effect. All developed dysentery. Many died.(Fried: 161,162)

ขณะที่เฮดนิ๊กถึงแต่ว่าจะไปตามหาบิดาให้พบก่อนจึงรอดชีวิตมาได้โดยรับประทานเพียงบีทรูทเล็กน้อยที่ได้รับมาซึ่งทำให้พ่อจะมีแรงเดินไปรอบ ๆ ค่ายและได้พบกับคนรู้จักที่รู้ชะตากรรมของพ่อและได้บอกให้เฮดนิ๊กเชื่อว่าพ่อได้เสียชีวิตแล้ว ขณะที่เดินไปรอบ ๆ ค่ายนี้เองเฮดนิ๊กก็ติดเชื้อและเริ่มป่วยด้วยโรคไข้รากสาตใหญ่จนคิดว่าตนเองคงตายแน่ไขขึ้นสูงหลังจากนั้นก็ทำอะไรไม่ได้ จนวันหนึ่งล้มตายนานก็พบว่าตนเองไม่ตายหลังจากนั้นเธอโชคดีที่เธอมีน้องสาวอยู่เคียงข้างจึงช่วยดูแลตั้งแต่พยายามลุกขึ้นและเริ่มหัดเดิน น้องสาวกลายเป็นผู้ใหญ่ในชั่วข้ามคืน คอยหาอาหารให้และพยาบาลให้เธอกลับมาแข็งแรงดังเดิม นักโทษถูกย้ายออกนอกค่ายเก่าที่ถูกเผามาอยู่ค่ายใหม่

ทหารอังกฤษดูแลให้อาหารปันส่วนแก่ทุกคนเป็นขนมปังและซूपวันละสองครั้ง แต่นักโทษก็ยังหิวอยู่ดี เฮดนิ๊กไปสมัครเป็นล่ามเนื่องจากเธอพูดภาษาอังกฤษได้เล็กน้อย เธอได้เป็นล่ามแปลภาษาอังกฤษเรียนเป็นอังกฤษและแปลอังกฤษเป็นอังกฤษเรียนนอกจากนี้ยังช่วยงานทำความสะอาดหรือซงซา ค่าตอบแทนคือเธอได้รับอนุญาตให้นำของที่เหลือจากโต๊ะน้ำชาทั้งหมด แชนด์วิช แยม ขนมเค้กแบ่งให้เพื่อนๆ ทั้งเจ็ดคนที่เกาะกลุ่มอยู่ด้วยกันนับตั้งแต่จากเมืองฮัมบูร์ก มาจนเป็นเสมือนครอบครัวเล็กๆ และเมื่อเฮดนิ๊กได้มีงานทำเธอจึงเปรียบเสมือนผู้หาเลี้ยงครอบครัว คนอื่นๆจึงแบ่งหน้าที่กันไปทำหน้าที่อื่นตามถนัด ทหารให้บุหรี่ปั๊กแก่นักโทษซึ่งนำไปแลกสิ่งของที่ประสงค์เช่น บุหรี่ปั๊กแลกขนมปังได้หนึ่งชิ้น ถ้าสับมวนก็แลกเนื้อได้หนึ่งชิ้น เฮดนิ๊กเป็นคนไม่สูบบุหรี่จึงเก็บบุหรี่ปั๊กทุกมวนที่ตกมาถึงมือและเก็บไว้ในกล่อง ทุกเย็นก็พากันนั่งรอบเตียงของเฮดนิ๊กและเอาอกมานับ ส่วนใหญ่เอาไว้แลกอาหารบางครั้งก็แลกเสื้อผ้าจากหมู่บ้านใกล้ๆ

เฮดนิ๊กกล่าวไว้ด้วยว่าเพื่อนนักโทษหลายคนต้องอยู่ในโรงพยาบาลด้วยโรคภัยไข้เจ็บนานาชนิด ส่วนมากเป็นไข้รากสาตใหญ่หรือเป็นหวัดซึ่งกลายเป็นนิวมอเนียหรือวัณโรค พวกที่ตายก็ตายไป พวกที่อยู่ก็ต้องดำเนินชีวิตต่อไปให้ได้โดยไม่ได้คิดถึงอดีตหรืออนาคต วันนี้เวลานี้เท่านั้นที่สำคัญ นอกจากเรื่องอาหารก็มีเรื่องผู้ชายเพิ่มเข้ามา มีเรื่องรักๆใคร่ๆพอให้ชุ่มชื่นหัวใจ เพราะรู้ว่าวันหนึ่งก็ต้องเผชิญกับความจริง ต้องกลับไปบ้านเกิดของตนและเริ่มตั้งต้นชีวิตใหม่

We thought neither of the past nor the future. Only today mattered: filling our bellies, and a little romance. But we knew that in time we would return to Sighet and reality. (Fried: 168)

จุดิธิใน *Seed of Sarah* เล่าถึงการปลดปล่อยว่าพวกเธอถูกบังคับให้เดินแถวเรียงห้าจากสถานีรถไฟที่ไลป์ซิกไปยังค่ายเล็กๆสำหรับนักโทษหญิงชาวฮังการีเรียนเชื้อสายยิวซึ่งถูกระเบิดของฝ่ายอเมริกันเสียหายไปกว่าครึ่งแล้ว ระหว่างการเดินทางเธอได้ยินเสียงผู้คุมที่คุมแถวของพวกเธอคุยกันว่าโชคเป็นของฮิตเลอร์แล้วเพราะรูสเวลท์ถึงแก่อสัญกรรม พอได้ยินดังนั้นจุดิธิก็ลืมตัวร้องเสียงดังด้วยความผิดหวังจึงถูกผู้คุมสั่งให้เจียบพร้อมกับตะเข้าที่หว่างขาของเธอจนแทบจะเป็นลมหมดความรู้สึก มารดากับน้องต้องคอยลากประคองเธอไป พักได้คืนเดียวพอรุ่งเช้าก็ต้องเดินทางต่อไปยังค่ายที่อยู่รอบนอกของเมืองซึ่งเป็นคุกขังเชลยศึก ก่อนเย็นก็ได้ยินเสียงสัญญาณเตือนภัย พวกเอสเอสวิ่งหาที่กำบัง เครื่องบินบินมาทิ้งระเบิด ทั้งระเบิด ทั้งไฟลุก ขณะที่จุดิธินอนหมอบอยู่กับพื้นค่ายนั้นเธอคิดว่าคงจะตายด้วยระเบิดของฝ่ายอเมริกันเป็นแน่แท้ แต่ก็รอดมาได้ หลังจากนั้นก็ถูกพาตัวออกไปยังค่ายทหารอีกแห่งหนึ่งซึ่งแปรสภาพเป็นค่ายแรงงาน มีนักโทษชาวโปแลนด์และเชื้อชาติอื่นๆที่พูดภาษาสลาฟเป็นทาสแรงงานอยู่ก่อนแล้ว จุดิธิได้ยินว่าพวกนาซีจะทิ้งนักโทษชาวโปแลนด์และเชื้อชาติอื่นๆที่พูดภาษาสลาฟไว้เบื้องหลัง จุดิธิจึงขอเข้าไปปะปนอยู่ในหมู่พวกนี้และเธอแกล้งทำเป็นติดโรคติดต่อย่ำแรง เธอและแม่กับน้องสาวจึงหลุดรอดจากเงื้อมมือของนาซีมาได้ในที่สุด อีกสามวันต่อมาจึงมีคนอเมริกันปรากฏตัวเข้ามาในค่ายเพื่อต่อสายโทรศัพท์และบอกว่าวันรุ่งขึ้นกองทัพจะตามมา ดังนั้นวันต่อมาคือวันที่ 20 เมษายน 1945 จึงเป็นวันที่ได้รับอิสรภาพอย่างเป็นทางการ ทหารอเมริกันเข้ามาช่วยนักโทษไปยังโรงแรมชั้นสองที่ซึ่งพวกเธอได้นอนเตียงที่เป็นเตียงจริงๆและได้รับประทานอาหารเต็มอิ่มเสียที

The following day, April 20, 1945, we were officially freed, but were still too dazed to fully appreciate it. The Americans moved us into a second-rate hotel in one of Leipzig's half-bombed-out districts. The nine of us Hungarian Jews were given rooms along the same corridor, Mother, Magda, and I sharing a triple. After a nourishing meal, mother lay down, thankful for a real bed, and so did our sick comrades (Isaacson: 116-117)

ณ ที่นี้เองที่เธอได้พบกับนายทหารอเมริกันที่กลายเป็นสามีของเธอในเวลาต่อมา

เฮเลนเล่าถึงการได้รับอิสรภาพของเหล่านักโทษไว้ในเรื่อง *The End of Days* ว่าภายหลังจากที่หัวนกล้วนกันอย่างมากว่าจะถูกกำจัดในวินาทีสุดท้ายโดยพวกเยอรมันที่รู้ตัวว่ากำลังจะพ่ายแพ้เพราะไม่ยอมทิ้งหลักฐานพยานความโหดเหี้ยมของตนไว้ พวกผู้หญิงแทบจะนอนไม่หลับด้วยเกรงว่าจะถูกระเบิดเสียชีวิตเพราะเสียงระเบิดดังกึกก้องอยู่รอบๆค่าย ก่อนรุ่งสางพวกเธอมองออกไปนอกหน้าต่างเรือนนอนแต่ก็ไม่มีใครกล้าเปิดประตูออกไปดูเหตุการณ์ จนเกือบเที่ยงวันจึงได้ยินเสียงคนพูดดังมาจากข้างหลังค่ายซึ่งมีไซ้เสียงพูดภาษาเยอรมัน ด้วยความแปลกใจพวกเธอจึงพากันไปที่หน้าต่างเพื่อจะฟังเสียงให้ชัดเจนขึ้นก็พอดีได้เห็นชายสามคนลง

จากรถจักรยานตรงหน้าต่างพอดี พวกผู้หญิงต่างส่งเสียงร้องเรียกเพื่อนให้มาดู ชายทั้งสามคือนักโทษชายชาวยิว หนึ่งในนั้นมาตามหาคนรักของตน พวกเขาพากันตัดรั้วลวดหนามที่กั้นค่ายออกและร้องบอกให้พวกผู้หญิงออกมาจากค่ายได้แล้ว ตอนแรกพวกผู้หญิงยังไม่มีใครกล้าขยับเขยื้อนด้วยความไม่แน่ใจในความปลอดภัย พวกผู้ชายต้องบอกให้เลิกยืนอยู่เฉยๆแล้วช่วยหาผ้าขาวมาทำเป็นธงสื่อสารว่ายอมแพ้เพื่อป้องกันการถูกทิ้งระเบิด มีคนหนึ่งนำเสื้อสำหรับใส่นอนออกมาให้ อีกคนหนึ่งเอาด้ามไม้กวาดเพื่อใช้ผูกผ้า หลังจากนั้นพวกผู้ชายก็ปีนขึ้นไปปักธงไว้บนหลังคาโดยมีผู้หญิงใจกล้าสองสามคนตามขึ้นไปด้วย บรรดานักโทษเริ่มออกมาจากเรือนพักมากขึ้นๆมารวมชายสามคนนั้นเพื่อซักถามให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่ากำลังเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น พวกเธอต่างออกไปที่ค่ายนักโทษชายเพื่อติดต่อกับบิดาหรือพี่ชายน้องชายหรือคนรัก นักโทษส่วนใหญ่หลังจากการออกมาตามข่าวแล้วก็กลับเข้าไปอยู่ในอาคารด้วยความกลัวที่จะอยู่เบื้องนอกกลัวจะโดนระเบิดหรือโดนยิงด้วยความโกรธเกลียดของพวกนาซี เฮเลนเองเมื่อรู้ว่าเป็นอิสระแล้วเธอก็ปรารถนาจะไปหาอะไรใส่ท้อง แม้จะมีคนห้ามปรามแต่เธอก็ตามเพื่อนคนหนึ่งออกนอกรั้วลวดหนามที่ถูกเปิดเอาไว้เข้าไปในทุ่งมันฝรั่งแล้วก็เข้าไปในป่าใกล้ๆ ระหว่างนั้นก็กระซิบกระซาบกันอย่างยังคงไม่มั่นใจว่าไม่มีใครมาคอยออกคำสั่งอีกแล้วหรือ เป็นไปได้อย่างไรที่พวกเธอสามารถเดินไปไหนๆได้โดยไม่ต้องคอยทำตามคำสั่งใคร พวกเธอรู้สึกแปลกๆที่ไม่มีเสียงตะโกนสั่งอันหยาบคาย ไม่มีการเขียนตี ไม่มีการผลักกระแทกด้วยพานท้ายปืนไรเฟิล อย่างไรก็ตามพวกเธอก็ค่อยๆเคลื่อนตัวไปข้างหน้าผ่านป่าจนบรรลุถึงถนนในตัวเมือง ค่อยๆคืบหน้าไปอย่างระมัดระวังไปตามถนนที่ว่างวาย บางครั้งบางครั้งก็เห็นนักโทษคนอื่นเดินเข้าเดินออกในอาคารที่ถูกทิ้งร้าง เมื่อเห็นดังนั้นพวกเฮเลนจึงค่อยๆใจขึ้นและเข้าไปในสนามด้านหลังของบ้านหลังหนึ่ง เห็นรถเข็นคันหนึ่งจึงยึดเอามาราวกับเป็นขโมย เมื่อผ่านร้านขนมปังพวกนักโทษก็ร่วมกันเข้าไปมะรุมมะตุ้มเอาขนมปังร้อนๆที่วางอยู่ที่ชั้น เฮเลนกับเพื่อนช่วยกันโกยขนมปังใส่รถเข็นจนเต็มแล้ววิ่งลากรถเข็นกลับไประหว่างทางก็พบเพื่อนนักโทษสองคนลากส่วนหนึ่งของหมูส่วนเนื้อเริ่มเลยที่เดียวคงจะไปพบโรงฆ่าสัตว์เข้าโดยบังเอิญ ต่างก็ดีใจกับอีกฝ่ายหนึ่งแล้วแข่งกันที่จะกลับไปแบ่งสมบัติที่จะต่อชีวิตพวกเธอ

We carefully advanced along the deserted streets, occasionally spotting other prisoners going in and out of abandoned buildings. (...)

The bakery was filled with prisoners tumbling over each other, grabbing, pulling the hot loaves from the shelves. Big Bronka and I feverishly loaded loaves of bread onto our wagon, not stopping until the wagon was full.(...)

In one of streets we encountered two girls from our camp dragging a large side of pork behind them, holding on to the leg. The two had obviously found the local slaughterhouse. We greeted each other excitedly and raced together back to the camp, where we could share our lifesaving bounty.

(Syndyk: 213)

ขณะนั้นเองก็ได้ยินเสียงเครื่องยนต์ดังกระหึ่มจึงต่างพากันรีบซ่อนตัวและเสบียงด้วยนึกว่าเป็นเสียงรถถังของเยอรมัน วินาทีนั้นเฮเลนรู้สึกเสียใจที่ไม่เชื่อคำห้ามปราม เธอกระซิบกับเพื่อนว่าครั้งนี้คงถูกยิงลงไปอยู่ในคู ทุกอย่างจะจบสิ้นแน่แล้ว เพื่อนผู้มีความศรัทธาบอกให้เธอสวมหมวกซึ่งเฮเลนก็สวมอยู่ในใจเงียบๆ ขณะที่เสียงรถถังดังกึกก้องใกล้เข้ามาพร้อมกับเสียงพูดซึ่งในที่สุดพวกเฮเลนก็รู้ว่าเป็นภาษารัสเซีย พวกเธอกระโดดลุกขึ้นยืนโบกไม้โบกมือกู่ก้องร้องตะโกนให้กับเหล่าทหารรัสเซียในรถถังซึ่งต่างยิ้มและโบกมือตอบจนรถแล่นลับสายตาไป เมื่อพวกเธอกลับถึงค่ายก็จัดแจงแบ่งขนมปังให้เพื่อนฝูงต่างคนต่างมีกองขนมปังย่อมๆ อยู่ในที่นอนของตน เฮเลนไม่สนใจกับการเข้ามาของทหารรัสเซียมากเท่ากับกองขนมปังในครอบครอง ขณะที่เพื่อนอีกส่วนหนึ่งกลับมิได้สนใจการกินแต่สนใจการมาปลดปล่อยของทหารรัสเซียจึงพากันเดินวนเวียนที่สนามใกล้กับประตูทางเข้า บางคนถือดอกไม้คอย บางคนถึงกับไปหาเสื้อสีแดงมาสวมใส่ ในที่สุดขบวนทหารรัสเซียก็มาถึงลงจากรถถังและเดินเข้าประตูมา ผู้หญิงที่ถือดอกไม้ก็โยนดอกไม้เข้าใส่ทหาร บางคนเข้าไปควงแขน บางคนเข้าไปกอดจูบพวกทหารก็หัวเราะและทักทาย บ้างก็ดึงแขนเสื้อของทหารและพาเข้าไปในเรือนนอน ทหารบางคนก็ถูกบรรดาผู้หญิงแบกขึ้นบ่า ภาษาที่ใช้ติดต่อคือภาษาโปแลนด์หรือภาษารัสเซียกระท้อนกระแท่น

The soldier were exuberant, laughing and loudly greeting everyone with triumphant cries of "Zdrastvicie!" Welcome! Hello! Some girls pulled at their sleeves, tugging and dragging them into the barracks. Some soldiers were carried in on the girls' shoulders. More and more soldiers were now pouring into camp; they were brought into almost every barracks. (Syndyk: 215)

ทหารรัสเซียเอาเหล่าवादก้าออกมาฉลองชัยชนะของตนที่มีต่อเยอรมันและแบ่งให้ผู้หญิงด้วยแต่นักโทษอดอยากมานานมิได้มีคนทีกล้าดื่ม ผู้หญิงหลายคนสนใจเสบียงของกองทหารรัสเซียมากกว่า คนอื่นๆปลื้มใจกับอิสรภาพที่เพิ่งได้รับจนลืมที่จะสนใจกับการดื่มหรือกิน จนย่ำคำสรรพสาส์นเริ่มเจ็บบงบลง พวกทหารเมื่อสร้างจากอาการเมามายก็เริ่มต้องการผู้หญิงมาดับความใคร่ จากที่เคยปลอบปลื้มว่าได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นมาตอนนี้เริ่มออกล่าผู้หญิงถึงขั้นที่จะพาไปขึ้นเตียงเมื่อได้รับการปฏิเสธก็เริ่มไม่พอใจและโกรธเกรี้ยวก้าวร้าว เริ่มทวงบุญคุณว่าเป็นผู้ปลดปล่อยให้นักโทษได้รับอิสรภาพ พวกผู้หญิงพยายามอธิบายว่าเหนื่อยและไม่ได้รับประทานอาหารดี ๆ มานานอีกทั้งยังเจ็บป่วยกัน ผู้มีอายุก็ขอร้องให้ละเว้นสาว ๆ พวกเธอพยายามอธิบายว่าไม่ใช่ไม่รู้สึกลำบากในบุญคุณแต่พวกเธออ่อนเปลี้ยเพลียแรงจริงๆ ต้องการการพักผ่อนและอาหารเพื่อให้กลับมาดีสุขภาพดีเสียก่อนแต่ไม่ว่าจะพูดหรือขอร้องอย่างไรก็ไร้ผล ทหารรัสเซียกลับกลายเป็นหยาบคายป่าเถื่อนใช้กำลังต้องการเป็นผู้ครอบครองมากกว่าจะเป็นผู้ปลดปล่อย

They tried to explain that they were truly grateful but were emaciated prisoners; they desperately needed rest and nourishment to recover their health. But all

was in vain. The Russians became brutal and forceful, preferring to be conquerors than liberators. (Sendyk: 216)

พวกผู้หญิงหวาดกลัวสุดขีดต่างวิ่งหนีออกจากเรือนพักไม่กล้ากลับเข้ามาอีก ผู้สูงอายุไปขอร้องทหารเชื้อสายยิวให้ช่วยพูดกับเพื่อนๆว่าทหารที่แสดงตนว่าเป็นยิวก็กลับบอกว่าเมื่อเป็นยิวเหมือนกันก็ไม่ควรปฏิเสธ พวกเขายังคงเรียกร้องจะให้ผู้หญิงสนองตัณหาอยู่จนตึกตื่น โชคดีที่นายทหารระดับสูงคนหนึ่งอยู่ข้างเดียวกันกับเหล่านักโทษทหารรัสเซียจึงค่อยๆ เลิกราไปทีละคนๆ แต่บางคนยอมล่าถอยไปแล้วก็กลับมาอีก จนเกือบจะสว่างบรรดาผู้หญิงจึงประสบความสำเร็จในการทำให้ทหารรัสเซียถอยไปหมดได้ หลังจากนั้นพวกผู้หญิงจึงเห็นเตียงมากันขวางประตูไว้และคิดหาทางลวงหน้าว่าเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นแล้วพวกเธอจะไปไหนเพราะการอยู่ที่ค่ายต่อไปนั้นเป็นไปไม่ได้แล้วเพราะพวกเธอได้กลายเป็นเป้าหมายของผู้ที่นกระหายที่จะข่มขืน หลังจากเพิ่งรอดพ้นจากเงื้อมมือของฆาตกรก็มาพบคนบ้ากาม เป็นการหนีเสือปะจระเข้โดยแท้

นักโทษหญิงเริ่มออกเดินทางเป็นกลุ่มๆ พวกที่มีญาติพี่น้องผู้ชายหรือสามีคนรักก็จะรีบจากไปแต่เข่าตุ๋น บ้างก็หาที่ที่จะอยู่ต่อ บ้างก็คอยโอกาสรวบรวมเสื้อผ้าจากร้านจากอพาร์ตเมนต์ที่ถูกทิ้งร้าง ผู้ที่มีอายุหน่อยจะฉลาดในการแสวงหาของที่มีค่ากว่านั้นคือเงินหรือเพชรนิลจินดา นาฬิกาหรือของมีค่าอื่นๆที่จะนำไปใช้แลกอาหารและของจำเป็น ทหารรัสเซียเดินเฟ้นผ่านตามถนนเต็มไปหมดอยู่ในลักษณะการแปลกๆ บ้างยังสวมใส่ชุดนอนยาวทับอยู่บนเครื่องแบบ บ้างก็สวมเสื้อผ้าของสตรีสวมหมวกสวยงามประดับขนนก ที่ดูว่าทหารพวกนี้จะติดใจเป็นพิเศษคือนาฬิกาซึ่งบางคนจะสวมใส่ตั้งแต่ข้อมือไปจนถึงหัวไหล่ทุกขนาดทุกแบบทุกสไตล์ ถึงขนาดห้อยนาฬิกาปลุกไว้กับกระดุมเสื้อโค้ตก็มี

ในที่สุดเฮเลนกับพี่สาวออกจากค่ายพร้อมกับกลุ่มนักโทษหญิงสี่คนและนักโทษชายที่เป็นเพื่อนฝูงกันโดยจำต้องทิ้งขนมปังกองโตที่สุดสำห้ไปแย่งชิงและลากขนกลับมาได้เอาติดตัวไปได้เพียงสองก้อน ทั้งหมดพบบ้านที่ถูกทิ้งร้างจึงเข้ายึดครองเป็นที่พัก เป็นบ้านสองชั้นซึ่งมีห้องนอนเพียงพอสำหรับทุกคน พวกผู้หญิงนอนชั้นบน ผู้ชายนอนชั้นล่างเพื่อป้องกันภทภัย ทหารรัสเซียจะมาทุกคืนทูปประตูดามว่าผู้หญิงอยู่ที่ใดส่วนใหญ่จะเมามาย เมื่อได้ยินเสียงทูปประตูดามผู้หญิงจะตื่นตระหนกรีบเข้าไปหลบอยู่ใต้เตียงในตู้เสื้อผ้าหรือในหีบหวายหรือในที่ที่คิดว่าจะรอดจากการตรวจค้นได้ พวกผู้ชายจะเปิดประตูแล้วบอกว่าพวกเขาอยู่กันตามลำพังสามคนแต่บางครั้งพวกทหารก็ไม่ยอมจากไปจะวนเวียนอยู่แถวโต๊ะครัวและชวนให้ผู้ชายดื่มด้วยกัน แม้ในเวลากลางวัน เฮเลนและเพื่อนๆก็ไม่กล้าจะปรากฏตัวมากนัก พวกผู้ชายเป็นฝ่ายออกหาอาหารและหาข่าว แต่แล้ววันหนึ่งพวกเขาก็มาบอกให้พวกเธอกลับไปค่ายเพื่อร่วมงานศพของเพื่อนคนหนึ่งซึ่งเสียชีวิตเพราะถูกทหารรัสเซียยิงเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งที่ให้อยู่กระเป๋ออันหนักอึ้งด้วยของที่พวกทหารไปปล้นเอามาได้ การเดินไปบนถนนที่ครคร่ำไปด้วยเหล่าทหารที่ป่าเถื่อนพวกนี้อันตรายอย่างยิ่ง พวกของเฮเลนต้องเกาะแขนพวกผู้ชายไว้ หากถูกเรียกให้หยุดก็ต้องบอกว่าเป็นสามีภรรยา กัน ข้ออ้างว่าเป็นภรรยาของใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้นจึงจะทำให้รอดตัวจากเงื้อมมือของผู้ปลดปล่อยที่กลายมาเป็นทรราชย์ได้

We found out that we had to bury a friend of ours, a camp inmate who had been shot to death by Russian soldiers when she could not follow their orders to carry heavy suitcases loaded with loot for them.

Such were our saviours. The Russians were plundering and raping, going wild in the streets of the town. It was too dangerous for the girls to be outside. (Sendyk: 218)

แต่แม้ว่าจะได้รับการคุ้มครองจากเพื่อนผู้ชายเฮเลนและพี่สาวก็อยากจะหาทางกลับไปหาครอบครัวไปพบกับดักแม่ ไปนั่งฟังพ่อเล่าเรื่องราวที่พ่อได้ประสบมา ได้กลับไปกอดพี่น้องคนอื่น ๆ แล้วบอกเล่าความขมขื่นทุกข์ทรมานที่ได้ผ่านพบมาทั้งหมด เธอทั้งสองจึงหาทางไปยังเมืองโรเซนบาคที่อยู่ใกล้ที่สุดได้พบกับเพื่อนของพี่สาวคนโตที่ให้ที่พักพวกเธอได้เพียงคืนเดียวทหารรัสเซียก็ตามมาจับกุมตัวได้ เธอสนใจมากที่พวกเธอต้องตกเป็นเชลยกลับมาอยู่ในค่ายที่ล้อมรอบด้วยรั้วอีกคราหนึ่ง มีเสียงร่ำลือว่าทหารรัสเซียจะส่งบรรดานักโทษยิวไปยังรัสเซียเพื่อเป็นแรงงานทาส นักโทษได้รับอนุญาตให้มีกระเป๋าใส่ของส่วนตัวเล็กๆ น้อยๆ รองเท้าคู่หนึ่งและเสื้อผ้าที่เพื่อนผู้ชายเคยหามาให้ได้ก่อนหน้านั้น เฮเลนรู้สึกไม่ยินยอมเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตกเป็นเชลยอีกครั้ง เธอจึงวางแผนให้เพื่อนกลุ่มของเธอสี่คนหลบหนีในขณะที่เธอทำเป็นพูดคุยกับทหารยามเพื่อดึงความสนใจไป หลังจากนั้นเธอก็หาโอกาสหนีตามออกมา ทั้งหมดกลับมารวมตัวกันที่บ้านหลังเดิมซึ่งมีคนหน้าใหม่ๆ เข้ามาเพิ่ม ตอนนั้นทุกคนรู้แล้วว่าต้องออกจากเมืองไปให้ได้แต่จะกลับไปไปแลนด์บ้านเกิดได้อย่างไรในเมื่อข้าวของที่พอจะรวบรวมได้บ้างก็อยู่ในกระเป๋าในค่ายที่เพิ่งหนีออกมา เฮเลนกับเพื่อนอีกคนหนึ่งเคยพยายามกลับไปค่าย ก็เกือบถูกทหารรัสเซียจับตัว โชคดีที่หนีรอดมาได้อีกครั้ง พวกเธอจำต้องใช้วิธีหลบๆ ซ่อนๆ ไปจนถึงสถานีรถไฟหลังจากขบวนที่บรรทุกเชลยออกไปทางตะวันออกแล้วพวกเฮเลนก็ขึ้นรถไฟขบวนที่ผ่านมาจากเมืองอันเต็มไปด้วยประสบการณ์เลวร้าย แต่ในระหว่างทางบางครั้งเพื่อเอาตัวรอดจากทหารรัสเซียบ้าง กามพวกเธอถึงกับต้องกระโดดลงจากรถไฟทั้งที่กำลังแล่นอยู่ก็มีและซ่อนตัวอยู่หลายชั่วโมงค่อยขึ้นรถไฟขบวนอื่นต่อไป ระหว่างนั้นพวกเธอคิดรหัสลับขึ้นมาใช้เพื่อเตือนภัยกันหรือเพื่อติดต่อกันในระหว่างขาวยิว

In our struggle to avoid being raped, we girls had to abandon our places, sometimes jumping out of a moving train. We hid until the Russians left, having to wait for hours on end for another train. We developed codes to alert each other to impending danger. We learned to recognize our own people and to use the accept password *amcha*, "your folk" . If the person were Jewish, he or she would know to respond *amcha*. (Sendyk: 224)

ในที่สุดพวกเธอก็ลงรถไฟที่เมืองกาโตวิช จากที่นั่นต้องเดินทางอีกประมาณสี่สิบแปดกิโลเมตรจึงจะถึงเมืองเกิดของพวกเธอ เธอเบียดเสียดขึ้นรถโดยสารบรรทุกไปได้ระยะหนึ่งก็ถูกไล่ลงจากรถเพราะไม่มีเงินค่าโดยสารถูกทิ้งให้แคว้งคว้างอยู่ชายป่า แต่พวกเธอก็บอกตัวเอง

ว่าไม่ใช่เวลาจะมาท้อแท้สุดสำหรับฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆมาได้ตั้งไกลเกือบจะถึงอยู่แล้ว พวกเขาออกเดินท่ามกลางอากาศอันหนาวเหน็บไปบนทางในป่าที่คดเคี้ยว ต้องคอยหลบซ่อนตัวเมื่อรถบรรทุกทหารรัสเซียผ่านเข้าใกล้ จนมีรถบรรทุกถังน้ำมันผ่านมาโดยมีคนขับเป็นทหารรัสเซียเพียงคนเดียวเฮเลนและพี่สาวจึงกล้าขอติดรถไปด้วยโดยนั่งอยู่บนถังน้ำมันที่โซโซผู้กรัดไว้ พวกเขาต้องยึดโซโซไว้ระวังตัวกลัวว่าไมวินาที่ไคววินาที่หนึ่งอาจจะกลิ้งลงมาพร้อมกับถังน้ำมันจำนวนนับสิบนั้น เมื่อมาถึงบ้านเกิดเมืองนอนเข้าจริงๆเฮเลนกับพี่สาวก็พบว่าบรรยากาศแปลกไป ผู้คนที่ผ่านกันไปมาดูราวกับจะพูดว่าพวกเขาเกือบรอดมาด้วยเหมือนกันหรือ ทำไมรอดชีวิตกันมาได้มากมายนัก

We hung onto the chains high atop the oil drums, frightened that at any moment we might tumble down, together with dozen of rolling barrels.

It was after dusk when we finally reached the town of Chrzanow, the town of our birth, of our childhood. Our hometown now looked terribly strange. We recognized the houses, but there seemed to be an alien chill coming from them. Passby turned unfriendly faces to us with a curious hostility, seeming to say, "You too are alive? There are too many of you left."(Sendyk: 225)

พวกเขาเคยผ่านร้านที่เคยเป็นเจ้าของแต่ก็กรังเกรงที่จะเข้าไปใกล้ จนในที่สุดก็ถึงบ้านที่เคยอยู่ เมื่อเคาะประตูและโผล่เข้าไปก็พบพวกทหารนั่งอยู่เต็ม ต้องวิ่งออกมาอีก พบพวกยิวคนอื่นที่กลับมาต่างไปรวมตัวกันอยู่ในอพาร์ทเมนท์ร้างที่เตาไฟถูกทำลาย ชาวโปแลนด์เอาไฟในบ้านยิวทุกหลังเพราะคิดว่าจะพบสมบัติที่พวกยิวซ่อนไว้ เฮเลนกับพี่สาวค้างที่นั่นเพราะคิดว่าน่าจะปลอดภัย วันรุ่งขึ้นก็ไปที่ครัวซึ่งพวกผู้รอดชีวิตกลับมาก่อนหน้านั้นสองสามสัปดาห์ช่วยกันตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวยิวด้วยกัน ณ ที่นั่นเธอได้พบญาติที่ชื่อฮาเนียและได้รู้ว่าพี่ชายของฮาเนียคือโซเล็กป่วยหนักกลับมาจากค่ายกักกัน พวกเขามีโอกาสไปเยี่ยมและอยู่เคียงข้างโซเล็กได้เพียงสองวันที่โรงพยาบาลเขาก็หมดลม ฮาเนียแทบจะเสียชีวิต เฮเลนกับพี่สาวต้องช่วยกันดึงตัวเธอออกมาจากร่างของพี่ชาย ทั้งหมดช่วยกันจัดงานศพอย่างเรียบง่าย ร่างของโซเล็กถูกคลุมด้วยผ้าขาวอยู่บนแผ่นกระดานบนรถลากเทียมม้าซึ่งพวกเขาเดินตามไปอย่างช้าๆจากโรงพยาบาลไปยังสุสานของชาวยิวร่างผู้ตายกระทบกับตัวรถที่เป็นไม้ยูไปมาขณะที่รถแล่นไปบนถนนที่ปูด้วยหินก้อนใหญ่ๆ จากครอบครัวที่มีสมาชิกมากมายมาบัดนี้เหลือกันอยู่แค่สามคน วันรุ่งขึ้นเฮเลนกับพี่สาวและฮาเนีย กลับไปที่ครัวอันเป็นศูนย์รวมชั่วคราวของชาวยิวภวานาให้ได้ข่าวจากคนอื่นๆในครอบครัวซึ่งก็ไม่ผิดหวังเพราะพวกเขาพบกับจาคอบพี่ชายที่ดูแก่ไปมากและไม่สบายซึ่งเล่าว่าเขาถูกจับส่งขึ้นรถขนส่งตัวไปที่ค่ายแรงงาน Markstadt และอยู่ที่นั่นตั้งแต่ฤดูหนาว 1943 จนถึงกุมภาพันธ์ 1945 ค่ายก็ถูกกวาดล้างและย้ายไปยังค่าย Gross Rosen และร่วมอยู่ในการเดินมรณะไปยังค่าย Buchenwaldจนทหารอเมริกันมาปลดปล่อย หลังจากการพบกันครั้งนี้ได้ไม่นานจาคอบก็ถึงแก่กรรมเพราะไม่ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ต่อไปโดยปราศจากภรรยาและลูก เฮเลนจับบันทึกของเธอแต่เพียงว่าเธอได้เห็นความเห็นแก่ตัวชั่วร้ายของเพื่อน

บ้านที่ชนเอาเฟอร์นิเจอร์และแม้กระทั่งเสื้อผ้าของพี่น้องของเธอไปใช้แต่ไม่ได้มีความกรุณาต่อเธอผู้รอดชีวิตแม้แต่น้อย ดังนั้นเธอจึงตัดสินใจว่าต้องจากเมือง จากประเทศโปแลนด์และแม่แต่ทวีปนี้ไป อีกหลายปีต่อมาเธอจึงทราบว่าพี่น้องชายรอดชีวิตอีกคนเดียวและได้ไปอยู่ปาเลสไตน์ ดังนั้นครอบครัวของเธอสิบสองคนจึงมีผู้รอดชีวิตอยู่เพียงสามคนเท่านั้น

3.2 นึกต่อสู้ผู้กล้า

เฟย์ในเรื่อง *A Partisan's Memoir* เป็นตัวอย่างของสตรีกล้าแกร่งจิตใจเข้มแข็งมั่นคงผู้ไม่ยอมก้มหัวให้แก่ศัตรูที่ใช้อำนาจข่มเหงชาวยิวในเมืองเลนินประเทศโปแลนด์อันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเธอ หลังจากที่สมาชิกในครอบครัวของเธอโดนปลิดชีพโดยน้ำมือของนาซีเหลือเพียงเธอผู้เดียวอยู่กับครอบครัวชาวยิวอีกห้าครัวในบ้านหลังเดียวกัน เป็นยิวกลุ่มสุดท้ายที่เหลืออยู่ของเมืองนี้ เฟย์รู้สึกโดดเดี่ยวเดียวดายและรู้ชะตากรรมของตนว่า ยามใดที่ตนหมดประโยชน์พวกนาซีก็จะจัดการเธอเช่นเดียวกัน เมื่อวันหนึ่งพวกใต้ดินของโซเวียตเข้าโจมตีเมืองเลนิน พวกยิวยี่สิบหกคนที่เหลือต่างได้รับแจ้งจากสมาชิกใต้ดินคนหนึ่งที่เป็นยิวเช่นกันให้ใช้โอกาสนั้นหนีเอาชีวิตรอด เฟย์วิ่งเข้าไปในป่าและขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพวกใต้ดินด้วย เธอได้รับอนุญาตจากหัวหน้ากองกำลังด้วยเป็นที่คาดหวังว่าเธอคงมีความสามารถในการรักษาผู้บาดเจ็บอยู่บ้างเนื่องจากเธอมีพี่เขยเป็นหมอ อีกทั้งเธอเองก็ยังสามารถด้านการถ่ายภาพ ที่นาซีเก็บเธอไว้ไม่ฆ่าก็ด้วยเหตุผลที่ใช้เธอเป็นช่างภาพให้นั่นเอง ชีวิตของการเป็นนักสู้ของเธอจึงเริ่มขึ้น ณ บัดนั้นโดยที่เธอก็ไม่แน่ใจว่าจะสามารถอดทนต่อการกินนอนกลางป่า มีหญ้าเป็นที่นอน มีท้องฟ้าเป็นหลังคา และมีต้นไม้เป็นกำแพงได้หรือไม่ เธอได้แต่สวดขอพระเจ้าให้ประทานพลังกำลังและความกล้าหาญให้เธอสามารถเผชิญกับทุกสถานการณ์ได้ อย่างน้อยตอนนี้เธอก็เป็นไทแก่ตัว มิได้ตกเป็นทาสของนาซีอีกต่อไป

I was grateful to be alive and realized how lucky I was to be among the partisans, away from the murdering Nazis. I knew that many Jewish girls would be happy to be in my place. The circle of my life had turned. No more slavery, no more eyes looking down on me, no more threats. Though my life was still in danger, I felt human again. (Schulman: 99)

เฟย์ได้บันทึกว่าเธอตั้งใจที่เป็นหนึ่งในบรรดาหนุ่มสาวชาวยิวหลายพันที่เข้าร่วมกับกองกำลังใต้ดิน หนุ่มสาวเหล่านั้นมาจากที่ต่างๆทั้งจากเมืองเล็กเมืองใหญ่ ชนบท หรือหมู่บ้าน ก่อนหน้านั้นพวกเขาอาจจะไม่รู้จักรับกับคำว่าสงคราม ไม่เคยแม้แต่จับปืน แต่แล้วพวกเขาก็กลายเป็นนักต่อสู้ที่กล้าหาญ เฟย์เล่าว่าพวกเขาหลายทางรถไฟ ระเบิดขบวนรถที่บรรทุกอาวุธ ยุทโธปกรณ์และเสบียงอาหารที่มุ่งหน้าไปยังแนวรบ แล้วยังมีการทำลายทางหลวง ตั้งเครื่องกีดขวาง เข้าโจมตีเมืองและหมู่บ้านที่พวกนาซียึดครองอยู่ นอกจากนี้ยังปฏิบัติการโฆษณา

ชวนเชื่อได้การโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายปฏิปักษ์และพยายามหาการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่น วัดอุประสงค์หลักคือการขัดขวางศัตรูในทุกวิถีทาง

We were guerrilla fighters who fought mostly in small scale ground combat operations, dangerous but highly effective in harassing the enemy. We destroyed railroad tracks, blew up enemy trains filled with munitions and food heading for the front line. We destroyed highways, set up ambushes, attacked towns and villages occupied by the Nazis. We demolished bridges and fortifications, disrupting communications and supply lines to the enemy troops. (Schulman: 101)

กองกำลังของเพย์มีชื่อว่า โมโลตวา นำโดยมิชา กิราชิมอฟ นักรบมีจำนวนมากกว่าสองพันคนแบ่งเป็นเก้าหน่วยมีกิตติศัพท์ว่าเป็นนักรบที่มีประสิทธิภาพที่สุดในเขตมิงส์ก ส่วนใหญ่จะเป็นนายทหารโซเวียตที่หนีมาจากคุกของนาซีหรือไม่ก็เป็นทหารที่หลงเหลืออยู่เมื่อกองทัพโซเวียตถอยออกไปในปี 1941 ที่ยังอยู่ก็เพื่อฝึกการรบแบบกองโจรต่อต้านนาซี เพย์เป็นหนึ่งในผู้หญิงแปดคน สองคนเป็นพยาบาล

My brigade was the Molotava Brigade. It was said our brigade had the best and most disciplined fighters in the province of Minsk. It was mostly made up of experienced Soviet officers and soldiers who had remained in the swamps of Polesie and the surrounding villages when the Soviet army had retreated in the summer of 1941. They had remained in occupied territory in order to practise guerrilla warfare against the Nazis. Our brigade, headed by Misha Gerasimov, consisted of more than two thousand people. Under our brigade were mine detachments. (Schulman: 101-102)

เธอได้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับฐานที่มั่นและบุคคลที่มีความสำคัญทั้งหลายโดยเฉพาะได้ให้ตัวเลขแสดงให้เห็นว่าระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้นสหภาพโซเวียตมีองค์กรใต้ดินที่ใหญ่ที่สุดและมีชาวยิวเป็นสมาชิกมากที่สุด กล่าวคือในช่วงที่เติบโตที่สุดนั้นมีจำนวนผู้ปฏิบัติการถึงสองแสนคนในจำนวนนี้เป็นชาวยิวประมาณสองหมื่นถึงสองหมื่นห้าพันคน

เพย์ต่อสู้ปฏิบัติการเคียงบ่าเคียงไหล่กับชายอกสามศอกซึ่งเธอก็ได้พิสูจน์แล้วว่าเธอสามารถทำหน้าที่ได้อย่างไม่น้อยหน้าผู้ใดด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มเปี่ยม ครั้งหนึ่งเธอต้องเป็นผู้นำข่าวสำคัญไปยังหน่วยอื่น ต้องเดินทางไปตามลำน้ำในป่าซึ่งสองข้างทางอาจมีพวกนาซีซุ่มอยู่ แม้จะตัวเปียกปอนเพราะฝนตกหนักและเหน็ดเหนื่อยจากการพายและวิดน้ำออกจากเรือแต่ก็ต้องมุ่งหน้าไปยังจุดนัดหมายโดยจะแวะพักบนฝั่งไม่ได้ แต่เมื่อถึงที่หมายและสหายที่มากด้วยก้าวร้าวขึ้นฝั่งไปก่อนเขาก็เหยียบกับระเบิด ร่างของเขาแหลกเป็นจุนในทันใด นอกจากเพย์จะตกใจสุดขีดแล้วยังจะต้องรวบรวมสติรักษาชีวิตให้รอดต่อไป เธอเดินไปตามทางในป่าที่อาจจะเผชิญสัตว์ร้ายได้ทุกเมื่อนอกเหนือไปจากศัตรูซึ่งหากพบเธอ เธอก็จะถูกจับทรมานเพื่อ

เดินให้บอกความจริงเกี่ยวกับกองกำลังของเธอแล้วก็จะแขวนคอเธอเสีย แต่เฟย์ก็มุ่งหน้าไป ตามที่สัญชาตญาณบอกจนบรรลุถึงฐานของกองกำลังรัสเซียและสามารถส่งข่าวตามที่ได้รับมอบหมายมา

At a time like this, it was important not to lose faith. A sixth sense told me not to turn, but to go straight ahead. (...) I walked and walked, and it seemed there was no end to the wilderness. I had had nothing to eat all day. (...)

Suddenly, I heard a noise. As I moved closer, I realized it was voices, people talking in Russian. Yes! Yes! This was I knew. These were partisans! (...) I had come to the right place! I delivered my messages as I had been ordered to do. (Schulman: 154)

ภารกิจที่หนักหนาสาหัสและเสียงอันตรายที่สุดคือการระเบิดขบวนรถไฟ ขบวนที่แล่นไปทางตะวันออกมุ่งไปยังแนวหน้าของรัสเซียนั้นบรรทุกอาวุธยุทโธปกรณ์ บุคลากรทางการแพทย์ และเสบียงอาหาร ส่วนขบวนที่แล่นไปทางตะวันตกบรรทุกวัว ม้า เมล็ดพืชพันธุ์ และทรัพย์สินของที่นาซียึดมาจากเกษตรกรและพลเรือนอื่น ๆ รวมทั้งทรัพย์สินของชาวยิว เฟย์ได้เข้าร่วมการระเบิดทางรถไฟที่อยู่ห่างจากฐานที่มั่นของพวกเขาประมาณสามสิบกิโลเมตร ปฏิบัติการกระทำในตอนกลางคืนโดยนักรบต้องเดินผ่านป่า ทุ่งนา และเส้นทางรอบนอกของหมู่บ้าน ทางรถไฟถูกคุ้มกันแน่นหนา แต่ไม่ว่าจะป้องกันดีเพียงไร เฟย์และพวกพ้องก็สามารถระเบิดขบวนรถไฟได้สำเร็จ ในบางครั้งการเดินทางกลับฐานที่มั่นก็อันตรายไม่น้อยไปกว่าปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จไปแล้ว เพราะการข้ามทางรถไฟจากด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่งเพื่อกลับเข้าป่าไปเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง หากมีใครทำเสียงผิดปกติแม้แต่ชนิดเดียว พวกนาซีจะส่องไฟสว่างไสวทันที ครั้งหนึ่งเฟย์และพรรคพวกแทบจะตาขาดเพราะเพื่อนคนหนึ่งบังเอิญทำปืนไรเฟิลตกกระทบเหล็กรางรถไฟเกิดเสียงดัง

Altogether there were twenty of us, seventeen boys and three girls.

Fourteen had made it to the other side. The fifteenth tripped. His rifle dropped on the iron tracks with a loud clatter. In an instant, midnight turned into noon.

The Nazi filled the sky with rockets and flares. Frightened to death, we did not move. (...) Eventually everything quieted down. (Schulman: 160)

อีกครั้งหนึ่งกองกำลังของเธอต้องเดินทางผ่านป่าที่มีดมืดและต้องข้ามแม่น้ำที่น้ำจับตัวเป็นน้ำแข็งเฉพาะส่วนกลางแม่น้ำแต่ริมฝั่งยังเป็นน้ำอยู่ จึงต้องตัดไม้ใหญ่ๆ มาพาดจากฝั่งถึงส่วนที่เป็นน้ำแข็งแล้วค่อยๆ กิ่งตัวผ่านไปทีละคนโดยยึดเชือกไว้ด้วยเพื่อความปลอดภัย กระบวนการทั้งหมดกินเวลาหลายชั่วโมงและกองกำลังก็ไปถึงจุดหมาย และได้เข้าต่อสู้ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งโดยสูญเสียนักรบมือดีไปห้าคน

We had to cross one at a time, so the ice would not crack. In the darkness, we couldn't risk walking: each of us had to lie down and roll our way across the

branches, holding a rope for safety. (...) After two days and two nights our assignment was completed. (Schulman: 157)

เมื่อกลับมายังฐานที่มั่นทุกคนก็ได้พบกับภาพสะเทือนใจ นั่นคือ ฐานถูกนาซีเข้าจู่โจม เพราะมีสายไปรายงานว่านักรบติดอาวุธออกไปปฏิบัติการกันหมด พวกที่เหลืออยู่ถูกจับขังรวมกันด้วยการถูกเนื้อมัดออกจากกรงก่อนจะเสียชีวิตทั้งหมด เฟย์บันทึกไว้ว่านี่เป็นการกระทำอันเหี้ยมโหดราวกับมิไซท์เกิดจากน้ำมือมนุษย์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของนาซีเวลาที่จับสมาชิกขบวนการใต้ดินได้

ในบางครั้งการต่อสู้ของนักรบใต้ดินก็หลีกเลี่ยงความเหี้ยมโหดไปไม่ได้เช่นกัน เพื่อจัดการกับพวกตำรวจท้องถิ่นที่คอยรับใช้นาซีและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของนักรบใต้ดินเป็นอย่างดี กองกำลังของเฟย์จึงวางแผนกำจัดพวกที่เธอเรียกว่า "สุนัขรับใช้เยอรมัน" โดยการปลอมตัวเป็นนายทหารนาซีเก้าคนและอีกหนึ่งคนปลอมเป็นล่าม ทั้งหมดมุ่งตรงไปยังสถานีตำรวจและสามารถหลอกศัตรูได้สำเร็จด้วยอุบายง่ายๆ เพียงแค่นายทหารนาซีเก้าคนนี้ได้รับคำสั่งมาจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงให้มาตรวจตราความพร้อมของอาวุธปืนของบรรดานายตำรวจท้องถิ่นทั้งหลายเมื่อตำรวจทั้งหมดซึ่งก็คือชายหนุ่มในท้องถิ่นที่สมัครมาเป็นตำรวจหลงเชื่อยอมเอากระสุนออกจากรังเพลิงและวางปืนไว้บนโต๊ะให้ตรวจ พวกนักรบใต้ดินก็ยิงตำรวจทั้งสี่สิบห้าคนโดยฝ่ายตนไม่เสียเลือดเนื้อเลยแม้แต่คนเดียว ปฏิบัติการครั้งนี้เฟย์มีหน้าที่เฝ้าอยู่ที่นอกเมืองเพื่อป้องกันเหตุไม่คาดฝันที่อาจจะทำให้แผนการล้มเหลวได้

As soon as the firearms were lying on the table unloaded, a shout rang out in Russian, "*Ruki na verch!*" [Hand up.] The collaborators were shot without the loss of a single partisan. That is how ten partisans overcame forty-five traitors. (Schulman: 162)

ทว่า โดยอุปนิสัยตามธรรมชาติของเฟย์แล้วเธอมิได้เป็นบุคคลโหดเหี้ยมแต่ประการใด ดังนั้นในเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่กองกำลังของเธอจับสายลับได้สิบเอ็ดคน หัวหน้าได้เรียกเธอเข้าพบและบอกว่าจากผลงานที่ผ่านมาเฟย์ทำหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่องทั้งการถ่ายภาพ การรักษาพยาบาลคนบาดเจ็บ การสมัครเข้าปฏิบัติการอย่างเต็มใจเสมอ หัวหน้าจึงจะให้เธอได้รับเกียรติเป็นหนึ่งในผู้ที่จะได้สำเร็จโทษสายลับ เฟย์ไม่อาจเอ่ยถ้อยคำปฏิเสธออกมามิฉะนั้นจะกลายเป็นคนอ่อนแอในสายตาผู้อื่น เธอตกอยู่ในสภาวะที่กดดันอย่างยิ่งเพราะเธอไม่เคยเห็นการฆ่าคนเป็นเรื่องสนุกเลย เธอจึงตัดสินใจไปซักว่ากำหนดการประหารชีวิตเพื่อให้ผู้อื่นที่กระหึ้นกระหือรือทำหน้าที่เพชรฆาตไป

What should I do? I couldn't kill in cold blood. (...) When I arrived about fifteen minutes later I could still hear desperate cries of the eleven spies who had already been stabbed. They were still moving. As I came to the site, I was approached by a few partisans who apologized for having done the job themselves. They had been too anxious to wait. (Schulman: 176)

ชีวิตนักรบของเฟย์ต้องสามารถปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์ ในฤดูฝนจะเปียกโชกไปหมดทั้งตัวโดยไม่มีเสื้อผ้าแห้งเปลี่ยน อาศัยเพียงแสงแดดหรือสายลมเท่านั้นที่จะช่วยให้แห้ง และบางครั้งก็ต้องทนใส่เสื้อเปียกอยู่หลายวันหากฝนตกต่อเนื่อง และในฤดูร้อนก็จะมีอาการกระหายน้ำล่าคอแห้งผาก เพราะหากหยุดเพื่อหาน้ำบ่อยๆก็จะเป็นช่องทางให้ศัตรูจับทางได้ บางเวลาแม้แต่น้ำฝนหย่อมเล็กๆที่สปรกและมีตัวหนอนแมลงก็จำต้องดื่มโดยใช้หมวกดักและใช้ผ้าพันแผลแทนผ้ากรอง ในฤดูหนาวหากมีเวลาพอกองกำลังก็จะขุดบังเกอร์เพื่อเป็นที่กำบังตัวจากหิมะและใช้ให้ความอบอุ่นได้บ้าง แต่หากอยู่ในระหว่างที่ต้องย้ายที่อยู่บ่อยๆไม่สามารถจะขุดดินเพื่อสร้างที่กำบังได้ก็จำต้องนอนท่ามกลางหิมะ แต่การนอนในลักษณะนี้บางครั้งตื่นขึ้นมาก็คงพบตนเองแข็งติดอยู่กับพื้นดิน

While we were on the move, there was no time to dig the bunkers we usually built for shelter in the snow or in the ground. Especially in the winter, these bunkers provided us with a bit of warmth and comfort while we slept. We slept in the snow. Sometimes in the morning we would find ourselves frozen to the ground. (Schulman: 165)

เมื่อฐานที่มั่นถูกโจมตีหรือเมื่อได้ข่าวว่าศัตรูทำการปิดล้อม พวกใต้ดินก็จะแยกย้ายกันออกเป็นกลุ่มเล็กๆกระจายกันออกไปในทิศทางต่างๆ แต่ละกลุ่มต่างก่อตั้งฐานที่มั่นใหม่ชั่วคราวจนเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยก็กลับมารวมตัวกัน ณ ฐานที่มั่นเดิม บางครั้งเฟย์และพลพรรคก็ตกอยู่ภายใต้กับดักของธรรมชาติอย่างคาดไม่ถึง เช่นเมื่อคราวที่ไปตั้งฐานที่มั่นชั่วคราวซึ่งคว้ามั่นคงปลอดภัยในฤดูหนาวอันยาวนานของปี 1943 จนอากาศเริ่มอุ่นหิมะละลาย ทุกคนก็ตกใจเมื่อพบว่าพื้นดินที่พวกตนตั้งค่ายอยู่นั้นเป็นเกาะล้อมรอบไปด้วยหนองบึงที่มีทั้งโคลนและทรายดูดซึ่งอันตรายอย่างยิ่งवाद หากศัตรูระแคะระคายว่าพวกของเฟย์ติดอยู่ที่เกาะนี้ก็จะเข้าปิดล้อมอย่างง่ายดายและฆ่าพวกเธอเสียทั้งหมดเนื่องจากหนีไปไหนก็ไม่ได้และหากตั้งรับกระสุนก็ต้องหมดเช้าสักวัน ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดคือรีบหาทางออกไปจากเกาะมฤตยูนี้โดยเร็วที่สุดด้วยการตัดต้นไม้มาพาดทำเป็นสะพานข้ามทรายดูดไปซึ่งมีระยะทางสองสามร้อยฟุต การทำสะพานไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะไม่มีทั้งเลื่อยหรือขวานแต่ในที่สุดกองกำลังก็ใช้ความพยายามจนทำสำเร็จและข้ามออกจากเกาะไปได้ทันเวลาก่อนที่นาซีจะรู้แกว่า

บ่อยครั้งที่กองกำลังใต้ดินขาดแคลนอาวุธ เครื่องเวชภัณฑ์ อาหาร เสื้อผ้าและรองเท้าบู๊ตที่อบอุ่น เมื่อเปรียบเทียบกับกองทัพนาซีซึ่งมีทุกอย่างรวมทั้งนายแพทย์ที่คอยรักษาผู้บาดเจ็บด้วย แต่เฟย์ก็บันทึกไว้ว่าแม้จะขาดแคลนหลายสิ่งหลายอย่างแต่สิ่งที่นักรบใต้ดินไม่ขาดแคลนและมีอยู่อย่างมากมายก็คือความกล้าหาญ พวกเขาสู้ไม่ถอยและได้รับชัยชนะเพราะตระหนักดีว่าหากยอมแพ้หมายถึงการถูกทรมานจนถึงแก่ชีวิตเท่านั้น เฟย์ใช้ชีวิตลำบากกว่าทหารอดทนอย่างเข้มแข็งกล้าหาญตั้งแต่เดือนกันยายน 1942 จนถึงเดือนกรกฎาคม 1944 จึงสามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างสามัญชนธรรมดาและปิดฉากประสบการณ์นักรบผู้กล้าลงแต่เพียงเท่านั้น

I served among the partisans with a rifle in my hands, went to sleep with the rifle under my head. People who didn't share this experience don't understand how I could do it. Sometimes I have felt the unasked question: "You don't look like a killer. How could you have been a partisan soldier?" I am not a killer. I never considered myself one. A partisan soldier is not a killer. A partisan fights for peace and justice. (Schulman: 176 – 177)

เพ็ญนั้นต้องเข้มแข็งเป็นสองเท่าของเพื่อนนักรบเพราะภารกิจในการต้องดูแลผู้อื่นนอกเหนือจากการเป็นนักรบด้วย เมื่อกลับจากปฏิบัติการแต่ละครั้ง คนอื่นๆจะได้พักแต่ยามรักษาการ และเพ็ญจะยังพักไม่ได้ เธอจะต้องไปดูแลผู้บาดเจ็บ ทำแผล ทำความสะอาดและเปลี่ยนผ้าพันแผล ดูแลให้คนไข้ได้รับประทาน ดังนั้นเธอจึงรู้สึกเหนื่อยกว่าผู้อื่นจนวันหนึ่งเธอหลับในสิ่งที่กำลังเดินอยู่และกระแทกเข้ากับเสาไม่อย่างแรง เธอมิได้แสดงความเจ็บปวดให้เป็นที่ผิดสังเกตเพราะต้องเดินตามผู้อื่นให้ทัน ทว่าสองสามวันหลังจากนั้นหลังจากทำความสะอาดร่างกายจนหมดคราบโคลนที่ห่อหุ้มอยู่แล้วเธอจึงพบว่ามือของเธอมีเศษไม้ตำอยู่ เศษไม้ชิ้นนั้นใหญ่จนเธอแทบเป็นลมเมื่อได้เห็นและต้องใช้เข็มจากกล่องเครื่องปฐมพยาบาลมาดึงออก แม้จนปัจจุบันก็ยังมียรอยแผลเป็นให้เห็นอยู่ เพ็ญเพิ่งตระหนักว่าเธอคงจะต้องเหนื่อยอย่างมากจึงไม่รู้สึกถึงความเจ็บปวดที่ถูกไม้ขนาดนั้นแทงคาอยู่ที่มือ

นอกจากนั้นความที่เธอเป็นยิว เธอจึงต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เพื่อนพ้องคนอื่นๆไม่เคยได้ประสบ เช่น เกือบจะถูกสังหารด้วยน้ำมือของนักรบในกองกำลังเดียวกัน คืนหนึ่งเธอตื่นขึ้นมาพบนายทหารรัสเซียที่เมามายพึมพำอยู่เหนือที่ที่เธอนอนอยู่ว่าจะยิงเธอให้ตายแล้วก็ลั่นไก เดชะบุญว่าก่อนหน้านั้นนักรบในกองกำลังอีกนายหนึ่งที่จับตามองดูอยู่ได้แอบเอาลูกกระสุนออกเสียก่อนแล้วผู้ที่มุ่งปลิดชีวิตเพ็ญขึ้นเคืองที่เพ็ญซึ่งเป็นยิวไม่สนใจเขา เขาพยายามเชื่อมสัมพันธ์ภาพกับเธอแต่เพ็ญหลบเลี่ยงมาโดยตลอดทำให้นายทหารผู้นั้นรู้สึกเหมือนถูกหมิ่นเกียรติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นผู้หญิงยิวเขาก็ทนไม่ได้จนกลายเป็นความอาฆาต หากเป็นผู้หญิงเชื้อชาติอื่นก็คงไม่โดนมุ่งร้ายหมายขั้วถึงขนาดต้องจ้องล้างผลาญชีวิตกัน เหตุการณ์นี้จึงเป็นบทสรุปได้อีกบทหนึ่งว่าการต่อต้านยิวนั้นมีในทุกที่แม้แต่ในหมู่พลพรรคใต้ดินร่วมอุดมการณ์เดียวกัน

ในกรณีของไอรีนใน *In My Hands* เธอมิได้เป็นยิวแต่หลังจากเยอรมนีต้องถอยออกจากโปแลนด์ประเทศบ้านเกิดเมืองนอนของเธอและรัสเซียเข้ามาเป็นผู้ยึดครองแทน ไอรีนผู้ซึ่งได้สาบานไว้ว่าจะต่อสู้เพื่อมาตุภูมิอันเป็นที่รักจึงตัดสินใจเข้าร่วมกับขบวนการใต้ดินของชาวโปแลนด์ นพลัดพรากจากครอบครัวญาติพี่น้องประกอบกับเธอได้พบรักกับจาเนกซึ่งเป็นนักรบในขบวนการ เธอจึงตามเขาเข้าป่าไปเพื่อทำตามคำสาบานที่เคยให้ไว้กับตัวเอง แม้หน้าที่ความรับผิดชอบของไอรีนจะไม่ถึงกับต้องไปสังหารนายทหารนาซี ขโมยอาวุธ วางระเบิด หรือกำจัดผู้ให้ความร่วมมือกับฝ่ายศัตรูเช่นที่พรรคพวกของเธอกระทำกัน แต่งานของเธอก็ต้องเสี่ยงอันตรายมาก เพราะเธอได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำข่าวสารไปยังสหായที่ร่วมขบวนการเดียวกันหรือนำไปให้สายลับที่ทำงานอยู่กับฝ่ายเยอรมัน เธอจะซ่อนสารไว้ในมุ่นมวยผมด้านหลัง บางครั้งเธอก็นำเงินที่ขโมย

เข้ามาจากประเทศอังกฤษเพื่อจัดซื้ออาวุธปืนหรือเพื่อส่งต่อไปยังกองกำลังใต้ดินกลุ่มอื่นๆ ไอรีน ได้พิสูจน์ตัวเองได้รับการยอมรับและได้เข้าพิธีกรีดเลือดสาบานตนเป็นสมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นทางการโดยมีบาทหลวงที่เป็นพันธมิตรของกลุ่มมาประกอบพิธีในป่าภายใต้ร่มเงาของพรรณไม้แผ่กิ่งก้านสาขาแทนโบสถ์วิหาร เธอได้รับชื่อใหม่สำหรับการเป็นนักรบใต้ดินว่า "มาลา"(Mala) เธอต้องสาบานว่าจะฆ่าตัวตายด้วยยาพิษที่พกติดตัวหากโดนจับกุมไม่ว่าจะโดยฝ่ายเยอรมันหรือโซเวียต

โชคชะตาได้ทำให้เธอยิ่งกลายเป็นนักรบที่แข็งแกร่งกว่าเดิมเมื่อจากเนกเสียชีวิตในระหว่างการเข้าโจมตีขบวนรถของฝ่ายเยอรมัน ทั้งคู่กำลังจะเข้าพิธีวิวาห์ในอีกไม่กี่วัน ความโศกเศร้าประหนึ่งหัวใจจะสลายทำให้ไอรีนเกือบปลิดชีวิตตนเองตายตามคนรักไปด้วยยาพิษที่พกติดตัวอยู่เสมอ แต่เธอก็ผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤติช่วงนั้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์ เธอยังอุทิศตนให้แก่การต่อสู้เพื่อประเทศชาติอย่างไม่กลัวตายอีกต่อไป ไม่มีสิ่งใดจะสามารถจุดประกายให้เธอขี้จักรยานไปทั่วชนบทเพื่อทำหน้าที่ส่งข่าวลับหรือส่งเงิน

So I threw myself into my work for the partisans with even greater passion. I had lost all fear of death. I will not say I was reckless, but I had no hesitation. I was all over the countryside that spring and summer on my bicycle, delivering messages, delivering money. (Opdyke: 252)

เธอใช้ทั้งไหวพริบสติปัญญาและเสน่ห์ของหญิงสาวลอบคบตาพวกศัตรู ครั้งหนึ่งเธอเดินออกมาจากป่าก็ถูกทหารเยอรมันหน่วยหนึ่งเรียกให้หยุดและถามว่ามาจากไหน ไอรีนไม่ลำบากเลยแม้แต่น้อยที่จะปั้นเรื่องราวเธอเกิดปวดท้องอย่างกะทันหันจนต้องเข้าไปปลดทุกข์ในป่า เธอพูดปดได้อย่างแนบเนียนจนทหารหัวเราะพร้อมกับโบกมือเป็นสัญญาณให้เธอผ่านไปไม่ได้โดยไม่ได้แม้แต่จะขอคู่มือประจำตัว บางครั้งเธอปั่นจักรยานข้ามสะพานที่มีทหารยืนยามอยู่แล้วทหารก็เกี่ยวพาราซีเธอ ไอรีนก็หัวเราะเสน่ห์ตอบด้วยภาษาเยอรมัน พูดไปก็ใช้มือขมวดปอยผมสีทองของเธอไปในขณะเดียวกันเพื่อดึงดูสายตาของนายทหารให้อยู่ที่ตัวเธอจนไม่เรียกค้นดูตระแกรงนำรถจักรยานที่มีธนบัตรอังกฤษหลายพันปอนด์ซ่อนอยู่ บางครั้งก็ปลอมตัวเป็นชานาლობขนอาวุธผ่านไปภายใต้จุกของพวกปฏิปักษ์เลยทีเดียว

On other occasions, when we had quantities of weapons or ammunition to deliver, several of us dressed ourselves in peasant clothes and drove a great hay wagon with the guns buried in the hay. If we were stopped and questioned, I always smiled at the officers, and they always smiled back. In my heart, I was seeing them dead. But on my face, I was an open invitation. (Opdyke:252)

ในเรื่อง *Five Chimneys* ออลกัมบันก็ถึงการต่อสู้ในรูปแบบหนึ่งคือการต่อสู้อย่างลับๆของเหล่าเชลยที่ถูกคุมขังในค่ายกักกัน การกดขี่ข่มเหง ความทารุณโหดร้าย และความอยุติธรรมนานาชนิดในค่ายทำให้เป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีการต่อต้านจากผู้ที่ถูกกระทำ การต่อต้านแสดงออกด้วยวิธีการอันหลากหลาย เช่น นักโทษที่รับผิดชอบวัสดุข้าวของในคลังที่เรียกกันว่า"แคนาดา"แอบลักลอบเอาของที่จะต้องส่งไปประเทศเยอรมนีมาให้กับพวก

นักโทษด้วยกัน หรือพวกที่ถูกใช้แรงงานทาสในโรงปั่นด้ายจะเพลาจังหวะของการทำงานลง หรือในช่วงเทศกาลคริสต์มาสจะมีการจัด"งานฉลอง"ได้จุมูกของทรราชย์ หรือการแอบส่งจดหมายจากค่ายหนึ่งไปยังอีกค่ายหนึ่ง หรือการช่วยให้คนในครอบครัวเดียวกันได้พบกันด้วยการลับเปลี่ยนตัวนักโทษกับผู้ที่มีหน้าที่ยกเปลหามคนเจ็บ เป็นต้น การกระทำเหล่านี้ล้วนเป็นการต่อต้านอำนาจของนาซีซึ่งเสียงอันตรายถึงชีวิตเลยทีเดียวแต่เชลยสตรีก็ยอมเสี่ยง นอกจากนี้ยังมีการกระทำที่แสดงออกถึงการต่อสู้อย่างโจ่งแจ้ง เช่น นักโทษคนหนึ่งปล้ำแย่งปืนสั้นมาจากเจ้าหน้าที่เอสเอสได้และใช้ปืนนั้นทุบตีเจ้าหน้าที่ ผลที่ตามมาคือการลงโทษนักโทษจำนวนมากในข้อหาว่าสมรู้ร่วมคิด ออลกากล่าวด้วยเหตุนี้เองในประวัติศาสตร์ของค่ายจึงมีการขบถอย่างเปิดเผยน้อยมากเพราะคนที่ก่อการขบถไม่ได้ถูกลงโทษเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว แต่นักโทษจำนวนมากต้องพลอยมารับเคราะห์ไปด้วยโดยอาจถูกทัณฑ์ทรมานหรือถูกส่งไปห้อง แก๊ซ ดังนั้นการต่อต้านขัดขืนจึงมีน้อย อย่างไรก็ตามขบวนการใต้ดินก็ก่อตัวขึ้นมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การกระจายข่าวที่เรียกว่า"หนังสือพิมพ์พูดได้" หรือการก่อวินาศกรรมในโรงงานผลิตอาวุธ หรือการระเบิดทำลายเตาเผามนุษย์ เป็นต้น

การกระจายข่าวที่เรียกว่า"หนังสือพิมพ์พูดได้" เป็นวิถีทางหนึ่งสำหรับสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ักโทษ เพื่อนคนหนึ่งชื่อออลกาใช้อักษรย่อ L. แทนตัวเป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องรับวิทยุขึ้นมาได้ด้วยความร่วมมือของผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ที่คลังเสบียง"แคนาดา" ปกติวิทยุเครื่องนี้จะถูกฝังไว้ในตอนดึกบรรดาคนที่ไว้ใจได้จะมาฟังข่าวของฝ่ายสัมพันธมิตร หลังจากนั้นข่าวจะถูกแพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็วจากปากหนึ่งไปยังอีกปากหนึ่ง สถานที่อันเป็นศูนย์กลางหลักของการแพร่กระจายข่าวก็คือตัวมันเอง หลังจากปฏิบัติการกระจายข่าวไปแล้วพวกขบวนการใต้ดินก็จะคอยสังเกตปฏิกิริยาของบรรดาผู้คุมซึ่งมักจะไม้ออกมาในรูปผลลัพธ์ที่น่าพิสมัยสำหรับเหล่าเชลย หากมีการทิ้งระเบิดโจมตีฝ่ายเยอรมันวันรุ่งขึ้นวิทยุของอาณาจักรไรช์จะประกาศการปราบปรามเป็นการแก้แค้นซึ่งสถานที่แห่งแรกที่จะตกเป็นเป้าความแค้นก็คือค่ายกักกันนั่นเอง จะมีการคัดเลือกนักโทษไปกำจัดและเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตราและควบคุมยิ่งขึ้นไปอีก

สมาชิกขบวนการใต้ดินบางคนพยายามหาทางส่งข่าวเกี่ยวกับสภาพการณ์ของค่ายกักกันไปยังฝ่ายสัมพันธมิตรด้วยความหวังว่ากองทัพอากาศของอังกฤษหรืออากาศยานของโซเวียตจะบินมาทำลายเตาเผาของค่ายได้ซึ่งอย่างน้อยก็จะทำให้จำนวนเชลยที่จะถูกกำจัดลดน้อยลงไปได้บ้างซึ่งนักโทษชาวเชคคนหนึ่งที่เคยเป็นนักต่อสู้ฝ่ายซ้ายผู้มีอุดมการณ์แรงกล้าก็สามารถส่งรายงานไปให้กองทัพของโซเวียตได้หลายครั้ง สมาชิกขบวนการบางคนทำงานที่ห้องทุ่งนอกค่ายก็ได้รับการติดต่อจากสมาชิกขบวนการจากภายนอกค่ายให้มาขุดระเบิด ณ จุดที่พวกเขาฝังไว้ ระเบิดดังกล่าวมีขนาดเล็กเท่ากับของบุหรี่ปองของดังนั้นจึงง่ายที่จะลักลอบนำเข้ามาในค่ายโดยซ่อนไว้ในเสื้อที่นักโทษสวมใส่ ระเบิดนี้เอามาเพื่อทำลายเตาเผาของตนเอง อย่างไรก็ตามระเบิดบางลูกก็ถูกพวกนาซีตรวจพบและผลที่ตามมาก็คือผู้ก่อการถูกสำเร็จโทษด้วยการถูกแขวนคอประจานไว้ที่ตะแลงแกง นอกจากนี้ยังมีการตรวจค้นพื้นที่ทุกตารางนิ้วในค่ายกักกันเพื่อค้นหาระเบิดลูกอื่นๆที่อาจมีซุกซ่อนอยู่อีก แต่ไม่ว่าจะถูกปราบปรามอย่างไร

สมาชิกขบวนการใต้ดินก็ไม่เคยถูกถอนรากถอนโคน ยังคงมีคนที่มีอุดมการณ์อยู่เสมอ ใครที่ตายก็ตายไป ผู้ที่อยู่ข้างหลังก็สืบทอดภารกิจต่อไป เช่นครั้งหนึ่งเด็กผู้ชายคนหนึ่งถูกจับได้หลังจากรับของไปจากออลกา เขาถูกประหาร ร่างแขวนห้อยอยู่ที่ตะแลงแกง มีคนแอบตามออลกาว่าเด็กคนนั้นคือคนเดียวกับที่มาหาออลกาในสถานพยาบาลใช่หรือไม่ ออลกาตอบปฏิเสธว่าไม่เคยเห็นเขามาก่อนเลย เธอทำตามกฎของขบวนการนั้นคือไม่มีการเอ่ยถึงผู้ร่วมขบวนการโดยเด็ดขาด

ออลกาเล่าถึงการเข้าเป็นสมาชิกขบวนการใต้ดินของเธอว่าด้วยการชักชวนของแอลซึ่งเป็นนักโทษชายชาวฝรั่งเศส แอลได้มาที่สถานพยาบาลที่เธอทำงานอยู่ในฐานะแพทย์ ปกติแล้วค่ายของนักโทษชายหญิงแยกจากกันแต่นักโทษชายอาจเข้ามาในค่ายของนักโทษหญิงได้ในฐานะคนทำงาน แอลได้พบออลกาบ่อยๆจนมีโอกาสดำเนินชีวิตและชักชวนให้เธอช่วยเหลือผู้อื่น เพราะหน้าที่แพทย์ของเธอนั้นเหมาะที่สุดที่จะช่วยคนรอบข้างในหลายๆทาง แอลขอให้ออลกาทำสิ่งสองประการให้กับขบวนการนั้นคือ กระจายข่าวที่แอลจะเป็นผู้นำมาบอกกับเธอซึ่งนับเป็นการช่วยให้ขวัญกำลังใจแก่นักโทษอันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งที่จะทำให้นักโทษรอดชีวิตได้ ส่วนประการที่สองก็คือขอให้ออลกาเป็นเสมือนสำนักงานไปรษณีย์กล่าวคือจะมีคนนำจดหมายหรือกล่องมาให้เธอเพื่อให้เธอส่งต่อไปยังจุดหมายปลายทางตามแต่จะกำหนดมาโดยไม่ต้องไม่แพรงพรายกับใครเลยแม้แต่กับเพื่อนสนิทเพราะหากพวกเขาถูกจับได้และถูกทรมานจะได้ไม่มีใครเตือนร้อนจากคำสารภาพของผู้ใด นอกจากนี้แอลยังขอให้ออลกาสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างอย่างละเอียดและจดจำไว้เพื่อที่ว่าหากรอดชีวิตออกไปจากค่ายก็จักกันจะได้เขียนเรื่องราวความอ้ำหืดโหดเหี้ยมของนาซีให้ชาวโลกได้รับรู้ ภายหลังจากสนทนากันเป็นที่เข้าใจดีแล้วออลกาก็มีโอกาสได้พบกับสมาชิกคนอื่นๆที่อยู่ในขบวนการโดยไม่พยายามที่จะรู้ชื่อของกันและกันและจำกัดความสัมพันธ์ให้อยู่แต่ในเรื่องงานเท่านั้น

ออลกาเล่าว่านักสู้ผู้กล้าเหล่านี้มิได้มองว่าตนเป็นวีรบุรุษวีรสตรีและมีได้ปรารถนาเหรียญประกาศเกียรติใดๆทั้งสิ้น ที่พวกเขาและพวกเขากล้าต่อต้านอำนาจทมิฬก็เพราะคิดอยู่เสมอว่าวันหนึ่งก็ต้องตาย ไม่ถูกส่งเข้าห้องแก๊สก็ถูกเผาหรือถูกแขวนคอหรือถูกยิง ดังนั้นเมื่อต้องตายอยู่แล้วก็ขอให้การตายนั้นมีคุณค่า เป็นการตายเพื่อต่อสู้กับความอยุติธรรม

ออลกาเล่าประสบการณ์ครั้งหนึ่งของเธอที่อยู่ในขบวนการใต้ดินว่า ในสถานะที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับส่งจดหมายหรือห่อของวันหนึ่งเธอเข้าไปในสถานพยาบาลเพื่อไปวางห่อไว้ใต้โต๊ะก็มีเจ้าหน้าที่เอสเอสเข้ามาเห็นพอดี เขาสงสัยทันทีและให้ออลกาเปิดห่อให้ดูว่ามีสิ่งใดอยู่ในนั้น ออลการวบรวมสติเปิดห่อให้ผู้คุมเอสเอสดู โชคดีที่เขาเพียงแต่มองมิได้ลงมือค้นว่าภายในกล่องเครื่องมือผ่าตัดนั้นมีสิ่งใดซุกซ่อนอยู่หรือไม่และโชคดีที่เขาไม่ได้สังเกตว่ามีมือของออลกาที่นั่นสั่นระริกขณะเปิดกล่อง หากเขาเห็นว่าเธอมีพิรุณเขาก็ไม่มีทางรอดชีวิตแน่นอน

With trembling hands, I pulled a box of surgical dressings from under the table and showed it to him.

Luck was with me. He did not insist on going through the contents. He glared and went about his business. Had he searched the box, I should have been lost. (Lengyel: 170)

บ่อยครั้งที่อลกาต้องรับจดหมายหรือหีบห่อที่ถูกนำมาส่งโดยนักโทษที่ทำงานใช้แรงงานในค่าย คนเหล่านี้เปลี่ยนหน้ากันไปเสมอ ดังนั้นเพื่อเป็นรหัสให้รู้กันในระหว่างผู้ร่วมขบวนการอลกาจึงผูกเชือกไหมไว้รอบคอ ในทางกลับกันเมื่อเธอจะส่งมอบจดหมายหรือหีบห่อให้สมาชิกเธอก็ต้องสังเกตว่าใครผูกเชือกเป็นรหัสเช่นเดียวกับเธอซึ่งเธอก็ต้องมองหาตามห้องชำระล้างหรือบนถนนที่พวกนักโทษกำลังทำงานอยู่

อีกครั้งหนึ่งอลกากำลังอยู่ในห้องผ่าตัดและได้รับคำสั่งให้ไปติดต่อสมาชิกขบวนการใต้ดินที่เรือนพักหลังที่สามสิบอันเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาล เธอออกจากห้องผ่าตัดโดยหีบผ้าห่มที่วางอยู่ที่เปลหามสำหรับคลุมคนป่วยมาคลุมร่างของตัวเองแล้วมุ่งไปยังค่ายนักโทษชาย เธอได้พบกับบุคคลที่เป็นเป้าหมายผู้มอบห่อของให้เธอนำไปส่งให้สมาชิกอีกคนหนึ่ง ในค่ายสตรี ขณะที่เดินกลับมาทันกับทีมผ่าตัดของเธอที่ประตูค่าย แพทย์หญิงชาวรัสเซียคือดร.มิททรอฟนาก็อธิบายกับผู้คุมว่าผ้าห่มของพวกเธอหายไปและอลกาเป็นผู้ไปตามเอาคืนมา คำอธิบายได้ผล ผู้คุมไม่ตั้งใจซักถามอีกเช่นเดียวกับดร.มิททรอฟนาก็ไม่ได้ซักถามอลกาเลยว่าเธอหายไปทำอะไรมา ออลการู้สึกซาบซึ้งใจที่แพทย์หญิงชาวรัสเซียผู้นี้ช่วยเธอไว้เพราะหากเธอบอกผู้คุมว่า ออลกาออกจากกลุ่มไปโดยไม่ได้รับอนุญาตเธอก็ไม่ต้องเสี่ยงอะไรเลยแต่เธอกลับหาข้อแก้ตัวให้ ออลกาและหาคำอธิบายให้ผู้คุมเสียเอง ภายหลังเมื่ออลกาเห็นสมาชิกผู้ร่วมขบวนการที่นำห่อของมามอบให้เธอหยุดพูดคุยกับดร.มิททรอฟนาบ่อยๆและดูจะหารือกันอย่างลึกซึ้งอลกาจึงสรุปว่าแพทย์หญิงชาวรัสเซียคนนี้ก็อยู่ในกลุ่มนักสู้เช่นเดียวกัน ที่ต่างคนต่างไม่รู้ว่ใครบ้างเป็นสมาชิกขบวนการก็ด้วยเหตุผลของความปลอดภัยในกรณีนี้ผู้หนึ่งผู้ใดถูกจับขึ้นมา

I can assume, therefore, that she, too, was a member of the camp resistance. This brilliant silent woman could have known that I, too, belonged to the Underground. Perhaps that is why she did not protest when I left the surgery at Camp F, and why she saved me from the German guard.(Lengyel: 174)

อลกายังได้บันทึกถึงวีรกรรมของสมาชิกขบวนการใต้ดินที่พยายามระเบิดเตาเผามนุษย์ ออลกาบันทึกละเอียดถึงวันเดือนปีที่เกิดเหตุ นั่นคือวันที่ 7 ตุลาคม 1944 เสียงระเบิดดังกึกก้องมาจากทิศอันเป็นที่ตั้งของเตาเผา นักโทษต่างจ้องมองอย่างตื่นตะลึงไปที่เปลวไฟขนาดมหึมาที่ลุกโผลง ออลกาใช้ข้อได้เปรียบของการสวมเสื้อคลุมของแพทย์หลีกเร้นออกมาสังเกตการณ์อยู่ที่ครัวอันเป็นที่ที่มองเห็นเหตุการณ์ได้ชัดเจนที่สุด เธอเห็นพวกนาซีวิ่งกันวุ่นวายเพราะเกรงว่าการก่อวินาศกรรมนี้อาจจะตามมาด้วยการลุกฮือขึ้นของเหล่านักโทษ รถบรรทุก รถมอเตอร์ไซค์วิ่งขวักไขว่ตามมาด้วยกองทหารและรถบรรทุกอาวุธ ทหารเข้าล้อมที่เกิดเหตุพร้อมกับมีเสียงปืนดังขึ้น ในที่สุดก็เป็นที่รู้กันว่าผู้ก่อการคือกลุ่มพวกซอนเดอร์คอมมานโดหรือหน่วยหนึ่งทาสประจำห้องแก๊สซึ่งตระหนักดีว่าตนเองมีชีวิตรอดอยู่ได้อีกไม่นานเพราะจะมีการผลัดเปลี่ยน

พวกซอนเดอร์คอมมานโดทุกสามสี่เดือน ดังนั้นเมื่อต้องตายอย่างแน่นอนก็ควรจะใช้เวลาที่เหลืออยู่น้อยนิดให้เป็นประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด ผู้เป็นหัวหน้าก่อการเป็นชาวยิวฝรั่งเศสชื่อดาวิด เขาเป็นผู้หาระเบิดมาได้และซ่อนเอาไว้รอปฏิบัติการ แต่แผนที่วางไว้ว่าจะระเบิดตึกอันเป็นที่ตั้งของเขาเผาทั้งสี่กลับบรรลุผลเพียงส่วนเดียว กล่าวคือเตาถูกระเบิดเพียงเตาเดียวและพวกผู้ร่วมก่อการจำนวนถึงสี่ร้อยสามสิบคนถูกจับภายหลังการต่อสู้อย่างดุเดือดซึ่งพวกนักโทษมีแต่ก่อนไม่ก่อนหินหรือปืนพกไม่กี่กระบอกสู้กับนักฆ่าที่ได้รับการฝึกปรือมาอย่างชำนาญ พร้อมอาวุธอัตโนมัติ การสำเร็จโทษเป็นไปอย่างโหดเหี้ยม พวกนักโทษถูกให้นั่งลงและถูกยิงเข้าที่ต้นคอ พวกซอนเดอร์คอมมานโดอีกสองสามร้อยคนที่ไม่ได้มีส่วนในการก่อการก็ถูกสำเร็จโทษไปด้วยในป่าที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ดร.พาสเชผู้ให้ข้อมูลแก่อลกาเกี่ยวกับความเป็นไปในห้องแก๊สและเตาเผาจึงเสียชีวิตไปในเหตุการณ์ครั้งนี้เอง ถึงแม้วินาศกรรมคราวนี้จะไม่ได้เป็นฝีมือของนักโทษสตรีโดยตรงแต่เครือข่ายขบวนการใต้ดินของค่ายกักกันก็มีนักโทษผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งอย่างปฏิเสธมิได้

ในตอนแรกอลกายังไม่ค่อยเข้าใจนักว่าการกิจที่เธอเข้าร่วมนั้นมีทิศทางเช่นไร เธอรู้แต่ว่าเธอได้ทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์เท่านั้นก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้เธอมีพลังและไม่ตกเป็นเหยื่อของความทุกข์ทรมานใจที่ต้องสูญเสียผู้เป็นที่รักอันได้แก่บิดามารดาและลูกชายวัยเยาว์อีกสองคน เธอบังคับตนเองให้รับประทานอาหารเพื่อไม่ให้ร่างกายอ่อนแออันจะเป็นอุปสรรคต่อภารกิจที่เธอต้องรับผิดชอบ เธอต้องมีชีวิตอยู่เพื่อต่อสู้และต่อสู้เพื่อมีชีวิตรอด

In the beginning I did not know much of the nature of the enterprise in which I was participating. But I knew that I was doing something useful. That was enough to give me the strength. I was no longer prey to crises of depression. I even forced myself to eat enough to be able to fight on. To eat and not let oneself become enfeebled—that, too, was a way to resist.

We lived to resist and we resisted to live. (Lengyel: 171)

3.3 ผู้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

เมื่อเพย์ใน *A Partisan's Memoir* เข้าร่วมกับขบวนการใต้ดินของรัสเซียต่อสู้กับพวกนาซีนั้น นอกจากจะเป็นนักรบแล้วเธอยังได้มีโอกาสทำหน้าที่ผู้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อีกโสดหนึ่งด้วยนั่นคือเธอได้รับบัญชาให้เป็นพยาบาลดูแลนักสู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากการปะทะของกองกำลัง ด้วยหน้าที่พยาบาลที่ได้รับมอบหมาย เพย์ต้องเอาชนะความกลัวเมื่อเห็นเลือดและบาดแผลฉกรรจ์ เธอได้รับการฝึกจากแพทย์ใหญ่ประจำกองกำลังผู้มีภูมิสำเนาอยู่ในรัสเซียตะวันออกและอดีตเคยเป็นทั้งนายพันในกองทัพและสัตวแพทย์ให้สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆอันเกี่ยวกับอาการบาดเจ็บของผู้คนปริมาณยามอยู่จำกัดในป่า กลือจึงเป็นสิ่งที่ใช้แทนยาฆ่าเชื้อ ดังนั้นจึงไม่สามารถนำกลือมาปรุงอาหารได้ ต้องเก็บเอาไว้สำหรับใช้รักษาพยาบาล ส่วนเหล้าวอดกาก็ใช้เป็นหลักแทนยาสลบ

ผ้าพันแผลมักขาดแคลนอยู่เสมอ เฟย์จึงต้องนำผ้ามาฉีกเป็นชิ้นยาวใช้แทนผ้าพันแผลเมื่อใช้แล้วก็ต้องนำกลับมาใช้อีกตั้งนั้นเมื่อมันสกปรกก็ต้องนำมาซักและใช้วิธีต้มในน้ำเดือดเพื่อฆ่าเชื้อโรค งานที่ยากที่สุดคือการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บไปไว้ในที่ปลอดภัยเมื่อโดนนาซีเข้าโจมตี ซึ่งต้องเป็นการเคลื่อนที่อย่างเป็นระบบ อย่างรวดเร็วมากและใช้เวลาให้น้อยที่สุด เฟย์มักจะได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบหน้าที่ทั้งหมดเมื่อแพทย์ไม่อยู่เพราะต้องหมุนเวียนไปประจำตามกองกำลังต่างๆ และในบางครั้งเฟย์ก็ต้องกลายเป็นศัลยแพทย์จำเป็นโดยมีเพียงผ้าตัดที่ทำจากกิ่งไม้และผ้าตัดกันกลางเจ้านั่นเอง

บางครั้งเธอต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าอย่างเด็ดเดี่ยว เช่นครั้งหนึ่งเพื่อนนักรบถูกยิงเข้าที่นิ้ว เนื้อและหนังหายไปเหลือแต่กระดูกโผล่ เฟย์คิดว่าต้องตัดกระดูกทิ้งทั้งเนื้อและหนังจึงจะสามารถต่อติดได้ เธอจึงให้เพื่อนตีมือตกจากเงาไม้ได้สติแล้วเอามือมาตัดกระดูกแต่ไม่สำเร็จ เฟย์จึงใช้ฟันของเธอกัดกระดูกให้หักและการผ่าตัดก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยดีโดยเพื่อนก็หายและแผลก็สมานกันสนิท ส่วนอีกครั้งหนึ่งสาหัสกว่าเพราะพลพรรคถูกยิงเข้าที่คอ กระสุนฉีกเนื้อได้คางเป็นรู ส่วนฟันและขากรรไกรล่างก็เคลื่อน เฟย์ต้องนั่งเฝ้าเพื่อนคนนี้อยู่ตลอดเวลาโดยต้องคอยปิดแผลลงวันที่พากันแห่มาดอมแผลและคอยป้อนอาหารให้ทีละหยดเพื่อให้เขามีแรง แต่อาหารก็ไหลออกทางรูบ่อยๆมิได้ไหลผ่านลำคอลงไปเวลาที่เขากลิ่น แต่เฟย์ก็อดทนยังคงทำหน้าที่พยาบาลของคนจนเพื่อน ๆ ยกย่องเห็นใจและมาช่วยเปลี่ยนเวรบ้างเป็นระยะสั้นๆ เฟย์ไม่เคยบ่นเพราะตระหนักดีว่าเพื่อนผู้ได้รับบาดเจ็บนั้นทุกข์ทรมานกว่าตนมากมายปานใด เขาทรมานจนถึงกับขอให้เฟย์ส่งปืนให้เขาเพื่อฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตาม เมื่อร่างกายของเขาแข็งแรงพอจะรับการผ่าตัดได้แล้ว แพทย์ใหญ่ก็ดำเนินการผ่าตัดโดยมีเฟย์กับเพื่อนหญิงอีกคนเป็นผู้ช่วย แม้จะเป็นการผ่าตัดที่ยุงยากแต่ก็ประสบความสำเร็จและคนเจ็บก็กลับมาเป็นนักสู้ผู้กล้าหาญอีกครั้งหนึ่ง

Nurses inspired a special sense of respect amongst the partisans. My colleagues also felt sorry for me, though I didn't complain. I knew that, though my work was hard, my discomfort could not be compared with my partisan's agony. (...) When he got stronger, Ivan Vasilievich was able to operate on him with Tania's and my assistance. It was a complicated operation. The lower jaw was moved back into place and kept aligned with wire. (Schulman: 112)

แต่การช่วยเหลือผู้อื่นก็ทำให้เฟย์เองเจ็บปวดในหัวใจได้เหมือนกัน เพราะนอกจากเลือดและบาดแผลหวนจะหวนจะทำให้เธอกลัวแล้วยังทำให้เธอนึกเห็นภาพพ่อแม่พี่น้องที่ถูกสังหารอย่างเหี้ยมโหดด้วยน้ำมีอนาซีที่เธอจดจำได้ไม่มีวันลืม ภาพพ่อที่เลือดท่วมร่างขณะสิ้นชีวิต ภาพแม่ที่ถูกยิงคอทะลุ ภาพพี่น้องชายหญิงบิดตัวด้วยความทรมาน ภาพเหล่านี้ทำให้เธอต้องหลับตาลงชั่วขณะเพราะจิตใจล่องลอยไปยังหลุมทั้งสามอันเป็นที่ที่ครอบครัวของเธอถูกฆาตกรรม แต่เสียงของคนไข้ปลุกภวังค์ของเธอให้กลับคืนมาสู่สภาพความเป็นจริงที่เธอมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่น การมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติเพื่อผู้อื่นอยู่ตลอดเวลาทำให้เธอไม่ต้องจมอยู่แต่

กับเรื่องส่วนตัว แต่แม้กระนั้นผู้อ่านก็คงจะเห็นพ้องต้องกันว่าเพี้ยต้องอดทนและใช้กำลังใจมากกว่าคนอื่น

Under such emotional strain, my mind would begin to wander and I would lose track of reality. Suddenly, I would see strange, horrible images before my eyes: my father bleeding to death or my mother shot through the neck. The blood of the operations in which I took part would become the blood of my sisters and brothers twisting in torture. (...)

A cry of pain from the patient would bring me back to reality. I was now in the present; there was a wounded partisan who needed my help.

(Schulman: 113)

การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยการเป็นนางพยาบาลเป็นเรื่องที่ถูกอภัยภัยของเพี้ยมากกว่า ถึงแม้ว่าเธอจะปฏิบัติหน้าที่นักรบได้อย่างไม่บกพร่องและโดยสมัครใจ และแม้ว่าเธอปรารถนาจะแก้แค้นให้ครอบครัวและพี่น้องร่วมชาติพันธุ์เดียวกันเพียงใด เพี้ยก็รู้สึกตัวดีว่าเธอไม่ใช่ช่างฆ่า

For some partisans, killing was a pleasure or at least a way of life. But not for me; I was not a killer. I could not confront cruelty and savagery with more of the same. I preferred my work as a nurse. Helping the wounded. (Schulman: 176)

นอกเหนือไปจากงานในหน้าที่พยาบาลแล้วเพี้ยก็ทำหน้าที่เป็นช่างภาพด้วย เมื่อเธอทราบว่างองกำลังจะเข้าโจมตีเมืองเลนินเธอได้ขอสมัครเข้าร่วมด้วยความตั้งใจที่จะไปเอาอุปกรณ์การถ่ายภาพที่ทิ้งไว้ทั้งหมดเพื่อจะได้มาบันทึกภาพการปฏิบัติการในกองกำลังของเธอ เธอได้กล้องถ่ายภาพคืนมารวมทั้งรูปถ่ายของครอบครัวและสารเคมีที่เธอจะต้องมาผสมเองตามสูตรเนื่องจากสมัยนั้นยังไม่มีน้ำยาล้างภาพสำเร็จรูปซึ่งเธอต้องเผชิญกับปัญหาต่อไปว่าจะเก็บรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ในป่าได้อย่างไรเนื่องจากภารกิจของนักรบต้องเคลื่อนย้ายไปปฏิบัติการตามที่ตั้งต่างๆอยู่เรื่อยๆ ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจฝังไว้ใต้บังเกอร์ ณ กองบัญชาการ เธอได้รับบัญชาจากหัวหน้าให้ทำหน้าที่ช่างภาพอย่างไม่ให้บกพร่อง แม้จะไม่มีห้องมืด ห้องแล็บ แต่เธอก็สามารถดัดแปลงนำผ้าหม่มมาทำเป็นห้องอัดรูปได้ และแม้จะต้องกระทำการบนพื้นหญ้าหรือบนพื้นหิมะเธอก็สามารถทำได้ขอเพียงให้มีที่ร่มและสงบปลอดภัยจากการรบกวนจากผู้อื่น นับเป็นความสามารถพิเศษที่ทำให้ตลอดเวลาสองปีที่เธอเป็นนักรบนั้นเธอได้บันทึกภาพไว้มากกว่าร้อยภาพ

Over the course of my two years with the partisans, I took over a hundred photographs. I developed the photographs under the most primitive conditions. There was no dark room or photo laboratory, but I managed with the help of blankets to develop the film on the ground. Lying on the grass in the summer or on the snow in the winter was not easy, but I had been practising photography since I was a child and always found a way to make do.

(Schulman: 117)

ไอรีนในเรื่อง *In My Hands* จากการที่ได้เป็นพยานรู้เห็นการกวาดล้างเกดโตของชาวยิวทำให้เด็กสาวบอกกับตนเองว่าจะต้องทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้นเมื่อมีโอกาสเธอจึงช่วยชาวยิวจากค่ายกักกันให้ได้มาช่วยงานในห้องซักกรีดเป็นจำนวนห้าคนและต่อมาก็ช่วยให้เข้ามาทำงานได้อีกสิบคน ซึ่งนับเป็นการกระทำที่แสดงถึงความกล้าหาญและจิตใจที่แข็งแกร่งทั้งเปี่ยมด้วยความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ทุกข์ยากทั้ง ๆ ที่ไอรีนเพียงจะเป็นหญิงสาวเต็มตัวอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ในปีนั้นเอง เมื่อมีช่องทางอื่นใดอีกที่จะช่วยเหลือชาวยิวได้หญิงสาวก็ทำทุกวิถีทางเช่นเมื่อได้ยินข่าวจากการสนทนาระหว่างนายทหารว่ามีแผนการจะกวาดล้างเมื่อใด ไอรีนจะกระจายข่าวอย่างลับๆ ไปให้บรรดาชาวยิวรู้เพื่อหาทางหลบหนีเข้าป่าไปหรือเตรียมพร้อมล่วงหน้าเพื่อเอาตัวรอดให้ได้เมื่อสถานการณ์วิกฤติ ครั้งหนึ่งเมื่อฟังกาหญิงที่ช่วยงานในห้องซักกรีดไม่มารายงานตัวตามปกติ ไอรีนก็คิดว่าฟังกาต้องติดอยู่ที่เขตควบคุมแน่เธอจึงใช้ไหวพริบจนสามารถเข้าไปค้นหาฟังกาและพาตัวออกมาได้โดยปลอดภัย

ไอรีนยังหาทางช่วยชาวยิวสี่คนให้หนีจากเขตควบคุมเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในป่าจวนูกาเนื่องจากพวกเขาตัดสินใจแล้วว่า การมีชีวิตหลบๆ ซ่อนๆ อยู่ในป่ายังจะดีกว่าการอยู่รอความตายในเขตควบคุม ไอรีนเป็นธรรมชาติที่ขี้บ่นบ่นทุกพิชผลและนัดแนะจุดที่เธอจะขับรถไปจอดรับพวกที่หนีมาจากค่าย จากนั้นก็ขับรถต่อไปอีกสิบกิโลเมตรกว่าจะถึงป่าอันเป็นจุดหมายปลายทาง หญิงสาวทำสำเร็จดูราวกับเป็นเรื่องง่ายแต่หากพิจารณาจากสถานการณ์ขณะนั้นแล้วเป็นเรื่องที่เสี่ยงกับการที่หญิงสาวจะถูกสำเร็จโทษถึงขั้นประหารชีวิตทีเดียวหากเธอถูกจับได้ แต่ไอรีนไม่เคยลังเลหรือต้องคิดทบทวนในการที่จะช่วยเหลือชาวยิวเลยยิ่งในฤดูใบไม้ผลิปี ค.ศ. 1943 นาซียิ่งใช้นโยบายปราบปรามยิวหนักขึ้น ปฏิบัติการที่เรียกว่า "Aktion" คือพยายามทำให้เขตควบคุมและค่ายกักกัน "บาง" หรือ "ผอม" ลงให้มากที่สุดนั่นก็มากขึ้นทุกทีราวกับนาซีเองก็สำนึกเห็นว่าเวลาใกล้จะหมดลงแล้ว คำพูดของโรกิตาสสะท้อนอย่างแจ่มชัดที่สุดถึงแผนการของฮิตเลอร์ที่นอกจากจะมุ่งล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวมิให้เหลือแล้วยังตั้งใจจะจัดผลเมืองของประเทศที่ตนเข้ายึดครองด้วย จะไว้ชีวิตก็แต่ผู้ที่มีลักษณะเด่นแบบชนเชื้อสายอารยันเท่านั้นตามนโยบายคัดสรรเพื่อสร้างชนชาติที่แข็งแกร่งและดีที่สุดในชื่อชนชาติเยอรมัน

"You must know by now the Führer wants all the Jews exterminated. Once we finish with them, we'll eliminate the Poles and their tiresome Catholic church. Of course, the Aryan types, like Irene, we'll make good Germans out of them. You will have your workers. But we must cleanse this land once and for all. We're scheduled to finish with the Jews soon. By the end of July." (Opdyke: 162)

ช่างเป็นแผนการทำความสะอาดที่โหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรมอะไรเช่นนั้น แม้จะเป็นเพียงหญิงสาวตัวคนเดียวแต่ไอรีนรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบชีวิตของชาวยิวที่เธอช่วยให้มาทำงานอยู่ด้วยกันอีกหลายคน ดังนั้นเธอจึงหาทางขนย้ายพวกเขาออกไปอยู่ ณ บ้านพักของนายพันหรือเกเมอร์ก่อนที่จะมีการกวาดล้างชาวยิวครั้งใหญ่ เธอซ่อนพวกเขาไว้ที่ชั้นใต้ดินได้สำเร็จแต่เมื่อเรือเกเมอร์พบว่าไอรีนบังอาจกระทำการที่เสี่ยงต่อชีวิตทั้งของเธอและของเหล่าหญิงสาวจึงต้อง

แลกเปลี่ยนการกระทำที่บังอาจครั้งนี้ด้วยราคาที่แพงที่สุดนั่นคือ ยอมตามความปรารถนาของ นายพันเพื่อมิให้นายพันปริปากบอกความลับแก่ผู้ใด หญิงสาวตกอยู่ในฐานะที่ถ้าจะเรียกให้ ไพอะไรก็คือ "ภรรยาเก็บ"หรือ "ภรรยาลับ" แต่ถ้าจะเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือ "นางบำเรอ"นั่นเอง หญิงสาวอายุยี่สิบเอ็ดปีตกเป็นนางบำเรอของนายพันอายุแก่คร่าวพ่อ ผู้ใดเล่าจะเข้าใจความรู้สึก ของเธอผู้นี้ แต่อาจเป็นด้วยมโนธรรมที่อยู่เหนือกว่าความอับอายใดๆ อาจเป็นด้วยมนุษยธรรม ที่เหนือกว่ารอยมลทินใดๆ ไอรินจึงยอมรับชะตากรรมโดยมิได้ปริปากให้บรรดาเพื่อนชาวยิวได้ ระแคะระคายเลยว่าชีวิตของพวกเขาจะต้องแลกมาด้วยราคาแพงปานใดสำหรับหญิงสาวตัว เล็กๆคนหนึ่ง

I knew I had to bear this shame alone. I could never tell my friends how I had bought their safety. Their honour would never allow them to hold me to this bargain. (Opdyke: 224)

ไอรินยังได้ช่วยนำเสบียงอาหารยารักษาโรคไปทิ้งให้ชาวยิวที่ซ่อนตัวอยู่ในป่าเป็นครั้ง คราวหรือนำคนที่ป่วยมารักษาตัวที่ชั้นใต้ดินในบ้านพักของนายพันด้วย การเดินทางระหว่างป่า กับบ้านพักนายพันแต่ละครั้งเป็นการเสี่ยงอันตรายอย่างยิ่งยวดแต่หญิงสาวก็มิอาจเมินเฉยต่อ ความเดือดร้อนของบรรดาพวกที่อยู่ในป่าได้ เธอตระหนักในความยากลำบากเช่นนั้นเป็นอย่างดี เพราะเธอเองก็เคยตกอยู่ในภาวะเดียวกันมาแล้วเมื่อครั้งอยู่กับเหล่าอาสาอากาศในกองทัพของ โปแลนด์ สภาพการณ์ที่คนเหล่านี้ไม่ต่างอะไรจากสัตว์ถูกไล่ล่าเป็นสิ่งที่คนอีกครั้งก่อน ยุโรป กำลังเผชิญอยู่เช่นกันเป็นประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่งที่จะต้องจารึกไว้

การช่วยเหลือชาวยิวครั้งสุดท้ายของไอรินคือการพาพวกที่เธอให้มาซ่อนตัวอยู่ในบ้าน พักของนายพันเข้าไปส่งในป่าโดยปลอดภัยเนื่องจากกองทัพเยอรมันทั้งหมดในเมืองเทอร์โน โพลต้องทิ้งเมืองเพราะโดนโซเวียตรุกหนักจนต้านทานไว้ไม่ได้อีกต่อไป เธอช่วยให้ทุกคนเข้าป่า ไปได้โดยสวัสดิภาพ หนึ่งในจำนวนนั้นคือโอดาผู้กำลังตั้งครมภ์ ไอรินจัดแจงให้โอดาได้ไปอยู่ใน ความคุ้มครองของซิกมุนต์อดีตทหารแห่งกองทัพโปแลนด์ผู้กลายมาใช้ชีวิตอยู่ในป่าและเป็นแนวร่วม อย่างลับๆต่อต้านผู้ที่เข้ายึดครองโปแลนด์ ในที่สุดภารกิจของไอรินในการช่วยเหลือชาวยิวก็ เสร็จเรียบร้อยอย่างสมบูรณ์

(...) my friends were free. I had brought them out alive.

"You are like Moses," Zygmunt said to me.

"No, no." I stared at my hands. They were cold, and I rubbed them together slowly, as if I had never seen them before. Shouldn't I have been happy? But I was oddly dejected, because my great and righteous undertaking was finished.(Opdyke: 236-237)

3.4 ศิลปินผู้ไม่ยอมแพ้

ฟาเนียใน *Playing for Time* บันทึกประสบการณ์การเป็นนักดนตรีและนักร้องในค่ายกักกันเอาชวิตซ์ฝ่ายสตรีไว้อย่างละเอียด ทำให้ภาพของชีวิตนักโทษชาวยิวสมบูรณืขึ้นเพราะเป็นการเล่าจากผู้ที่ได้รับสิทธิพิเศษมากกว่านักโทษธรรมดาเพราะพวกนักร้องนักดนตรีได้รับการสนับสนุนจากผู้คุมนาซี เหตุผลคือนอกจากตัวผู้คุมและผู้บังคับการค่ายระดับสูงจะหลงใหลในเสียงดนตรีแล้ว ยังเป็นเรื่องชื่อเสียงของค่ายกักกันอีกด้วยเพราะค่ายกักกันเอาชวิตซ์ผู้ชายนั้นมีวงดนตรีออร์เคสตราตั้งนั้นผู้บังคับการค่ายฝ่ายสตรีก็ประสงค์จะแสดงให้เห็นว่าค่ายผู้หญิงนั้นมีความสามารถมีวงออร์เคสตราได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีเหตุผลเรื่องการสร้างภาพลักษณ์ของค่ายในสายตาโลกภายนอก ใครเล่าจะเชื่อว่าค่ายที่มีอารยธรรมขนาดมีวงออร์เคสตราและนักร้องที่มีความสามารถสูงขนาดเล่นเพลงคลาสสิกของคีตกวีเอกของโลกได้มากมายจะเป็นค่ายที่เปรียบประดุจขุมมรกอเวจี เป็นเรื่องที่ทำให้ใจให้อยอมรับเชื่อถือได้ยาก

ฟาเนียถูกเรียกตัวให้ไปทดสอบความสามารถด้วยการเล่นเปียโนและร้องเพลงให้ผู้คุมวงชื่ออัลมา โรเซฟัง เธอบันทึกความรู้สึกในช่วงเวลานั้นไว้ว่าเธอเดินเท้าเปล่าขึ้นไปนั่งบนเก้าอี้ขาเดียวและวางนิ้วสปรกที่ไม่เคยได้ทำความสะอาดมานานแล้วลงบนคีย์ ข้างเป็นวินาทีแห่งความตื่นตันเพราะเธอตระหนักดีว่าหากเธอได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของวงดนตรี เธอก็จะมีชีวิตยืนยาวต่อไปได้ในค่ายนรกแห่งนี้ เธอผู้ไม่ศรัทธาเชื่อมั่นในสิ่งใดทั้งสิ้นถึงกับมีความรู้สึกขอบคุณพระเจ้าที่ประทานโอกาสรอดให้แก่เธอ

Barefoot, I went over to the piano. It was Bechstein, the dream of my life. (...)

Lovingly, my hands made the familiar contact with the black and white keys, and I broke into *Un bel di*. Was Puccini going to save my life? Then I sang in German *Wenn es Frühling wird* ("When Spring Comes") by Peter Kreuder, its rhythm reminiscent of certain Gypsy dances.

My hands stopped moving but I kept them on the keyboard; as long as they were in contact with it, nothing could happen to me. I caressed the piano; it was my saviour, my love, my life. Against a background of pregnant silence the verdict fell in German:

"Ja, gut!"

Then a little more informatively, in French: "I'll have you in the orchestra"
(Fénelon:27)

นักดนตรีคนหนึ่งที่เคยได้ยินฟาเนียร้องเพลงมาก่อนเมื่อได้เห็นเธอก็จำได้และนำความไปบอกอัลมา โรเซฟลูกสาวของนักไวโอลินแห่งวงเบอร์ลินโอเปราและหลานสาวของกุสตาฟ มาร์เลอร์คีตกวีเอก อัลมาเป็นทั้งนักไวโอลินผู้มากความสามารถและเป็นผู้ควบคุมวงศิลปินนักโทษ

แห่งค่ายกักกันนี้ การเป็นนักดนตรีและนักร้องในวงทำให้สถานภาพการเป็นนักโทษของฟาเนียดีขึ้นมาก เพราะหลังจากเธอได้แสดงความสามารถอีกครั้งต่อหน้าผู้คุมค่ายคือมาเรีย แมนเดล และได้รับการยอมรับให้เป็นสมาชิกของวงอย่างเป็นทางการแล้ว เธอก็เริ่มได้รับเสื้อผ้าที่ขนาดพอดีกับตัวทั้งเสื้อชั้นใน ถุงเท้ายาว รองเท้า ชุดกระโปรง เสื้อคลุมชั้นนอกที่แน่นอนว่าต้องมีดาวสีเหลืองเย็บติดอยู่ด้วย ในส่วนของที่พักก็ได้นอนเตียงส่วนตัวเพราะนักดนตรีจะมีเตียงของตนแม้ว่าจะนอนรวมอยู่ในห้องใหญ่ห้องเดียวกัน ยกเว้นผู้คุมวงเท่านั้นที่มีห้องส่วนตัว และแต่ละคนจะได้ผ้าปูที่นอนสองผืนและผ้าห่มขนสัตว์หนึ่งผืน เรือนนอนแห่งนี้มีส่วนที่เป็นครัวขนาดเล็กพร้อมเครื่องครัวและส่วนซ่อมดนตรีอยู่กลางห้องซึ่งเป็นยกพื้นเล็กมีขาตั้งโน้ตดนตรีและเก้าอี้ของนักดนตรีตั้งอยู่ล้อมรอบ สภาพของห้องสะอาดสะอาดและสว่างไสว นอกจากนี้พวกนักดนตรียังได้รับอภิสิทธิ์ให้อาบน้ำฝักบัวทุกวันโดยใช้ฝักบัวร่วมกับผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับพวกเอสเอสของค่ายเช่นพวกล่ามและพวกผู้คุมคลังสิ่งของที่เรียกกันว่า “แคนาดา” เป็นต้น ในด้านอาหารการกินที่เคยอด ๆ ยาก ๆ ก็ดีขึ้นกว่าเดิมมากโดยเฉพาะหากผู้คุมค่ายคือแมนเดลพอใจกับผลงานการบรรเลงพวกเธอก็จะได้รับรางวัลพิเศษบรรจุอยู่ในกล่อง มีทั้งแยมปริมาณเท่าช้อนชุปน้ำตาลสีก้อน เนยจำนวนเล็กน้อย บิสกิตหกชิ้น ขนมปังและไส้กรอก เป็นต้น แม้จะมีปริมาณไม่มากแต่ขนมปังก็มีค่ามหาศาลสำหรับฟาเนียเพราะเธอสามารถเก็บออมเพื่อเอาไว้อแลกของใช้ที่เธอต้องการได้

บันทึกของฟาเนียเป็นสิ่งที่มีความหมายเนื่องจากมีนักโทษจำนวนน้อยที่รอดชีวิตและมีประสบการณ์เป็นนักดนตรีในค่ายกักกันดังที่เธอเคยคุยกับเพื่อนว่า นักโทษที่มาพร้อมกับเธอจากปารีสในรถไฟขบวนเดียวกันนั้นมีจำนวนประมาณหนึ่งพันสองร้อยคน มีเพียงนักโทษหญิงห้าสิบคนและนักโทษชายอีกห้าสิบคนเท่านั้นที่รอดส่วนที่เหลืออีกหนึ่งพันหนึ่งร้อยคนนั้นเสียชีวิตทั้งหมด บันทึกของฟาเนียบอกให้ผู้อ่านทราบถึงประวัติที่มาของวงดนตรีผ่านทางบทสนทนาระหว่างเพื่อนนักดนตรีด้วยกัน ผู้อ่านจะทราบว่าวัตถุประสงค์ของการมีวงออร์เคสตราในค่ายกักกันก็เพื่อให้นักโทษทำงานอย่างสนุก การก่อตั้งวงดนตรีเริ่มต้นจากผู้บัญชาการค่ายที่ชื่อโฮชต้องการให้มีการเล่นเพลงมาร์ชสำหรับนักโทษที่เดินออกจากค่ายไปทำงานตั้งแต่เช้าและเดินกลับเข้าค่ายในตอนกลางคืน นอกจากนี้ก็ยังหวังจะทำให้พวกนายทหารและเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่มาเยี่ยมเยือนค่ายจะได้ประทับใจ การบรรเลงเพลงจึงมีวันละสองครั้งทั้งภายในและภายนอกค่าย ภายในสำหรับพวกเจ้าหน้าที่เอสเอสส่วนภายนอกสำหรับพวกนักโทษ

"(...) It was started by Höss, the commandant of the camp at Auschwitz, as marching music for the work groups that leave Birkenau each morning to work outside and come back at night. Before that, only the men had an orchestra. Höss must have thought that it would make a good impression on the bosses when they visited."

"So we play outside twice a day?"

"Outside for the deportees, inside for the SS." (Fénelon:36)

หลังจากเปลี่ยนผู้บังคับการค่ายจากโฮชมาเป็นเครเมอร์และผู้ที่ได้รับผิดชอบโดยตรงคือแมนเดลทั้งคู่ต่างมีความรู้ด้านดนตรี นักดนตรีจึงต้องเล่นอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น มีความหลากหลายมากขึ้น ดังนั้นจึงมีการแสวงหาผู้มีความสามารถทางดนตรีมาร่วมวงเพิ่มขึ้น ตอนที่ฟาเนียเข้ามาร่วมวงด้วยนั้นจำนวนศิลปินมีอยู่สี่สิบเจ็ดคนจากสิบเชื้อชาติ และเพื่อความอยู่รอดฟาเนียจึงรับทำหน้าที่เป็นวาทยากรด้วยซึ่งออกจะเป็นการเสี่ยงอยู่ไม่น้อยเพราะเธอมิได้เคยฝึกหัดเพื่อทำหน้าที่นี้โดยตรงเพียงแต่เคยมีความรู้มา ซึ่งการตัดสินใจของเธอก็ทำให้ฟาเนียได้รับความเกรงใจและยอมรับจากเพื่อนนักดนตรีและสถานภาพของเธอก็สำคัญขึ้นอีกในสายตาของทุกคนเพราะเธอทำให้วงดนตรีอยู่รอดได้ด้วย

"Can you orchestrate *Lustspiel*? The officers are very fond of Suppé's overtures. Some time ago they gave me the piano part. See what you can do. It would make a good start for you."

"Certainly, madame."

Enchanted, Alma smiled at me. At the table, the copyists observed me cautiously: if I was all I'd made myself out to be, I represented a guarantee of life for the orchestra. (Fénelon:52)

ฟาเนียบันทึกกิจกรรมในหน้าที่ศิลปินของเธอไว้อย่างละเอียดนับตั้งแต่การคอยอยู่ในอาคารจนการขนานซื้อนักโทษเสร็จเรียบร้อยและนักโทษเตรียมพร้อมจะเดินออกไปทำงาน พวกนักดนตรีก็จะเดินแถวเรียงห้าเข้าประจำที่บนพื้นยกระดับที่อยู่ตรงส่วนตัดกันของแคมป์เอและบี

Our parody of a band went on parade, playing a march of the cheeriest Tyrolean type, evocative of picnics in the Black Forest washed down with cool beer. Our barracks was about three hundred yards from the place where we gave our strange concerts morning and evening. The road was bordered with other barracks, and in front of each of them the deportees awaited the order of departure, which would not be given until we were in our place. (...)

Our platform, at the intersection of camps A and B, had four steps and lines of chairs: a bandstand! We took our places. (Fénelon: 46)

เมื่อนักดนตรีเริ่มบรรเลงเพลงนักโทษก็จะเดินแถวผ่านไปทำงาน ช่วงเวลานี้เองที่ฟาเนียรู้สึกสลดใจในสภาพของสตรีผู้ทนทุกข์อยู่ในค่าย บ้างก็มีสายตาแสดงความเกลียดชังและดูหมิ่นเหยียดหยามพวกนักดนตรีซึ่งไม่ต่างอะไรกับคัมภีร์ที่กรีดเงื่อนไขหรือการถ่มน้ำลายใส่หน้า บ้างก็แสดงออกอย่างเปิดเผยด้วยการตะโกนผรุสวาท ที่เจ็บปวดสำหรับฟาเนียคือคนที่ไม่รู้ร้อนรู้หนาวไม่แสดงว่ารับรู้การมีตัวตนอยู่ของนักดนตรี แต่เจ็บปวดที่สุดเห็นจะเป็นคนที่ยิ้มให้ เพราะดูราวกับเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในการกระทำที่ฟาเนียเองก็เพิ่งตระหนักว่าไร้เหตุผลและน่าสมเพชสิ้นดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเพื่อนร่วมค่ายอีกส่วนหนึ่งกำลังทนทุกข์อย่างแสนสาหัสในลักษณะการต่าง ๆ กัน

Haggard, tattered, paddling through mud and snow, struggling not to stumble, sometimes supporting one another – one of the few rights left to them – the cohort of prisoners proceeded towards the exit. And I suffered them all, en masse and separately: a look of hatred or scorn was like a knife wound; an insult was like being spat on. "Quitters, bitches, traitors!" one of them shouted. Others shrugged the bony shoulders which protruded from their rags.

(Fénelon 46-47)

ฟาเนียเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในวงดนตรียิ่งกว่านั้นยังมีหน้าที่สำคัญคือเป็นวาทยากร เธอจึงรู้เรื่องราวต่างๆของวงดนตรีอย่างคณวโน ผู้อ่านจะได้รับการถ่ายทอดให้ทราบว่่านักดนตรีต้องทำงานวันละสิบเจ็ดชั่วโมงทั้งนี้ยังไม่นับงานในตอนกลางคืนที่ต้องเล่นให้พวกเอสเอส เมื่อพวกนั้นต้องการจะหย่อนใจภายหลัง "งานหนัก"ซึ่งกำหนดเวลาแน่นอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าทำ "งานหนัก"มาเมื่อใด "งานหนัก"ที่ว่านี้ก็คือการคัดเลือกนักโทษที่ไม่พึงประสงค์ได้แก่ ผู้ที่ผอมแห้งแรงน้อย ผู้เจ็บไข้ได้ป่วย ผู้ที่ผู้คุมไม่ชอบหน้าและต้องการกำจัด เด็กหรือคนแก่ เป็นต้น แล้วส่งตัวไปสู่เตาเผาเพื่อการกำจัดอย่างหมดจด "งานหนัก"เช่นนี้มักจะทำในตอนกลางคืน เพราะดำเนินการได้ง่ายกว่าตอนกลางวันเนื่องจากนักโทษจะอ่อนเปลี้ยแรงและง่วงการต่อต้านจะมึนน้อย เสียงกรีดร้องก็จะน้อย เมื่อพวกเอสเอสจัดการกับเหยื่อแล้วบ้างก็ดื่มเจียบๆ เล่นเปียโน หรือมีสัมพันธ์กับผู้หญิง บ้างก็มาฟังเพลงซึ่งฟาเนียกับเพื่อนๆก็งงนสนทน่ให้ใจไม่เข้าใจว่าเป็นเพราะต้องการจะลืมการกระทำอันโหดเหี้ยมของตนหรือต้องการฉลองให้การฆาตกรรมเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ แมนเดลก็ชอบให้วงดนตรีบรรเลงเพลงให้เธอฟังภายหลังเมื่อเธอทำหน้าที่ในการ "คัดเลือก"นั้นเสร็จสิ้นลงและบทเพลงที่เธอชอบฟังประจำคือ มาตามบัตเตอร์ฟลาย ซึ่งขับร้องโดยนักร้องคนโปรดของเธอคือฟาเนีย

It was three o'clock when Mandel, cap on head, wrapped in her regulation cape, came into the music room, where we were awaiting her in an impeccable position of attention – (...) She pointed to me: "I'd like *meine kleine Sängerin* to sing me *Madame Butterfly* in German." (...) The orchestra moved off and I launched into Madame la Lagerführerin's favorite aria.

Mandel had removed her cape and sat down, looking dreamy. (...)

The session was short, and the Lagerführerin left us, apparently satisfied. (Fénelon :61,62)

ฟาเนียและเพื่อนๆได้มีโอกาสเล่นอวตฝีมือต่อหน้าคนสำคัญเป็นอันดับสองของอาณาจักรไรช์ที่สามคือไฮนริช ฮิมเลอร์ซึ่งเป็นเจ้าของความคิดการสร้างค่ายกักกันและเป็นมือขวาของฮิตเลอร์ ฟาเนียบรรยายความรู้สึกของเธอตอนนี้ไว้ว่าเธอเต็มไปด้วยความประหลาดประหลึงและความเกลียดชังเต็มหัวใจเมื่อได้ยินชื่อของจอมเพชฌฆาตผู้นี้

Heinrich Himmler the arch-enemy, the inventor of the camps. Horror, hatred, and a sense of powerless rebellion seized me. The mastermind of death, of our death, was coming here.(...) Then, as the girls digested the news, an insidious fear crept among us. (Fénelon :181)

แต่ไม่ว่าจะเกลียดกลัวอย่างไรทุกคนก็ต้องตั้งใจเล่นเต็มที่เพราะอัลมาได้พูดขู่ว่าแล้วว่าจะไม่ยอมให้มีความผิดพลาดใดๆเกิดขึ้นเป็นอันขาด ฟาเนียได้บันทึกไว้ว่าทางค่ายกักกันได้เตรียมการต้อนรับด้วยการปรับถนนหนทางในค่ายให้สะอาดสะอ้านเช่นเดียวกับพวกเธอที่ต้องตื่นแต่เช้าตรู่เพื่อทำความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า และรองเท้า อัลมาได้กำชับนักดนตรีเป็นครั้งสุดท้ายให้ตระหนักว่าฮิมเลอร์เป็นคนที่รักดนตรีและสามารถเล่นเปียโนได้ ดังนั้นต้องเล่นอย่างตั้งใจ ไม่พูดกันและนั่งตัวตรง ซึ่งแสดงว่าอัลมาเองคาดหวังที่จะได้รับคำชมเชยในการต้อนรับผู้นำคนนี้ แล้วในที่สุดฟาเนียก็ได้เห็นฮิมเลอร์ซึ่งทำให้เธออดขำมิได้เนื่องจากผู้ยิ่งใหญ่คนนี้ก็กลับมีรูปร่างเล็กก็ได้มีความโดดเด่นอะไรเลย

I could hardly distinguish Himmler from among the other officers – smallish, pale, puny, slightly bent, dark-haired .This savage defender of the superiority of the German race was a surprising advertisement for blond, blue-eyed Aryans – no doubt another of nature's little slipups. The thought amused me for a moment; this implacable führer, this king-sized assassin, was positively lost in the crowd, a negligible little fellow with a shifty gaze behind his old-fashioned pen pusher's glasses. (Fénelon:184)

ฟาเนียได้เป็นพยานรู้เห็นการมาเยือนค่ายของบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ผู้หนึ่งซึ่งความรู้สึกที่เธอถ่ายทอดไว้ ก็คือเป็นความตลกน่าสมเพชที่ต้องมาแสดงคอนเสิร์ตบนเวทีที่ล้อมรอบด้วยรั้วลวดหนามและหอคอยคุมต่อน้ำเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบและโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อหน้าผู้ที่เป็นต้นคิดการทำลายล้างชาวยิวอย่างเป็นระบบ มันช่างเป็นการเล่นตลกของโชคชะตาเสียนี้กระไร

(...) under this sun, on this platform, beneath watchtowers, amid barbed wire, in front of these men in uniform, it seemed to me incredible, ridiculous, grotesque. (...) Himmler looked bored, but he stood there in the sun, presumably because he was so "correct". Standing near him, Mandel watched me as I sang my part in "Twelve Minutes." (Fénelon:184,185)

และช่างเป็นการเสียดสีอย่างที่สุดที่อัลมารวมทั้งนักดนตรีคนอื่นๆต่างเดือดร้อนใจที่ฮิมเลอร์มิได้อยู่ฟังการบรรเลงต่อภายหลังเมื่อสองเพลงแรกจบลง ต่างกล่าวโทษซึ่งกันและกันจนฟาเนียอดรนทนไม่ได้ต้องพูดเตือนสติเพื่อนๆให้ระลึกว่าฮิมเลอร์คือใคร ไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องไปใส่ใจกับการที่คนอื่นๆนี้จะชอบหรือไม่ชอบการบรรเลงดนตรีของพวกเขา

"Are you all completely oblivious to the fact that he invented the gas chambers? He's the head of the SS, their creator, they obey him blindly. It's he who suggested to Hitler that he should get rid of the inferior races, he's the instigator of the massacre of the Jews,(...)" (Fénelon:186)

ฟาเนียยังได้บันทึกถึงบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของการล้างเผ่าพันธุ์อีกคนหนึ่งนั่นคือนายแพทย์เมนเกล นายแพทย์ผู้นี้ก็เหมือนกับเจ้าหน้าที่นาซีคนอื่นๆที่มาร่วมฟังการบรรเลงดนตรีด้วย ครั้งแรกที่ฟาเนียได้เห็นเมนเกลนั้นเธอรับรู้ถึงลักษณะหน้าตาท่าทางที่ดึงดูดสตรี ฟาเนียต้องยอมรับเลยที่เดียวว่าเมนเกลเป็นบุรุษที่หน้าตาหล่อเหลา หล่อจนทำให้เหล่าสตรีต้องพยายามจัดแจงเนื้อตัวเสื้อผ้าให้ดูงดงาม ภายใต้สายตาของบุรุษผู้นี้ทุกคนจะรู้สึกตัวว่าเป็นผู้หญิงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง บุคลิกของนายแพทย์ผู้นี้ที่งามสง่าภายใต้เครื่องแบบที่ดูดีมีสไตล์ การยิ้มการหัวเราะเป็นไปในลักษณะของคนที่มีระดับในเสน่ห์ของตัว นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีการอบรมรู้มารยาทในการฟังดนตรีคลาสสิกเป็นอย่างดี

He was handsome. Goodness, he was handsome. (...) Under the gaze of this man one felt oneself become a woman again. (...) A smile played over his lips. Insouciantly he laughed and joked, conscious of his charm. He was even civilized enough to fall silent when Lotte – Suzuki and I – Butterfly started our duet, and he showed even greater consideration in omitting to laugh at the unusual couple we made, she so enormous and I so minute. (Fénelon:159)

ในครั้งแรกนี้เมนเกลมิได้แสดงว่าประทับใจกับการบรรเลงของวงดนตรีทว่าในอีกครั้งหนึ่งเมื่อฟาเนียต้องรับหน้าที่ทั้งร้องเพลงและตีกลองเนื่องจากว่านักตีกลองล้มป่วยลง เธอได้ทำให้ผู้ฟังออกพอใจเป็นอย่างยิ่ง ในบรรดาผู้ฟังนอกจากจะมีผู้บริหารระดับสูงของค่ายที่เป็นแขกประจำแล้วยังมีเอสเอสผู้หญิงจำนวนมากรวมทั้งพยาบาลและเลขานุการในตำแหน่งต่างๆ นอกจากนี้ยังมีนายแพทย์เมนเกลมานั่งฟังอยู่ด้วย ครั้งนี้เธอได้ทำให้เขาออกพอใจทีเดียว

The SS smiled, Graf Bobby cheerily tapped his boot with his whip, adjusted his monocle. Mandel beamed; she was right, her *Sängerin* could do anything, even act the clown. Mengele, who had apparently dropped in, also seemed to be enjoying the spectacle. Kramer was frankly amused; I suspected that I'd be applauded at the end. (Fénelon: 192)

และฟาเนียก็ได้ประจักษ์ด้วยตนเองถึงคำรำลือเกี่ยวกับความเลียดเย็นของนายแพทย์ผู้นี้ เธอได้รู้จักกับมารีที่เป็นหมอในสถานพยาบาลซึ่งเป็นคนยิวฝรั่งเศสเช่นเดียวกับเธอทำให้เธอได้ทราบข่าวว่าจะไม่มีการคัดเลือกผู้ไม่พึงประสงค์ในระหว่างนักโทษอีกแล้ว จะมีก็แต่พวกที่เพิ่งเดินทางมาถึงค่ายพร้อมกับขบวนรถเท่านั้น นอกจากนี้เมนเกลยังให้ทำความสะอาดเรือนนอนแห่งหนึ่งอย่างหมดจด ทำการฆ่าเชื้อ ทาสีเสียใหม่และใส่เตียงพร้อมที่นอนและผ้าปูเพื่อใช้เป็นเรือนสำหรับพักฟื้นคนป่วย หลังจากนั้นก็มีข่าวว่าผู้พักฟื้นถูกนำตัวมายังเรือนหลังใหม่

พร้อมกับได้รับการอาบน้ำทำความสะอาดร่างกาย แต่แล้วในวันที่สามภายหลังจากที่เคลื่อนย้ายแล้วนั้นเองผู้ป่วยจำนวนสี่ร้อยคนก็ถูกรมแก๊ซพิษเสียชีวิตทั้งหมด เป็นการยืนยันอีกครั้งถึงความหฤโหดของนายแพทย์ที่เปรียบประดุจดั่งพญามัจจุราชผู้นี้

บางครั้งพวกเขาก็ได้เผชิญกับโศกนาฏกรรมที่น่าสลดใจอย่างซึ่งๆหน้ากล่าวคือครั้งหนึ่งอันเป็นครั้งที่ฟาเนียต้องทำหน้าที่ติกลงด้วยจึงต้องเดินกลับไปกลับมาระหว่างที่ของนักร้องและที่ของคนติกลงจนดูเหมือนเป็นดั่งตุ๊กตาและยิ่งรูปร่างของเธอเล็กลงเรื่อยๆยิ่งทำให้คนรู้สึกขบขันจนเมื่อถึงเวลาที่อัลมาเป็นผู้เดี่ยวไวโอลิน นอกโรงละครนามมีนักโทษอยู่เป็นจำนวนมาก คนหนึ่งได้วิ่งเข้าหาโรงละครนามที่มีกระแสไฟแรงสูง เธอชกกระดูกและติดอยู่กับรั้ว เพื่อนคนหนึ่งได้วิ่งเข้ามาด้วยเจตนาจะช่วยดึงร่างของเธอให้พ้นจากรั้วจึงถูกกระแสไฟแรงสูงดูดเข้าด้วยอีกคน ร่างทั้งร่างชกกระดูกตั้งแต่หัวจรดเท้า แต่นักดนตรีก็ยังบรรเลงเพลงต่อไป ส่วนพวกเอสเอสก็ยังคงพูดคุยและหัวเราะในระหว่างกัน ในที่สุดก็มีนักโทษหญิงอีกคนหนึ่งใช้ขาของเก้าอี้ไร้พนักมาเขี่ยเอาร่างของนักโทษทั้งสองพ้นจากรั้วไฟแรงสูงได้สำเร็จโดยไม่มีผู้ใดช่วยเลยแม้แต่คนเดียว จนเมื่อร่างของสตรีผู้เคราะห์ร้ายทั้งสองอยู่บนพื้นแล้วนั้นแหละนักโทษหญิงคนอื่นๆจึงมาลากพวกเธอออกไป ปฏิกริยาของพวกเอสเอสที่มีต่อเหตุการณ์ครั้งนี้คือการหัวเราะและพูดคุยก่อนความเห็นในหมู่พวกเดียวกันราวกับได้ดูการแสดงประกอบคอนเสิร์ต เมื่อร่างของหญิงทั้งสองพ้นจากรั้วไปก็เหมือนกับการแสดงได้ปิดฉากลง ฟาเนียได้แต่ติกลงระบายความพลุ่งพล่านดาลเดือดเพราะไม่สามารถจะทำอะไรได้ การบรรยายในตอนนี้ผู้ประพันธ์ทำได้อย่างละเอียดลออพร้อมกับใช้ความเปรียบได้อย่างดีจนผู้อ่านสามารถเห็นภาพตามไปได้อย่างชัดเจนและสะท้อนอารมณ์ของผู้อ่านอย่างลึกซึ้ง

We were fairly near the electrified fence and suddenly I saw one woman run up to it and grip the metal. Violently shaken by the current, her body twisted and she hung there, her limbs twitching convulsively; against the light she looked like a monstrous spider dancing in its web. A friend rushed forward to detach her, seized her, and was welded to her arms by the current, writhing spasmodically from head to foot. No one moved, the music played on; the SS listened and talk among themselves. Another girl ran forward and tried to pick off the two twitching bodies with the legs of a stool. No one helped her; we continued playing. The SS laughed and patted one another on the back; (...) Silhouetted against the brightness, the crooked bodies formed grotesque swastikas. (Fénelon: 192-193)

แต่การบีบคั้นอารมณ์ยังไม่สิ้นสุดสิ้นเมื่อนักดนตรีทั้งหมดได้รับรางวัลจากผู้คุมคนหนึ่งภายหลังการแสดงดนตรีเป็นไซหนึ่งฟองในฐานะที่เล่นได้เป็นที่ถูกอกถูกใจนาซีทุกคน ไซฟองเดียวสำหรับนักดนตรีทั้งสี่สิบกว่าคนและเมื่อตอกไซออกมาไซก็ยังเสียอีกด้วย เหตุการณ์ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นภายในเวลาสองชั่วโมงแต่ให้ข้อคิดกับฟาเนียเกี่ยวกับความเป็นไปของชีวิต เธอไม่ได้บอกให้ผู้

อ่านทราบว่าข้อคิดที่ได้นั้นสรุปออกมาเป็นสาระว่าอย่างไร แต่เธอได้ทิ้งท้ายไว้ว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเพียงพอที่จะทำให้ใครก็ตามที่ได้เผชิญเหตุการณ์เช่นนี้หัวเราะจนตายไปเลยทีเดียว ข้อความที่ฟาเนียทิ้งท้ายไว้นี้ น่าจะตีความได้ว่าเรื่องทั้งหมดดูเหมือนกับตลกน่าหัวเราะเพราะมันออกนอกกลุ่มนอกทางนอกเหนือตรรกะใดๆ ออกนอกกฎเกณฑ์ธรรมดาสามัญของชีวิตมนุษย์ที่เป็นปกติวิสัย มันเป็นเรื่องพิกลพิการน่าสมเพชน่าเอ็นจอน่าใจสำหรับมนุษยชาติทั้งมวล

The two hours that had just passed seemed to me a sort of synthesis of life in the camp: the grotesque comedy of the drums, a concert in a barbed wire enclosure for sinister uniformed puppets, the woman's suicide, the other woman's heroic solidarity, and to cap all, Pani Founia's reward: a rotten egg.

It was enough to make one laugh till one burst. (Fénelon: 193)

แม้ว่าการเล่นดนตรีของฟาเนียจะเป็นการทำเพื่อความอยู่รอดของตนเองและเพื่อนๆ แต่เธอก็เห็นใจบรรดานักโทษอื่นที่อยู่ในค่ายและแม้ว่าเธอจะไม่กล้าจ้องดูพวกเธอตรงๆ เวลาที่พวกเธอฟังการบรรเลงของวงดนตรีแต่ฟาเนียก็รับรู้ถึงปฏิกิริยาของพวกเธอเหล่านั้นและอดดีใจไม่ได้เมื่อได้รับรู้ความพอใจของพวกเธอ เช่นในครั้งหนึ่งผู้คุมไปเกณฑ์นักโทษสตรีมาฟังการบรรเลงเป็นจำนวนร้อย บ้างก็มาด้วยความเต็มใจเพราะเป็นพวกที่ยังระลึกได้ว่าการฟังดนตรีนั้นก่อให้เกิดความสุขความเพลิดเพลินอย่างไร ส่วนที่เหลือนั้นก็คือพวกที่มาตามคำสั่งและเมื่อพวกเธอได้ฟังการบรรเลงเพลง บลู ดานูบ ที่ไพเราะชวนซาบซึ้งใจ ชวนให้อยากจะสาวเท้าเดินรำก้าวไปตามจังหวะดนตรีนั้นเองก็มีพวกนักโทษจำนวนหนึ่งฮัมเพลงซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่คาดฝันทั้งสำหรับตัวนักดนตรีเองที่ถึงกับต้องยึดคอมมองหาดวงฮัมเพลงและสำหรับผู้คุมนั้นแล้วก็พอใจในปฏิกิริยานี้ของเหล่านักโทษจนถึงกับมีรอยยิ้มให้กับพวกเธอ อย่างน้อยพวกเยอรมันก็สามารถคิดเอาความชอบใส่ตัวได้ว่าพวกเขาได้ทำบางอย่างให้กับนักโทษและนักโทษก็พอใจในสิ่งที่พวกเขาได้ทำให้

The inevitable "Blue Danube" uncoiled its romantic curlicues. (...) How charming the music was, what pleasure it gave. (...) in the deportees' group, some women began humming. It was so inconceivable that the girls in the orchestra craned their necks to look; some officers, stiff-necked, chins lifted, turned too, presumably scandalized that they dared sing. But no! (...) Not able to pick out any in particular, they bestowed this proof of their satisfaction on all: approvingly, the SS smiled at the deportees. (Fénelon: 99)

บางครั้งพวกเธอก็ได้ไปเล่นดนตรีให้นักโทษที่สติไม่สมประกอบฟังซึ่งเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่บรรดานักดนตรีได้รับการปรบมือให้ หลังจากนั้นบางคนก็มาทำท่าทางเลียนแบบผู้คุมวงดูน่าขันเสียจนฟาเนียและเพื่อนๆ อดหัวเราะไม่ได้แต่เมื่อหัวเราะออกไปแล้วฟาเนียก็กลัวว่าความรู้สึกนับถือในชีวิตมนุษย์ที่กำลังเสื่อมถอยลงทุกทีๆ ในตัวของพวกเธอ นั้นอาจจะยิ่งเสื่อม

ลงอย่างรวดเร็วก็เป็นได้เพราะในสภาพการณ์ดังในค่ายกักกันเช่นนี้ไม่มีสิ่งใดสมควรจะทำให้มนุษย์ปกติธรรมดาหัวเราะได้เลย

นอกจากบรรเลงให้คนบ้าสติฟั่นเฟือนแล้วบางครั้งพวกนักดนตรีก็ยังได้เล่นให้คนป่วยในสถานพยาบาลฟังซึ่งฟ้าเนยดีใจเมื่อได้ทราบข่าวเพราะค่อยรู้สึกว่าการกระทำของเขามีคุณค่ามีความหมาย เธอกำลังจะได้กระทำความดีเพื่อช่วยให้คนเจ็บป่วยได้มีช่วงเวลาแห่งความสุขลิ้มความเจ็บปวดทรมาน แต่แล้วเธอก็พบกับความจริงที่โหดร้ายว่าคนป่วยที่เธอไปเล่นดนตรีให้ฟังนั้นอยู่ในสภาพที่น่าเวทนาเป็นที่สุดและหลังจากได้ฟังเพลงในตอนเช้าแล้วในตอนบ่ายพวกเธอก็จะถูกสังหารทั้งหมดด้วยการถูกนำตัวไปยังห้องแก๊ซ ปฏิบัติการของพวกเธอในระหว่างฟังดนตรีนั้นห่างไกลจากคำว่าสุขใจหรือบันเทิงใจ แม้ว่ามีบางคนฮัมเพลงแต่คนอื่นๆจะกรีดร้องราวกับสัตว์ที่ได้รับความเจ็บปวด บางคนก็พนมมือสวดภาวนา แต่ละคนอยู่ในสภาพกึ่งเปลือยดวงดาวด้วยพิษไข้และหนาวสั่นอยู่บนที่นอนฟางที่ปราศจากผ้าปู

ชเดนกาใน *My Lucky Star* เป็นอีกคนหนึ่งที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปินในค่ายกักกันเทเรชิน ชเดนกาถูกชักชวนโดยนักโทษชายคนหนึ่งขณะที่เธอกำลังทำหน้าที่เสิร์ฟอาหารอยู่ในครัว เขาถามว่าเธอสามารถร้องให้ได้หรือไม่ เมื่อเธอตอบรับโดยไม่ลังเลนัก เขาจึงนัดให้เธอไปลองซ้อมละครที่เรือนพักแมกตีเบอร์กในตอนเย็น นั่นคือก้าวแรกของชเดนกาในโลกของศิลปิน เธอมาทราบภายหลังว่านักโทษชายที่มาชักชวนเธอ นั้นชื่อโจเซฟ ลัซดิก นักแสดงและนักเขียนบทละครผู้มีชื่อเสียง

จากการบอกเล่าของชเดนกาทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่าสถานที่อันน่าสะพรึงกลัวดังกล่าวก็ยังมีมุมของความรื่นรมย์อยู่บ้างด้วยความพยายามสร้างสรรค์ตามกำลังใจและกำลังความสามารถของบรรดานักโทษผู้ยังมีสุนทรีย์ในหัวใจ นักโทษในค่ายเทเรชินมีชาวเชคที่เป็นดารา ผู้อำนวยการสร้าง ผู้ออกแบบฉาก นักประพันธ์ ตลอดจนนักดนตรีอาชีพ วาทยกร และคีตกวี ศิลปินเหล่านี้มีความปรารถนาอันล้ำลึกที่จะแสดงออกด้านศิลปะทั้งด้วยคำพูดและเสียงดนตรีซึ่งเพื่อนนักโทษก็ตอบรับเป็นอย่างดีเพราะเป็นเสมือนการชดเชยกับการที่ต้องถูกกักขังการแสดงทางวัฒนธรรมแต่ละครั้งเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงความหวังและรักษาจิตใจช่วยมิให้สูญเสียศรัทธาในคุณค่าความเป็นมนุษย์ ชีวิตก่อนสงครามอาจจะเต็มไปด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่พบเห็นได้ทั่วไปจนเป็นเรื่องธรรมดา ทว่าในสภาพการณ์อันมืดมนของค่ายกักกัน การแสดงทางศิลปะมีความหมายต่อจิตใจยิ่งกว่าปกติธรรมดาหลายเท่า การแสดงเหล่านี้เริ่มจากการแสดงเดี่ยวก่อน เช่น การอ่านบทกวี หรืออ่านวรรณกรรมที่มีผู้นำติดตัวมากับกระเป๋าเดินทางด้วย ต่อมาก็อยุเริ่มเป็นมีหลายคนเข้ามาร่วม ในตอนแรกเริ่มเหล่าเชลยไม่แน่ใจว่าพวกเยอรมันจะมีปฏิกริยาอย่างไร แต่ปรากฏว่าพวกเยอรมันกลับมิได้คัดค้านหรือห้ามปรามแต่ประการใด ตรงกันข้ามกลับให้ความเห็นชอบเสียด้วยซ้ำด้วยการเรียกช่วงเวลาหย่อนใจในตอนเย็นนี้ว่า "Kamaradenabende" ซึ่งแปลได้ว่า "friendly evenings" ด้วยเหตุนี้กิจกรรมทางวัฒนธรรมในค่ายเทเรชินจึงขยายตัวอย่างเป็นเรื่องเป็นราว เวทีเล็กๆถูกสร้างขึ้นในห้องใต้หลังคาโดยมีหลิบบและม้านั่งสำหรับคนดูถูกตั้งไว้หน้าเวที บทละครมีทั้งที่มาจากภายนอกและที่เขียนโดยนัก

โทษเอง มีการตั้งคณะละครขึ้นหลายคณะโดยกลุ่มต่างๆที่มีความเชี่ยวชาญหลากหลายกันไป มีการทาสีฉากหลัง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายก็จัดทำตามแต่จะหาวัสดุดิบมาได้ เช่น ผ้าปูที่นอน เศษผ้าเก่าๆ ผ้ากระสอบ กระดาษ เช่นเดียวกับทางด้านดุริยางค์ เครื่องดนตรีตลอดจนกระดาษเขียนโน้ตถูกเสาะแสวงหาจากสิ่งต่างๆมาประกอบกันเข้าเป็นวงดนตรีแจ๊ซ สตริงควอเท็ต วงนักร้องประสานเสียง จนแม้วงออร์เคสตรา เป็นความร่วมมือร่วมใจที่ได้หวังเกียรติยศชื่อเสียงหรือทรัพย์สินเงินทองใดๆ นอกจากความพอใจที่ได้สร้างงานอย่างดีให้เป็นที่อึ้งอึ้งใจแก่ผู้ชมโดยปราศจากความอิจฉาริษยาระหว่างกันหรือให้ความสำคัญแก่ตนเอง

ชเดนกาได้รับบทในครั้งแรกเป็นบทเจ้าน้ำตาซึ่งต้องสะอึกสะอื้นเจ็บบ่ก่อนแล้วค่อยเปลี่ยนเป็นร้องไห้ดังๆโดยเธอถูกกำหนดให้นั่งอยู่ในหมู่คนดูซึ่งเป็นเทคนิคของการแสดงจนทำให้เธอเป็นที่รู้จักของทุกคนในชั่วไม่กี่วัน ด้วยกิจกรรมเช่นนี้ทำให้เหล่านักโทษเกือบจะหลงตนเองได้ว่ามีชีวิตปกติธรรมดา แต่เป็นเพราะการอพยพขนย้ายนักโทษจากดินแดนทางตะวันออกเข้ามาในค่ายเป็นระยะๆทำให้นักโทษตระหนักว่าชีวิตของพวกเขาจะแขวนอยู่บนเส้นด้ายอย่างไรก็ตามพวกนาซีก็มีท่าทีสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมดังกล่าวเพราะมีจุดประสงค์เพื่อโฆษณาชวนเชื่อว่าฮิตเลอร์ “ได้ให้ชาวยิวมีนครอิสระของตัวเอง”คือสามารถสร้างสรรค์ศิลปะอย่างอิสระเสรีภายในกำแพงอันมั่นคงแข็งแรงแห่งเทเรซิน อันที่จริงพวกนาซีได้กำหนดชะตากรรมของเหล่าเชลยไว้แล้วคือความตายนั่นเองแต่ก็ยังปล่อยให้เหยื่อร้องรำทำเพลงไปจนถึงที่สุด ดังนั้นแม้สภาพแวดล้อมจะไม่เอื้ออำนวย แม้จะอยู่อย่างอดอยากหิวโหยหวาดหวั่นพรันพริ้งและพบเห็นความตายอยู่เป็นนิจ แต่ขณะเดียวกันก็มีความหวังและปฏิเสธที่จะยอมจำนนต่อการกดขี่ข่มเหงและเหยียดหยาม ในท่ามกลางสิ่งเหล่านี้วัฒนธรรมทางการละครและดนตรีที่มีคุณภาพสูงได้ก่อเกิดขึ้นมาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

Thus from the unlikely but supremely fertile soil of overcrowded Terezín, amidst wretched hunger, fear, and constant death— but also amid hope and a refusal to succumb to pain and humiliation— there arose an unprecedented theatrical and musical culture of the highest quality. (Fantlová: 98)

ชเดนกาผู้ถือบ่อนเหมือนอยู่บ้านท่ามกลางศิลปินมากความสามารถที่ห้อมล้อมเธออยู่ แม้ว่าจะทำงานถึงวันละแปดชั่วโมงแต่พวกเขาก็ไม่เบื่อน่ายต่อการเขียน ซ้อม เล่น พวกศิลปินที่โดนอพยพขนย้ายเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของค่ายก็เข้าผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตวัฒนธรรมของเทเรซินและใช้ความสามารถส่วนบุคคลสร้างผลงานที่โดดเด่น เช่น คาเรล สเวงก์ที่เป็นเหมือนแซปลินแห่งเชโกสโลวาเกีย ละครของสเวงก์โด่งดังในชั่วข้ามคืนและตัวสเวงก์เองก็กลายเป็นวีรบุรุษของค่ายไปด้วย ละครของเขาที่มีละครใบ้และบัลเลต์รวมอยู่ด้วยนั้นเป็นการล้อเลียนเสียดสีการเมืองอย่างเห็นได้ชัดและมีผลอย่างมากต่อผู้ชม ดังนั้นจึงถูกห้ามแสดงในที่สุด แต่สิ่งที่ทำให้ละครของสเวงก์ติดตรึงอยู่ในใจคนดูมากที่สุดคือเพลงในตอนจบที่มีท่วงทำนองของเพลงมาร์ชซันรำเรง เป็นเพลงที่กระทบใจเหล่านักโทษเสียจนทุกคนรับเอาเป็นเพลงประจำค่าย

ด้วยเนื้อร้องที่ปลุกเร้าให้สามัคคีกันแม้ว่าเหตุการณ์ในแต่ละวันจะเลวร้ายสักเพียงใด สักวันทุกคนจะได้กลับบ้านและได้หัวเราะเสียงดังในท้ายที่สุด

Where there's a will there's always a way
So hand in hand we start,
Whatever the trials of the day
There's laughter in our heart.
Day after day we go on our way
From one place to another,
We're only allowed thirty words to a letter
But hey, tomorrow life starts again
And that's a day nearer to when we can pack
And leave for home with a bag on our back.
Where there's a will there's always a way
So hold hands now, hold them fast,
And over the ghetto's ruins we
Shall laugh aloud at last. (Fantlová: 99-100)

ดนตรีมีบทบาทมากกว่าการแสดง ค่ายเทเรชินมีนักดนตรี ผู้ประพันธ์เพลงและวาทยากรที่โดดเด่นจำนวนไม่น้อย เช่น วาทยากรแห่งกรุงปรากที่ชื่อคาเรล แอนเชิร์ล ซึ่งในตอนกลางวันจะทำหน้าที่คนชูปอยู่ข้างๆชเดนกาในครัวได้ตั้งวงสตริงควอเท็ตและต่อมาก็ตั้งวงออร์เคสตรา หรือฮันส์ คราซา ก็ได้ประพันธ์อุปรากรสำหรับเด็กซึ่งเป็นเทพนิยายที่เล่นและร้องโดยเด็กๆในค่ายอายุระหว่างแปดถึงสิบสองปี อุปรากรเรื่องนี้ถูกแสดงนับครั้งไม่ถ้วน เนื้อเรื่องเป็นการต่อสู้ของเด็กน้อยสองคนที่แม่ป่วยและพยายามหาเงินมารักษาแม่ด้วยการร้องเพลงไปตามถนนแลกกับเงินแต่ถูกทรราชย์บริติชที่ชั่วร้ายพยายามจะมาเอาเงินของเด็กน้อยทั้งสองไป ด้วยความช่วยเหลือของเหล่าสหายคือสุนัข แมว และนกกระจอก พวกเขาจึงสามารถมีชัยชนะเหนือบริติชและขับไล่ทรราชย์ไปได้ อุปรากรจบลงด้วยการร้องเพลงประสานเสียงของเด็กๆที่มีเนื้อร้องประทับใจทั้งผู้แสดงและผู้ชม ชเดนกาบันทึกไว้ว่าเธอเบียดแทรกอยู่ในห้องโถงที่มีคนเต็มแน่นไปหมด เธอได้เป็นประจักษ์พยานในความสามารถของเด็กๆน่ารักที่มีดวงตาเป็นประกายเมื่อประสบชัยชนะที่ขับไล่คนชั่วร้ายได้สำเร็จ ทว่าไม่นานหลังจากนั้นก็มีการอพยพขนย้ายเชลยออกจากค่าย เด็กๆส่วนใหญ่ที่ร่วมแสดงในอุปรากรเรื่องนี้อย่างร่าเริงสนุกสนานได้ถูกส่งตัวไปทางตะวันออกสู่จุดจบที่รู้กันว่าเป็นโศกนาฏกรรม

Soon afterward came the order to resume the transports. Most of the children who had so merrily performed in *Brundibár* were sent to their fate in the East. End of fairy tale. (Fantlová: 108)

นักแสดงอีกหลายคนก็ถูกส่งตัวออกจากค่ายไป ดังนั้นในที่สุดกิจกรรมทางวัฒนธรรมก็ต้องหยุดเพราะผู้นำเช่นลัชติกซึ่งป่วยเป็นวัณโรคอยู่แล้วเกิดมีอาการทรุดลงอย่างกะทันหัน ซเดนกาไปเยี่ยมและนำส่วนแบ่งอาหารของตนมอบให้แก่ลัชติกซึ่งเสี่ยงกับเธอไว้ว่า หากรอดชีวิตได้เธอจะต้องบอกเล่าให้คนรู้ว่าพวกเขาใช้ชีวิตวัฒนธรรมอย่างไรในเทเรซิน หลังจากสังเวยแล้วได้สองวันเขาก็สิ้นลม ภายหลังจากการตายของเขาไม่นานเพื่อนผู้มีพรสวรรค์ของเขาก็นถูกส่งตัวไปทางตะวันออก ซเดนกานั่งอยู่ด้วยจนถึงเวลาที่เขาถูกพาตัวขึ้นรถไฟไปในตู้ขบวนสุดท้าย และได้ร้องเพลงประจำค่ายร่วมกัน กลุ่มศิลปินของซเดนกาจึงสลายตัวไปโดยปริยายแต่อย่างน้อยก็ได้กระทำพันธกิจสำเร็จลุล่วงกล่าวคือ ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการเสียดสีนำเสนอความจริงออกมาให้เห็นชัดเจน ขณะเดียวกันก็พยายามเป็นกำลังใจหนุนให้เพื่อนนักโทษเข้มแข็งและมีความหวังต่อไป

Our group then dissolved, having completed its mission: to use satire to project the truth, while trying to give the audiences some moral support and hope. (Fantlová: 109)

แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาอันสั้นเหมือนดวงไฟในต้นคริสต์มาสแต่ก็ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้ที่ได้มีโอกาสชม

In the darkness of Terezín our cabaret had been like a sparkler on a Christmas tree that lights up and dazzles for a brief moment and then suddenly goes out. But everyone who saw it retained in his mind's eye the memory of its short, vivid brilliance. (Fantlová: 109)

จากการศึกษาในบทที่ 3 นี้ทำให้ภาพของสตรีที่ถูกกดขี่ข่มเหงจากการล้างเผ่าพันธุ์ได้รับการเติมเต็มขึ้นอีกในหลายๆแง่มุม นอกเหนือจากภาพของการเป็นผู้ถูกกระทำอย่างอยู่ดีธรรมแล้ว เรายังจะได้เห็นภาพของสตรีที่ลุกขึ้นมาเป็นผู้กระทำบ้าง นอกจากนี้จะมีคนลุกขึ้นสู้กับปฏิบัติแล้ว ยังมีคนลงมือกระทำการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้รอดชีวิต มีผู้ทำหน้าที่โอบอุ้มคุ้มครองพิทักษ์ปกป้องเพื่อนนักโทษด้วยกันตลอดจนให้ความบันเทิงแม้สภาพแวดล้อมจะไม่อำนวย ภาพที่ปรากฏในท้ายที่สุดจึงเป็นภาพของสตรีหัวใจแกร่งที่ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้พวกเธอกลายเป็นพยานผู้รอดชีวิตมาถ่ายทอดเรื่องราวให้ชาวโลกได้รับรู้

สารจากวรรณคดีประจักษ์พยาน

สิ่งที่อยู่ในวรรณคดีประจักษ์พยานนอกจากจะเป็นสารของสตรีที่ประสงค์จะพูดถึงเคราะห์กรรมของตนภายใต้การรุกรานของนาซีแล้ว ยังมีสารที่ผู้อ่านได้รับจากวรรณคดีประเภทนี้ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการให้อภัยหรือไม่ให้อภัย ผู้ที่ผ่านเหตุการณ์การล้างเผ่าพันธุ์มาด้วยตนเองจะยังสามารถให้อภัยมนุษย์ที่กระทำการเสมือนปีศาจร้ายได้หรือไม่ เป็นคำถามที่ยากสำหรับใครคนใดคนหนึ่งจะสามารถให้คำตอบอันเป็นที่สุด นอกจากนี้ผู้อ่านยังอาจถามตนเองว่าสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดจากการล้างเผ่าพันธุ์มาจนถึงปัจจุบันคืออะไร สตรีผู้รอดชีวิตบางคนพยายามให้คำตอบ ในบทที่ 4 นี้จึงเป็นการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการให้อภัย โดยก่อนที่จะศึกษาสารของวรรณคดีประเภทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ศิลปะการประพันธ์ที่ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อส่งสารก่อนอันจะทำให้เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างกลศิลป์กับสารที่ผู้ประพันธ์สื่อถึงผู้อ่านซึ่งพบว่ากลศิลป์ที่เด่นคือการบรรยายและกวีนิพนธ์

4.1 กลศิลป์ที่ใช้ในการส่งสาร

4.1.1 การบรรยาย

สารของวรรณคดีประจักษ์พยานได้รับการส่งมายังผู้อ่านด้วยศิลปะการประพันธ์ที่มุ่งให้ผู้อ่านรับสารอย่างเชื่อถือไว้ใจเคลือบแคลงเนื่องจากวรรณคดีประจักษ์พยานเป็นเรื่องเล่าในรูปแบบอัตชีวประวัติ กลวิธีการประพันธ์ที่โดดเด่นจึงเป็นการบรรยาย การบรรยายที่ใช้ในวรรณคดีประเภทนี้คือการบรรยายแบบเรียบง่ายตรงไปตรงมาเพราะเป็นการเสนอสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้ประพันธ์ ภาษาที่ใช้มีได้ตกแต่งด้วยถ้อยคำสำนวนให้วิจิตรอลังการ แต่เน้นให้ความสำคัญกับรายละเอียดของข้อเท็จจริงและรายละเอียดของอารมณ์ความรู้สึก ทั้งนี้เพราะผู้ประพันธ์ประสงค์จะถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของตนให้น่าเชื่อถือที่สุด ดังนั้นเพื่อให้ผู้อ่านเชื่อจึงต้องบรรยายให้สมจริงที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วยการให้รายละเอียดของสิ่งที่กล่าวถึงในทุกแง่ทุกมุม ขณะเดียวกันเนื่องจากผู้ประพันธ์เป็นพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง การบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์จึงเป็นสิ่งสำคัญมากเช่นเดียวกันเพราะจะทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความเชื่อถือ และก่อความสะเทือนใจให้กับผู้อ่าน ความสะเทือนใจนี้เองเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงสารของผู้ประพันธ์ได้

การบรรยายของลูซิลใน *From Ashes to Life* เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ประพันธ์ที่มีความสามารถในการใช้ศิลปะการบรรยาย ในตอนที่กองทัพอังกฤษเข้ามาปลดปล่อยเชลยในค่ายเบอร์เกน-เบลเซนให้เป็นอิสระนั้น ลูซิลได้นำนายทหารอังกฤษไปสำรวจภายในค่ายและพบปะ

สอบถามนักโทษแล้วก็ได้พบกับภาพอันน่าเวทนาของเหล่านักโทษ เธอถ่ายทอดความสะเทือนใจที่ตัวเธอเองเป็นผู้ประสบมาด้วยการบรรยายอันเปี่ยมประสิทธิภาพ เธอใช้ถ้อยคำธรรมดาที่เติมไปด้วยรายละเอียดที่บรรจุข้อเท็จจริงราวกับเป็นกล้องถ่ายภาพที่สามารถเก็บรายละเอียดทุกประการของสิ่งที่อยู่เบื้องหน้า ภาพของนักโทษชายที่ผอมราวกับเป็นโครงกระดูก กระดูกปูดโปน ดวงตาสีโหลไร้แววแดงก่ำด้วยพิษไข้ มือถือมีดกำลังเฉือนเนื้อส่วนสะโพกของศพที่อยู่ข้างกายของตนแล้วกลืนกินเนื้อนั้นลงไป

On a corner bunk, we saw a skeleton of a man, so emaciated that his skull showed every bone. He stared at us through sunken, feverishly blank, burning eyes. He held a knife in one hand, and as we watched, he slashed away at the thigh of a nearby corpse and then hungrily devoured the flesh.(Eichengreen: 125)

การบรรยายที่เปิดเผยข้อเท็จจริงอย่างถึงแก่นโดยไม่ปิดบังสิ่งใดไว้ให้เคลือบแคลงสงสัยเช่นนี้มีพลังอย่างยิ่งในการก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อผู้อ่าน ใครเลยจะปฏิเสธได้ว่าไม่รู้สึกสะดุ้งสะเทือนใจเมื่อได้อ่านการบรรยายตอนหนึ่งของลูซิล แต่เพียงเท่านั้นยังไม่พอเธอบรรยายความรู้สึกของเธอเป็นลำดับถัดมา อันที่จริงก่อนจะบรรยายความรู้สึกของตัวเองเธอได้บรรยายปฏิกิริยาของนายทหารอังกฤษก่อนว่าสองคนวิ่งหนีไป คนที่สามถึงกับอาเจียนออกมา อีกคนหนึ่งร้องตะโกนขอความช่วยเหลือ ส่วนตัวเธอเองนั้นประหนึ่งเป็นอัมพาตไปชั่วขณะ ขนาดว่าผ่านพบเหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ มากแต่ครั้งนี้เธอตัวสั่นกับภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า ลูซิลใช้ประโยคคำถามสลับกับการบรรยายเพื่อสื่อถึงความนึกคิดและความรู้สึกอันสับสนและหมดหวัง

I was paralyzed. I had seen and experienced much, but this man left me shaken. What had we become? The Germans had succeeded in reducing us to subhumans. Would we ever be normal again? It seemed impossible. Despite our liberation, I was totally without hope.(Eichengreen: 125)

ด้วยความที่เรื่องราวที่เผชิญมาเป็นประสบการณ์เฉพาะที่มีไข่มุมมนุษย์ทุกผู้ทุกนามจะมีโอกาสได้พบเห็น การบรรยายอย่างเอาใจใส่กับการให้รายละเอียดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นลักษณะเด่นของบันทึกประเภทนี้ เมื่อลูซิลกล่าวถึงตอนที่เธอและเพื่อนนักโทษนำนายทหารอังกฤษเข้าไปในอาคารอันเป็นคลังเก็บเสบียงของพวกเยอรมันเธอจึงบรรยายสภาพภายในคลังอย่างไม่เหลือสิ่งใดไว้ให้ผู้อ่านกังขา ตั้งแต่ตัวอาคารที่มีสีเขียวและมีป้ายบอกให้รู้ว่าเป็นสถานที่เก็บเสบียง ภายในตัวอาคารมีกล่องข้าวของเป็นร้อย ๆ กองอยู่บนโต๊ะ บนม้านั่ง และบนพื้น แยกประเภทของสิ่งของไว้อย่างดี ผู้อ่านจะสามารถนึกเห็นภาพของนาฬิกาข้อมือทั้งของสุภาพบุรุษสุภาพสตรี แหวน สายสร้อย เข็มกลัด เพชรนิลจินดา ตลอดจนเหรียญทองธนบัตรเงินตรา ไม่เว้นแม้กระทั่งพันทอง เมื่อบรรยายภาพเหล่านี้เสร็จก็ตามมาด้วยการบรรยายความสะเทือนใจของพวกเขาเมื่อนึกผู้ที่เป็นเจ้าของสิ่งเหล่านี้ ลูซิลไม่ต้องใช้ถ้อยคำมากมายที่บ่งบอกระดับความรู้สึกหรือไม่ต้องแจกแจงทุกชั้นตอนของห้วงอารมณ์ ทว่าการที่บอกว่าพวกเขาตกอยู่ในความ

เงียบและนึกถึงค่ายเอาชีวิตตลอดจนวิธีการที่สิ่งของเหล่านี้ถูกพรากจากผู้เป็นเจ้าของ ผู้ประพันธ์ก็ประสบความสำเร็จในการใช้กลศิลป์ของเธอแล้ว เธอสามารถทำให้ผู้อ่านนึกจินตนาการตามไปได้เป็นอย่างดีและเกิดความสะเทือนใจ

We stared in stunned silence, reluctantly remembering Auschwitz and how these heirlooms had been torn from our arms, fingers, and necks. Piles of gold teeth, removed from the mouths of the dead, were hoarded here, destined for distribution or sale to Germans.

(Eichengreen: 127)

การบรรยายความรู้สึกตอนที่ได้รับอิสรภาพ ลูซิลใช้ถ้อยคำธรรมดาสามัญ ไม่มีศัพท์เลิศหรูหรือศัพท์สูงส่งทั้งๆที่ น่าจะใช้ได้ในวาระที่ยิ่งใหญ่เช่นนั้น แต่เธอกลับใช้คำเรียบง่ายจริงใจ บอกเล่าอารมณ์อันซับซ้อน ณ ช่วงเวลานั้น ความรู้สึกผิด ความรู้สึกเดียวดาย ความคาดหวังที่ไม่เป็นจริง ความโศกเศร้าถึงผู้ที่จากไปได้รับการถ่ายทอดออกมาอย่างจับใจผู้อ่าน

Even though liberation seemed to promise a return to a normal life, it did not bring happiness. Instead, it revived feelings that had long been numbed by the daily struggle for both mental and physical survival—feelings of guilt, loneliness, and utter devastation. The reality of liberation was so different from what I had imagined. I had dreamed of a great party, with fanfare, music, dancing, and fireworks. There was, however, only renewed sorrow for the dead and little hope for the living. (Eichengreen: 126)

ในการบรรยายอวสานของมารดานั้น ลูซิลบรรยายให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงสภาพความแร้นแค้นในเขตควบคุมเสียก่อนว่าเธอและคารินน้องสาวอายุสิบเอ็ดปีกับมารดา มีอาหารรับประทานน้อยลงๆทุกทีจนวันหนึ่งถึงกับต้องรับประทานเปลือกมันฝรั่งทอด การบรรยายตอนนี้นำผู้อ่านประสบความสำเร็จในการสะกดผู้อ่านให้ถึงขั้นด้วยความตื่นตะลึงใจที่เห็นภาพที่สาวทำอาหารยามยากตามมีตามเกิดให้น้องส่วนน้องก็ยิ้มและเคี้ยวด้วยความดีใจเช่นเดียวกับแม่ที่ตาเป็นประกายเมื่อเห็นอาหารที่ลูกสาวทำซึ่งแม้จะอนาถาแต่ในยามอดอยากเช่นนี้ก็มีความหมาย นอกจากนั้นลูซิลยังทำให้ผู้อ่านตื่นตะลึงใจด้วยการย้อนภาพไปสู่อดีตที่เคยสมบูรณ์พูนสุขและกิริยาที่เธอเซ็ดน้ำตาให้กับมารดาอย่างอ่อนโยน

Karin even smiled as we chewed the gritty, tasteless, sticky mess.

Suddenly Mother sat up, fascinated by the brown patties, her eyes shiny and following my every move. I gave her a plate and fork, and she even tried to eat. We looked at each other, and for a brief moment, we were together in the sunny, large kitchen of our home in Hamburge. It was breakfast time and I was seven, skinny and tall, still growing, still refusing my breakfast of rolls with butter and jam that Sala had so carefully prepared. Angry and frustrated, she had

sputtered, "One day, Cecilia, you'll be grateful for potato peels!" How I'd laughed-potato peels! Imagine, potato peels!

Just as suddenly as this vision had appeared, it was gone. Now tears ran down Mother's sunken cheeks. Gently, I touched her face with my fingers and wiped away her tears.(Eichengreen: 42)

เมื่อถึงตอนที่มารดาจากไปเพราะขาดอาหารลูซิลก็ใช้การบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านสะท้อนใจอย่างยิ่งด้วยการให้ภาพของสองพี่น้องที่ต้องเดินเป็นระยะทางไกลและกินเวลากว่าสองชั่วโมงไปยังสุสานเพื่อจะพบว่าศพของมารดายังไม่ได้รับการฝังเพราะมีคนตายมากจนหาที่ฝังไม่ได้ แต่สองพี่น้องไม่ยอมแพ้ พวกเขาเข้าไปยังอาคารเก็บศพที่มีศพกองอยู่เต็มเพื่อค้นหาร่างของมารดาจนพบและช่วยกันหาพื้นที่ที่พอจะฝังร่างมารดาได้แล้วช่วยกันขุดดินอันแห้งแข็งเพราะอยู่ในช่วงฤดูร้อน การบรรยายตอนนี้ถึงถ้วนให้เห็นทุกรายละเอียดและทุกขั้นตอนของการกระทำอันน่าสรรเสริญของพี่น้องทั้งสอง พวกเขาช่วยกันนำร่างของมารดาออกมาจากกองซากศพแล้วหย่อนร่างลงไปหลุม พวกเขาถูกร่วมฝังพร้อมกับไม้ส้อมหาไม้แถวนั้นมาทำป้ายขีดเขียนชื่อและวันเกิดวันตาย

We found a tiny area and began to dig in the dry, stony earth. We spent hours in the July sun, the silence broken only by the scratching of the shovels against the dirt. When the hole in the ground finally seemed large enough, Karin took my hand, and we walked back to the great hall. We pulled and pushed and shoved corpses until we were able to lift Mother's body, heavy and cold with death, out of the pile. We carried her outside to the freshly dug, hole and lowered her into the open grave, barely big enough to embrace her body. (Eichengreen: 45-46)

ลูซิลจบการบรรยายที่บีบคั้นหัวใจด้วยการกล่าวถึงกิริยาของสองพี่น้องอายุเยาว์ที่ยืนนิ่งไม่ไหวติง หมดแรง ไม่มีแม้กระทั่งน้ำตาหรือคำสวดภาวนา

For a few painful moments, we stared at the planks and at the exposed feet, not yet able to part with the dead. Then we carefully filled the grave with earth and sand until only a small mound was visible. Using a stick, we scratched her name and dates of birth and death onto an oblong wooden marker that we found nearby. We placed it into the dry soil. We stood motionless and drained, staring at the grave. We had no tears and no prayers for our dead mother. (Eichengreen: 46)

การบรรยายของจูดีซใน *Seed of Sarah* ก็ใช้กลศิลป์การประพันธ์ที่ไม่ต่างกัน เธอบรรยายถึงตอนที่กองทัพอเมริกันระดมโจมตีเมืองไลป์ซิกทางอากาศอย่างหนักก่อนหน้าที่เธอจะได้รับอิสรภาพไม่นาน เหล่านักโทษหญิงถูกขังอยู่ภายในเรือนพักขณะที่เครื่องบินทิ้งระเบิดวัน

ละสี่ห้าครั้ง จูดิธบรรยายบรรยากาศด้วยถ้อยคำง่ายๆแต่บ่งบอกรายละเอียดแม้กระทั่งจำนวนคนเสียชีวิต จำนวนนักโทษที่แออัดถูกขังไว้ในโรงงานหมดหนทางหนี ท้องฟ้าเต็มไปด้วยอากาศยานที่ทิ้งระเบิดแบบปูพรม ขณะเดียวกันจูดิธก็ถ่ายทอดความรู้สึกของเธอและเหล่าผองเพื่อนที่นอนอยู่กับพื้นรอคอยชะตากรรม แต่ช่างน่าแปลกใจที่พวกเธอกลับปราศจากความกลัวและเข้มแข็งได้อย่างน่าชื่นชม

Next day some bombs fell on us. The whole lager burned away. We had four deads. We were put in another lager. 500 women in one room. During bombardments of Leipzig, three, four, five times a day. The aeroplans covered the whole sky, the bombs fell like icerain and big fires burned in all directions. We were beside a big factory with munition. We were lying on the ground of the barrack, waiting for the bombs. Without fear, without any sound. Most girls were already quite strong then. I was quite astonished that my hearth beated just as quiet as otherwise. (Isaacson: 178)

จินาใน *I Light a Candle* ก็ใช้การบรรยายอย่างละเอียดถึงการทำงานในค่ายกักกันทั้งของเธอและพี่สาว ผู้อ่านจะได้ทราบว่าจินาต้องทำงานในโรงงานผลิตเครื่องแบบที่เพิ่งตั้งขึ้นในค่ายและถูกสำรวจตรวจตราโดยผู้คุมงานชาวยิวและโดยพวกนาซีอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะผู้ที่ทำงานกะกลางคืน หญิงคนหนึ่งเพียงถูกพบว่าพูดคุยกับเพื่อนก็ถูกลากตัวออกมาจากโรงงานและปล่อยให้สุนัขที่ดุร้ายฉีกเธอเป็นชิ้นๆ คืนหนึ่งพี่สาวของเธอที่ชื่อมิเรียมออกไปทำงานนอกค่ายในหน้าที่เลขานุการพร้อมกับกลุ่มคนงานผู้ชายห้าสิบห้าคนในจำนวนนั้นมีสามีของเธออยู่ด้วยก็ถูกสำเร็จโทษเพราะถูกจับได้ว่าลักลอบนำอาหารเข้ามาให้ญาติมิตรในค่าย จินาถ่ายทอดวาระสุดท้ายของพี่สาวไว้อย่างตรงไปตรงมาด้วยถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างเรียบง่ายให้เห็นภาพสองสามีภรรยาที่ถูกบังคับให้เปลือยกายและขุดหลุมไว้รองรับร่างของตนเองและถูกยิงล้มลงไปในหลุมหลังจากรำลืออยู่ในอ้อมแขนของกันและกัน ภาพอันสะเทือนใจนี้ถูกเน้นให้ตื้นใจผู้อ่านยิ่งขึ้นด้วยการบรรยายอารมณ์ของจินาผู้สูญเสียผู้เป็นที่รักไปอย่างไม่มีวันได้กลับคืนมา นอกจากผู้อ่านจะเศร้าใจตามผู้ประพันธ์ไปด้วยแล้วยังอดเกิดความรู้สึกชื่นชมเหล่านักโทษหญิงไปพร้อมกันด้วยไม่ได้ เนื่องจากพวกเธอเห็นอกเห็นใจกัน ยอมเสียสละเพื่อกันและกันได้ เพื่อนของจินายอมทำงานแทนโดยจินาไม่ได้ร้องขอเพราะเห็นแล้วว่าจินาดกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์จนไม่สามารถทำงานต่อไปได้

They were marched off to the mountain, and had to strip naked and dig their own graves. Miriam had asked if she could say goodbye to her "husband", and when they were in each other's arms they were shot together into the grave.

I cried so much that night that I would filled endless buckets with my tears. I was lying on the floor in a corner, sobbing among a pile of uniforms. My fellow workers were so affected by this latest tragedy that they rallied round and

tried to help, and one of them took over my machine to cover for me on the night shift.(Turgel: 60)

จินาทิ้งท้ายความรู้สึกของเธอที่มีต่อพี่สาวไว้ในท้ายบทว่า พี่สาวเคยนอนหนุนแขนซ้ายของเธอ แต่นับจากคืนนั้นเป็นต้นมาแขนซ้ายของเธอก็ว่างเปล่า เป็นความรู้สึกประหนึ่งถูกใครมาฉีกเนื้อออกไปจากร่าง

Miriam used to sleep on my left side in the barrack and, from that moment to this, my left arm has always felt chilly, as if a part of my flesh had been cut away from me.(Turgel: 61)

นันดาเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของผู้ที่ใช้กลศิลป์ในการบรรยายได้อย่างดี ในเรื่อง *The Blessed Abyss* เธอใช้ศิลปะเรียงร้อยถ้อยคำถ่ายทอดความรู้สึกได้อย่างถึงแก่นของอารมณ์ เช่นตอนที่ตกเป็นเชลยของเกสตาโป ต้องถูกกักขังอยู่ในคุกก่อนจะถูกส่งต่อไปยังค่ายกักกันในตอนแรกนั้นคือคุกที่มีนสเตอร์เธอใช้ความเปรียบเปรยเทียบห้องอันคับแคบกับโลงศพ ใครที่อยู่ข้างในก็เหมือนกับถูกฝังทั้งเป็น และเมื่อแสงไฟถูกดับลงจนเหลือเพียงความมืดสนิทเธอก็รู้สึกราวกับนั่งอยู่ในสุสานที่รายล้อมด้วยซากศพ คำคืนอันยาวนานผ่านไปอย่างทรมานโดยมีเพียงศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นหลักใจ

I now looked around the cell more carefully. How it was! Like a coffin, I thought...Buried alive!(...) The horror I felt escalated to the most tormenting fear. Now the light was turned off from the hallway, and the horrid gloom of the dungeon surrounded me completely. It seemed to me like I was sitting in a morgue in the company of dead bodies.(..) Yet I wanted to remain upright in a strong and steadfast belief in Him up above. I wanted to try "bear the inevitable with dignity," even if heart almost threatened to break...(Herbermann: 72-73)

ด้วยศรัทธาที่เท่าทันที่ทำให้นันดาสามารถรักษาความเข้มแข็งทางจิตใจไว้ได้จนสามารถอดทนต่อสภาวะในที่คุมขังซึ่งเธอบรรยายไว้ว่ามีที่นอนสี่ที่ เก้าอี้ขนาดเล็ก โต๊ะขนาดเล็กมากหนึ่งตัว และม้านั่งยาวขนาดเล็กอีกหนึ่งตัวพร้อมกับถังไม่มีฝาปิดสำหรับใส่สิ่งขับถ่ายซึ่งจะได้เทในตอนเช้า

เมื่อเธอถูกย้ายอีกครั้งมาที่คุกของศาล แม้ว่าสภาพของคุกจะสะอาดสอาดดีขึ้น ทว่าความรู้สึกของนันดาในตอนนั้นคือถูกความกลัว ความสิ้นหวัง ความอ้างว้างจู่โจมเข้าจับใจ ผู้อ่านจะเห็นภาพผู้สูญเสียอิสรภาพเดินกลับไปกลับมาในห้องแคบ ๆ อันมืดสลัวพร้อมกับน้ำตาที่ไหลอาบหน้า

Worn down, unconsolated, indescribably sad, I paced back and forth in my cell on this evening, again and again, back and forth... The tears I had held back the whole day now poured forth again plentifully. My last energy went into this. (Herbermann: 79)

ผู้อ่านรับรู้ถึงความทุกข์โทมนัสที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดออกมา อีสราภาพที่ถูกปล้นไปทำให้เธอไร้พลังอำนาจที่จะกระทำการสิ่งใดได้แต่จ้องมองกำแพงคุกที่ล้อมรอบอยู่เงียบ ๆ อย่างสิ้นหวัง

Oh, all the grief one feels cannot be expressed! How hotly and acutely a human heart can rebel. And then the powerlessness and great hopelessness, the speechless staring at the dungeon walls.... Buried alive! At times there was no glimmer of hope left in me. The deepest darkness surrounded me during the long, often completely sleepless nights.(Herbermann: 80)

นันทาบรรยายความรู้สึกที่เธอถูกตัดขาดจากธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง ได้เห็นเพียงสีเขียวของท้องฟ้าจากหน้าต่างลูกกรงไม่เคยได้เห็นสนามหญ้าเขียวขจี ป่าหรือท้องทุ่งใดๆ ไม่เคยได้เห็นดอกไม้เว้นแต่ดอกไม้ที่หัวหน้าผู้คุมถือเข้ามาในห้องขังเพื่อให้เธอได้ชื่นชมเพียงชั่วครู่

In general, I suffered a lot in these years, having to dispense with nature entirely, with its green, its flowers, the forest, and the meadows. Oh, our life was so gray, and so painful, too.(...)

I felt doubly thankful when the chief guard appeared one day in my cell with a magnificent bouquet of roses so that I might enjoy it for a few moments... How I feasted my eyes on the colors and forms, how I soaked up the fragrance! (Herbermann: 90)

นันทาเป็นคนยึดมั่นในศาสนาเป็นที่ยิ่ง แต่ไม่ว่าจะมีศรัทธาอันมั่นคงสักเพียงไหนการที่ต้องอยู่แต่ในที่แคบๆมืดๆ ถูกตัดขาดจากครอบครัวเพื่อนสนิทมิตรสหาย ถูกตัดขาดจากโลกภายนอกและชีวิตในอดีตที่เคยดำเนินมาอย่างปกติสุขย่อมสามารถทำให้คนผู้นั้นศรัทธาคลอนแคลนไปได้ และอดมิได้ที่จะตัดพ้อพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่เหตุใดจึงดลบันดาลให้เธอต้องพบกับความทุกข์ทรมานถึงเพียงนั้นโดยไม่มีคำอธิบายอันสมเหตุสมผลเลย เธอบรรยายความรู้สึกของผู้ที่สูญเสียอีสราภาพได้อย่างลึกซึ้งกินใจ

Yes, the nights were long, endlessly long. Even today I can see the window bars creeping slowly over the gray floor in the moonshine. Then I often got up, stood on the stool or pulled myself up on the bars, and observed the starry skies and my quiet, beloved hometown, which slept under their protection;(...)

Oh my God, my soul sobbed! You have also given power to the pain and the torment in our hearts. And you alone can help me come to terms with this. I cannot comprehend why You created so much unbridled suffering, so much senseless and insane pain. Help me, that I may come to terms with this! (Herbermann: 80)

การบรรยายเหตุการณ์และอารมณ์ความรู้สึกที่เธอมีประสบการณ์ในค่ายกักกันก็ทำได้ อย่างชัดเจนในทุกรายละเอียดและสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านเช่นตอนที่เธอบรรยายถึงนัก

โทษยืนรอการขานนับจำนวน นักโทษต้องยืนคอยเท้าเปล่าอยู่ท่ามกลางอากาศหนาวของดอนรุ่งสางหรือแม่ในช่วงที่ร้อนที่สุดของฤดูร้อน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายนถึง 1 ตุลาคมนักโทษทุกคนไม่มีรองเท้าสวมใส่ ดังนั้นเมื่อต้องไปทำงานหนักทุกวันนักโทษส่วนใหญ่ก็เท้าแตกเลือดไหลเป็นแผลหรือบวมพอง นันดากล่าวว่าภายหลังเธอไม่เคยเห็นโรคเท้าอย่างที่เคยเห็นที่ค่ายนั้นอีกเลย เธอรู้สึกสงสารหญิงสูงอายุซึ่งบางคนก็อายุมากกว่าหกสิบหรือเจ็ดสิบปีหรือคนป่วยที่ต้องทรมาณในระหว่างการขานเรียกบางคนก็ยืนหลังน้ำตาเจี๊ยบๆ คนอื่นๆก็ทรมาณด้วยความรู้สึกสารพัน นานาชนิดทั้งคิดถึงบ้าน ทั้งหวาดกลัว ไหนจะความไม่รู้ว่อนาคตที่รออยู่เบื้องหน้าจะเป็นอย่างไร

I felt immensely sorry for the very old and sick inmates. How many silent tears flowed during the morning roll-call count. We were never rested, but always nervous and always agitated, and the homesickness, horror, and uncertainty burned in our souls. During these early roll calls I begged heaven every morning for courage and strength to face the newly dawning day. One had greater need for these gifts from the Holy Ghost in this hell than anywhere else in the world. (Herbermann: 118)

หรือตอนที่เธอบรรยายการถูกขังเดี่ยวเป็นเวลาถึงแปดวันแปดคืนโดยเฉพาะความรู้สึกราวกับตกอยู่ในฝันร้ายในคืนแรกที่ได้ยินเสียงกรีดร้องระงมของเชลยสตรีที่ได้รับทัณฑ์ทรมาณอยู่รอบข้าง เสียงคร่ำครวญของผู้ที่หิวโหยจนทำให้หันคารู้สึกราวกับเข้ามาอยู่ในกรงขังสัตว์ที่บาดเจ็บก็ไม่ปาน ผู้อ่านทราบจากการบรรยายว่าสิ่งที่ทำให้เธอรอดพ้นวิกฤตในชีวิตครั้งนั้นมาได้ก็เพราะความศรัทธาในพระเจ้าโดยแท้

Through the silence of the nights, the screams of horror of the martyred inmates ran out eerily. Often I heard the despairing call: "Hunger, hunger!" Such savage noises emanated from the people here that I felt like I was sitting in a cage with wild and fatally injured animals. The hours crept by. And yet I looked forward to night, because at least then one of the devilish overseers would not appear in the cell and deal out beatings and kicks arbitrarily. In these days and nights God was closer to me than ever before. In my soul a light was burning that no one could extinguish. (Herbermann: 143)

การบรรยายความคิดของชเดนกาในเรื่อง *My Lucky Star* ระหว่างการเดินทางครั้งสุดท้ายที่แสนวิบากนอกจากจะสะท้อนสายใยสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องอันสะท้อนอารมณ์แล้วยังแสดงถึงปรัชญาชีวิตอันน่าประทับใจ น้องสาวของเธอหมดแรงกายแรงใจเดินต่อไปไม่ไหวแล้ว เธอร้องขอชเดนกาให้ทิ้งเธอไว้แต่ชเดนกาแม้จะเห็นอยู่ว่าลิดาไม่อยู่ในสภาพที่จะเดินอีกแล้ว ทว่าเธอจะทิ้งน้องที่ตั้งครรภ์ได้ห้าเดือนไว้เบื้องหลังได้อย่างไรโดยเฉพาะเมื่อรู้ที่อยู่แก่ใจว่าน้องคงถูกพวกนาซียิงทิ้ง การบรรยายความคิดของเธอตอนนี้ทำให้ผู้อ่านอดซาบซึ้งในความรักของพี่สาวที่มีต่อ

น้องสาวมิได้เลย เธอถามตนเองว่าจะยอมแตกแถวออกมาอยู่กับน้องและยอมถูกยิงไปพร้อมกับน้องไหมเพราะบางทีความตายอาจมิได้น่ากลัวอะไรนัก ถึงที่สุดแล้วมันก็คงเป็นสิ่งธรรมดา เบนและเจียบเหมือนกับเกล็ดหิมะที่ลอยละล่องอยู่รอบตัวเธอในขณะนั้น อย่างไรก็ตามเธอก็ไม่ยอมแพ้ น้องของเธอจะต้องแข็งแรงเดินต่อไปให้ได้ พวกเธอทั้งคู่จะต้องมีชีวิตรอด เธอรู้สึกว้าวปลั่งที่จะช่วยให้มนุษย์รอดในวาระที่วิกฤตของชีวิตนั้นซ่อนตัวอยู่อย่างลึกลับ ณ ที่ใดที่หนึ่งในร่างของทุกคน เมื่อถึงเวลาที่สถานการณ์คับขันถึงขีดสุดชีวิตแขวนอยู่บนเส้นด้ายแล้วพลังนี้ก็จะแสดงตัวออกมาช่วยให้คนเราทำงานสำเร็จในสิ่งที่ดูจะเป็นไปไม่ได้ ชเดนกาจึงสามารถทำให้น้องรวบรวมพลังกายพลังใจลุกขึ้นมาเดินต่อได้สำเร็จ

Everything inside me was in revolt.

Somewhere inside each of us is a survival kit. We never know where it is, or what is in it, until it opens at the critical moment. It contains no drugs or bandages, just firm instructions about what to do—and the necessary strength to do it. An immense, mysterious strength that we never know we possess wells up from hidden depths, but only in extreme situations when our lives are at stake. We don't understand where it comes from, or by what miracle it helps us to achieve the impossible. (Fantlová: 159)

การบรรยายอีกตอนหนึ่งของชเดนกาก็จับใจผู้อ่านไม่แพ้กันคือตอนที่เธอมาถึงค่ายกรอส โรเซนเป็นคืนแรก ทุกสิ่งตกอยู่ในความเงิบงัด เธอหลบออกมาจากที่พักเพื่อตีมด้ากับบรรยากาศโดยไม่มีผู้ใดอยู่รอบข้างเลยมีแต่เธอผู้เดียวกับดวงดาวสูงเสียดฟ้าที่มองลงมายังมนุษย์โลกประหนึ่งจะเยาะหยันความโอหังและต่ำต้อยด้อยค่าของมนุษย์ผู้ดำรงอยู่บนดาวเคราะห์ดวงนี้เพียงชั่วเวลาอันสั้น ดวงดาวราวกับจะพูดว่า สงคราม ความภาคภูมิใจและชัยชนะอันโง่เขลาของมนุษย์นั้นช่างน่าหัวร่อเสียนี้กระไร ชีวิตมนุษย์ช่างแสนสั้นเสมือนแมลงเม่าแต่มนุษย์ก็ไม่เคยมีความคิดที่จะใช้มันอย่างคุ้มค่า ดวงดาวเหมือนจะเอ่ยเอื่อนวาทว่ามองดูเราสิพวกเราเท่านั้นที่จะดำรงคงอยู่ ประโยคของชเดนกาที่เรียงร้อยด้วยถ้อยคำอันแฝงความหมายลึกซึ้งนี้มีศิลปะในการจูงใจผู้อ่านให้คิดตามไปถึงการกระทำของนาซีที่ทำลายชีวิตผู้คนอย่างบ้าคลั่ง คิดถึงสงครามโลกที่แทบจะทำให้โลกพินาศย่อยยับ คิดถึงความตายที่ปราศจากเหตุผลได้จะมาอธิบาย แล้วผู้อ่านก็เกิดความสนใจและอยู่ในภาวะที่หากเป็นในทางพุทธศาสนาก็อาจเรียกได้ว่าเห็นสังขารของชีวิต

There was no one around, only the stars winking down at the human dress. No, not winking—rather, mocking the folly, vanity, and pettiness of their transitory short-lived presence on the planet. They seemed to be saying how trivial and ridiculous man was, with his wars, his pride, and his silly little victories. Their lives last no longer than a mayfly's, and they have no idea how to spend them. Gaze upon us, said the stars. We alone remain. (Fantlová: 162)

4.1.2 กวีนิพนธ์

นอกจากกลศิลป์ในรูปแบบของการบรรยายแล้ว บทกวีของสตรีที่นำมาศึกษากลุ่มนี้ยังใช้กลศิลป์ที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่งคือกวีนิพนธ์ ทว่าเรื่องราวของพวกเธอมิได้เป็นเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้กวีนิพนธ์ชนิดที่มี จันทรลักษณ์ประดับประดาตกแต่งให้วิจิตรอลังการด้วยคำศัพท์เลิศหรูต่างๆ กวีนิพนธ์ที่ปรากฏในบันทึกประเภทนี้จึงอยู่ในรูปแบบของกวีนิพนธ์ที่เรียบง่าย กลอนเปล่าหรือบางครั้งเกือบจะดูไม่เป็นกลอนเปล่าด้วยซ้ำแต่เป็นการใช้ประโยคที่นำมาเรียงกันแล้วดูไม่เป็นการบรรยายตามปกติธรรมดาก่อให้เกิดผลทางความรู้สึกของผู้อ่านซึ่งก็คืออารมณ์สะเทือนใจ

ในบันทึกเรื่อง *From Ashes to Life* ลูซิลแบ่งเนื้อหาของเธอออกเป็นสิบสองบท มีอยู่เจ็ดบทที่เธอขึ้นต้นบทด้วยกลอนเปล่าได้แก่บทที่ชื่อ "Foreboding" อันเป็นบทเปิดเรื่อง บทที่ชื่อ "Sala" มีเนื้อหาสำคัญอยู่ที่แม่ที่ต้องตายจากกันไป บทที่ชื่อ "Karin" คือน้องสาวอายุสิบสองปีที่ต้องมาพรากจากไปอีกคน บทที่ชื่อ "Szaja" บอกเล่าถึงความรักในเขตควบคุม บทที่ชื่อ "Auschwitz" มีเนื้อหาเกี่ยวกับค่ายกักกัน บทที่ชื่อ "The Scar" ยังคงมีเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ทรมานในค่ายกักกัน และบทที่ชื่อ "Liberation" กล่าวถึงการได้รับอิสรภาพ จะเห็นว่าลูซิลเลือกให้ความสำคัญกับบทที่มีเนื้อหาเด่นด้วยการใส่กวีนิพนธ์ไว้ต้นบท กลอนเปล่าของลูซิลมีรูปแบบเรียบง่ายใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ไม่มีศัพท์ยากหรูหรา เนื้อหาของบทกวีเป็นการสรุปเรื่องราวทั้งหมดในบทนั้นๆ หรือเลือกเน้นเฉพาะเหตุการณ์ที่เธอเห็นว่าสำคัญที่สุด ที่สำคัญคือมีพลังในการก่อให้เกิดผลกระทบใจผู้อ่านเช่นในบทที่ชื่อ "Karin" เธอต้องพรากจากน้องสาวไปอย่างไม่มีวันกลับหลังจากเพิ่งสูญเสียมารดาไปไม่นาน เธอบอกเล่าต่อผู้อ่านให้รู้ว่าน้องสาวได้รับความกระทบกระเทือนใจอย่างแรงจากการเสียชีวิตของมารดาจนหมดอาลัยตายอยากในชีวิต ก่อนหน้านั้นเธอเพิ่งทำใจได้จากการสูญเสียบิดาที่ถูกเกสตาโปจับตัวไปยังค่ายกักกันแล้วก็นำเจ้ากระดูกใส่กล่องซิการ์กลับมาให้ แต่การสูญเสียมารดาทำให้คารินไม่สามารถจะกลับมาเป็นเด็กน้อยคนเดิมได้อีกเลย เธอไม่พูดไม่ยิ้มหัวอีกต่อไป วันที่ฝังศพมารดาพร้อมกับเป็นวันฝังส่วนหนึ่งของตัวเองไปด้วย และเมื่อพวกนาซีคัดเลือกคนจากเขตควบคุมคารินจึงถูกคัดเลือกให้ไปอยู่ทางซ้ายแยกจากลูซิล พี่สาวผู้จ้องมองน้องถูกต้อนขึ้นรถบรรทุกทุกอย่างไม่มีทางช่วยเหลือใดๆ ได้แต่เห็นน้องเบิกตากว้างด้วยความตื่นตระหนกตัวสั่นงันงกและต่างยื่นมือเข้าหากันโดยไม่มีวันจะเอื้อมมาสัมผัสกันได้ อีกชั่ววินาที ลูซิลรู้สึกเหมือนจะหมดสติและสะอึกสะอื้นรำไห่ประหนึ่งจะขาดใจเช่นเดียวกับครอบครัวอื่นๆ ที่ต้องสูญเสียสมาชิกไปในคราวเดียวกัน เด็กเล็กมากมายต้องถูกพรากจากผู้เป็นที่รักในครั้งนี้ ลูซิลจับบทของเธอตอนที่พี่น้องสามสาวที่อยู่ห้องติดๆ กันในเขตควบคุมเสนอให้ลูซิลไปอยู่กับพวกเธอเพราะเห็นใจว่าลูซิลเหลืออยู่ตัวคนเดียวในขณะที่พวกเธอทั้งสามก็ปราศจากบิดามารดาเช่นกัน แล้วลูซิลก็ได้แต่นั่งพูดคนเดียวในห้องอันอ้างว้างภาวนาขอให้มารดาผู้ล่วงลับยกโทษให้เธอด้วยที่ไม่สามารถดูแลน้องตามที่สัญญาไว้ได้ ขณะเดียวกันก็ได้แต่ส่งใจไปปลอบน้องไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตามขอให้น้องอย่าร้องไห้ กลอนเปล่าของลูซิลที่ขึ้นต้นบทนี้

จึงมีเนื้อหากล่าวถึงสถานที่ที่ปราศจากเด็ก ไม่มีเสียงเด็กหัวเราะ ไม่มีดวงตาเป็นประกาย ไม่มีน้ำตาของความมองแแง ไม่มีเท้าเล็กๆที่กระโดดโลดเต้น ไม่มีดวงหน้าที่อ่อนหวานขอร้อง พวกเขาเยอร์มันเป็นผู้กระชากมือน้อยๆหายไปกับขบวนรถบรรทุกคันแล้วคันเล่า ไม่มีวันจะได้เห็นรอยยิ้มหรือสรรพสำเนียงของพวกเขาเด็กๆอีกต่อไป

A place without children:

No children laugh,
 No eyes twinkle,
 No girlish tears,
 No feet are skipping,
 No face plead,
 No boys make mischief,
 No warm hands reach:
 There are no children.
 The Germans tore our hands
 From theirs,
 And they disappeared
 In the distance.
 Truck, after truck, after truck
 Of smiling,
 Crying,
 Children.
 Never to be seen again. (Eichengreen: 47)

ในบทที่ชื่อ "Auschwitz" เนื้อหาที่เป็นร้อยแก้วเป็นการบรรยายเรื่องราวของค่ายกักกันที่ลูซิลเข้าไปอยู่หลังจากถูกขนย้ายจากเขตควบคุม Lodz โดยขบวนรถไฟขบวนพิเศษ เธอออกเล่าสภาพของค่ายตั้งแต่เมื่อเหยียบย่างเป็นก้าวแรกและความเป็นไปทั้งหลายในค่ายซึ่งทุกขั้ทรมาณไม่น้อยไปกว่าสตรีผู้บันทึกคนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องวิ่งเปลือยกายผ่านนายแพทย์เมนเกลเพื่อให้แพทย์ผู้นี้คัดเลือกเพื่อนำตัวคนที่ยังแข็งแรงไปใช้แรงงานทาส ค่าย Dessauer Ufer เมืองฮัมบูร์ก ประเทศเยอรมนี ทว่ากลอนเปล่าที่ลูซิลประพันธ์ไว้ต้นบทกลับไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดใดๆของสภาพความเป็นไปในค่ายเลยแต่เธอกลับกล่าวถึงสิ่งๆหนึ่งนั่นคือเส้นผมจำนวนมากทั้งสีทอง สีน้ำตาล สีดำ ทั้งเป็นหลอด เป็นคลื่น หรือเหยียดตรง แล้วเธอก็กล่าวถึงศีรษะอันล้านเลี่ยนที่สัมผัสกับความเย็นของอากาศตรงๆ หลังจากนั้นก็เป็นประโยคคำถามว่าจะเอาเส้นผมที่กองเป็นภูเขาเหล่านี้ไปใช้ทำอะไรกัน คำตอบคือ เอาไปยัดหมอนยัดที่นอนและเก้าอี้ จึงมีประโยคคำถามสุดท้ายว่า แล้วคนที่ใช้หมอนใช้เก้าอี้ที่ยัดด้วยเส้นผมมนุษย์ที่ได้มา

ด้วยเลือดและน้ำตาพร้อมคำสาปแช่งจะไม่รู้สึกอะไรบ้างเลยเขียวหรือ บทกวีนี้ไม่ต้องบรรยายรายละเอียดใดๆ ผู้อ่านก็ทราบได้เองจากสัญลักษณ์เส้นผมจำนวนมากหลากหลายชนิดและศีรษะล้านของสตรีว่าผู้ประพันธ์สื่อถึงค่ายกักกันนั่นเอง เธอขึ้นต้นกลอนเปล่าโดยใช้ประโยคบอกเล่าแล้วตามมาด้วยประโยคคำถามประโยคทีหนึ่งสลับกับประโยคบอกเล่าอีกหนึ่งประโยคตามด้วยประโยคคำถามประโยคที่สองและประโยคบอกเล่าอันเป็นคำตอบ ปิดท้ายด้วยคำถามที่สามอันไม่มีคำตอบ เป็นการทิ้งท้ายไว้ให้ผู้อ่านใคร่ครวญพิจารณาหาคำตอบเอาเอง

The room was filled
 With mountains of hair,
 blond, brown, and black,
 curly, wavy, and straight.
 Cold bare scalps—
 who had ever heard
 of women
 without hair?
 Their shining strands
 Left behind.
 What will they do
 with these mountains of hair?
 "Fill pillows,
 mattresses
 and chairs!"
 Does it bother those
 who use
 these pillows and chairs
 filled with human hair,
 drenched with
 blood,
 with tears,
 and with curses? (Eichengreen: 88)

ในบทที่ชื่อว่า "Liberation" ลูซิลบอกเล่าเรื่องราวทุกชั้นตอนที่กองทหารอังกฤษเข้าปลดปล่อยบรรดานักโทษให้เป็นอิสระจนถึงตอนที่พวกทหารต้องใช้รถขุดดินขุดหลุมขนาดมหึมาที่ทั้งใหญ่ทั้งลึกหลายหลุมแล้วผลักร่างของเชลยที่ไม่รอดชีวิตหลายพันร่างที่กองสุมอยู่ลงไปหลุมเหล่านั้น นักโทษที่ไปร่วมพิธีฝังศพนี้จะยืนอยู่ขอบหลุมดังเช่นลูซิล ฟังนักบวชสวดภาวนาเป็นภาษาอังกฤษและภาษาฮีบรูแล้วลูซิลก็สิ้นสติสัมปชัญญะ เมื่อฟื้นขึ้นอีกทีหนึ่งก็อดร้องไห้ไม่ได้

เธอจบบทลงด้วยการกล่าวว่า เป็นความรู้สึกที่ไม่สามารถจะเอื้อนเอ่ยออกมาเป็นถ้อยคำเนื่อง
จากไม่มีคำพูดใดที่จะอธิบายความเจ็บปวดอันล้ำลึกและปริเวทนาการแห่งความสูญเสียที่เธอรู้
สึกอยู่นี้ได้ ในบทกวีที่ยาวกว่าทุกบทที่ผ่านมา เธอให้ภาพของผู้ปลดปล่อยที่ขบรถขุดดินกำลังทำ
การกลบฝังร่างเขียวคล้ำไว้ชื่อเสียงเรียงนามทั้งชายหญิงและเด็กที่ถูกสังหารด้วยความเกลียดชัง
ภาพต่อมาเป็นภาพของนักบวชกำลังกล่าวคำรำลึกถึงผู้ตายก่อนที่ลูซิลจะบอกเล่าถึงตนเองว่า
เห็นท้องฟ้าหม่นเหมือนลูกโป่งและหมดสติไปเมื่อได้สติอีกครั้งก็ยังคงได้ยินและเห็นรถขุดดินยังทำ
ภารกิจเดิมอยู่ส่วนตัวเธอก็ทำให้ให้แก่ผู้ที่ถูกฝังอยู่ในหลุม จะเห็นว่าบทกวีถ่ายทอดเรื่องราว
ในตอนท้ายบทที่เป็นร้อยแก้วอย่างเหมือนกันเพียงแต่ด้วยรูปแบบที่ต่างกันเท่านั้น

At the gravesite
Liberators
In huge, green
Buldozers
Covered with mud,
Churn the damp, warm earth
Until a black gaping pit
Embraces
The stench of greenish bodies-of nameless
Men, women, and children
Killed by hate.
The chaplain recites his prayer.
His words speak gently, painfully,
Of the past and present:
"Our dead-never to be forgotten."
Their desperate, pleading voices
Ring in my ears.
The sky spins above me,
Spins like a balloon,
And the ground under my feet
Heaves and crumbles
Into nothingness.
I open my eyes
To the touch of gentle, soft hands,
A caring face,
In a sun-drenched blue walled room.

Outside:
 Bulldozers still
 Whine and work,
 Their reviving, screaming engines
 Unearthing
 Years of pent-up
 Pain: I weep for those
 In the gaping, black pit-
 Their deaths
 My eternal unrest.(Eichengreen: 119-120)

ในบันทึกเรื่อง *Auschwitz and After* ของชาร์ลोटต์นักโทษชาวฝรั่งเศสที่มีได้เป็นยิว เธอให้ภาพสะเทือนใจเป็นตอนๆด้วยการใช้ภาษากระชับ ประโยคสั้นๆ แต่ละบทของเธอเล่าเรื่องราวสั้นๆที่จับในหัว เป็นเรื่องของเพื่อนนักโทษหรือเรื่องของตัวเองโดยตรง หลายครั้งลีลาการเขียนของเธอเป็นกลอนเปล่า ในบทที่ชื่อ "Roll Call" เธอบอกเล่ากิจวัตรประจำวันของบรรดานักโทษที่จะต้องมาเข้าแถวเพื่อรอรับการนับจำนวน เป็นกิจวัตรที่เริ่มตั้งแต่ตีสามของทุกวันกินเวลามาจนพระอาทิตย์ขึ้น จะยาวนานอย่างไร้ที่สิ้นสุดแล้วแต่เหตุการณ์ เช่นวันหนึ่งเหล่านักโทษยืนคอยนานกว่าปกติ จนทหารเอสเอสคนหนึ่งซึ่งดูจากเครื่องหมายบนหมวกทำให้รู้ว่าเป็นแพทย์ปรากฏกายขึ้นแล้วตั้งคำถามผ่านลำโพงว่ามีผู้ใดบ้างที่ไม่สามารถทนการเข้าแถวเพื่อนับจำนวนได้ ซึ่งอันที่จริงแล้วชาร์ลोटต์กล่าวว่าใครจะทนได้กับการยืนเฉยๆชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่าติดต่อกันหลายชั่วโมง ตอนกลางดึกท่ามกลางหิมะโดยไม่ได้กินไม่ได้นอน ใครจะทนกับความหนาวเหน็บจนจับชั่วหัวใจเป็นเวลานานหลายชั่วโมงเช่นนั้นได้ ในที่สุดแล้วก็คงต้องตายกันไปอย่างไรก็ตามก็มีคนยกมือขึ้นบ้างแต่มีจำนวนน้อยเกินไปกว่าที่นายแพทย์คาดหวัง เขาจึงให้ล่ามถามอีกว่าอาจมีคนที่สูงอายุหรือเจ็บป่วยอยู่ที่ทนการยืนคอยนับจำนวนเช่นนี้ไม่ได้ก็ขอให้แสดงตัวด้วย มีคนยกมืออยู่บ้างแต่ได้รับการเตือนจากเพื่อนๆว่าอย่าไปบอกดีกว่า มือที่ยกขึ้นแล้วจึงลดต่ำลงยกเว้นหญิงมีอายุผู้หนึ่งที่พยายามเขย่งตัวและชูแขนให้สูงที่สุดเท่าที่จะสูงได้พร้อมกับโบกไปมาด้วยกลัวว่าคนจะไม่เห็น ซึ่งอันที่จริงเจ้าหน้าที่ก็เดินจากไปแล้วแต่หญิงสูงวัยก็กล่าวว่าเธออายุหกสิบเจ็ดปีแล้ว เจ้าหน้าที่เมื่อได้ยินดังนั้นก็เรียกเธอให้ไปรวมกับกลุ่มที่แสดงตัวก่อนหน้านี้แล้วนายแพทย์ก็พาคนทั้งหมดไปยัง "บล็อก 25" สถานที่ที่เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักโทษว่าเป็นเสมือนสุสานคนเป็น ใครที่เข้าไปอยู่ที่นั่นก็คือรอความตายเท่านั้น บทนี้มีความยาวเพียงหน้าครึ่งเท่านั้นแต่ลีลาการเขียนของชาร์ลोटต์บีบคั้นจิตใจผู้อ่านอย่างยิ่งโดยเฉพาะในช่วงต้นที่เธอใช้ประโยคสั้นๆแทบจะบรรทัดละประโยคถ่ายทอดการรอคอยในระหว่างยืนรอนับจำนวนอันซ้ำซากจำเจ น่าเบื่อหน่าย ทุกข์ทรมานทั้งร่างกายทั้งทางจิตใจ คินแล้วคินแล้ววันแล้ววันแล้วผ่านไปโดยปราศจากความหวังใดๆ

SS in black capes have walked past. They made a count. We are waiting still.

We are waiting.

For days, the next day.

Since the day before, the following day.

Since the middle of the night, today.

Since the middle of the night, today.

We wait.

Day is breaking.

We await the day because one must wait for something.

One does not live in expectation of death. One expects it.

We have no expectations.

We expect only what happens. Night because it follows day. Day because it follows night.

We await the end of the roll call. (Delbo:22)

อีกตัวอย่างหนึ่งของกลอนเปล่าของชาร์ล็อตต์เป็นบทกลอนที่ไม่มีชื่อ ไม่มีฉันทลักษณ์ตายตัว ไม่มีสัมผัสที่เป็นแบบแผน แต่ละประโยคใช้ถ้อยคำน้อยตั้งแต่หนึ่งคำไปจนถึงมากที่สุดคือเจ็ดคำ ในบทนี้กล่าวถึงเชลยที่เป็นเพื่อนของชาร์ล็อตต์ที่สิ้นชีวิตไปที่ละคน มีทั้งคนที่ตั้งงามโดยเด่น มีทั้งคนที่ไม่ได้สวยงามหรือโดดเด่นอะไร ล้วนยังอยู่ในวัยสาวสะพรั่งและกล้าหาญด้วยกันทั้งสิ้นแต่ต่างต้องจากโลกนี้ไปรวมทั้งตัวผู้ประพันธ์เองก็คงจะตายตามไปในเวลาไม่ช้าไม่นานนัก ชาร์ล็อตต์ใช้คำที่มีความหมายว่าตายถึงหกครั้งเป็นการดอกย้ำถึงชะตากรรมของสตรีเหล่านี้ที่มีจุดจบร่วมกัน ผู้อ่านจะรู้สึกสะเทือนใจเมื่อนึกถึงว่าพวกเขาจะต้องมาพบกาลอวสานตั้งแต่อายุน้อยทั้งที่ยังมีอนาคตอีกยาวไกลทอดอยู่เบื้องหน้า ช่างน่าเสียดายเหลือเกิน ยิ่งเมื่อผู้ประพันธ์เห็นว่าแต่ละคนมีความงามที่เป็นจุดเด่นอย่างไร บ้างทรงอกสวย บ้างผิวสวย บ้างตาสวยปากสวย เสียงหัวเราะไพเราะเสนาะโสต ที่น่าเสียใจยิ่งขึ้นอีกก็เพราะเธอล้วนเป็นคนคุณภาพด้วย พวกเธอมีคุณสมบัติของผู้กล้าร่วมกับวีรบุรุษแห่งจักรวรรดิโรมันก็ไม่ปาน

Yvonne Picard

who had such lovely breasts
died.

Yvonne Blech

who had almond-shaped eyes
and eloquent hands
died.

Mounette died

who had such a lovely complexion
a full mouth

a silvery laught.
Aurore
who had mauve,
mallow-colored eyes
died.

So much beauty and youth
ardor and promise...
All as brave as heroes of ancient Rome.

And Yvette also died
who was neither pretty nor anything special
yet braver than anyone.

And you Viva
and I Charlotte
who have nothing lovely left
shall soon be dead. (Delbo: 146)

นันทาผู้ประพันธ์เรื่อง *The Blessed Abyss* ก็ใช้รูปแบบของกวีนิพนธ์แทรกอยู่ในเนื้อหาเรื่องเล่าของเธอ ในจำนวนบทร้อยแก้วทั้งหมดห้าสิบบท นันทาใช้บทกลอนขึ้นต้นเจ็ดบท ในจำนวนนี้เป็นบทกวีของผู้อื่นสี่บทที่เหลืออีกสามบทเป็นการประพันธ์ด้วยตัวเธอเอง น่าสังเกตว่าบทกลอนเริ่มปรากฏในบทที่สิบเจ็ดที่มีชื่อว่า "Shocking impressions" อันเป็นตอนที่เนื้อเรื่องเริ่มเกี่ยวข้องกับค่ายกักกันซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เลวร้ายที่สุดในชีวิตของเธอ แต่กลอนที่เป็นของเธอเองเริ่มในบทที่สิบแปดที่มีชื่อว่า "The first four weeks in the concentration camp" โดยมีความยาวเพียงสองบรรทัดเท่านั้น เนื้อหาสะท้อนเรื่องราวของการใช้แรงงานทาสที่ถูกล่ามโซ่ตรวนท่ามกลางความร้อนแรงของแสงแดดที่แผดเผาปีแล้วปีเล่า

Heavy is the labor, heavy are the chains,
Year after year under the hot blaze of the sun.(Herbermann: 115)

กลอนในบทที่สิบเก้ามีความยาวกว่ากลอนในบทอื่นๆและอยู่ในรูปแบบของกวีนิพนธ์ที่สมบูรณ์ กล่าวคือมีฉันทลักษณ์ที่เห็นเป็นแบบแผนชัดเจน กล่าวคือแต่ละบทมีสี่บรรทัดและมีสัมผัสคำสุดท้ายของบรรทัดที่สองและบรรทัดที่สี่ ในบทนี้เป็นเรื่องราวที่นันทาได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้ดูแลเรือนพักของเหล่านักโทษที่มีอดีตเคยเป็นโสเภณีมาก่อน ในตัวบทจะบอกเล่ารายละเอียดภาระหน้าที่ของนันทาในฐานะผู้ดูแลซึ่งต้องคอยสอดส่องสถานที่ให้ได้รับการทำ

ความสะอาดในทุกส่วนและควบคุมนักโทษให้ทำการปิดกวาดเช็ดถูอย่างมีประสิทธิภาพตลอด จนดูแลผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วยด้วย แต่กลอนที่ขึ้นต้นบทนี้กลับไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวเหล่านี้เลยแต่ เป็นการให้ภาพสรุปเสียมากกว่าชีวิตในค่ายกักกันนั้นขมขื่นน่าเศร้า นักโทษต่างคิดถึงบ้าน หวาดกลัว และขาดแคลนอีกทั้งยังต้องถูกใช้งานหนักตั้งแต่เช้าจนถึงดึกดื่น ค่าคินยาวนานมีด มีดต้องทนทุกข์ไปจนกว่าความตายจะมาปลดปล่อยให้พ้นความทรมาน นั้นดาใช้ศิลปะการ ประพันธ์ของกวีที่จะไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมาแต่จะใช้ความเปรียบเปรยเทียบนักโทษสตรี กับดอกไม้ป่าหลากหลายพันธุ์มีธรรมชาติที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เธอเลือกใช้คำง่าย ๆ แต่เลือก สรรแล้วว่าเป็นคำที่มีพลังกินใจและสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจผู้อ่าน

It's not easy, tending wild flowers,
for of these there's oh so many an ilk,
and each one produces its own bloom,
one of them raw, another silk...

Early on life's bitter sorrows
caused your hot mouths to be sealed shut,
you had to bear incarceration,
and by fate you were chafed and cut

Homesickness, horror and privation,
hard labor from early to late,
nights long and dark and filled with sorrow,
until death comes to annihilate.(Herbermann: 124)

กลอนในบทที่ยี่สิบเอ็ดซึ่งมีชื่อบทว่า "Block elder over four hundred prostitutes..." มี เพียงสี่บรรทัดเท่านั้น มีสัมผัสนอกที่คำสุดท้ายของบรรทัดที่สองและบรรทัดที่สาม เนื่องจากเนื้อ หาในบทนี้ยังคงต่อเนื่องจากสองบทที่ผ่านมา กล่าวคือบอกเล่าภารกิจของนั้นดาที่ต้องควบคุมดูแล ติดโซ่เกอที่กลายเป็นเพื่อนนักโทษ ถ้อยคำในบทกวีจึงใช้คำที่เคยใช้ในบทกวีก่อนหน้า นี้ คือคำว่า hot mouths และคำสัมผัสที่เคยใช้คือคำว่า shut และ cut ความหมายของบทกวีโดย รวมยังคงเป็นความทุกข์ทรมานของเหล่านักโทษ

We are not as children, who naively play,
By this cold age our hot mouths been shut...
Against our love we have been chafed and cut
and are discarded before we gratify...(Herbermann: 134)

ในเรื่อง *My Years in Theresienstadt* เกอร์ตีประพันธ์บทกวีใส่ไว้ในเรื่องเล่าของเธอ จำนวนสิบสี่บทที่ตั้งชื่อไว้ด้วยมีเก๊าบท เธอให้ความสำคัญกับศิลปะการประพันธ์ในรูปแบบกวี

นิพนธ์พอสมควรที่เดียวเห็นได้จากกรณีที่เธอให้พื้นที่กับกลอนบทแรกของเธอหนึ่งหน้าต่างหาก โดยไม่ปะปนกับเนื้อหาที่เป็นร้อยแก้วเลยเช่นเดียวกับเมื่อจะขึ้นเรื่องราวในบทต่อไปเธอก็ให้พื้นที่กับกวีนิพนธ์ต่างหากโดยไม่ปะปนกับเนื้อหาที่เป็นร้อยแก้วเลย บทกวีที่แยกออกมาจากเนื้อหาของบทเช่นนี้มีอยู่ทั้งหมดแปดบท นอกนั้นเป็นกลอนที่แทรกอยู่ในเรื่องเล่าที่เป็นการบรรยาย กวีนิพนธ์ของเกอร์ตีเป็นกลอนเปล่าที่ไม่มีสัมผัสนอกจากอาจจะมีฉันทลักษณ์ส่วนใหญ่ในลักษณะบทหนึ่งมีสี่บรรทัด กลอนเปล่าที่เธอให้ชื่อว่า "Picking Up Food" นั้นประกอบด้วยเจ็ดบทยาวกว่าบทอื่น ๆ อาจจะเป็นด้วยผู้ประพันธ์ประสงค์จะเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความหิวที่กัดกร่อนกระเพาะและวิญญาณของนักโทษอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน อาหารที่ได้รับไม่เคยเพียงพอ เกอร์ตีให้ภาพของเหล่านักโทษผู้ถูกเปรียบกับสัตว์ที่หิวโหยต่างจ้องตาเป็นมันที่อาหารในมือของเพื่อน และเธอยังใช้บุคลาธิษฐานให้ภาพพจน์ของตัวความหิวที่ไม่มีวันถูกปราบให้พ่ายแพ้ ทว่าวนเวียนกลับมาเสมอพร้อมเสียงหัวเราะและนั่งอย่างผู้ชนะ ผู้อ่านยากที่จะไม่สะเทือนใจเมื่ออ่านถึงตอนที่นักโทษจินตนาการถึงเศษเค้กเศษขนมปังแล้วใช้มือควานหาด้วยความหวังลม ๆ แล้ง ๆ ซึ่งจะสมปรารถนาก็แต่ในความฝันเพียงแค่นั้น

Picking Up Food

*I go and pick up my noonday meal,
In my hand I hold two empty bowls,
A piece of paper with name and numbers,
The name blue, the numbers red.*

*Small are the bowls, yet too large.
On the way, gray shadows beg:
"Say, will you keep the soup yourself?"
I pass them, only nodding.*

*I take it—why not!—
It is so water-thin and scanty.
So measured and paltry
Is the spare main meal, too.*

*I retreat to somewhere
Hidden from the animals of hunger,
Who stare at my every bite
With helpless gaping.*

*The spoon scrapes up the last bit.
The hunger was not to be conquered dead,
No!-Laughing, it clammers back
And triumphs and sits tight!*

*The imagination is terrified awake
Hands start to search;
Is there not a small dried-up piece of cake,
Has not a small piece of bread hidden itself somewhere?*

*And finally, nature helps me:
I sleep.—And my eyes see
A paradise created by desire—
Only for ten short minutes.(Spies: 85-86)*

กลอนบทนี้ให้ภาพความอดอยากของนักโทษในค่ายกักกันเทเรซิน ส่วนอีกบทหนึ่งให้ภาพนักโทษที่ถูกใช้แรงงานประหนึ่งทาส สองคนต้องเลื่อยไม้แล้วตัดเป็นท่อนและต้องทุบถ่านหินให้เป็นก้อนเล็กๆเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงให้กับเตาในโรงงาน แต่ไม่ว่างานจะหนักสักปานใดสตรีทั้งสองก็ยังคงรักษาความเข้มแข็งของจิตใจไว้ได้ แม้ผู้ประพันธ์จะไม่ได้เอ่ยตรงๆแต่ผู้อ่านก็เข้าใจได้ว่าหนึ่งในสองคนนั้นคือตัวเกอร์ตีเองเนื่องจากการบรรยายในบทได้บอกเล่าเรื่องราวการอยู่ในค่ายกักกันของเธอมาก่อนแล้วว่าเธอทำงานในโรงงาน และในหน้าหนาวก็ทำหน้าที่เป็นผู้เติมเชื้อเพลิงใส่เตาเพื่อจะได้เห็นอย่างน้อยจนไม่มีเวลาทรมานจิตใจตนเองด้วยความคิดถึงบ้านและความคิดคำนึงนานาประการ กลอนบทนี้ยังคงให้ความสะเทือนใจสูงหากผู้อ่านสร้างภาพใหม่ในทัศนคติตามไปด้วยแม้ว่าระดับของความสะเทือนใจจะไม่มากเท่าบทก่อนหน้าก็ตาม

As a Stoker Woman

*One woman saw and chops the wood
And splits it into pieces.*

*The other withdraws, quiet and proud
From the day's noise.*

*One woman feeds the stoves,
Cleans away both cinder and stood;
She hammers coal into smaller pieces*

And subdues the embers and flames.

*The other woman, in search of the spirit,
Breaks through invisible barriers.
She dreams and listens to nature,
Creates songs out of thoughts.*

*From time to time the two
Embrace each other with bright laughter.
Out of their kiss my being ascends,
A child of dreaming and waking. (Spies: 67)*

ส่วนกลอนเปล่าที่ไร้ชื่อของเกอร์ตินนั้นมักจะสั้นกว่าบทที่มีชื่อและใช้คำน้อยกว่าตลอดจนประโยคในแต่ละบรรทัดบรรจุคำน้อยกว่า อย่างไรก็ตามในบทที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ก็ยังคงมีฉันทลักษณ์ที่เป็นแบบแผนกล่าวคือ บรรทัดที่หนึ่งยาวกว่าบรรทัดที่สอง และบรรทัดที่สามยาวกว่าบรรทัดที่สี่ กลศิลป์เด่นที่ใช้ในบทนี้คือบุคลาธิษฐาน โชคชะตามีโฉมหน้ากระหายเลือดฉีกทั้งชุดที่“ฉันท”สวมใส่ก่อนจะกลืนกินหัวใจและตีมโลหิตของ“ฉันท” “ฉันท”จมลงและคงจะไม่มีวันตื่นขึ้นมาอีกถ้ามิใช่เป็นเพราะมีแสงแห่งจิตวิญญาณสอดส่องทะลุดีทกาลเข้ามา ไม่เป็นการยากเกินไปสำหรับผู้่านที่จะตีความประโยคคำสั่งของโชคชะตาเพราะการบัญชาให้“ฉันท”เปลื้องเสื้อผ้าออกจนเปล่าเปลือยนั้นย่อมทำให้ผู้อ่านอดมิได้ที่จะเชื่อมโยงกับการกระทำของนาซีที่ปฏิบัติกรรมแห่งน้ำใจนักโทษเช่นเดียวกันนี้ และความอำมหิตโหดเหี้ยมของนาซีก็ไม่ต่างอะไรกับการควักหัวใจตีมโลหิตของผู้เป็นเหยื่อ ในส่วนของแสงที่ส่องมาในตอนท้ายนั้นย่อมหมายถึงผู้ช่วยให้รอดซึ่งก็แล้วแต่ผู้อ่านจะตีความ อาจจะเป็นในระดับรูปธรรมคือทหารสัมพันธมิตรที่มาปลดปล่อยให้นักโทษได้รับอิสรภาพ หรือในระดับนามธรรมคือจิตวิญญาณอันเข้มแข็งของเหล่าเชลยเอง หรือระดับสูงกว่านั้นคือแสงแห่งพระพรทานของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า

Fate tore at my dress:

“Give it to me!”

Naked I stood there in the strom of time

And empty.

“Give me your heart and make me full!

Ah, what ecstasy.”

It drank my blood, and my breast

Became dead tired.

*I sank down and would not
Have awakened—
Then the spirit's light of the spheres
Pierced through my night. (Spies: 176)*

4.2 การให้อภัยหรือไม่ให้อภัย

เมื่อหนังสือเรื่อง *The Sunflower: On the Possibilities and Limits of Forgiveness* ของ Simon Wiesenthal⁽¹⁾ ซึ่งเป็นผู้รอดชีวิตจากการจับกุมคุมขังของนาซีมาได้ และได้เขียนเล่าประสบการณ์ตรงของเขาไว้ในหนังสือเล่มนี้ได้สร้างความตื่นตัวให้เกิดขึ้นอย่างมากในประเด็นทางจริยธรรมเกี่ยวกับการกระทำของนาซีต่อชนเชื้อสายยิว กล่าวคือการกระทำของนาซีที่ต้องการกำจัดกวาดล้างเผ่าพันธุ์ยิวให้สูญสิ้นไปจากโลกนี้ด้วยกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นตอนเป็นระบบและด้วยวิธีการอันโหดเหี้ยมอำมหิตเลือดเย็นอย่างที่สุดนั้นสามารถและสมควรจะได้รับการอภัยจากชาวโลกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชาวยิวหรือไม่

ในเรื่องนี้ผู้เล่าคือไซมอนเป็นนักโทษของนาซีในค่ายกักกันแล้ววันหนึ่งเขาก็ถูกเรียกตัวให้ไปพบกับนายทหารนาซีที่กำลังป่วยหนักใกล้ตายชื่อคาร์ล นายทหารผู้นี้เล่าเรื่องราวในชีวิตของเขาให้ไซมอนฟัง การที่เขาเข้าเป็นนายทหารนาซีได้อย่างไร ความศรัทธาของมารดาที่มีต่อพระเจ้าและต่อตัวของเขาเอง มารดาไม่เคยรู้ว่าเขาได้กำจัดกวาดล้างเพื่อนมนุษย์ชาวยิวตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาแต่ที่เขาไปทำหน้าที่ของชายชาติรับใช้ชาติ มารดาจึงมีแต่ความภาคภูมิใจในตัวเขา เมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิตนายทหารนาซีซึ่งเป็นเพียงชายหนุ่มอ่อนเยาว์ก็ขอให้ไซมอนในฐานะที่เป็นคนยิวยกโทษให้แก่การกระทำของเขาที่ได้เคยสังหารชาวยิวมาจำนวนไม่น้อย ไซมอนเผชิญวิกฤติในจิตใจครั้งสำคัญเนื่องจากโดยพื้นฐานแล้วเขาไม่ได้เป็นคนใจทมิฬหินชาติ เมื่อเห็นคนจะตายอยู่ต่อหน้าและเป็นคำร้องขอสุดท้ายของผู้ตายผู้ปรารถนาจะจากโลกนี้ไปอย่างสงบและจิตวิญญาณจะได้รับการปลดปล่อยจากความสำนึกผิดที่คอยกัดกร่อนจิตใจในสภาพการณ์ที่ไซมอนกำลังเผชิญอยู่นั้นผู้ที่ร้องขอก่อนนายปรารถนาคือหนึ่งในนาซีที่แม้จะมีได้ใจโหดโหดชั่วโดยสันดานแต่ก็ได้มีส่วนในการล้างผลาญชีวิตชาวยิวผู้บริสุทธิ์ ไซมอนไม่สามารถจะเอื้อนเอ่ยประโยคที่นายทหารนาซีผู้นั้นรอคอยได้แต่เขาก็ยังมีใจกรุณาพอที่จะหาทางไปพบกับมารดาของผู้ตายเมื่อสงครามยุติแล้วเพื่อแจ้งข่าวให้หญิงชราได้ทราบโดยมิได้เล่าพฤติกรรมด้านมืดของทหารหนุ่มอันจะเป็นการทำร้ายจิตใจและทำลายความศรัทธาความภาคภูมิใจในตัวลูกชายของเธอจนหมดสิ้น

⁽¹⁾ Simon Wiesenthal. *The Sunflower: On the Possibilities and Limits of Forgiveness*. New York: Schocken Books, 1998.

ดูเพิ่มใน "Simon Wiesenthal Centre." [Online]. Available: <http://www.wiesenthal.com>

เมื่อหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อเมริกันเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1976 ก็ก่อให้เกิดกระแสการนำเสนอความคิดอันหลากหลายที่พยายามจะตอบคำถามของไวเซนธาลว่าหากผู้อื่นอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกับเขาจะอย่างไร จะอภัยหรือไม่ให้อภัย ทั้งนักเทววิทยา ผู้นำทางการเมืองและทางจริยธรรมตลอดจนนักคิดนักเขียนก็เขียนข้อเขียนกันออกมาแสดงความเห็น โดยต่างก็สมมติตนเองเป็นนักโทษในค่ายกักกันและเผชิญกับความอุกฉกรรจ์ของอาชญากรรมที่เห็นอยู่ตรงหน้า การตัดสินใจของพวกเขาจะเป็นเช่นไร

ในวาระครบรอบยี่สิบปีของการตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการพิมพ์ข้อเขียนของผู้ที่ตอบคำถามของไวเซนธาลจำนวน 32 บทความด้วยกัน 10บทความเป็นบทความเดิมที่ปรากฏในการตีพิมพ์ครั้งแรก สามบทความเคยตีพิมพ์มาแล้วในการพิมพ์ฉบับภาษาเยอรมันเมื่อปี ค.ศ.1981 ในการตีพิมพ์ครั้งที่สองนี้ได้นำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนบทความที่เหลือเป็นบทความที่เขียนขึ้นใหม่ ผู้วิจัยขอสรุปความคิดที่น่าสนใจของผู้เขียนบทความบางท่านก่อนจะนำเสนอความเห็นของสตรีผู้เขียนบันทึกความทรงจำต่อไป

ดาไล ลามะ (The Dalai Lama) ผู้นำทางจิตวิญญาณและทางการเมืองของทิเบตผู้หลบหนีไปอยู่อินเดียในปีค.ศ.1959เมื่อจีนเข้ามายึดครองทิเบต ท่านให้ความเห็นตามมุมมองทางศาสนาพุทธว่าท่านเชื่อว่าคนเราควรให้อภัยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่ได้กระทำการอันโหดร้ายต่อบุคคลอื่นหรือแม้กระทั่งต่อมนุษยชาติ

I believe one should forgive the person or persons who have committed atrocities against oneself and mankind. (Wiesenthal: 129)

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าละเลิกความโหดเหี้ยมที่ได้กระทำลงไปนั้น ต้องตระหนักและจดจำไว้เลยเพื่อจะได้เกิดความพยายามในการเฝ้าระวังตรวจตรามิให้ประสบการณ์อันเลวร้ายเช่นนั้นเกิดขึ้นอีกในอนาคต

เอ็ดเวิร์ด เอช ฟลานเนอร์รี (Edward H. Flannery) นักบวชคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกหนึ่งในคณะกรรมการของ National Christian Leadership Conference for Israel ตอบคำถามของไวเซนธาลว่าหากท่านเป็นเขาท่านจะให้อภัยทหารนาซีผู้นั้นและด้วยความที่ท่านมีความเชื่อในศาสนาอย่างแรงกล้าท่านจะแนะนำให้เขาขอพระหรรษทานจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของได้ทรงประทานอภัยและจะแนะนำให้เขาสวดภาวนาเพื่อให้วิญญาณของเขาและวิญญาณของผู้ตกเป็นเหยื่อพฤติกรรมอันโหดร้ายของเขาสงบ

I would have – I do – hope him and, as an obstinate believer, suggested to him that he make his peace with God by asking for his forgiveness, and, taking full advantage of the situation, uttered a prayer for the repose of his soul and those of the victims of his inhuman behavior. (Wiesenthal: 138)

สมาอิล บาลิค(Smail Balić)ศาสตราจารย์แห่งภาควิชาอิสลามเทววิทยาแห่งมหาวิทยาลัยซาราเจโว ผู้เชี่ยวชาญชั้นแนวหน้าด้านภาษาตะวันออก ประวัติศาสตร์อาหรับอิสลามและวัฒนธรรมบอสเนีย มีผลงานทางด้านการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของประเทศและประชา

ชนชาวบอสเนีย เขาออกความเห็นว่าคุณรู้สึกสำนึกผิดของนายทหารเอสเอสคนนั้นแม้จะเข้าไปหน่อยแต่ก็เป็นเครื่องหมายของความหวังและสัญญาณของกำเนิดประชาธิปไตยยุคใหม่ของเยอรมนี เพราะไม่นานหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศเยอรมนีก็แสดงตนเป็นผู้สนับสนุนและเพื่อนของชาวยิว การที่คาร์ลสารภาพบาปและแสดงความสำนึกผิดก็แสดงว่าเขาระหนักในความร้ายแรงของอาชญากรรมของเขา ไม่ว่าเขาจะเหลือเวลาอีกเท่าใดในชีวิตเขาก็จะไม่ใช้คน ๆ เดิมอีกเขาได้เปลี่ยนไป ในทางศาสนาการเปลี่ยนแปลงตัวตนเช่นนี้เรียกว่าการกลับใจ

Thus for whatever time might remain to him, he would be a changed man. In religious terms this decisive change in his life would be called a conversion. (Wiesenthal:110)

อย่างไรก็ตามอาชญากรรมบางชนิดก็เป็นความผิดมหันต์ชนิดที่หยั่งวัดไม่ได้เลยมีแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงพระกรุณาธิคุณอันไพศาลเท่านั้นที่จะสามารถชำระล้างบาปของผู้กระทำผิดได้ นอกจากนี้เขายังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าหนังสือเล่มนี้ของไวเซนทาลได้ตั้งคำถามอื่นๆเกี่ยวกับอาชญากรรมและการลงทัณฑ์ สิ่งหนึ่งที่หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นคือการปฏิบัติอันไม่รู้สึกรู้สมของคนในสังคมต่อการกระทำของนาซี บาลิคกล่าวว่าใครก็ตามที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการประกอบกรรมเหล่านี้ว่าปล่อยให้มีการทรมาน การเหยียดหยามทำให้อดสู และฆาตกรรมย่อมเป็นผู้มีส่วนผิดด้วย การทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นอาจจะง่ายสบายดีแต่ก็อยู่บนมรรคาแห่งหายนะเดียวกันดังนั้นผลที่ตามมาจึงร้ายแรงสุดจะคิดคำนวณได้

โรเบิร์ต โคลส์ (Robert Coles) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา ขอภาวนาต่อพระผู้เป็นเจ้าให้ทรงยกโทษให้กับนาซีคนนั้นที่อ้างว่าได้สำนึกผิดแล้ว

I would, then, pray to God for the forgiveness of that Nazi, who claimed to be repentant – (Wiesenthal: 128)

และเขาขอให้ทุกคนที่อ่านหนังสือเล่มนี้ได้สังเกตเห็นถึงความตั้งใจที่แท้จริงของผู้ประพันธ์ที่ปรารถนาให้ทุกคนอย่าลืมนึกถึงอะไรขึ้นกับเขาและคนอื่นอีกหลายล้านคน

แฮร์รี่ วู (Harry Wu) ผู้ถูกจองจำโดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนเป็นเวลาถึงสิบเก้าปีในค่ายแรงงานที่เลาโก เขาได้เขียนและบรรยายเกี่ยวกับค่ายแรงงานทาสในจีนไปทั่วโลกจากสำนักงานใหญ่ของเขาในโอ๊คแลนด์ แคลิฟอร์เนีย เขาคิดว่าเขาคงจะไม่ให้อภัยนาซีที่นอนรอความตายอยู่ในเตียงเช่นเดียวกับที่ไวเซนทาลไม่ให้อภัยแต่เขาอาจจะกล่าวกับคาร์ลว่า “ผมเข้าใจว่าทำไมคุณถึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่น่ากลัวและชั่วร้ายนี้ คุณต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของคุณแต่คนอื่น ๆ ในสังคมนี้ก็จะต้องมีส่วนรับผิดชอบกับคุณด้วยเหมือนกัน”

"I understand why you were a part of a horrible and vicious society. You are responsible for your own actions but everyone else in this society shares that same responsibility with you." (Wiesenthal: 274)

พริโม เลวี (Primo Levi) สมาชิกขบวนการต่อต้านฟาสซิสต์ถูกจับกุมและจองจำในค่ายกักกันเอาชวิตซ์ ได้รับรางวัลสำคัญๆด้านวรรณคดีเกือบหมดทุกรางวัลในประเทศบ้านเกิดของเขาคืออิตาลี เขาบอกว่าไวเซนธาลทำถูกแล้วที่ไม่ให้อภัย เพราะถ้าเขาให้อภัยก็จะเป็นการไปปิดมดเท็จซึ่งก็จะทำให้ไวเซนธาลเองต้องเกิดความขัดแย้งทางคุณธรรมขึ้นมาอีก

You did well because it was the lesser evil: you could only have forgiven him by lying or by inflicting upon yourself a terrible moral violence. (Wiesenthal: 191)

แต่แน่นอนว่าการปฏิเสธก็ไม่ใช่คำตอบของทุกสิ่งจึงเห็นได้ว่าไวเซนธาลเองจึงยังคงเคลือบแคลงใจในการกระทำของตนเอง ในกรณีเช่นนี้มันเป็นไปได้ที่จะตัดสินลงไปชัดๆว่าอะไรคือใช่หรือไม่ใช่ อย่างไรก็ตามก็เห็นอยู่ว่าถ้าไม่ใช่เพราะใกล้ตายนาซีคนนั้นก็คงจะยังไม่สำนึกผิดในเร็ววัน อาจจะต้องรอนแรมนินพ่ายแพ้หรืออาจจะไม่มีวันสำนึกผิดเลยก็ได้ การยกโทษอาจจะมี ความหมายใหญ่หลวงสำหรับนาซีที่หวาดกลัวการลงทัณฑ์ภายหลังความตาย ทว่าสำหรับเลวีแล้วหากไวเซนธาลให้อภัยการให้อภัยก็ไม่มี ความหมายอะไรเลย เป็นการกระทำที่ว่างเปล่าและจะเป็นการพูดปิดมดเท็จอีกด้วย

โฮเซ ฮอบเดย์ (José Hobday) เป็นแม่ชีคาทอลิกนิกายฟรานซิสกันเชื้อสายอินเดียนแดง ให้ความเห็นว่าการลืมและการให้อภัยอาจจะดูเป็นสองสิ่งที่แตกต่างกันแต่เธอคิดว่ามันรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ความเมตตากรุณาจะโอบอุ้มทุกอย่างและแทรกซึมไปสู่สรรพสิ่งไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ หรือมนุษย์ การให้อภัยมาจากใจ

Compassion is all-embracing, extending to all creation- to plants and to animals, including the two-legged variety. Forgiveness is of the heart.

(Wiesenthal: 175)

หากเธอเป็นไวเซนธาลเธอจะให้อภัยเพื่อความสงบสุขของตนเองและของคาร์ล เธอกล่าวว่าไวเซนธาลตั้งใจว่าจะก้าวไปบนวิถีของการทำความดีขณะเดียวกันก็จะแสวงหาความยุติธรรม เธอก็ได้แต่หวังว่าเขาจะพบความสงบและความสมดุลแห่งจิตใจและถ้าความทรงจำยังเป็นสิ่งที่ถ่วงเขาอยู่ก็ขอให้มันถูกขจัดทิ้งไป ไม่มีใครหรือความทรงจำใดที่จะมีพลังอำนาจดึงเราให้ต่ำลงหรือจะกันไม่ให้เรามีความสงบได้ การให้อภัยต่างหากจึงจะเป็นอำนาจที่แท้จริง

อับราฮัม โจชัว เฮสเชล (Abraham Joshua Heschel) นักเทววิทยา นักปรัชญา และแรงบันดาลใจจริงจังกับขบวนการสิทธิมนุษยชนเคียงข้างกับสาธุคุณมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ให้ทัศนะไว้ว่าไม่มีใครจะยกโทษให้อาชญากรรมที่กระทำต่อเพื่อนมนุษย์ ดังนั้นจึงอนุมานได้ว่าไม่มีใครที่ยังมีชีวิตอยู่จะสามารถแผ่แผ่การให้อภัยไปจนถึงผู้ที่เป็นต้นเหตุให้ชาวยิวหกล้านคนถึงแก่ชีวิต ตามประเพณีของยิวแม้กระทั่งพระเจ้าเป็นเจ้าของก็ยังไม่ประทานอภัยให้เฉพาะบาปที่ได้กระทำต่อพระองค์เท่านั้น ไม่ใช่ต่อมนุษยชาติ

According to Jewish tradition, even God Himself can only forgive sins committed against Himself, not against man. (Wiesenthal: 171)

ประเด็นเรื่องการให้อภัยหรือไม่นี้ สตรีผู้เขียนบันทึกที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาถ้าจะพูดถึงเรื่องนี้ก็มักจะพูดถึงในตอนสุดท้ายคือภายหลังจากเรื่องราวในอดีตชีวิตประวัติได้ดำเนินมาจนถึงตอนอวสานที่พวกเขาได้กลับมาเป็นอิสระอีกครั้งหนึ่งและได้ดำเนินชีวิตไปตามเส้นทางของตนเอง ขอให้เราลองพิจารณาว่าพวกเขาให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้เช่นไรบ้าง

ลูซิลกล่าวไว้ในบทที่ชื่อ "Fifty Years Later" อันเป็นบทสุดท้ายในบันทึกของเธอเรื่อง *From Ashes to Life* ว่าเธอได้รับจดหมายเชิญอย่างไม่คาดฝันจากเทศบาลนครฮัมบูร์กกลางนามโดยนายกเทศมนตรีให้ไปเยือนนครแห่งนี้เนื่องจากภาพถ่ายของเธอตลอดจนชื่อตัวและชื่อสกุลก่อนแต่งงานได้ปรากฏในนิตรศการ ณ พิพิชภัณฑ์ประวัติศาสตร์ปี 1990 เธอจะเป็นแขกของเมืองเป็นเวลาหกวันและได้รับเชิญรับประทานอาหารกลางวันอย่างเป็นทางการ ณ ศาลว่าการนครฮัมบูร์กด้วย การจะตอบตกลงหรือไม่เป็นเรื่องที่ตัดสินใจยากเป็นที่สุดเพราะเธอเคยตั้งใจจะกลับไปยังเยอรมนีและไปแลนด์หลายครั้งแล้วแต่ก็ต้องล้มเลิกความตั้งใจไปเสียทุกครั้งด้วยเหตุผลว่ามันเจ็บช้ำน้ำใจเกินไป ความทรงจำรำลึกมีมากมายเกินไปล้วนแล้วแต่ขมขื่นปวดร้าวทรมานใจทั้งสิ้น ความพยายามของนาซีในการกำจัดกวาดล้างยิวในยุโรปนั้นได้ถูกรวมศูนย์อยู่ที่ค่ายกักกันในแผ่นดินของสองประเทศคือเยอรมนีและโปแลนด์ เธอได้จากสองประเทศนี้มาเป็นเวลากว่าห้าสิบปีแล้วและไม่มีใครที่เธอจะติดต่อด้วยได้ อย่างไรก็ตามในที่สุดเธอก็ตอบตกลงเป็นแขกเกียรติยศของนครฮัมบูร์ก

เธอได้ถ่ายทอดประสบการณ์หกวัน ณ ดินแดนแห่งความรันทดว่าเธอได้กลับไปยังที่ตั้งของอพาร์ทเมนต์อันเป็นบ้านที่พ่อและลุงของเธอเป็นเจ้าของ ได้ไปงานเลี้ยงรับรอง ณ ศาลว่าการ มีแขกรับเชิญมากมาย มีการกล่าวสุนทรพจน์จากทางฝ่ายของนครฮัมบูร์กซึ่งถึงแม้ว่าจะฟังมีไมตรีจิตทว่าก็มีได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาและแสดงความเสียใจใดๆเลย ไม่มีคำสัญญาว่าการเบียดเบียนบีฑาชาวยิวหรือมนุษย์เผ่าพันธุ์อื่นจะไม่เกิดขึ้นอีกหรือประเทศเยอรมนีจะไม่ปล่อยให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยอีก ถึงแม้การต้อนรับจะถูกต้องเหมาะสมแต่ก็เย็นชาจน ลูซิลและแดนสามีรู้สึกว่าคุณเป็น "คนนอก" ทั้งๆที่คือเมืองเกิดของเธอ ในวันต่อๆไปเธอได้มีโอกาสไปเยือนโรงสวดที่สร้างขึ้นใหม่หลังสงครามในถิ่นใหม่แทนโรงสวดเดิมที่ถูกเผาและย้ายในเหตุการณ์เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 1938 โรงสวดที่สร้างขึ้นมาแทนได้รับการพิทักษ์อย่างเข้มแข็ง ผู้ที่จะเข้าไปต้องนัดล่วงหน้าและก่อนจะเข้าไปต้องตรวจตรากันอย่างเข้มงวด เมื่อลูซิลถามว่าเหตุใดจึงต้องย้าย ก็ได้รับคำตอบว่าเพราะที่ตั้งเดิมอยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยฮัมบูร์กเกินไป ทั้งการย้ายที่ตั้งและการตรวจตราเฝ้าระวังอย่างเข้มงวดก็ด้วยเหตุผลเดียวคือด้วยความกลัวการต่อต้านยิวนั่นเอง หลังจากนั้นลูซิลและแดนได้ไปยังบ้านเดิมที่เคยอยู่ก่อนถูกบังคับให้ไปอยู่ในเขตควบคุมแต่เธอมองดูแต่เพียงภายนอกอาคาร ต่อจากนั้นก็ไปเคารพสุสานอันเป็นที่ฝังอัฐิที่พวกนาซีบอกว่าเป็นของบิดา เธอถามตัวเองว่าควรจะทำอย่างไรสำหรับผู้ตายตามประเพณีของยิวซึ่งมีใจความสรรเสริญพระเจ้าเป็นเจ้าและพระกรุณาธิคุณของพระองค์หรือไม่เพราะหลังจากที่ผ่านค่ายเอชวิตซ์มาแล้วลูซิลไม่เคยเชื่อในทั้งสองสิ่งนี้อีกเลย อย่างไรก็ตามเธอก็สวดให้บิดาและจากประเทศเยอรมนีมา

เมื่อเดินทางต่อมายังประเทศโปแลนด์ เธอได้ไปเยือนเขตควบคุมในวอร์ซอซึ่งได้ถูกทำลายราบไปหมดแล้วตั้งแต่สมัยฮิตเลอร์ มีอพาร์ทเมนต์สร้างขึ้นใหม่แทนที่ แต่ในถนนเงียบๆ สายหนึ่งติดกับสวนสาธารณะที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างดีมีอนุสาวรีย์ทำด้วยทองแดงข้างหนึ่งเป็นรูปผู้ต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด อีกข้างหนึ่งเป็นรูปของพวกที่ถูกสังหาร เบื้องหลังคือรูปปั้นหมวกและดาบปลายปืนของนาซี พื้นที่ในละแวกนั้นมีได้รับการเอาใจใส่ดูแลเลย สังเกตว่าคงจะใช้เป็นทางเดินของสุนัขด้วย หลังจากนั้นเธอได้ไปเยือนเขตควบคุมอื่นที่เธอเคยใช้ชีวิตอย่างทรมาณ ความรู้สึก เดิมๆยังคงแจ่มชัดเช่นตอนที่ถูกนาซีใช้กำปั้นค้อนตีระหะเธอจนหูข้างซ้ายของเธอสูญเสียการได้ยินไป เมื่อเธอมองไปยังห้องที่เธอเคยอยู่กับมารดาและน้องสาวเธอก็ยังเจ็บช้ำเมื่อนึกถึงว่าเธอได้เห็นมารดาตายไปต่อหน้าด้วยความมอดอยาก ในสนามที่น้องถูกคัดเลือกตัวไปสังหารเธอก็ยังคงได้ยินเสียงร้องของน้องก้องอยู่ในโสตประสาท ณ จัตุรัสที่นาซีแขวนคอพวกเชลยที่ขัดคำสั่ง ลูซิลยังสามารถเห็นภาพร่างอันไร้ชีวิตห้อยคองตั้งอยู่ในสายลม นอกจากนั้นเธอยังได้พบกับชายหญิงเชื้อสายยิวคนหนึ่ง ฝ่ายชายเคยอยู่ในกองทัพโปแลนด์และต่อมาเข้าร่วมกับขบวนการใต้ดิน ส่วนฝ่ายหญิงซ่อนตัวในระหว่างสงครามด้วยเอกสารปลอมจึงรอดชีวิตมาได้ ทั้งคู่กลับมาใช้ชีวิตอย่างยากไร้ในโปแลนด์และเปลี่ยนชื่อใหม่ไปเลยเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา ลูซิลถามว่าปัญหาต่อต้านคนยิวอีกกันหรือ ทั้งคู่ตอบว่าใช่

สถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ลูซิลได้ไปเยือนคือค่ายกักกันเอาชีวิตรอดซึ่งลูซิลประหลาดใจเป็นล้นพ้นว่าไม่มีอนุสาวรีย์หรือวัตถุที่ระลึกบรรยายอะไรเกี่ยวกับสถานที่แห่งนี้เลย ไม่มีการจารึกถึงจำนวนคนยิวที่ถูกสังหาร แทบจะไม่มีการเอ่ยถึงชาวยิวเลยแม้แต่น้อย มีแต่ป้ายบอกว่าชาวโปแลนด์ชนอีกหลายเชื้อชาติได้เสียชีวิตลงที่นี่แต่มีได้กล่าวว่ส่วนใหญ่คือยิว อาคารต่างๆกลายเป็นพิพิธภัณฑสถาน เด็กนักเรียนชาวโปแลนด์มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานก็รู้อะไรเกี่ยวกับสถานที่แห่งนี้ไม่มาก พวกเขาหัวเราะและพูดคุยเหมือนกับไม่รู้สึกระทอกระเทือนใจจากสิ่งที่ได้เห็นเลย ลูซิลขึ้นรถต่อไปยังเอาชีวิตรอด-เบอร์กันเนาซึ่งยังคงมีเรือนพักนักโทษให้เห็นและยังคงล้อมรอบด้วยลวดหนาม แม้กระทั่งทางรถไฟพบบรรดานักโทษในขบวนตู้รถขนส่งตัวเข้ามาในค่ายโดยผ่านประตูเหล็กมาจนถึงชานชาลาแคบๆภายในค่ายก็ยังคงอยู่ ลูซิลรู้สึกคอหอยตีบตันและเหมือนกับจะเป็นอัมพาตไป ความประหวั่นพรั่นพรึงและความกลัวในอดีตได้เข้าเกาะกุมจิตใจเธออีกครั้ง เธอไม่หันกลับไปดูสถานที่อันเคยเป็นค่ายนรกอีกเลย

ภายหลังห้าสิบปีผ่านไป ลูซิลคาดหวังว่าจะได้เห็นความสำนึกผิดหรืออย่างน้อยก็การจดจำรำลึกที่ให้ความเคารพแก่ผู้ที่เป็นเหยื่อการล้างเผ่าพันธุ์ เธอหวังด้วยว่าบทเรียนในอดีตคงจะส่งผลให้มีการยอมรับในวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาของยิวมากขึ้นอย่างมาก เธอคาดหวังว่าจะได้เห็นเสรีภาพและความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน แต่ความหวังของเธอไม่เป็นจริง ยังคงมีความเป็นศัตรูต่อชาวยิวอยู่ น้ำเสียงของลูซิลในหน้าสุดท้ายของบันทึกแม้ว่าเธอจะไม่ได้พูดถึงการให้อภัยตรงๆแต่ผู้อ่านก็พอจะอนุมานได้ว่าเธอคงไม่สามารถจะทำเช่นนั้น เธอยังคงมีความโกรธเกลียดต่อคนที่กวาดล้างชาวยิวในยุโรปด้วยการกระทำของปีศาจ

I felt total contempt for all the Germans who had instigated and carried out this diabolical plot to eliminate European Jewry. (Eichengreen: 212-213)

ลูซิลยังตั้งคำถามไว้ในท้ายที่สุดอย่างเสียดสีว่าจะอธิบายท่าทีของนาซีที่เคาร์พในตัวเลข ข้อมูลฉบับที่กเอาไว้หมดไม่ว่าจะเป็นชื่อคนตาย สถานที่ วันที่ของการขนย้ายเชลย จำนวนคนที่ถูกขนย้ายและที่ถูกฝัง ซึ่งเอกสารเหล่านี้รัฐบาลเยอรมันก็ยังเก็บรักษาไว้อย่างดี ขณะเดียวกัน จะอธิบายท่าทีของนาซีที่ไม่เคาร์พในชีวิตของเพื่อนมนุษย์จนต้องหาทางกำจัดด้วย"การแก้ปัญหาสุดท้าย" ได้อย่างไร

As I discovered in the process of writing this book, the German government maintains carefully detailed, blatantly revealing records of the names, places, deportations, transports, and transport numbers, as well as the dates of the deaths and burials, of those same human beings whom it strove-with such a vengeance-to eliminate from the face of the earth.

The question that remains unanswered but that must continue to be asked for the sake of all humankind is how to understand the Nazis' holy reverence for documentation-and their holy irreverence for the lives of those human beings they selected for the "Endlösung"- the "Final Solution". (Eichengreen: 214)

เช่นเดียวกับลูซิลเมื่อเวลาผ่านไปสี่สิบแปดปี รูธเจ้าของบันทึกเรื่อง *Ruth's Journey* ได้มีโอกาสกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดคือเมืองเซอร์โนวิตซ์ประเทศโรมาเนีย ความรู้สึกของเธอคือกลายเป็นคนนอกคนแปลกหน้าไปเสียแล้ว มันไม่ใช่เมืองในอดีตด้วยเขาว์ของเธออีกต่อไป แต่เธอก็พยายามค้นหาจนพบบ้านในอดีตที่เธอเคยอาศัยอยู่กับครอบครัวอย่างเป็นสุขและได้ขอเจ้าของบ้านใหม่เข้าไปข้างใน ได้เห็นเตากระเบื้องเดิมยังคงอยู่เพียงมือได้สัมผัสกับเตาน้ำตาก็ไหลพรากออกมาจากดวงตาของเธอ ความทรงจำรำลึกถึงอดีตอันอบอุ่นในวัยเยาว์ทำให้เธอถึงกับทรงกายไว้ไม่อยู่ ต่อจากนั้นเธอได้มีโอกาสไปเยี่ยมหลุมฝังศพของปู่ย่าตายายในมิสึถิ่นพำนักของท่าน ณ ที่ที่ชนเชื้อสายยิวเคยถูกกำจัดกวาดล้างอย่างทารุณที่สุดนั้น เธอได้มีโอกาสฟังคำบอกเล่าจากพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ที่มีชีวิตรอดต่างในรายละเอียดจากปากคำของผู้รอดชีวิตชาวยิวมาก และที่ทำให้เธอขุ่นเคืองมากที่สุดก็คือ มิได้มีอนุสรณ์สถานใดๆ ให้แก่ชาวยิวที่เสียชีวิตเลยมีแต่อนุสาวรีย์ในสุสานของคริสเตียนที่ทางการรัสเซียได้มาสร้างไว้ให้สำหรับภรรยาและบุตรของชาวบ้านที่เป็นคอมมิวนิสต์และถูกฆ่าตายเท่านั้น รูธรู้สึกได้ถึงการแบ่งแยกอย่างอคติที่ยังคงมีอยู่

เมื่อได้ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชนมบั๋งที่ตั้งขึ้นในบริเวณโรงเรียนที่สร้างใหม่ รูธก็เห็นว่าไม่มีกรกล่าวถึงโรงสีแห่งแรกที่สร้างขึ้นโดยคุณตาของรูธและแน่นอนว่าก็ไม่มีเรื่องราวการสังหารหมู่ชาวยิวในถิ่นนี้จาร์กไว้ในที่ใดทั้งสิ้น รูธจึงได้แนะนำแก่อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนว่าควรจะได้เพิ่มเติมข้อเท็จจริงที่ขาดหายไปไว้ด้วยเพื่อที่คนรุ่นหลังจะได้รับรู้ความจริง และความ

โหดเหี้ยมอำมหิตเช่นนั้นจะได้ไม่เกิดขึ้นอีกกับชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างทางชาติพันธุ์ซึ่งอาจารย์ใหญ่ก็เห็นด้วยและสัญญาว่าจะหาทางดำเนินการต่อไป ระหว่างทางเธอได้พบนักข่าวท้องถิ่นที่สนใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสังหารหมู่ที่มีลี รูซจึงให้หลักฐานเอกสารข้อมูลแก่เขาไปและขอให้เขาช่วยเปิดเผยเรื่องราวอันน่าสลดใจต่อสาธารณชนตลอดจนช่วยกระตุ้นให้ทางการผู้มีอำนาจสร้างอนุสาวรีย์ให้แก่ชาวยิวที่เสียชีวิตด้วยซึ่งผู้สื่อข่าวก็รับปากอย่างดีพร้อมทั้งสัญญาว่าจะส่งบทความที่ตีพิมพ์แล้วไปให้รูซ ทว่าเธอไม่เคยได้รับการติดต่อจากเขาอีกเลย สิ่งที่สร้างความผิดหวังให้รูซที่สุดก็คือเธอคาดหวังว่าจะได้พบหลุมฝังศพรวมของบรรดาญาติสนิทที่ถูกสังหารโหดแต่ปรากฏว่าไม่มีหลุมฝังศพหรือหินที่จารึกข้อความใดๆทั้งสิ้น มีแต่ไร่ผักเท่านั้นซึ่งทำให้เธอเจ็บช้ำจนถึงกับหลังน้ำตาออกมา เธอได้แต่ถ่ายภาพของท้องทุ่งและเก็บก้อนหินเล็กๆ มากเท่าที่จะมากได้ติดตัวไปกับเธอด้วยเพื่อจะนำกลับไปฝากชาวยิวแห่งมิลีที่ยังรอดชีวิตอยู่ในประเทศอื่น สถานที่แห่งสุดท้ายที่เธอไปเยือนคือสถานีรถไฟ เธอหยุดนั่งอยู่ที่ม้านั่งตัวเดิม ภาพความหลังที่เธอเคยขึ้นรถไฟกลับบ้านหลังจากมาพักผ่อนที่บ้านของตาท่ามกลางการหอมล้อมของผู้เป็นที่รักผุดขึ้นมาอย่างกระจ่างชัด เธอกล่าวคำอำลาต่อสวรรค์ในวัยเด็กที่ได้สูญเสียไปอย่างไม่มีวันหวนคืน ก่อนจากถิ่นเกิดเธอได้กลับไปถ่ายภาพภายในบ้านเก่าโดยเฉพาะภาพของเตากระเบื้องอันเคยให้แสงสว่างแก่ครอบครัวของเธอและได้มอดดับไปเมื่อเดือนพฤศจิกายน 1941

หลังจากนั้นเธอได้ไปเยือนเขตควบคุมเบอร์ชาดในอดีต เธอรู้สึกเหมือนตกอยู่ในความฝันและเธอได้ไปยังสุสานชาวยิวซึ่งสิ่งแรกที่กระทบความรู้สึกของเธออย่างมากคือกลิ่นเหม็นของสิ่งขับถ่ายของมนุษย์ที่เธอเคยได้กลิ่นตลอดเวลาที่อยู่ในเขตควบคุม กลิ่นเหม็นรุนแรงจนเธอต้องใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดจมูกเพื่อไม่ให้เป็นลม มีหินจารึกชื่อผู้ที่ตายภายหลังสงครามเท่านั้นแต่หินที่จารึกชื่อผู้ที่ตายในเขตควบคุมระหว่างการครองอำนาจของนาซีนั้นไม่ปรากฏให้เห็นเลย รูซต้องหลั่งน้ำตาแห่งความเสียใจอีกครั้ง เมื่อออกมาจากสุสานเธอได้พบชาวยิวคนหนึ่งให้ข้อมูลว่ากลิ่นเหม็นเกิดจากการนำสิ่งขับถ่ายจากโรงเรียนในเมืองมาเทไว้ใกล้ๆกับสุสาน รูซรู้สึกเดือดดาลใจจนเกินจะระงับได้ ช่างไม่ให้ความเคารพแก่ผู้ตายกันบ้างเลย คนประมาณสองหมื่นคนตายโดยไม่ได้รับการฝังและปราศจากหินจารึกชื่อยังไม่พอยังมีการกระทำที่หยาบหยามกันเช่นนี้ อีก ด้วยความรู้สึกอันพลุ่งพล่านดาลเดือดที่ได้จากการเยียนมาตุภูมิทำให้เธอมุ่งมั่นที่จะดำเนินการเพื่อให้มีการสร้างอนุสาวรีย์เป็นที่ระลึกแก่ชาวยิวที่ตกเป็นเหยื่อการกวาดล้างเผ่าพันธุ์ในโรมาเนีย

And so a new vision emerged - one that deals with my own quest for justice, whereby I want to rectify the silence that shrouds the Holocaust in Romania. I want the world to know about the Transnistria atrocities, and the massacres of Jews in hundreds of villages like Milie throughout the entire area of Bukovina and Bessarabia. I strive to commemorate the death of the tens of

thousands of forgotten victims and champion those who fell under brutal persecution. (Gold: 287)

ในส่วนของเธอเองเธอหวังว่าบันทึกของเธอจะเป็นอนุสาวรีย์อันอมตะและทำลายไม่ได้ที่เขียนขึ้นจากหัวใจของคนที่เคยผ่านจุดต่ำสุดแห่งเคราะห์กรรมของมวลมนุษยชาติมาแล้วและได้รอดชีวิตมาเพื่อขอพูดในสิ่งที่พูดไม่ได้

Until I see the erection of those monuments, let this book be their perpetual, indestructible memorial written from the heart of one who has been at the bottom of human misery and survived to speak about the unspeakable.

(Gold: 288)

อลิเซียกล่าวไว้ในบทส่งท้ายของบันทึกเรื่อง *Alicia My Story* ว่าผลกระทบจากการกวดขี่ของนาซีทำให้ภายหลังการแต่งงานเธอไม่สามารถมีบุตรได้ในระยะแรกๆ อันเป็นผลมาจากโรคภัยหลายชนิดในระหว่างสงครามโดยเฉพาะเธอเคยป่วยเป็นโรคไข้รากลากไสใหญ่อันทำให้ท้องไข้ติบตันต้องใช้เวลารักษาถึงสี่ปีครึ่งเธอจึงมีบุตรได้ ตลอดเวลายี่สิบห้าปีเธออุทิศตนให้กับการบอกเล่าเรื่องราวของเธอไปตามโรงเรียน วิทยาลัย ศาสนสถาน และโบสถ์วิหาร บางครั้งเธอใช้เวลาสุดสัปดาห์ไปออกค่ายกับกลุ่มเยาวชนแล้วเล่าประสบการณ์ตรงของเธอให้ฟัง บ่อยครั้งที่เธออดน้ำตาไหลหรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจไม่ได้ เด็กๆ เคยขอให้เธอเขียนหนังสือเพื่อพวกเขาจะได้ให้พ่อแม่อ่าน เธอจึงลงมือเขียนและต้องใช้เวลาถึงสามปีจึงเขียนเสร็จระหว่างนั้นเธอก็ต้องเจ็บปวดอีกครั้งเมื่อลงมือบันทึกรายละเอียดของเหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่พี่น้องของเธอในที่สุดเมื่อเธอเขียนเสร็จเธอก็รู้สึกราวกับว่าได้รับการรักษาอย่างดีเพราะในอดีตเธอโกรธเกลียดชิงชังพวกนาซีที่พรากชีวิตคนในครอบครัวไปจากเธอจนถึงกับตั้งใจว่าจะรอดชีวิตเพื่อรอวันที่จะได้เห็นความหายนะของทรราชย์ให้ได้

I felt the familiar sensation burning within me.

Damned Nazis, I thought to myself. I'll show you. I won't die. You will not be able to kill me. I will live to see you pay for your crimes and to have your name erased from this world. (Appleman-Jurman: 94)

แต่เมื่อเธอเขียนบันทึกจบเธอก็ตระหนักว่าผู้เป็นที่รักของเธอทั้งหลายจะมีชีวิตอยู่ภายในตัวเธอตลอดไปและเธอจะเป็นส่วนหนึ่งของประชาชนชาวยิวหกล้านคนที่ถูกสังหารอย่างอำมหิตโดยนาซีและผู้สมรู้ร่วมคิด เธอหวังว่าหนังสือของเธอเล่มนี้จะช่วยให้เยาวชนคนหนุ่มสาวมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์อันแท้จริงของคนรุ่นเธอ และเธอขอภาวนาให้คนยิวและคนที่ไม่ใช่ยิวรวมตัวกันเพื่อต้านมิให้พลังแห่งความชั่วร้ายสามารถทำให้มนุษยชาติกระทำการเบียดเบียนกันดังที่ผ่านมาได้อีก

I prayed that all its readers, Jew and non-Jew alike, may unite in the resolve that evil forces will never again be permitted to set one people against another. (Appleman-Jurman: 433)

จุดธแสดงจุดยืนของเธอไว้ในบทสุดท้ายของบันทึกเรื่อง *Seed of Sarah* ซึ่งเธอให้ข้อบทไว้ว่า "A Time to Forgive?" ว่าหลังจากเธอเขียนบันทึกเสร็จและส่งต้นฉบับให้กับสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยฮิลลินอยส์แล้วเธอก็ได้รับเชิญจากประเทศเยอรมนีตะวันตกเพื่อร่วมงานเฉลิมฉลองครบรอบเจ็ดร้อยปีของเมืองLichtenau ในขณะที่จุดธเคยเป็นอดีตแรงงานทาสในเมืองนี้ เธอไม่ปรารถนาจะไปร่วมงานแต่มีเพื่อนแนะนำว่าควรจะไปเพราะเป็นโอกาสที่จะได้เตือนผู้คนถึงการกระทำของนาซี อีกประการหนึ่งเธอได้ขอความเห็นจากเพื่อนที่เป็นอาจารย์อยู่ในเยอรมนีชื่อเจอร์เกนซึ่งเขาก็เห็นว่าการไปปรากฏตัวของเธอจะเป็นประโยชน์กับการต่อสู้กับความเคลื่อนไหวของพวกนาซีใหม่(Neo-Nazism)ที่เริ่มจะก่อตัวขึ้น เมื่อถึงเยอรมนีเจอร์เกนมาต้อนรับพร้อมกับมอบหนังสือที่ระลึกเจ็ดร้อยปีของเมืองให้จุดธดูก่อนซึ่งเธอก็เห็นจากสารบัญความีประวัติของเมืองมาจนช่วง ค.ศ.1918-1933 และค.ศ.1945-1948 ชัดเจนว่าช่วงเวลาแห่งการครองอำนาจของนาซีสิบสองปีนั้นไม่ได้รับการกล่าวถึงอย่างจริงจังเลยทีเดียว ผู้คนในเมืองดูเหมือนจะแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม กลุ่มแรกอยากให้อดีตแรงงานทาสของเมืองนี้จำนวนมากได้มาร่วมงานฉลองเมือง แต่กลุ่มที่สองมีความเห็นคัดค้านในขณะที่กลุ่มที่สามซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่เพียงต้องการไม่อยากจะให้เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายใดๆ มีบ้างต่อว่าเจอร์เกนว่าทำไมพวกอาจารย์ถึงชอบทำลายบรรยากาศ บ้างก็กล่าวว่าพวกเราชาวเมืองอยากฉลองไม่ได้อยากจะสำนึกผิด นอกจากนี้สมาชิกขบวนการนาซีใหม่ก็ได้ส่งสารทางไปรษณีย์แสดงความเป็นปฏิปักษ์มายังเจอร์เกนในฐานะที่ได้เชิญอดีตแรงงานทาสมายังเมืองของพวกเขา ในงานเลี้ยง ณ ศาลาว่าการ อดอล์ฟ วินเทอร์ นายกเทศมนตรีได้กล่าวสุนทรพจน์ซึ่งมีใจความตอนหนึ่งเป็นการขอภัยในอาชญากรรมของนาซีโดยเน้นที่ความบริสุทธิ์ของคนเยอรมันรุ่นหลังที่ได้มีส่วนในอาชญากรรมครั้งนั้น และเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในปัจจุบัน จุดธแปลกใจในความกล้าแสดงออกของเขา แต่ก็เข้าใจว่าวาทศิลป์เช่นนี้ย่อมถูกใจพวกเสรีนิยมที่ไฟแรง นับเป็นความชาญฉลาดของนักการเมืองเช่นวินเทอร์ ในงานจุดธได้มีโอกาสนพบกับผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์อีกหลายคนจึงได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันสำคัญที่สุดของการฉลอง มีพิธีทางศาสนาตามมาด้วยการกล่าวต้อนรับแขกรับเชิญซึ่งนายกเทศมนตรีก็กล่าวอย่างซัดถ้อยซัดคำและกล่าวหาญขอให้อดีตเชลยยกโทษให้และอนุชนรุ่นใหม่ก็จะแก้ไขสิ่งผิดในอดีต จุดธกล่าวตอบเป็นภาษาเยอรมันขณะนั้นเธอก็ให้สงสัยว่าจะมีใครบ้างในหมู่ผู้ฟังที่เคยเห็นพวกเธอเดินเข้าแถวเรียงห้า ศีรษะล้านเลี่ยนเท่าเปลาเปเลื่อย และเสื้อผ้าที่สวมใส่ไม่ผิดกับผ้าชีวีว ในคำกล่าวของเธอๆตั้งใจเน้นว่าเธอเป็นยิวฮังการีเรียนเพราะเธอสังเกตว่าผู้คนในที่นั้นพยายามหลีกเลี่ยงคำว่ายิว เธอบอกว่าเธอไม่สามารถจะลืมได้แต่เธอก็เรียนรู้ที่จะให้อภัยจากชาวเมืองลิกซ์เนาของเธอ

"I am an American, but as a young girl I used to be a Hungarian Jewess." (Will they boo at the word *Jüdin*? The crowd remained silent; I continued.) "That is why I did forced labor pier at Hessich Lichtenau, together with my comrades. We cannot forget, but we must learn to forgive – from you."(Isaacson: 165)

คำกล่าวสั้น ๆ ของเธอได้รับการปรบมือจากบรรดาชาวเมืองที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นนายกเทศมนตรีขึ้นไปบนเวทีและจับมือกับจูดิซอย่างอบอุ่น ชาวเยอรมันสองสามคนที่ยืนฟังอยู่ก็มาขอบคุณ ที่เธอรู้สึกยินดีและโล่งอกก็คือสหายชาวยิวเข้ามาทอดอย่างเห็นด้วยกับการกระทำของเธอ ทว่าจูดิซเองกลับไม่แน่ใจว่าเธอทำถูกหรือไม่ เธออดถามตนเองไม่ได้ว่าหลังจากเวลาผ่านไปกว่าสี่ทศวรรษถึงเวลาแห่งการให้อภัยแล้วละหรือ

หลังจากนั้นรองนายกเทศมนตรีได้เชิญแขกต่างประเทศทั้งหมดไปชมขบวนพาเหรดจากหน้าด่านชั้นสองของศาลาว่าการหลังใหม่ ขบวนพาเหรดสะท้อนประวัติศาสตร์เจ็ดร้อยปีของเมืองได้อย่างน่าตื่นตาตื่นใจ มีประชาชนทุกหมู่เหล่าไม่เว้นแม้กระทั่งนักบวชและแม่ชี ท่านลอร์ดและเลดี ปัญญาชน พ่อค้า เกษตรกร แสดงถึงการเตรียมการมาอย่างหนักเลยทีเดียวจึงเข้าใจว่าเหตุใดนายกขบวนพาเหรดจึงเกรงเหตุอันใดก็ตามที่จะมาทำให้งานฉลองไม่ประสบความสำเร็จและเธอก็คิดว่าพวกเธอคิดถูกแล้วที่ไม่ตัดสินใจเข้าร่วมในขบวนพาเหรดในชุดนักโทษตามที่มีชาวเมืองบางคนแนะนำเพราะไม่ต้องการให้พวกนาซีใหม่หาเหตุก่อความวุ่นวาย ก่อนจากประเทศเยอรมนีจูดิซได้รับเชิญจากนายกเทศมนตรีอีกให้ไปงานเลี้ยงและร่วมจารึกข้อความไว้ให้เป็นที่ระลึกแก่เมือง เธอเขียนเป็นภาษาเยอรมันใจความว่า ในดินแดนเทพนิยายแห่งนี้ มิตรภาพของชาวเมืองเป็นความอัศจรรย์อันยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับเธอ เธอได้ลงนามและใส่ข้อความกำกับว่าเป็นทาสแรงงานตั้งแต่สิงหาคม ค.ศ.1944 ถึงเมษายน 1945 และเพิ่มเติมในท้ายที่สุดว่า ยิวอังกฤษเรียน

จากประสบการณ์การไปเยือนเยอรมนีในปี 1989 นี้เองที่ทำให้จูดิซเขียนไว้ในตอนท้ายบันทึกของเธอว่า คำถามว่าสมควรให้อภัยหรือไม่ยังคงเป็นคำถามอยู่สำหรับผู้ที่ไม่สามารถให้อภัยได้เช่นเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายทั้งหลาย แต่สำหรับตัวเธอเองแล้วการได้เดินทางไปยังเยอรมนีครั้งล่าสุดนี้สอนให้เธอแยกแยะออกกระหว่างคนผิดกับคนบริสุทธิ์ ระหว่างศัตรูกับมิตร เธอจบบันทึกของเธอลงด้วยกลอนเปล่าอันเป็นวาระของท่านศาสตราจารย์ไมคาห์อันน่าจะตีความได้ว่า เธอได้ยึดหลักของศาสนาเป็นเครื่องนำทางจิตใจ

What does the Lord require of Thee?

To do justly,

To love mercy,

And to walk humbly with thy God.

นักสู้ผู้กล้าอย่างเพย์ในบทส่งท้ายบันทึกเรื่อง *A Partisan's Memoir* เล่าชีวิตของเธอหลังการต่อสู้กับนาซีว่าเธอไปก่อร่างสร้างตัวในแคนาดาที่บมริชสามี่ด้วยการทำงานเป็นลูกจ้างในโรงงานเย็บเสื้อผ้าจนเก็บหอมรอมริบมีร้านเครื่องจักรเป็นของตนเองได้ซึ่งดำเนินกิจการมาถึงสิบห้าปี ทั้งคู่มีบุตรชายหญิงสองคน ต่อมาสามี่ที่มีความสามารถทางการบัญชีก็ได้งานเป็นโบรกเกอร์ธุรกิจ เพย์กล่าวว่าเธอได้มีชีวิตคู่ที่ทั้งสุขและทุกข์มากกับสามี่เป็นเวลาถึงสี่สิบเจ็ดปี ขณะที่เขียนบันทึกนี้สามี่ก็ได้จากไปแล้วในปี ค.ศ.1992 และเธอกลายเป็นคุณยายของหลานหกคน ทว่าเธอไม่เคยลืมอดีตเมื่อครั้งเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับนาซี เธอไม่เคยลืมการล้างเผ่าพันธุ์ยิวและความทุกข์ทรมานต่างๆที่เป็นผลตามมา ช่วงเวลาในอดีตเหล่านั้นบางครั้งดูจริงเสียยิ่ง

กว่าเวลาในปัจจุบันของเธอ เธอภูมิใจในพฤติกรรมขณะอยู่ในกองกำลังของเธอเช่นเดียวกับที่ภูมิใจในตัวของเธอที่ร่วมเคียงบ่าเคียงไหล่ต่อสู้ศัตรูมาด้วยกัน เธอปรารถนาให้ผู้คนจดจำว่า ยิวแห่งยุโรปตะวันออกจำนวนมากกว่าสองหมื่นคนได้สร้างวีรกรรมแห่งความกล้าหาญอยู่ในขบวนการต่อต้านนาซี ประวัติศาสตร์เช่นนี้จะต้องไม่ถูกลืมและจะต้องไม่เกิดขึ้นอีก

But my past life as a partisan, the Holocaust, the torture of our people: these I will never forget. (...) That these were uprisings and resistance at all, that twenty thousand or more East European Jews fought as partisans, represented a pinnacle of bravery in the history of the Jewish people – this should never be forgotten.

And should never happen again. (Schulman: 224)

สำหรับคนเยอรมันแท้ๆ เช่นนั้นดาเชอกล่าวส่งท้ายไว้ในบันทึกเรื่อง *The Blessed Abyss* ว่าเหตุที่เธอเขียนหนังสือเล่มนี้ซึ่งกล่าวได้ว่าเขียนขึ้นด้วยโลหิตเลยก็เดียนั้นก็ด้วยวัตถุประสงค์แรกคือเพื่อที่จะให้ผู้อ่านได้เห็นภาพที่แจ่มชัดของชีวิตในนรกของคุณและค่ายกักกันวัตถุประสงค์ข้อที่สองและสำคัญยิ่งกว่าก็คือชาวเยอรมันทั้งหมดถูกมองว่าต้องรับผิดชอบในหลายๆ ส่วนสำหรับความน่าสะพรึงกลัวน่าสยดสยองที่เกิดขึ้นในค่ายกักกันซึ่งเธอเห็นว่าไม่ถูกต้อง เธอไม่ประสงค์จะพิพากษาใครแต่ก็อยากให้ผู้ที่ย่านหนังสือเล่มนี้ได้ถามใจตัวเองอย่างจริงจังและค้นหาสำนึกในเรื่องนี้ เธอปรารถนาจะให้ผู้ที่มิได้มีมือเปื้อนเลือดได้มาร่วมทำงานด้วยกันกับผู้ที่ได้มีประสบการณ์ตรงอันเลวร้ายเพื่อช่วยกันทำให้ประเทศเยอรมนีกลับมีศักดิ์ศรีขึ้นมาใหม่เพื่อที่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและทรมานทุกขุทรมานมาตลอดสิบสองปีที่ผ่านมาจะได้สามารถกลับไปมีชีวิตอย่างปกติในปิตุภูมิของตนได้ดังเดิม จะได้ไม่ต้องเที่ยวเร่ร่อนถูกตามล่าถูกสะกดรอยในแผ่นดินเกิดของคนอีกต่อไป อีกทั้งเพื่อช่วยกันชดเชยความเลวร้ายและความเสื่อมทรามการฆาตกรรมและความอยุติธรรมที่ชาวเยอรมันได้กระทำต่อชาวเยอรมันด้วยกันเองและต่อชาวต่างชาติที่บริสุทธิ์หลายแสนหลายล้านคน ผู้ที่รอดชีวิตทั้งหลายมีพันธกิจอันศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวนี้ ภายหลังจากแก้ไขชดเชยต่างๆ แล้วโลกจะได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจว่าไม่ใช่ประชาชนชาวเยอรมันทั้งหมดที่เป็นอาชญากรนาซี

And we will try to make amends for the horror and depravity, for the murder and atrocious in justice committed by Germans unto Germans and unto hundreds of thousands of innocent foreigners. We, the survivors, have this holy obligation, as well as the obligation to atone before God and the world. (Herbermann: 245)

น้ำเสียงของนันทาแตกต่างจากสตรีผู้เขียนบันทึกรายอื่นๆ ตรงที่เธอพุ่งความสนใจไปที่ความพยายามจะล้างภาพอันเลวร้ายไปจากคนเยอรมัน ผู้อ่านรู้สึกได้ว่าเธอเดือดร้อนใจหากในภายภาคหน้าต่อไปชาวโลกจะเข้าใจผิดว่าคนเยอรมันกับนาซีคือสิ่งเดียวกัน

ซาราจบบันทึกของเธอเรื่อง *The Seamstress* ด้วยการไม่เอ่ยถึงความเกลียดชังความเคียดแค้นแต่เล่าในบทส่งท้ายว่าเธอมีความสุขกับชีวิตครอบครัวตามสมควรแก่อัตภาพ เธอยัง

อยู่กับการดูแลลูกสองคนในตอนกลางวันและประกอบอาชีพช่างตัดเสื้อไปด้วย เมื่อลูกๆโตแล้ว เธอก็เปิดร้านของตนเอง เธอภูมิใจในตัวเองและน้องสาวอีกสองคนที่ไม่ปล่อยตัวให้กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือท้อแท้ทอดอาลัยทั้งๆที่ผ่านความทุกข์ทรมานในชีวิตมามากมาย พวกเขาเพียงแต่รู้สึกว่าโชคดีในขณะที่ยุทธศาสตร์ของชีวิตลงอย่างกะทันหันแต่พวกเขากลับมีชีวิตอยู่ต่อไปได้แม้จะไม่ร่ำรวยอะไรก็ตาม ในปี 1960 ทั้งหมดก็ได้รับอนุญาตให้อพยพไปอยู่สหรัฐอเมริกาได้ เมื่อพวกเขาได้กลับมาชุมนุมพร้อมหน้ากันเมื่อใดก็จะรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ผจญชะตากรรมอันโหดร้ายมาด้วยกันแต่ในบรรยากาศที่ไม่ขมขื่นใจไม่รันทดหดหู่ใจตรงกันข้ามอาจจะหัวเราะหัวใคร่กันด้วยซ้ำ มีเพียงกิจกรรมบางอย่างเท่านั้นที่ซาราและสามีจะไม่ทำนั่นคือ การเข้าแถวคอยคิวยาวๆ การใช้ภาชนะโลหะ การรับประทานหัวเทอร์รี่ปี การอ่านหนังสือหรือดูภาพยนตร์เกี่ยวกับการล้างเผ่าพันธุ์หรือภาพยนตร์เกี่ยวกับความรุนแรง แม้แต่ข่าวสงครามเวียดนามก็ไม่สามารถจะทนดูทนฟังจนจบได้ ซึ่งแสดงว่าในส่วนลึกของจิตใจแล้วเธอยังคงได้รับความกระทบกระเทือนจากเหตุการณ์ในอดีตอยู่ แต่นอกเหนือจากนี้แล้วซาราก็ใช้ชีวิตอย่างสงบสุข เมื่อมีหลานเธอก็ทุ่มเทความรักความผูกพันให้กับหลานตัวน้อยซึ่งเป็นของขวัญอันมีค่าในชีวิตของเธอหลังจากที่ต้องผ่านวันเวลาอันยากลำบากมาหลายปี ซาราแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนสู้ชีวิต รู้จักชีวิต และยอมรับชีวิตอย่างดีที่สุดคนหนึ่งทีเดียว

We did not let ourselves be dragged either into selfishness or into despair. Then again, in so many ways, we were simply lucky. Life was abruptly taken away from so many. We were fortunate in that we were allowed to live, however minimally.

I continue to work, to enjoy being with my husband and children, (...)

Best of all, we have been blessed with a grandchild.(...) She is a wonderful, delightful gift to me after so much, after all these years. I am happy simply holding her hand. (Bernstein: 331,332)

ข้อความตอนท้ายสุดในบันทึกเรื่อง *I Want to Speak* ของมาร์การิตามีสารในทำนองเดียวกับของซารา ทว่ามาร์การิตาไม่ได้พรรณนาอย่างเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกและใช้โวหารที่กินใจเธอเพียงแต่เล่าชีวิตช่วงภายหลังจากการได้รับการปลดปล่อยอย่างสั้นๆ สามีของเธอฆ่าตัวตายในปี ค.ศ.1949 ด้วยอายุเพียงสี่สิบสองปี เธอแต่งงานใหม่และอยู่ที่สตอคโฮล์มทำกิจการเสริมสวยอยู่ระยะหนึ่งจนเมื่อสามีมีปัญหาดิตยาดิตใจเธอก็จึงย้ายไปอยู่เวียนนาและดำเนินกิจการเสริมสวยเป็นอาชีพมาตลอด เธอจบบันทึกลงด้วยการสรุปว่าแม้จะติดคุกและถูกขังอยู่ในค่ายเป็นเวลาถึงสามปีแต่เธอก็ยังมีความหวัง และเธอก็ยังจะพูดว่า วันเวลาแห่งความยากลำบากไม่สามารถจะทำให้เธอขมขื่นใจได้แต่กลับทำให้เธอเป็นมนุษย์ที่แท้จริงมากกว่า

Through the three years of prison and camp I still had hope. And I also still say, "This hard and terribly difficult time did not make me bitter, but rather made me a huamn being, a real human being." (Glas-Larsson: 126)

ท่าทีของชเดนกาในท้ายบันทึกของเธอเรื่อง *My Lucky Star* ดูเหมือนปรารถนาจะเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่ย้อนกลับไปมองอดีตอันเจ็บช้ำ ภายหลังสงครามสงบใหม่ๆ . ชะตาชีวิตของชเดนกาทำให้เธอต้องไปรักษาตัวที่สวีเดนและได้งานทำตอนแรกในโรงงานต่อมาในสถานทูตของเชโกสโลวาเกียในสตอคโฮล์ม เมื่อเธอได้รับการติดต่อจากนายแพทย์เลดเดอเรอที่จดหมายมาบอกเธอว่าเคยเป็นเชลยในค่ายเอชวีตซ์กับพ่อของเธอมาหลายเดือนและได้ออกจากค่ายมาด้วยกันเมื่อค่ายถูกกวาดล้างหลังจากนั้นสองสัปดาห์บิดาของเธอก็ตายในการเดินมรณะ นายแพทย์เลดเดอเรอเขียนมาว่าบิดาพูดถึงชเดนกาบ่อยๆและมั่นใจว่าเธอจะรอดชีวิต ดังนั้นเมื่อนายแพทย์พบชื่อของเธอในรายชื่อผู้รอดชีวิตเขาจึงเขียนมาหาเพื่อว่าเธออาจจะอยากเดินทางไปพบเขาในกรุงปรากเพื่อพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องราวของบิดา บังเอิญเพื่อนที่สถานทูตจะขับรถไปปรากช่วงคริสต์มาสและเสนอจะพาเธอไปด้วย ชเดนกาจึงตัดสินใจเดินทางเพื่อไปพบนายแพทย์เลดเดอเรอ แต่เมื่อถึงกรุงปรากเข้าจริงๆและเธอได้ไปยังอพาร์ทเมนต์ของหมอในวันรุ่งขึ้นเธอก็กลับลงเลที่จะกดกริ่งประตู วินาทีนั้นเองเธอตัดสินใจที่จะไม่รับรู้สิ่งใดเกี่ยวกับบิดาอีก ไม่อยากรู้ถึงความเจ็บปวดทรมานของท่านอีก ไม่อยากรับรู้ว่าท่านเสียชีวิตอย่างไร เธอปรารถนาจะเก็บภาพของพ่อขณะที่ถูกเกสตาโปคุมตัวออกจากบ้านอันเป็นภาพสุดท้ายที่เธอได้เห็นท่านเปิดหมวกอ้าลาทุกคนในครอบครัวพร้อมกับบอกให้ตั้งสติให้มั่น ให้จำไว้ให้มั่นว่าสติคือพลัง นั่นคือสิ่งที่ชเดนกาต้องการจะจดจำเกี่ยวกับพ่อของเธอ สิ่งอื่นๆไม่สำคัญอีกต่อไปแล้ว ดังนั้นเธอจึงจากกรุงปรากมาโดยไม่ได้พบหน้านายแพทย์เลดเดอเรอและไม่ได้กลับไปยังบ้านเกิดอีกเลยจนอีกห้าสิบปีให้หลัง ในบทส่งท้ายซึ่งมีความยาวไม่ถึงหน้าชเดนกาเปลี่ยนไปใช้สรรพนามบุรุษที่สามเอกพจน์ให้ภาพของหญิงสูงอายุผู้หนึ่งนั่งอยู่บนกองไม้ตรงข้ามบ้านซึ่งครั้งหนึ่งเธอเคยอาศัยอยู่ ภาพชีวิตในอดีตทั้งหมดได้ย้อนกลับมาปรากฏในห้วงความคิดคำนึงประหนึ่งน้ำที่ไหลป่าเข้ามาท่วม ณ ที่นั้นและพัดพาทุกสิ่งทุกอย่างจากไป เธอผู้นั้นหยิบก้อนหินสี่ก้อนมาวางบนชั้นบันไดบ้านเพื่อเป็นการไว้อาลัยให้แก่พ่อ แม่ พี่ชาย น้องสาว หลังจากนั้นก็เดินทางไปยังสถานีรถไฟเพื่อจับรถกลับไปกรุงปราก บันทึกของชเดนกาจบลงเพียงเท่านี้ไม่มีการพูดถึงความโกรธ เกลียด อาฆาต การให้อภัย หรือการจะต้องให้ชนรุ่นหลังรับรู้ถึงความชั่วร้ายของนาซี เธอไม่พูดถึงสิ่งเหล่านี้เลย ผู้อ่านคงจะต้องตีความเอาเองว่า การที่เธอไม่ไปพบนายแพทย์เลดเดอเรอและให้ภาพของหญิงสูงอายุในบรรยากาศเศร้าหมองเหมือนกับจะบอกเป็นนัยว่าเธอไม่ปรารถนาจะรื้อฟื้นความขมขื่นที่ผ่านมามาห้าสิบปีแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไปเหมือนสายน้ำ ถึงเวลาของการบอกลาอดีตแล้ว

The elderly woman who arrived in that small provincial town after a nearly fifty-year absence was still on a pile of planks looking at the house in which she had once lived. Deep within her memory she saw the whole story of her life before her. A huge tidal wave, she felt, had passed through there and swept everything away into a sea of oblivion.

It was time to say goodbye to the past. (Fantlová: 203)

ในบทส่งท้ายของบันทึกเรื่อง *I Light a Candle* ของจินา สามีมของเธอก็คือนอร์แมนเขียนไว้ว่า คนที่เคยอยู่ในค่ายกักกันมาแล้วไม่ว่าจะเป็นหกเดือนหรือหกปีผลกระทบบกระเทือนที่มีต่อจิตใจนั้นสูงมาก ส่วนใหญ่ยังคงรู้สึกถูกหลอกหลอนหรือ "ถูกขัง" อยู่ พวกเขายังคงมีความกลัวอยู่ภายในลึกๆ ตลอดเวลา นายแพทย์ Herbert Julian Davies คนสนิทของครอบครัวที่รู้จักจินาดีพบว่าผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้นระหว่างอายุสี่สิบถึงหกสิบปีความหวาดกลัวที่พวกเขาพยายามจะขจัดให้หมดสิ้นไปจะปรากฏขึ้นมาอีกเมื่อเวลาผ่านไปในรูปแบบต่างๆ กัน บ้างจะรู้สึกหดหู่หรือโดดเดี่ยวแยกตัวจากสังคม บ้างจะป่วยด้วยโรคพยาธิต่างๆ ไม่ทางร่างกายก็ทางจิตใจ พวกเขาไม่เคยรู้สึกผ่อนคลายอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์เลยยังคงมีร่องรอยของฝันร้ายฝังลึกอยู่ในกันบึ้งของจิตได้สำนึก ดร.เควีส์ กล่าวว่าเขาสามารถบอกได้เลยว่าใครเคยเป็นนักโทษค่ายกักกันมาก่อนหากพวกเขาก้าวเข้ามาในห้องของหมอบุคคลเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือหมดอาลัยตายอยากไปเลย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งก็คือกลายเป็นคนที่มีพลังมหาศาลอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดดังเช่นจินาเพราะเป็นทางออกสำหรับความรู้สึกผิดที่รอดชีวิตขณะที่คนมากมายตายไป อย่างไรก็ตามในตอนแต่งงานกันใหม่ๆ จินาจะฝันร้ายและกรี๊ดร้องจนเขาสะดุ้งตื่นและต้องลุกขึ้นมาปลอบให้เธอหายหวาดกลัวและทำให้เธอสงบ แต่ภายหลังเขาก็ชินและคิดว่าเขาต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลเธอเป็นพิเศษซึ่งเขาก็คิดว่าเธอมีค่าควรแก่การทุ่มเทความรักความทะนุถนอมให้เพราะแม้ว่าเธอจะสุขภาพไม่ค่อยดีแต่เธอก็จะคิดถึงและพยายามช่วยเหลือผู้อื่น เธอจะอุทิศตนให้การกุศลโดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับเด็กเพราะเธอยังจำได้ถึงหลานชายหญิงของเธอในโปแลนด์และในค่ายกักกันที่ถูกฆ่าโดยไม่มีเหตุผล นอร์แมนได้จบบทส่งท้ายลงด้วยข้อความที่ว่า เรื่องราวการล้างเผ่าพันธุ์นี้จะต้องมีอยู่ต่อไปในหนังสือและในบันทึกเช่นของจินา มันจะต้องไม่ถูกลืม อนุชนรุ่นใหม่จะต้องไม่ลืมสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่ออารยธรรมได้ตกต่ำลงจนถึงขีดสุด จินาได้พยายามที่จะให้อภัยแต่เธอไม่มีวันจะลืมได้เลย

It must live on, in books and stories like Gena's. It must never be forgotten. The new generation should never forget what happened when civilisation sank to its lowest depth. Gena has tried to forgive, but she can never forget. (Turgel: 160)

สำหรับอลกาเธอไม่สามารถจะลืมได้ ชีวิตของพ่อแม่สามีลูกชายสองคนและผองเพื่อนอีกหลายคนต้องสูญสิ้นไปกับการตกเป็นเชลยของนาซี ดังนั้นเมื่อสงครามสิ้นสุดลงอลกาก็เขียนบันทึกของเธอโดยไม่รอช้า *Five Chimneys* ได้ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในปี 1947 ผู้อ่านจึงจะสำเนียงได้ถึงความรู้สึกอันพลุ่งพล่านดลเดือดดาลจะสงบระงับที่มีต่อนาซีปรากฏอยู่ตลอดทั้งเล่มและจนในบทส่งท้ายเธอก็ยังเล่าถึงชะตากรรมของเด็กๆ ที่ถูกกำจัดอย่างประหัตประหารเพราะการเผาด้วยน้ำมันในหลุมซีเมนต์ดังที่เคยทำมาเป็นการสิ้นเปลืองเกินไปในขณะที่ประเทศเยอรมนียังทำสงครามติดพันและต้องการปัจจัยอีกมาก พวกนาซีจึงใช้วิธีให้เด็กๆ เดินแถวออกจากเรือนพักผ่านอากาศหนาวเย็นจับใจเข้าไปในอาคารอาบน้ำแล้วอาบน้ำที่เย็นจัดจนเกือบเหมือนน้ำ

แข็ง แล้วก็กลับมาสวมชุดที่เหมือนผ้าขี้ริ้วโดยไม่ได้เช็ดตัวเพื่อไปยืนกลางแจ้งรอการขานเรียก อีคนานกว่าห้าชั่วโมงจึงได้กลับมาเรือนอน เมื่อถึงที่พักเด็ก ๆ จึงเสียชีวิตเกือบหมดเหลือรอดไม่กี่คน ออลกาและเพื่อนนักโทษรู้เห็นเหตุการณ์อันบีบคั้นจิตใจนี้โดยตลอดเพราะพวกเธอได้รับคำสั่งให้อยู่กับเด็ก ๆ ในทุกขั้นตอน พวกเธอเป็นผู้นำร่างอันปราศจากลมหายใจออกไปวางกองข้างหลังเรือนพักตามระเบียบทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหนูตัวใหญ่ที่กระหายหิวรอที่จะจัดการกับเนื้อที่ยังอุ่นอยู่ เรื่องที่ออลกาเล่าเป็นเรื่องสุดท้ายในบันทึกของเธอที่น่านับได้ว่าเป็นเรื่องสะเทือนใจสูงสุดในบรรดาเรื่องที่เล่ามาก่อนหน้าเพราะเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายเป็นเด็กเล็ก ๆ ไร้เดียงสาถูกกระทำการโดยผู้ใหญ่ที่โหดเหี้ยมเจ้าเล่ห์เพทุบายมีทั้งอำนาจและอาวุธเพียบพร้อม

ออลกาตั้งใจที่จะให้บทส่งท้ายของบันทึกเป็นบทที่กระทบใจผู้อ่านมากที่สุดเพื่อจะได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางที่เธอตั้งใจนั้นก็คือ ขอให้โลกทั้งโลกได้ป้องกันมิให้ความอำมหิตราวกับมาจากขุมรกเช่นนี้เกิดขึ้นอีกในภายภาคหน้า เธอกล่าวว่าเธอเองก็ปรารถนาจะลืมปรารถนาจะกลับไปพบความสุขความสงบดังเช่นที่เคยมีมาในอดีต แต่จะทำได้อย่างไรในเมื่อรากเหง้าของเธอได้ถูกถอนทำลายโดยสิ้นเชิงแล้ว บันทึกของเธอจะเป็นอนุสาวรีย์ให้แก่เพื่อนร่วมชะตากรรมที่เอาชีวิตที่ได้จากไปอย่างทุกข์ทรมาน ไม่มีนรกอเวจีใดที่จะเทียบเท่ากับนรกที่พวกเขาได้ประสบมาอีกแล้ว

Looking back, I, too want to forget. I, too, yearn for sunshine and peace and happiness. But it is not easy to erase memories of Gehenna when the roots of life have been destroyed and one has nothing living to go back to. In setting down this personal record I have tried to carry out the mandate given to me by the many fellow internees at Auschwitz who perished so horribly. This is my memorial to them. (...) I want the world to read and to resolve that this must never, never be permitted to happen again. (Lengyel: 225)

นอกจากนั้นอีกประเด็นหนึ่งที่ออลกาให้ความสำคัญในบทส่งท้ายนี้ก็คือ ไม่ว่าพวกนาซีจะใช้กระบวนการและกลวิธีอันเป็นระบบและแยบยลในการทำให้เหล่านักโทษตกต่ำ มีสภาพไม่ต่างจากสัตว์เดรัจฉานและทำให้นักโทษแตกแยกกันแย้งชิงกัน ในค่ายแต่ละค่าย ในเรือนพักแต่ละหลัง ในเตียงแต่ละเตียงเป็นประหนึ่งป่าเล็กๆ ที่ใช้กฎคนกินคน เพื่อจะมีอำนาจเหนือผู้อื่นต้องเป็นสิ่งมีชีวิตตามมาตรฐานของนาซีคือ ไร้ซึ่งศีลธรรมจรรยา ปราศจากไมตรีจิตมิตรภาพ ไร้ความสมัครสมานสามัคคี ไร้มนุษยธรรม อย่างไรก็ตามออลกาบอกว่าเธอก็ยังเห็นมีนักโทษที่สามารถรักษาคำศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไว้ได้จนถึงที่สุด พวกนาซีอาจจะประสบความสำเร็จในการทำให้นักโทษตกต่ำทางกายแต่ไม่สามารถทำให้พวกนี้ตกต่ำทางจิตวิญญาณได้ เป็นเพราะคนเหล่านี้เองที่ทำให้ออลกายังไม่สูญเสียศรัทธาในมนุษยชาติ ถ้าหากว่าในป่าแห่งเบอร์กลินายังคงมีคนที่ยังคงความเป็นมนุษย์และประพฤติดต่อเพื่อนนักโทษอย่างมนุษย์ที่เท่าเทียมกันแล้วก็ยังมีหวังอยู่จริงๆ และด้วยความหวังเอนึ่งที่ทำให้ออลกายังคงมีชีวิตอยู่ อาจเป็นด้วยเหตุนี้ บทส่งท้ายของเธอจึงมีชื่อว่า "I Still Have Faith"

สารในทำนองเดียวกันนี้ปรากฏในบทส่งท้ายของบันทึกเรื่อง *And Yet, I Am Here!* ของฮาลินา ในบทที่ชื่อ "The Legacy of the Holocaust" นี้เธอกล่าวว่าไม่ว่าสภาพในค่ายกักกัน เช่นเอาชวิตซ์ ดัคเคา ราเวนสบรูกที่ถูกสถาปนาและชั่วร้ายสักปานใดก็จะเป็นการเข้าใจผิดอย่างมากถ้าคิดว่ามนุษย์ในที่นั้นจะชั่วร้ายไปหมด เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นทุกคนคงตายหมด คงไม่มีใครรอดชีวิต ฮาลินามีความเห็น أنهاกลับได้เห็นผู้คนช่วยเหลือกันและกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกในครอบครัว หรือคนในชุมชนเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกันหรือเมืองเดียวกัน ในระหว่างการเนรเทศและขนย้าย ฮาลินายังไม่เคยเห็นบิดามารดาที่เอาตัวรอดโดยลำพังเลยแม้แต่เห็นพ่อแม่ที่แม้จะมีทางรอดด้วยการถูกเลือกให้ไปทางขวาที่ตัดสินใจชีวิตพร้อมกับลูก ๆ ของตนด้วยการตามลูกไปทางซ้าย เมื่อมาอยู่ในค่ายกักกัน ก็ได้เห็นการช่วยเหลือในหมู่สมาชิกของเรือนพักเดียวกันหรือเตียงเดียวกัน ยิวหรือไม่ใช่ยิวจากประเทศต่าง ๆ พูดภาษาต่าง ๆ บางครั้งแม้จะเสี่ยงต่อการถูกลงโทษก็ทั้งหมดหมู่แต่เพื่อช่วยเพื่อนที่ป่วยสักคนพวกเธอก็ร่วมมือกัน แน่หนอนว่าคนนิสัยไม่ดีมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นคนเลวขณะที่คนนิสัยดีก็แทบจะกลายเป็นนักบุญ บุคคลประเภทหลังนี้เองที่จะพบได้เสมอในนักโทษทุกห้าคนหรือสิบคนและเพื่อน ๆ ก็มักจะเลือกคนชนิดนี้เป็นผู้แบ่งขนมปังออกเป็นส่วนตัวอย่างยุติธรรม คนเช่นนี้จะเป็นอย่างและเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้อื่นมีความเที่ยงธรรมและรู้จักแบ่งปันตามไปด้วย หากนักโทษไม่สามารถช่วยเหลือกันด้วยการกระทำโดยตรงก็จะช่วยด้วยคำพูดที่ปลอบประโลม ด้วยเสียงเพลงหรือบทกวี ด้วยรอยยิ้มหรือด้วยกิริยาอาการแม้เพียงด้วยสายตาที่เลื่อมให้กำลังใจ ทั้งหมดก็ล้วนเพื่อไม่ให้ยอมแพ้สูญสิ้นหวัง

นอกเหนือจากความจริงที่ว่าฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นฝ่ายชนะสงครามแล้วก็ไม่เห็นเหตุผลใดที่จะอธิบายได้ว่าเหตุใดจึงมีนักโทษในค่ายกักกันของฮิตเลอร์ที่รอดชีวิตถ้ามิใช่เพราะพวกเขายังคงดำรงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไว้ได้ ยังคงปฏิบัติต่อกันเช่นมนุษย์ฟังปฏิบัติต่อมนุษย์ และดังนั้นผู้ที่รอดชีวิตจึงถือเป็นภาระที่จะต้องพูดแทนผู้ที่หาชีวิตไม่แล้ว ต้องนำเสนอความจริงเพื่อต่อต้านกับภาพที่ถูกวาดอย่างบิดเบือนในภายหลังโดยบรรดานักทฤษฎีและผู้เชี่ยวชาญซึ่งเจตนาทำให้เกิดรอยต่างขึ้นในประวัติศาสตร์การล้างเผ่าพันธุ์แห่งศตวรรษที่ 20

And we, the Jewish survivors of the Holocaust... Because millions perished – and we did not – we have the awesome responsibility to speak for all of us. We have to give the through testimony against the image often distorted by the shallow theories put forward by some "experts on the Holocaust."

(Nelken: 272,273)

ถ้าเช่นนั้นอะไรเล่าคือมรดกของการล้างเผ่าพันธุ์ ตามความเห็นของฮาลินาส่งที่เหลือตกทอดมาจากการล้างเผ่าพันธุ์ก็คือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ไม่มีอะไรจะมาทำลายได้ และความดีงามแห่งจิตใจที่สามารถจะฝ่าคลื่นลมม้วนในมหาสมุทรแห่งความชั่วร้าย สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ฮาลินามีความกล้าหาญ ความหวัง และพลังที่จะต่อสู้เพื่อให้รอดและเพื่อมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่าง

ปราศจากความขมขื่นและความชิงชัง ข้อความสุดท้ายนี้เองที่ทำให้เราอาจจะวิเคราะห์ได้ว่า ฮาสิณาคงสามารถยกโทษและปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระจากความเกลียดได้แล้ว

What is the legacy of the Holocaust?

To me – it is the prevalence of human integrity and goodness of heart, indestructible even in an ocean of cruelty and evil, which gave me courage, hope, and strength to survive, and to live free of bitterness and hatred.

(Nelken: 273)

จากการศึกษามาทั้งหมดในบทนี้จะเห็นได้ว่าประเด็นทางจริยธรรมเรื่องการให้อภัยแก่ผู้ที่ปฏิบัติ การล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สองจะยังคงเป็นที่อภิปรายถกเถียงกันต่อไป ได้อีกไม่รู้จบขึ้นอยู่กับภูมิหลังและประสบการณ์ตลอดจนจุดยืนทางปรัชญาความคิดความเชื่อ ของแต่ละบุคคล ส่วนในเรื่องสิ่งที่สืบเนื่องมาจากการล้างเผ่าพันธุ์นั้นคำตอบน่าจะเป็นว่าผู้ที่รอด ชีวิตจะต้องพยายามออกมาเปิดเผยข้อเท็จจริงต่อสาธารณชนให้มากที่สุดเพื่อให้บทเรียนราคา แพงนี้เป็นมรดกตกทอดต่อไปให้อนุชนรุ่นหลังได้จดจำและระแวดระวังมิให้เหตุการณ์ร้ายแรง สะเทือนใจที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติได้เกิดขึ้นอีก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสรุป

สตรีในยุโรปทั้งที่มีเชื้อสายยิวและไม่มีเชื้อสายยิวผู้ต้องเผชิญกับนโยบายการล้างเผ่าพันธุ์ของผู้นำเยอรมนีคืออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. 1939-1945) และสามารถรอดชีวิตมาได้นั้น พวกเขาได้ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงในช่วงเวลาที่ตกอยู่ในเงื้อมมือของนาซีออกมาเป็นบันทึกความทรงจำซึ่งเป็นเรื่องเล่าในรูปแบบอัตชีวประวัติที่ใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์เมื่อบอกกล่าวภูมิหลังของครอบครัวหรือความทรงจำเฉพาะตัว และใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์เมื่อเล่าถึงประสบการณ์ร่วมของบรรดาผู้ที่มีชะตากรรมเดียวกันอันทำให้ผลงานของพวกเขารวมกันเป็นวรรณคดีประเภทที่เรียกว่า วรรณคดีประจักษ์พยาน (Literature of Witness)

บันทึกความทรงจำ 24 เรื่องที่เลือกมาศึกษาในงานวิจัยนี้เกือบทั้งหมดคือ 21 เรื่องมีโครงสร้างเดียวกันกล่าวคือ ดำเนินเรื่องไปตามลำดับเวลาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ มีเพียงส่วนน้อยจำนวน 3 เรื่องเท่านั้นที่เป็นเรื่องราวเป็นตอนสั้นๆ แต่ละตอนเป็นเอกเทศไม่ขึ้นกับตอนอื่นๆ แต่ก็มิมีมุมมองเป็นบุคคลเดียวกันตลอดทั้งเล่ม และไม่ได้ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลามากเปิดเรื่องขึ้นมาในค่ายกักกันเลยโดยมิได้ปูพื้นให้กับผู้อ่านก่อนว่ามีความเป็นมาอย่างไรผู้เล่าจึงมาเป็นนักโทษในค่ายกักกัน บันทึกความทรงจำประเภทหลังนี้ได้แก่เรื่อง *Auschwitz* ของ Sara Nomborg-Przytyk *Smoke over Birkenau* ของ Liana Millu *Auschwitz and After* ของ Charlotte Delbo สำหรับประเภทแรกที่มีการดำเนินเรื่องไปตามลำดับเวลาและต่อเนื่องนั้นจะมีโครงสร้างเป็นสามช่วงคือช่วงแรกตั้งแต่เปิดเรื่องเป็นการให้ภูมิหลังของครอบครัว ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักกับตัวผู้เล่า บางคนให้รายละเอียดไปจนถึงเชื้อสายบรรพบุรุษวงศ์วานว่านเครือและสังคมที่พวกเขาเป็นสมาชิกอยู่ ช่วงที่สองคือช่วงชีวิตก่อนการเข้ามาถูกรานของนาซีซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความสุขอันตรงกันข้ามอย่างหน้ามือเป็นหลังมือกับช่วงที่สามอันเป็นช่วงที่ผู้เล่ากลายเป็นเหยื่อของอคติชาติพันธุ์ ต้องสูญเสียอิสรภาพตกเป็นนักโทษภายใต้อำนาจของนาซี ช่วงที่สามนี้เนื้อหามีปริมาณถึงสองในสามของเนื้อหาทั้งหมด กินความไปจนกระทั่งถึงผู้เล่าได้รับการปลดปล่อยให้ได้รับอิสรภาพกลับไปดำเนินชีวิตเยี่ยงอิสรชนอีกครั้งหนึ่งซึ่งต่างก็มีเส้นทางชีวิตแตกต่างกันตามสถานะของแต่ละบุคคล

เรื่องราวในช่วงที่สตรีผู้รอดชีวิตเหล่านี้บอกเล่าย้อนทวนอดีตซึ่งมักผ่านมานานหลายสิบปีแล้วหลายคนร่วมห้าสิบปีเลยทีเดียว พวกเขาจะบันทึกอย่างให้ข้อมูลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการล้างเผ่าพันธุ์นั้นเป็นการบรรยายให้เห็นเป็นขั้นตอน นับตั้งแต่การที่ผู้เล่าถูกบีบบังคับด้วยมาตรการตามกฎหมายของรัฐบาลเยอรมันที่มุ่งทำให้ชนเชื้อสายยิวรู้สึกแปลกแยกเป็น “คนนอก” ไม่สามารถจะอยู่ร่วมอย่างกลมกลืนกับชนเชื้อสายอื่นในสังคมได้อีกต่อไป นับจากนั้นชะตาชีวิตของพวกเขาก็เลวร้ายลงเรื่อยๆ ถูกบังคับให้เข้าไปอยู่ในเกตโตหรือเขตควบคุม เมื่อเขตควบคุมถูกกวาดล้างก็ถูกบังคับใจให้ละทิ้งนิเวศงานดั้งเดิมที่เคยอยู่อาศัย ต้อง

โดนอพยพขนย้ายส่วนใหญ่โดยทางรถไฟเข้าสู่ค่ายกักกันซึ่งมีสภาพประจูดังชุมชนรอกเวจี การพรรณนาถึงความเป็นไปในค่ายครอบคลุมถึงกิจวัตรประจำวันของบรรดานักโทษที่ถูกกำหนดขึ้นมาอย่างเป็นระบบและคิดคำนวณมาเป็นอย่างดีเลิศในการที่จะทำให้ให้นักโทษลดน้อยลงไปในอัตราที่รวดเร็วเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การขานเรียกจำนวนถูกนำมาใช้นอกจากเป็นการป้องกันการหลบหนีและรักษาระเบียบวินัยในค่ายแล้วยังเพื่อทรมานนักโทษให้อ่อนแอลงไปเรื่อยๆทั้งร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับการใช้นักโทษเป็นทาสแรงงานให้ทำงานหนักและส่วนใหญ่เสี่ยงอันตรายท่ามกลางสภาพแวดล้อมในค่ายที่แออัด ผิดสุขลักษณะ ขาดแคลนไปเสียทุกอย่างแม้กระทั่งปัจจัยหลักคือน้ำและอาหาร นอกจากนี้ยังมีมาตรการที่ปฏิบัติต่อนักโทษในลักษณะที่จะสร้างความรู้สึกอดสูและแปลกแยกถึงขีดสุดอีกหลายประการไม่ว่าจะเป็นการให้เปลือยกายต่อหน้าผู้คน การกร้อนและโกนผม การให้ใส่เสื้อผ้าที่มีเครื่องหมายแยกหมู่เหล่าติดอยู่และไม่พอดีกับรูปร่างดูเหมือนตัวตลก การสัทหมายเลขประจำตัวบนร่างกาย ล้วนแล้วแต่เป็นมาตรการที่เมื่อรวมเข้ากับองค์ประกอบต่างๆในค่ายแล้วก็มีผลในทางจิตวิทยาแก่นักโทษ กล่าวคือกีดกร้อนความรู้สึกว่าถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลงไปเรื่อยๆ คนที่จิตใจไม่มั่นคงเข้มแข็งพอก็อาจหมดกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป บ้างอาจปล่อยตัวให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ต่ำลงจนหมดสิ้นไปเลย แต่ก็ยังมีสตรีอีกจำนวนหนึ่งที่ยืนหยัดดำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ไม่ว่าจะยากลำบากทนทุกข์ทรมานสักปานใด

สตรีผู้มีหัวใจแกร่งเหล่านี้นอกจากจะปกป้องมิให้พลังใจของพวกเธอหมดดับเพื่อให้สามารถผ่านพ้นวิกฤติในชีวิตไปได้เท่านั้น พวกเธอยังปกป้องมาตุภูมิเพื่อให้ผ่านพ้นวิกฤติภายใต้อำนาจพระราชย์ไปได้ด้วยการเข้าร่วมอยู่ในขบวนการใต้ดินต่อต้านนาซี บ้างร่วมรบในกองกำลังติดอาวุธเคียงบ่าเคียงไหล่กับชายออกสามศอก บ้างทำงานลับเป็นกองหลังอยู่ในค่ายกักกัน บางคนมีโอกาสได้พิทักษ์ปกป้องชีวิตชนเชื้อสายยิวให้รอดด้วยการให้ที่หลบซ่อนตัวและให้เสบียงอาหาร บ้างอุทิศตนเป็นพยาบาลรักษาผู้เจ็บไข้ได้ป่วยหรือผู้บาดเจ็บแม้ตนเองจะต้องเหน็ดเหนื่อยกว่าคนอื่น บ้างปกป้องเพื่อนพ้องด้วยการคอยให้กำลังใจ ช่วยให้จิตใจปลอดโปร่งขึ้นบ้างด้วยการรับบทบาทเป็นศิลปิน หรือคอยช่วยเหลือในด้านต่างๆตามแต่โอกาสจะอำนวยไม่ว่าด้วยการกระทำก็ด้วยคำพูดหรือ แม้แต่เพียงด้วยสายตาอันปลอบประโลม ด้วยหัวใจอันเข้มแข็งเยี่ยงนี้พวกเธอจึงเป็นผู้ไม่ยอมแพ้และได้รับชัยชนะในที่สุดเพราะพวกเธอรอดชีวิตขณะที่ฮิตเลอร์เจ้าของนโยบายล้างเผ่าพันธุ์กลับต้องจบชีวิตตัวเองอย่างน่าอนาถและบรรดามือเพชรฆาตนาซีก็กลับต้องกลายเป็นเชลยถูกจับกุมตัวเป็นนักโทษ พวกเธอยืนหยัดจนได้เห็นการพลิกผันอันยุติธรรมของพรหมลิขิต

แต่ไม่ว่าพรหมลิขิตจะพลิกผันกลับมาให้ความยุติธรรมอย่างไร สิ่งที่ดีที่สุดที่รอดชีวิตเหล่านี้ต้องผจญมาล้วนเป็นเรื่องที่สาหัสสากรรจ์จนยากที่จะยกโทษให้กับฆาตกรมือเปื้อนเลือด ยกโทษหรือไม่ยกโทษ อภัยหรือไม่ให้อภัย เป็นคำถามที่บุรุษผู้เคยผ่านชะตากรรมเช่นเดียวกับสตรีเจ้าของบันทึกเหล่านี้เช่น Simon Wiesenthal ที่ได้ตั้งประเด็นไว้ในเรื่อง *The Sunflower: On the Possibilities and Limits of Forgiveness* ก็ให้ความสำคัญแต่ก็ยังไม่มีคำตอบอันเป็น

ที่สุด จากการวิเคราะห์ส่วนท้ายของบันทึกซึ่งมักจะมีบทส่งท้าย(epilogue) อาจแบ่งท่าทีของสตรีเจ้าของบันทึกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกพูดว่าไม่สามารถลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้และจะไม่ลืม อีกทั้งจะถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับทราบโดยเฉพาะชนรุ่นหลังจะได้ตระหนักในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างไม่บิดเบือนเพื่อจะได้ช่วยกันระวังไม่ให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยขึ้นอีก ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นส่วนน้อยมีท่าทีว่าสนใจแต่ชีวิตที่เป็นปัจจุบันเท่านั้น ถึงเวลาที่จะบอกกล่าวอดีตและไม่หันกลับไปมอง

จากการวิจัยด้วยทฤษฎีวรรณกรรม 24 เรื่องสรุปได้ว่า บันทึกของสตรีผู้รอดชีวิตจากการล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่สองเป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวความกล้าแกร่งของปัจเจกบุคคลผู้ไม่ยอมแพ้ต่อความอยุติธรรม หากเธอมิได้ยืนหยัดด้วยหัวใจอันเข้มแข็งก็ยากที่จะมีชีวิตรอด และแม้ว่าเรื่องราวในบันทึกจะแสดงพฤติกรรมที่ส่วนใหญ่สะท้อนด้านมืดของมนุษย์แต่ก็ให้ภาพของความเมตตา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของมนุษย์ผู้ยังดำรงศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ไว้ได้ จึงน่าจะกล่าวได้ว่า วรรณคดีประจักษ์พยานเป็นวรรณคดีที่แสดงถึงความกล้าหาญและธาตุแท้ของมนุษยชาติ (Literature of Courage and Humanities)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ตัวบทวรรณกรรม

- Appleman-Jurman, Alicia .*Alicia: My Story*.New York: Bantam Books, 1990.
- Bernstein, Sara Tuvel. *The Seamstress*. New York: Berkley Books, 1999.
- Delbo, Charlotte . *Auschwitz and After*. New Haven and London: The Yale University Press, 1995.
- Glas-Larsson, Margareta. *I Want to Speak*. Riverside: Ariadne Press, 1991.
- Eichengreen, Lucille. *From Ashes to Life*. San Francisco: Mercury House, 1994.
- Fantlová, Zdenka . *My Lucky Star*. New York London: Herodias, 2001.
- Fénelon, Fania . *Playing for Time*. U.S.A.: The Syracuse University Press, 1997.
- Fried, Hedi . *The Road to Auschwitz*. Lincoln and London: The University of Nebraska Press, 1996.
- Gold, Ruth Glasberg .*Ruth's Journey*. Gainesville: The University Press of Florida, 1996.
- Herbermann, Nanda . *The Blessed Abyss*. Detroit: The Wayne State University Press, 2000.
- Isaacson, Judith Magyar. *Seed of Sarah*. Urbana and Chicago: The University of Illinois Press, 1991.
- Kalib, Sylvan . *The Last Selection*. Amherst: The University of Massachusetts Press,1996.
- Lengyel, Olga. *Five Chimneys*. Chicago: Academy Chicago Publishers, 2000.
- Lewis, Helen. *A Time to Speak*. New York: Carroll Graf Publishers Inc., 1998.
- Millu, Liana . *Smoke over Birkenau*. Evanston: The Northwestern University Press, 1998.
- Nelken, Halina .*And Yet, I am Here*. Amherst: The University of Massachusetts Press, 2001.
- Nomberg-Przytyk, Sara .*Auschwitz: True Tales from a Grotesque Land*. Chapel Hill and London: The University of North Carolina Press,1986.
- Opdyke, Irene Gut with Jennifer Armstrong. *In My Hands* .London: Corgi Books ; Alfred A. Knopf, 1999.
- Schulman, Faye . *A Partisan's Memoir*. Second Story Press, 1995.
- Sendyk, Helen . *The End of Days*. U.S.A.: The Syracuse University Press, 2000.

- Sendyk, Helen . *The End of Days*. U.S.A.: The Syracuse University Press, 2000.
- Spies, Gerty . *My Years in Theresienstadt*. New York: Prometheus Books, 1997.
- Turgel, Gena . *I Light a Candle*. London: Vallentine Mitchell, 2002.
- Velmans, Edith . *Edith's Story*. New York: Bantam, 2001.

หนังสืออ้างอิง

- Borowski, Tadeusz . *This Way for the Gas Chamber, Ladies and Gentlemen*. New York: Penguin, 1992.
- Church, Gene . *'80629': A Mengele Experiment*. Albuquerque, NM.: Route 66 Publishing Ltd, 1996.
- Fink, Ida . *A Scrap of Time and Other Stories (Jewish Lives)*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1995.
- Hohne, Heinz . *The Order of Death's Head : The Story of Hitler's SS*. London: Penguin, 2000.
- Levi, Primo . *Survival in Auschwitz: The Nazi Assault on Humanity*. New York: Touchstone, 1996.
- Lukacs, John . *The Hitler of History*. London: Weidenfield & Nicolson. 2000.
- MacLean, French L.. *The Camp Men: The SS Officers Who Ran the Nazi Concentration Camp System*. Atglen, PA: Schiffer Publishing, Ltd., 1999.
- Mckeon, Michael ,ed. *Theory of the Novel : A Historical Approach*. Baltimore, Md.: The Johns Hopkins University Press, 2000.
- Miller ,Donald L.. *The Story of World War II*. New York: Simon and Schuster. 2001.
- Muller, Filip, et al. *Eyewitness Auschwitz: Three Years in the Gas Chambers*. Chicago: Ivan R. Dee, 1999.
- Nyiszli, Mikloset al.. *Auschwitz: A Doctor's Eyewitness Account*. New York: Arcade Publishing, 1993.
- Ofer, Dalia, Weitzman, Lenore J.. *Women in the Holocaust*. New Haven and London: The Yale University Press, 1999.
- Ritvo, Roger A.. *Sisters in Sorrow: Voices of Care in the Holocaust*. U.S.A.: The University of Alabama Press, 1998.
- Schwarz, Daniel R.. *Imagining the Holocaust*. New York: St. Martin's Griffin, 2000.
- Spiegelman, Art . *Maus: A Survivor's Tale. Random House*, New York: Pantheon

Books, 1996.

- Todorov, Tzvetan . ***Facing the Extreme: Moral Life in the Concentration Camp***. New York: Henry Holt and Company, 1997
- Vital, David . ***A People Apart : The Jews in Europe, 1789-1939***.
New York: The Oxford University Press, 1999.
- Wiesel, Elie . ***Night***. New York: Bantam Books, 1982.
- Wiesenthal, Simon . ***The Sunflower: On the Possibilities and Limits of Forgiveness*** . New York: Schocken Books, 1998.

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

- "Literature of the Holocaust" [Online]. Available:
<http://www.english.upenn.edu/~afilreis/Holocaust/holhone.html>
- "The Genocide Research Project" [Online]. Available:
<http://www.people.memphis.edu/~genocide>
- "H-Holocaust" [Online]. Available:
<http://www2.h-net.msu.edu/~holoweb>
- "Cybrary of the Holocaust" [Online]. Available:
<http://remember.org>
- "Simon Wiesenthal Center" [Online]. Available:
<http://www.wiesenthal.com>
- "The Holocaust History Project" [Online]. Available :
<http://www.holocaust-history.org>
- "United States Holocaust Memorial Museum" [Online]. Available:
<http://www.ushmm.org>
- "The C.A.N.D.L.E.S. Holocaust Museum" [Online]. Available:
<http://www.candles-museum.com>
- "The Mechelen Museum of Deportation and the Resistance"
[Online]. Available: <http://www.cicb.be>
- "Memorial and Museum Auschwitz-Birkenau" [Online]. Available:
<http://www.auschwitz.org.pl/html/eng/start/index.html>
- "The Nizkor Project" [Online]. Available:
<http://www.nizkor.org>

"Journal of Historical Review" [Online]. Available:

<http://ihr.org/index.html>

"A Teacher's Guide to the Holocaust" [Online]. Available:

<http://fcit.coedu.usf.edu/Holocaust>

"The Nuremberg War Crimes Trials" [Online]. Available:

<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/imt/imt.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย